

J I T R O

X I X

**Redigoval prof. Dominik Pecka — Technicky vedl Václav Boštík
Vyšlo nákladem Ústředí katolického studentstva čsl. v Praze 1937-38**

ČLÁNKY.

- Adamec J.: Potkání 108, J. Zahradníčka Pozdravení slunci 187
A. P.: Ze zápisníku starého profesora 2, 34, 66, 98, 131, 162, 194, 227, 259, 291
Aureus: Na prahu života 224
A. S.: Zákon a láska 60
Baumann E.: Znamení na rukou 39, 70, 102, 136, 169, 201, 232, 262, 293
Beneš E.: Projev kat. studentům 1
Bloy L.: V každém náboženství je něco dobrého 92
Braitto S. O. P.: Otcové vaši 97, Paradox komunismu 158, Duch katolický 253, 282
B. Z.: O Josefu Pekařovi 189
Cis. M.: Naposled — než odejdu 27 — cm —: Ruská žena — ochránce desatera 221
Čechal J.: Jarní prosby 242
Č. M.: Obět 28
Čep Jan: Tajemství lži 251
Červinková H.: Akátnice 14, Štěstí 74, Probuzení 94, Ozvěna 158, Polibek hvězdy 178
Daňha A.: Pro memoria 273
Dittinger A.: Obrázky z Nové Říše 83
Dlouhá B.: Vůdkyně 165
Dopisy čtenářů: 32, 64, 224, 255, 287, 320
Durych J.: Bílá Hora 125, Na cestu 130
E.: Naše táborové začátky na Provodově 49
Exercicie: 276, 308
Galoch L.: Chce žít 270, Letní povídka 305
Gaube O.: Království Kristovo 59, Mravní nihilismus 230
Gavrecki D.: Gdynia 239
Hamplová K.: Meditace 242
Hattala F. V.: Osud verného srdca 85
Hodan J.: Pax Romana 1938 249
Hrubín F.: Bez Boha 290
In margine: 29, 59, 157, 187
Inultus: Sedláci 81
Jakeš J.: Říjen 45, Vzpomínka 75, Miluji hory 181, Bystřina 307
Jarka P.: Je matka vinna 122, Vysvobození 181
Jehlička L.: Umění královské 175
Jelinek J.: Tři momenty kolem »Schwaigrovky« 52
Kalivoda V.: Pohádka 113, Kapka rtuti 135
Kladský K.: List 309
Klv.: Básně v prose 300
Knez F.: Návrat 109, Komedianti 299
Kocich B.: Boží noc 106, Petr Bezruč o sobě 110, Středověk 178
Kolář F.: Student a náboženství 157
Kolman F.: 25 let práce katol. studentstva 304
Kossaková Ž.: Pád Antiochie 206
Kouřil J.: Úkoly kat. studentstva na poli sociálním 10
K. R.: Žeň sice mnohá jest . . . 154
Krása F.: Strom cedrový 252
Kultura: 27, 59, 92, 123, 156, 187, 220, 251, 282, 315
Lazecký F.: Vyšebrodská Madona 129, Koleda 141, Stavba a meč 257
Limpouch P.: Římská pout 117
M.: V boji proti »nemožnému« 50
Mach E.: Augustin Horovec 5, Cesta 75, Hořká hráz 141
Majer V.: Křest »bruců« 212, Postojenské jeskyně 271
Malá D.: Dopisy z Křemešniku 15, 50, 76, O jednom starém omylu 251
Mařan C.: O lidech na sever od Prahy 38
Masaryk T. G.: Sub specie aeterni 35
Mäder R.: Jednotné nebo množné číslo 19, Credo 161
Medek R.: Bratří a sestry 193
Mirko: Plody 86
Misie: 25
Němec M.: Básník 282
N. F.: Bůh v duši 145
Nové knihy: 30, 62, 94, 126, 159, 191, 222, 253, 285, 318
Ort F.: Nálada 174
Pascal B.: Mystické tělo 156
Pecka D.: Poznámky o kultuře 27
Pfliegler M.: Agere sequitur esse 65
P. K.: Vzpomínky z tábora v Kostelním Vydří 18
Pojem cti u sv. Tomáše Akv. 316
Potužník M.: Kolektivní spolupráce 220
Pražské baroko 1600—1800 315
Půža B.: Trpitelé - poeti 28, Zpěv hříšníka 46, Pohádka 68, Početi díla 92, Umění K. Čapka 123, O surrealismu 158, O jedné očí 238, Sport 252, Umělcovo bratrství 268, Pamflet na milovníky nicotnosti 302, Umělcovo zklamání 317
Renč V.: Kultura a snobství 189, Překlady 190, Student a kultura 198
Sigmund J.: Nesmrtelný pilot 166
Skauting 48, 147, 210, 303
Smaft L.: Loučení 269
Smolík A.: Ráno 21, Hvězdám 123
Stejskalová M.: Předjarní meditace 241
Stránský J.: Hledač 243
Studentské snímky: 22, 53, 87, 117, 149, 182, 214, 245, 277, 310
Studentský žargon: 61
Sugerencias C. M.: Talent - Genius - Ingenium 315
Špůrek St.: Maršál Foch 251
Švec J.: Mléčné průzory 101
Tamara G.: Ztracené světlo 82
Texty: 26, 58, 91, 121, 153, 186, 219, 250, 280, 314
Tomeš J. S. S.: Dva studentské dny v Brasílii 44
t. v.: Vzpomínky na tábor v Č. Řečici 274
Vach K.: Léon Bloy 123
Vaičinaitis A.: Pokusení 43
Vajtauer E.: Červené barety 47
Ventura de R.: Království Ježíše Krista 124
Unionismus: 154
Zahradníček J.: O básnické svobodě 220, Jest mnoho sklizní 226
Zeus mluví: 156
Zima V.: Hřbitov 80
Zítka J.: Život studentský před 100 lety 143
ZMZ: Na okraj výstavy Bř. Štorma 36

BÁSNĚ.

Adamec F.: Úsměv bez rýmu 156,
Žiznivě šlěpěje 180, Večer 307
Adamec J.: Podzim 46
Andreník J.: Divný smích 232
Bárta J.: Čtyřlístek 70
Bělan P.: Mléčná dráha 39, Hřbi-
tov 92, Zpověď 122, Šumařova
lásky 143, Smutek v polích 180,
Rzivý srp 210, Sonet o jarním
večeru 293
Beskydov Š.: Rané zvuky 120
Bílek J.: Vzpomínky 209
Blavan Š. K.: Spev do diaľky 298
Bohuslav M.: Hvězdy 201
Brožek V.: Odchod 155
Čálek B.: Po dešti 21, Úzkost 22,
Naděje vyznání 136
Červinková H.: Radost 268
dk.: Appenato 28, Cez vybledlé
prsty samoty 306
Fikar L.: Srdce 14
Hartlová M.: Slovenský hřbitov
79
Havránek J.: Zimní noci 162, Po-
divné chvíle 238, Soumrak 267
Hattala F. V.: Posledné s Bohom
145
Hra V Východ a Západ 70
Hradský J.: Kostelík 206
Hrubín F.: Žízeň 134
Choutka: Litost 306
Jarka P.: Mír 241
Klemová M.: Za létem ... 273
klv.: Květen 271, Až 302
Knez F.: Jihočeská země 92, Bo-
jest 136
Kocian Št.: Symfonia za Blavou
57, Triumf samoty 131, Zas
154, Nevyrkнутá 218, Přibliž-
ující 301
Krucká A.: Bolero 10, Milence
noci 108

Litavský J.: Nokturno 197
Mach E.: Obloho 19, Kam věci
101
Machoň J.: Dokonáno 110, Únor
185, Vjezd 243
Mata: Vzpomínky 249
Musil J.: Až budu mít ... 59
M. Z.: Proč skály bolest tají 220
Němec M.: Nad všemi slovy 2
Omega: Noc na Strečně 10
Osika J.: Smutná píseň 173
Petrnáchl J.: Mrtvému 313
Rinetová Z.: Obrazy zítřků 194
Slavský: Loučení 269
Smutný J.: Zemřelé 217, Nemoc-
ný 275, Chlapecká modlitba 310
Starej: Hluché klasy 276
St. J.: Sonet o mládí 244
Strunc J.: Zpěv o březnu 214,
Jedna noc 275
Svoboda V.: Žízeň 305
Šeník Z.: Jarní večery 262
Š. K. B.: V zajetí diaľav 237
Švec J.: Známé neznámé 66
Uhrová Z.: Poutník 282
Včelnický J.: Melancholie 168
Veselý J.: Osamění 230, Jitřní
proměnění 268
X.: Zrození 248
Zahradníček J.: Advent 98

ILUSTRACE.

Anonym: Socha P. Marie 57
Anonym: Hrabě z Vartenberku
301
Anonym: Krucifix z Matějovců 14
Boštík J.: Naš mourek 66
Braun M.: Marnotratný syn 289
Bureš J.: Zima 108, Zimní motiv
162
Dürer A.: Jezdci z Apokalypsy
269

Filip K.: Zima 194, Zimní motiv
201, Šťastnou cestu 238, Kosat-
ce 248
Hodan J.: Boží Tělo v Ljubjani
197
Holly A.: Dřevoryty 80, 173, 305
Kreysa F.: Stopy 134, Závodník
136, Chalupy ve sněhu 154, Zi-
ma na horách 168
L. J.: Slunce a stín 267
Minář V.: Jarní práce 232
M. P.: Kresba 262
Pokorný J.: Fontána 22
Pýcha J.: Moje maminka 2, Lino-
leoryt 92, Obrázky z Italie 164,
Pláč 185, Bičování 230, Pieta
241, Snímání s kříže 244, Praž-
ské Jezulátko 293, Zlatá ulička
299, Náměstí sv. Petra 307
Reiner V.: Zvěstování P. M. 98
Rejžek J.: Linoleoryt 101, Dřevo-
ryt 145
R. J.: Panenky 143
R. V.: Kaktus 122
Rezková M.: Hráč woley-ballu
302
Requeté před 100 lety, 47
Svolinský K.: Kresba k sedmi-
krásce 275
Schön R.: Ex libris 206, 220
Štorm B.: Heraldická značka 36,
Čeští světci 37, P. Maria s Je-
žíškem 131, Narození Páně 141,
Mrtvý arcibiskup 175
Quitt J.: Z Benátek 217
Quitt Z.: Jitro v Benátkách 210
Votivní obraz J. Očka z Vlašimě
259
Kristus na kříži 225
Zničený obraz P. Marie 271
Fueramus quondam 70
Sv. Václav 19

J I T R O

Č A S O P I S

S T U D E N T Ů

K A T O L Í K Ů

R O Č N Í K X I X

Č Í S L O - 1

j i t r o časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katolického universitního tisku (SIPUC) v Lille.
Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace Praha III., Strakova akademie. Telefon číslo 651-60. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271. Předplatné studenti do 1. ledna 13.— Kč, ostatní 27.— Kč. Po 1. lednu 1938 studenti 14.— Kč, ostatní 28.— Kč. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

redaktor profesor Dominik Pecka, J i h l a v a, Nerudova ulice číslo 28. Jemu zasílejte příspěvky pro »Jitra«. — U z á v ě r k a jest 10. každého měsíce.

román na pokračování z technických důvodů nebylo možno zařadit do 1. čísla »Jitra«. Počne vycházeti v příštím čísle.

kolegové, potřebujeme od Vás dobré fotografie a kresby pro »Jitra«, aby i po této stránce bylo »Jitra« opravdu Vaším časopisem. Fotografie i kresby a veškeré dobré rady, týkající se grafické úpravy »Jitra«, zasílejte na technickou redakci »Jitra«, Praha III., Strakova akademie.

vám, studenti, je určena sbírka »Duchovní orientace«, kterou řídí redaktor »Jitra« prof. Dominik Pecka. Poslední svazek přináší jeho essay »Smysl člověka«, v níž autor analyzuje dnešní myšlení a staví před oči čtenáře Řád, jež není možno obnoviti v oblasti činu, dokud nebyl obnoven v oblasti ducha. V této sbírce vyšly: J. Maritain: »Náboženství a kultura« a F. Werfel: »Velká otázka«. Cena každého svazku i s portem Kč 9.60. Upozorňujeme, že kniha P. dra Habáně: »Psychologie« bude co nejdříve rozebrána. Opatřete si ji včas. Cena Kč 25.—. Administrace edice a revue »Akord«, Brno, Klácelova 2.

přijedte do Prahy na V. Akademický týden ve dnech 3. až 10. října. Propagujte mezi známými. Bližší sdělí a program zasílá sekretariát Akademického týdne, Praha I., Husova 8. Telefon čís. 611-28.

Vyšlo 1. září 1937. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva československého v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktor prof. Dominik Pecka. — Odpovědný redaktor JUC, Fr. Kolman. — Technicky vede prof. C. Václav Boštik. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII.-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Podací poštovní úřad Praha 25.

Projev presidenta Dr. Edvarda Beneše katolickým studentům:

Milí přátelé, děkuji vám za návštěvu a za informativní výklad o vaší dosavadní činnosti. A dovoluji mi, abych vám hned vyslovil souhlas se zásadami, které jste ve svém proslovu tak výrazně podtrhli. Přicházíte společně, Češi a Slováci, abyste dokumentovali ideovou pracovní jednotu katolického tábora obou větví. To je základem, na které trvejte, nikdy se jí nevzdáte, a která národně a státně je jediná, jež je s to v budoucnosti proti sebevětší síle vás ochránit, ochránit národ, ochránit stát! To dnes cítí u nás už někdo. To z nás tvoří politického, kulturního a státního činitele, přes nějž nikdo v Evropě v žádné vážné celoevropské otázce nebude moci nikdy přejíti. Spojujete to s našimi zásadami demokratickými — a to právem. Právě moderní katolicismus i světová organizace církve katolické zdůrazňuje a plně chápe dnes, že její práce je a musí být v lidu, s lidem a pro lid, t. j. máti podklad své duchovní práce v demokratických principech. Demokracie, toť vzájemný respekt a ovšem i tolerance, a tak dostáváme se společně k tomu, co jsem řekl ve Vyšším Brodě: demokracie,

tolerance, vzájemný respekt a plné uznávání lidských práv, to vše jsou pilíře, na nichž stojí tento stát. Naš katolický tábor to chápe, k tomu všemu se hlásí a proto tak srostl v českých i slovenských zemích s republikou a proto i republika jej respektuje a s ním počítá. Zdůrazňuji to vám, katolickým studentům, budoucím katolickým inteligentům, kteří se rozejdou po republice a budou vést katolické lidové vrstvy. S tím souvisí i vaše práce sociální a práce kulturní: naše prostředí, naše republika, náš stát stává se těmito zásadami ne snad nějakým bojovým centrem proti koncepcím států jiných. Těm my jejich koncepce, názory a režimy přenecháváme, nechceme se jich dotýkat, ale náš stát dostává se prostě těmito zásadami k vrcholům té kultury lidské a všelidské, k tomu stupni vývoje společenského a mezinárodního, jenž byl, krátce řečeno, vždy ideálem lidského společenského a politického myšlení, jednání a snažení, jenž má být po stránce mravní vždy pokládán za ideál společenského a politicky vyspělého

organismu, jenž mravně musí býti hodnocen jako cíl, k němuž každá státní a národní organisace má směřovat. Neříkám, že jsme toho ideálu dosáhli, říkám, že ve svém státu k němu jdeme, že ideál ten hájíme a že jdeme správně a dobře.

Souhlasím s vaší prací na mezinárodním poli. Vždycky jsem si přál, aby každá složka našeho národního a státního života se uplatňovala mezinárodně ve svém prostředí, mezi svými přáteli, a reprezentovala tak v tomto svém přátelském prostředí náš národ a stát. Víím, že to děláte dobře a děkuji vám za to! A rád vás budu v této práci i nadále podporovat.

Postavení našeho státu a národa je ve světě dobré. Náš postup uvnitř od války, náš postup na venek, náš klid, náš respekt k svobodě ducha, náboženství, národnostní spravedlnosti a touha po sociálním pokroku zařadila nás definitivně na dobré místo mezi národy Evropy a světa. Proto se o náš národ a stát nebojím! A přeji si jen, abychom nehlučně, bez ostnu proti komukoliv šli prostě klidně, pevně, důstojně, sebevědomě dál jako dosud. Přispívejte k tomu i vy ve svém prostředí, i ve své práci mezinárodní. Prospějete tak sobě a svému katolickému přesvědčení, prospějete tak národu i státu. A půjdete tak opravdu ve smyslu zásady: Ježíš — ne César!

M. Němec: NAD VŠEMI SLOVY

*Jsou věci, které nám, až přijde jejich čas,
svou krásu vydechnou v tvář větrů podzimních
a chvíle návratu nám vrátí tklivý jas
bílého mládí, vůně květů, tich.*

*Dřevěný koníku, obláčku, zvonku, kniho,
vánoční stroměčku, ozvěny časů mých,
zda krásu vaši vyslovím, ó, pověz, tího
slov nepronosených, mlčením zajatých!*

*Ach žel, bělostné záře vaší nelze vysloviti
a víím, štětec ji nezachytí, tónem neodpoví,
jen jména, jimiž zvali jsme vás, z řeky mládí svítí
a vládnou v kráse zakleté nad všemi slovy.*

JOSEF PÝCHA: MOJE MAMINKA

Ze zápisníku starého profesora A. P.

Máme v kvintě dva nerozlučné kamarády. Od primy sedí vedle sebe, jeden bez druhého neudělá krok. Šibalové jsou oba, jacísi salonní darebové. Něco tam spolu kutí: napomenu je — oba se posadí vzorně a oba udělají neodolatelně nevinné obličej. Rozumí se, že si oba vydatně pomáhají při komposicích, podstrkují si taháky, napovídají si a co se dá. Ano, takoví jsou Jiří a Oldřich. Onehdy při německé komposici si jeden dovolil žertík, patrně z radosti, že se mu podařilo cosi opsat: zařehtal si jako malý koník, ale con sordina. Ale co pomůže sordina — paní profesorka to zaslechla. Uváživši vážnost okamžiku — bylo to při komposici — pokládala to přece jen za trochu silné. Podívala se na ně zpytavě. Jiří zčervenál, Oldřich zbledl. Neví se, jak a proč, usoudila paní profesorka, že pachatelem té neslušnosti je ten červený. »Co to děláte?« spustila na něho přísně. Zčervenál ještě více — a mlčel. »Jaké to jsou nápady?« rozčilovala se paní

profesorka. »Musím si to o vás poznamenati.« A Jiří se nehájil. Pojednou se barvy počaly měniti. Oldřich zčervenál a Jiří zbledl. Paní profesorce to neušlo. »Který z vás to byl?« Tu teprve se hnulo v Oldřichovi svědomí — a zčervenav ještě více — přiznal se. »Tak vy jste to? Proč jste se nepřiznal hned. A ještě jste to chtěl nechat na spolužákovi?« A paní profesorka si poznamenala o Oldřichovi, že při úloze zařičel a zachoval se k spolužáku podle. Stěžovala si třídnímu — kolegovi Machovi. A ten vzal naše blízkence svým způsobem na paškál, důkladně je zčinil a svou umravňující řeč zakončil velmi originálně: »Vy jste povedená dvojice: dejte se spolu vyfotografovat. No jo, hodíte se k sobě. Tys řehtal a dělals koně, a tys to bral na sebe a dělals vola. To se jmenuje solidarita.« Oba provinilci stáli s hlavami sklopenými. Jiří byl červený, Oldřich bledý. Po chvíli si vyměnili úlohy: Jiří zbledl, Oldřich zčervenál. Pan profesor Mach si toho všiml a řekl si, že hoši, kteří se za dnešních časů takhle červenají, rozhodně nejsou zlí. Uděliv každému symbolický pohlavek, což jest jeho zvláštní projev přízně, propustil je.

*

Autor »Následování Krista« napsal větu, kterou by bylo možno pokládati za projev odporu proti theoretické theologii: »Raději chci pocítovati lítost než znáti její definici.« Nemyslím, že by definice byly zbytečné. Základem všeho vyučování musí býti jasné pojmy. Qui bene distinguit, bene docet. Ale tím není řečeno, že vyučování není nic jiného než pojmy a definice. A říkává se, že dítě nemyslí v pojmech. Avšak ani dospělý člověk nemyslí jen v pojmech. Proto ani na vyšším stupni není didakticky správné, aby se výklad pohyboval jen v abstraktech a vyhýbal se všemu konkrétnímu, smyslovému, viditelnému a slyšitelnému. Suchost, nezáživnost, šedost našich profesorských výkladů zavinila nešťastnou antithesu: škola a život, jako by to byly dvě různé věci. Škola je život a život je škola. Škola učí a život učí také. Všechno zkoušení ve škole je ve většině předmětů vyžadování definic. »Neví-li« žák něco, znamená to leckdy jen, že to neumí říci, ne že to neví. Neumí definovat. Je křivdou tvrditi, že to neví. Dítě miluje a přece neví, co je láska. A naopak — znáti definici neznámá vždy uměti. Sekundán mi dovede říci, že modlitba je pozdvižení mysli k Bohu. A přece nemohu tvrditi, že dokud této definice neznal, modliti se neuměl.

*

Definice je Prokrustovo lože, do kterého formuláře ukládají myšlenky, ať je to lože veliké pro ně nebo malé. Definovati něco jest jakýsi druh ukrutnosti. Zálíba v usekávání toho, co je příliš dlouhé nebo v natahování toho, co je příliš krátké. Myšlení v pojmech je sublimované kusovství. Milovníci pojmů odbarvují představy, strhují s nich viditelnou jedinečnost, poutavou zvláštnost, až mají před sebou pouhé skelety a s radostí ukazují, že našli konečně, co jest všem zkoumaným představám společného, neboť hle, skelet jako skelet, radují se z těch koster neživoucích a nazývají je pojmy. Pojmy se pramálo hodí k tomu, aby vyjadřovaly něco živého. Na příklad, aby vystihovaly živý vztah člověka k Bohu. Kristus nemluví o Bohu pojmově, nýbrž obrazně. Nenazývá Boha Jsoucím, ani První Příčinou, ani Prvním Hybatelem nehybným. Nazývá ho Otcem. To není pojem, to je představa. Jindy ho nazývá Králem nebo Hospodářem. Ba ani vůbec neužívá slova Bůh. Jen teprve ve chvíli, kdy zmírá jeho lidství v největší opuštěnosti, vyslovuje to slovo Bože, volaje: Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil? (Mat. 27. 46.) Tento výkřik dělá těžkosti exegetům; a přece by mělo být ve všech výkladech jeho upozorněno, že tu Kristus umírající nenazývá Boha Otcem, nýbrž Bohem po prvé a naposled. Jen jednou. Užívá slov Davidových (Ž. 21.), opakuje tedy slova cizí, ne že by mu Otec přestal býti Otcem, ale že chce vyjádřiti nesmírnou svoji bolest v žalmu předpověděnou: a v zápětí se odevzdává: Otče, v ruce tvé poroučím ducha svého. (Luk. 23.

24.) Otec nebeský je metafora, představa, obraz. Není to pojem. Není to definice. Duch křesťanství se projevuje poeticky, nikoli filosoficky. Kristus je básník. To slovo je, žel, téměř podezřelé přesným duchům. Zdá se jim, že básník může říci jen něco vysněného, neurčitého a nepravdivého.

*

Ideály nebývají zcela uskutečněny. To je pravda. Možná říci, že ideál uskutečněný by nebyl již ideálem. Tato věta je velmi konejšivá. Do jaké míry, mohlo by býti zřejmo teprve výzkumem, co si kdo chce odpustiti a jaké nedokonalosti zastříti. Jsme milovníky úlev a promíjení. Integrita nás děsí. Je vyčítavá a neúprosná. Tedy: útěšnost věty o neuskutečnitelnosti ideálu není v jejím slovném znění, které je pravdivé, ale ve způsobu, jak člověk hledající dispens jí rozumí. Ideál uskutečněný by nebyl ideálem — tomu se rozumí takto: ideály jsou na to, aby se neuskutečňovaly. Není divu, že Kristus-ideál se nám nejeví v integrální své podobě. Vybíráme si z něho jen to, co je útěšné a dispensující. Představujeme si ho, jak odpouští hříchy, má soucit s lidskými slabostmi, uzdravuje neduhy duše i těla, je tichý, pokorný a trpělivý. To není Kristus úplný. To není Kristus Evangelii. Tam je Kristus planoucí svatým hněvem, mávající bičem, převracějící stoly penězoměnců a praskající do znesvěcovatelů chrámu, Kristus volající sedmeré běda farizeům a zákoníkům, předpovídající záhubu Kafarna, Betsaidy a Korozaína, Kristus odmítající ty, kteří ho milují méně než otce neb matku, bratra neb sestru, Kristus-soudce, mluvící o zkáze Jerusalema a hrůzách posledního dne, hrozící temným žalářem, v němž bude pláč a skřípění zubů. To je Kristus Evangelii. Kristus integrální, nezmenšený podle přání neopravdových a nerozhodných duší, nezúžený a nezkomolený Ideál. Ideály nejsou k tomu, aby nás utěšovaly, ale k tomu, aby nás naplňovaly bázní. Initium sapientiae timor Domini.

*

Mnozí vychovatelé se rmoutí, když vidí, že mládež chce mít své vlastní myšlenky a touží jíti svou vlastní cestou. Měli by vlastně uznati, že tato psychologická skutečnost je základem všeho pokroku na světě. Neříkám, že lze bezvýhradně chváliti všechn odpor proti tradici, jak se jeví v mladých duších. Mládež měří sebe podle svých ideálů — jiné podle výsledků, jichž dosáhli. Ovšem, že mládež nepřijímá myšlenek starých s očima zavřenýma — to jest prozřetelnostní. Klame se často. Myslí, že je vzdělána a je pouze informována. Vědomosti neseřazené a neuspořádané se podobají vojsku bez velitele a bez disciplíny. Nestačí mít myšlenky. Je třeba znáti jejich hodnotu a jejich vztahy.

*

Mládež nepohrdá autoritou. Vzpírá se sice autoritě dané a vnucené, ale tím horoucněji touží po autoritě přijatelné svobodně. Není spisovatele, který by si nekladl za čest, že ho čtou a uznávají mladí. Mládí přitahuje mládí. Genialita je mládí, které mladí objevují pudově, praví Mauriac. Na souši, kudy svět přešel netečně, slyší mladí šum pramene a poklekají. Ani nejhorší zdání jim nezabrání, aby nenalezli zázračný pramen a aby nepili. Ale běda těm, kteří se chtějí domoci geniality jen tím, že mládeži lichotí: nic jim to nevynesne než její pohrdání a posměch.

*

Ve své »Psychologie des Jugendalters« (str. 98) důrazně napomíná Eduard Spranger, aby dospívající hoši (mnohem více než dívky) se vystříhali všedního mlkání a laciného láskování. Erotický idealism jest plodný, kdežto běžné koketování a příliš časté taneční zábavy a podobná vyrazení odvádějí ducha od hlubších zájmů. Tvůrčí síly osobnosti mají v tomto věku zvolna zrát v hlubinách ducha.

*

Koupila jsem husu, povídala paní Vopršálková, tak půlku zabiju a půlku budu krmit dál. — Třída se směje. — Prosím, to nejde! Nejde to? — sím, ne! — Máte pravdu, nejde to. Něco takového se nedá dělat. Není možno živou husu dělit na polovici. A ještě něco se nedá dělit na polovici: duše. Půl duše Pánu Bohu, půl d'áblu — to nejde. Mládí světu, stáří Bohu — to také nejde. Něco jiného věřit a něco jiného dělat — také nejde.

E. Mach

Augustin Horovec

V malé světnici s jediným oknem do dvora, v prostoru tak nepatrném, že by se člověk bál zhluboka vdechnout, aby odtud všechen vzduch nevymizel, stojí dvě truhlářské hoblice. Na stěně je police s nástroji vypotřebovanými a bez ostří. Každý z nich nese stopy tisíce dotyků, kterými je vyleštěn. Je zde cítit klič, dřevo, prach a pot. Augustin Horovec stojí tu v kupě hoblovaček. Vysoký, s ohnutými zády a podlomenými kolenný. Obrýlené oči pozvedá občas k oknu. Vidí kus oblohy modrati se nad protější stodolou.

Potom snímá brýle. Zaprášily se, nutno je očistit. Zatím co rukou mechanicky otírá vypouklá skla, přemýšlí Augustin o mracích, které přecházejí venku nad dvorkem. Bývá mu podivně, když přijde větrný den jako dnes. Někdy i hoblík odložil a chtěl vyjít na dvůr. Pak mávl rukou a lopotil se dále. Zvykl si již dávno na těsnou místnost, kterou nazýval dílnou, ač mohla spíše sloužiti za dřevník. Proč chodit zbytečně ven? Dnes už to není nic platno. Je pozdě, příliš pozdě. Tady skončím, myslíval si, a venku vanul silný západní vítr jako tenkrát, když pospíchal k nádraží s kufríkem plným ličidel a paruk. V mladším těle a s mladší hlavou. V kapse císařského kabátu, vlastní rukou vyžehleného, nesl Vojanův doporučující dopis. Divadelní společnost očekávala Augustina ve větším městě na severu Čech. Radostná cesta vlakem. Seděl u okna a počítal stanice jako dítě, když jede na prázdniny. Ve skutečnosti jel do práce, a věděl o tom. Měl-li nějaké výčitky svědomí, tedy pro matku. Utekl z domova ještě za tmy. Všichni spali. Ušetřil si výstup s otcem. Teď už matka jistě přečetla jeho dopis, ovšem pokud pro pláč viděla. A otec? Ten nechce slyšeti ani slova z toho, co syn napsal. Sotva Augustin dojel, sotva se rozhlédl, již tu bylo truchlivé psaní. Stará matčina nemoc znovu propukla. Je to se mnou vážné, píše roztřesená ruka na okraj papíru. Ostatní řádky jí napsala asi sousedka. Otec ani slovo. Ještě nikomu Augustin nedokázal, že něco umí, a už jede zpátky. Jen na týden — na krátký čas — utěšuje se. Celou cestu domů pršelo. Déšť narážel do oken vagonu, kde Horovec seděl. Kapky stékají po skle jako slzy po chladné tváři. Krajina stojí v mlhách netečna k ubíhajícímu vlaku. Pršet nepřestávalo.

Matka ležela v tmavé světnici a bála se zanaříkat. Otec chodil podmračen a němý. Augustin stanul na prahu a střetl se s jeho pohledem dřív, než uviděl matku. Dvojí zrak se poměřoval a vážil. Třetí, matčin, byl zastřen bolestí. Pak odešel otec a hlučně zavřel dveře. Zdálo se, že nechce utráceti slov se synem, který zběhl se řemesla a zanechal jeho, starce, samotna potýkati se s dřinou, již více nezmáhal. Na nemocnou se

zlobil. Proč vždy mlčky schvalovala klukovu zálibu pobíhati za vším, co nějak souviselo s »tím komediantstvím«. Mladý Horovec prošel kupou hoblovaček, prken a latí až k loži. Usdl na pelest a pozoroval zavřené oči i slabě oddychující hrud' matčinu. Žlutá ruka její, položená napříč prsou, podobala se větvi, kterou utrhl vítr za bouře, která přešla nad krajinou někdy dávno. Přesto se v těch končinách už nic nevzpamatuje. Ani kdyby slunce svítilo napořád. Ale nesvítí — obloha je zatažena na věčnost.

Matka stonala dlouho. Augustin jí sloužil trpělivě. Sama mu domlouvala, aby šel také trochu ven, mezi lidi, aby nebyl stále v té dusné a černé místnosti, kde v jednom rohu stála hoblice a v druhém, za hadrovou záclonou, její postel. Když si nedal říci, byla nakonec ráda, že se s ní, Johankou Vondráčkovou, někdo tak zabývá. (V myšlenkách pojmenovávala se dodnes dívčím jménem.)

Přešla zima a ještě jedna. Dva nebo tři dopisy od ředitele společnosti, k níž byl Augustin přijat, ležely neotevřené na dně kufru s parukami. Nebylo třeba je čísti, jejich obsah mluvil i tak. V každém z nich: nechápeme tě, Augustine Horovče. Jimi nepochopený jen pohlížel záda. Dva těžké roky mu zryly obličej a věšely se mu na nohy při chůzi. V ten čas opět se mu přiblížila Štěpánka Foltýnová, s níž se kdysi rozešel. Pro divadlo. Vlastně ji začal sám vyhledávat. Byl rád, když přehlédla všechna znamení času na jeho tváři. I matný smutek, jenž rozložil křídla v jeho očích jako noční můra na lucerně. Bojoval o ni s jedním pekařským chasníkem tím vytrvaleji, čím posměšnější byl hlas, který ho teď často pátil v hlavě: »Nač ta komedie?« A oženil se. Najednou, jako by se bál dalšího uvažování o té věci. Chtěl rychlým manévrem zaskočit satyru, bodajícího rohy jeho prsa. Chtěl zhasiti vzrůstající se požár. Vystavět hráz povodni za cenu utopení. Po dlouhé podzimní noci, kdy přichází tak pozdě ráno, zemřela Johana Horovcová, rozená Vondráčková. Napsali křídou její jméno na černou tabulku a zavěsili u kostelních dveří. A to byl konec. Nenapravitelný konec. Příslib zapomenutí. Jen co voda smyje to jméno. Před posledním vydechnutím byla šest hodin v agonii. Syn stál nad ní zdánlivě klidně. Ale obrazy dětských let, míhající se zmateně v mozku umírající, promítaly se i před jeho očima. Jediná zkažka; poslední vztah mezi matkou a synem. Ani kdyby spolu mluvili slovy, nemohli si říci nic lepšího.

Starý Horovec se vrátil až bylo po všem. Celou noc byl kdovíkde. Časně ráno ho někdo potkal u proboštského koutu. Byla to ostrá zátočina řeky, plná vírů a černých hlubin. Stál nad tím proudem, občas posměšně zasykl a pokročil blíže k Labi. Snad proto, aby nahnal strachu tomu člověku, co se za ním díval. Chtěl se mu vysmát, kdyby se snad domníval, že Horovec chce skončit smrtí dobrovolnou. Rád se vyšklíbl lidem, kteří mu nalétli tím, že mu uvěřili. Když přišel domů, měla už mrtvá v ruce křížek, oči zatlačeny a bradu podvázanu čistým šátkem. Malou chvíli se na ni díval, střízliv, bez pláče, nepohnutý.

Po pohřbu odstěhovali se novomanželé na druhý konec města. Zmizelo i to, co dosud nějak spojovalo starého Horovce se synem — občasná hádka pro zdánlivou nepatrnost, ostrá slova z obou úst. Neměli si již co říci. Městská brána, za níž bylo nyní obydlí Augustinovo, oddělila oba Horovce nadobro. Sešli se potom jen jednou. To už byl posměšný úsměv na tváři staršího ztuhlý. Tělo odpočívalo klidně a tiše v rakvi, kterou prý si Horovec sám vyrobil. Tolik řekli Augustinovi o otci sousedé.

II.

Horovcům nikdy nepatřil ani kousek nějakého pozemku. Bydlili v nájmu od nepaměti a tři poslední generace provozovaly truhlářinu. Že by mohli dělat také něco jiného, nikomu z nich ani nepřipadlo. Způsob života děděný z kolena na koleno, byl v nich zakotven tak hluboce, že jeden každý Horovec vyhýbal se pomyšlení na jakoukoli

změnu více než hříchu. Augustin se pamatoval na jednu příhodu z dětství. Dostali ve škole úlohu napsati, čím by každý chtěl býti. Psali hoši všelicos. Nikomu ani nenapadlo být něčím jiným než otec. Výjimku činilo jen cukrářství nebo kuchařství. Také Augustin se s počátku bál začít s něčím jiným. Je něco, k čemu nesmí chudý kluk pohlédnouti, aby se mu ostatní krutě nevysmáli. Nebo mu s chutí nenatloukli. Přemohl však bázeň před posměchem (a nebyla to maličkost). Po hodině četl učitel zmatené jeho vyznání. Chtěl bych chodit zpívat na pohřby jako pan Havránek. Mohl bych stávat také při mši na kůru a dívat se na ty zlaté anděly. A na čerta dole pod kazatelnou. Tak pořád až do smrti. Augustin Horovec.

Když to přinesl s důkladnou čtyřkou domů, považoval otec jeho práci za druh revoluce. Nestálo tam přece nic o truhlářství a tradice Horovců byla v té chvíli tak silná, že přesvědčila i malého žáčka. Neměl jsem to psát, vyčítal si. Když se později začal učit u otce, nebylo mu to proti mysli. A přece duševně směřoval jinam. Proč, nedovedl si nikdo vysvětliti. Přišlo to samo, zaplnilo ho to pozvolna a úplně. — Měl za sebou dlouhou řadu ochotnických rolí. — Když mu bylo dvacet pět let, uviděl ho prostou náhodou na jevišti Mistr. Tenkrát myslil Augustin, že dráha jeho života jest určena. Tak pořád až do smrti — vzpomenuť slov své neblahé slohové úlohy. Kam se to všechno ztratilo teď, kdy se dokázal oženiti. Stále častěji mu prochází hlavou — teď už ničemu nezabráním, ničemu nezabráním. Zbývá jen obrátit se k nástrojům po otci. Žena čeká na chudý peníz, který jest mu vydělati.

Štěpánka byla z jiného typu rodiny. Měla šest sourozenců. Tři bratry, tři sestry. Kdysi bývalo u Foltýnů obstojně. Krátký čas vlastnili i domek, dokud tatínek nespotřeboval všechny našetřené peníze pro uskutečnění svých pochybných vynálezů, z nichž nikdy nic nebylo. Tak lampa do pekařské peci! Než došlo k ohlášení patentu, vymyslel kdosi lampu trochu dokonalejší a bylo po nadějích. Ludvík Foltýn se proto soužil. Nějaký čas. Po roce však ležel už v něčem jiném. Stroj na sázení bramborů. Ale peníze došly a model zrezivěl. Hokynářský krámk, opomíjený a pohrdaný, zůstal mu posledním útočištěm. Štěpánčina muže měl rád pro jeho slušnou šachovou strategii, která Foltýnovi často dovolila vyhrát. Těch nekonečných partií, co spolu sehráli! Při hře opíral tchán hlavu pravou rukou, zatím co levička vyklepávala řadu starých maršů. Augustin sedal nad šachovnicí bez většího zájmu. Mohl však při tom myslet na své věci bez obav, že mu bude vyčítána málomluvnost. Oba šachisté byli solí v očích ostatním členům rodiny. Nesmělo se mluvit nahlas, ani rázněji zavřít dveře; tatínek se hned obrátil s káravým výrazem ve tváři. Hned na Josefa, hned na Otylku. I psa pod postelí mrzut okřikoval. Jako by nebyli všichni tak zticha — tak velmi zticha . . .

Starý kufřík s ličidly povaloval se zapomenut. Bylo třeba mnoha večerů nad šachovnicí, aby se Augustin k němu vrátil. Mnoha večerů vzrůstající touhy třísknout do figurek pěstí a rozmetat je po světnici. Najednou mu napadlo: snad ještě není pozdě. Nechat to zde, celý ten jednotvárný život, páchnoucí a pustý jako močál, do kterého se znenáhla zapadá. Tak se zastavil nad ušmouranou bedničkou s drátěným uchem. Jak to v ní vůbec vypadá? Nějak se ten zámek těžko odmyká. Konečně je víko otevřeno. Je tam vše při starém. Srovnané šminky trochu oplesnivěly — zde leží kus zatuchlé vaty —. Lepidlo na vousy začpělo známou vůní. Známý dopis povaluje se na jedné z paruk. — Snad ještě není tak pozdě?

Pohled padl do zrcadla na vnitřní straně víka. — Tak to jsem já. Augustin Horovec prohlíží svůj obličej. Ty vlasy, ústa — nikdy jsem se tak neviděl, jsem to já, nebo můj otec? Hlava ve skle je pravým portretem zemřelého Augustina Horovce. Živý Augustin Horovec si uvědomil, že převzal všechny rodové znaky. V zákonitém pořadí.

Bez vlastního vědomí. — Kam tedy půjdeš? Eduard Vojan je dávno mrtev. Tvář se zasmála z hlubin zrcadla. Suše. Ostře. Ke komu půjdeš? Kam? Poslušen hnutí, které mu včera velelo, aby rozbil šachovnici, udeřil Augustin prudce do lesklé plochy. Teprve silné zabolení kloubů ho upamatovalo, že zvedl ruku proti otci. Bože můj! Byl jsem to já? Jak stál nad kufrem, zhroucen tíhou svého přečinu, dlouho nepozoroval přítomnost své ženy. Štěpánka přišla před chvílí a stála bezradně, nechápajíc jeho počínání. Když se k ní obrátil, nepoznávala ho. Přemohl se vypětím vůle, protože viděl, jak ji děsí. Víko se zrcadlem zaklaplo. Najednou bylo takové prázdné ticho, jako by zde ani nestáli dva živí lidé. — Teprve za několik minut svěřila mu Štěpánka, že je matkou.

Byl to první Horovec, kterého nepojmenovali Augustinem. Pokřtili ho jménem Pavel. Mohl být malířem, knězem nebo lékařem. Nebo čímkoli. To mu sliboval otec nad kolébkou. Horovcové půjdou teď novou drahou. — Škoda, že lidé vyrůstají tak pomalu. Za dvacet let — dřív — za patnáct let bude tvůj slib obrácen v nic, Augustine Horovče! Augustin pracoval u hoblice a po celý ten čas nemyslel na nic, než aby čepy byly dobře utěsněny ve vydlabaném otvoru. Aby prkna, která hobloval, se nezbortila. Klih aby nepovolil. Zakázal si přemýšlet o jiných věcech. Je těžko pochopit cenu takového zákazu. Musili bychom býti jedním tělem a jednou duší s Augustinem Horovcem. Pak by nám bylo poznati, jak černou barvu a trpkou chuť má spáleniště, které po sobě zanechá touha uměle zhašená. Píšťala však nikdy nepřestane být píšťalou. Ani kdybys ji schválně zapomněl v lese na kameni. Postačí slabý náraz větru a rozezvučí se. Postačí ti, Augustine Horovče, abys někde přečetl divadelní plakát. Abys v bulvárních novinách shltl lacinou kritiku. Potom sám slýcháš zvučeti píšťalu. Proč míváš v tu chvíli zavlhlé oči? Augustin Horovec hrál velikou roli. Největší úlohu svého života. Hrál truhláře.

III.

V době, kdy měla být po druhé přerušena tradice Horovců. V době, kdy se Pavel chystal na vstup do gymnasia. V březnu toho roku chlapec vážně onemocněl. Když se konečně pozdravil, přešla zatím zima do jara. V Hluchově vyrostly první psí fialky. Voda v tůních dostávala zelený nádech. Večer země voněla vzduchem. Za bezvětří bývalo až mdlo. Za těch dnů počal hoch opět vycházeti. Oba s ním chodili, Štěpánka i Augustin. Kolem tůně, pak několik kroků do luk a domů. Západní vítr hnal před sebou oblaka. Pavel byl vpit do úžasného kaleidoskopu mračen. Přeskupovaly se a rozbíjely, tu a tam obloha mezerou v nich prohlédla. — Jít za nimi, jít za nimi — — Augustin vyčetl nevyřčená přání s úst chlapcových. Tehdy mu prvně sáhla do prsou úzkost — co když ho ztratím. A jak stromy šuměly ve větru, vystavoval svou obavu jejich skřípotu, aby byl přehlušen její hlas. — Ztratíš! Podívej se mu do očí. Dávno miluje svou matku víc než tebe. Již jsi ho ztratil! Zabolelo ho, že už ho získala ona, Štěpánka Foltýnová, pro sebe. Nakonec odejde, začne žít na svůj vlastní vrub a vzpomene-li si někdy, tož na ni, na svou matku. Odejde. Všichni Horovci odcházeli svým otcům. Zůstanu nakonec sám. Augustin ztrácí najednou půdu pod nohama. Je si dobře vědom, že nikdo, ani jeho žena nevyplní samotu večerů, které přijdou. —

Když se vrátili z luk domů, byl Augustin pevně odhodlán nedopustit, aby se mu synek odcizil. Přemýšlel o způsobu, jak tomu zabrániti. Dlouho do noci přecházel po dílně. Slabá žárovka mdle blýkala nad hoblicí a několik starých nástrojů položených na skříni vrhalo mnohotvárný stín na zeď. Nikdo se jich nedotkl od doby, kdy byly přeneseny z příbytku otcova. Augustin se zastavil u té zaprášené skupiny. Všechny prach minulých let se zvedl, hnán jeho dechem. Odkryl i promaštěnou otcovu vandrovní knížku. Je možno, že mi dosud nenapadlo otevřít ji? Činem odpovídá na svou otázku. Zamyšlen obrací v knížce list po listu. Podivné písmo pokrývá zmaštěné stránky. Z poloviny

švabach, z poloviny latinka. Některá razítka již není možno přečíst. Někde se zachovala jen iniciála, jinde půl jména toho kterého města, kudy před dávným časem prošel nuzný vandrovník z Čech. To zde jest asi Wien. Pak řada neznámých malých měst a vesnic. Jinde možno vytušit Salzburg. Člověk se až otřese při vzpomínce na ty cesty po neko-
nečných silnicích. Pěšky, v hrozných škrpálech na nohou. S rancem na zádech, v kapse metr a na krku zčernalý medailonek, který se později povaloval v krabici mezi hřebíky. Augustin se dobře pamatuje na toho svědka otcova putování. Poslední listy knížky jsou čisté. Vlastně nepopsané, protože se tu nedá mluvit o čistotě. Co je to na čtyřech stránkách docela vzadu? Syn čte několik řádků kosmatého otcova písma, naškrabaného tesařskou tužkou: — narodil se mi syn — dnes o půl čtvrté ráno — Bůh buď pochválen. To je o mně. Něco mdle sladkého jako lůžko akátového květu a širšího než oblouk letního slunce, zavalilo hlavu synovu. Zápis o mnoho let starší už se mu nejasně míhá před očima: — je mi podoben — mám ho rád — učím ho truhlářem — — Augustin Horovec měl po přečtení otcova zápisu pocit, že nahlíží do jiného světa — mám ho rád. Potom se provalilo, co bylo po léta zapomenuto v Horoveckém srdci. Láska. — Nikdy jsme si to neřekli, až teď. Pak, přemáhaje skepsi, která se ho jízlivě ptá, k čemu to všechno nyní, kdy je rozdělila smrt, dozrává Augustin: Ano, měl jsem přece otce rád — — — Slova ušpiněných stránek pracovní knížky určila směr dalšího života Pavlova.

Není nesnadno přemluvit jedenáctiletého chlapce, aby šel na měšťanku místo do gymnasia. Pomocí neodolatelných obrazů domova, který nebude nutno opustiti. Sledujeme-li svou myšlenku do důsledků, naučíme se snášet trpké pohledy ženy, obviňující nás z toho, že jsme zbořili do základů největší část jejích vidin. Štěpánka se dlouho a těžce smířovala s tou změnou. Už nebude »pánem« její syn. Už nebude, nebude »pánem«. Augustin Horovec obhajoval svou posici proti dvěma stranám. Na jedné stála jeho žena s trpkou výčitkou. Na druhé straně byl on sám. Zde byla potyčka nejhorší. Jsem nejhorším druhem sobce a nenalézám sil opřít se proti tomu. Bylo by křivdou podezřívati Horovce ze sobectví, i když se obviňoval sám. Je to něco jiného. Zákonitá daň tradici rodu.

Netrvalo to ani tři roky. Pavel přece odešel. Jednoho rána našli jeho postel prázdnou. Za týden přišel dopis od Augustinova bratrance. — Hoch je u mne. Všechno mi řekl. Prosím, nechte ho zde. Otec dobře věděl, že ho domů nedostane, přes to, že se Pavel denně mučí vzpomínkou na matku. Později čítal Pavlovy dopisy z ciziny. Přišly tři, čtyři do roka. Mezera mezi ním a ženou rozestupovala se den ode dne, rok od roku. Augustin Horovec zůstal sám, přesto, že byl pod jednou střechou se Štěpánkou. Přesto, že spolu obstojně vycházeli. Teď se už nic nezachrání. Je pozdě a bylo by to i zbytečné. Zbývá jeden, jediný úkol. Vyhledat ještě nějaké nepopsané listy v pracovní knížce. Naškrabat tam tesařskou tužkou — mám ho rád. A protože je to pravda, bude jednou Pavel ta slova číst. Ale než k tomu dojde, sveze se mnoho slz po vráscité tváři. Augustin je ke stáru trochu dětinský. Říkají to o něm proto, že pláče nad kufrem s ličidly, parukami a zrcadlem. Je to všechno plesnivé a zrcadlo nedávno prasklo.

Dnes stává Augustin Horovec s podlomenými koleny sám v malé dílně. Tak malé a nepatrné, že by se člověk bál zhluboka vdechovat, aby odtud všechn vzduch nevymizel.

V příštím čísle »Jitra« začne opět vycházet román na pokračování, jako loňského roku. Z technických příčin nebylo možno zařadit jej již do čísla prvního. Zároveň upozorňujeme na naši soutěž na román ze studentského života.

Omega: NOC NA STŘEČNĚ

*Déšť třpytivé záře se snáší
na vypadalé zuby cimbuří
v modravém plání,
napuchlý měsíc marnivě se shlíží
v říčním zrcadle.*

*Samota chodí po zdech jako bílá paní
nad širokým tokem chorálu lesů
a přes šedivé mechy omšelých kamenů
splývají kaskády minulosti.*

Anna Krucká: BOLERO

*Malátné ozvěny v tempu bolera
tančí po špičkách v sloupoví citů mých —
odhodím opánky
na nebi svítí pŕlměsíc
za mými zády srpnová růže umírá.*

*Zároveň s pŕvabným smutkem červeného vína,
jehož trpkost v broušených hranách tušíme,
jak kapka po kapce
naše touha splývá
praménkem krve smývající dědičné hříchý své.*

*V mlčelivé pokoře nebe překročilo horizont —
něco tu zpívá v prastarých tóninách melodii večera;
na útes visící nad mořem
chci se rozběhnout,
tam ať se vzlykot můj rozezná v malátném rytmu bolera.*

Jaroslav Kouřil

Úkoly katolického studentstva na poli sociálním

Byl by to dnes zajisté už značný anachronismus přesvědčovati někoho a zvláště katolického studenta, organisovaného v studentském sociálním Sdružení, o nutnosti sociální práce. Tu již prostě každý, kdo jen trochu čte a sleduje současný život a poměry a nad nimi se zamýšlí, chápe a uznává. Něco jiného je však psáti o tom, jak dlužno sociálně pracovat, které jsou úkoly na poli sociálním a které cesty zvolit, aby bylo dosaženo kýžených výsledků; toto stále ještě není ani nečasové, ani neužitečné a nepotřebné. Především však je velmi nutno jasně zdůrazniti dvě věci. Předně ten fakt, že jestliže je povinností každého člověka sociálně pracovat a přijde den, kdy z této povinnosti všichni

budeme skládati přísné účty před tváří Hospodinovou, tedy tím více má sociálně pracovat intelligence, ježto intelligence je obdařena většími dary ducha, a tudíž její slovo zní dále — zaujímáť zpravidla vyšší a důležitější postavení v lidské společnosti, je orientačním elementem lidské společnosti: ». . . zvláště jest se domáhati laskavé spolupráce těch, kdož mají ve společnosti větší vliv vzhledem na své postavení, jmění, nadání a vzdělání. Kdyby nebylo spolupráce těchto lidí, sotva by bylo lze dosíci něčeho, co by opravdu mělo nějakou cenu pro lid. Věru, tohoto cíle možno dosíci cestou tím bezpečnější a kratší, čím usilovněji se sdruží mnohostranná výkonnost vynikajících občanů.« (Lev XIII., Graves de communi, Lettres VI, 220.) »Vítězství křesťanské civilisace« — a o to běží — »dostaví se jako výslednice snah katolického laikátu inteligentního, pokorně uznávajícího, že jeho akce není ničím oficiálním a že pouze připravuje půdu pro lidové formace katolické akce.« (Th. Gilby v časopise »Blackfriars«, 1934, červen.) »Všichni ti zatemnělí, všichni ti pohlcení, všichni ti zahubení, všechny ty duše bez dozoru, zhrublé těžkostmi a bídou, uzavřené v těsných zdech pod drtivým strojem, mají právo se nás ptát: Vy, kteří máte volnost, vy, kteří máte vzdělání, možnost dívat se a uvažovat, co jste učinili z té svobody, z toho světla, z toho postavení privilegovaných? — Co nám můžete říci z těch vyšších končin, kde ostatně jste jen našimi vyslanci, od nichž čekáme zprávu . . . Jak jste vykonali to poslání . . . ?« (Paul Claudel, časopis »Řád«, 1936, č. 4.) Druhou skutečností je, že mezi námi a protivníky křesťanství a jeho ideálů je a musí býti při sociální práci podstatný rozdíl. Budeme totiž konati práci za zlepšení sociálních poměrů v jiném duchu a v jiném smyslu, než ji koná nekatolík. Předně nám při ní neběží jen o pouhý altruismus, o nějaké humanitářství, ale o pomoc Kristu v trpícím člověčenstvu (srovnej na př. se slovy Krista Pána: »Vpravdě pravím vám: pokud jste to neučinili jednomu z nejmenších těchto, ani mně jste neučinili.« Mat. 25, 45), a za druhé jsme si vědomi, že osud společenského života a vývoje vede současně s námi také Ten, který všechnen svět stvořil, a proto můžeme též klidně a pevně doufat, že všechno, co v práci pro zlepšení společenských poměrů dobrého vykonáme, dříve nebo později přinese dobrou úrodu. Kde a kdy se to stane, to ponecháme ovšem na vůli Boží, ale to je jisto, že pod tímto zorným úhlem stane se všechno naše sociální dílo nástrojem v rukou Boží Prozřetelnosti.

Úkoly pak sociální práce samy můžeme si pro lepší přehlednost rozdělit na úkoly jaksi negativní a pozitivní. — V negativním smyslu se musíme snažiti, aby byl už konečně definitivně vymýcen a odpraven neblahý liberalismus, a za druhé se vši vážností a úsilím největším čelit nebezpečí bezbožického, bořícího komunismu a pohanského nacismu, jenž se též u nás projevuje zbožňováním půdy. Nejvíce je však potřebí pozitivní práce tak, jak je vytyčena v encyklice Quadragesimo anno, neboť tato práce je samozřejmě i nejlepším prostředkem proti právě jmenovaným směrům. Je třeba tedy nejvíce usilovat o reformu zřízení a nápravu mravů (srov. Q. a. 77 etc.), vlastně mravní náprava je nutná pro vybudování lepšího společenského řádu na prvním místě: ». . . této velmi žádoucí sociální výstavbě musí předcházeti obnova křesťanského ducha, od něhož se na všech stranách uboze vzdálilo tolik lidí pracujících hospodářsky; jinak by tolik úsilí bylo nadarmo a stavěla by se budova nikoliv na skále, nýbrž na uhýbavém písku.« (Q. a. 127.) »Na troskách Sodomy nelze vybudovati Spartu,« napsal v r. 1934 »Osservatore Romano«. Tím máme jaksi povšechně vytyčeno, jaká práce, jaké úkoly na poli sociálním nás čekají a nyní je třeba se zmínit, jak pracovat, aby tyto úkoly skutečně splněny byly. Zkušenost učí, že většina přívrženců výše jmenovaných směrů dostala se do nich hlavně z nedostatku poznání a ze žalostné neuvědomělosti. Zatím co pravda spala, abychom užili slov Maritainových (Maritain, »Náboženství a kultura«, str. 35), blud

bděl a byl živě činný a smělý. Zatím co nejširší veřejnost neseznamoval nikdo se zdravou, jediné spasonosnou naukou křesťanské sociologie, která je na dnešní poměry v mnohých bodech velmi revoluční (na př. dnešní rozdělení majetku není ve shodě s plány božími, nutnost provést odproletarisaci, spravedlivá mzda atd.), byl na př. socialismus doslova demagogicky propagován a chválen jako jediný spasitel, zachránce a vykupitel hříšnými kapitalisty vykořisťovaného a zuboženého lidu, a tak ký div, že tento lid šel do jeho tábora. — Proto tedy nebude celkem nesnadno tyto směry přemoci a odpraviti. Jen třeba poukázati na jejich záludnost a bludy, na strašné, katastrofální důsledky těchto bludů pro společnost lidskou. A věříme pevně, že lid půjde za námi, vrátí se opět do ovčince Kristova, budeme-li hned současně pracovati též pozitivně, zjevíme-li mu totiž nedostižnou, jediné osvobozující a k lepším zítřkům vedoucí sociální nauku církve a budeme-li zároveň usilovati ji dostat do života. — Je prostě nutno, abychom my takto vyvolali revoluční hnutí, abychom my zahájili revoluci proti nezdravým, peklem čpícím řádům, vládnoucím ve světě, ovšem revoluci nekrvavou, ale revoluci hlav a srdcí, takovou revoluci, kterou už kdysi křesťanství nádherně a slavně provedlo proti zpuchřelému, rozpadajícímu se světu pohanskému a vybudovalo ideální stát středověký, o němž dnes s nelíčeným obdivem píší i marxisté. (Dr. Franc: »Die abendländische Revolution«.) Je proto třeba, abychom vnikali se sociální naukou církve všude, kam můžeme, vysvětlujeme ji lidu i od osoby k osobě, pranic se při tom nestraníce i lidí nejprostších, hlavně z řad venkovské mládeže a dělníků — jinak bychom vůbec nepochopili sociální práci — pracujeme na všech koncích: ve škole, na schůzích, přednáškách i v barácích chudiny. A nezapomínáme se ovšem nabádati k této sociální práci i lidi, stojící na místech nejodpovědnějších, jsouť často i tito neuvěřitelně neznalí věcí sociálních a jsme v demokracii a netřeba se trásti nějakou lichou úctou. — A dovedeme-li to a budeme-li k tomu míti příležitost, snažme se proniknout s pravdami křesťanské sociologie i do samého tábora největších odpůrců křesťanství. Tábor Kristův potřebuje jakýchsi spiklenců, buďme jimi! Jistě to — s tohoto hlediska — vzácná milost od Pána Boha pro nás, mladou inteligenci, žít v dobách takových, v jakých žijeme nyní. Co tu možností působit dobro, jaká příležitost k hrdinským činům, jaká příležitost vyznamenati se v lásce a statečnosti! — Buďme buňkami, solí země, kvasem, ohnisky, z nichž bude vycházet a zářit blahé světlo do zatuchlých koutů lidské společnosti. Avšak kdo nehoří, nezapálí, nemo dat, quod non habet.

Máme-li opravdu úspěšně naznačené podniknouti, k tomu nestačí jen nějaké kusé sociální vědomosti, k tomu je třeba znalosti důkladné, hluboké i široké. A proto tohle musí být první etapa naší sociální činnosti, totiž získat, osvojit si tyto důkladné sociální vědomosti. — Rádi tudíž sahejme znovu a znovu po papežských sociálních encyklikách, po těchto vpravdě Božích darech lidstvu — ty nám zůstanou vždy pramenem nejpřednějším a nejcénnějším, zejména po »Rerum novarum«, »Quadragesimo anno« a po posledních: »O bezbožeckém komunismu« a »O postavení katolické církve v Německu« (Ústředí katol. studentstva rozesílá první dvě po Kč 2, třetí se čtvrtou pak dohromady po Kč 3.30, jakož i veškerou sociologickou literaturu možno v Ústředí dostati s podstatnou slevou), s láskou se noříme do sociologických děl a příruček (dr. Vašek, »Křesťanská sociologie«, 3 sv. Kč 70, »Rukojet křesťanské sociologie« 12 Kč, »Cesty k sociální spravedlnosti« à Kč 1.30; připomínáme, že dr. Vašek ještě chystá sociální katechismus — dr. Berounský, »Stavovská myšlenka«, Gosar, »Kam od kapitalismu« a j.), odbírejme a čtème časopisy, jež si všímají sociálních problémů (»Rozpravy«, »Řád«, »Filosofická revue«, »Na hlubinu«).

Znalost výše jmenovaných zkázonosných systémů a hlavně nauka křesťanské sociologie

musí se nám vstřebati takřka v krev, musíme ji mít zažitou, což se nejlépe stane dobrým prodebatováním, jež nám výborně umožní studijní sociální kroužky, tak jak je k nim návod v »Cestách k sociální spravedlnosti« dra Vaška a jak si je přeje Pius XI. a náš nejdůstojnější episkopát (viz o tom v jeho pastýřském listě, otištěném v č. 264 hlúčínské brožurky »Životem« à —.50 Kč). Proto tyto kroužky zařídme všude, stačí i dva, tři lidé, aby se mohly konati. Ovšem pokud možno, zařídme kroužky tak, aby byly schopny i veřejné schůze (už z toho důvodu je nutno, aby se členové kroužku vyškolili v umění řečnickém — řečnické kursy!) Jeden člen kroužku ať vede archiv či kartotéku kroužku, v ní se ukládají záznamy, výpisy a výstřižky z knih, novin a časopisů o sociálních věcech. Sovětské Rusko koná po několik let systematické kursy pro zahraniční komunistické činovníky, aby byli uschopněni k zaujetí vedoucích míst; nesmíme býti liknavější než tito synové světa. Kde možno, zavádějme tedy i pro dělnickou mládež sociální školy, jež by mohly být třeba třikrát týdně, pro všechny pořádejme veřejné sociální projevy, kursy a konference (pro sebe zejména o prázdninách, k nimž nám mohou být vzorem konference dalečinské), chutě rozprodávejme encykliky a příručky křesťanské sociologie, na jevišti uvádějme sociální divadelní hry (dala by se na př. po nějaké opravě dobře sehráti i Wernerova komedie »Lidé na kře«).

*

Ovšem přitom všem nikterak nezanedbávejme své povinnosti stavovské, své povinné studium, ba právě to bude jedinečný sociální čin, když naše mladá inteligentní generace bude co nejintenzivněji studovati a těžiti z Bohem jí daných hřiven, aby jednou mohla svými kvalitami strhnouti na sebe vůdcovství v politice, v hospodářském a sociálním životě, v literatuře, v umění, ve vědě, ve školství, v lidovýchově, neboť oč lépe by si stálo lidstvo, kdyby mezi lidmi, kteří znamenali pokrok na těchto polích, by bylo bývalo převážné procento těch, kteří vynikali při své odborné velikosti i katolickou hloubkou. Nebuďme tudíž ani liknaví v osvojování si této katolické hloubky. Theologie a duchovní život nebyl jen vyhrazen kněžím a bohoslovcům, po příkladě velkých sociálních pracovníků (na př. Ozanama, jehož životopis co nejvřeleji doporučujeme — Olomouc, »Vítězové«, à Kč 2.—), čtème rádi náboženskou a duchovní literaturu, především ovšem Písmo sv. a z něho na prvním místě evangelium, jež je vědou všech věd (sr. Foerster, »Mlhami a tmou«, str. 17) a jehož jas jedině může postavit věci ve světě opět na jejich místo, co nejčastěji buďme s misálkem v ruce účastni na liturgii církve a choďme ke stolu Páně a aspoň jednou do roka spěchejme na exercicie, v nichž se rodí nejsnáze noví lidé, celí křesťané, charakteri s katolickou hloubkou (všude mají být zavedeny exerciční střádanky). Musíme si být vědomi, že všechna síla a jistota našeho hnutí, má-li míti význam a má-li vůbec býti, spočívá jedině v nadpřirozenu, k němuž tedy musíme míti vztah co nejplnější svým vlastním nadpřirozeným životem, životem milosti. Pak nám též bude snadné převychovávat jednotlivce, aby všichni přijali sladké, spasné jho Božího zákona, Kristovy spravedlnosti a lásky, což je podle Pia IX., jak jsme výše uvedli, nejdůležitějším předpokladem pro utěšené sociální poměry, neboť celá krise je vlastně následkem emancipace lidstva z těchto nejvyšších zákonů a jeho zapomenutí na křesťanské ctnosti, jež mají vzácný charakter sociální.

*

Nezmínili jsme se ještě o svém poměru k Charitě, ale rozumí se samo sebou, že si její činnosti velice vážíme a naše Sdružení budou hledět vejít s jejími místními odbory v čilý styk, katoličtí studenti a studentky nabídnou se k vyhledávání trpících, kteří se ostýchají prosit o pomoc, budou se snažit jim opatrovat nějakou práci, vyprošovat jim šaty, prádlo, obuv, dříví, jídlo, zvláště pro ubohé, útlé děti, jichž si budou především všimati

naše dívky, zvláště v dětských besídkách. Je též zřejmo, že naše Sdružení musí vynikat i v drobné sociální práci mezi studentstvem, budou jim nadále opatrovati kondice, stipendia, zařídí vhodnou místnost pro přespoucí kolegy, knihovnu chudých, kdež majetnější studenti odkáží své knihy, polévkovou akci a pod.

Vzhůru k sociální práci než bude pozdě! Za dané situace jsme k ní povinni především my. V ráj na této zemi nevěříme, ale jsme přesvědčeni, že to s lidskou společností na ní může a musí býti lepší, než je nyní, a přičiníme se o to, aby to bylo lepší.

Z výstavy starého umění na Slovensku v Praze

Lad. Fikar: SRDCE

Detail Krucifixu z Matějovců kolem r. 1400

*V tesknici modliteb jsem klekl u polí
a přiznal se tmám
ze smutku krve a očí
na srdci šestnácti červnů s horečkou měsíce
bílého námořníka bolesti
jenž jako tulák zabloudil k nám
do rzivých cest kde topoly pláčí
a kytara hlin jak zpovědnice
tají svou hořkost
na houslích snů jsem zpřetrhal struny
ruce obalil tmou
a srdce pustil smutně
v loktuši větrů po lukách do květin
ať v stoncích vůně doznívá brou
šestnácti jar a v potoční loutně
zašumí smutek z cévoví volšin
nad zlomenou něhou
klečel jsem u polí z teplých hrud se rozžehly
zřítelnice
na řadrech noci zazněl měkký hlas
v mých dlaních zapísklo srdce zrozené
z měsíční křtitelnice
a tajemné ruce setřásl vonný klas.*

Hana Červinková: Akátnice

Nekonečnou poesíí vůně a zázrakem hry světla a stínů je člověk opilý. Jde... nad hlavou se mu klene vysoký, nádherný strop vzrostlého akátového háje, zelenavé šero obestírá měkkou tíhou člověkovy oči i sluch — chřípí se chvěje nasládlým pachem hořce dusivým, těžce dýchatelným; v hustém mechu dokonávají život ubohé prašivky. Stínem svým tě skryla — do náručí ticha přijala zelená akátlice. Zavoláš — a kdesi na druhé straně ti škádlivě odpoví kukačka — zavadíš o křoví a vyběhne zatoulaný zajíček — snad vlastního stínu se polekáš a po dlaních tě jako malí, zlatí broučci šimrají drobné skvrny sluníčka, po tváři ti klouže, teplou vlnou tě zalije a náhle tě oslní bleskem, jak vystoupíš na malý palouček — takový líbezný — překvapí tě ten kousek pohádky, lemovaný štíhlými stíny břízek — travička hebká jako hedvábí se zachvívá a vlní větrem, jejímu lákavému pozvání k usednutí těžko odoláš. — A zase akáty, synové

chudé matky-země, těžká vůně tě ukolébává do čarovných snů krásného — nespelnitelného. Zadíváš se vroucně na obrázek svaté Panny, zavěšený na kmeni jedné břízy, a rty šeptají docela pomalu, pomaloučku, aniž by sis to jasně uvědomil, tichou modlitbičku za někoho drahého — nepřítomného . . . Něco vklouzne tajemně do tvých snů, už se neubráníš . . . Bělavý mráček zastřel sluníčko — i ty přikryješ rukama obličej, položíš se do trávy, skryješ oči i ústa do zelených stebélek a pojednou ti něco teplého sjíždí po prstech — travičku rosí . . . ve chvíli, kdy bys mohl být tolik šťastný, tě překvapí slzy. Proč? — To za celý život, za hořké okamžiky — za kouzlo nenahraditelně ztraceného . . . je to jen jemný a sladký pel vzpomínání. Smutek tě obestře lehounkým závojem — a jak jsi tak docela ukrytý v trávě, pozoruješ broučka, který vytrvale slézá stebélko, nahoru — dolů, vždy znovu se namáhá — marné snažení. Usměješ se. Jak je ti to jeho namáhání podobné! I ty se stále za něčím ženeš — po něčem pachtíš, podobá se to jen nesmyslnému lezení nahoru, dolů. Jednou musíš skončit na něčem — někde se ustálit, nebalancovat. Chtěl by ses rozhlédnout — zelené větve ti brání, bílá vůně zalyká — jak pěkné by bylo zastavit na chvíli chod myšlenek. Znovu tě prochví blahé teplo slunečních paprsků, jako kdyby na tobě spočinuly oči dobrého přítele. Uvolní se ti, jako nemocnému, jemuž právě vyčistili hnisavou, pálicí ránu — nebude otravy — máš teď nový obvazek a budeš dále žít — volá tě život! Bílá akátice tě houpá ve svých loktech, svou vůní napájí k čarovným snům . . .

Daňa Malá: Dopis z Křemešníku

(Tábor katolických akademiček od 1.—24. července.)

»Ted' mi zas podej něco žlutého — ten ledenec — a nemáme už slzičky, jděte ještě někdo natrhat,« rozkazuje Květa a váže rozčepýřené kytičky do pevného věnce. Mezi mateřídouškou, oranžovými jazýčky květelu a fialovými chrastavci sedí Dora a Barunka, Káťa a Zdeňka a jak se všechny jmenují — akademičky z letního tábora na Křemešníku. Ještě je dobře neznám, neboť jsem včera přijela. Ještě jsou všechna ta jména na jedné hromádce a všechny ty rozevláté vlasy — ku podivu všechny kaštanové, v různých odstínech — a strakaté šaty na druhé. Všechny ty milé, usměvavé tváře splývají, ale je mezi nimi dobře a veselo. Za chundelatým kopcem vykukuje kousek baňaté černé věže křemešnického kostela. Černý krucifix na sousední mezi se ostře odráží od modrého nebe, na němž se nadouvá několik oblaků jako volátko bílého holuba. Mateřídouška voní, voní lesy za našimi zády, voní jahody a zrající obilí. Oves se modrá chrpami. Vůně a vzduch rozpálený sluncem mi trochu stoupá do hlavy. Zdá se mi, že se vznáším vzhůru, že vidím odněkud z vysoka naše děvčata, rozkvetlé meze, pole a lesy, rozházená stavení vesnice Sázavy, vršky a kopce a pak už nic, jen vysoké, vysoké modré nebe, plné tajemství, tak blízké a při tom tak nekonečně, závratně vzdálené. Bílá oblaka tiše, majestátně plynou.

Hovor a smích děvčat mi šumí kolem uší. Rozkvetlý jitrocel mě zašimral na nose. »Kam se díváš tak upřeně a mlčíš? To si nech až na zítřek, na exercicie!« — »Kde myšlenky tvé toulají se, kde?« — »Jak se ti u nás líbí?« — »Je mi tak hezky! Vůbec — někdy je na světě krásně! Je hezké, že svítí slunce a že mám po maturě a že jsou prázdniny a že tu sedím a že to tu tak voní! A už mám hlad, tady je ještě kousek čokolády, berte si!« — »Děcka, vymluvte se, po večerní modlitbě už se mlčí!« — »Buď na mne hodná, dva a půl dne tě nebudu znát!« — »To je dobře, že po zpovědi už se smí mluvit. Víš, to je taková úleva. Je to jen u dominikánů. Zpověď je třetího dne odpoledne a pak se už může mluvit.« — »A jak se dorozumíme?« — »Na dveře se vyvěsí exerciční pořádek. A všechno se oznamuje zvonkem. Všimla sis ho na chodbě?« — »A jinak se všechno ukazuje na prstech a píše na papírky.« — »Já se už těším, ty exercicie, to je takové duševní osvěžení po tom roku studijní dřiny! Jako když je člověk celý uprášený

a osprchuje se!« — »Letos budeme na sebe přísné, loni jsme přece trochu mluvily, ale letos se mlčí a mlčí! Abychom se tak trochu přiblížily duším heroickým, o kterých nám vykládal profesor Pecka!« — »Když už to nemůžeš vydržet, tak je nejlíp jít do kostela na kůr a hodně nahlas hrát a zpívat!« — »Víš, že jsem ještě nebyla na exerciciích?« — »Tak to všechno poznáš.« — Není mi pořád ještě jasné, co vlastně exercicie jsou. Četla jsem často v novinách: duchovní cvičení od tolikátého do tolikátého, exercicie pro ženy od... do..., pro studenty od... do..., ale nevím, jak si je mám představovat. Mám trochu trému, trochu se těším a jsem napjatě zvědavá. Věvec je hotov, je v něm hodně chrp a červeného jetele, dáme jej kolem talířku s jahodami, které jsme nasbíraly pro dra Habáně. Dnes večer přijede. Věvec pak bude viset na tom velkém kříži v jídelně.

*

Slyšeli jste, jak včely bzučí v koruně rozkvetlé lípy? Psst — buďte docela zticha a poslouchajte! Je k nim jen několik kroků, k těm lipám na nádvoří křemešnického kostela, jen několik málo kroků od prahu ložnice tábora akademiček; právě rozkvétají. Je to opravdu dům Šimona Barty? Je to opravdu ložnice tábora akademiček? Nejsme to někde jinde? Kde je všechno to bouchání, běhání, hluchý hovor a smích prvních dnů křemešnických? Opravdu, je tu tak ticho, že byste mohli i odtud slyšet, jak to šustí v lipách!

Na dveřích jídelny visí exerciční pořádek: 7 hod. mše sv. 8.15 hod. rozjímání. 9. 15 hod. Písmo sv. 11 hod. přednáška. 11.45 hod. adorace. 2.30 hod. křížová cesta. 5 hod. rozjímání. 6 hod. růženec a požehnání. Den je tedy jasně a přehledně rozdělen, ani minuta nepřichází nazmar. Chodíme okolo sebe, mizí jména, zůstávají jen ochotné, usměvavé tváře a veselé oči. Sbližujeme se tak v tom mlčení, možná více a rychleji než kdybychom hovořily. Chléb voní fenylem, dopoledne si naléváme mléko do hrnků s modrými třešněmi, hospodyňky tiše běhají.

Dr. Habán přijel včera večer. Je usměvavý, jeho oči září teple a přátelsky. První přednáška: Moderní projev života. V duchu horlivě souhlasím. »Je nejhorší vytvořit si modlu z vlastních nálad a vnitřních návyků. Není to křesťanské, zaplavovat se melancholií a smutkem, protože v Bohu je radost. Nerozřešitelný je problém života jen tehdy, když člověk sám jej dělá nerozřešitelným. První věc v životě je stanovit si cíl. Dnešní doba vyznává jen život časný; moderní člověk (vlastně pseudomoderní, myslím si) nezná jiný život než život pozemský, nemůže se však oprostít od otázek a umírá se zoufalým proč — se všemi svými touhami. Je třeba otevřít dokořán okna duše a dokázat svou víru nejen vnitřním vyrovnáním a usměrněním, ale celým svým životem.«

Pod lipami vyšlapávám neviditelnou cestičku mezi jejich uzlovitými kořeny. Mám s sebou knížku, tužku a zápisník. Dýchá se mi volně. Teprve teď cítím ten nános povrchnosti a mechaničnosti duchovního života, který se nahromadil mimoděk během jednotvárného učení studijního roku. Ani jsem si ho dříve nevšimla! Ale nejsem nijak smutná, naopak, radostná a odhodlaná. Ten musí pryč, ten nános, a co nejdříve! Nic není obtížné a nemožné. Vše má smysl, vše dýše akcí, vše je kladné. Je krásné být v množství a při tom sám. Ale jak sám? Docela jinak, než se tomu obvykle rozumí. Tak, podle knížky Dominika Pecky: »Od lidí nesmíme chtít štěstí. Nesmíme chtít, čeho lidé nemají a co může dát jen Bůh.« (Svatí a lidé, str. 65.) Tedy sám se svou duší. Po všem ruchu a shonu sám se svými myšlenkami. Je možno se probírat růžencem a zároveň se probírat celým svým dosavadním životem. A najít v relativnosti všeho toho, co nás obklopuje, to, co je pevné. Za zdí někdo hraje na harmoniku. Je to veselá písnička do tance, pak molové tóny tanga. Tam za zdí je svět? Vábí mne snad, stýská se mi po něm? Kdepak, myslím si: »Kdo to tam tak vrže?«

*

Křemešnický kostel, tak důvěrně blízký a přátelský, je uprostřed nádvoří jako středověká tvrz. Zašla jsem do ambitů po jedné straně nádvoří. Mají cihlové dláždění a dřevěné trámy s vybledlými srdíčky a kytičkami. Na zdi visí tu řada obrazů. Bůh ví, proč tu visí; mají zdobit holou bílou zeď, nebo se už nevešly do kostela? Nevím. Ale visí tu a jsou ponechány svému osudu. Kostelník někdy kolem nich opatrně zašermuje smetá-

kem a setře pavučiny, ale jinak jsou docela opuštěné. Jejich barvy jsou zašlé a zčernalé, některé jsou zborcené, ty zas visí nakřivo a jiné se loupou stem drobných šupinek. Všechny jsou stejně velké; je tu vylíčen život P. Marie a P. Ježíše. Při zběžném pohledu jsou to průměrné obrazy vesnického malíře. Ale některé detaily mají půvab obrazů italských primitivů, jsou tu stromečky kudrnaté jako hlávky kapusty, andělé mají na hlavách věnce z červených růží, P. Maria bydlí v renesančním paláci se sloupy, širokým schodištěm a zahrádkou se čtverečky francouzského parku, v Navštívení má na zádech poutnický klobouk se širokou střechou, upevněný šňůrkou pod bradu, jinde zase má snivě bolestně něžný výraz Madon Rafaelových a roušku na hlavě zelenou melancholickou zelení oliv v Umbrii; na obraze Narození P. Marie masitá služka v italském kroji nahřívá nad krbem plínky a jiná plní vodou konvici u domácí fontány; na Obřezání Páně sice visí se stropu přezdobený lustr, ale stařena s nožikem v ruce má snědý kostnatý obličej s ostrým nosem a moudrý výraz Sibyl. Kdo asi maloval tyto obrazy? Řemeslník z vesnice se záblesky skutečného nadání? Znalec italských mistrů? Někdo z nejposlednějších žáků některé italské školy, který zabloudil sem do pustiny lesů a chudých políček? Nikdo ho nezná a nikdo se o něho nezajímá. Je mi ho líto. Bylo to třeba dílo celého jeho života.

*

Kapličky křížové cesty jsou roztroušeny na svahu. Les je tu zamlklý a tmavý, jsou tu habry, buky a smrčky. Na zemi je plno hnědého a zčernalého listí, balvany porostlé mechem a cesta je kamenitá. Voní to tu vlhce a kořenně. Nohy se nám boří do listí, je to příjemné, měkké našlápnutí. Ztlumený hlas dra Habáně se odráží od nehybného tichého mlčení lesa. Je dusno. Stoupáme pomalu a soustředěně do příkrého svahu. A moje cesta? Vidím ji najednou před sebou. Je jasná a určitá, není schovaná do mlhavé budoucnosti, je docela blízká. Spokojený a vyrovnaný život není nic nedosažitelného! Je docela zřejmé, co je třeba vykonat dnes, co zítra a pozítří. Nad vrcholky stromů visí deštový mrak. První těžké kapky pleskají na listí. Mám ráda každou tu kapku i každého mravence, který běží přes cestu. — To jsou tedy exercicie!

*

Večer se brzy zhasne. Ležím zachumlaná v několika přikrývkách, ale rozsvítila jsem si baterku a ještě si čtu, co jsem si zapsala při přednáškách dra Habáně a při jeho promluvách v kostele. To, co mne nejvíc zaujalo. »Máme se snažit o normálnost svého života. Co to znamená? Vybudovat si vnitřní řád, ustavičnou kontrolu nad sebou samým, nad vnitřními vlivy, které ovlivňují jednání. Kdo může říci, že vidí přesně věc, kterou má před sebou? Objektivní skutečnost není nikdy taková, jak si ji člověk představuje. Je skreslena fantasií, ilusemi. Je tedy prvním úkolem sebekontroly, vyřešit si přechod od ideálů ke skutečnosti. Je třeba přijmout život tak, jak je. Je třeba činit i v nejjednodušších úkonech. Je třeba hned zrána si uvědomit cíl dne, jít za ním, ovládat se, používat svého rozumu a vůle tak, jak nám byly dány. Dokonale prožitý den zbavuje člověka nudy a pocitu zbytečnosti. Budoucnost je taková, jakou si ji uděláme, je v našich rukou. Absolutní normálnosti dostoupil ovšem pouze Kristus, ale jistého stupně normálnosti, naprosté vyrovnanosti, může dosáhnout každý z nás. Snaha po normálnosti je dílem celého života.« (To je opravdu jiná normálnost než normálnost slušného, hygienicky žijícího člověka!) »Člověk je stvořen pro pravdu, krásu a lásku. Svým intelektem a vůlí touží po universální pravdě, po absolutní kráse. Může být šťasten jen tehdy, směřuje-li k věčným, neměnným hodnotám. Má schopnost poznání v životě nadpřirozeném. V poznání zůstává tajemství — Bůh se nedá vyjádřit formulkami, protože by už nebyl Bohem, ale láska Boží nás s ním přímo spojuje. Víra a věda se nevylučují, ale doplňují. Řád přirozený i nadpřirozený pochází od Boha, proto si nemohou odporovat; naopak, víra doplňuje přirozený řád člověka, doplňuje nedostatky přirozeného poznání.«

*

Sklapla jsem sešit a zhasla baterku. Cítím velký, šťastný klid. Ale je nás tu nějak málo! Kde jsou ty ostatní? Proč tu nejsme všechny? Proč tu nejsou všechny ty, které se zmítají v pochybnostech a nejistotách, ty, jejichž pevné základy rozhlodává příboj moderních filosofických mód, hesel levých i pravých, nebo jen vlažnost a lhostejnost běžného života?!

Vzpomínky z tábora v Kostelním Vydří

(Tábor katolických studentek středoškolských od 1.—21. července 1937.)

Do vyčerpaných, prací a horkem červnových dnů unavených duší studentských zazvučelo čarovné slovo — prázdniny. Konečně po celoroční práci a studiu nastává blahý oddech. V letu sbalena jsou zavazadla, srovnány kufríky večer před odjezdem, poslední písně zaznívají radostně i teskně studentským domovem. Dlouho to trvá, než na neklidná víčka snese se spánek, který jest ovšem neklidný. Zítra rozdají se vysvědčení, pro mnohé odměna práce, pro jiné napomenutí — »musím přitáhnout«. Ale srdce studentské nebere to tak tragicky, ta větší i menší zklamání a překvapení. Nač si kaziti náladu — začínají prázdniny! Ještě krátké rozloučení a studentstvo rozjíždí se na prázdniny do svých domovů. Tak rozloučily se i katolické studentky se svými kolegy a kolegyněmi a mnohá již se těší na příští dny, kdy se opět shledají, na zotavené ve studentském táboře. Vyšší třídy katolických středoškolských studentek očekával velmi pestrý program tábora v milém zákoutí západní Moravy, pod záštitou Panny Marie Karmelské, v Kostelním Vydří. Ruchem moderní doby téměř netknutý kraj, tonoucí v záplavě temných lesů, prosetý azurovými rybníčky a jezírky, kde s mírného návrší, s omilostněného místa snivě se dívá Pomocnice lidu svého, Panna Maria, toť opravdu ideální zotavená pro duši i pro tělo.

Pohostinně přijal nás strážce hory karmelské, mladý důstojný pan převor P. dr. Prokop Valena, který byl duší celého tábora. Ubytovaly jsme se ve škole, a v sály proměněných ambitech, přiléhajících ke klášteru, umístily jsme kuchyni a jídelnu.

Hned na začátku přijel k nám pan profesor Vrla, pobyl u nás do 4. července a ve svých přednáškách prohluboval naše literární znalosti o Čepovi, Zahradníčkovi, Durychovi a Demlovi. Vedení převzal po jeho odchodu pan dr. Valena až do příchodu pana exercitátora P. dr. Pavla z Prahy, který od 9. července do soboty nám dával duchovní cvičení. Dojem exercicií, prožitých v přírodě, nebyl nikterak rušen okolím, ba naopak velmi dobře zapadal do rámce duchovního zotavení.

Do polí a do lesů táhly jsme s panem dr. Dacíkem na procházky, kde nám dával nové vhledy do grafologie a dovedl krásně spojit život lidský s bohoslužbou, navazuje velmi mistrně na nesmírnou cenu mše svaté. Aby utužil a povzbudil náš soulad a práci studentskou, promluvil rovněž o pravém přátelství.

Právě v této době uspořádaly studentky velmi pestrý program táboráku, který se konal 14. července. Přišli i četní hosté se podívat na nás, jak dovedeme býti veselí a velmi se zajímali o naše národní tance. Mile byli zaujati loutkovou hrou »Princeznou začarovanou« a »Ponurou baladou«. Žerty a zpěvy zvyšovaly již tak dobrou náladu obecnostva. Než nezdržovaly jsme se jenom doma a v okolí, nýbrž i do dálky táhly naše řady, na výlety do Nové Říše, kde byl utábořen oddíl studentů. Tito nám naši návštěvu zase oplatili. Jeden den byl věnován Hradisku. Mezi nejkrásnější vzpomínky řadíme večery, kdy oddávaly jsme se zpěvu na schůdkách, vedoucích do kostela. Lidé po práci přišli si poslechnouti naše dvojhlasné národní i studentské písně a v družném hovoru zase spokojeni odcházeli. Brzy si na nás zvykli a považovali nás za své. Při harmoniu na faře nacvičily jsme i chrámové zpěvy ke mši svaté.

Nový život nastal příchodem spirituála biskupského semináře v Brně P. Karla Smutka S. D. S. Přišel vlastně jako misionář na poutní místo dne 17. července navečer, kdy bylo hodně práce ve zpovědnici. Hned druhého dne při hlavní pouti pronesl v nabitém kostele dvě časová kázání na téma: »Maria, vůdkyně našich cest« a »Katolíku, kde máš svůj růženec?« Plně dovedl zaujati naše duše, když promluvil k nám o našem životním cíli a o Ježíši Kristu, naším nejlepším Příteli a Pomocníku. K této milé návštěvě přibyla nová příchodem paní dr. Müllerové-Daňkové, která probrala s námi otázky obrany národa, postup organisace CPO a pak prakticky zodpověděla naše otázky z ženské hygieny.

Nálada byla jako vyměněna, když večer zasedl dp. P. Karel za harmonium a doprovázel naše zpěvy hudbou. Přímo se otřásala smíchem naše »Beseda«, když P. dr. Valena začal své umění s čarovným talířem.

Jako krásný sen uplynula naše dovolená v táboře. Vzduch, voda, strava, milé okolí a zajímavé přednášky podmaňovaly si nás mocným dojmem. Zvykly jsme si na sebe

jako sestry, ať to byly moravské Juličky či Vlastičky, nebo česká Mařenka, či slovenská Marienka a Katarina z Podkarpatské Rusi, takže se slzami jsme se loučily a projevovaly hlasité přání: »Děcka, na rok se zde zase shledáme!« Čeho jsme postrádaly, že naši duchovní vůdcové, sotva jsme na ně zvykly, už zase se s námi loučili. Tu projevujeme přání, aby jejich pobyt byl u nás delší. Dne 21. července rozjížděly jsme se do svých domovů; naposledy zrakem pohladily jsme milostný obraz mariánský i útulný kostelíček. Každá z nás zde zanechala kousek srdce, ba mnohá nechala je zde celé. Až v šedi denní práce nám hlava poklesne, tu odhalíme radostný obrázek tábora na Karmelské hoře v Kostelním Vydrní a tiché Ave zaletí k Matce Pomocnici!

P. K.

Ernest Mach: OBLOHO

*Obloho snící věčně mlčelivá
s povlakem mraků jak stín vášní
ty modři úsměvná i tklivá
mou bolest znáš-li*

*Obloho které jsem patřival
rozpjatá nad odešlým dětstvím
v níž dech matky se zachvíval
proč k tobě nesmím*

*Obloho s hejnem bílých ptáků
přeludné divadlo jímž vane čas
volal jsem vzbůru do přízraků
a neslyšelas*

KNÍŽE NÁŠ, PROS ZA NÁS BOHA

R. Mäder: Jednotné nebo množné číslo?

Radostné poselství o dobrém pastýři je jistě jedno z nejkrásnějších v celém církevním roce. Hodí se zrovna do doby těch, kteří se vracejí, do doby znovu zrozených a znovu nalezených. A přece znám málo slov v evangeliu, která ve mně budí takový radikální dojem samospasitelnosti, jako 10 kapitola sv. Jana. Tak ten výrok: »Vpravdě, vpravdě pravím vám: Kdo nevchází dveřmi do ovčince, nýbrž odjinud vstupuje, ten jest zloděj a lotr.« A opět praví: »Všichni, kteří vystoupili (přede mnou), jsou zloději a lotři.« To nezní »tak nebo tak« — všechno jedno — jak si dosud líbovali lidé moderní. To jsou spíše slova horského kázání »ano, ano« a »ne, ne«. Ti moderní, ti z roku 1789, rádi mluvívali ve množném čísle. Mluvívali o osobních přesvědčeních, o světových názorech a církvích. Ale Kristus mluví v čísle jednotném: »Já jsem dveře k ovčím.« »Já jsem dobrý pastýř.« Kristus není pouze tvůrcem katolické církve, on je též tvůrcem jasné, důrazné katolické mluvy. Nemáme proto žádného práva užívat ve množném čísle slov, kterých Kristus užívá vždycky v čísle jednotném. Taková slova jsou: Bůh, Kristus,

Církev. Taková prostá věta jednotnými slovy vyjádřená čte se u sv. Jana 14, 6: »Já jsem cesta, pravda a život. Nikdo nepřichází k Otci leč skrze mne.«

Kristus je pravda. Dějinný Kristus a stále živoucí Kristus, katolická Církev. Nikdo to bystřeji nevyslovil než August Nicolas ve své proslulé knize »O poměru protestantismu a veškerých heresí k socialismu«, kterou napsal proti ministru Guizotovi. Je to klasická kniha nekompromisní katolické mluvy vůči moderním liberálním bludným naukám. Aby uchránil západ světové revoluce, volal protestantský ministr Guizot asi v polovici minulého století k vespolečnému dorozumění všechny náboženské společnosti, aby se sjednotily proti převratu. Tehdy to bylo, kdy Nicolas povstal a prohlásil: Jediným prostředkem zabránit zlu je prozkoumat jeho princip (rozumový základ) a bojovat opačnými prostředky. Principem sociálního zla je blud. Protiva jeho je pravda. Hlavním tedy prostředkem k záchraně společnosti je hlásati pravdu. Společnost zachrání, kdo zachrání pravdu. Pravím: Pravdu. Ve skutečnosti nejsou to pravdy, jichž se naší době nedostává, jichž nedostatkem doba naše trpí. Na všech místech na ně naráží, s nimi se setkává jako s troskami v bouři zničené velelodi, sem tam rozmetenými po březích oceánu. Směšují se, narážejí na sebe; křížují se. Jsou podobny vyvrženým, zpřelámaným kusům lodního nákladu, ponechaným, aby si je posbíral kdekdo. Každý si s nimi dělá, co se mu líbí, a přizpůsobuje si je svému systému. Je to hotová anarchie pravd. Ale co prospějí pravdy, které jsou zkříženy s bludnými naukami? Avšak dokonalá, svrchovaná, pravda původní, ke které se přirozeně všechny pravdy připojují a jí se musí podříditi, slovem ta zosobněná pravda, ta nám chybí, nebo spíše my chybíme jí.

Ta původní pravda ale, to je Kristus. Opakuji: dějinný, historický Kristus a stále živoucí Kristus, katolická Církev. Světová krise nerozluští se tím, že tu a tam, dnes nebo zítra některou zasypanou pravdu odkryjeme, nýbrž tím, když lidstvo pravdu od r. 1517 a zvláště od roku 1789 ztracenou a suverenní pravdu, skutečnou pravdu, katolickou pravdu opět najde. Ta pravda, pravda jednotného čísla, pravda původní, pravda totální, jediná je osvobodí (Jan 8, 32). Jenom když je osvobodí Syn, bude opravdu svobodno (Jan 8, 36). — Kristus je též cesta. »Cesta« je jednotné číslo. »Nikdo nepřichází k Otci leč skrze něj« (Jan 14, 6). Ale on je též cestou národů, neboť národové, kteří nejsou nic jiného než obce, společenstva lidí, nemají žádných jiných zákonů než mají jednotlivci. Co je samospasitelným pro jednotlivce, je také jediným štěstím národů. Jenom ten národ zůstane zdrav, který žije podle božských zákonů přirozenosti. Všecka protizákonnost vede do nemoci a nemoc k smrti, fysicky i mravně. Proto zákony lásky, spravedlnosti, střídmosti, čistoty mravní, trpělivosti jsou též sociálními zákony. Kdo jimi nežije, zahyne. Co platí o pravdě, platí také o zákonech. Zákony nejsou tvořeny svévolně a panovačně, nýbrž hierarchicky. Volají po zákoně Božím; po zákoně původním, jemuž se všechny ostatní zákony podřizují. Tím původním zákonem, zákonem zákonů je Bohočlověk. Kristus. Kristus Král. »Neboť v něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi, viditelné a neviditelné. On jest přede vším a všechno v něm stojí« (Kol. 1, 16, 17). Všecky zákony a proto všechny cesty národů spojují se christocentricky. Všecky cesty, které nesměřují ke Kristu, přejdou v cesty bludné a mylné a skončí dříve nebo později nešťastně, zhroucením a katastrofou.

Protože všechny cesty se sbíhají v jednu, vedou všechny, jsou-li opravdovými cestami, do Říma. Jsou katolické. Pravá cesta je cesta Církve. Cesta papežova. Buďto vůbec žádná cesta nevede světem a jeho dějinami, a pak je všechno světové dění nesmyslem, nerozumem, anebo rází-li kdo cestu staletími, jsou to papežové. Stačí vzpomenouti jenom na veliké okružní listy Pia XI., na encykliku o Kristově království, o manželství, o škole, o sociální otázce, o komunismu, abychom jich vytkli pouze několik. Papež je pontifex;

stavitelům mostů a cest své doby. My ostatní, ať v Církvi nebo mimo ni, jsme jenom jeho podavači. Mluví-li se o cestě mnoha staletí, dlužno mluvit v jednotném čísle, neboť je to cesta katolická, římská. — Kristus je život. Sv. Jan klade tuto myšlenku se zvláštní určitostí a výlučností, kterou se právě vyznačuje tento »syn hromu«, v čelo svého evangelia: »Na počátku bylo Slovo. Všecky věci povstaly skrze ně a bez něho nepovstalo nic (z toho), co povstalo. V něm byl život.« Není žádného života, ani v přirozeném řádu věcí bez Bohočlověka. Kristus, hlava lidstva, je zdroj všeho lidského života. Ať tomu kdo věří nebo nevěří. Kristus je životem všeho živoucího!

Se stejnou bezpodmínečnou exkluzivitou zdůrazňuje sv. Jan, že Kristus je životním principem v řádu milostí. »Přišel, aby měli život a v hojnosti aby jej měli na věky« (Jan 10, 28). Kristus a křesťané tvoří jediné životní společenství. Jako vinný kmen a ratolesti (Jan 15). Po nanebevstoupení není tomu jinak. Všechn nadpřirozený život milosti je současně životem Kristovým. A sice sděleným skrze nevěstu, Církev. Není života bez otce, ale není též života bez matky. Není života bez Krista. Není žádného života bez Církve. Církev je samospasitelná. Tvrditi, že Kristus kromě své nevěsty má ještě jiné, skrze něž plodí syny Boží, byla by myšlenka nesmyslná.

Čeho je nám dnes především třeba, to jsou jasné pojmy. Proto pravil Pius XI. ve své vánoční promluvě r. 1935: »Stačí nejmenší míra pozorování a rozvahy, aby člověk zřejmě poznal, že křesťanství jest jen v katolicismu. Mimo pravé a jedinečné křesťanství, kterým je katolicismus, co zbude z křesťanství? Nic než rozklad. Jen napodobování pod různými jmény: „positivní křesťanství“, „historické křesťanství“, „praktické křesťanství“, „panchristianismus“. Všecko to je však křesťanství zruďné, v němž zbývá z opravdového křesťanství tolik jako nic. Samé to masky křesťanství, které jen špatně zakrývají a schovávají, oč jde: o pronásledování jediného pravého křesťanství, katolicismu.

Mluvme tedy v jednotném čísle! Kristus je pravda, cesta a život. Přel. Tom. Coufal.

Bohuslav Čálek: PO DEŠTI

*Umoklá země
češe si prameny vlasů
vonící lesem a prstí.
Nebe si oči
utírá modrými šátky*

*Nevěsto, rychle
do klína louky a na čelo květy,
básníci ptáci, své předneste písně.
Příroda vstává z mrtvého snění,
od broudy k broudě po polích letí
vteřiny slunného zasnoubení.*

A n n a S m o l í k o v á : R á n o

Východ rozhodil do dálek své vzkříšení. Kraj byl zamlklý, zaražený a jako zadýchaný. Lehké, průhledné chuchvalce mlhy valily se přes pole. Vlažná záře zářijového slunce vpíjela se do nich. Na konci byla zahrada a dvě dívčí oči se opájely zlatem. Obzor se temnil modravými lesy. Dýchaly těžkými výpary noci. Do kopce k lesům se táhla cesta. Byla křivolaká a čerstvá svěží rosou. Nad úvozem zakýhaly červené zobáky hus. Bílá hrdla měly skloněny nad měkkým strništěm. Z korálových úst vyrazila radost, hnědé oči se zasmály a ruce se sepjaly v němém úžasu. V duši bylo svato a pokojno. Ticho prorazil táhlý, zvonivý řehot koně. Černá šíje zaleskla se ránem. Mizel kdesi v dálce pružným krokem. To už se ruce rozletěly. Touha byla tak veliká, a náruč tak malá. Několik kroků vpřed — orosenou zelení omyla se svěží, růžová tvář. Srdce se zalykalo radostí.

J. POKORNÝ: FONTÁNA

Bohuslav Čálek: ÚZKOST

*Počítám život v záchvěvech
co o duši noc křídly bije
a trpká hudba nostalgie
mi krystaluje na ústech*

*Hodiny křičí ke hvězdám
údery marných okamžiků
spí v smutném tichu u pomníků
a vábí pojd' k nám a pojd' k nám*

*Smích se mi taví v bolestech
na rožni palčivých dnů bynu
v plášť úzkosti se znaven vinu
jak stín ó noci na tvých zdech*

STUDENTSKÉ SNÍMKY

První den na gymnasiu

Dělali jsme zkoušku do první třídy gymnasia. Každý ten »Candidatus primae classis« byl vzrušen slavnostním obřadem přijímací zkoušky a sebemenší nehoda vynutila si i několik slz, jež se kutálely po chodbě až ke vratům ústavu, tam se usadily. Jako kameny základů ve stavbě drží celý dům, tak ty slzy jsou základem studentského života. Nastávající primáni dělají zkoušku písemnou, a v případě, že by nedopadla dobře, i zkoušku ústní. Ale ten omyl! Chci vejít do třídy k ústní zkoušce a tu mne jeden pan profesor uchopí za ruku a postaví za dveře. »Proč?« myslím si, »vždyť jsem mu nic zlého neudělal, a on pan profesor mi ještě řekne, že já ústní zkoušku dělat nebudu.« Žalem velmi roztrpčen jsem si stoupl k oknu a zadumavě hleděl v dále za město. »Proč mne tam vlastně nechtějí? Co řekne pan řídící, který mne ke zkouškám připravil? A co doma? Oni páni profesori mne zde nechtějí! Nechtějí! Vždyť mne poslali za dveře a ještě jsem jim neřekl ani slova?« A takové trapné myšlenky na »nezdařenou zkoušku« vynutily si několik hořkých a tvrdých slz, které, jak již jsem řekl, jsou základním kamenem mého života na gymnasiu. To slovo »gymnasium« budilo na vsi veliký dojem. Nu, a všichni se budete tázat, jak to vlastně se mnou dopadlo. Na štěstí dobře. Písemnou zkoušku jsem udělal a už tenkrát jsem poznal, že ti páni profesori nejsou tak zlí, jak se zdají. —A. B.—

Naše třídní

Byly jsme šťastné děti, když jako kuřata jsme sedávaly v užoučkých, čistoučkých, někdy podivnými výtvary fantasmie žákyň pokreslených lavicích. — Dopoledne bylo šťastné, odpoledne doma právě tak. Vždyť skoro každá z nás měla měkkounké, teplé ruce maminky, které dovedly pohladit, které dovedly hojit naše bolesti a bolestičky. My neměly jen jednu maminku, dopoledne u lavic stávala a citovávala Tacita, Horáce, Catulla a všechny ostatní klasiky naše milá, dobrá třídní a to byla, jak jsme říkávaly, naše dopolední maminka. Její měkký pohled, který tak dobře viděl do malých ustrašených dušiček a nečetl v nich jen vědomosti z latiny, ale také kus života, kus pozadí, chmurného a veselého, které všechny doprovázelo jako stín do veselé, jasné školy. Měly jsme rády její úsměv a milé oči a byla nám

vzorem ženy, dovedla být mateřská a něžná, a která chtěla z nás mít čisté, jasné, radostné dívky, které dovedou jít tak nějak odhodlaně, s duší plnou síly do světa. — »Aveus«.

Něco z dívčího domova

»Děcka, víte co? Zavřeme se v kabinetě. Vždyť zde nemá nikdo co dělat!« — »Tak zavři a pojď, budeme zpívat!« A kabinetem zní melodie, jež vábí i sluch pana ředitele. Přijde ke kabinetu, avšak hle! Dveře jako přimrazeny. Pan ředitel klepe. »Kdo to klepe? No, dejte mu odpověď. Beztoho je to nějaká primánka.« — »Klika pod prahem,« zní hlas z kabinetu. A propuká tlumený smích děvčat. Klepání se opakuje. »Tak co? Řekni jí tam zas nějakou hezkou odpověď. Ať se tam za dveřmi nenudí.« — »Herein!« zní odpověď na klepání. Pan ředitel za dveřmi má již přichystanu ostrou řeč. Ted' je však bezmocný a nezbyvá než klepat po třetí. »To je tam zase nějaký dotěra. Nu, ale aby ten hříšník neřekl, jdi mu otevřít.« Však hle! Z malé primánky se stal pan ředitel. Přísné oko se dívá po překvapených tvářích septimánek. »Zbláznily jste se všechny najednou nebo jedna po druhé? Já vám dám „herein“, ale aby to nebylo „heraus“.« Další slova byla jako cvičení na téma »Studentka se chová . . .«
»—ová«

Výletní fond

»Asi za měsíc pojedeme na výlet, a proto se musíme pomalu připravovat!« začal jednoho dne pan profesor Koupil, třídní sexty. »Kam chcete jet? Nemá snad někdo nějaký vhodný návrh?« — Návrhů plno: Praha, Brno, Bratislava, Macocha, Lednice, Šumava atd. — — — »To vím, návrhů je dost, ale ve skutečnosti jet, to ne! Ted' všichni — před výletem nikdo! — A vůbec, kolik máme, Horáku, na výletním fondě?« »Asi pět korun.« »Prosím vás, kam chcete takhle jet? To se nedostanem ani do nejbližší hospody! — Ted' budete pilně střídat a vybírat pokuty! — Každý, kdo zapomene něco doma, zaplatí na výletní fond jednu korunu československou! — Zákon se vztahuje již na ty, kteří se dnes pro to omlouvali. Kdo to byl? — Tak si tedy napište, Horáku, že Kopecký, Zlatník a Slaný zaplatí pokutu! Nyní však zase zpět k našim věcem! — Na dnešek jste měli Romantische Schule, tak budem třeba překládat! Půjčte mi, někdo, knihu! Zapomněl jsem ji ve sborovně.« — »Pokutu! — pokutu! — pokutu! — pokutu!« křičí celá třída. — »Co řvete jako tuři, bando jedna?! Co je vám?« — »Korunu na výletní fond!« — »Jak to?« — »Zapomněl jste knihu!« — »I co vás to napadá?!« — »Bud' všichni, nebo nikdo!« — Pan profesor se podíval rozpačitě po třídě, sáhl po-ma-lu do kapsy, vytáhl peněženku . . . — »A, abyste věděli, přece korunu nedostanete!« — Rychle vyběhl ze třídy a donesl si ze sborovny svou vlastní »němčinu«.
Pe—ík.

Při „zemáku“

Přestávka. — Pojídání chleba se sádlem, máslem a tak dále. Mnozí studenti se baví nepřístojně, jak se již vyjádřilo nesčetně mnoho pánů profesorů. Je před zemákem. Zvoní. Všichni ztrnuli v očekávání věcí příštích. Debata o tom, jeli $\text{CaO} + \text{CaOH}^2$ vápenec a nebo pražené vápno, zůstává nerozřešena. Do třídy vstupuje pan profesor. Usedá, shání omluvenky z minulého čtvrtletí, které velmi pamětliví žáci zapomněli přinést aspoň po páté, ale oni za nic nemohou, oni doopravdy zapomněli. Kdo by si také vzpomněl, »slil-li« se kdysi z »těšnáku«, nebo z jiných předmětů nudných. Pan profesor je asi téhož názoru, neboť nechává těch omluvenek a vytahuje notes. Tváří se zachmuřeně, asi nad bídným prospěchem pánů studentů. Kdo bude vyvolán, kdo? Tuto otázku nám zodpovídá, neboť již našel svou oběť. Tak sem půjde . . . všichni jsme napjati na nejvyšší míru, nó, třebaš pán Khón. Ano,

půjde sem pan František Khón. Franta se zvedá, upírá zraky na ostatní a smutně, přesmutně se šine k tabuli. Zachmuřeně se dívá na mapu, na díry v ní a srovnává je se svými vědomostmi. Kvarta B ovšem mapu nepoškodila, to byla kvarta A, docela jistě A. Avšak veškeré zjišťování rovnalo se nule, jako Frantovy vědomosti. Nó, tak byste nám mohl, študente, něco říci o československém zemědělství...??? Nó, tak byste mohl začít, né??? Sím, hlavně to je, prosím, vlna. Vlnu dovážíme z Anglie. Nó, tak něco víc! Potom přijde na řadu bavlna. Bavlna se vyrábí z moruší... Úsilovné přemýšlení Frantovo, náš utajovaný smích, a pana profesora: »Prosím vás, mohl byste mi říci, co to ty moruše jsou? Proč by Franta neřek', proč né, když to ví? Moruše jsou zvířata, která u nás nežijí. Dělá se to z motýlů, z kukel, která se nazývá *mourec*. Sebevědomý pohled Frantův a následuje další. V československém státním průmyslu cukrovarnickém stojí na prvním místě Jamaika. Čekanka se... tu se pan profesor vzpamatoval ze své ztrnulosti a názorně mu vysvětlil, co to je mourec. Prosím vás, Khóne, mohl byste mi říci, co je to čekanka? Čekanka jsou plody, které rostou na stromech a dávají se do kafe. Po tomto ujištění upadl pan profesor do nového transu, většího než byl předešlý a již si Franty nevšímal. Ten se však nedal ničím vyrušovat a pokračoval v proudu své výmluvnosti. Dověděli jsme se ještě, že se vlna pěstuje na salaších. Ty se prý ostříhají a dělají se šaty. Šaty se dělají podle Khóna také ze lnu, ale více už nevěděl. Za chvíli se pan profesor vzpamatoval. Byla to jen ztrnulost a žádný nervový záchvat, jak jsme se při nejmenším domnívali. Mdlým pohybem ruky poslal Frantu do lavice a napsal si do notesu u Khóna Františka »výborně«. V lavici byl ovšem Franta bouřlivě přijat a obdivován. Jó, tak dlouho chodil Franta se džbánkem pro vodu, až přines pivo.

A. XX. K.

„Prosím, já jsem nachlazen...“

»TAK KAŠLAL JSTE, NEBO NE?«

Právě máme mítí fysiku. Skupiny kvartánů zašly raději za roh k fysikální síni, aby jejich »chabé« hlásky nebylo slyšet. »Kluci, já jsem dnes úplně „paf“.« »To si myslíš ty, já také a všichni ostatní. Já jsem dnes připraven na to „nejhorší“ a konečně „jedna kula nezabula“.« — Hlasů přibývá a kout u fysiky hlásí, že kvartáni jsou v nejlepší náladě. Právě jde kolem pan profesor. »Tak, aby zde bylo ticho.« Kvartáni se trochu pozastaví a debatují dále. »Tak už naposled; klid, nebo bude zle!« Nato se kvartáni trochu urazí a odpověď je trochu nezvyklá. Snad mají nový způsob dorozumívací, ale toto vypadá jako salva černého kašle. »Kdo to kašlal?« »— — —!« »Kdo to kašlal? Nebo bude zle!« »— — —!« »Kdo to kašlal?« — Zvoní. — Přichází náš fysik. »Pane kolego, vyšetři, kdo to zde tak kašlal. Ti darebáci se nechtějí přiznat«. Třídnice. tužka. notes.. »Tak, kdopak to tam kašlal? Hned se přiznat, nezdržovat vyučování. Nebo bude zle!« »Sím, já ne!. Já jsem tam vůbec nebyl... já kašel nemám,« a podobné odpovědi »zabijí« půl hodiny. »Tak, kašlal jste nebo ne?« »Sím, ano, ale já jsem opravdu nachlazen. Pan profesor tělocviku mne uznal za nemocného.« »Tak vida, jeden. Dál... kdopak ještě?« »Vy.« »Sím, já jsem úplně zdrav.« »Jste vy nachlazen?« »Prosím, vůbec ne.« »Tak, vy máte kašel, že?« »Sím, ne. Tam v koutě kašlali, ale já nevím, kdo to byl.« — Ručička na ciferníku oběhla již pěkný kousek. — »Tak, kdo byl v koutě, ať to jde, a rychle.« Pan profesor se snaží býti co nejprísnější. »Sím, já nevím. já tam nebyl... sím, já tam viděl Š. a ještě několik

jiných.« — »Aha, tu jsou. Tak, vy jste kašlal?« — »Sím, ne!« Jeden hlas: »Prosím, já slyšel signál ke kašlání. Sím, tam z kouta.« — »Tak kdo to byl? Vy? ano? ne?« — »Sím, to bylo v koutě u dveří.« — »Tak to vy, Šestáku?« Váhá. Ano — ne! »Tak mluvte!« — »Sím, já to nemyslel tak vážně.« — Huronský smích byl odpovědí na ta slova. — »A jak zněl ten signál?« — »Sím: kašlete!« — »Tak dobrá. Vy jste kašlal, nu dobrá.« — »Prosím, já jsem nekašlal, to ti druzí!« — »To stačí, že jste dal signál. Jako vůdce odnesete to vše sám.« — Zvoní. — Pan profesor odchází. Hrdinný vůdce »černého kašle« věší hlavu. — nk—

O přestávce

Povídal tůhle Franta Kofránek: »Tak si, kluci, myslím, kdyby takhle každý z nás sehnal ještě jednoho odběratele »Jitra«, to by nás pak bylo, co? V ÚKSČs by z toho měli jistě radost, nás by to nic nestálo než trochu práce, a oč by to »Jitro« mohlo pak být lépe vypraveno. R.

M I S I E

Josy a Vernon studují na kněze

Kdybyste je tak uviděli, řekli byste si jistě: »Jsou to ale hezcí hoši!« Josy je z Goy, z velice staré katolické rodiny, polovic Portugalec, polovic Ind. No a ten druhý, Vernon Grant, je půl Angličan a půl Ind. Oba jsou ale bílí jak evropské děti. A učí se dobře.

Jednou přišel Josy ke mně a pravil: »Otče, rád bych vám něco řekl.« — »No, co máš na srdci?« ptám se. Jeho veliké oči se rozpačité na mne zadívaly. Že je to velice dobrý kluk, vím dávno. Modlí se jak andělíček. Je mu teprve 11 let. Beru ho za ruku a táhnu k sobě. On pak položí hlavu na mé rameno, že mu ani nevidím do očí, a praví: »Víte, moje maminka je tak chudá, tatínek mi umřel, když mi byly 3 roky. Já — já bych se rád stal knězem«, a smál se šelmovsky na mne.

»To je hezké od tebe, milý Josy, ale není to jen tak snadné. Na High-School (naše gymnasium) tě poslat, to stojí mnoho peněz, a těch já právě mnoho nemám. Ale přesto tě tam pošlu, budeš-li se pilně učit.« — Tu jste ho měli vidět! Poskočil si v mojí světnici, poděkoval a už byl tentam. Ted' již je v gymnasiu půl roku a je nejlepším žákem, jak ve studiích, tak v chování. Denně je u stolu Páně a je na něm vidět, že celou duší i srdcem touží stát se knězem.

Což by nebylo možné, milé děti, aby tento hoch mohl chodit do škol ve vaší vlasti, aby se ho někdo ujal a měl tak svého malého studentíka.

Vernon, to je též takový milý klučina. Jeho otec byl důstojníkem, zemřel, a děti žijí nyní v chudobě. Je to hoch velice pilný, a také on, jako právě Josy, mne častokráte prosil, aby mohl studovat na kněze, abych ho také poslal do

High-School na studie. Hoch tento je více melancholický, poznal za svého mládí dobré časy, nyní však, ovšem nezaviněně, žije rodina v chudobě. Když ho vidíte v kostele, jak se vroucně modlí za svou starou matičku a denně přistupuje ke stolu Páně, musíte mít s tímto štíhlým, až chorobně bledým dítětem soucit. Je mu 13 let a je ve kvartě. Je nadaný a myslím, že z něho něco bude.

Tuším, že když toto čtete, pomyslíte si: »A kde jste, milý pátère Koláři, k těmto klukům přišel?« Docela jednoduše. Mám zde ve škole, kde jsem řídícím učitelem, 75 kluků, z nichž 70 je černých jak boty, pět pak bílých, jako jste vy. Těch pět bílých sám živím, bydlí u mne a nadělají mi dosti starostí. Oněch 70 černých cupá pěkně pěšky každé ráno do školy a večer chodí zase domů. Proto si přinesou vždy v ranečku jídlo na celý den. Z těchto dětí vybírám ty nejlepší, aby se věnovaly Pánu Bohu, pakli mají k tomu chuť.

Ale to víte — mohou to být jen takové děti, jichž rodiče mají peníze, aby je mohli posílati do gymnasia. Toto je postaveno nedaleko naší školy. Vede jej jiný důstojný pán a studenti se zde připravují na stav kněžský. Ale i Josy a Vernon by rádi studovali na kněze. Poskytněte jim tu možnost, milé děti. Poproste své rodiče, zda byste mohly přijmouti některého z těchto hochů za svého vzdáleného bratříčka, kterému byste vždy za čas posílaly ze svých úspor nějaký příspěvek na studie. Až bude Vernon nebo Josy větší, budou si s vámi dopisovat, jak se jim vede a jak studují. Prozatím vám jejich jménem děkuji a posílám od Vernona i Josyho pozdrav.

T E X T Y

Světce.

I světec je člověkem, jemuž je sice cizím, co je hříšné, ale ne, co je lidské. Ani o jediném ze svých svatých netvrdí církev, že je ideálem mravního života vůbec. Mravním ideálem může být svatost Boží, ne svatost lidská. Každý světec představuje jen přibližné řešení mravního úkolu člověka, jenž záleží v tom, že máme být dokonalí, jako Otec nebeský dokonalý jest. Úsilí světce o mravní zdokonalení může být v určitém směru hrdinské, v jiném však směru může mít nedostatky, které nejsou sice hříchy, ale lidskými nedokonalostmi. Být člověkem znamená být bojovníkem; být světcem znamená být vítězem; být celým a dokonalým znamená vejít ve věčný mír Boží.

Dr. I. Klug, *Der katolische Glaube in seinen grundlegenden Wahrheiten*, 6. Aufl., F. Schöningh, Paderborn 1937, S. 339.

Heroismus.

Křesťané sami mívají někdy nedůvěru k heroismu. Stává se, že hrdina bývá stavěn proti světci: hrdina je ten, kdo plně uplatňuje sebe v pýše svého bytí; světec pak je ten, kdo se obětuje a vyzařuje lásku. Avšak toto dilema hrdiny a světce nemá vůbec smyslu. Zakládá se jen na nepřesných definicích. Není svatosti bez hrdinství. A hrdinství není cílem samo o sobě; jinak i lupič, který dovede zůstat klidný před gilotinou vztyčenou za svítání — na příklad nějaký Landru — by byl hrdinou. Jsou v hrdinství možná duchovní nebezpečnosti: hrdinství může být titanismem a mythus o Prometheovi bouřícím se proti bohům se opakuje zřetelně v osudu Nietzscheho a Rimbauda, hrdin odbojných a zdrcených. Jejich životní zkušenost je hluboce významná: hrdinství, jež nalézá svůj cíl jen v sobě, jest určeno ku pádu. Avšak hrdinství Jeanny d'Arc, Tomáše Mora nebo svatého Ludvíka se projevuje ve vši jasnosti a uskutečňuje se cele. V naší civilizaci, jež nenávidí nebezpečnosti (i když po něm teskní), jejíž nejhlubší zásadou jest asi pojišťovati se proti všemu a jejímž jediným snem jest pojistiti se proti nebezpečnosti poslednímu, totiž proti nebezpečnosti smrti, je nezbytno hlásati, že hrdinství jest nutným úkolem. Nebezpečnost jest měřítkem člověka, ale nebezpečnost není celý člověk. Co je krásné v hrdinství, i když se projevuje jen odvahou fysickou, jest, že překonává člověka, že jej nutí, aby opustil svou přirozenost. Řeknete, že je to nesmysl; mluvte si rozumně, ale Don Quijote je výš než Sancho Pansa. A nač překonávati lidskou přirozenost, ne-li k tomu, aby se vydalo svědectví o ní?

Daniel Rops, *Ce qui meurt et ce qui naît*. Plon, Paris 1937, p. 177-8.

Cesty ducha.

Nižádné dobro duchovní nelze sdělit násilím; má-li pravda živiti naši duši, musí být odpovědí na čekání, na volání, musí být hledána svobodně a přijata s láskou. Autoritou a navykáním je možno docílit jakési vnější kázně, na příklad otrockého opakování formulí sotva pochopených, ale není možno dosáhnouti, aby duch přilnul svobodně a aby se rozvinula ona víra, již se oddává celá bytost člověka. Náboženství křesťanské není ničím, není-li darem, jež dáváme Bohu sami od sebe, v radosti a světle, není-li láskou za lásku. Co tu má činiti násilí a jaké cvičení by mohlo získati a obrátiti srdce člověka?

Madeleine Daniélou, *Action et Inspiration*, Beauchesne, Paris 1937, p. 81.

Jaroslava Tichá: USÍNÁNÍ

*Ticho. A široký šumot. Opálne světlo noci.
Ševelí modlitba: . . . aniž vědouce, ký všeho
je cíl a konec, různě se motáme . . .
Zlatý javor se černá teď jak křídlo kvočny,
s mléčného nebe kanou světla a ticho —
Vzhůru, dolů. Nahoře, dole — co je to?
Ach, Pane, připozdívá se, a k tobě je daleko jít —
Jak je to dobře, že nevidět cest, po nichž bloudit
zas začnu zítra. Zapomenu teď ve tmě.
Spravedliví usínají. Nemohu. Únava nejde.
I trávy šeptají: Pán Bůh je má síla i doufání,
potěšení v zarmoucení, — šeptám s nimi.
Dětství je daleko — pevný brad také —
Pán Bůh jím byl kdysi — ale vždyť přece
dnes je zase? — »Aniž vědouce . . .« Šustí javor
hvězdy se usmívají, viděly to*

*už nesčíslněkrát — a vidět budou,
jak se dole lidský červík svíjí!
Měj sladký Pane, ty jsi pevný brad,
že mocný jsi a dobrý, spravedlivý —
Je pozdě tak. A musím usnout, musím,
než stromy začnou skandovat svá tajemství,
nesmí je člověk slyšet, není-li blíže
jiskřícím světýlkům na vlnách nebe,
není-li blíže hvězdám než já.*

K. Chlebovský: ČTYŘVERŠÍ

*Své modré tajemství
svěřuji hvězdám mihotavým
jedy jež kanou v růžová květenství
nemám sdílet s kým*

K U L T U R A

Dominik Pecka: Poznámky o kultuře

1. Kultura.

Podstatu kultury lze vystihnouti analogií aristotelské látky a formy. Je-li příroda látkou, jest lidské úsilí ovládnouti a zušlechtiti přírodu formou. Kultura je tvárnění a tvoření. Antithesa člověk a příroda nemá však smysl vylučovací. I člověk je příroda. Ale ne pouhá příroda. Kdyby člověk vycházel jen z přírody, příroda by mu musila stačiti. Avšak nestačí mu. Nebylo a není ryze »přírodního« člověka.

2. Kultura křesťanská.

Utváří-li člověk přírodu, můžeme se tázati, co utváří člověka. Je-li člověk k přírodě v poměru formy k látce, lze říci, že v témže poměru jest náboženství k člověku. Ten smysl má podobenství o kvasu. »Podobno jest království nebeské kvasu, který vzavši žena jedna, zadělala do tří měric mouky, až zkynulo všecko.« (Mat. 13, 33.) Křesťanství formovalo člověka na hlubších základech a v širších rozměrech než kultura pohanská, neboť uvedlo člověka ve vztah k Bohu v Ježíši Kristu. Křesťanská kultura jest kultura dokonale lidská, poněvadž nekomolí člověka, nýbrž

Naposled — než odejdu.

Fialové kalichy ocunů, vůně sena, ston podtatých klasů — konec prázdnin! Chodím známými místy a loučím se. Zde, ano zde hořely rudé máky v žluté záplavě obilí jako rozžaté lampy velkoměsta — a nyní? Zbytky stébel trčí k šedé obloze jako jícny děl, mrtvě a smutně. Někde nablízku zacvrkal cvrček, ale tak podivně a krátce, jako by se lekal sám svého hlasu. Nezadržitelná tíha padá na všechno, strhuje a drtí. — Něco, co hrálo teple v srdci, umírá, nějaká ruka rozmývá hýřivé barvy v špinavé šmouhy podzimních mlh. Mateřídouška u mých nohou vydychuje těžkou vůni vadnoucích květů, která divně dojíká a bolí. Večerní rosa se třeptá na drobných lístcích. Proč se usadila i v mých očích?

V dále hučí splav. Voda se tříští, padá v hlubinu a pění. Ubíhá někam daleko, daleko —. Zítra odejdu já! Ostrý vítr mi zpívá píseň rozloučení, doprovázen hudbou lesů a luk. Velebný chorál přírody. Všechno se řítí někam hluboko a já zde stojím se sepiatýma rukama, dívám se v tu bezdnou propast a bojím se zachytiti ale-

spoň část toho, co mizí v jejím
jícnu.
Fialové kalichy ocúnů se chvějí
větrem, skloněny k zemi. Šedé
mlhy zahalují vše ve své řízy a já
naposled se snažím jimi proniknou-
ti, naposled — než odejdu!

M. Cís. —

Oběť.

Květ bílých rukou zaprosil k ne-
bi — — — V stříbrném jejich ka-
lichu je podivná směsice děků i pro-
seb — je tam vložen lidský život
— mnoho lidských životů . Po-
svátý květ zvedl lístečky, aby za
ně prosil, vše obětoval. Záhadné
svítící světy potměněly a zhasly,
chatrné úsměvy zašlých dnů —
vedle zázračného světla linoucího
se s posvátných stupňů. Rostlin-
ky zhluboka vydechly svou zdvoj-
násobenou vůni a všechny se uklo-
nily nížko k zemi. Průzračný oblak
se znovu zvedl ke vroucí prosbě.
Vše kolem ustrnulo v tichu oče-
kávání — — — Sladká a teplá
vlna šepotu se rozplývá v mlze —
Každá myšlenka nedobrého srdce
usíná pokořena nekonečnou čisto-
tou — — — Je všechno dobré
a vlídné, není hříchu a zmizelo
utrpení. V duši je posvátně a ukli-
zeno — — — Květ bílých rukou
zaprošil k nebi — — — Bílý květ
— zázračný květ.

APPENATO

*Vybledlý piják
cez dni a cez noci
cez šero úsmevu
v kútikoch sfarbených
v okrúhlych poceloch
vyssáva pohľady
slová*

*Zdrásané nebo
blábolí v škrupinách
keď zory nehoria
prívalom rozkvetu
keď slnko nežiari
príbojom poludnia
cez slzy citlivé
menia sa výkriky —
Hrdličky danajské
stvárnújte svety
nech na Kríž zaklopú
spletené pocely
nech v Kríži rozkvitnú,
uvädle storotia —dk—*

zabírá ho celého, i s jeho touhou po nadpřirozenu. Je to
kultura theocentrická.

3. Kultura moderní.

Kultura moderní jest anthropocentrická. Nestala se jí na-
jednou. Zhruba řečeno, stala se jí ve třech etapách. A ty
jsou: protestantismus, racionalismus, materialismus. Pro-
testantismus znamená odloučení od Církve. Racionalismus
odloučení od Krista-Boha. Materialismus odloučení od
Boha. Moderní člověk jest člověk žijící mimo řád, člověk
autonomní a zpřítomnělý. Moderní kultura si klade cíle
čistě pozemské. Jest ryze materialistická.

4. Křesťanské prvky v naší moderní kultuře.

Lidé tvořící moderní kulturu nespádli s měsíce. Žije v nich
i proti jejich vůli určité residuum duchovních a mravních
síť křesťanské minulosti. Národ je společenství živých,
mrtvých a nenarozených. Národ je duchovní a mravní
kontinuum, magický řetěz, z něhož nikdo se nemůže vy-
mknouti, i kdyby chtěl. Naše vzdělání, naše školy, naše
literatura, naše umění, náš poměr k bližnímu, vše, co mo-
dernímu člověku se zdá býti čímsi jemu vlastním, daným
a samozřejmým, jest plodem křesťanského ducha. K úrov-
ni, na které jsme, nás přivedlo křesťanství.

5. Křesťanská kultura v národě a státu.

Křesťanství není prvek protinárodní, nýbrž nadnárodní.
Není prvek protiplemenný, nýbrž nadplemenný. Není
prvek protistátní, nýbrž nadstátní. Křesťanství se neztotož-
ňuje ani s rasou, ani s kulturou, ani se státem. Není látkou,
nýbrž formou. Je silou nadpřirozenou, ale ne protipřiroze-
nou. Není přirozenost, nýbrž povznáší ji. Není v rozporu
s člověkem, ale je v rozporu se subjektivismem, atheismem
a materialismem. A to proto, že jsou to věci nelidské
a protilidské. Věci, které zúžují, obmezují a drtí člověka.
Věci, které zbavují život lidský jakéhokoliv smyslu. Smysl
nižšího je ve vyšším. Smysl vyššího je v Nejvyšším. Síla
národů a států je v mravnosti. Mravnost jest úsilí o dobro.
Ale dobro lze nalézt jen ve vztahu k Dobru nejvyššímu.
Přirozeno bez vztahu k nadpřirozenu se vyžije jako se vy-
žila zvířena doby paleozoické. Jedinec může žít bez Boha.
Národ nikoliv.

Trpitelé — poeti.

Není příjemné čísti básně psané tónem trpíelským. Ať již
je námět sebeobecnější, přece jen ve zpracování prochází
filtrem (duševním a náladovým filtrem) trpících subjektů,
ať již ti dobráci trpí pro svůj motiv či pro čert ví co.

Kde jsou ti zdrcení a rozervaní?

Je jich tolik, ale heroického trpitele nebo aspoň takového, jenž by své utrpení ironisoval, není. Jsou stíženi bolestí slabochů a lidí, namočených v hnojůvce: sice je to nijak neomezuje a neničí v jejich živočišné podstatě, ale trpí tím jako článek společenského řetězu a — jako lidé.

Kdybychom se ptali, čím trpí, najdeme příčiny nicotné, ale též méně nicotné. Neobyčejné, drtivé bolesti, jež by z nich učinila hrdiny života, nejsou schopni a ani hodni.

Ale ptejme se, nač trpí? Na nedostatek radosti!

*

Nedaří se psát básně těm, již to činí z pýchy nebo ctižádosti. Pěkné básně vznikají z vnitřního nutkání jako povzdech nebo krásné citoslovce. Vnitřní nutkání. Radost — bolest?

Bolest nalézáme všude ve svém vztahu k hmotnému světu. Každá věc na světě má dvě stránky: dobrou a špatnou.

(Ironicky: Dejme tomu skříň: můžeme v ní uschovat šaty, ale také udeřit se o roh do hlavy.)

Radost je vzácný dar. Nedomníval bych se, že smích v jakékoli formě je radostí (nemusí ani být radostný). Radost (nebo, abych zdůraznil abstraktní stránku, radostnost) je něco božského a čistého, něco velkolepě čistého a krásného, něco v hloubi duše a v celém srdci, v celém nitru, něco, čím může býti člověk i všechno jeho jednání a myšlení (tedy i tvoření) proniknuto. Řeknu, že radost je něco astrálního, co nemůže vyplývat z tělesného blahobytu. (Mám ještě uvádět příklady nešťastných miliardářů?)

Píše-li kdo o sobě a o svých citech, které vyplývají z okolností a situací, v nichž se ocitá tělesně a hlavně duševně, v poměru k světu, s hlediska člověka nevykoupeného, jenž cítí všechnu svoji tělesnou závislost a tíži, cítí povinnosti k vyššímu jsoucnu, které z přirozeného rozporu mezi tímto životem a oním vyšším jsoucнем, v touze po spícím pohodlí ututlává — nemůže psáti než věci smutné. Ať se obrátí na cokoliv, musí cítit, že věci i děje jako takové, bez vztahu k tomuto světu. Ve větší víře je větší radost. mohou než obrátiti v niveč všechno úsilí. Je třeba, aby člověk byl do té míry posvěcen a proniknut vznešenou radostností, aby mohl říci:

Mám radost, Pane, že trpím,
neboť tys dárce mé bolesti.

Zde vidíme, že radost naprosto není závislá na našem vztahu k tomuto světu. Ve větší víře je větší radost, v absolutní víře absolutní radost, která ve své nejryzejší a nejvznešenější podstatě je potěšením z věčné lásky.

*

I n m a r g i n e

Jak zkoušival Masaryk. Měl zvláštní způsob zkoušení, nic ne profesorský. Nedal nikdy posluchači nic odříkavat. »Nedal mi nikdy otázek,« popisuje své u něho kolokvium Drtina, »ale vyňal ze své knihovny svazek berlínského vydání Aristotela, otevřel místo Metafysiky o čtyřech příčinách jsoucná a řekl prostě: »Čtete a přeložte mi to!« A tím vlastně kolokvium skončeno.« Byla to tedy více rozprávka, skutečné colloquium (roz-hovor). A co na tom Masaryka nejvíce zajímalo, bylo poznat, co je v posluchači, kterého zkoušel. Nehledal proto, ani nehonil, v čem by ho chytil, že to nezná, jak činí jiní, myslíce, že to je smysl zkoušky. Masaryk naopak hledal to, co v posluchači je, což také je jediné správné, chceme-li opravdu poznat hodnotu člověka. Zdeněk Nejedlý, T. G. Masaryk III., 152.

Výstava starého umění na Slovensku v Praze. Pod gotickou klenbou Vladislavského sálu, prozářenou světlem reflektorů, mezi jeho bohatým žebrovím, a v síních památných pražského Hradu svítí to a trpytí, třítí se světla a měkce modelují překrásné výtvoři řezbářů gotických, nadzemské úsměvy Madon i křečovitě ztrnutí Ukřižovaného, svítí bohatě zlatené oltáře a rozptylují měkké světlo, chvějící se kol zlatých monstrancí a ciborií, a bohatě odrážejí bělostnými, zlatem a stříbrem krumplovanými mešními rouchy. Co bylo příčinou, popudem, co bylo oním pramenem živým, ze kterého všechny tyto krásy vytryskly? Co bylo semenem, z něhož vyrostly stromy nádherné a rozmanitě kvetoucí? Jděte blíž a nenaleznete zde takřka umění z jiného období než z doby gotiky a jiných výtvoři a námětů než těch, které mají svůj původ v hlubokém citění náboženském. A to je velkým poučením této výstavy.

V. Akademický týden v Praze. Řád dominikánský spolu s katolickými akademickými spolky v ČSR. pořádá ve dnech 3.—10. října 1937 již V. Akademický týden na téma: Náš pojem života. Velká řada již známých pracovníků, z nichž několik je ze zahraničí, zajímavá témata přednášek (Lidské temperamenty, Podstata křesťanské mystiky, Mystika a poesie, O básnické imaginaci, O novém sociálním řádu atd.), rozdělení na sekce: filosofickou, pedagogickou, sociologickou a historicko-estetickou, večer moderní katolické poesie, prohlídka Prahy, zájezd do Kutné Hory a pečlivá

příprava, to vše zaručuje V. Akademickému týdnu krásný průběh, jména referentů pak vysokou úroveň přednášek. Spolupořádající akademické spolky budou jistě zárukou velké účasti ze řad studentstva. V rámci Akademického týdne bude uspořádána též výstava kreseb a návrhů arch. Břetislava Štorma.

Henri Bergson: Dvojitý pramen mravnosti a náboženství. Bergson hledá pravdu za zjevy, za přírodou nebo vlastně pod přírodou, noří se do životního proudu: my, díky Masarykovi, Rádlovi a jiným, už vidíme jasněji: pravda není ve světě, není podstatou existující skutečnosti, nýbrž je nad světem, neexistuje, ale platí.

Z recenze v Literárních novinách.

E. Barret-Browningová praví ve svém díle »Aurora Leigh«: »Z nitra k zevnějšku — toť zákon žití jest i umění.« Ano, záleží na nitru, nikoli na tom, o čem chceme psát. Když naše nitro trpí, radost světa a lidí mění se v grimasu, bolest stává se drtivou, oči vidí vše zlým a špatným a i dobré činí špatným, protože zdrcený jedinec, zbavený kotvy, není schopen nésti disonanci dobra a zla, jehož je nádobou, Boha a ďábla, jemuž slouží. Četli jste Célinovu: Voyage au bout de la nuit? Já bych tu knihu nazval dávením zkažené duše. Kdyby svět byl bezvýhradně tak mrzkým a mizerným, stálo by za to žít? Nedivme se tedy, že ti, kteří na svět a život hledí takovými očima — hynou v každé vteřině a myšlenice a pláč nad vším ztraceným ne proto, že ztratili, ale že nemají, nač by čekali... B. Půža

N O V É K N I H Y

Jirmejahu: Nářky. Podle kriticky upraveného textu hebrejského přeložil Josef Heger. Edice Akordu v Brně. 1937. Stran 34. — »Nářky« jsou sbírka pěti elegických písní, přiřazená ve Vulgátě ke knize proroka Jeremiáše. Písně tyto jsou výrazem bolesti nad zkázou říše judské a rozbořením Jerusalema (587). Podle židovské i křesťanské tradice je autorem jejím Jeremiáš, jeden ze čtyř tak zvaných velikých proroků. Marné byly pokusy protestantské nadkritiky upřít mu autorství »Nářků«. Svou pravdivostí, hloubkou citu a ušlechtilostí výrazu náleží kniha tato i po lidsku měřeno k nejkrásnějším elegiím světa; ani elegie řecké není možno jí postaviti po bok, poněvadž vyjadřují bolest tupými výrazy beznaděje, kdežto »Nářky« mají pečet pokorné oddanosti do vůle Boží a pojmají neštěstí jako spravedlivý trest Boží za hříchy lidské. Překlad Hegerův, jemuž byl podkladem kritický text hebrejský, vyniká onou jasností a slovní vytříbeností, již jsme se již podívovali v jeho dřívějších překladech a představuje jedinečnou syntesu erudice filologické a i tvořivosti básnické.

Albert de Pouvourville: »Svatá Terezie z Lisieux, ochránkyně národů.« S předmluvou kardinála Baudrillarta. Přeložila Anna Šnýdřová. Vyšlo jako 123. svazek »Dobrého díla« u Marty Florianové ve Staré Říši na Moravě. 1937, cena 14 Kč, stran 180. — Papež Pius XI. výslovně řekl, že tentýž Bůh, který vzbuzuje obrovité zjevy svatosti a apoštolátu, jako byl Ignác a František Xaverský, vytváří s nekonečnou láskou v ústraní takové dokonale veledílko, toto přepokorné malé a panenské dítě. A právě božská pečet staví ji na roven těm prvním. Působení a síla genia? Je cosi při nejmenším stejně cenného a všem dosažitelného, je to tichá a upřímná pokora srdce, naprostá věrnost k povinnostem svého stavu — necht je jakýkoliv, necht jsme postaveni a povoláni k práci jakékoliv oblasti a na jakémkoliv stupni lidské důstojnosti — pohotovost ke všem obětem, důvěřivá odevzdánost do vůle Boží, opravdová láska k bližnímu, skutečná láska... (79). To je to, co vám říká nebo aspoň chce říci tato kniha. Je psána pro všechny, pro velké, kteří v ní naleznou poučení o humanitě, pro chudé, kteří v ní naleznou bohatství srdce, odevzdaného Bohu: pro křesťany, kteří v ní naleznou ujištění o své naději: pro ty, kteří jimi nejsou a kteří

v ní najdou důvod, aby se jimi stali. Pročez nemá jiné ctižádosti než vésti přímo, prostě a jasně lidí přímé a jasné na této cestičce podle sv. Terezie, která vede k štěstí, dopřávanému lidem, kteří dokázali zůstat tváří v tvář Bohu — děťmí! (23.) L. J.

Vojtěch Müller O. P.: »P. Lacordaire«. Olomouc, Vítězové, r. IV., č. 5, cena 3 Kč. — K největším postavám moderních dob patří veliký kazatel u Matky Boží v Paříži, dominikán P. Jindřich Dom. Lacordaire. Jeho kazatelna ovládala nejlepší část francouzského národa. Jeho inteligence a výmluvnost vábila do katedrál notredamské největší duchy tehdejší doby. Ale Lacordaire byl více než jen kazatel pro svou dobu; on zůstává i dále vzorem apoštolsky zanícené duše. Prožil sám nevěru ve svém srdci, pochopil z vlastní zkušenosti bolest bloudících srdcí a viděl, že není jiného východiska z těchto temnot, než celé, nesmlouvavé přijetí katolické pravdy. Lacordaire prožil bolesti své doby a proto byl schopen dát těžký lék, když jej sám našel. Byl nejen hlasatelem této pravdy, ale sám ji uváděl do svého celého života.

Hedvika Vávrová z. S. C. J.: »Sv. Magdalena Žofie Baratová«. Olomouc, Vítězové, roč. IV., číslo 6, cena 3 Kč. — Úcta k Božskému Srdci Páně je dnes již velmi rozšířena po celém světě. Mezi její největší propagátory patří pokorná a skromná služebnice Boží sv. Magdalena Žofie Baratová, jež založila známou kongregaci Sacré Coeur, mající za cíl šířit úctu a lásku k B. Srdci Páně v duších ženské mládeže, aby se tato úcta dostala do rodin a je posvěcovala. Tato veliká duše je málo známa a přece je to tak výrazná svěťice, milující sice skrytost a samotu, ale neúnavná a ohnivá tam, kde šlo o šíření dobra a lásky Boží ve světě. Její vroucí zbožnost, prozíravost ve vedení svěřených duší, její neoblomnost v provádění předsevzatých plánů, láska k duším a k chudině, to vše je zde zachyceno jímavým způsobem. Zde se nám jeví svatost jako něco průbojného a sociálního.

Sigrid Undsetová: »Ida Alžběta«. Román. Vydal »Vyšehrad« v Praze, 1937, stran 560, cena 48 Kč. — Je to jedna z nejtěžších knih slavné norské spisovatelky a dá to dost práce, než se v ní alespoň trochu vyznáte. Jediným klíčem k porozumění je toto: je to román z prostředí protestantsko-atheistického, tedy

román z prostředí žijícího bez Zákona, z prostředí, kde vše se nutně jeví těžší, zmatenější a komplikovanější než v prostředí katolickém, v prostředí pod Zákonem. Jak přece jen lehčí je život katolíka, než život takového protestantského bezvěrce z románu Undsetové! I jeho život je plný bojů a vnitřních svárů, ale jeho směr konec konců míří jen ke dvěma pólům: naplňovat zákon nebo porušovat jej. Vědomí Řádu však tu stále je. Tragikou postav z Idy Alžběty je však právě to, že nemají potuchy o tomto Řádu, že jsou bezmocně vydány zmatku, který na ně doráží se všech stran a který u hlavní hrdinky románu — Idy Alžběty — teprve po tragickém konci manželství, rozvráceném slabošským mužem, je protržen paprskem jasněho poznání. Proto všechno úsilí i silných postav románu, zejména Idy Alžběty a advokáta Toksvoda, vyznívá jaksi na plano, vybíjí se do prázdna, proto ona komplikovanost a tíha situací, které by v prostředí katolickém bylo ovšem nutno a možno řešit jinak. — U Sigrid Undsetové je snad zbytečno připomínat, že kniha je psána s opravdovou mohutností a silou spisovatelčina epického umění, s dokonalým porozuměním pro všechny životní situace a s hlubokým pohledem do hlubin lidské tragiky. Je to román z dnešního moderního prostředí a jeho bědám nastává zrcadlo opravdu věrné. Přečtete se zájmem a užítkem. —jhl—

Ivan Olbracht: »Golet v údolí«. Povídky. Vydal Melantrich, 1937, cena 30 Kč. — Je to po »Nikolu Šohaji« a »Horách a staletích« už třetí kniha, již autor vyvážil z temných krás podkarpatské divočiny — a možno říci, že v celku opět šťastně. Děj těchto tří povídek, z nichž první dvě jsou dobromyslné črty, uvádějící do prostředí orthodoxního židovstva, třetí pak — nejrozsáhlejší — sestupuje hluboko ke kořenům samé jeho problematiky, je — jak jsme tomu u Olbrachta zvyklí — vyprávěn se skutečným uměním zkušeného vypravěče, se vskutku epickou lahodou, pohotovostí a jemností, jež byly vždy silou Olbrachtova umění a jež mu vždy budou získávat oddané čtenáře. Jistě dojemně působí bolestný soucit autorův s životními problémy jeho postav, pronikající v řádcích i mezi nimi, ač i tu bychom si snad mohli klást otázku, zda zde byla zachována potřebná objektivita, zda celé to židovské prostředí není líčeno příliš jednostranně a zda sympatie, jež k němu dílo vnuká, mají též plně oprávnění. Pokud pak jde o židovskou problematiku náboženství, je pravděpodobné, že věřící žid by ji pojímal hlouběji než ateistický autor, jemuž se nutně jeví mnohdy jen se stránky humorné. To jsou ovšem námitky, jež se vám vynořují až ex post: během četby jste skutečně uchvázeni příběhem, jež Olbracht podat dovede, s nímž se opravdu sžijete a jenž vás cele zaujme. A v tom je skutečné Olbrachtovo umění. —jhl—

Josef Kopta: »Zlatá sopka«. Vydal Melantrich 1937, stran 210, cena 25 Kč. — Je to až naivně dobrodružný příběh inženýra Borise Katajeva, socialisty, který se stává spolujednatel a konečně majitelem zlatých nálezů na ostrově Zlatá sopka u Vladivostoku. Energetického podnikatele neopouštějí však revoluční sny jeho mládí a druhý, tajný život zasvěcuje podzemní práci pro jejich uplatnění, takže se stává jedním z četných neznámých rozněcovatelů revolučního požáru, který 1917 zachvátil nešťastné Rusko. Hloubku v jeho románu hledat nemůžeme, socialistická tendence je také socialisticky přihlouplá a bylo by poblouzením brát ji nějak vážně. Ale na druhé straně je Kopta jistě velmi příjemný vypravěč, jenž dovede zaujmout bohatostí a barvitostí děje (i když některé zápletky, zejména na konci románu, jsou příliš lacino sestrojovány), jenž má smysl pro malbu společenského prostředí, právě

tak jako pro rámeček krajinný — takže touhu čtenáře pro ukrácení dlouhé chvíle a pobavení dovede plně uspokojit. Více od něho čekat nemůžeme. —j—

Václav Černý: »Esej o básnickém baroku«. Vydal Orbis v Praze 1937, str. 140, cena 25 Kč. — Černý pojímá baroko jako vyslovenou reakci na renaissanci. Renaissance s humanismem prý totiž — jak obratně vykládá ve své knížce — svou náboženskou skepsi úplně podvrátily základní jistoty lidského života. Člověk se najednou po několika stoletích pevného vědomí o božském řádu ocitl ve tmě, v nejistotě, v pochybách, v zoufalství — a odtud — než se skepse znovu dostavila v podobě racionalismu osvícenského — vášnivě přilnutí k starým hodnotám náboženským, zoufalý skok do — jistoty (jak chestertonovsky to vypadá) — jímž je barok. Tak jako tak je toto pojetí zajímavé a jistě alespoň částečně platné — i když těžko vystihuje celou skutečnou a mnohostrannou problematiku barokní, když na př. v typicky barokním Španělsku neměla renaissance téměř vůbec známek zpohanštění. Kladem Černého práce jistě zůstane, že zdůraznil — ovšem nikoli první; srov. práce Šaldovy a Kalistovy — potřebu studovat barok v jeho souvislostech vše-evropských, to je zejména západoevropských. Průhled do barokních literatur západních národů jsou také jádrem jeho práce, jež jistě ponese dobré ovoce, třeba už tím, že nás donutí, abychom si více všímali cizí literatury o baroku — i když potom zase leckteré soudy Černého budou asi korigovány. Některých lapálů — kořeních jednak ve snaze po originalitě, jednak v přirozené hádavosti — mohl si autor ušetřit. Znechucují nám jen zbytečně autora i knížku, jež je — znovu opakujeme — podnětná, dobrá a u nás ke studiu nezbytná. —jhl—

J. Hofman: »Staré umění na Slovensku«. Vydal Orbis, Praha, jako 10. svazek sbírky Ars, str. 135, 100 reprodukcí, 39 Kč. — Kniha J. Hofmana je vlastně značně obsáhlým soupisem uměleckých památek na Slovensku, ať již je to architektura (na Slovensku převážně církevní), které si zde autor všimá především, ať malířství, či sochařství, nebo konečně umělecká řemesla, zlatnické výrobky, habánská keramika atd. Na nic jiného si také kniha nečiní nároků, jak to ostatně vysvítá ze slov autorových v úvodě, kde říká, že tato studie »má za účel především být dílkem nabádavým a široce informativním«, a že se »snaží podat podle literatury, doplněné místy vlastními poznatky soupisnými i zpracováním se svého hlediska, v souborném rámci přibližný přehled vývoje umění na celém Slovensku«. Nenajdeme zde tedy nějaké filosofie umění, ani estetických pouček, ale co zde je zajímavého, je srovnávání a převažování, hledání vlivů a souvislostí umění na Slovensku s uměním ostatní Evropy, při čemž autor dochází k poznání, že »po věky trvaly četnější, posud většínou opomíjené tradice mezi Slovenskem a zeměmi koruny České — tradice, jichž směr zcela logicky zapadá do obrazu evropského proudění výtvarných idejí. A to je, kromě ostatních kladů, značným přínosem této knihy. Kniha je opatřena obsáhlým seznamem odborné literatury, a doplněna velikým množstvím krásných reprodukcí, pořízených s velkou péčí. B.

J. O. Novotný: »Střední Slovensko«. Vydal L. Mazáč, Praha, str. 352, 32 příloh, 45 Kč. — Na základě kulturně-historického materiálu, namnoze i samým Slovákům vůbec neznámého, předvádí zde autor dramatické osudy tohoto území mezi Malou a Velkou Fatrou, Nizkými Tatrami a Slovenským Rudohořím. V řadě kapitol jsou zde líčeny nájezdy Tatarů, nadvláda Turků, život německých kolonistů, které sem táhl lesk zlata a stříbra, život slovenského lidu, a mnoho jiných, opravdu zajímavých věcí. Jsou zde však

i kapitoly (na př. ty, které jednájí o reformaci a proti-reformaci, o otázce Bílé Hory (korigované v poslední době knihou Francouze V Tapié a řada jiných), které je nutno čísti značně kriticky, a kde autorovy vývody nesmíme brát tak vážně. Kniha je doprovázena četnými fotografiemi, a ti, kdo opravdu chtějí poznati včerejšek a dnešek středního Slovenska, najdou v ní mnoho zajímavostí.

V Alois Gregor: »Rukověť českého jazyka a československého písemnictví«. V nakladatelství Šolce a Šimáčka v Praze, Spálená 27, stran 650, cena 70 Kč. — Je to velmi důkladný přehled moderní linguistiky (indo-evropský prajazyk a jazyky, praslovanština, slovanské jazyky, československá nářečí, základní rozdíly mezi spisovnou slovenštinou a spisovnou češtinou), podrobný přehled pravopisu, mluvnice historická i normalistická po všech stránkách atd. Oddíl literární podává teorii literatury, poetiku a stilistiku a přehledné dějiny

československé literatury až do nejnovější doby, jasně a poutivě, celkem bez tendenčnosti zpracované. Vloudily se sice i sem chyby, běžné u podobných přehledů, ale už opravené detailním studiem, ale je jich celkem málo. Zejména době barokní mohla být věnována větší pozornost, jako se to už stalo v dějinách Arne Nováka. Studentům bude jistě příjemné, že téměř u všech významnějších děl literárních je podán podrobný obsah. Takto můžeme plně souhlasit s průvodními slovy nakladatelství, jež praví, že »Rukověť je přehlednou a souhrnnou pomůckou, která dokonale splňuje své poslání: býti průvodcem a rádcem v otázkách jazykové správnosti a podávati ucelený přehled československé literatury. Bude vítanou příručkou kandidátům učitelství i žákům jiných středních škol i potřebnou příručkou všem, kdo se chtějí uvarovat jazykových nesprávností a mají rádi svou řeč.«

D O P I S Y Č T E N Á Ř Ů

Podnětem tohoto mého dopisu je diskuse o Řádově v 1.—3. č. XVIII. roč. Letos jsem se sám zúčastnil konference Etického hnutí na Řádově a mohu říci, že letos tam již takové skupiny, jaká stála loni proti vdp. dru Braitovi, nebylo. Totiž byla, ale těžko jde hájit to, nač vlastně v SSSR je trest smrti, a ač téměř všichni nosili odznaky »Viva la libertad en España« a na stěně jídelny byly plakáty rudé valencijské vlády, až do 1. VII. (do kterého jsem tam byl) se o t. zv. boj za demokracii Španělska nemluvílo. Škoda, měl jsem s sebou »Obnovu« s překladem noty generalissima Franca. Kdo tedy na Řádově byl? Byli tam lidé hledající pravdu a dychtící po ní. Bylo to nejlépe vidět za přednášky P. dra Habáně. Každá otázka byla výkřikem »hledáme pravdu«. Ze Řádova jsem přijel na valnou hromadu Ústředí. Překvapila mne aktivita v debatách. A můj dojem z celého shromáždění byl: známe pravdu, ale chceme mít naprosto jasno. Chceme mít jasno v sobě, abychom měli jasno kolem sebe. Naše okolí dychtí a touží po Pravdě. Nevím, kdo z Vás viděl Čapkovu Bílou nemoc, ale jistě jste o ní četli. Ve studentském čas. vznikla diskuse, do které jsem si i já dovolil zaslat odpověď na jeden dopis. Připíši Vám ji tak, jak doufám bude i v čísle ad 912. — Píšeš, že nevidím výsostný smysl Bílé nemoci. Já se domnívám, že jsem ho postřehl, ale v něčem jiném, než ostatní. V této hře se ozývá nesčetněkrát volání — Ježíši Kriste. Volají tak lidé, jsou-li v největším zoufalství. Volá to i nevědomky Čapek, když lidé umírají na bílou nemoc proto, aby neumírali ve válce. Ten Čapkův pacifismus není vůbec nic ideového. Dr. Galén chce lidi k pacifismu přinutit, ale tím nezaručí, že až vymrou pamětníci bílé nemoci, že nebude opět válka. Tedy žádná trvalá myšlenka, ale využití situace. Pravím využití situace, neboť kdyby epidemie zmizela tak neočekávaně jako přišla, dr. Galén by již nebyl mohl býti vyděračem míru (dop. 891). A nyní opět k onomu volání — Ježíši Kriste. Zajímavé by bylo, kdyby se lidé v Bílé nemoci najednou zeptali — a co říká Kristus? Maršalovi by řekl »nezabiješ«, doktorům na klinice »nepokradeš«, Galénovi »milovatí budeš bližního svého« a pak i lidu »dávejte, co je císařovo císaři, a co je Božího Bohu.« A bylo by všechno užasne jednoduché.

Užasne jednoduché. Velikost Kristova učení tkví právě v této jednoduchosti. Avšak tato jednodu-

chost právě zaručuje plnost pochopení životní hloubky. Českoslovenští sovětofilové vždy zdůrazňovali, jak v SSSR žije mladý člověk plným životem. A zde bych Vás upozornil, abyste si přečetli 20. č. IX. roč. Literárních novin (vedených duchem nakloněným SSSR), je tam zajímavý článek od J. Weile »Pohled na sovětskou mládež«. Je to vlastně recenze knihy mladého sově. autora; a druhý zajímavý článek je »Poslední události v sovětské literatuře«. První dokumentuje plochost bezbožnické mládeže a druhý »glajchšaltovanost« sovětské literatury. A v těchto článcích najdeme také rozuzlení záhady, že na Řádově již nebylo »uvědomělé komunistické skupiny«. Jejich ideály se bortí. Rudý ráj se stává peklem. Ztrácí se odvaha tam, kde byl pro mnohé zdroj síly a pramen učení. A do světa zaznívá volání — Ježíši Kriste! Jako v té Bílé nemoci. A 21. č. Obnovy nám přináší články o těch, kteří tohoto Krista vyznávají a kteří mají i odvahu. Jsou to trpící bratři v hitlerovském Německu. Slavili statečně své Boží Tělo, jak se dočítáme v článku »Düsseldorfské Boží Tělo«. A nalézáme v tomto čísle druhý dokument odvahy našich bratří. Dokument, při jehož čtení můžeme plakati žalem i radostí. Je to dopis P. Rabanala CSsR ze Španělska, z kláštera P. Marie v Espinu. Je to dopis plný odvahy. Píše na př.: Víte, že hymna našich legionářů jest hymnou smrti? A že jeden z válečných pokřiků jest: »Ať žije smrt!« — To vše jasně dokazuje, že chceme raději zemřít, než žít ve spárech komunistického netvora, a že všichni jsou odhodláni proliti svou krev do poslední kapky, nežli by souhlasili se zloději, vrahy a bezvěrci.« Španělští národovci dokazují, že jsou dobrými poddanými Krista Krále. Král vyžaduje od svých poddaných obětí. Musíme i my všichni býti připraveni k věrné službě svému Králi. Proto, abychom byli schopni i obětí, musíme mít jasno, jasno o Kristu, jasno o Církvi, jasno o našem hnutí. Komunistický Manifest z r. 1848 začíná: »Světlem obchází strašidlo — strašidlo komunismu.« Pozor, obchází stále!

P. Rabanal píše: Známe nejkrásnější květy, zručené krví našich mučedníků, seznam obětí, které byly úkladně zavražděny, protože byly křesťany a kteří dovedli po křesťanskou zemřít se svatým výkřikem: »Ať žije Kristus Král!«

Bože, zachovej nás k životu věčnému. Ave Rex Christus!

M. Potužník.

hádanky

Vojtěch Maňoušek, redaktor,
Svitávka u Boskovic, Morava

I. TURNAJ.

Deset vylosovaných řešitelů tohoto turnaje bude odměněno cennými knihami.

1. Číslovka. 3

Všem hádankářům T. Blecha, M.

Hádanek luštění i skládání skýtá nám pěkné 12345, jim rádi přejme svého nadání, trochu času a 6345!

2. Lištovka. 5

F. Pěcha, Český Těšín.

ku	po	po	od	čin
vu	stu	te	den	zno
dej	do	ce	prá	se
ské	do	dan	há	kář
pil	rub	ky	ri	zaš
fp	ně	spí	při	vej

3. Záhadný nápis. 4

O. Nevrla, Brno.

Š Í P — O S A — Č Í Š. JELIM.
JEN ŠANE, YORD JÍ.

4. Doplněvačka s tajenkou. 6

J. Bukáček, Nové Město.

x e	jíhočeské město
a x	listnatý strom
x e	mužské jméno
v x	postrach Evropy
x e	vodní pták
o x	americký peníz
x h	české město
a x	družka vrány

5. Zdrobnělka. 8

»Tatana«, Praha.

Zdrobnělá bylina,
žena je zločinná.

6. Přesmyčka časová. 8

M. Novotná, Brno.

L A S K A V Ě Š L A K N Á M.
m = p

7. Koníček. 8

S. Neubauer, Hranice.

	nás	dan			
nej	le	dá	há	hý	ka
há	ví	ví	při	há	se
a	me	stá	dlou	dá	čas
vu	ce	ba	nám	ne	na
ti	zas	zno	ní	há	dát
	da	kaž			

8. Akrostichon. 7

B. Štefková M. Galušková, N.

? + skupenství vody = lázeňské město
? + přitakání = část dne
? + mužské jméno = hudební značka
? + stupeň tepla = pochoutka

9. Přesmyčka dějepisná. 8

A. Blaha, Brno.

E.... ERAZIME I RET?

10. Královská procházka. 8

»Semper«, Kyjov.

p	u	k	e	z	i
ř	á	á	c	n	ř
ž	í	r	e	i	í
š	p	s	i	u	i
í	u	l	e	t	č

Rozšiřte všude a doporučujte »Jitro«, náš nejlepší student-ský časopis!

11. Rebus. 8

»x-ypsilon«, Nové Město.

Pondělí — **СУПЕР**

12. Boháček. 6

J. Brhel, Vsetín.

výbušná látka
nerost
vzbouřenec
konec modlitby.
háj zpětně
rakouská feka
souhláska

13. Přesmyčka literární. 8

J. Motka, Litovel.

AJ, DĚD NÁŠ PRÝ PLÁČE!
d = t

14. Křížovka. 6

P. Odehnal, Malhostovice.

A B C D E

1	■				■
2					
3					
4					
5	■				■

1. Okraj zpět. 2. Léčivo. 3. Záštit. 4. Zápisk. 5. Časopis. — A Ne-skutečnost. B. Zvíře. C. Vybraná společnost. D. Hnojivo. E. Cestovní průkaz.

15. Záměnka. 4

Cid, Tišnov.

S »e« hospodyňka potřebuje,
s »a« po moři i fece pluje

16. Šířanka. 5

A. Kábele, Chrudim.

předložka
hlas kuru
zpěvavý pták
součást těla
rozkaz ženám
velká budova

17. Početní hádanka. 10

J. Čichoň, Praha.

Úhrnné stáří všech členů rodiny je 140 roků. Otec je o čtvrtinu starší matky a čtyřikrát starší jak nejstarší dítě. Z ostatních dětí je každé o dva roky mladší předchozího. Kolik údů čítá rodina a jak je kdo starý?

18. Rámcečka. 5

Jilemnickým »Jo-Ka«.

	i		i	
	i		i	

1. mužské jméno
2. české město
3. africká feka
4. provinilec

19. Souzvučka. 7

B. Štefková, Olomouc.

Byli jsme na pouti milé.
Byli tam lidé, mnoho se tázali.
Kdo byli ti lidé?

— — — — — ve — — — — —

20. Záhadný nápis. 5

Hádankářům z Č. Těšína »Jarosch«.

Z á ř í 100 t ě l e s .

21. Doplněvačka s tajenkou. 6

O. Knessl, Praha.

x a	a x	sídlo Mus
a x	x y	věznice
l x	x e	jemný vlas
x e	l x	želez. ruda
x d	x o	vynálezce
x a	t x	část boty
x o	x u	latinsk. tělo
k x	x a	jednokopytník
x a	t x	jinak měna
a x	x y	tichom. ostrovy
x a	n x	afr. černoši

22. Přesmyčka divadelní. 8

Kája Zita, Praha.

N E B I L C O M A

23. Čtvercovka. 4

A. Říha, České Budějovice.

H	L	A	S
H	U	R	A
S	A	U	L
A	A	R	A

- domácí pták
asijs. pohoří
židovská žena
mohamed. bůh

Listárna

Srdečně vítám všechny hádankáře a hádankářky, po šesté přebíraje vedení rubriky. Zvu všechny ke spolupráci, rád uveřejním vaše příspěvky, vítám každý dopis odkudkoliv. Netečnost stranou, uvažte důsledky! — Výsledky II. turnaje 18. roč. příště. Sešlo se dosud málo řešení, pošlete proto o b r a t e m. Příspěvky, pokud je posíláte v dopise, pište každý na zvláštní lístek; možno také posílat řešení i přisp. na koresp. lístku. — Nově se přihlásili: M. Novotná (řeš. i přisp. dobré, pokračuj), M. Poul (správné, přihlas se s přisp.), J. Schneider (dobré, vytrvej) — všechny ze srdce vítám v naše řady. — Pohanka. Postupně uveř. v dalších číslech podle místa. — Svobodová: Další čekám. — Urban: Dostal vše; kup. přiloženy, výborné oboje, díky! — S pozdravem redaktor.

Ústředí katolického studentstva čsl.

Praha III., Strakova akademie

Č. j. 14/7 E.

V PRAZE 1. září 1937

V Š E M Č T E N Á Ř Ů M J I T R A I

Majitel a vydavatel JITRA, Ústředí katolického studentstva československého v Praze, vypisuje SOUTĚŽ pro odběratele Jitra, na román ze studentského života, za těchto podmínek:

1. Rozsah románu nesmí přesahovat 16 tiskových archů;
2. Práce musí být zaslány na ÚKSČs. v Praze nejdéle do velikonoce 1938.

Po této lhůtě budou rukopisy předány k posouzení tříčlenné porotě (prof. Dominik Pecka, JUC. Frant. Kolman a PhC. Lad. Jehlička). Tři nejlepší práce budou odměněny. (I. cena 500 Kč, II. cena 300 Kč, III. cena 150 Kč.) ÚKSČs. si vyhrazuje, že udělí případně jen některou z uvedených cen, neb celkovou hodnotu rozdělí ve více cen po menších částkách, podle množství a hodnoty zaslanych prací.

Udělením ceny ÚKSČs. nabývá práva oceněnou práci vydati v Edici Jitra.

Vydavatelstvo student. časopisu Jitro.

J I T R O

Č A S O P I S

S T U D E N T Ů

K A T O L Í K Ů

R O Č N Í K X I X

Č Í S L O - 2

j i t r o časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katolického universitního tisku (SIPUC) v Lille. Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace Praha III., Strakova akademie. Telefon číslo 651-60. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271. Předplatné studenti do 1. ledna 13.— Kč, ostatní 27.— Kč. Po 1. lednu 1938 studenti 14.— Kč, ostatní 28.— Kč. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

redaktor profesor Dominik Pecka, Jihlava, Nerudova ulice číslo 28. Jemu zasílejte příspěvky pro »Jitra«. — Uz á v ě r k a jest 10. každého měsíce.

zprávy dopisovatelům

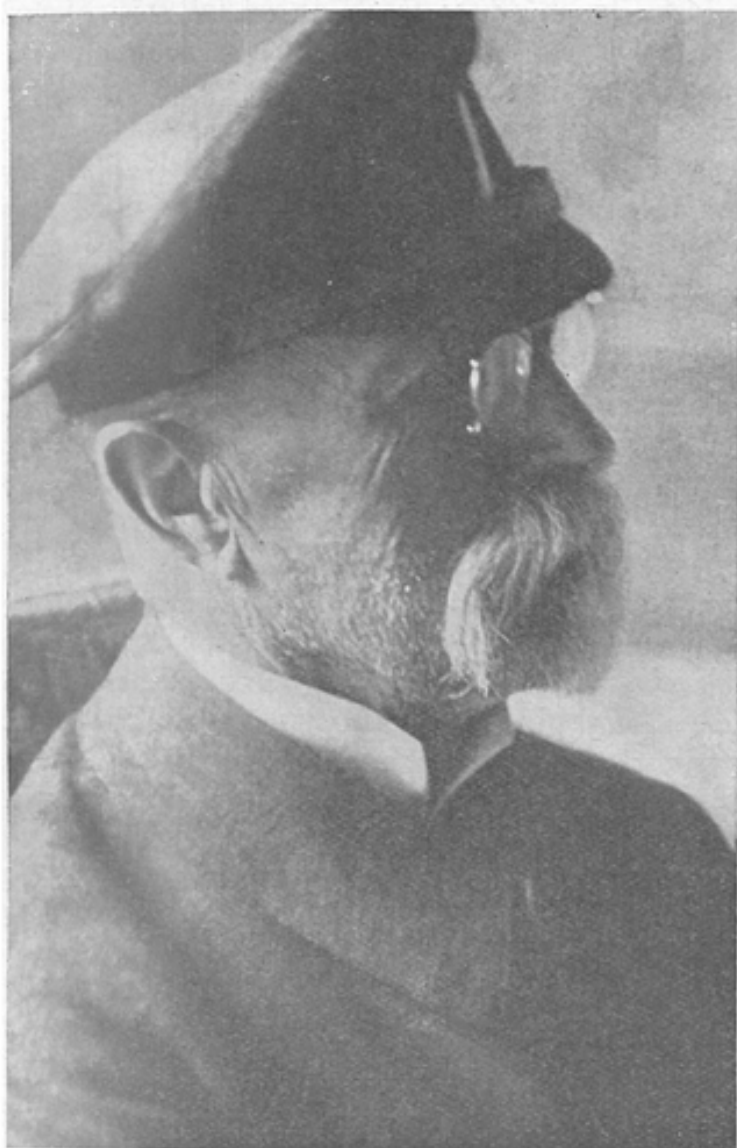
Lumír. Příběh až příliš příkladný. — J. W. Opravdu se mi to nezdá — neboť nic to není. — J. K. Přišlo opožděně. Z parného léta do říjnového čísla je dost daleko. — J. B. Příliš dáváte za pravdu svému pseudonymu. — M. B. Vadí hledanost a umělkovanost výrazu. — BoLi. Já vím, že to bolí, ale proč jste tak citlivá neboli sentimentální? — A. K. Dobrá věc — jen té opilosti, žhavosti a pathosu je v tom trochu mnoho. — V. Sch. Předešel vás jiný Schwaigrovák. — M. K. Řekl bych: Silná věc, trochu ponurá — pokuste se ještě o jiný námět a pošlete. — M. N. Já vím, že těch darebačin se stane mnoho, ale nebylo by dobře, aby byly v »Jitru« všechny. Zatím odkládám. Pošlete zas. — J. J. Něco jsem zařadil. K dopisu se asi nedostanu. Co vám zbývá? Práce a práce. Necháte-li toho, rozumí se, že to k ničemu nepřivedete. — J. Š. Je to opravdu deníkové. Poslední báseň jsem přijal. — M. D. Váš dopis není zcela jasný, patrně proto, že reagujete na mnoho věcí, jež mi nejsou známy. Mělo-li by se závěru rozumět tak, že podle vašeho mínění konfrontace aktuálních problémů s postavou Kristovou by byla něčím nevěcným a trapným, myslím, že žádný z našich čtenářů by nesouhlasil s takovou nehorázností. — Všem. Příspěvky, které nejsou na tomto místě výslovně odmítnuty, jsou přijaty. Nejsou-li uveřejněny v nejbližším čísle, neurgujte, poněvadž o zařazení rozhoduje do určité míry také redakce technická. Pište zřetelně, ne příliš drobně, na slušném papíře a jen po jedné straně. Šetřte oči redaktora, sazeče, korektora! Přejete-li si, aby vám rukopisy byly vráceny, přiložte známky. Nepřikládejte k zásilkám známek s úmyslem, abyste donutili redaktora k písemné odpovědi. Řádně frankujte dopisy těžší než 20 gramů! (Za každých dalších 20 g se platí 60 h, ne 30 jako dříve.) Rukopisy došlé po uzavěrci mohou býti zhodnoceny a zařaděny teprve v příštím čísle. Připravujete-li delší práci, dotazte se napřed redaktora, může-li ji potřebovat, abyste nepracovali nadarmo.

VYPRODÁVÁME za sníženou cenu zbytek nákladu dvou úspěšných knih edice Jitra: **DOMINIK PECKA: SVATÍ A LIDÉ.** Výstižné a duchaplné pohledy do hrdinných životů minulosti i přítomnosti. Za Kč 4.—. **MILOŠ KREJZA: GOTICKÉ KVĚTY.** Verše mladého básníka — květy mladé duše. Za Kč 5.—. Edice Jitra, Praha III., Strakova akademie.

KOLEGOVÉ! Pokud máte doma volná 1. čísla letošního ročníku »Jitra«, která jste měli na propagaci, zašlete je laskavě na adresu: Ústředí, Praha III., Strakova akademie.

Vyšlo 1. října 1937. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva československého v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktor prof. Dominik Pecka. — Odpovědný redaktor JUC. Fr. Kolman. — Technicky vede prof. C. Václav Boštík. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII.-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Podací poštovní úřad Praha 26.

T. G. Masaryk: Sub specie aeterni

Nedovedu si představit, že by taková krásná a jemná věc, jako je myšlení, poznávání, zbožnost, mravní úsilí, vnímání krásy, celá kultura, že by se to mohlo ztratit, že by to mohlo nebýt k ničemu. Fysikové říkají — energie se nemůže ztratit; a což tato energie v nás? Duše hýbá hmotou, rozum dává hmotě tvar, určuje účel a poznává celý ten svět: což může ta hmota trvat a duše ne? Bylo by to divné.

... Mnohý moderní člověk se bojí smrti, že je příliš požívačný — život mu není velkým dramatem, chce na něm jídlo a požitky; je nevěřící, není v něm dost důvěry a odevzdanosti. Moderní sebevražednost a strach před smrtí. — to dvoje souvisí, tak jako souvisí strach a útěk. Ale to by byl problém pro sebe. Když myslím na nesmrtelnost, nemyslím tak na smrt a co bude po ní, jako spíš na život a jeho obsah. Mně nesmrtelnost plyne z bohatosti a hodnoty lidského života, lidské duše. Člověk sám sobě, člověk člověku je hodnotnější jako bytost duchovní. A nesmrtelnost duše plyne i z uznání Boha, z víry ve světový řád a spravedlnost. Nebylo by spravedlnosti, nebylo by dokonalé rovnosti bez věčnosti duší. A konečně — nesmrtelnost se prožívá už teď, v tomto životě; nemáme zkušeností

o životě po smrti, ale máme, můžeme mít zkušenost už teď, že život opravdový a plně lidský žijeme jen sub specie aeterni. Ta zkušenost záleží konec konců na nás, na tom, jak žijeme, čeho jsme plni a co ze svého života tady hledíme udělat. Jen jako duše mezi věčnými dušemi žijeme život plně a doopravdy. Existence duší je pravým základem demokracie: věčné věčnému nemůže být lhostejné, nesmrtelný je nesmrtelnému roven. Odtud láska k bližnímu dostává svůj zvláštní — říkává se metafysický — smysl.

K. Č.: Hovory s T. G. Masarykem, III.

Ze zápisníku starého profesora A. P.

»V Clunyském museu v Paříži je vitrina, v níž jsou vystaveny vzácné staré krucifixy. Díval jsem se na jeden z nich, vyřezaný ze slonoviny velikým umělcem a vyjadřující nesmírnou bolest Syna Božího, jenž umírá za všechny lidi a jenž ví, že ho milují jen někteří. Hlava byla skloněna na pravou stranu, pootevřené rty právě pronesly slova »Dokonáno jest« a ukončily tak Evangelium; oči hleděly s takovou něhou, že návštěvníci, kteří přistupovali a setkávali se s tím pohledem, náhle byli dojati a bylo na nich znáti, že pocítují aspoň trochu soucitu, ne-li trochu lásky. Dvě děvčátka přišla k vitrině; staršímu bylo asi patnáct let a vedlo za ruku malého hošíka, světlovlasého, jako bylo samo, a ten hošík vystupoval na špičky. Spolu se dívali na kříž a já jsem viděl na jejich tvářích jen úžas. Starší děvče řeklo: »Podívej se, Markétko, jak smutnou tvář udělali tomuhle člověku!« Markétka neodpověděla. Jen hošík se tázal: »Proč tak věsí hlavu? Vypadá to, jako by plakal, nemyslíš?« Ty děti se neposmívaly. Snažily se pochopiti. A já jsem si myslil: Ježíši Kriste, tys pro ně zemřel a ony to nevědí!« — Tak vypravuje René Bazin ve své knize *La douce France*. Ty děti asi chodily do státních škol, v nichž se nevyučuje náboženství. Nic nevěděly o Ježíši Kristu. Nikdy o něm neslyšely. Krucifix byl pro ně jen obrazem smutného člověka, ničím více. Dvě otázky se mi vynořily při četbě tohoto místa v knize Bazinově. Čím jest kříž naší studující mládeži, která nechodí do náboženství? A čím mládeži, která do něho chodí?

*

O křesťanství se říkává, že jest náboženstvím onoho světa. Jedni to myslí jako chválu — neboť toto náboženství dává útěchu v údolí slz. Druzí to myslí jako hanu — neboť náboženství toto prý odvádí člověka od úkolů tohoto světa. Je třeba se vyrovnati s tou chválou i s tou hanou. V té chvále jest jen část pravdy — křesťanství opravdu utěšuje v bolu, ale to neznamená, že by bylo jen náboženstvím lidí starých, opuštěných, nešťastných, vyděděných a nemocných. Je právě tak náboženstvím lidí silných, mladých, šťastných a zdravých právě proto, že víra v život budoucí neznehodnocuje života vezdejšího, nýbrž dává mu pravou cenu: či může mne nějak odváděti od úkolů tohoto života myšlenka, že vše dobré, co konám, bude míti následky věčné, byť to bylo sebe nepatrnější? Tento život je předsíní onoho. Zárodkem, předehtou, vstupem, chcete-li. A víra, že vše stvořené je odleskem Boží dokonalosti, že život sám jest analogií života Božího, přímo nutká, abychom pochopili, že právě doba mládí, doba rozkvětu sil a plnosti práce, doba hledání a tvoření se jeví jako odraz tvůrčí činnosti Boží v síle Ducha, jenž se vznášel nad vodami. A naopak, mládí promarněné v prázdňém snění a plané hře jest Bohu protivno, jak svědčí parabola o hřívnách. Lench a zbabělec nenalezne smilování. Lze prchat před životem, ale ne před věčným soudcem.

*

Zlo není jen v nás — jest i mimo nás. Písmo svaté přirovnává démona k lvu řvoucímu, který obchází hledaje, koho by pohltil. Nikdo na otázku, chce-li, aby byla válka, neřekne ano. A přece ji chceme. A přece žijeme v děsu války. Není to důkaz, že lidstvo je pod vlivem sil démonických? Ne nadarmo ukládá církev modliti se po mši svaté modlitbu k svatému Michaeli, knížeti vojsk nebeských. Opatruj nás v boji! Neboť bojování jest život člověka na zemi. V bojích mládí měl by student se zvláštní vroucností vyzývati svatého Michaela archanděla. Neboť tyto boje jsou boje krvavé. Boje nejtěžší. V Hawthornově románu »Mramorový faun« projevuje malířka Miriam nespokojenost nad způsobem, jak vyobrazil Guido svatého Michala v boji s ďáblem: »Vezměme toho archanděla, jak sličně vypadá, perutě nepocuchané, meč bez jediného zubu, oděný v oslnivou zbroj a skvostně přiléhavou, blankytně modrou řízu, stříženou podle nejnovější módy

ráje! Bezvadný zevnějšek nejlepší nebeské společnosti! S jakou poloopovržlivou opatrností klade svou nožku v hezkém sandálu na hlavu poraženého nepřítele! Ale což takhle vypadá ctnost v první chvíli po svém smrtelném zápase se zlem? Ne, ne: já bych byla, Guidovi lépe poradila. Celá jedna třetina peří by měla býti z perutí archandělových vyrvána, ostatní by měly být celé pocuchané, až by vypadaly skoro tak jako satanovy! Z jeho meče by měla crčeti krev a snad by měl býti v půli od jílce zlomen; jeho krunýř pomačkán, jeho říza rozervána, jeho prsa krví zbrocena; na čele krvavá jízva, přímo přetínající obočí, přísně svráštěné, jak bývá v boji. Nohu by měl míti pevně přitisknutou na odvěkého hada, jako by sama jeho duše závisela na tom, aby cítil, jak se mohutně svíjí a jako by pochyboval, je-li už zápas docela vybojován a jak dopadne vítězství. A přese všechnu tuto rozlícenost, pompnost, nevýslovnou hrůzu by mělo býti v očích Michaelových a kolem jeho úst něco vznešeného, něžného a svatého.« — Malířka Miriam má pravdu.

*

Karel Pátý se bavíval na konci života tím, že se snažil uvést velký počet různých hodin v stejný chod. Když viděl, že to není možno, uvědomoval si, jak byl bláhový, když chtěl sjednotiti množství různých národů. Zábava vhodná nejen pro staré panovníky, ale i pro staré profesory, kteří chtějí míti ve třídě »pořádek« a kteří netrpí »žádné extravagance«. Zapomínají, že s těmi studenty je to právě jako s těmi hodinami: mají svůj tikot, svůj chod, svá zrychlení a svá zpoždění, své vrtochy a své vzdory. A všechno umění je právě v rozpoznání těch zvláštností a odchylek a v troše — ba co dím, v trošince shovívavosti — ano, úsměvné shovívavosti!

*

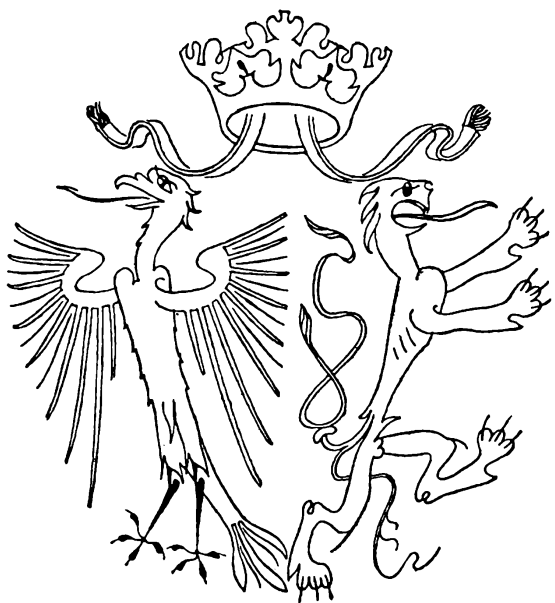
Osm až deset tun uranové rudy je třeba, aby se vyrobil jeden gram radia. Tu rudu je třeba tisícipětskrát převařit a překrystalisovat — jeden gram radia stojí přes milion korun. Řekneš: radium je nejvzácnější věc na světě. Ano, v řádu přirozeném. Ale jest ještě jiný řád, nadpřirozený řád. A v něm prvkem nejdražším a nejkrásnějším jest milost posvěcující. Co je to? Ovšem, něco duchovního. Duchovního? Myslíš si hned — to je jako něco neskutečného. Lidé naší doby mají jiné zájmy. Čím jsou věci duchovní muži s osmihodinnou bezduchou prací, obchodníku s démonickými starostmi peněžními, vynálezci s jeho prací o atomech, elektronech a energetickém vlnění, všednímu člověku s jeho novinovým vzděláním, dámě světa s jejími módními požadavky, dívce s její potřebou flirtu, mladíku s touhou po vyžití — a tobě, studente, s tvými sportovními zálibami? Modly tohoto světa jsou: síla, bohatství, zdraví, krása, dlouhý život, zábava. Čím jest proti tomu milost posvěcující? Odpovídám: vším, čeho ty zájmy jsou jen parodií. Milost posvěcující je Bůh v duši. Je to bohatství. Jak je bohat, kdo má Boha! Jak je chud, kdo Boha ztratil! Je to síla. Já a Bůh — jaká přesíla! Je to zdraví. Co platny svaly, když duše zkomírá? Je to krása. Milostí se duše připodobňuje Bohu, kráse samé. Je to víc než dlouhověkost, na jejímž konci číhá zmar, seškvaření v peci krematoria a vyfouknutí jeho komíny, neboť milostí nabývá duše účasti na Boží přirozenosti. Je to radost. Svět má mnoho zábav, ale málo radosti. A v milosti je základ a uschopnění k oblažujícímu patření na Boží podstatu.

*

Svatost není jen květem klášterních zahrad. Ideu svatosti zatemnili špatní životopisci a špatní umělci. Učinili ze svatých bytosti nelidské a nepřirozené a tak přispěli svým způsobem k rozšíření bludu, že svatost jest jen v neobyčejných činech, podivných zvláštnostech, v nemírných úkonech mrtvení a podivnostech všeho druhu. Svatost je v lásce. Řekněme v neobyčejné lásce, s kterou člověk koná obyčejné věci. Svatost roste u psa-

cích stolů, u soustruhu, u kuchyňského sporáku, mezi dřevorubci i dělníky ducha. Máme světce kříže, pera, žezla, kladiva i srpů. Každá doba má světce svého typu. Podmínky a způsob života se ustavičně mění. Naše doba má i svaté studenty. Pier Giorgio Frassati byl student jako jiní studenti: chodil na přednášky, pořádal výlety, lyžoval, jezdil na koni, miloval hory a přátele, žertoval a smál se. Ale byl proniknut vroucí láskou k Bohu, nikdy nevynechal mše svaté, na alpských turách se modlil růženec, bil se za své přesvědčení. Kolikrát mu strhli s vývěsní tabule turinské polytechniky výzvu k společné velikonoční zpovědi studentů, tolikrát ji tam znovu pověsil. Měl opravdovou lásku k bližnímu: pln ohledu k druhým, na cestách vždy postupoval přátelům lepší místo, předstíral únavu, když upozoroval, že někdo z účastníků výletu je unaven a chce si odpočinouti, učil-li se doma nahlas, tázal se žehlíčky, která pracovala v sousedním pokoji, nerušil-li ji svým křikem, navštěvoval chudé, sháněl pro ně podporu a na smrtelném loži myslel na zástavní lístek jakéhosi chudáka, jež slíbil vyplatiti. Takový byl Frassati. Obyčejný a přece neobyčejný student.

Na okraj výstavy Břetislava Štorma

V tomto století hnusu a ponížení, kdy umění v mnoha případech je degradováno na pouhou lidskou potřebu a kdy odvažuje se, ať už kdokoli, pořádati výstavu umění zvrhlého, stává se přechasto, že oslavení a uznání dostává se lidem — kýčarům a mazalům. Sledujte pořady výstav a málokdy zdaří se nalézt zprávu, že lze opět shlédnouti kus práce, již nazvete uměním, aniž byste se u sebe zarděli.

A v této době přijímáme radostnou zprávu, že u příležitosti V. Akademického týdne ve dnech 3.—10. října t. r. bude v Praze ve Francouzském Institutu otevřena výstava prací Břetislava Štorma. Mladý architekt, nadaný Bohem a rozený umělec, přímý a nesmlouvavý, známý jako kreslíř i jako literát a jenž se nebojí účinně zasáhnout i do sochařství, to je Břetislav Štorm.

Může tomu být nějakých deset let, co na strán-

kách »Jitra« bylo možno vídat jeho jméno, vytištěné pod tajemnými obrázky, kreslenými zvláštním stylem, který u něho už zůstal a který Štorm neopustil dodnes. Ovšem dnes jsou jeho obrázky kresleny s ještě větší opravdovostí a prohloubením. Od oněch dob má za sebou Břetislav Štorm už na dvě stě prací.

Ať už to byly letáky Societatis Deis Restituendis či Rozmach či Stěžeň nebo práce v olomoucké Družině literární a umělecké, všude zanechával za sebou Štorm ušlechtilé a jemné postavy světců, dokresloval znáčky a erby volná místa a plnil stránky ostrými a přísnými články a poznámkami proti zlořádům a nepravostem. Z prvních dob datuje se také nádherná knížka Benetkova »Služebníci a přátelé Boží v Čechách«, v níž Štorm se rozloučil s kresbami úhlem a od té doby je oddán úplně černému umění v tom nejvlastnějším slova smyslu — kresbě tuší. Štormovo jméno se pak počíná objevovat u nakladatele Kuncíře, kde vytvořil největší část svých prací. Jsou to zvláště opět udivené postavy svatých, ať už na obálkách Vinice Páně či v Kuncířových novinách, které redigoval, anebo v krásných edicích, jako Sv. Šebastian z Weddingu, Svatý Augustin a jiní. A v té době se objevují v Arše první stránky jeho románu z jižních Čech, »Vladařství Růže«. Shodou okolností dočkává se Vladařství právě v těchto dnech u Kuncíře knižního vydání. Jižní Čechy, to byla země, která Štorma vždy vábila, s úctou hleděl na to tajemné vévodství, v němž vladařové vymřeli, ale země žila dál, jako by se stále psalo století čtrnácté, slavné v bojích i rytířství.

Štorm spolupracoval dále s Jakubem Demlem, s olomouckými dominikány v Hlubíně, Vítězích, v edici Krystal, pak s Jetřichem Lipanským, kreslil pro Florianovy Archy, pro benediktiny v Břevnově, nakladatelství Franclovo, mnoho práce je roztroušeno v Lidových listech i jinde. V poslední době objevují se jeho kresby též v edicích moravského bibliofila O. F. Bablera, u něhož vyšla »Báječná zvířata«, pak vykreslil čtrnáct zastavení křížové cesty k veršům Paula Claudela a k nedávno vydané Šaričově »Judit« frontispice.

Je nutno zmínit se alespoň o dvou jeho pracích sochařských. Je to soška Panny Marie na domě jeho rodičů a jiná soška Panny Marie na domě redaktora Lidových listů J. Scheinosta.

Vypisovat však celou výtvarnou práci Břetislava Štorma bylo by nesnadností. Mohl jsem se tedy o ní zmínit jen v hlavních bodech. Ostatní je nutno očekávat od chystané výstavy. Těšíme se, že na ní budou shromážděny všechny výtvoary kouzelných rukou Štormových, jemu pak že bude milým pobídnutím k další krásné práci. ZMZ

● lidech na sever od Prahy

Stojí každého rána v hloučku bezprizorných a bezrabočných ruských běženců na nádraží v Rize a čeká na příjezd vlaků. Má hubenou pobledlou tvář, lícní kosti pod očima vysedlé, hluboké modré oči s podivným leskem, řídkou bradku. Namodralou košili nosí jako kazajku (opásal si ji koženým pásem). Polodlouhé vlasy má přikryty standardní ruskou čapkou s lesklým štítkem. Na nohou má holínky, takové, jako dovedou šít jen v Rusku, s ostrou, trochu ohnutou špičkou. Je mu o něco méně než čtyřicet roků, jmenuje se Ivan Dmitrijevič Vasilev a je »ruskyj čelověk«.

Právě přijel rychlík od Zemgale. (Zemgale je pohraniční stanice polsko-lotyšská. Tam se na cestě z Varšavy přesedá do vlaků pro široké koleje, jež lotyšskému národu zůstaly jako dědictví po carské vládě.) Hlouček bezprizorných a bezrabočných se rozplynul a šinul se na perony. Neutíkají, nepředbíhají se, nepokřikují. Jsou to lidé, jimž vládne severský klid. Netrhají cestujícím zavazadla z rukou, jen se dlouze podívají a smeknou. Kdo zůstane bez zaměstnání, prohodí své »ničevó« a jde pomalým krokem na místo, kde se před chvílí hlouček rozplynul. Když se všichni znovu sejdou, začíná se rozhovor, jemuž se říká ruský, poněvadž je nekonečný.

Měl jsem to štěstí, že ke mně přišel Vasilev. Přistoupil plaše, smekl čepici, řekl své »požaluista« a sáhl po zavazadle.

Byly asi čtyři hodiny ráno. Ale jsme v Lotyšsku a slunce je už hodně vysoko. — Za několik minut se stal z nosiče Vasileva přítel Vasilev. Zahájili jsme ranní procházku Rigou. Vasilev mi ukázal, kde je dům klubu Černohlavých, spatřili jsme v ranním slunci věž kostela sv. Petra, nejvyšší dřevěnou věž v Evropě, obdivovali jsme monumentální pomník svobody lotyšského národa, prohlédli universitu, zašli překrásným parkem k Opeře. Nevěděl jsem, zda mám dříve obdivovat krásy, jež jsem viděl, či svého průvodce. Šel přihrben vedle mě a vykládal hlubokým hlasem rozvláčně a široce: Je z Petrohradu a studoval kdysi lyceum. Do toho přišla revoluce. Bylo mu asi sedmáct roků. Otce zabili bolševici v občanské válce, když zabírali dům a provaznický krám, matku ranila mrtvice, o svých dvou bratrech už patnáct let neví. Starší mu psal na-

posled z Murmanska na útržku novinového papíru. Tehdy byl zaměstnán v přístavu. Vasilev zůstal sám. Živil se, jak se dalo a v době ruského hladu, pět let po smrti otcově, utekl do Rigy. Měl štěstí. Stal se izvozčíkem. Byl jím nedlouho, pak pracoval při svážení dříví. Ted' je nosičem.

Došli jsme k ústí řeky Daugavy a k jejímu obrovitému mostu. »Podívejte se,« řekl Vasilev polohlasně, »ta řeka teče z Ruska a nese s sebou všechny slzy a krev trpícího ruského národa. Cizáci vládnou národu, zabíjejí dobré lidi, bourají kostely. Ruský člověk je dobrý člověk.« — Vasilev na chvíli zmlkl a podíval se do hluboké vody přístavu. Pak se napřímil, očima mu proběhla jiskra nadšení a řekl hlasitě a důrazně: »Ale nemyslete, že tento bídný život potrvá věčně. Přejde chvíle, kdy ruský národ povstane, vyžene nepřátele a zachrání ostatní národy. A ta chvíle není daleko!« Když domluvil, znovu se nahrbil a změnil výraz obličeje jako by se mu ztratil obraz krásné vidiny. Rozloučili jsme se jako staří přátelé.

»Nedejte se tam u vás,« říkal a tiskl mi ruku. »Buďte stále jako byli vaši legionáři tenkrát na Sibiři. Ruský člověk vám nikdy nezapomene, že jste bojovali proti bolševíkům. Jste naši slovanští bratři! — Do svidanie.«

Dlouho jsem se díval za Vasilem, jak pomalu odcházel. Viděl jsem v něm víc než chudého nosiče. Viděl jsem v něm v té chvíli celý ruský národ, trpící, ale veliký i v utrpení. Národ, který po Golgotě čeká své vzkříšení.

Ctibor Mařan

Prokop Bělan: MLÉČNÁ DRÁHA

*Až u mého lože uvadnou květiny
s kormidlem rozvátých barev
popluji na kře večerů
k rozžatým přístavům hvězd
Paluba tmy bude teskná zpovědnice
mé krve
skleněných stvolů trav
a hnědých zřítelnic rozkymáčené země
Tam pod lucernami namodralých stálíc*

*nebolí hladové dlaně žebráků
na mléčné dráze nepláči srdce ubohých
ale léčivý balsám měsíční lásky
zacelí smutek v gondole rýmů
A až se o hřeb jasmínové vůně
poraní má nejsmutnější píseň
pak budu zpívat
nad stříbrným splavem pod strání
průvanem vesmírných rytmě
Přece tě miluji má smutná země
a drsný kraji vysočin*

Emil Baumann

Znamení na rukou

I.

Ve chvíli, kdy Jeronym vstoupil do Karmelitské kaple v ulici Vaugirardské, začínalo officium Bílé soboty. Jako každého roku o vigílii svátků velikonočních, konalo se tu svěcení kleriků. Před svatostánkem klečel velebný biskup ve fialovém rouše se svou asistencí; jeden akolyta ponášel jeho berlu. Presbytář byl naplněn kněžími v rochetách; holé hlavy se leskly ve slunci, jež vnikalo dovnitř okny pravé lodi.

Pohled Jeronymův jen na okamžik zaletěl k oltáři. Dvě řady svěcenců tvořily polokruhovitý věnec alb a svíce uprostřed lodi před kobercem, na nějž slavnostně postupovali ti, kdož měli být posvěceni, jedni na podjáhny, jiní na jáhny, někteří na kněze. Poklekli, a pak, složivše ruce pod čelo, položili se na zemi a zůstali bez hnutí. Kněží zanotovali litanie ke všem svatým; vítězná církev jednohlasně svou mocnou přímluvou volala o pomoc slabým pozemským prostředníkům. A oni, ještě než se zavázali nezrušitelnými sliby, ukazovali svou odhodlanost odumřít všemu, co není Bůh; leželi tu podobní mrtvolám, jako štíhlé lilie sražené k zemi. Jeronym, hbitý a útlý, protlačil se, aby lépe viděl,

mezi sraženými židlemi věřících až do středu lodi. Pozoroval těla těch mladých lidí, ležící ve dvou rovných řadách. Jáhnové měli přes albu štolu jako vojáci řemen. Červená barva, odrážející se od zlatě protkávaného koberce, připadala mu jako šikmé krvavé skvrny, jako čerstvá krev padlých bojovníků, ležících tváří v prachu uprostřed dozrávajícího obilí. Myslí si: »Kdyby tu tak byl Montcalm...«

Montcalm, jeho druh starší o dvě léta, zabítý ve válce pět měsíců před jejím skončením; jedno z těch přátelství, jež se mlčením smrti jen prohlubují! »Kdo je to mrtvý?« tázal se kdosi. »Nepřítomný, který už nepíše.«

Bylo nutno, aby Montcalm psal? Kdy byl nepřítomen? Od chvíle, kdy odešel na obhlídku a už se nevrátil, Jeronym si uchovával v paměti jako nožem vyrytý jeho poslední pohled; ba ještě v něm zazníval ohlas jeho posledních slov.

V Moulin-sous-Touvent kráčeli za sebou v podvečer 3. června blátivou zákopovou chodbou. Montcalm šel vpředu, s hlavou schýlenou, tělnatý a těžký. Tu jala ho náhlá předtucha; zastavil se, obrátil, řka Jeronymovi: »Ty víš, kam mám jít po této válce, vrátím-li se z ní. (Jeronym věděl, že se po dlouhém uvažování rozhodl pro seminář.) Zemru-li, ty zaujmeš mé místo. Slibuješ?«

»A ty se nechceš vrátit?«

»Slibuješ?« naléhavě prosil Montcalm, položiv mu ruku na rameno a dívaje se naň pohledem, jako by mu odevzdával břímě svého posvátného poslání. Byl obrácen k svému příteli obličejem poctivým a zardělým s mocnými čelistmi venkovského Vendéana. Tajemný úsměv doprovázel jeho naléhavou prosbu. Jeronym se vůbec nevzepřel tomuto nenadálému nátlaku: »Chce-li to Bůh,« odpověděl, »vrátím-li se já sám odtud, milý kamaráde, tedy slibuji.« Objali se a už nepromluvili. Montcalm, dav se zas na pochod, vypadal za nastávající noci, jako by už byl na cestě do krajů zázračných...

Dva týdny později byl Jeronym zraněn na pravé ruce. Zlomenina byla vážná. Nešikovnost plukovního lékaře ohrozila její zahojení. Slabost svalstva, jež po tom zůstala, zabránila mu na dlouho nosit pušku. Za příměří byl propuštěn. Vrátil se k matce, usazené tehdy na výšině garchesské v okolí Saint-Cloud. Nezmínil se jí o slibu, daném Montcalmovi. Byla smrt Montcalmova skutečně zaručena? A mohla být považována za pokyn Boží? »Jsem povolán?« tázal se sám sebe. A tázal se i P. Štěpána, svého zpovědníka, starého rozšafného benediktina. Ten mu poradil prostě: »Čekejte a modlete se!«

Jeronym víc čekal, než se modlil. Velikost kněžství jej někdy vábila, ba až opíjela. Vrhá se však s bujností svých jedenadvaceti let na radosti příliš pozemské, jako když hladový člověk hltá chřípěmi vůni teplého chleba. Připravoval se ke zkoušce zcela světské; hospodářská škola v Beauvais, kam se chtěl dostat, měla jej vyzbrojit novými metodami k obdělávání jeho pozemků ve Vendée. Protože však měl strašně rád dějepis, chodil také na přednášky do katolického Institutu. A proto zamířil ke Karmelitské kapli. Chtěl se vzrušit pohledem na svěcení, chtěl si představit sám sebe v klerice a v albě, podobného některému z těch ležících na zemi, nad nimiž zpíval sbor litanie ke všem svatým. Zaznívaly spíše vítězně než smutně nad těmito žertvami, jejichž obětování mělo být dokonáno. Pevné hlasy kněží, hlasy lidu, poněkud rozechvělé, neustávaly prozpěvovat prostě a neosobně invokace a responsoria. Církev vypočítávala sloupy neviditelné basiliky, budované a obohacované staletími. Zvala sbory andělů a archandělů, všechny řády blažených duchů, patriarchy a proroky, apoštoly a evangelisty, mučedníky, vyznavače, panny, vdovy, poustevníky, kajícíky, aby obklopili svěcence, aby jim podali ruku; a zdálo se, že sám Kristus sestupuje, jako do předpekli, se svou korouhví k těmto pohřbeným, aby je uvedl do své slávy. Než úpěnlivé volání ubohosti nepřestávalo: Vysvobod' nás, Pane! Tě prosíme, vyslyš nás! T e r o g a m u s, a u d i n o s...

Jeronym se přidal k odpovědem; jejich lidová bodrost zmírňovala tesknost dlouhého ležení na tváři. Říkal si současně: »Nač asi myslí ti lidé, kteří za chvíli učiní první krok, nebo kteří se zanedlouho stanou kněžími? Snad na svět, jehož se zbavují, na žádoucí něžnosti, jichž nepoznají? Na nesmírnost darů, mocí, na strašlivé povinnosti, jež berou na sebe? Či na svou nehodnost? Nebo podléhají slasti naprostého odevzdání? Vědí, že už je konec, že jsou přáteli Páně; vrhají se do své nicoty, aby byli obnoveni v Duchu svatém. A přece povlekou až do smrti své hříšné tělo, budou podléhat zákonu pošetilsti a pýchy. Montcalm v této poloze, ten by myslel asi na jedině: »Pane, tys mne

chtěl; poslouchám; budu sloužit s láskou.« Byl knězem dříve, než se jím mohl stát. Ti zde podobají se Montcalmovi?

Já, já jsem dalek jejich poslušnosti. Nemám, jak by řekl P. Štěpán, ani nadpřirozeného volání ani pravého úmyslu. Nezasluhuji si vyvolení nebes. Mám touhu být svoboden. Ach, klerika, ten černý rubáš? Já, Jeronym Cormier, v klerice! ... Ne, to by bylo nemožné. A přece ...» Zastavil se u tohoto přirovnání: »Jsi slab sám před sebou; bojíš se oběti. Což je povolání od tebe? Budeš-li povolán, kdo to způsobí?«

Svěcenci povstali. Vytvořili zas polokruh alb a svící. Jeronym se podívoval jasným a klidným tvářím kleriků, obrácených k němu. Jeho obdiv je pokládal za »vznešené, andělské«. A vskutku, jakési vnitřní světlo odkrývalo i u těch nejsmutnějších cosi mírného v síle, neohroženého v skromnosti. Mše započala. Mezi Kyrie a Evangeliem se konala svěcení. Po každé, když zaznělo latinsky jméno kandidátovo, bylo slyšet odpověď: *A d s u m, Z d e j s e m*, slovo Abrahamovo, když mu Hospodin vložil do rukou nůž, aby obětoval Izáka. Svěcenci pronášeli to slovo většinou hlasem rychlým a zastřeným, asi jako když voják odpovídá na dotaz poddůstojníkův: *Z d e*. Ale bylo v něm odhodlání ke všemu, i k mučednictví; a nemohla Karmelitská kaple vyvolat myšlenku na mučednictví? Vždyť právě do jejich zdí nahnali a v ní, dříve než začalo promyšlené vraždění, soudili vrahové ze září 1792 kněze, kteří nebyli povražděni v zahradě. Šavle brousili katové o mramor stolu, u něhož se přijímá. Pak byli odsouzení hnáni chodbou na prostranství u zahrady. Jak se objevovali, tak je nabodávali na kopí, zabíjeli šavlemi, stříleli. Jeronym už mnohokrát míjel nevelké schodiště u zčernalé zdi s okny zamřížovanými jako ve vězení. Na železném zábradlí mezi dvěma řadami schodů viděl prostý nápis: *Hic ceciderunt, Tu padli*. Byl také přítomen mši v kryptě, v jejíchž mramorových zdech jsou uloženy kosti sto čtyřiceti zmučených kněží. Odnášel si z těchto setkání krutou lekci asketismu, neurčité hrůzy, jež se vznášela nad celým seminářem. Jistá část jeho já se vzněcovala při takových heroických vzpomínkách; jeho lidské žádosti je zapuzovaly. Přes to pozorně sledoval obřady. Biskup sedě anebo stoje, odkládaje a zase bera svou mitru, četl jasným hlasem vznešené modlitby. Svěcenci: tonsuristé, ostiáři, lektoři, exorcisté, akolyté, podjáhnové, majíce na levé ruce složenou dalmatiku, »roucho radosti«, přistupovali, aby poklekli, povstávali a dotýkali se prázdného kalicha a patény, dosvědčující tak své odevzdání navždy. »Chcete pít z mého kalicha?« mluvil k jejich duším věčný Velekněz. Oni odpovídali: »Ano.« Jeronym slyšel, jak mu jakýsi záludný hlas našeptává: »Kalich je příliš hořký. Necht' je daleko od tebe!«

Na hlavu nových jáhnů kladl biskup pravou ruku. Přes levé rameno jim dával bílou štolu, symbol čistoty, blažené nesmrtelnosti a podával jim knihu evangelií, aby se jí dotkli. Ale nejbohatší liturgie byla vyhrazena svěcení kněží. Jeronym si všiml, že drží v ruce malou stužku, již měly být svázány prsty. Světitel četl latinsky napomenutí, v němž se připomíná, že dříve byl brán v poradu i lid. »K tak vysoké důstojnosti,« pokračoval, »jest ovšem stoupati jen s velikou bázní ... Je potřebí, aby vyvolence doporučovaly nebeská moudrost, zbožné mravy a dlouhé konání spravedlnosti ..., a by byli staršími lidu.« S budoucí Církví, ztělesněnou v nových kněžích, spojoval Církev časů minulých, od apoštolů, od Mojžíše a sedmdesáti mužů vyvolených z Izraele. Pak povstal a bez řeči, bez zpěvu, bez jediného slova vložil obě ruce na každého klečícího jáhna. Kněží kolem něho stojící jdouce mimo nich činili totéž. Posléze všichni najednou, biskup i kněží, vztáhli svou pravici nad skloněnými hlavami. V tichu vážných a zabraných přísluhujících postřehl Jeronym bolestný vzlykot matky, klesající pod tíhou oběti jejího syna. Představil si svou matku, kdyby on byl mezi vyvolenci. »Měla by tolik síly nezaplakat; ale předtím, jaké drama!«

Biskup přeložil na prsou svěcenců v podobě kříže štolu, jež jest jho Páně, sladké a lehké. Podél těla jim spustil kasuli, znamení dokonalé lásky.

Poté kleče zanotoval *V e n i c r e a t o r* a sbor plnými hlasy recitoval horoucí hymnus, hymnus prosebný. Jeronym cítil, že se vzdává bez výhrad nadšení invokace. S kněžími, s bratry křesťany, s obecnou Církví zapřisahal věčného Těšitele, »pramen živý, plamen, posvěcení ducha«, svatého Ducha, jehož dotykem se proměňují srdce v milující a mírumilovná.

Mohl se však on sám těšit neustále z tohoto božského míru? Zatím co zpíval *V e n i*

creator, vnikaly do jeho myšlenek světské představy, jemně jej obestíraly, aby jej odvedly daleko. »Anežka a Tonička tu měly být, byly by dojaty...«

Tonička a Anežka Dupratovy byly sestry. Jejich matka, vdova po nanteském úředníkově, zemřela nedávno po vleklé srdeční chorobě ve vendéeském městě Clouzeaux; její dům sousedil s la Brunière, majetkem paní Cormierové. Paní Cormierová ji měla ráda, a ještě víc její dcery, jimž poskytla na několik měsíců přístřeší v Garches. Přes svůj smutek staly se půvabnými přítelkyněmi Jeronymovými. Ani si téměř neuvědomil, že jej zaujaly svým prostým kouzlem. Přátelství, jež ho k nim pojilo, nebylo stejné: bratrské se starší Toničkou, mladou bytostí, živou a rozumnou, která si umiňovala, že oblékne, až provdá svou sestru, roucho milosrdných sester v klášteře v ulici U pramice; neklidnější, ale také něžnější přátelství se zvláštní Anežkou. Anežku si oblíbil nejen pro svěžest jejích osmnácti let, ale také pro její bystrou inteligenci, originální nápady, střídavé záchvaty snění a entusiasmů; s podivem u ní shledával, že za mystickými vzněty se táji potlačovaná touha po tušeném štěstí, ale také jej mátko u ní cosi prudkého, křehkého, bolestného. Vzpomínka na Anežku vpadla doprostřed všech těch obřadů, jež mluvily o zřeknutí, jako by chtěla protestovat proti krutým úmyslům. Viděl ji najednou před sebou takovou, jako v té chvíli, kdy se zas po letech spatřili. Bylo k poledni, když se vracel po chodníku na dolním konci zahrady. Otvíraje branku, pozvedl oči; stála rovně ve výklenku okna, pozorujíc jako v zanícení rovinu, kde v dáli se v mlhách mihotala Paříž, podobna městu pohřbenému na dně moře, jehož průhlednost nám je odhaluje. Její velký smuteční šat dával vyniknout jejím obnaženým pažím, nervosním, zruřovělým přívalem slunce, se skvrnami stínu v jejich záhybech. Uslyševši jeho kroky, nahnula se, pak se rychle vzpřímila; když však ho poznala, zase se ukázala. Protože ji radostně pozdravoval, uklonila se s úsměvem.

Její pomyslný obraz zmizel a Jeronym se zase zajímal o to, co se děje v kapli. Biskup snímá rukavice; svěcenci před ním poklekají. A on pomazává každému ruce položené vedle sebe, olejem katechumenů, křížmem, jímž se kdysi pomazávali králové. Svým palcem maže olej dvěma směry v podobě kříže; dělá na těch zvlhlých rukou vážně znamení kříže, »aby všechno, co požehnají, bylo požehnáno, cokoliv posvětí, bylo posvěceno a osvěceno«. Jeden z přísluhujících bere stužku, již má svěcenec mezi prsty, sváže jí pravou ruku k levé. Takto svázaným rukám podává biskup kalich s vínem a vodou; dává se jim dotknouti pateny s hostií a říká slova přenesení moci kněžské: »Přijměte moc obětovati Bohu obět a sloužiti mši jak za živé, tak za mrtvé«.

Jeronym přemýšlí o rukou posvěcených kněží, když odstoupili od oltáře. Nezajímá ho, zda jsou bílé či červené, útlé anebo silné, hrubé anebo patricijské. Ví, že jsou posvěceny; budou žehnat, budou křtít; vztaženy nad hostií a nad kalichem budou pomáhat Slovu při zázračné proměně chleba a vína; ony jediné se budou dotýkat Těla Páně. Ty ruce, svaté od nynějška, i kdyby byly poskvrněny, budou třímat neviditelné klíče; bez jejich gesta nebude možno rozvázat nebo svázat na zemi to, co je svázáno nebo rozvázáno na nebi. Jeronym ví, že jsou poznamenány tajemným znamením, jež nemožno zničit. Olej pomazání nikdy nebude setřen; dvě čáry podoby kříže, jdoucí od palce k ukazováčku přes dlaně, jsou tu vtištěny navždy. Nezrušitelná moc tohoto znamení uvádí Jeronyma v úžas; a přece jakási hrůza ho jímá, pomyslí-li jen, že by měl jednoho dne přijmout toto znamení. Vymlouvá se na svou nehodnost, nechce, aby jeho ruce byly spoutány, aby byly pomazány. »Být volný,« toť výkřik jeho netrpělivého mládí. Hříbě se vzpírá uzdě a udidlu; rozumí jen volání pastvin a polnici větru, tančícího na vlnách. Jeronym se zmítá v jakési nejasné nesnazi; cítí se stísněn v přítomnosti těchto Kristových otroků, kteří za okamžik ještě několikrát pokleknou před biskupem a slíbí mu poslušnost. Vezme klobouk, jako by chtěl odejít. Zarazí ho však myšlenka: »Montcalm by tu byl; zůstal bych; a co by řekl o t e c?«

»Otcem« nazývají u paní Cormierové Jeronymova strýce se strany otcovy, bývalého misionáře, jež neduživost odsoudila k nečinnosti; švagrová poskytuje útulek tomuto nemocnému starci a on má nad domem svrchovanou moc. I Jeronym zakouší jeho vliv; přítomnost »otcova« ovládá všechny jeho činy, i proti jeho vůli. Setrvává tedy až do konce nádherné mše, celebrowané hlasitě biskupem a novými kněžími. Vzpouza jeho nezávislosti se utišila. V lahodě božského obcování nechá se uchvátit velebností oběti, velikonočním očekáváním.

Když vyjde z kaple, odchází nicméně vesele jako školák po skončení vyučování příliš

dlouhého. Smělým krokem sestupuje ulicí Ludvíka z Assas; pospíchá, jako by šel na dostaveníčko. Svou sílu marnivě rozptyluje na okolních věcech; má radost, že svým krokem rozeznívá chodník ozářený sluncem. Zaplavuje ho štěstí, třebaže nad kouřícími střechami plynou roztrhané mraky. Země se mu zdá krásná jako praporky zdobená loď, plující k modrým ostrovům za rána jednoho jara, jež by mělo trvat věčně.

(Pokračování.)

Antanas Vaičiulaitis: Pokušení

Toho roku se líhlo všem ovčím po dvojčatech a v našem městečku žil farář, který byl jednoho dne vydán v pokušení a po své smrti přišel do nebe po cestě, poseté růžemi. Jeho kázání byla tak krásná, že i svatí jemu naslouchali a pokyvovali spokojeně hlavami na oltářích. Lidé zakoušeli svatou sílu jeho řeči — a ku podivu: zanechali svárů a rouhavých řečí a přestali učarovávat kravám svých sousedů. Ďábla to uvádělo do zuřivosti, trápil se starostmi a zhubl jako tříška. Řekl si: »Už vím. Farníci poslouchají kázání — vidí, že kněz nikdy nehřeší — a tak i oni se bojí upadnout do hříchu. Půjdu ho svést.«

V neděli, když byl čas, zloduch se vydrápal na kazatelnu a vyčkal tam až do okamžiku, kdy farář přišel kázat. A kněz vypočítal tak mistrně krásy sedmerého nebe, že i sám ďáblík byl tím uchvácen. Ale po chvíli ochablosti se vzchopil a začal pokoušet. Vzal na sebe podobu kozla, postavil se na zadní nohy a rozhlédl se kostelem. Řekl si: »Eh. To je sládek Sylvestr, ten se zjizvenou tváří. Před nedávnem ještě míchal vodu do piva. Teď je pivo v jeho hospodě čisté jako slza. Takový účinek mají kázání. A podívejme se, támhle Alžběta, jednooká, drmolí své modlitby. Kdysi nasazovala mšice a jinou havěť do zelinářských zahrad. A nyní po všech těch žvástech farářových je od cesty do pekla tak daleko, jako já od nebe.« Když domluvil, pohlédl na ženy a na muže v domnění, že spustí hluk a dají se do křiku a tím že uvedou do hněvu sluhu Božího. Farníci však nezpozorovali ducha temnot. Proto se ďábel postavil kopyty na okraj kazatelny a začal bečet ze všech sil. Lidé myslili, že je klamou oči. Ale jediný Sylvestr, vzpřímiv se v první řadě a upřev zrak na řídkou bradu a na vyžrané zuby satanovy, si všiml, že kozel má jen jednu nozdru, což je znak ďábelský. Pochopil všechno, co se dalo před ním, a vykřikl: »Chyťte ďábla! Srazte ho s kazatelny.« Ale jeho sousedé mu dali několik ran loktem: »Zbláznil ses? Co to říkáš o našem faráři?« Sylvestr několikrát zaklel a uhodil pěstí do svého širokého břichu, a ten zaduněl jako velký buben v husarské kapele.

A hle, Alžběta rovněž poznala zloducha. Vyjekla: »Ďábel! Ďábel!« Na její výkřik se všem otevřely oči. Lid byl vyděšen, naříkal, vzdychal, křičel. Tam v rohu teta Mariana omdlela a Justinu Semianovi se srdce zastavilo. Farář myslel, že jeho ovečky se daly do pláče a jsou bez sebe díky jeho výmluvnosti a z touhy dostat se hned do vonných zahrad ráje. Nespatřil zloducha a pokračoval v milém výkladu o předchrámí nebeském. Ďábel, když zpozoroval všechnen zmatek, zaradoval se radostí, jež páchla sírou a donutila sluhu Božího, aby kýchl. A kněz, hledaje svůj kapesník, se obrátil a objevil ďáblíka, jak cení zuby. Farář pochopil úmysl pokušitelův, skončil kázání a dotkl se démona malým křížkem. Zloduch nemohl snést posvěcený předmět, seskočil s kazatelny na dlažbu, urazil si levý roh (loni mi jej ukázal kolář, jemuž říkají Josífek) a vyvrtil si nohu.

Lid hlučel, strkal se a šlapal po ďáblovi. Zloduch udýchán se potácel z kouta do kouta, nemoha nalézt dveře. Tak se stalo, že upadl na siláka Štěpána, muže, jenž přemohl

každého býka i všechny chlapce z farnosti. Štěpán démona chytil, vyvlekl ho do před síně a když mu důkladně natloukl, mrštil jím ze dveří. Pokořen, zasypán kamením a upachtěn belhal se duch temnot uličkou v Kunkine a došel až na luku. Tam našel díru, skulil se dírou až do pekel a od té doby už jakživ nepřišel do naší farnosti.

Farář žil ještě dlouhá léta a pokřtil všechny naše dědečky a babičky. Jednou na podzim si pro něho přišla smrt. Bylo to už v pozdní čas, ale divoké lilie znovu vykvetly na jezerech a šeríky dávaly svou vůni zahradám. Na střechu presbytáře se snesly tři labutě a začly zpívat za dobrou duši, jež stoupala do rajských končin po cestě plné růží.

Povídka, kterou pro Jitro napsal mladý litevský autor Antanas Vaičiulaitis, je ukázkou typických litevských čtrt ze života lidu, jež se těší v Litvě velké oblibě. — Jitro po svých propagačních úspěších ve Francii, Holandsku, Jugoslavii, Bulharsku, Turecku, Itálii proniklo letos i mezi naše polské a ukrajinské přátele v Polsku a do Litvy. Zvláště mladí katolíci litevští projevili živý zájem o bližší kulturní spolupráci. Mají několik výborných časopisů, přičleněných k obrodnému hnutí »Ateitis«. S naším »Akordem« lze pro hodnotný obsah, úroveň i úpravu srovnati revui »Židinys«. Pak je tu revue »Ateitis« a studentské noviny »Studentu Dienos«. Nejmladší generace litevských autorů jsou už lidé odchovaní Bremondem, Mauriacem, Papinim, Bellocem, Chestertonem, Maritainem a jinými muži katolické renesance. Autor naší povídky dostudoval právě v Paříži a pracuje nyní ve výborně vedeném deníku Katolické akce »XX. Amžius«. Zajímá se živě o čsl. literaturu a připravuje některé překlady našich katolických autorů. -cm-

Dva studentské dny v Brasílii

13. června slaví Brasilie jeden ze svých národních svátků. Elegantně uniformovaní studenti shromažďují se na nádvoří velkého gymnasia. Podle zdejšího zvyku vše se děje vojenským způsobem. Ulicemi jdou studenti v řadě, vojenským krokem. Jsou rozděleni v oddíly, každý oddíl má svého velitele s lesknoucí se šavlí po boku. Krácejí sebevědomě, pyšným krokem, v pěkných bílých uniformách. Na náměstí pak vzdávají čest praporu s modrou hvězdou ve žlutém poli. Strídá se hudba s národními písněmi, nadšení lidu, které je tak rázovité

ve stínu šumějících palem. Uběhly čtyři měsíce od počátku školního roku a nastaly nám tak zv. »červencové« prázdniny, které trvají celých čtrnáct dní, a pak škola rádně pokračuje až do prosince. »Jaký program si pořídíme na tyto dny?« ptají se někteří studenti. Nastávají horlivé debaty, až konečně jeden hlouček studentů navrhuje jíti s panem profesorem na blízké turistické místo, proslulé od dávna přírodními krásami a křišťálovou vodou, která je tak vzácná v tropickém a v subtropickém pásmu.

Druhého dne časně zrána hlouček studentů odchází s panem profesorem v čele k modrým kopcům, mizícím v dáli v ranní mlze. Bíle oděni mladíci se širokými tropickými klobouky vesele si pohvizdují, jiní čile debatují o posledních událostech v Rio de Janeiro. Cesta vede stále v přímé čáře velmi mírnou pahorkatinou, porostlou keři a vysokou

travou. Sem tam osamělá palma otvírá svou lesknoucí se korunu vycházejícímu slunci. Dole líně valí své žlutozelené vlny mohutný Paraguay. Po dvouhodinové cestě, dosti nudné, přicházejí naši studenti k svému cíli, zvanému »Serra do Urucu«. Překrásný pohled. Vysoká vévodící hora, okolo daleko široko táhnou se vrchy, porostlé stinnými lesy, stříbrné potůčky tekoucí ve stínu palem i mangeirů, čilý ruch návštěvníků, vysoký bílý hotel, to vše dělá velmi příjemný dojem na naše studenty. Po občerstvení oddávají se čilému veselí. Pan profesor zamračen dává rozkaz, aby se nerozcházel, prý je velmi nebezpečné jíti beze zbraně do okolí, kde se často vyskytují jaguáři. Sám pak odchází s puškou na rameni, doprovázen několika zvědavci. »Bylo by ohromně zajímavé, zdali by pan profesor ulovil nějakého jaguára nebo pumu, ale to jistě nedovede, ten umí lovit jen nás ve škole v lavicích,« smějí se někteří studenti.

Pan profesor nedbá na to a jde svou cestou. Ostatní zůstávají radující se ze šťastného dne. Mladší skotačí, šplhají se na kokosové palmy, házejí míčem, starší baví se ve stínu na trávě. Obsah jejich rozmluvy by byl asi tento: »Zanikají dávné heroické časy, kdy nehostinná země byla známa jen dobrodruhům a lidem hledajícím zlato a diamanty. Pokrok zahání divokou zvěř daleko odtud. Před mnohými roky Matto Grosso bylo obydleno jen farmáři, nyní zde kvetou krásná města, z nichž nejkrásnější, Corumba', je nazváno pro svou výstavnost »princeznou Paraguaye«. Corumba' stalo se okresním městem, má obecné školy, gymnasium, obchodní školu, živý přístav, celou řadu veřejných budov. Dokonce stalo se i biskupským sídlem, nechybějí ani továrny; slovem Corumba' stalo se krásným výstavným městem.« Slunce vystupuje stále výše a rozpaluje vše, kam dopadají jeho žhavé paprsky. Neradno opustiti chládek. Přibližuje se poledne a pan profesor ještě se nevrátil. Hlad je počíná trápit, na snědých tvářích zračí se neklid, někteří počínají ze zlosti kouřiti. Konečně! Zpocen na tváři vrací se pan profesor celý rozjařen. Co se mu asi přihodilo? Sledují ho dva dělníci z blízké farmy s nějakými nosítky. »Copak se pan profesor skutečně stal lovcem jaguárů?« a všichni běží o závod naproti. Jaké překvapení! Zanícen vypravuje jim svoje dobrodružství, ukazuje zároveň na zvíře, roztažené na nosítkách. »Kdyby nebylo těchto lidí, snad by bylo po mně veta,« pravil pan profesor ukazuje na dva dělníky. »Tito je napíchli na dva koly, když zraněné zvíře chtělo se vrhnouti na mne.« Studenti objímají pana profesora, dnes prý všechna námaha se musí zaplatiti při obědě, napřed však třeba vzdáti díky Bohu. Školní museum bude míti o jeden exemplář více. Vcházejí branou do hotelu. Zanedlouho mohli bychom slyšeti zvuky jadrné národní písně »Ouviram do Ypiranga« mísiti se se šveholením ptactva a bubláním potůčku. Byla to radost dne.

Jan Tomeš, S. S. — Corumba'.

P e p a J a k e š : Ř í j e n

Ze špinavých plenek roztrhaných cárů mlhy vykoul den. Den protivně podzimní, tak protivně, až se z toho dělá nevolno. Obloha visí lenivě nízko, že člověk má pokušení sáhnout po ní a roztrhnout ji, aby udělal místo pro slunečko. Okolo silnice stojí němé jeřáby s krvavě rudými hrozny, které, třeba nechtěně, připomínají rudé rety, na něž svítilo slunce pozdního léta. A s nimi se vynořuje celý velký soubor vzpomínek na dny, prožité u vody, odpoledne nabitá hovory i mlčením, na celé prázdniny.

Dnes je vše pohřbeno do hrobu vzpomínek. Vlak se vleče kolem ubíhajících tyčí do Prahy a jeho monotónní klapot říká: »Konec, konec.« Konec prázdnin, konec bezstarostných dní, konec středoškolské kázně i idylly a Praha, očekávající nastávajícího akademického občana. Toho loučení bylo trochu moc za sebou. Se školou, profesory

a povinností, s dvaceti pěti tvářemi, které ti přirostly k srdci, s lety, kdy sis mohl dovolit, cos chtěl. A zanedlouho loučení s rodiči, poslední tatínekův křížek a matčina slzička, a vlak tě vleče do protivné Prahy, již budeš těžko zvykat. Budou ti chybět hory a lesy, lučiny zlaté sluncem, řeka, sevřená vysokými stráněmi, tatínkovy rady i maminčino hubování. Budou ti chybět i modré oči děvčátka, které jsi zanechal za horami.

Jos. Adamec: PODZIM

*Sedím a čekám
na časy, jež v dáli
dny krásné nedávno zasypaly.
Vrátí se k nám? — —*

*Pak půjdu dál a půjdu sám,
ztratím se větrům.
Ať dují a hrají zemřelým těm snům,*

*ať letí přes pláně,
ať letí přes hory —
na jaře duši snad odpoví,
našly-li zavátý květ.
Pak půjdu v svět ...
Dnes samota sedá mi na skráně.
Sedím a čekám
na slunce a světlo,
které včera za hory kleslo.
Vrátí se k nám — — ?*

Bedřich Půža: Zpěv hříšníka

Dnes jsem byl navštíven jedním z takových dní, kdy studnice hříchu přetéká a smutek trýzní duši člověka až k přání smrti, jedním z takových dní, kdy nejkrásnější vaše myšlenky, které vás dříve uváděly v nadšení, jsou vám uslintané a nemohoucí, kdy se vám tělo zdá hadrem, odhozeným do špíny z prachu a oleje, jaký bývá ve strojárnách, a kdy cítíte, že s večerem se blíží bouře a zápas přízraků ve vaší představivosti, než usnete. Smutek, jenž vám lehá v duši, je nevrlý a hrozný jako jednonohý vrah, který slídí po kořisti; nemáte klidu a úniku, je to jako sen, jenž vás někdy rdousí a z něhož se marně namáháte uniknout výkřikem, který vám neznámá moc dusí v hrdle. Potvorné a zmrzačené představy vám kráčí hlavou, jdouce monotonně a temnozvučně, vlastně tiše, krokem, k němuž si domýšlíte dopad nohy malomocentvím rozleptané. Hrůza vás mrazí a není z ní úniku, vaše paměť vám připomíná jen neúspěchy, vaše duše jeví jen bolestnou nejistotu. Váš úsměv je grimasa, vaše řeč je zdušená a zastřená fiktivním chrchlem, ležícím hluboko v krku, mezi hlasivkami, a nemůžete odkašlat. Cítíte, že váš hlas je všem obtížný, že je i vám nesnesitelný a raději mlčíte. Mlčíte vlastně už proto, že vaše slova zraňují a vy si to pozdě uvědomujete, vaše slova vám připadají hloupá a obtěžující. Zdá se vám, že váš život trýzní a že nemáte vztahů k lidem, kteří žijí, ani k mrtvým. Nesnášíte společnosti a urážíte ji onou nedbalostí. Mrzí vás strašně a zdvojnásobuje ubohost vašeho stavu, marnost vaší námahy proti této nemoci. Vůle nestačí, neboť je to nemoc vůle. Umíráte téměř pocity méněcennosti. Zjišťujete na sobě všechny nejhorší vlastnosti a nejste s to se utěšit. Samolibost vás vede k zrcadlu, avšak zjistíte, že vaše tvář nezaslouží leč políčků. Poručíte si úsměv, ale šklebíte se, a při delším pozorování vane hrůza z vaší tváře jako z příšerné masky, hrůza z něčeho neznámého a dokonce si připadáte v sešklebeném úsměšku jako ďábel nebo jako posel smrti, jako mrtvola. Máte hrůzu před sebou a pokrýváte se špínou. A blíží se večer a s bázní uléháte, zavíráte oči, abyste unikli bleskům, abyste unikli hrůzným fikcím. Nechcete uzříti příšery, jež skrývá pokoj při bleskovém osvětlení, a zavíráte oči ... Ale zde na vás čeká neznámý svět vašeho vzbouřeného nitra a toužíte po světle a po dni.

Červené barety

Requeté před 100 lety.

Červené barety jsou odznakem španělských »requeté«, hrdých a statečných venkovanů, jejichž tradicionalismus byl již od staletí jednou z nejmohutnějších sil Španělska. Dnes jsou navarrské vesnice, kde bylo nejvíce červených baretů, liduprázdné, neboť »requeté« se do jednoho chopili pušky. Síla těchto hrdinných vojáků pramení především z toho, že si uvědomují své mravní poslání. Přinášíme tu několik výňatků z jejich »Ordenanzas Tradicionalistas« (něco jako »Řád vojenský Jana Žižky«) a »Devocionario del requeté«, vojenského breviáře, z něhož se mají španělští vojáci denně modlit:

J s m e zrozeni ke smrti. Každá smrt je dobrá, otvírá-li bránu nebes. Smrt na válečném poli je ideální smrt pro velké duše. Přiblíží-li se takto konec tvého života, zavolej zpovědníka a nenajdeš-li ho, odříkej modlitbu kajícníkovu a odevzdej se v klidu a důvěře v milosrdenství Boží a v ochranu Panny Marie. Polib její medailonek. Neboj se. Smrt je odpočívnutí v míru Kristově jako za spánku.

Neboť ten, kdo umře v Bohu, odpočívá. Věc, kterou obhajuješ, je věc Boží. Považuj se za vojáka křížácké výpravy, výpravy, která má Boha za cíl a která v Boha klade důvěru za vítězství. Připomeň si, že se chtěl posmívati Kristovi jeho národ vyvolený, odvedený od něho sektami.

Víra je základ veškeré ctnosti vojáka s červeným baretem.

Posilni ducha, nezbytného pro tvůj nebezpečný život, kultem Boha.

Služ mu vždy.

Umři pro něho, neboť zahynouti znamená žítí na věky.

Před Bohem nikdo nezůstane hrdinou neodměněným.

Tradice hovoří k tvé duši, očišťuje tvé city a přibližuje tě k Bohu.

Učí tě milovati církev.

Bud' vždy katolíkem, který zná své povinnosti, který ví dokonale, kdy Bůh si přeje, aby se mu sloužilo, což je nezbytný cíl.

Ty, vojáku Tradice, máš určeno místo v Království nebeském. Červený baret musí býti: Voják bez poskvrny, duch disciplinovaný, oddaný ve službě, žárlivý na svou pověst, dobrovolník pro každý nebezpečný úkol, neohrožený, výtečný společník, neschopný slevit ze svého ideálu, silný tělesně i mravně, i když ostýchavý, vždy neohrožený.

Cervený baret, jemuž není ctí prokazovati dobro, má malou cenu ve službě Věci.

Snášej mlčky zimu, horko, hlad, žízeň, nemoce a námahu.

Trpělivě snášej bolesti a neváhej dávat najevo své uspokojení.

Uvědomuj si stále, že být vojákem Tradice vyžaduje slepé discipliny, a tato vlastnost je největší z povinností každého vojáka s červeným baretem a hlavní podmínkou naší instituce.

Budeš-li disciplinovaný a budeš-li zachovávat svou slavnou trojí devisu — lásku k Bohu, vlasti a králi — budeš hoden cti nazývati se Červeným baretem.

Věc, kterou hájíš, je věc Boží . . .

A nyní si představ, že ve službě této věci obětuješ svůj život . . . Obdivuj milosrdenství Boží, že ti rozsvítilo ve vědomí světlo, ozařující tvou mučednickou cestu.

Tvé hrdinství, přijímání mučednické koruny, sjednocuje ideály Boha a vlasti.

Tvá oběť zbožnosti dostává křídla, tvé činy stávají se nadzemskými, ty, requeté blahoslavený, stáváš se duchovní spojkou mezi nebem a zemí.

Zde je zvláštní a nádherná modlitba za vlast. Je to modlitba, na kterou stačí výkřik: Ať žije Španělsko!

Srdce se nám zvedne k Bohu, zvoláme-li nadšeně toto: »Ať žije«, žádající Ho, aby Španělsko žilo a zachránilo se a aby se znovu stalo Španělskem Jeho.

Úmyslně proměň tento výkřik duše v modlitbu a potom vždy, když pozdravíš, při každé vlastenecké manifestaci a v okamžiku boje vášnivý výkřik »Ať žije!« se stane modlitbou.

A ještě něco víc. Když do řad se vloudí kulometný oheň a zraní, a když tvá krev prýští a když spatříš, jak tu uniká život, tvé »Ať žije Španělsko!« — odzemštěné mystickou milostí hymnu — stane se živou připomínkou Bohu, že cenou této milosti je: záchrana Španělska.

»Srdce Ježíšovo, svatá Panno Maria na Sloupu, apoštole svatý Jakube, španělští svatí: »Ať žije Španělsko!«

(Z knihy Em. Vajtauera: »Španělsko v ohni«. Vydal Melantrich, Praha.)

S K A U T I N G

Zrnka, která nepadla na skálu

Loni jsme otevřeli v »Jitře« skautskou hlídku. Nebyla psána nadarmo, jak ukázal pěkný výsledek. Tři čtenáři »Jitra« se z ní dověděli o pořádání naší Lesní školy a zúčastnili se jí. Hlídka tedy vykonala své poslání — budila v mladých srdcích nadšení pro tento půvabný způsob výchovy. Těšíme se, že i letos najde si skautská stráněčka hojně čtenářů. Vyznáváme upřímně, že proto ji především píšeme, abychom z vás, milí čtenáři, udělali skauty, neboť jsme přesvědčení, že dozvíte-li se z čistého pramene, co skauting je, i vy po něm zatoužíte. A my vás potřebujeme. Žeň je hojná, ale dělníků málo. Stovky a tisícovky hochů a děvčátek po celé vlasti chce býti skauty a skautkami. Není však vedoucích. A ty hledáme mezi katolickými studenty. Že nenajdeme taková statečná srdce mezi vámi?

Skauting a brannost. »Bud' připraven« se stalo poslední dobou okřídleným heslem všech, kteří mluví o brannosti národa. Málokdo vzpomene, že je to vlastně heslo skautské. Je zajímavé, že skauting nemusí ve své výchovné soustavě nic podstatného měnit, aby učinil zadost novému zákonu. To, co zákon žádá, dělali skauti českoslovenští hned po světové válce a dělají dosud. Všeobecně se uznává, že výchova skautská nejlépe připravuje mladého člověka, aby byl tělesně dosti zdatný, duševně a mravně silný, aby co nejlépe mohl vykonati svou povinnost k vlasti.

Katolická skautská literatura. Těm, kteří se chtějí hlouběji obeznámiti s myšlenkou skautskou vůbec doporučujeme »Stručné dějiny skautingu«. Nejsou to suchá data, nýbrž ideový výklad vzniku a různých směrů ve skautingu. Speciálně ideou katol. skautingu, psychologií hochů a metodou skautské výchovy se obírá kniha »Idea katol. skautingu«. Cena první je 3 Kč, druhé asi 6 Kč. Lze je objednat na adr.: E. Burian, vedoucí 41. odd. katol. skautů v Příbrami, Riegrova ul.

Letošní katol. skautská Lesní škola konala se v krásném vltavském údolí u Županovic. Zúčastnilo se jí osmnáct frekventantů. 15 studentů a 3 bohoslovci. Jak se jim tam líbilo, o tom vám napíše některý z nich v příštím čísle. Ztrávili tam 14 dní v radostné práci, učí se všemu, co budou potřebovati jako skautští vůdcové. Za rok v srpnu bude tato škola na Moravě u Rejnochovic. Pamatujte si to!

Velikou událostí ve světě skautském bylo letošní světové jamboree (čti džembory) v Holandsku. Sešli se tam skauti ze všech končin světa, bílí, černí, žlutí, rudí i hnědí, aby svorně porokovali o své práci a stiskli si upřímně skautské levice. (Skauti si podávají levičku.) Je to jakási světová mírová konference mladých srdcí. Však přijde čas, že i ti hoši dorostou na diplomaty a budou mít pak příležitost své poselství míru vtělit ve skutek. Letošního roku vzpomínala také světová rodina skautská na jamboree 30letého trvání skautingu. Snad už do příštího čísla »Jitra« se nám podaří získat příspěvek od přímého účastníka.

Kde dostanete bližší informace o skautingu? Na Moravě vám je ochotně podá »Ústředí katol. Skautů-Junáků«, Brno, Běhounská ul. č. 20, v Čechách dr. J. O. Martinovský, prof. reálky v Příbrami. (Přiložte známku na odpověď!) Pravidelně informuje o skautském životě měsíčník »Katolický skaut«, vydávaný brněnským ústředím (adresu viz výše). Stojí 10 Kč ročně. Dr. J. Martinovský

Naše táborové začátky na Provodově

Čtyři promoklé dívky a paní Majka, táborová kuchařka, stojí bezradně v teplé a čisté farské světnici poutního místa Provodova. Jejich zoufalé pohledy bloudí občas k oknu se zbožným přáním: »Kdyby Pán Bůh dal a přestalo alespoň na malou chvíli pršet!« Však nezdálo se, že se šedivá mlha tak brzy protrhne a dovolí milému slunečku opět vykouknout. Ne, nesmějí teď myslet na počasí, mají jinou, větší starost. Zítra přijede přes dvacet dívek osvěžit se po celoroční školní práci a ztráviti zde část krásných prázdnin. Avšak na čem budou spát, na čem se bude vařit a jíst, kde budou obědovat? Jsou přichystány dvě čisté světnice i kuchyně v bývalé škole. Však ty tři místnosti zejí prázdnotou. Kde jsou postele, lavice, stoly, věšáky, nádobí? Před čtrnácti dny to zde mělo být. Nespolehliví obchodníci to prý nedodali. Vzduch, lesy, slunce... ideální místo! Hm... — Takové a podobné myšlenky zaměstnávaly jejich sedmnáctileté mozky. Pan farář se usmívá jejich zoufalým obličejům, pomalu vytahuje z úst dlouhou fajfčíčku a docela veselým tónem praví: »Každý začátek je těžký, já když jsem se sem před čtrnácti lety přistěhoval, tak jsem to neměl o nic

lepší než vy. Vás pět už se zde nějak vyspí a do zítřka se to zařídí.« Nedovedly si představit, jak se to zařídí, ale panu faráři věřily a teplý farský čaj a chléb s máslem jim spravil úplně náladu. A když večer Božka na slavníku sepisovala zážitky 30. června, dvakrát si musela řezat tužku, tak byla obsáhlá kapitola »Jak jsme vystupovaly pod jedním deštníkem a obloženy hojnými kufry a balíky na Provodov«. Ráno je probudilo krásné letní slunečko. Majda na sebe pumpovala ledovou vodu, při čemž hrozně výskala, Zora stála u okna a obdivovala v dálce modravé hory, v údolích bílé vesničky a všude

tmavé lesy. Božka radostí objímala staleté, opojně vonící lípy na louce před školou, v jejichž nažloutlé zeleni se bělá malý provodovský kostelíček. Proniknuty tou nevšední krásou modlily se při mši sv. k P. Marii provodovské za zdar tábora a prosily ji za ustavičnou pomoc. Celý den potom měly dosti práce. Nosily slamníky, chodily na faru vypůjčovat nádobí, udílely rozkazy stolaři a tesaři, šly dolů do vesnice objednat potraviny, a konečně očekávaly s dychtivostí své kolegyně, a při tom blahořečily panu faráři a jeho telefonu, bez nichž by sotva tábor zařídily. Jistě nebylo na Provodově tolik křiku a smíchu, jako když přijely odpoledne všechny účastnice. Než za den Provodov zase utichl. To když přijel bílý pastýř, pan dr. Habáň, a v třídních exerciciích očistil dívčí duše ze všedního prachu, naučil je modlit se vroucně a opravdově, zprostil je moderní a obtížné komplikovanosti, prodchl láskou k Bohu a k bližnímu. Po třech dnech se již lesy ozývaly zpěvem a smíchem a zmlkly vždy jen na chvíli, když pan prof. Müller vykládal o okultismu, spiritismu a astronomii, nebo když poslední týden pan dr. Dacík svými přednáškami o přátelství a hlavně o práci na periferii mezi chudinou ukazoval, jak vykonával příkaz Boží a zároveň vychovával svůj charakter. A když potom večer dívky naplněny radostí z mládí klečely před obrazem P. Marie, věděly, že nikdy nebyly šťastnější, nikdy nebyly bohatší. Ještě po večerní modlitbě spěchaly vždy dva, tři stíny k zázračné studánce. Zpod některých lip se ozýval tichounký bzukot — to některé čekaly, až poletí hvězdička, aby si mohly honem něco přát, a při tom si prozpěvovaly své zamilované. — »Škoda, že je to pryč,« vzdychá Anči na zpáteční cestě. »Vždyť co jsme na táboře načerpaly, není pryč, a konečně, rok není tak dlouhý!« rázně zarazí sentimentální debatu Světla.

—e—

Daňa Malá: Druhý dopis z Křemešníku

Už je po exerciciích, jídelna a obě ložnice jsou zas plny hluku, běháme po lesích, koupeme se v rybníku, v tom třetím v řadě, ne v »žabím«, ani v »ostrícovém«, ale v »lekninovém«, kde je docela teplá voda, písčné dno a rákosí u břehu. Nosíme velké konve vody z lesní studánky a večer zpíváme na skalce na svahu pod naším domem, tam, kde je ten širošířý rozhled, až na Blaník a Stražiště a kde prý za jasného dne je vidět až špičky pražských věží.

Už znám všechna děvčata i jejich jména, vím, že Káťa s sebou všude nosí zákoník a studuje paragrafy i v plavkách u rybníka, že Květa si ráda zatkne do sponky v účesu kopretinu nebo slzičky, že Mařenka má dva copy a dvoje brýle, všední a sváteční, že Marie právě studuje tlustou knihu o kojencích a Barunka poslech a poklep, že Tonička má ráda čocku s vaječnými oky a Betsina chce být hodně opálena, že Dora č. 1 si na procházce s Helenkou opakuje Malherba, zatím co se Dora č. 2 hádá se Zdenou o vývojové teorie.

Už znám i naši kuchařku, růžově nakynutou jako její nejlepší bábovka; vařila dřív jedné hraběnce na záměčku u Vídně. Také už vím, že »táč« je kynutý moravský koláč s ovocem, že bandaska borůvek stačí na tři plechy a že »toleranc« je tvaroh s mlékem a máslem a pažitkou.

Už jsem si zas zvykla na svůj vlastní hlas, který mi po exerciciích připadal cizí. Tehdy po zpovědi povídala Barunka: »Víš, letos byly ty exercicie tak nějak přiléhavé! Totiž — zrovna pro mne!« Tak vida, a já si myslila, že jsou jen a jen pro mne, že se obracejí tak známé jen k mé duši, k mým nevyrovnanostem a zmatkům, že jen mně opakují mnohé, co jsem věděla, nač jsem však zapomínala. Tehdy, když dr. Habáň odjížděl, když nám naposled zamával kloboukem z auta a když auto zmizelo v zákrutu silnice, jsem si řekla, že končí kapitola teoretická a že je třeba dokázat, že všechna předsevzetí a vnitřní prožitky nejsou jen krásná slova, ale že je možno, dokonce nezbytno se podle nich řídit. A že to vždy musí být tak jednoduché a přímé. Ted' jsem tedy zase o kousek dál.

*

Je sice už půl osmé ráno, ale vnitřek kostela je ponořen do pološera. Venku prší, proudy vody polévají okna, všude to praská, hučí a stená ve větru. Tady však je klid, tichý a bezpečný. Závaný vzduchu pohybuje světlem věčné lampy až se celá mírně pohupuje. »Náš pan farář« dr. Tatzauer dokončuje mši svatou. Zdá se mi, že zde, v kostele před věčnou lampou jsme jako zachráněné trosečnice z potopy kalné vody, která zatopuje

svět až na malé ostrůvky — (takovým ostrůvkem je můj domov) — zdá se mi, že celý svět tone v bouřích a zmatcích a že jen tady — pod věčnou lampou — je poslední výspa míru a vyrovnanosti.

Fara je přízemní, v oknech se usmívají růžové a jasně krvavé pelargonie. Pod okny v zahrádce mezi balvany a buksusem, mezi plavými diviznami, červenými polyantkami a horskými květinami se kmitá černý listrový kabát a prošedivělé vlasy dr. Tatzauera. Pan doktor se ohání srpem, před ním leží hromádky trávy, které voní mátou a lesními jahodami, pan doktor je shrnuje do proutěného košíku, usmívá se na nás přívětivě a mizí s košíkem ve dveřích fary. Jistě jde krmit své králíky, kteří dupou v posadách na dvorku. Hned vedle je truhlářská dílna pana doktora a jiná zahrádka s dřevěnými modrými úly a jasmínem; tam někde stojí také jeho malé auto, které sám řídí a které opatruje pozorně a pln ohledů. A zas vedle v pokoji má klavír, notový papír čerstvě do polovic popsany, paletu, barvy, štětce a štětečky.

Úsměv pana doktora se skládá z vějířků vrásek a záhybů. Jeho tvář se zdá být tváří člověka mírného, citového, tváří pokorného kněze, který slouží Bohu tiše a v ústraní. Zdá se, že jeho život plyne ve zvolněném tempu idylického klidu. A zatím! Kolik zvichřených, zamotaných životních období musil prodělat! Kolik ústrků, nespravedlnosti vytrpěl, než dosáhl svého cíle, obnovení poutního místa křemešnického! A s jakou houževnatostí a kamennou neústupností dovedl jednat. Nezalekl se ani tvrdých slov, ani lhostejnosti, ani hmotných křekáček. Jednal pohotově a rozhodně. A může být plně spokojen se svým dílem. Nežije však ani teď v pasivním klidu. Večer na skalce nám vypravuje veselé historky ze svého života a směje se s námi »Babinskému«. Ale jak dovede promluvit s pánem s moučnou placatou čepicí a s paničkou v malinové bluze a s malinově nabarvenými rty, kteří jdou vymáhat pálení »Husa« a s úsměvnou »tolerancí« předhazují nejpichlavější narážky! Pan doktor se nerozčiluje, nedá se unést hněvem, má stále stejně trochu nachýlenou hlavu a mírný pohled. Ale o jeho slova byste se uhodili, rozhodně neustoupí a dosáhne, že vyslanci »pokroku« odejdou s nepořízenou a »Hus« se letos na skalce pálit nebude.

Život katolického kněze není lehký nikdy a nikde. Ale je to život plodný, plný obětí, avšak i požehnání. A proto se pan doktor usmívá. Ví, že je zde na svém místě a není mu smutno ani za podzimních plískanic, ani za nekonečné zimy, kdy třeba sníh napadne o sv. Václavu a leží až do května.

*

Přišly nás navštívit dívky z tábora v Červené Řečici. »Máte to tu hezké, ale jste takové vážné! To by se nám nelíbilo. A tolik přednášek! To je divné prázdninové osvěžení!« My že jsme vážné? Ano, možná, že vážně vypadáme. Avšak mnohý smích a žerty nemají často nic společného s radostí. Člověk tak veselý je vlastně velmi smutný. Vidí tak málo života! Je veselý, ale nedovede se radovat. Protože radost nemusí být hlučná, nerámusí a nepovykuje, ale tiše září, neboť pochází z nitra a prosvětluje celého člověka. A při tom smích a žerty podporuje, ale jsou tak nějak jiné, docela jiné. Radost je plná nadšení, zná i slzy, je to plamen vřelý, ale ne palčivý. A přednášky? Jsou to opravdu »přednášky«? Sedíme v trávě, v mechu, na kamenech. Vane tu dech lesa a volného prostoru. Cítíme, jak poesie a filosofie není něco mimo život, něco destilovaného, odvozeného, jako květina v herbáři. Naopak, je to neodlučitelná součást života, součást naší bytosti, bez níž bychom se nedovedly obejít. A necítíme to nikde lépe a více než tady.

*

Za horami za dolami v hlubokém lese leží Čertův hrádek. Není lehké se k němu dostat. Kolik potůčků se musí přebrodit, kolik vršků slézt, kolik zákrutů hadovité cesty bez zastávky přejít! Na cestě je plno nástrah. Huňaté borůvčí, paseky zardělé malinami a loučky s porosty purpurové vrbovky, kde je možno se dívat, hledat na obzoru mlžnatě ojíňenou Žákovu horu, dívat se a zapomenout na čas. Ale nic nás nesmí zastavit. Plazíme se do vršku uprášení poutníci. Konečně jsme tady. Les je tu začarovaný. Je tu ozvěna, mluvíme potichu, a nevíme proč. Kapradí jistě o půlnoci rozkvétá zlatým květem a ty laštovičníky snad ukrývají prudký jed nebo lék na všechny nemoci.

Svačíme na hradním pavlánu. Hrádek je tajemný, je to obrovský balvan žuly, posazený do laštovičnickového houští. Voda jej rozhlodala na bašty, hradby, cimbuří a síně s balkonky. Mezi kamením rostou břízky a jeřáby, kapradí je chocholaté a sedátka jsou měkce vyložena mechem. »Ten chléb se špekem se sem nehodí.« »Ale do žaludku se

hodí docela dobře. Tam ti budou dnes vrstvy! Nejdřív třešňový koláč, pak borůvky, chleba, špek, maliny, borůvky, lišky s vejci, kyselé mléko a maliny se smetanou! Nevím, nevím!«

Tři momentky kolem „Schwaigrovky“

Poslední trhnutí, zaskřípání kol — a vlak se zastavil. Nečekajíce ani, až průvodčí vysloví svou zpěvavou »úřední« řečí: »Bystřice pod Hostýnem«, rychle jsme vyskočili z vagonu. Třetí kolega nám podával s plošiny kufry, balíky, vaky atd., kterých každý měl určitý počet v čísle množném. Konečně tato impedimentia ležela před námi jako neživoucí, poslouchající bytosti, a my stáli u nich jakožto pánové jich. Leckomu mohli jsme připadnouti jako vystěhovalci na dalekou Sibiř. Leč jedno je muselo mýlit: naše veselá, usmívající se tvář. Jakkak by ne! »Vždyť jsme konečně tu, v Bystřici pod Hostýnem! A nedaleko odtud, v krásných hostýnských horách, prožijeme druhou pěknou část prázdnin.« A nejsme tu na nádraží sami tři táborníci. Hle, tam se k nám ubírá spěšným krokem (pokud mu to přítěž dovoluje) čtvrtý kolega a z dálky volá: »Schwaigrováci?« Jedinou naši odpovědí je: »Ovšem, 'se ví«, a stali jsme se přáteli. A pak to šlo »jako na drátkách«. Před nádražím čekal »na studenty ze Schwaigrovky« povoz a tam jsme konečně odlehčili zavazadlům. A zatím co vožka čekal na opozdilce, snad na kolegy, kteří hodlají sem přibýti z dalekých částí naší republiky, vyrazili jsme my čtyři po turistických značkách doufajíce, že se brzy shledáme na Schwaigrovce s četnější společností. Cesta nám ubíhala rychle — Bystřice . . . Chvalčov . . . Lhota. V myslí samé dohady a nejistoty: nezbloudili jsme? Je tam to a to? Kolik nás tam bude? . . . Stoupáme do příkrého vrchu; stále nic, až najednou stožár s vlajkou, za ním perníková chaloupka uprostřed mýtiny obklopené stromy, a nad tím vším v dáli silueta Hostýna . . . »Jsme na Schwaigrovce, hola, hola, na Schwaigrovce.«

*

»Přííí . . . přííí, ták, můžete už jít, pacholátka,« oznamuje nám s blahosklonnou tváří vojvoda, neopominuv využití každé příležitosti, aby zkusil sílu svých plic na ubohé píšťalce. A zatím co letíme z horní chaty ven, šumí nám v uších povídání jakés vojvodovo: ať prý ten poklad je bohatý, ať nezbloudíme se značek a Bůh ví co ještě. Když tu náhle projede cosi námi jako šíp Latonou: »Sláva, první značka, směr: dolů k potoku, na Obřany,« a už se to tam hrne. »Jeje, kluci, pozor, ať neztratíme další značky.« Ale odpověď na to pohltilo dolů padající kamení nebo snad volné pády nohou na litosféru, takže k našim uším připlula troska lidského hlasu a zakňourala: ». . . To je teraz vela důležité.« (Jak vidět, uplatňoval se tam u nás slovenský kroužek, nemluvě o esperantiském, který, jak se řekne prostonárodně, »zkrachoval«.) Ani jsme se nenadáli a už jsme dole u potoka (jméno téhož — viz spec. mapa). Chvilíčka zaostření zraku na zem a zase dojemný výkřik: »Další šipka vede nahoru,« a už se ženeme nahoru na druhou stranu od Schwaigrovky. Kterýsi basista, rozveselen byv velice, naladil a spustil: »Glo, glo, glo gloria . . .« Ale dále se nedostal, neboť s hrůzou velikou zpozoroval, že dosadil víc energie, než bylo třeba aby se obě strany (rovnice) rovnaly, nohy jeho přestaly reagovat a on byl na místě posledním. Ale situace se mění, z žebráků stávají se boháči a naopak. A také v tomto případě: Náš »zadní voj« uslyší právě s hora divné »řvaní« jakés nesouvislé: »V dolní chatě! Nazpět. Do dolní chaty! Tam je poklad! Přečetli jsme to na uschované listině! Derviši (užívalo se obyčejně s nepřiliš spisovným přívlastkem), Pardáli, tempo!« A už se všechno obrací nazpět a šíleným tempem hrne nahoru k chatám. Náš zpěvák chvíli vede, ale pak ho zničí tempo. A za chvíli jsme už nahoře u našich chat. A byl to Ben, řečený »Požírač bodů« (význam nebudu vysvětlovat), který skoky velkými (labutími) vtrhl do dolní chaty. Když jsme tam vlítli za ním, spatřili jsme na

jedné posteli seděti Domina plebána, an si spravuje »fusakle« pošíváním zuřivým a prozpěvuje píseň jistě vlastní konstrukce. Na naše nekonečné vyptávání: »kde, kde by to mohlo být,« usmívá se co by měsíček (ne ovšem p. Měsíc, co nám přivezl kufry z Bystřice). Když tu náhle, co se děje, divný hlas tu chatou spěje: »Konečně, už to mám.« A tu vytáhne »Požírač bodů« zpod klobouku, jenž ležel na jedné z postelí, listinu. Všichni čteme: »Poukázka na 10 Kč, za které si můžete vyzvednout cukroví zítra u Zrůbků v Bystřici.« Podpis nečitelný.

*

Loučení, loučení, což je to těžká věc? (No šak, ba pravda.) Poslední den! Jak smutně to zní! Ani nám to nejde z hlavy, jak je to možno, že by ten pobyt tu mohl tak rychle uplynout. To už ani nemusel vojvoda ráno pískat, — byli jsme vzhůru možná od 4 hodin. Každý ještě narychlo »pakuje« deky, pod kterými jsme v noci spali, shání adresy kolegů a slibuje přátelství do roka a do dne . . . Konečně připluje »Měsíček« a odveze zavazadla. Naposledy se scházíme v půlkruhu kolem stožáru. Za zvuků hymny vznáší se vlajka vzhůru. Vojvoda čte poslední rozkaz a provolává se všemi účastníky druhému turnu a všem příštím táborům katolických středoškoláků (raz, dva, tři, čtyři): »ZDAR, ZDAR, ZDAR!«

Jelének Jiří

STUDENTSKÉ SNÍMKY

Školský rozhlas

»... Čímž končíme a přepínáme na Dorbykcement. Budeme vám vysílati reportáž: Hodina obojího předmětu. Děj se odehrává ve třídě roku 1934 . . . »Bledý admirál už jde!« zvolal žák, který přiběhl do třídy. Třída (její obsah), místo aby ztichla, dala se z nevysvětlitelného důvodu do řevu. Muž, nazvaný »Bledým admirálem«, pootevřel dveře a již zvolal: »Jehku, běž se postavit dozadu!« A než došel za katedru, uposlechl žák rozkazu, poněvadž znal marnost odporu. Profesor zapsal do »třídnice«, přiložil tužku ke spodnímu rtu a povídá: »To zde nesmíte tak řvát, to bych vám nedoporučoval . . .« Žák, který stál vzadu a s něčím si hrál, byl zpozorován. Profesor zvýšil hlas: »Tak Jehku, jestli tam nebudeš pořádně stát, tak si půjdeš sednout do lavice . . .!« Kdo by udržel třídu od smíchu?

»No tak, už zas!« vpadne profesor. »Posledně jsme došli k Přemyslu Otakaru II., který, jak víte, padl na Moravském poli, kde mu rozbili jeho drahocennou lebku. Čemu se to zase smějete? Vám také člověk nemůže nic — hm — Fischere, už jsem ti říkal, že si máš najít mapu o přestávce a ne teď listovat! A vůbec, pojď k mapě! Tak co víš o ledovcích? Nic. No — přece jsem říkal, že si máš najít mapu a též jsem říkal, že ledovce putují jako karavany k severu a na jaře se zase vracejí pěšky k jihu. Čemu se zase tak pitomě šklíbíte? Milý Fischere, ty nic nevíš, a co víš, to také nevíš, poněvadž ti to ostatní napovědí.« Ozve se chechtot ve stupnici hy, chy, ky, dy, ty ny, ry. Profesor chce vzbuditi zájem ve třídě a proto zesílí hlas a zřetelně odděluje slova: »To není zkoušen jen ten, kdo je volán, ale jsou zkoušeni i ti, co zkoušení nejsou.« Smích zaburácí znovu.

»No, s vámi to nejde; však my vám to pak osolíme. Dejte si pozor, aby někdo nevypadl dříve, než sem přišel!« — Po uklidnění pokračuje: »Tak, kampak jsme došli, aha, objevné plavby. Tedy ten Vasco de Gama první . . . No tak, Šilhavý, neseď zde tak pitomě. Od čeho máš atlas, abys v něm listoval, když vykládám. Když se tak pitomě šklíbíš, tak mně pověz o zvířence na Sicílii!« Žák vstane a hloubá. »Bledý admirál« však klidně napíše do notýsku velikou čtyřku = 5, čili kouli. Vtom se začne žák bránit: »Prosím, proč jste mi dal kouli, když jsme to ještě neměli.« Za chvíli musí profesor uznati, že to nebrali,

a otáže se: »No dobře, ale jak víš, že jsem ti napsal čtverku?« »Dyt' to bylo vidět.« Je zřejmo, že se profesor hluboce zamyslel, pak se usmál a povídá vážně: »No dobrá, já jsem ti tu čtverku sice napsal, ale ne za dnešek; ty jsi už loni nic neuměl. Sedni!« — Pak se zatřesou okna a lampy na stropě se pohupují. Bledý »Bledý admirál« odejde sklesle za katedru a když se třída utiší, vzdychne: »Já myslel, že jste moudřejší, ale vy se každé hlouposti tak pitomě tlemíte jak primáni.«

Vzadu něco brnklo, jako na strunu. Profesor zostrl sluch a unyle se táže: »Kdo to brnk? Kdo má brnkátko?« — Nic. Ukáže na jednoho žáka: »Konečný!« »Prosím, já nejsem Konečný.« Kývne na souseda: »Tajovský!« »Prosím, já nejsem Tajovský.« »Tak kdo je vlastně Tajovský?« »Já.« »Tak vy jste Konečný a vy jste Tajovský...« a již se strhne bouře řevu. Profesor zmaten: »Počkejte — hm — a kde je Kopecký?« »Prosím, ten přece už loni odešel.« A zase se třesou okna a houpají lampy. »Bledý admirál« mává rukou: »Kdo to má poslouchat? Jestli už nepřestanete, tak... Tak povíme si něco dál z dějepisu.« A vykládá.

Pojednou jeden žák vstane a povídá: »Pane profesore, v knížce je jiný letopočet, než jste teď řekl.« Profesor chvíli, jako by nerozuměl, pak trochu nejistě: »No totiž, ony byly všechny ty letopočty později pošinuty o několik měsíců« — a rozčileně dodá: »A když chceš po druhé něco říci, tak se přihlas!« Žák se chce asi ospravedlniti a hlásí se. A pan profesor: »Teď je už pozdě!« Následuje chechtot a řev. Zvonením je »Bledý admirál« osvobozen. Prolétá dveřmi, jsa doprovázen voláním slávy celou třídou...

Haló — haló! Skončili jsme reportáž, jejímž autorem je pan profesor řečený »Bledý admirál« za spolupráce celé třídy. Podobných reportáží napsali autoři více a lepších, ale rozhlasová censura nepovolí jejich vysílání. Tedy na neshledanou! Jos. Štefánek

Čeština

Sextán Dočkal sedí schoulen v lavici a kolem něho stojí zástup kolegů. — »Jak mně, kluci, nedáte pokoj, tak to na vás zítra řeknu třídnímu!« — »Abys to věděl, my jdeme za ním hned! Řekneme mu, že nás biješ a pro jistotu tě vezmeme hned s sebou!« — Deset »kolegů« uchopilo Dočkala, vytáhlo ho z lavice a vleklo ke dveřím, zatím co ostatní ho hladili nevábně po tvářích, řvouce: »Dočkale, nebij mě!« — Náhle se mezi dveřmi zatmělo, neboť profesor češtiny přichází pásti sextánské stádo. Všichni byli ihned na svých místech, jen Dočkal, kterého rázem pustili, se roztáhl před profesorem jak dlouhý tak široký. — »Copak se to tady, Dočkale, děje?« — »—sím nic.« — »Jak to — nic?! Leží to přede mnou jak pytel neštěstí, červená se to jak karafiát a nic se nestalo. — Podívejme se na chlapečka! — Tak budeš mluvit, nebo ne?!« — »Prosím, voni mě tady pořád — —« — »Upovaž se!« — »Kdotořeklupovažse?! — Kdo to řekl?! — Nikdo! — Já vás ale naučím, pero! — Slyšíte, pero!! — Tak co, bude to?!« — Konečně se kdosi zdvihl a přinesl mu pero. — »Tomuhle říkáte pero? To jste student?!« — — a již letělo oknem ven. Podobný osud stihl všechna pera, která mu byla podána. Tu »Čeninář« vytáhl ze své bezedné kapsy plnicí pero a se slovy: »Zapíše celou třídu, ať si to pan profesor třídní vyšetří!« zapsal do třídní knihy celou událost. Tím si »vyvilil« zlost na studentovi »Upovaž se!« a obrátil se opět na Dočkala: »Tak co, řeknete to?« — »—sím, voni mně dávali — dávali — dávali hobla.« — »Proč?« — »Já mám, prosím, svátek.« — »To se tedy jmenujete?« — »Dočkal.« — »Gramofon? — Xylofon? — Když ani nevíte, jak se jmenujete křestním jménem, tak se podívám do kalendáře a řeknu vám to, abyste to věděl!« — »Sím, vím.« — »Ale já vám zase nevěřím a přece se do toho kalendáře podívám! — Dnes je 20. září. — Vždyť jsem si to myslel, že lžeš! Zuzano Dočkale, proč mně neřekls pravdu?! Já si s nějakým hloupým vyšetřováním dále hrát nebudu, ať

už to bylo jak chtělo, ale ty si, Dočkale, pamatuj, že máš v konferenci o stupeň horší známku z chování!« — Dočkal zůstal jak zmoklá slepice, z očí mu vyhrkly slzy a když si sedal do lavice, pravil mu soused drzý: »Řekni to na něho třídnímu!« Occultus

A ještě něco o Provodově

Nedovedu si odpustit, abych vám nenapsala, co se jednoho krásného dne stalo na Provodově. Nevím, mám-li začít s tím zvoncem nebo s tím Františkem. Ale tak třeba s tím zvoncem. Naše Ela (právě jméno jsem byla nucena zamlčet prostě z toho důvodu, že bych byla nebožtíkem a já toužím ještě dostudovat) dostala na táboře nepříjemnou funkci: budit, svolávat k jídlu a k spánku zvoněním. Pan farář jí půjčil k tomu účelu veliký zvonec od krávy. Tento »miláček« stával vedle Eliny postele. A tak se občas stávalo, že nenápadně zmizel, nebo že jeho srdce bylo ovázáno provázkem, takže Ela si marně mohla ruku ukroutit, zvonec nevydal zvuku. Tyto vtipy se zdály později otřepanými a tak se vymyslelo něco nového a docela originálního. Něco takového, co zde dosud ještě nebylo.

Vedle nás bydlel kostelník, který měl malého Františka, dítě šestinedělní. Ovšem že celý tábor byl do něho zamilován a František byl více u nás než doma. To nesnášela Ela, která se více umí bavit s hyperbolami a polárami než s malými dětmi. Jednu neděli od rána přelo a my marně vymýšlely nějakou užitečnou zábavu. Ela měla právě službu v kuchyni a pilně obalovala řízky. Konečně Božka přišla na nápad. Zvonec s cedulkou »můj mazlíček« zabalila do velkého polštáře a převázala krásnou růžovou mašlí. Novému děťátku dala přes obličej šátek a když otevřela dveře od ložnice a kuchyně, začala dítě kolébat a zpívat ukolébavky. My, které jsme byly v ložnici, úmyslně jsme se zlobily, že nemůžeme číst, nebo se hlasitě bavit, aby Božka zanesla Františka ke kostelníkovům. Božka se ovšem velmi vzpírala, že prý jí nepřejeme žádnou radost. Když naše dohadování již dlouho trvalo, šla některá žalovat Ele, že Božka zase má v ložnici Františka, aby jí domluvila, že se dítěti ještě něco stane. Ela ze začátku nejevila zájem o naši věc, ale potom domlouvala Božce a konečně rozkázala, aby František byl zanesen kostelníkovům. Zorka ochotně Františka vzala a šla s Elou ke kostelníkovům. Když otevřely dveře a paní kostelníková na ně vyvalila oči, začal pravý František na druhém konci křičet, čímž nám překazil další legraci. Jest však fama, která praví, že prý Ela povídala paní kostelníkové: »Tak vám tady toho Františka neseme a už nám ho nepůjčujte!« Vyskytly se dokonce zlomyslné jazyky, které vypravují, že paní kostelníková se divila: »Jé, vám se také narodil František?« —e—

Básnické ponožky

Stalo se L. P. 1937 na cestě mezi Křemešním a Zajíčkovem, po níž šla křemešnická »děcka« se svým referentem, proslulým moderním básníkem. Slunce tu a tam nesměle vystrkovalo hlavu z mráček a krajina byla hezká — milo pohledět. Ale v křemešnických duších, třebaže šel básník vedle nich, se nejevila poetická nálada. Měly materialistické zájmy, co asi bude ten den k večeři. Tak s realistickými myšlenkami došli k rybníku, kde

rostl puškvorec, který kterási ještě neznala. Adélka neváhala a obětovala se pro blaho svých spolusester. Zula si botičky a punčošky a přinesla jej. Zdálo se jí ale velkou námahou oblékat si ponožky a tedy vklouzla ladně do svých bílých botek, s podpatkem povážlivě se klonícím na stranu. Pak cupy, cupy, cup, běžela za vozíčkem, kde byly gumáky celé naší společnosti »naložené«. Hbitě si vyhledala kterousi kapsu, podle jejího mínění Martinu, a své vábné ponožky tam vložila. Před Zajíčkovem se musely gumové kabáty rozebrat. Každý měl svůj, jen Adélka bezradně pobíhala od jedné ke druhé a hledala se ztrápeným obličejem své ponožky. Zatím co Adélka naříkala, vzadu se podezřele pochichtávalo pár děvčat, protože tušily, kam asi Adélka neopatrně ponožky vložila. Jenomže to mělo háček. Jak sdělit básníkovi onu prosaickou věc, že má ve svých kapsách cizí ponožky, bylo lze číst s velikým otazníkem v očích všech. Konečně se octly s nešťastnou Adélkou na nádraží. Bylo horko a mistr se procházel s pláštěm přes ruku a — najednou jej prudce přehodil na druhou ruku — jakás bílá věc vylétla obloukem na nástupiště. Kterási hbitá děvča uchopila ponožky, které byly zachráněny pro majitelku, aniž by z toho měla nepříjemnosti. Od té doby se často vyslovovalo podezření, že Adélka skládá velkolepou křemešnickou epopej, když nosí básnické ponožky. »Arcus«

V slovinské studentské „cimře“

(Věnováno IngC. Pavlu Erženovi a JUC. Silvotu Knupležovi.)

To jsem si spokojeně oddychl, když jsem se octl mezi slovinskými studenty v pokoji Cirilova domu. Ne snad proto, že bych byl jízdou v rychlíku Brno—Ljubljana unaven, nýbrž proto, že teď jsem mohl upokojit svou zvědavost. »Jacípak jsou?« tanulo mi stále na mysli od okamžiku, kdy jsem určitě věděl, že mezi ně pojedu a všechny potřebné věcičky byly už pohromadě. Moje zvědavost ovšem rostla nepřímo úměrně s časem, který mě dělil od studentského pokoje Cirilova domu. Teď jsem byl v něm. Ale nešlo to tak rychle. V chodbě domu, ještě neosvětleného, šel jsem za svými prvními známými. »Pročpak tančí jako mezi vejci?« myslil jsem si, když jsem viděl, kterak tanečně přecházejí se strany na stranu. A už jsem to věděl! Od mé nohy odletělo nějaké »paraple« kamsi do druhého kouta. Pak druhé, třetí... ačkoliv jsem už napínal zrak a díval se pozorně div ne kuřimi oky. Když jsem za světla procházel chodbou, tu teprve jsem si mohl prohlédnouti čestnou rotu »paraplat«, neboť u každých dveří stálo jedno jako voják na vartě. V mém pokojíku byl jen jeden z mých dvou spolubydlících. Hrubě řezaná hlava — jakoby tesaná z žuly. I jeho slovinština byla ze stejného materiálu a dlouho pro mne nerosumitelná. Spřátelíme se však velmi brzy, jako s každým, s kterým mne seznamují. Za několik dní jich znám opravdu mnoho. Využívám, respektive zneužívám svých známostí k tomu, abych do každé světničky a do všeho strčil svůj nos. Strašně rád bych zvěděl, čím se liší od našich studentů, prozatím aspoň navenek. S jejich profesorskými »paraplaty« jsem už byl přímo ve styku. »V Ljubljani mnoho dcůje,« vysvětluje mi přítel, když koukám opět a opět na jejich čestnou rotu podél zdi. Věřím rád, vždyť už první den jsem důkladně zmokl a počasí je stále naladěno na déšť. A jako přede dveřmi vždy »vartuje« deštník, tak pod lůžkem, vojensky jednoduchým lůžkem nechybějí boty, obrácené podpatky ven. Ty boty, hrozitánské turistické boty »gojzery«! Bojím se, že jejich špičky jsou až na zdi přes celou šířku postele. Nedíval jsem se, z posvátné úcty jsem se neodvážil prohlédnouti si je z blízka a důkladně. Avšak i tak jsem přesvědčen, že kdyby přišlo zemětřesení, snad by se převrhla skříň a rozsypala postel, ale ty těžce okované boty by zemětřesení sotva přivedlo z míry. A kdyby vám někdo stoupl touto botou na kuří oko, jistě by vás už do smrti nebolelo, protože by i onen nešťastný prst vzal za své. Dívám-li se na tyto »gojzery«, znovu přede mnou v duchu defilují hory této překrásné

země, jak šly za sebou od Mariboru do Lublaně. Blízká nádhera slovinských »planin« láká a »gojzery« výmluvně svědčí, že slovinský student opravdu turistou a horolezcem je! Každý tak trošku s pýchou počítá, kolikrát už byl na Triglavu. Jejich oči se rozžehují vzpomínkami a jiskry těchto sugestivních vzpomínek přeskakují na mne a mění se v touhu po Triglavu. Ted' už se mi »gojzery« líbí.

Nedívám se však na hrozitánské boty zkoprněle pouze já. Z jednoduché etažérky nakukují bojácně pod postel sněžné svazečky slovinských knih. Vlastně nejen slovinských. Náš starý brach, který byl nedávno v Praze, přivezl si celou kopu českých dramat. Jiný, který byl »na handlu« v Bratislavě, má snad polovičku moderní slovenské prózy. Jeho snědá tvář s rozesmátýma očima a malým, výbojným knírkem září pýchou, když mi ukazuje tu baterii slovenských knih. Táže se mě, co jsem z toho četl. »Málo, velmi málo,« odpovídám ostýchavě, protože i z toho mála by se vyklubalo při důkladné revisi ještě důkladnější nic. »Však já si z Lublaně odvezu aspoň dvě takové baterie slovinských knih,« slibují si svatosvatě, abych utišil své svědomí.

Odcházím do svého pokojíku. Odkudsi přiletí píseň, jako náhle se zvednuvší větérek. Dům, pošmourný deštěm, prosvětlí radostným veselím a náhle umlkne. Usmívám se. Vždyť všichni slovinští studenti to dělají jako náš Paule. Chemik Paule také sedí nad chemickými vzorci nebo studuje zákony harmonického pohybu. Sedí a studuje. Studuje a zapomíná na svět. Najednou vesele vyletí píseň. To zpívá Paule? Zvedám zvědavě hlavu od slovinské mluvnice. Ano, to zpívá on. Brzy je ticho. Už zase souká do sebe roztoky, soli, barviva a ví milý Bůh, co ještě všechno. Ozve-li se píseň po druhé, přemýšlím, jakou asociací a z kterého chemického vzorce bych mohl odvoditi tuto píseň. Myslím si pak: Vichr, který se někdy prudce zvedne v lublaňských ulicích, dovede obrátiti slovinskému studentu deštník. Oheň by pravděpodobně pohltil jeho knihovničku. A snad — ačkoliv je to velmi nepravděpodobné při jejich důkladnosti — žiravina slovinských skal rozleptá jeho boty, ale jistě nic na světě nevezme slovinskému studentu jeho píseň.

Vítězslav Majer

Štef. Kocian: SYMFONIA ZA BLAVOU

*Hajaj buvaj hajaj buvaj vodička
vlnky brehy pobozkaly na líčka
smutne smutne bolo mi raz za tebou
rozkrojil som vrelú lásku cherubov.*

*Staré vrbý raz tak pekne nótily
keď sa hrali potichúčky motýli
píšem tebe ani neviem adresy
utiekly mi krásné rybky za lesy.*

*Rád som mával fujaru i zelene
pre mňa bábký, hračky byly robené
nebolelo nezabolí nezomre
hajaj hajaj buvaj buvaj v nemohre.*

Jako růže z Jericha jsi krásná.

T E X T Y

Hledání smyslu.

Býti člověkem neznamená pouze žítí přírodně, nýbrž i usilovati o život řízený duchem a jeho touhou po smyslu: býti člověkem znamená v podstatě věřit v smysl, a proto víra v Boha a víra v smysl náleží podstatou k sobě. Neznabožství vede nutně k bezsmyslovosti. Vzdáme-li se věčného podkladu touhy po smyslu, nezbyvá v širém světě místo, kde by smysl zakotvil. Žítí bez Boha znamená žítí bez vlasti, poněvadž domovem duchové bytosti lidské jest věčný duch Boží. Bezbožectví, pokud je chápeme jako popírání věčného Praducha, ohrožuje ducha lidského a jeho statky. Neboť nepředpokládáme-li v podstatě světa, takřka v srdci skutečnosti, ústřední slunce Ducha, zůstává jsoucno ducha lidského a jeho zazáření v určité části světa nepochopitelným. Prohlašuje-li Nietzsche: »Nadčlověk jest smyslem země«, staví tuto větu do prázdného prostoru bezsmyslového světa a dopouští se těžké chyby proti základním požadavkům lidského myšlení. A tak pravdou zůstává staré slovo: »Jen blázen říká v srdci svém: není Boha!«

Dr. Johannes Hessen, *Die Geistesströmungen der Gegenwart*. Herder, Freiburg im Br., 1937, S. 131—2.

Cesty k přírodní filosofii.

Přírodní filosofie prožívá dnes dobu obrody. Tato obroda souvisí úzce s ústupem pozitivistického pojetí vědy. Biologové chápou, že metody čistě hmotné analýsy jim nechávají podle slov Goethových, v rukou jen částice, jimž chybí život a duchovní pouto, fehlt leider nur das geistige Band, a počínají se výslovně obracet k filosofii, aby porozuměli živému ústrojení; zmíním se jen o pracích Hanse Driesche, jež znamenají velmi mnoho pro toto nové usměrnění biologie, a o nejnovějších pracích Buytendijkových, Andréových, de Cuénotových, Collinových. Veliké pokroky, za něž vděčí fyzika na jedné straně Lorentzovi, Poincarému, Einsteinovi, na druhé pak Planckovi, de Brogliemu, Diracovi, Heisenbergovi, obnovují a podněcují ve fyzice smysl pro ontologické tajemství v hmotném světě; významné svědectví toho nalézáme ve filosofických zájmech Weylových, Eddingtonových a Jeansových.

Jacques Maritain, *Science et Sagesse*, Labergerie, Paris, 1937, p. 115—6.

Dnešní vzdělaný člověk.

Vzdělání již dnes neznamená duchovní nebo duševní přednost, znamená pouze, že někdo »absolvoval« vyšší školy. Výraz »vzdělaný proletariát« jest příznačný pro lidi toho druhu. Skuteční vzdělanci, ona duchovně bdělá a duševně ušlechtilá vyšší vrstva, stává se stále tenčí. Snaha dosáhnouti oprávnění k určitému povolání zatlačuje na vyšších a vysokých školách veškeru pravé vzdělání. Mnoho zkoušení akademičtí barbaři neliší se vůbec nebo jen málo od lidu. A tak se tvoří nejen cestou kolektivistické ideologie, nýbrž již prostě cestou všeobecného »vzdělání« nerozlišená, beztvárná společnost, člověk přítomnosti. Tento člověk nemá kdy pro duchovní nebo náboženské věci. Žije své práci a obtíže jeho povolání nutí ho k dvojnásobné starosti. Je pragmatista. Před každou věcí se táže: Jaký z toho budu mít prospěch? A mnozí kazatelé se snižují k tomu, že vyličují náboženství jako věc užitečnou: náboženství jest prý užitečné pro veřejnost, pro stát, pro výchovu, pro klid svědomí, pro dobrý spánek.

Michael Pfliegler, *Vor der Entscheidung. Überlegungen zur seelischen Bedrohtheit des heutigen Menschen*. A. Pustet, Salzburg-Leipzig, 1937, S. 123—4.

KULTURA

Království Kristovo

Kristus, zakladatel duchovního království na zemi, prohlásil před Pilátem: »Mé království není z tohoto světa: přišel jsem na svět, abych svědectví vydal o pravdě.«

Tento výrok Bohočlověka přivodil pravou revoluci v nazírání na mocnosti tohoto světa: Království Kristovo lišilo se zásadně od vytoužené pozemské říše židovstva, od pohanských útvarů mocenských a liší se od nich zásadně dodnes. Jest to království ducha, pravdy, ctnosti a lásky, pohrdající násilím a prostředky jeho.

Vzpomeňme scény Quarantánské! Kristus král vládne pevně nad smysly svého lidského těla — postem a modlitbou. Svůdce však hledí všemi prostředky získati Spasitele pro vládu smyslů a světskosti: s hory ukazuje na rozlehlé kraje s městy, lesy, horami a mořem: »To všecko ti dám, jestliže padna budeš se mi klaněti!« Kristus odmítá království tohoto světa božským: Apage, satanas! Vzpomeňme scény genezaretské! Kristus nasýtil hladový dav, jehož duši po tři dny sytil světlem pravdy. Zástup z vděčnosti chce Spasitele prohlásit králem. Kristus, král, však zmizí z jeho středu, a na výčitku v modlitebně kafarnaumské odpovídá rozhodně poukazem na božské království své, kde miní kralovat svým duchem, svou pravdou a láskou vtělenou v Eucharistii.

Královstvím Kristovým nejsou ohroženy státní útvary pozemské, ať jakýkoliv jich název v dějinách lidstva. Tyto však participují v míře nejvyšší na božských darech království Kristova, neruší-li jeho působení ve svém lůně.

Než čemu učí dějiny? Čím více se odcizují vůdčí činitelé svatému zákonu Kristovu, čím více se vzdalují jejich státy království Kristova, tím větší strach z něho jímá jejich srdce — odtud pramení všechna pronásledování, boje, útisky a pomluvy proti viditelnému království Kristovu na zemi, — Církvi katolické! Tak tomu bylo po všechna staletí křesťanská, tak tomu jest i nyní. Týž strach z království Kristova diktoval Antikristu francouzskému heslo: éccrasez l' infâme, Antikristu německému jeho: los von Rom, týž strach vkládá v ústa Antikristu českému jeho nemravné: odřímšete se! Nenávist království Kristova propuká se vší zuřivostí v Mexiku jako v Rusku, Španělsku, Německu a všude tam pronásledovaná církev, vzpíná k nebesům ruce, modlíc se při oběti nejsvětější oraci pro persecutóribus Ecclesiae, za pronásledovatele Církve.

V dějinách lidstva opakuje se stále to, čeho svědkem byli Bohem nadšeni, Kristem vedení mudrcové z Východu: s nevinnou, dobře míněnou otázkou: »Kde jest nově narozený král,« vyvolali v nitru pozemského vládce nepřekonatelný strach z království Kristova. Dobře pje církev v překrásném hymnu »Crudelis Herodes«: Herode, proč trápí tvou duši trýzeň a strach, — král Kristus neloupí království světa, a nach tvého oděvu neláká toho, jenž přinesl na svět království své. —

Svaté království Kristovo není vládou světa, není majetkem světa, není caesaropapismem, není ohraničeno státními hranicemi, ani národnostními, ani časovými, — jest nadčasové jako jeho zakladatel, katolické, universální, všeobecné jako pravda Boží, láska Boží a krása Boží, jest duchovním, jako Bůh a lidská duše. Odtud ten zásadní rozdíl mezi metodami působnosti a výsledky v životě

J. Musil: AŽ BUDU MÍT

*Až budu mít hodně peněz
jako náš domácí pán,
tak si koupím aeroplánek,
aéro, aéro, aeroplán.*

*Vylezu si na něj tiše —
kdyby naši věděli!
Výš a výš se budu houpat
jak u táty v posteli.*

*Až přiletím do Afriky,
chytím si tam černocha,
co má všude černou kůži,
v nose zuby ze brocha.*

*Pak poletím ještě výše,
kde měsíček ustává,
zatahám jej za vousiska,
žihadla nedává.*

*Vyhoupnu se nad oblaky,
řeknu panu »Sluníčku«:
»Chtěl bych kouřit, milý brachu
dej mi trochu ohničku!«*

*Budem spolu kamarádit
za malou čtvrt hodiny,
poručím si: »Koukej svítit,
ať jsou pořád prázdniny!«*

*Až se zase vrátím na zem,
ach, to bude paráda!*

*Kluci puknou, až si sednu
černochovi na záda.*

I n m a r g i n e

Válka a mír. Mír je »pokoj v řádu Božím, národním, společenském a osobním, jenž zajišťuje každému jeho místo a dává mu, co mu náleží, jenž klade slávu Boží na vrchol všech povinností a odvozuje z Jeho lásky bratrskou službu všem«. A takové jsou podmínky lidské a řád Prozřetelnosti — a nic je nemohlo až dosud nahradit — že válka, ačkoliv je jednou z nejstrašnějších pohrom lidstva, je někdy hrdinským lékem, jedině schopným uvést věci na dráhu spravedlnosti a do království pokoje. A proto Cír-

kev, ačkoliv je celá dcerou Knížete Míru, žehná válečné odznaky. Proto založila vojenské řády a organizovala křížové výpravy proti nepřítelům víry.

Ze spol. listu 43 španělských biskupů o občanské válce.

Italské dívky. - Norimberk 7. září. Mussolini vyšel do Německa eskadru letadel za vedení generála Porra. Italská eskadra předvede v Norimbeku i v jiných německých městech ukázky svého letectvého umění. Mussoliniho bude na jeho cestě doprovázet 50 vysokých fašistických vůdců, jakož i několik set hlav, čítající delegace svazu italských dívek. K tomu podotýká italský tisk, že tyto dívky se ještě nikdy nemalovaly, nepudrovaly a také nikdy nekouřily.

Novinářská zpráva.

Taktika. Říkáte mi, že věříte? Proč chcete, abych dal na vaše řeči? Vždyť konečně mi vypravujete o věci odtažené, neviditelné. Věříte skutečně? — Věřím dostatečně, abych byl připraven umřít, ale ovšem než dojde na tuto krajnost, začnu na vás pálit z pušky. — Hleďme, to je hmatatelné tvrzení. Základ pro vyjednávání. — Takto jednali Vendejci (přivrženci krále a náboženství ve Francii). Když byli zabili na tisíc modrých (republikánů), když bylo zabito tolikéž jejich lidí a uvidělo se, že by se muselo vždy začít znovu, našel se rozumný člověk a řekl: »Bylo by snad jednodušší nechat ty lidi jít do kostela, když jim na tom tolik záleží.« Bojna, Pravcové postavy — Drumont.

Církev ve Španělsku. Dnes je jisto, že hlavní chybou prvních dvou let republiky bylo označení církve a ne velkostatkářů za hlavního nepřítele. Vůdčí lidé »rudého dvouletí« republiky byli povětšinou intelektuálové, vychovaní svobodářskými Atenej a především madridským Ateneem, jehož tajemníkem byl po určitou dobu Manuel Azaña. Antiklerikalismus v nich byl módou. Zapomnělo se při tom, že španělská církev není už dávno tím, co byla katolická církev v Anglii za Jindřicha VIII. nebo katolická církev před francouzskou revolucí. Je pravda, že doposud byla největším velkostatkářem. Ale je také pravda, že její režim na velkostatkách byl nekonečně humánnější než režim laických velkostatkářů. Když došlo v roce 1835 k prvnímu vyhnání jezuitů a k záboru jejich statků, už tehdy se ukázalo, že sedlák tím nic nezískal. Pozemky skoupila soukromá spekulace a sedlák nakonec pracoval na stejné

říši tohoto světa a v životě říše Kristovy. Tam ztrnulý zákon a formální poslušnost zde láska vše oživující, vše zušlechťující láska Kristova a z této vyvěrající svoboda dítek Božích. Tam strach, zde pokoj srdce a mír duše, tam povrchnost, zde vnitřnost a hloubka, tam bezohledná vláda silnějšího, zde služba k vůli Kristu, tam strohé sobectví, zde altruismus, křesťanská charita, skromná, občertavá, nedbající sebe, znající jen bratra a jeho bol.

Ne nadarmo naučil nás Kristus modliti se: »Přijď království tvé!« Kéž by si lidstvo uvědomilo hluboký smysl této prosby a nebránilo vstupu království Kristova v nitro lidské!

Msgre prof. Otto Gaube.

Zákon a láska

Jeden náš profesor vykládal polo žertem, polo vážně, že advokáti jsou tu od toho, aby vyložili člověku zákon takhle: Co všechno smíš, človče, udělat a ještě se ti nesmí nic stát? Něco podobného si asi myslí pes na řetěze, když zkouší jeho délku: »Jak daleko se smím natáhnout a ještě se neuškrtím?« Oba se starají o nejzazší možnou mez toho, co se smí. Podobně uvažuje katolík, který neví, smí-li před kázáním z kostela odejít nebo ne. Na podobné úvahy asi myslel sv. Pavel, kdy praví ve svém listě k Římanům: »Kde však není zákona, není ani přestoupení« a o kus dál (14): »Vždyť hřích nebude panovati nad vámi, neboť nejste pod zákonem, nýbrž pod milostí.« Uznává-li někdo zákon a podrobuje se mu jaksi s nechutí, prostě proto, aby se vyhnul nepříjemnostem anebo ze strachu před autoritou, je pod zákonem. Uznává-li někdo zákon, protože miluje bytost, která jej dala, není pod zákonem, ale pod milostí. Neboť kdo miluje, neptá se: »Co smím udělat, abych se ještě nezprotivil?«, nýbrž se ptá: »Co všechno bych měl udělat, abych se zavděčil?« Kdo miluje Boha, stará se, co vše by měl dělat, aby se to Bohu líbilo. Má k dobru kladný poměr, chce je konat. Jeho vůle konat dobro spočívá na lásce k Bohu. Člověk pod zákonem se ke konání dobra dostane jaksi oklikou, tím, že nechce konat, co nemá. To, co jest zapovězeno, mu ukáže zákon. Zákon zdá se mu složitý a život podle něho těžký. A přece Ježíš Kristus několika slovy jasně řekl vše, co od nás žádá: Milovati budeš Boha nade vše a bližního jako sebe sama.

A. S.

V boji proti „nemožnému“

Jedním z největších chemiků, kteří žili, jehož můžeme, aniž bychom přeháněli, označiti za zakladatele moderní chemie, byl Francouz Laurent Lavoisier nar. 1743. Teprve Lavoisier učinil chemii přísnou vědou v našem smyslu, sleduje rozličné chemické procesy s vahou a to ne pouze teoreticky, takže mohl uvést na pravou míru z velké části zcela fantastické náhledy svých kolegů téhož odvětví o přirozenosti mnohých látek, postupů při spalování atd. A jeho součastníci? Zprvu mu jednoduše nerozuměli a jeho učení se vysmívali. Když předložil svoji základní teorii rozhodující instanci vědecké Francie, akademii, byla hlavami tohoto učeného sboru uznána za »nemožnou«. Později musila akademie ovšem své názory pod nátlakem jeho důkazů důkladně změnit a Lavoisier byl dokonce zvolen za jejího spolučlena a nabyt poměrně brzy moci a vážnosti. Ale své zahanbení, okolnost, že jest lepším chemikem než oni, neodpustilo mu nikdy mnoho jeho kolegů a tak se stalo možným, že za francouzské revoluce byl Lavoisier obžalován ze zcela malicherných důvodů v r. 1794, popraven aniž by se byli jeho politicky vlivní kolegové v nejmenším přičinili o jeho záchranu.

Zvláště typickým příkladem, jak přetěžko jest novou základní myšlenku uplatnit, jsou dějiny lokomotivy. V roce 1786 zažádal americký inženýr Oliver Evans u své vlády o patentní list, týkající se sestavení parního vozu. (Parní vůz jest jak známo, předchůdcem lokomotivy.) Udělení patentu bylo nejdříve zkrátka odepřeno, protože vynález jest »nemožný« a nestojí ani za námahu takovými »výtvory« vážně se zabývat. A přece znal Evans již tenkrát a ku podivu správně význam svého vynálezu. Píše: »Nadejde doba, kdy se bude cestovat v parním voze, od města k městu a téměř tak rychle jak létají ptáci. « prorokuje veskrze správně. Evans mohl se však právě tak málo uplatnit jako Angličan Trevithick, který r. 1802 sestavil první vhodnou lokomotivu. Ta však zničila neúčelně kladené koleje (byly z litiny) a tak se zájemci konečně od něj zase odvrátili a zemřel vysílen strašným bojem proti démonu »nemožnosti« chud a opuštěn.

Jeho nástupce George Stephenson byl šťastnějším a podařilo se mu díky obrovské energii a ráznosti přesvědčiti svět o výhodách parní dráhy. Ale i tomuto nadšenému průkopníku bylo bojovati s nesnázemi, které dnes sotva můžeme pochopiti, byla na př. svolána slavná lékařská kolegia, která se měla vysloviti o otázce, zda jízda po železnici jest »zdraví prospěšná«. Když byla v Anglii první železná dráha již v provozu, podalo kolegium německých lékařů dobrozdání, jehož nejdůležitější body zní asi takto: »Rychlost větší než pět mil za hodinu lidské tělo nesnese, ano i divák by omdlel již při pouhém pohledu na vlak, pádící takovou rychlostí. — Jest tedy nezbytně nutno uzavřítí dráhu zrakům chodců neprůhlednou prkennou stěnou! A krátce před zavedením železné dráhy v Prusku projevila tehdejší generální poštovník Nagler následující mínění o novém vynálezu: »Není příčiny k zavedení železné dráhy, poněvadž jí nikdo nebude používat. Mezi Berlínem a Potsdamelem jezdí čtyřikrát týdně diligence (poštovní vůz) sem a tam a ani nebývá vždy obsazena — kde by se tedy vzali cestující pro železnou dráhu? M.

půdě za podmínek nesmírně zhoršených. Ale daleko více než velkostatkářským feudálem byla církev ve Španělsku moderním podnikatelem a finančníkem. Jen jesuité měli více jak 6 miliard peset investováno v různých průmyslových podnikcích, jako v tramvajích, v lodních společnostech, v železnicích, v hotelích atd. Jejich spořitelny, Hypoteční banky a rolnická družstva zastávaly na španělském venkově tutéž funkci, jako u nás banky a družstva rolnická. Tyto moderní úkoly povznášely církev nad feudální úroveň laických velkostatkářů.

Nad soukromé podnikatele vynikala církev do značné výše humanitními úkoly, jež jí její církevní poslání ukládalo. Tak v době, kdy došlo k rozpuštění jesuitů, vydržoval řád 30 kolejí, pověstných vzorným vedením a znamenitými silami. Kalej Sarria u Barcelony měla chemický ústav a laboratoře pro biologii a experimentální psychologii. Kolej v Granadě byla pověstná hvězdářskými studii. Kostel Sv. Srdce v Barceloně udržoval 5 dělnických klubů a v r. 1931 vychovával 1200 dětí. Dělnický klub jesuitů v Burgosu měl 1500 členů, vydržoval pensionáty a domovy, nemocenskou pokladnu, spořitelnu a denní i večerní školy. Zrušením církevních kolejí se republika připravila rázem o dobrou střední školu. Em. Vajtauer, Španělsko v ohni, (Melantrich).

Studentský žargon na našem gymnasiu.

Jistě by se mnohý milovník čistého jazyka podivil nebo i zděsil, kdyby slyšel studenty mluvit mezi sebou. Středoškoláci jsou kasta sama pro sebe, která má vlastní mravy i řeč. Pro všechny věci, s kterými jsou v úzkém spojení, naleznou své výrazy, pravý význam slov pokrucují, takže vzniká nářečí studentského pronároda. Podívejme se blíže na jejich hantýrku, která je často neotesaná, zabíhající až do extrémů. Pro ústav, který navštěvují, nemají právě příliš lichotivých názvů. Nejslušnější zkratka je gympl, bouda, chajda, zájezdni hostinec, ulejárna, holubník, blbárna. Pojmenování se totiž řídí podle založení žáků. Hned za vchodem, za »slavobránou« čeká školník, jinak školábr, školomet, ložník, démon podsvětí, a dbá o to, aby si »študáci« otřeli řádně obuv. Šaty se odloží v »garderobě« a pak každý »zapadne« do klády čili klasy na svůj »plac« a čeká

na počátek vyučování. Vyučuje-li obávaný »kantor«, jinak zvaný ras, nádiva, Dracula, třese se každý, aby nebyl »tasenej«. Je třeba vyvolán žák, který vždy plave, po případě vyletí nebo s ním kantor vyběhne — a hle! — div divoucí! Dnes náhodou umí. Může se po hodině zcela oprávněně vychloubat: »To sem ho převez po paklíku, to sem mu to vytmavil, vybilil, nakreslil.« Jindy zaslechne zkroutěný hlas: »To sem nežral, jak mě ten prófa vypek! Sem vybilenej jako po censuře (špajsce) a von mě pozve na trampskej potlach. Se ví, že nemůžu zahrát, když neznám barvu, a hned v prvním kole sem knockout.« — »Samolitr,« odpovídá kamarád, »to bysme se dovedli taky tak nahustit, jako ten šprkoun a šplhoun X, kerej tam pořád trojčí. Ale máme my to zapotřebí?! To nemá vejšku (cveka), se nahustit jako meruna až k prasknutí. No, ale, jedna kula nezabula. Co můžeš dělat, když na tě ušil takovou boudu (chajdu). Nauč se něco, dej si bacha,

a je to v kabele, je to bon, v suchu.« Zato dobrý kantor, který neskrblí nějakým tím vtipem a má pro své svěřence porozumění, je všeobecně oblíben. Třída čeká, až padne nějaká morda, řacha, pecka, trha, šleha, aby se mohla »zasmát«, až okna řinčejí. Každý profesor má nějakou přezdívku. Buď ho žáci pojmenují podle předmětu, kterému vyučuje, buď zkomolí jeho jméno příponou -ák, nebo podle charakteristické mluvy a vlastností. (Martin, Vosel a stín, Hitomi, Švejka a pod.) Aby se zdálo, že jsou s profesorem v přátelském a kamarádkém poměru, jmenují ho mezi sebou křestním jménem (Honza, Anjela atd.). Význačné události na gymnasiu jsou komposice, klasifikace a konference. Taková »kóna, kompóna« je celkem vzato lehká věc. Někdy ten tahák, obškrajbnout něco od souseda a známka je v suchu. Když však je »milieu« nezdravé, t. j. vypečený student sedí uprostřed »nedobytných«, je nejmoudřejší se »slejt« a přestat nebezpečí ve zdraví doma. Má to

jedinou nevýhodu, že při častém »ulejvání« přijde domů »špajscetle«, t. j. censura a malér je hotov. Klasajdě se uniká podobnými triky, ale většinou se hrdinně podstoupí osud. Žák, který má »toho pecha«, že je vždy první, dostává název pokusný králík a utrží-li »sardel, kuli, bombu«, říká se o něm: »Padl na poli cti a slávy«. Konféra je očekávána s napětím. Když je po »válečné poradě«, šuš-kají si studenti: »Tak co, čéče, jak se cítíš? Seš v tom?« — »Ani nemluv, ale jen napínákem. Si myslím, že mě ty humory rozpláčou, napasa vytáhnu jedna radost.« — »Nepráskěj, a což ta latina?« — »Ty si myslíš, že s tebou tiskám? Seš to mák (mako-vec). To sem uměl a teď to mám bon.«

Kdo měl »partě« s těžkou úrodou kulí, může čekat salto mortale a po něm reprisu, což je ne-

veselý úděl, jen legrandistovi je to »egál«, nebo má z toho »plesír«, až mu zahrají »funcebrmarš«. Štastnější vyvázne s rebusem čili repecem, který je úplnou velikonoční pomlázkou proti ztracenému roku.

Studenti rozeznávají několik hodnotných stupňů. Kam koho zařadí, se opět řídí podle činů oceněného. Nejníže stojí opovrhovaní šprkouni, po nich hlavní lid, složený z obyčejných typů, neškodných individuí, která jsou se všemi zajedno. Ducha třídy určuje pak »těžká pára«, v níž je zastoupeno velké procento reperentů, t. j. vousatých jezulat. Jinak se studenti mezi sebou titulují: sígře, vejtahe, drne, paznechte, hošíčku, kadete, sadaři, hasiči, sadíku, seňore, amígo, pane kolego atd.

Jak známo, jsou studenti nositeli kultury a umění. Jisté jsou si toho vědomi, neboť jinak by ne-

navštěvovali »bijáky« několikrát do měsíce, stěžující si pak, že nemají prachy (ani vindru), shánějí kdejaký »paďák«, aby nemuseli jít »na sekýru«.

Na hřišti též uslyšíme mnoho výrazů ze studentského žargonu. Tady »čutají do mregle«, jinde se vrhá strážce svatyně po petardě, ale zaplete si fajfky či smetáky a banánu neujde.

Žádný obor neujde britkému vtipu středoškoláka. Více méně povedené, ale vlastní přezdívký zpestřují mu život. Nemožno se o všech zmiňovat, protože je jich hezká sorta a za druhé student nejde nikdy střední cestou, ač sám středoškolák, a vybírá si názvy nejsilnější, ať již k vyjádření obdivu nebo odporu, které jsou jen jeho nedotknutelným vlastnictvím.

Jindřichohradecký student. časopis »Jeřáby«, roč. I., čís. 1.

N O V É K N I H Y

F. J. Weinrich: »Umučení Páně«. Vyprávěno katy, lidmi a anděly. Vyšlo u Ladislava Kuncíře, stran 200, cena 20 Kč. — Kříž, vztýčený na Golgotě, je středem našeho života. Aby tedy kříž byl skutečně tím pevným bodem, pod kterým je nám žítí, nestačí jen o tom vědět, nýbrž býtí jím cele proniknut, nemítí jej jen na mysl, nýbrž též v srdci. A k tomu vede takové meditativní dílo, jako je Weinrichovo Umučení Páně. Tím spíše, že jde o veliké dílo básnické, které nemíní nikterak poučovat nebo povzbuzovat, ale jen ukázat v čisté velikosti utrpení Páně od hostiny v Betánii až po Golgotu. A Weinrichovi se zdařilo přivést čtenáře do těsné blízkosti k těmto událostem právě způsobem svého vyprávění. Dává totiž promlouvat v samomluvách zúčastněným osobám při Umučení, Satanovi, Jidášovi, Lazarovi, andělům, římským vojákům, velekněžím a lidu, aby nám řekli, co vidí z jednotlivých úseků křížové cesty. Jsou to monology, otvírající síly, naplněné živým lyrismem bolesti, touhy, nepřátelství a mají jediné poslání: aby čtenář, uvedený do takové blízkosti Kříže, viděl velikost lásky a stal se druhým římským setníkem pod křížem. Vch.

Dacík, R. M. O. P.: »Bůh a jeho život.« Edice Krystal, Olomouc. Štr. 140, cena 10.50 Kč. — »Abys žhavěji toužil vědět, co živěji nabádá k lásce,« přál si svatý Bernard a splnění jeho přání má tento další svazek Dacíkovy Věrouky pro laiky usnadnit laikovi, neškolenému bohovědně. V soustavě je to díl první. Proto ukazuje význam a hodnotu věrouky pro katolického křesťana, že totiž je v ní opravdový život, nikoli suchá litera; probírá nejožehavější moderní problém, zda lze poznati Boha a jakým způsobem se to děje; ukazuje cestu k pojetí Boha a života, kterým Bůh sám žije, to je, kterým uskutečňuje svou povahu; tři největší a nejtěžší tajemství víry jsou tu přístupně objasněna, totiž předurčení, prozřetelnost, Trojice. Co bylo řečeno o nedávno vydaném svazku Dacíkovy Věrouky pro laiky, platí o tomto svazku měrou ještě větší. Autor ponechává stranou všechny bohovědné školské debaty a podává skutečné a pravé jádro každé nauky, a to jádro živé, z něhož pro duchovní život pozorného vzejde světlo i zahřeje vroucnost lásky. »es-«
»Svatá Marketa Marie Alacoque«. Vydaly Školské

sestry O. S. F., Praha-Vinohrady, cena 14 Kč. — Životopis šřitelky úcty k Božskému Srdci Páně je napsán švižně a zajímavě. Autor stále cituje vlastní životopis svatě Markety a proto nemáme nikdy v pokusu o genesi její svatosti dojem umělosti nebo násilnosti, jak tomu často v podobných případech bývá. I po stránce vnější úpravy (dokumentární ilustrace) lze vydavatelstvo jen pochválit. Můžeme jen doporučit. —bá—

Jaroslav Seifert: »Jaro, sbohem!« Vydal Melantrich na podzim 1937, cena 15 Kč, stran 60. S kresbami Františka Bidla. — Na Jaroslavu Seifertovi je velmi dobře vidět, jak se v člověku nesnáší společenství novináře a básníka. Čtou se ty jeho »básně, verše a říkánky« opravdu pěkně, je to všechno uděláno s velmi velikou lehkostí a lahody, že místy máte chuť namluvit si, že se vám to líbí, ale najednou ucítíte opět, že — až na dvě, tři básně — tomu všemu chybí to, co vás tak chytlo u některých překrásných veršů poslední opravdové Seifertovy knihy — »Jablka s klína« — hloubka. A je vám to líto, poněvadž Seifert je básníkem, kterého byste chtěli mítí rádi. Tož si to tedy přečteme alespoň pro ty dvě, tři básně a pro ty zbytky krásy, které i v této knížce jsou. Ostatně — v době, kdy věčný komediant Vítězslav Nezval píše verše jen proto, aby se dostal do čítanek a vysloužil si žold — nemůžete nechválit u Seiferta alespoň to, že zpívá u p ř í m ě. A u takové smuteční básně za zemřelým Šaldou si alespoň řeknete — právě pro její nedokonalost — že neležela patrně v básnickové šuplíku tři neděle před smrtí Šaldovou, což o Nezvalových říkáních o »Hospodáři« bych tvrdit rozhodně nechtěl. — Kniha je vyzdobena kresbami Fr. Bidla, které by byly hezké, kdybychom jich byli neviděli již stovky. —jhl—

František Halas: »Kohout plaší smrt.« Vyšlo ve druhém vydání jako 23. svazek »Poesie« v nakladatelství Melantrich, stran 50, cena 15 Kč. — Je to nové vydání jedné z prvních, ne-li dokonce první knihy Františka Halase a má to všechny přednosti i nedostatky prvních knížek. Tedy básně ve stavu zrodu, značně drsné a kostnaté, verše, spíše volně nakupené obrazy, přetížené epithety značně odvážnými, zřídka

spojené řetězem souvislosti, která je tmelem strofy. A odráží se v nich všechna hloubka vidění, citění a především vnímání tvořícího se a rostoucího básníka, jeho věci a vjemy zmáhají a omamují, nepokojného mládí, kterému podle zákona, jemuž podléhá většina opravdových budoucích básníků, zvláštním paradoxem jsou nejbližší právě smrt, zánik, tlení. A nemožno popřít, že v této knize je určitá krása, která je stálá, a že to tedy není jenom dokument mladých let. Ovšem krása, která nás neuchvátí na první přečtení a již je nutno — řekli bychom — vciťovat. —jhl—

Johannes Urzidil: »Václav Hollar.« Vydal Orbis, Praha, Knihy osudů a práce sv. XIX., str. 132, cena 35 Kč. — Tato kniha líčí život Václava Hollara, umělce, vlastence, světoobčana a Čecha, o němž snad právě Čechové věděli a vědí nejméně. A to byl snad také jeden z hlavních důvodů, proč tato zajímavá kniha byla vydána. Ostatně, o tom nechme mluvit samotného autora, který v předmluvě říká, že »toto dílo vzniklo z potřeby obšírné pojednání o jednom z nejvýznačnějších zjevů evropské grafiky, jehož celkové dílo bylo jen zřídka představeno uměnímilovné veřejnosti podle své skutečné ceny. Pohnutý a tragický osud Václava Hollara, světodějná jeviště, na nichž se rozvíjel tento bohatý život a doba plná rozhodování, v níž se jeho život naplnil, tvoří pozadí základní věci: uměleckého díla, jehož podobu a dějiny chce tato kniha načrtnouti.« Tento, pokud to ovšem bylo možno, zajímavě vyprávěný životopis umělce, jímž osud smýkal nejen po celé Evropě, ale kterého zavál i do Afriky, je doplněn výpočtem a popisem všech známých sbírek jeho děl a pěknými reprodukcemi četných jeho prací. B.

Antoon Coolen: »Romance z Brabantu.« Vydal Melantrich, Praha. Sbirka »Epika«, sv. 8., 170 stran, cena 17 Kč. V melantriš. »Epice« vyšla jako další svazek kniha Antoona Coolena, představitele to mladší románové tvorby vlámské. Jak hlásá podtitul, má to být román staré, dobré vlámské tradice o lásce a nenávisti, o životě a smrti. Je zde líčen život starého dobrého faráře na jedné vlámské vesnici se všemi jeho radostmi i strastmi, vedle života dobrého, ale poněkud podivínského notáře, který k němu chodívá na šachy, přes milou příhodu Doruske Timmra, takto otce 11 dětí, s kozlem, kterého koupil dětem pro radost, až po Mařenku Verbernovou, která má ráda dva selské synky a nemůže se rozhodnout pro jednoho z nich, což však končí, přes krátkou epizodu šťastného manželství, tragickou smrtí jednoho z nich. Je to život dobrého a zdravého lidu, silného přes všechny ty bolesti a neštěstí, která ho někdy potkají — vskutku román staré, dobré tradice, na jehož hrdiny si častěji vzpomenete. B.

D. E. Ravalico: »Divy a záhady radiových vln.« Vydal Orbis, Praha, stran 168, cena 30 Kč. Knihy osudů a práce XX. — Kniha E. Ravalica vás seznámí velmi přístupným a zábavným způsobem s celými dějinami bezdrátové telegrafie, s jejími nejvzdálenějšími, tajemnými počátky, s úžasnou řadou pokusů, které byly vykonány, než se podařilo sestrojiti pro bezdrátový přenos přístroje tak dokonalé, jak je máme dnes. Seznámí vás s velikou a důležitou úlohou radiových vln v moderním válečnictví. Ukáže vám, jak je možno pomocí radiových vln řídit plavbu válečné lodi na moři, aniž by se na ní nacházel jediný muž, a dokonce z ní i střílet nebo torpedovat, ukáže vám, kterak tímto způsobem je možno řídit i aeroplán, ukáže vám, jakou úžasnou úlohu hrají radiové vlny v letectví, kde pilotovi umožňují přesnou orientaci a celou řadu jiných a jiných věcí tak zajímavých, (jako na př. jsou kapitoly, věnované výhledům do

budoucná), a vyprávěných způsobem tak poutavým že knihu přečtete jako nejnapínavější dobrodružný román. r

Zikmund Winter: »Nezbedný bakalář.« Vydal Kvasnička a Hampl, Praha. Stran 318, cena 36 Kč. — V souborném vydání spisů Zikmunda Wintra vyšel druhý svazek »Nezbedný bakalář a jiné rakovnické obrázky«, jak stojí v podtitulu. Vedle »Nezbedného bakaláře« jsou zde ještě tři jiné povídky: »Kdo s koho?«, »Člověk zmařený«, a »Do zeleného pokoje«. Tyto dobrosrdečné povídky, po nichž vždy rádi sáhne a které představují vrcholný zjev české historické beletrie, vycházejí nyní v souborném vydání v krásné úpravě. A tím spíše bychom měli opět sáhnout po těchto milých a věčně svěžích povídkách, které nás seznamují s životem našich předků, měšťanů, studentů i bakalářů (taktéž pivomilných), které založily slávu svého autora. V

Em. Vajtauer: »Španělsko v ohni.« Vydal Melantrich, stran 200, cena 20 Kč. — I tato kniha je velmi zajímavým obrazem španělské tragédie. Autor její je socialistický žurnalista, zpravodaj »Českého slova«, který, jsa již dříve znalcem španělských otázek, podnikl loňského a letošního roku dvě cesty do válečného Španělska. Z jeho zážitků a podrobného studia pramenů vzešla pak tato kniha, sestávající jednak z letních pohledů žurnalisty, jednak z analýsy, pečlivě a mnohdy velmi směle, příčin španělského výbuchu a jeho evropských politických souvislostí. Pozorný čtenář najde tu vedle rozboru ideologie a vývoje zápasících politických směrů, zejména anarchistů, komunistů a tradicionalistických »requetes«, bezpečný a dokumentární důkaz ruské iniciativy a viny na španělském požáru, analýsu domácích revolučních sil, úlohy světového kapitálu ve španělské válce a zejména smělý rozbor politiky Anglie v dnešní mezinárodní situaci. Autor se poctivě snaží o objektivitu, jeho sympatie pro madridskou vládu jsou korigovány jednak rozumovou úvahou, jednak jasným zřením, čím bude vítězství. Čtenář ovšem musí být opatrný, aby se autorovou objektivitou na mnohých místech nedal strhnouti k uznávání závěrů, s nimiž nelze souhlasiti na sto procent. To platí zejména o autorově názoru na politický vývoj Sovětského svazu a o jiných věcech. Ale tak jako tak je to kniha zajímavá a samostatně myslící čtenář ji přečte s užitkem. j—

»Ptáci.« Nakladatelství »Vesmír« se velmi zavedčilo jak příznivcům přírody, tak i přátelům krásné kresby vydáním knížky »Ptáci«. Je to druhá knížka, vydaná v edici »Naše příroda v obrazech«, stejně upravená jako nedávné »Květiny« a rovněž kreslená mistrem K. Svolinským. Úvodní slovo je od dr. A. Hořice, předsedy čsl. společnosti ornithologické. Obdivujeme u reprodukcovaných ptáků úžasnou věrnost a živost barvy, která s velkou přirozeností lne k jemným čarům Svolinského. Každý pták je vykreslen do nejposlednějších detailů a obraz je doprovázen stručným popsáním života, psaným pro nejširší vrstvy a nikoliv suchým slohem profesorů přírodopisu. Domníváme se, že knížka se stane i milou příručkou vyučovací na středních školách. zr

Antonín Sova: »Drsná láska.« V sebraných spisech Sovových vydal Melantrich. Stran 115, cena 15 Kč. — Antonín Sova je jedním z málo čtených českých básníků a zrovna z této knihy vidíte dobře, proč. Je to většinou přírodní lyrika, impresionismus smíšený s expresionismem, a v celku básnické umění, které vyžaduje vskutku jemného, vnímavého a pozorného čtenáře, tichého snílka a milovníka přírody, jemuž by jistě tato kniha způsobila mnoho radosti. Sova sám zpívá v jedné básni, že »doved' z nitra věcí čist ty

okamžiky, jež nezahynou» a je to vskutku pravda. Žhavým úderem mocného básnickova slova se nitro věcí opravdu rozechvívá, cítíte, jak vás jeho vlny obklopují, a věci zjevují svou krásu. Jako u všech přírodních lyriků, nejlepší je Sova v malých básních, na které stačil výbuch básnického nadšení. Tam, kde musila přistoupit práce, působí jeho verš místy dojmem slovního balastu. Ale v celku je tato kniha jednou z nejkrásnějších. j—

Ing. Fr. Viceník: »Sedm měsíců v žalářích rudého Španělska. Vydala »Vlajka«, Praha II., Spálená 34. Stran 160, cena 7 Kč. — Autor knihy, pravoslavný farář, vykonával své duchovní poslání ve španělském Maroku. V prvních dnech španělské revoluce se vrátil přes Madrid do vlasti a při prohlídce dokumentů byly u něho nalezeny fotografie, na nichž byl zachycen ve společnosti španělských důstojníků, kteří se přidali ke generálu Francovi. Byl ihned i se svou ženou a dvěma dceruškami zatčen, sám věznen sedm měsíců a jeho žena s dceruškami umučeny přívrženci madridské vlády. Hrůzyplné zážitky sedmi měsíců vykládá způsobem dosti žurnalistickým, ale s přesvědčivostí přímého účastníka, který nejel do Španělska na výlet, ale byl do jeho tragedie zapleten celým životem a ztrátou svých drahých. K ilustraci španělské občanské války kniha velmi názorná. Ke knize jsou připojeny několikastránkové listy různých španělských biskupů, čímž kniha nabývá i charakteru velmi závažného dokumentu. j—

Jön Svensson: »Dobrodružství na ostrovech«. (Přeložil Jan Hrubý. S mnoha perokresbami a fotografickými reprodukcemi. Stran 328. Brož. 18 Kč, váz. 26 Kč. Vydal »Vyšehrad« v Praze.) — V souboru napínavých a při tom ušlechtilých spisů islandského spisovatele vychází jedna z jeho nejdobrodružnějších knih. Tentokrát vypráví Svensson o tom, jak se Nonni po ukončení školního roku na kodaňské škole krále Knuda vypravil s věrným přítelem Valdemarem na prázdninovou cestu po dánských ostrovech Sjaellandu a Fynu. Zažili na ní hodně neobyčejných příhod se slony a opicemi, krysami a divokými psy, též s »princeznami« a sedláky, ba i s cikány, jimž pomáhali hrát divadlo; ale ti se jim špatně odměnili: málem by se jim bylo podařilo nic netušící hochy unést přes moře. Nonni však v poslední chvíli prohlédl jejich nekalý úmysl a podařilo se mu zachránit sebe i milého přítele Waldemara. r

J. A. Baťa: »Budujme stát pro 40,000.000 lidí«. Vydal »Tisk« ve Zlíně. — Národní hospodářství nedostalo se dosud mezi předměty, kterým je vyučováno na středních školách a potřebné znalosti třeba každému doplniti vlastní pílí. Proto upozorňujeme na tuto zajímavou knihu, která bude pro studenta velmi poučavou národohospodářskou čítankou. Originálnost návrhů, teoretické i praktické řešení s přesnými propočty, jasný sloh a v neposlední řadě i velmi přílehavé obrázky inž. Štefana jsou vzorem, jak zaujmouti a přesvědčiti o užitečnosti i tak odvážných návrhů. Baťa je výjimkou mezi našimi podnikateli. Chce vidět dál, nutí myslet dál a v této knize předkládá řadu návrhů, jak zabezpečiti v naší republice výživu tolika milionům lidí. Řeší jako hlavní problém problém dopravního zřízení velké příčné autostrády, železniční magistrály, řady průplavů, leteckých tratí, motorisací a podobně, čímž bude překlenuta nepříznivá geografická poloha naší republiky a využito bohatství, skryté v dosud nepřístupných koutech. Vedle těchto návrhů technických navrhuje opatření administrativní, mající za účel usnadnění soukromé podnikání. Nejzajímavější jsou čísla o našem přírodním bohatství, srovnávající nynější stav těžby se stavem možným, která nutí k přemýšlení a budí důvěru, že realisace,

navrhovaná v knize, by přinesla opravdu velké Československo. Bá.

Karel E. Vlček: »Údery kladiva«. Básně. Vydal Josef Birnbaum v Brtnici. — Krutý osud dělníka, jenž je olupován o svou sílu i o svou duši, je tematem sociálních básní mladého autora, který to, co mu chybí na prožitosti a formální samostatnosti, vyvažuje bolestným soucitem, s nímž protestuje proti útisku sociálně slabých, a svým zaměřením, nalézaje vychodisko z této kruté tísně dneška v naději a důvěře ve spravedlivost Tvůrce. V práci mladého autora jsou ovšem patrné vlivy poesie sociální Wolkerovy a Bezručovy, některá báseň vyznívá jako poetistický experiment, některý verš mluví jako fráze básnický nepřetavená, někde se autor vyjadřuje — jak tomu Šalda říkal — poněkud silácky, ale kladem sbírky je jednotné ladění, opravdové pochopení, křesťanské porozumění pro útisk a křivdu, páchanou na dělnících. Po.

Dále došlo: Jiří Ohnet: »Farář z Faviéresu«. Román. Vydaly Společenské podniky v Přerově. Stran 260, cena 20 Kč. — **Max Brand: »Usměvavý Charlie«.** Dobrodružný román. Vydal Toužimský a Moravec v Praze. Stran 280, cena 16 Kč. — **Miloš Weingart: »Slovanské spisovné jazyky v době přítomné«.** Vydal Melantrich. Ke knize se vrátíme podrobným referátem v příštím čísle.

D O P I S Y

Apologie Velehradu.

... Opět několik listů zašumi v mých rukou. Prsty předávají si už mechanicky stránky 15. ročníku »Jitra«. Konečně opět kapitola »Unionismus«. — Hltavě poříkám (vždyť jsem přece z Velehradu, z ústavu pro misie slovanské), další práci dostanou zase prsty... Poslední číslo... Zabořím se do obsáhlé stati s nadpisem: »Kdo půjde zachránit Rusko?« V polovici se mi začne vraštit obočí, hlavou lomcuji myšlenky: budeme muset napsat apologii do »Jitra«... to je škandál, takováhle pesimistické úvahy sem psát... S rozhořčením čtu: »Stejně nemáme u nás misionářů řádových východního ritu pro Rusko ani u jesuitů a dominikánů, ač na Velehradě je apoštolská škola, která podle přání Stojanova měla vychovávat i jesuity-misionáře pro Rusko...« nevím, kdy autor tento článek psal, ale uveřejněn byl před třemi roky, a to už jsme měli 3 kleriky-jesuity východního obřadu. Ale to by samo o sobě bylo málo. Teď je bývalých chovanců našeho ústavu jesuitů 42 a s klidnou myslí a ještě s klidnějším srdcem mohu říci, že dobrá polovina je jich připravena pro Rusko. Nejsou všichni východního obřadu a myslím, že zatím by to ani praktické nebylo. Faktum je, že dobrá polovina odchovanců velehradského ústavu čeká jenom na otevření bran do Ruska. Může potom pisatel napsat se vším pesimistickým zahořknutím, že dnes má církve pro Rusko připraveny asi tři desítky všech kněží-misionářů? Ještě bych chtěl poukázat na dnešní stav ve velehradském ústavě pro misie slovanské. Letos bude mít Papežský ústav asi 120 chovanců. Zda všichni půjdou do Ruska? Nesmíme soudit zas tak optimisticky, ale duch, který v ústavě vládne, nasvědčuje, že jich bude hezká řádka. Ovšem, i kdyby všichni šli do Ruska, co to bude pro tak mnohé? V dnešním Rusku hledají mnozí nezaměstnaní práci, která už i tam pomalu dochází, a zatím pro nás se tam otvírá nové duchovní pole — plno práce...

J. Ivanovič.

hádanky

Vojtěch Maňoušek, redaktor,
Svitávka u Boskovic, Morava

I. TURNAJ.

Deset vylosovaných řešitelů tohoto
turnaje bude odměněno cennými
knihami.

24. Přesmyčka místopisná. 8
M. Svobodová, Nýřany.

V. BUDEJ A KOČI SEČE

25. Ráček 5
P. red. hád. věnuje V. Hejný, R.

Žel — minuly již ony časy;
dnes už jenom slyšet hlasy,
jak hezkým, rázovitým býval,
když lid český jej nosil.
Ráčkem pa-li jej čteš,
město velké rázem máš;
za oceán je hledat spěš,
v zemi dolarů je uhlídáš.

26. Výpustka. 6
H. Pössl, Brankovice.

S »t« rozsudek, bez »t« pták.

27. Lištovka literární. 10
A. Pospíšilová, Řepčín.

p	b	v	e	č	k	z	é	o
i	o	u	s	s	o	n	t	š
c	e	t	ú	n	a	j	e	y
l	p	j	i	e	š	s	e	y
c	o	s	i	p	l	á	i	k
k	o	ž	n	v	e	l	ě	č
a	a	f	á	i	s	š	d	x

28. Šarada. 6
S. Skuhrovec, Libějovice.

I II visí III stěně.
Kde je II III I ?

29. Pravěkovka. 5
Lok, Kyjov.

Jestliže čteš pravěkovkou
krátké citoslovce,
jedno město v české zemi
z toho tobě vznikne.

30. Záměnka s čárkovkou. 8
Olomuckým bohosl. K. Jurák.

Proč tak nad taji s »d«?
S »t« Sborník Vtíp se!
Pocítíš pak v hlavě —
a uhodneš vše — !

31. Číselka. 8
Na pamět presidenta Osvoboditele
T. G. Masaryka.

Dobojoval vlasti přední 123;
proti smrti nikde není 423 —
zmizla ústa, zapad' oči 567,
žal se vloudil v národ, v všechny
867...
14. září 1937. vm.

32. Přesmyčka zeměpisná 6
V. Bartoněk, Nikolčice.
Mařka, Eva, Orava.

33. Předponka. 5

J. Bez, Olomouc.

»Správný« tváře tvé části je on,
»předložkou« známý cvičence vý-
kon.

34. Zdrobnělka 4

Fr. Sečkořovi: Kvíčala, Strážnice.

»Velký« je celek mnoha lidí,
»malý« se na venkově vidí.

35. Záměnka. 6

Alois Dohnal.

S třemi čtvrtinami ptáka —
k mlsání nás láká;
se čtvrtinou, která zbývá,
na jihu se horstvo skrývá.

36. Rámčovka. 5

A. Fučík, Olomouc.

1. délková míra
2. nikdy nespěchá
3. mužské jméno
4. neuh, bolest

37. Záhadný nápis. 6

J. Gabriel, Kroměříž.

MARCI,

U JOCAD NAPI CAJ.

38. Doplněvačka s tajenkou. 8

K. Hejdušek, Prostějov.

- á x obyvatel Belgie
- ú x část nábytku
- í x filmový režisér
- r x slovensky nahoru
- a x amer. m jméno
- p x stará válečná zbraň
- u x jméno Sv. Otce
- á x dopravní prostředek
- s x lidově pokladna
- u x matematické znaménko
- k x část lidského těla
- a x první letec (z báje)
- s x řecké bohyně umění
- u x lidový výraz — hoch
- c x titul evropského diktátora
- d x začátek slovanské písně

39. Přesmyčka divadelní. 8

Svatojanským — Br. Cyr. H.

A NÁROD POVSTANE! o/ě

40. Přesmyčka literární. 8

J. Ch., Vsetín.

LÁSKA MARATOVÉ RA... s/z

41. Rebus popísaný. 6

K. Jiříček, N. Jičín.

Ženy jméno v třetím pádě,
číslovka a předložka:
v celku jistě v dnešní době
lidstva věc je nezbytná.

42. Mocněnka. 10

M. Jokl, Šternberk.

Když chudé dívce zbyla jen »po-
třeba drvařec«,
pak tedy službu »mocněnka«.

43. Postupovka. 8

A. Klein, Příbor.

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10.

1-3 dědina, 2-4 karty, 3-5 míst-
nost, 4-6 spojka, 5-7 skup. vody,
6-8 mužs. jméno lid., 7-9 člen
sev. národa, 8-10 žens. jméno fo-
neticky.

LISTARNA.

Srdečně vítám v náš kruh nové
hádkáře a hádkářky: Adlerová
(řešení nadějně, přihlas se s pří-
spěvký!), Bartoněk (kéž se usku-
teční přání Tvé a nás všech, aby
hádk. přibýlo nejméně o »L«, stačí,
když se každý tak nebojácně při-
hlásí jako Ty, Řešení dobré i pří-
spěvký, těším se na další), Gabriel
(správné oboje, pro č. 1. přišlo
pozdě, Sborník poslán, tuž se!),
Klvač (pošli také jiné druhy há-
damek a řešení), Němec a Novot-
ný z Nov. Města na Mor. (jen se-
trvejte v dalších turnajích), Sojdr
(těší nás Tvá pochvala »Sborníku«
a uspokojení s rubrikou, Řešení
nadějně, pokus se o příspěvký!),
Vaverka (správné oboje, pokračuj!
Brzy uveř.), Zákoutský (upřímně
vítám, dobré oboje, setrvej!), Weiss
(správné, uveřej., pokračuj!). —
Z technických důvodů výsledky II.
turnaje odloženy na příště. — Ne-
posílejte řešení z jednotlivých čí-
sel (jako z I. č.), ale najednou do
lhůty, jež bude určena (I. t. z č.
1-3). — Hádkanky uveřejňujeme
lehké i těžké, takže jsou přístupné
všem řešitelům; vyloučení všech
hádanek nikdo nežádá pro sloso-
vání! — Mnozí ještě neposlali do-
sud stvrzenku o příjmu odměny
za I. turnaj loňský; či míní, že
ty knihy nestojí za pár řádků? —
Kupony nutno přikládat k řešení;
bez nich nebude vzat na řešení
zřetel! — »Festina lente!« Mnozí,
obyčejně na začátku ročníku, se
vesele rozběhnou, pošlou příspěv-
ky a řešení, pak se najednou ztra-
tí... Z takových nemá »Jitro«
užitku! Potřebujeme vytrvalce,
kádř plných, pak rubrika bude
něco znamenat! — Přihlaste se vši-
chni, kteří jste se odmlčeli od A
do Zet, čekáme na Vás... Klein:
Dík za pozdr. lístek a rozšiřování
»Jitra«. Pozdrav Tvůj všem hádan-
kářům a výzvu, aby se v největ-
ším počtu zúčastnili práce, předá-
vám! Řešení dobré, přísp. uveř.
Knessl: Došlo potvrzení, řešení a
výborné příspěvký! Novotný: Do-
šlo, správné, brzy uveř. Odehnal:
V pořádku přišlo, pozdrav! Polá-
šek: Jistěže příspěvký každého vi-
tány, rád uveřejním, jak místo
stačí; řešení správné. Schneider:
Po řadě v obou čas. uveř., po-
kračuj! Svobodová: Řešení správné,
přísp. uveř., pozdrav! Urban: Co
nejvíce zařadím; konička v č. 3.,
díky! Zita: Řešení dobré, kupony
přišly i pěkné příspěvký, pokrač-
uj! Pohanka: Správné vše, vytr-
vej! Petr: Čekám další. Pěcha:
Dobré, zařaděno, uveř. brzy. Rei-
chová: Lístek radostně překvapil:
na další se těším. Říha: Pokračuj,
dobré, přiveď nejen ty, ale i osta-
ní své známé, ať je letos u nás
rušno! Čím větší kupy dopisů a
lístků mi přijdou, tím lépe! Po-
zdravuji srdečně všechny. Příspěvk-
y ostatních v č. 3., prosím mno-
hé o strpení. vm.

Hádkář se neobejde bez pří-
ručky. Objednejte si závčas »Sbor-
ník Vtíp se!« (6 Kč) a »Klíč k ta-
ji« (2 Kč), vniknete snadno do říše
tajů. Objednávky řiďte na red. há-
damek! Spisky pro pokročilé i za-
čátečníky!

Kuncířovy nové knihy

I. ročník přinese knihy:

1. Břetislav Štorm, Vladařství Růže. — 2. Christopano P. Waters, Povídka o starém námořníkovi. — 3. Karel Mirvald, Kryštof Kolumbus. — 4. Jaroslav Durych, Obrázky z Československa. — 5. a 6. Léon Bloy, Nezdvořilé povídky. — 7. Julius Zerzey, Obraz muže v pancíři. — 8. Alfons de Chateaubriand, Psi. — 9. Jules Barbey d'Aureville, Myšlenky uvolněné. — 10. Gertrud von le Fort, Malý král. — 11. Joseph Conrad, Novella. — 12. G. K. Chesterton, Pohoršení otce Browna.

Lze odebírat i u všech knihkupců.

**LADISLAV KUNCÍŘ, nakladatel,
Praha II., Voršilská 3.**

S novým školním rokem nový ročník týdeníku DĚTSKÁ NEDĚLE

Doporučujeme všem katolickým rodičům a vychovatelům »Dětskou neděli« jako dobrý katolický časopis mládeže.

Přesto, že »Dětská neděle« je tak levná, je obsahově velmi bohatá. Mimo články náboženské, podávané vhodným způsobem, nalezne chlapec i dívka v »Dětské neděli« mnoho ušlechtilé zábavy a poučení. Novinkou nového ročníku je měsíční čtyřbarevná poučná i zábavná příloha. Výtisk týdně za 20 hal. Roční předplatné Kč 12.—, při hromadném odebírání Kč 10.—. Žádejte u každého místního katolického šířitele, knihkupce, v prodejně novin neb přímo z administrace Praha II., Václavská ulice číslo 12.

Dvě hluboké knihy redaktora »Jitra«
profesora DOMINIKA PECKY:

SMYSL ČLOVĚKA

Pronikavá analýsa všeho dnešního myšlení. Kniha Řádu, jež nelze obnoviti v oblasti činu, dokud nebyl obnoven v oblasti ducha.

Cena 9 Kč, Edice Akord, Brno, Klácelova 2.

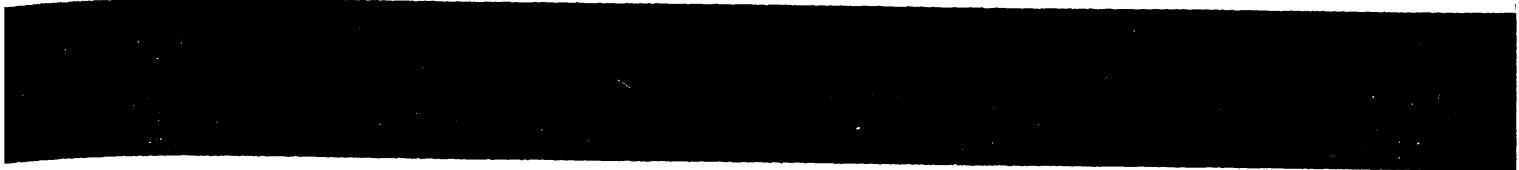
SVATÍ A LIDÉ

Hluboké pohledy do života hrdinů dob dnešních i minulých.

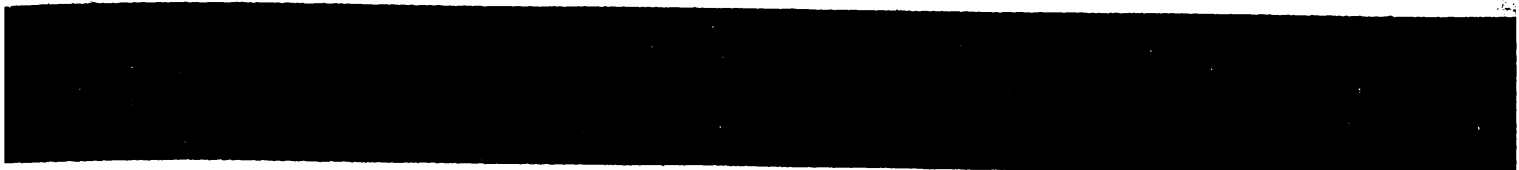
Cena 4 Kč. Edice Jitra, Praha III., Strakova akademie.

J I T R O

Č A S O P I S

S T U D E N T Ů

K A T O L Í K Ů

R O Č N Í K X I X

Č Í S L O - 3

j i t r o časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katolického universitního tisku (SIPUC) v Lille.
Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace Praha III., Strakova akademie. Telefon číslo 651-60. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271. Předplatné studenti do 1. ledna 13.— Kč, ostatní 27.— Kč. Po 1. lednu 1938 studenti 14.— Kč, ostatní 28.— Kč. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

redaktor profesor Dominik Pecka, J i h l a v a, Nerudova ulice číslo 28. Jemu zasílejte příspěvky pro »Jitra«. — U z á v ě r k a jest 10. každého měsíce.

zprávy dopisovatelům

Z. P. Prázdné a duté říkání. — B. T. G. Hromádka neladných a neskladných slov. — J. Vod. Velmi primitivní. — O. K. Nestačí říkat, že je něco krásné. Lépe je vyhnouti se tomu slovu, ale vyličiti skutečnost tak, aby čtoucí pocítil, že a jak je to krásné. — L. H. Rýmuje se to, ale básně to nejsou. — Dežo Art. — Řádky nejsou verše. Rým není věcí hlavní — v poesii vše záleží na intenzitě vnitřního zážitku. A ta se nedá ničím nahradit, ani pathosem sociálního postřehu ne. — R. Š. Slabé náznaky básnického vidění, ale lámající se hned jak třtiny ve větru. — J. M. Něco se hodí. Krise — zřejmě. Již rukopis to ukazuje. — J. H. Cośi neprostředního je v tom, ale celek budí dojem pouhé improvisace. — Joža. Je to tango opravdu traslavé. — Z — sák. Bojím se, aby se z těchto školních postřehů neudělala manýra. Co s obehranými motivy? — M. A. V. Váš sen byl podivuhodně vědecký.

à nos lecteurs étrangers

Pendant ces vacances, la Fédération prit part au XVI Congrès de Pax Romana à Paris. Quatre délégués prirent part aux délibérations à Bouffémont. Au propre Congrès participa une vingtaine de nos membres. D'autres passèrent leurs vacances dans les camps de vacances organisés par les soins de la Fédération. Ils furent au nombre de 10. Pendant la durée de ces camps, de nombreuses conférences furent organisées. La Ligue Universitaire tchèque organisa un pèlerinage dans la terre Sainte. La Fédération eut l'honneur d'accueillir le président de la Jeunesse Catholique Belge, M. J. Démaret et M. E. Limbourg. Deux étudiants en médecine français vinrent faire leur stages à Prague et en échange, un de nos membres passa six semaines dans un hôpital à Lille. La Fédération se prépare à entrer d'une façon digne dans cette nouvelle année scolaire, où elle va célébrer son 25 anniversaire. Au cours du dernier conseil du comité de direction, les principes en furent posés. —bá—

kolegové,

nezapomeňte na svoje dobré vychování, a vzpomeňte si na administraci »Jitra«, která od Vás velmi ráda uvidí a přijme předplatné XIX. ročníku »Jitra«.

Vyšlo 1. listopadu 1937. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva československého v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktor prof. Dominik Pecka. — Odpovědný redaktor JUC. Fr. Kolman. — Technicky vede prof. C. Václav Boštik. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII.-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Podací poštovní úřad Praha 25.

M. Pfliegler: Agere sequitur esse

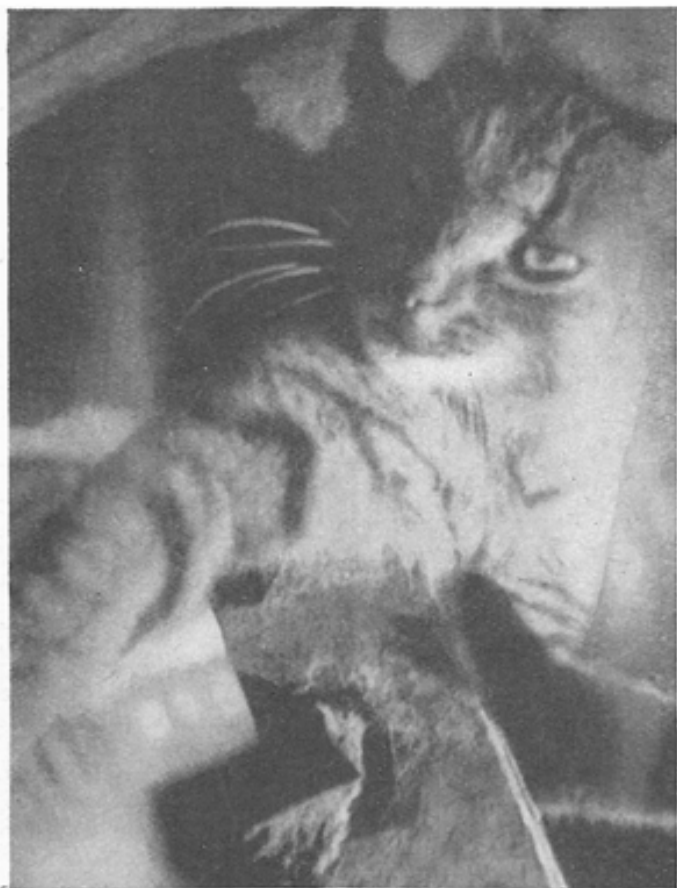
Nové uspořádání Evropy jeví se tím, že rozhodování je stále méně v rukou těch, kteří mají početní převahu a kteří volí, a ocitá se stále více v rukou několika málo lidí, kteří chtějí rozhodovati podle svého. Pošetilá víra ve správnost volební většiny padla. Dnes rozhoduje větší žár víry. Dnes nejde o to, abychom měli co největší katolické spolky jako vlastní zálohu politického boje, dnes jde o to, abychom žili co nejhlubším náboženským životem; nejde především o obranu, nýbrž o vyzařování silné a prožité víry. Ne větší počet rozhoduje, nýbrž větší náboženské zanícení. A to náboženské zanícení těch, kdož stojí ve světě. Směry naší výchovy jsou dnes různé. Stavěla-li se dříve proti nepřítelům nebo proti nevěreckému státu *acies ordinata* i zevně viditelná, je třeba dnes, aby věřící lidé silou své vnitřní víry vedli stát k víře. Hlubší, náboženštější řešení rozhodne. Dnešní totální stát by si dokonce zakázal jiné řešení. Řešení náboženské zakázati nemůže. Jest pro něj nepřipustné a neuchopitelné a mohl by býti proti němu jen k své vlastní škodě.

S velikou vážností je třeba zdůrazňovati, že činnost věřících je taková, jaká je síla jejich víry. Právě výraz »katolická akce« by mohl snadno sváděti, aby se kladl důraz na druhé slovo. Akce! Akce! Ne, pro ni platí scholastická věta: *Agere sequitur esse*. Jen z živé a silné náboženskosti může vyjít a se zdařiti veliké dílo. Ne počet, ne moc, ne politika samy o sobě rozhodují, ani nesmí másti strach před počtem, mocí a politikou, rozhodnutí je tam, kde je větší náboženská síla. To je věčně křesťanská působnost. To je vítězství, jehož dobylo dvanáct duchem Božím naplněných rybářů z Galileje ve světě, který byl početně milionkrát mocnější, to je ona převaha, již velcí svatí dějin strhovali svou dobu zářem svého spojení s Bohem.

O to tedy jde v Církvi, v našich spolicích, aby duše lidí byly zaníceny ohněm víry a naplněny silou milosti a tak vycházely do světa. Posvětití duše, uvéstí laiky ve svátostnou skutečnost jest první úlohou. A druhou: poslati tyto lidi vědomé posvátného úkolu do světa. Ještě v poslední době se stávalo, že katolíci zazlívali mladým katolíkům, že jsou si vědomi svého katolického poslání. Bylo velikou chybou, že jsme tohoto vědomí poslání neměli více. Je to prostě pojetí minulé doby, domníváme-li se, že stačí mládež chrániti a pak ji včleniti v křesťansko-politický plán. Potřebujeme lidí plných víry, kteří hluboce věří, že náboženství je rozhodující silou ve světě. Avšak aby náboženství rozhodovalo, toho dosáhnou náboženští lidé, jen budou-li žít pro svoji dobu ze zanícení své víry a z bdělosti.

A ještě něco se musí objasniti lidem věčně včerejším, jimž není skutečností přítomnost, nýbrž navyklé formy minulosti. Náboženské rozhodování není rozhodování proti někomu, není vůbec ničím negativním, není polemikou, není bojem p r o t i něčemu, nýbrž bojem o ně c o.

Z knihy *Vor der Entscheidung*, A Pustet, Salzburg-Leipzig 1937.

Jan Švec: ZNÁMÉ NEZNÁMÉ!

*Když struny mých snů se rozchvějí
a stesk svůj ukryjí do vláken pavučin
krev šumí v spáncích a na déšť krápějí
bolestných padá Váš hojivý stín.
Okna se prohýbají v dešti
přicházíte
plníte pokoj vůněmi růží
prozařujete vše jasem —
nedýchám
abych neodvál Váš obraz
a přece se srdci chce zpívat
rozplynout se v paprscích
Vašeho úsměvu.
Chtěl bych Vám vyprávět
o bílém domečku s malou zahrádkou
o světlém pokoji s hovorným krbem
o dvou srdcích
a jediném, nesmírném štěstí.*

Jan Boštík: NÁŠ MOUREK

Ze zápisníku starého profesora A. P.

»Vopálko, sedněte si, neučil jste se.«

»Prosím, já jsem se učil!«

»Kdybyste se učil, něco byste uměl.«

»Prosím, ano, já jsem se učil! Včera celý večer jsem se učil!«

»Řekl jsem: sedněte si. Tedy si sedněte a mlčte!«

»Ale já jsem se učil!«

»Učit se nemusíte, ale umět musíte!«

Pan profesor se ironicky usměje, poznamená si do notýsku, že kvintán Vopálka nic neuměl. Třída se nasměje. Čeká v tichu a nejistotě, kdo bude následovati po Vopálkovi. Pan profesor udělal vtip: učit se nemusíte, ale umět musíte. Kvintán Vopálka sedí. Má hlavu zabořenu do dlaní. Vypadá, jako by plakal nebo hluboce o něčem přemýšlel. Snad přemýšlí, jak to udělat, aby se člověk neučil a přece něco uměl.

Pan profesor se mýlí. Opak je pravda: musíte se učit, umět nemusíte! Učení je práce. Umění je úspěch. Bůh nežádá od nás úspěchy. Žádá od nás práci. Jen Bůh může mít úspěchy, my lidé nikoliv. Umí-li někdo bez učení, je to patrně tím, že má veliké nadání. To nadání je od Boha. Umí-li žák nadaný neučiv se, je to úspěch Boží. Neumí-li žák nenadaný, ač se učil, má v notýsku pětku. U Boha má jedničku. Takovou cenu má člověk, jakou má v úsudku Božím.

*

Bůh žádá práci. Tomu je třeba správně rozumět. Je rozšířeno mnoho bludných názorů na práci. Člověk antický pokládal práci za hanbu, domníval se, že je nedůstojno člověka svobodného, aby pracoval — práce tělesná byla údělem otroků. Naproti tomu v době

moderní se hlásá s velikým důrazem, že práce jest jediným smyslem života a takřka novým evangeliem člověka. Takový názor se výborně hodí zejména těm, kdož mají prospěch z práce druhých.

Obojí je bludné: viděti v práci kletbu i viděti v práci jediný smysl života.

Jisto je, že práce je síla, která pomáhá tvořiti mravní charakter: sílí vůli, neboť vyžaduje sebevlády, vytrvalosti, pílě a trpělivosti: kdo umí pracovati, umí také ovládati vášně a odpírati pokušením. Práce jest i požehnáním a to proto, že pomáhá udržovati zdraví těla i duše a je prostředkem k dosažení cílů vyšších.

Avšak práce není nejvyšší a poslední věcí v životě. Práce není evangeliem, nýbrž naopak sama potřebuje evangelia, oduševnění a náboženského posvěcení, má-li býti snesitelná a má-li míti smysl.

Kdo pracuje, musí věděti, jaký smysl má práce. Nelze říci, že smyslem práce je mzda. Neboť žádná mzda není dostačující. Dá se zaplatiti lidský duch, krev, zdraví, oběti, jichž vyžaduje práce? Také nelze pracovati jen pro slávu. Po staletích budou díla našich rukou rozpadlá v prach a díla našeho ducha zapomenuta.

Práce má smysl, jen když ji konáme pro Boha. Nejvyšším a posledním smyslem práce jest Bůh. Práce jest prostředkem naší spásy. Je klíčem brány nebes. Ať držíme v ruce kladivo, motyku, vařečku, pero, knihu, pometlo, mikroskop, chirurgický nůž, obvaz, thermofoř, měli bychom si uvědomovati, že držíme klíč rajske brány. Ovšem, my věřící pracujeme také pro mzdu: ale tou mzdou je sám Bůh. Pracujeme také pro slávu: ale tou slávou je sláva Boží.

Ostatně, ať nás o tom ještě názorněji poučí Unamunův švec:

»Zde máte ševce, který se živí výrobou bot a který je vyrábí právě jen s takovou péčí, aby si udržel zákazníky. Jiný švec žije v duchovním řádu vyšším, neboť má jakousi profesionální sebelásku a pro čest a slávu se snaží býti nejlepším ševcem města nebo celého království, třebaže mu to nepřivádí více zákazníků nebo peněz: jedná tak jen pro dobrou pověst a úctu. Ale jest ještě větší stupeň mravního zdokonalení v zaměstnání obuvnickém, a to jest, snaží-li se obuvník státi se svým spoluobčanům ševcem jediným a nenahraditelným, šije-li jim takové boty, že ho budou pohřešovati, zemře-li jim — zemře-li j i m a nejen zemře-li — že budou říkati, že neměl zemřít: a to vše proto, že šil boty s myšlenkou, aby je zbavil všech starostí o nohy a obtíží, které by jim bránily věnovati se úvahám o pravdách nejvyšších: šil jim boty z lásky k nim a z lásky k Bohu v nich: šil je nábožně.«

(Miguel de Unamuno, Tragický pocit života v lidech a národech. Praha, Symposion 1927, str. 198.)

*

A tak je to i s jinými prostředky dokonalosti a spásy. Práce, půst, samota, mlčení, sport — jsou jen prostředky k cíli. Samy o sobě a v sobě nemají hodnoty a smyslu. Leckdo se na příklad postí. Lakomec se postí, aby neutratil, sportovec, aby si uchoval pružnost údů, mondénní dáma, aby příliš netloustla a zachovala si linii. A přece to není ctnost, poněvadž tito lidé to nedělají pro Boha. Utéci do samoty a zachovávat mlčení není ještě dokonalost: nestačí prchat před zlem, je třeba přemoci zlo v sobě. Býti sám a mlčeti má smysl a hodnotu, jen když to má za účel přemoci sebe a konati dobro. Sport také není cílem o sobě. Jen prostředkem dokonalosti fysické a duševní. Bez vztahu k vyšším hodnotám je čímsi nesmyslným a často i škodlivým.

*

Navštívil mne bývalý můj žák, desátník-aspirant R. Hovořili jsme o vojně a přišla řeč na to, co se mu v kasárnách nelíbí: sprosté řeči. »Na vojně pokládá každý za správné

mluviti co nejsprostěji«, řekl mi. »Snad se to týká jen vojáků bez vyššího vzdělání?« namítl jsem. »Ne, i lidé s vyšším vzděláním tak mluví.« — »Snad to pokládají jen za výraz jakési mužnosti či chlapeckosti, za jakýsi prostředek družnosti a kamarádství?« pokoušel jsem se omlouvati. »Ne,« řekl, »je to sprostota. Mne to uráží. A nejen mne. I jiné. Ale jsme bezmocni. Teprve v poslední době se mi podařilo některé získati, aby toho nechali.«

Když odešel, vzpomněl jsem si na příběh ze života Schopenhauerova. Nějaký čas svého života chodil Schopenhauer jíst do hostince, kde obědvávali i důstojníci garnisony. Po každé, když sedal k jídlu, kladl filosof vedle talíře zlatý peníz. Vsadil se totiž, že ten peníz dá chudákům, stane-li se někdy, aby důstojníci nemluvili při jídle o ženách a o koních. Uplynuly měsíce — a filosof svou sázku vyhrál.

*

Co je ředitelský den? Definice nejvýstižnější: velká radost pro studenty, malá pro rodiče. Ad illustrandum: Byl ředitelský den na našem ústavě. Tatínek šel do úřadu jako obyčejně, maminka šla nakoupit a babička zůstala doma. Marcela a Slávek spali. Marcela chodí do kvarty, Slávek do sekundy. A babička je tentokrát nebudila, jako obyčejně, nechala je ležet, aby se prospali. A když se prospali, nastala vojna. Slávek hodil po Marcele poduškou, Marcela uhnula, poduška srazila vázu, váza vletěla do zrcadla, řink, a na zemi hromada střepů. A když přišel tatínek k obědu, spatřil tento obraz: Slávek klečí na hrachu, »protože začal«, Marcela u okna kajícně rysuje, babička plete svetr a hlídá je oba. Finale: tatínek nadává na školu, že je pořád prázdná, maminka přemýšlí, jak ušetřit na nové zrcadlo, babička lituje pány profesory, že se musí s takovými darebáky zlobit celý život.

*

V sekundě mají nového pana profesora z matematiky. Tuze se jim líbí, že pan profesor, než začne vyučovat, vždy se jim ukloní. Někdo by myslil, že to těm klukům bude k smíchu. A přece ne. Líbí se jim to. A mají toho pana profesora rádi. Z toho vidět, že reverentia puero je věc nejen krásná, ale i užitečná.

A při tom to jsou darebové, ba co dím, i lotřící. Onehdy v poslední přestávce měl pan školník vyprodány všechny rohlíky. Když na to přišli, chodili jeden po druhém pro rohlíky. »Pane školník, já bych chtěl dva rohlíky!« To jen tak, aby toho dobrého muže rozhněvali. Napřed jen bručel, potom nadával a nakonec se rozkřikl: »Zatracení kluci, už jsem vám říkal, že žádné nemám!« Quod erat demonstrandum. Studenti mají radost, když se někdo zlobí. Málokdo si uvědomuje, že chyba není jen na jejich straně. Chybuje i ten, kdo se dá rozzlobit. Kdo se zbytečně rozčiluje, projevuje nedostatek sebevlády, prozrazuje, že je slaboch — nu a to ty kluky náramně baví.

B e d ř i c h P ů ž a : P o h á d k a

Tvůrčí síla je badatelství a lovectví lásky, smrt ničeho a plný tón pravdy. Odhod'te zrcadla a barevná skla, udeřte na struny lásky, jež nezná smrti ani prchání času, jež nezná hranic, stěn a obmezených prostorů, jež nezná beznaděje zoufalství a bolesti ve svém cíli, ale prožívá je plně na svých cestách!

Povím vám pohádku o moci tvůrčí síly:

Do našeho města přijel neznámý člověk. Viděla jej večer, jak kráčí s kufříkem od nádraží blátivou cestou, jež jej přijala prudkým úderem špíny, až mu poklesávala kolena. Znáte takové vysoké, štíhlé, subtilní lidi, skloněné v ramenou kupředu, s hrudí pod kabátem

strakatě svraštělou, jimž žebra hladu šrafuji tváře? Smrt šla v jeho blízkosti, ale život jej přece neopouštěl pro jeho nekonečnou lásku. Oči byly blízký vyhasnutí, jako když plamen uteče do mlhy, ale přece se leskly svitem lampy pod vodou. Smrtelníče, tobě smím tykat, neboť se známe přátelstvím smrti. Poznal jsem ji ten večer, kdy tě opouštěla, vyštována nadbytkem lásky tvého srdce, a já jsem kráčet s jejím jménem chodbou posledního zklamání. Jsme zde tři, kteří zaslužíme pozornosti v tomto vyprávění — já, poslední potomek šlechtického rodu, který nemá již nic více, než co každý nuzák má: přátelství se smrtí; ale víte, co je aristokratické přátelství se smrtí? Můj básník je Rainer Maria Rilke. — Pak je tu on, klavírní virtuos s bledou tváří — a ona, dívka, již nenávidíme anebo milujeme, protože zná výšky velehor, hloubky moří a nezná závratí.

Všichni tři jsme poutáni, jak jsem již řekl, přátelstvím se smrtí. Smrt je jedna jediná, vždyť mi o tom vypravovala, a znamená jen cestu. K vůli lidem je Bohem personifikována, aby neděsila svojí polohou mezi dvěma světy, oddělenými propastí. Ale nás tři už neděsí ani taková, jaká je ve skutečnosti, protože jsme ztratili touhu převést své tělo. My je necháme zde a nebudeme taženi do hlubiny. Všichni tři jsme se toho večera viděli v našem městě, jež bývá pochmurné na Štědrý večer a ve dnech, kdy umírají mladí lidé. Potom byl klavírní koncert.

Klavír jako katafalk se černal na jevišti našeho divadla, ale mizel téměř proti černému závěsu. Když přišel umělec ke svému třetímu číslu, k vlastní skladbě »Smutný rváč«, kráčet na černém pozadí jeho bílý obličej jako maska, jež se nemění. Tož, rozumím hudbě jako hladina zahradního jezírka u bývalého zámku našeho rodu závanům větru; něžně se čeří a polyká barvy nebe i duhy a lesk slunce. Nerozumím hudbě, ale zmítám se ve své duši jako koráb, který hněvu a záludnostem moře také nerozumí. Rozumím hudbě jako dítě plameni lásky. Nerozumím jí, ale jsem jí šířán a tvář mi plane jako při nadšení. Slyšte! . První úder do klávesnice: kdy jsme je slyšeli? Tehdy, kdy nám umírala milá, kterou jsme ještě neznali? Tehdy, kdy slunce v pádu naznak rozrazilo vlny úderem zlata a zahrálo na struny potoků v údolích smyčcem mlh? Tehdy, když byl večer a zvonilo klekání a když jsme tušili, že v noci vzplane náš zámek, zapálený pochodní nenávisti? Jsou to akordy tísně a žalu, hrůzy a bolesti; trhají, rvou a stín krvavé ruky uléhá do očí. Pianisto, tvé srdce umírá! Nevolej o pomoc! Komu umírá srdce, je odsouzen nenávratně!

Děkuji ti, bojovníče, děkuji ti, vítězi nad smrtí! Děkuji ti za akord burácivý a za pršku mollové něhy, za vánek nad naším jezírkem, za akord chystání k odjezdu, za tón lásky, kterou jsme založili do nejmilejší knížky a kterou najdeme opět, až se naše duše vrátí do stejných snů a na stejné cesty.

Můj básníče tónů, jsme osvobozeni. Rozbili jsme vězení a ty kráčíš v dálce přede mnou vyčáhle shrbený, uhnutý na stranu, zapjatý v kabátě, s očima sklopenýma do sebe. Slyším tón mé nejmilejší cesty, vozové cesty mezi poli, do jejíhož středu spadá stín kříže, stín zelený a azurový, který se opírá vítězstvím slunce. Zelená pole, hnědá rozrytá cesta? Kam to jdem? Proč vykouzluješ ozvěnu skrytého údolí? Proč dáváš zpívat zatrachtilým cvrčkům? Déšť, úder, krupobití, zlato — zlato . . . Na cestě stojíš proti jasně modrému nebi, dálky utíkají k hranicím kopců, namodralý stín lesů teče údolím, zlaté trávy kvetou v zeleni luk; stojíš sehnut pod přílbou světa, úder slunce v ni narážejí, obloha štěstí padá v proudech, bystřina světla a vůně tě strhuje, jsi doma, doma: rozezvuč zvonky na lukách, rohy ve stínu lesů, zurčení bystřin, paprsky slunce jako nejjemnější struny. Zachyť slunce a světlo, zaklej je do širokých a plných tónů: polnice, polnice ať zní a nejvyšší tón vítězství, radosti, slávy

Odneste ji, rychle ji odneste! Jak těžko je vyjádřit rychlost a nečekanost neštěstí! Za-

vřete oči, nedívejte se! Než co to? Kde je hnědá cesta a zelená pole pod záplavou slunce? Proč jste zhasili karmínový svit její tváře? Proč jste ji nezachránily ze záplavy stínů lesních před večerem, aby nezaplavily ve fialově modré hojnosti její rty? Naše pohádka je u konce . . . Nezemřela! Očekává svou smrt v úderech slunce . . .
Můj pianisto, na tvých prsou leží základy podzemní dráhy, základy hotelu Ambassador, katafalk zemřelého štěstí . Jak se můžeš, chudáčku, vrátit?

FUERAMUS QUONDAM . . .

Václav Hra: VÝCHOD A ZÁPAD

*Duší mou zamlklou růžovým sněním
tón hýřících srdcí zněl;
má duše procitla paprsků chvěním
a prošla exilem ledových plání
a vstala oživilá poledne dechem;
jen sama cítila temnoty tání,
jen sama dýchala Východu echem.
Pod blankytné nerozpjatými píseň zpívala,
hlas houslí tonul;
má sestro, tys ji srdcem objala
a dala v srdci láskou žít
a cítit květů němý žal!,
chceš bratřím radost připravit,
chceš počkat, až Západ by se kál.*

Josef Bárta: ČTYŘLÍSTEK

*Vodopád rukou se třásl jak třtina v parnu
Krůpěj práce smáčela zatažené rty a chutnala soli
Hlava vedle hlavy
Dobyvatelům vyrostl v očích jak v horku mračen
zelený splav
Jen jeden chodec smí se sehnout
a s vítězným pohledem žní
symbol ukořistit
Jen jeden chodec a jeden strom*

Emil Baumann

Znamení na rukou

II.

V jídelně s dřevěným pažením čistě bílým seděla v čele stolu paní Eliška Cormierová, majíc po pravici jednoho kněze a po levici druhého, strýce Gastona, »otce«. Jeronymovo místo právě proti ní mezi oběma dívkami bylo prázdné. Nečekali na něho, protože host, kanovník Laugevin, musil odejít před třetí hodinou. Vážnost sutan, smuteční šat Toniččin a Anežčin, vysoká opěradla židlí potažená hnědou koží, obdélníkovitý, úzký a podlouhlý stůl, kříž na zdi, visící nad hlavou paní domu, to vše dodávalo této místnosti klášterní přísnosti. Přesto však stál na ubruse stříbrný košík s fialkami a prvosenkami. Velkými okny proudila dovnitř zelená a plavá svěžest prvního listí v zahradě. Anežčiny a Toniččiny vlasy a jejich jemné líc byly zality chvějícím se proudem jasu. Plavovlasá a růžová paní Eliška marně halila do šedivě klášterní bluzy půvaby své plodné zralosti;

uchovala si i v dvaadvaceti letech živost téměř nedotčeného mládí, tvář panenské čistoty. Kulatý profil brunátného kanovníka Laugevina s ústy jemně uštěpačnými připomínal ony abbé 18. století, příliš dobře se mající, příliš spokojené, kteří i se svých portretů zahanbovali bezkrevně a neduživě prasynovce. Paní Cormierová, kdykoliv přijel do Paříže, jej přijímala jako přítele z dětství svého zesnulého muže. Včera večer přijel z Luçonu, máje u kardinála jakési důvěrné posláni, jež chtěl dnes vyřídit.

Od těchto příjemných tváří se odrážela hrubá a zmučená tvář »otcova«: hranatá hlava, mocné skráně, bujné vlasy, téměř už bílé, nepravidelné obočí, jež vraštil, jako by chtěl pouštět blesky, napjatá čelist, vous, rozdělený ve dvě, jehož špičky si pohlazoval sukovitou rukou, rozkazovačný vzhled, oko jiskřící jako oko sokola, vrhajícího se do propasti. Jeho tvář mohla být lehce tváří nějakého hrozného starého Šuana. Jeho kněžství, nemoc, modlitba, vůle zříkat se ji zjemňovaly, očišťovaly. Jeho nažloutlá pleť svědčila o chorobě jater. Jedl málo; hrníček mléka a opečený chléb mu stačily k občerstvení. Když však mluvil, mluvil po svém zvyku jako prorok, jako by on jediný měl právo být poslouchán:

»Vy si tedy, milí lidé, myslíte, že válka je u konce? To se pletete; mír, to je jen zdánlivý klid zbraní; pohromy se už blíží. Ta čtyři krvavá léta byla jen píchnutí vosy proti tomu, co nás čeká...«

Paní Eliška, třebaže už dávno si zvykla jeho věštbám, cítila, že jimi pobouří optimistického kanovníka. Rychle otočila své živé oči k svému švagrovi a půvabně jej prosila: »Ach, otče, šetřte nás, prosím vás, dovolte nám mezi těmi dvěma pohromami alespoň dýchat...«

»Milý příteli,« pravil kanovník, snaže se zůstat laskavý, »podobáte se stále chmurnému Ezechieli, když mu zeslázla jako med jeho hořká kniha, již snědl, kniha plná nářků a strašlivých hrozeb. Což budeme zkoušeni víc, než sneseme? Což oběti už nezasáhnou?« Otec se chystal odůvodnit svá proroctví rozhořčen nad tím, že se o nich vůbec mohlo pochybovat. Ale vtom bylo slyšet, jak byla branka vily prudce zavřena. Někdo čile skočil na schodiště. Paní Eliška taktak, že mohla oznámit:

»To je Jeronym.«

Vstoupil červený, poněkud udýchaný, jak rychle stoupal. Jeho příchod způsobil radostné uvolnění. Políbil matku na čelo, stiskl ruku svému strýci a kanovníkovi; obě dívky mu podaly konečky svých prstů. Kuchařka Desideria mu přinesla na stůl chutnou rybu, paní Eliška ji rozdělala, a zatím, co Jeronym vysvětloval své zpoždění, strýc se ho zeptal, jaký mělo průběh svěcení: »Svěcenců, předpokládám, nebylo právě mnoho...«

»Ano,« odvětil Jeronym, »je jich příliš málo. Bylo to však přece krásné. Viděl jsem zblízka pomazání rukou. Neměl jsem o tom tušení.«

»Dřív,« poznamenal strýc, »provinil-li se některý kněz nepočetným životem, musil podstoupit opačný úkon. Biskup mu škrabal ruce nožem nebo kouskem skla, aby jej zbavil moci světit a žehnat.«

Tonička se zachvěla: »To musily být zkrvaveny!«

»Uklidněte se, slečno!« zasáhl do rozmluvy učený kanovník. »Církev nebyla nikdy tak nelidská. Pontifikál doporučoval biskupovi, aby je škrabal jen mírně, lehce, sine effusione sanguinis.«

Anežka prohlížela ruce kanovníkovy i otcovy. Zašeptla tuto podivnou poznámku: »Kněží tedy nosí na ruku znamení?«

»Věřil bych tomu,« pravil Jeronym, »a tak si myslím, není-li snad v jistých případech toto znamení dědičné.«

Paní Eliška se zasmála, kanovník zavrtěl hlavou a otec svraštil obočí jako před zneklidňujícím paradoxem. Jeronym pokračoval: »Divíte se tomu, mám však na mysli svého přítele Montcalma. Jednoho večera byli jsme sami dva ve svém úkrytu; on poklekl a dlouho se modlil a pak mi svěřil, že se stane knězem, vrátí-li se živ domů. A prozradil mi také důvod, jeden důvod pro své povolání. Montcalm se nejmenoval Montcalm, jeho pravé jméno bylo Brindeau. Se strany matčiny pocházel z rodiny Sainte-Flaivů, staré rodiny z Bocage, již patřilo několik pozemků blízko nás. Jeho dědeček, pravil mi, změnil své jméno, aby ukryl jistou hanbu. V dobách hrůzovlády baron Sainte-Flaive se odstěhoval ze země; jeho žena a dcera, protože s ním nemohly odejít, byly uvrženy do vězení v Nantes. Zalíbily se žalárníkovi a ten jim nabídl, že s nimi uteče, že s nimi

odpluje do Španěl. Ale za jedné podmínky: mladá dívka si jej musí vzít. Paní Sainte-Flaiveová s tím souhlasila. Ten žalárník byl krásný člověk, dovedl obloudit slečnu, oslniv napřed její matku. Měli spolu tři syny. Později vyšlo najevo, že ten bývalý žalárník byl kdysi knězem. No, a Montcalm myslel, že on musí napravit předkovu provinění. Končil slovy: „V mých žilách koluje kněžská krev; něco silnějšího než jsem já mne pudí ke kněžství.“ Napravil to svou vlastní krví...»

Jeronym se podivil, jak se rozhovořil. Odhaluje právě teď tajemství přítelovo, byl už téměř na cestě přiznat se i k poslednímu naléhavému přání mrtvého, jež dosud nesplnil. Myslel, že slova přiznání k tomu nikdy neprojdou jeho rty. V nastalém tichu mohl naslouchat echu svého vyprávění, doznívajícimu kdesi hluboko v srdcích, jako když padající kámen skáče po stěnách studně. Ale kanovník, úzkostlivý theolog, cítil, že musí k tomu něco dodat:

»Povolání vašeho přítele a pomazání rukou, převzaté od bývalého kněze, to jsou dvě skutečnosti, mezi nimiž není zřejmého vztahu.«

»Co o tom víte?« odporoval otec, jsa ochoten zkoumat věci nevyzpytatelné.

Jeronymovo náhlé prozrazení tajemství Montcalmova pobouřilo paní Elišku. Proč jí syn, jí první, nic neřekl o tom zvláštním důvěrném sdělení? Zavedla rozhovor na jiný předmět, kde by se otec a kanovník nemohli střetnout, jak si myslila. Abbé Laugevin právě před několika měsíci pobyl nějaký čas v Římě; ráda by prý jej provázela po katakombách. Vypravoval, že v katakombách svatého Kalista zastavil se trapista, jenž jim dělal průvodce, před drobným basrelieфом z mramoru, jenž představoval okřídlené Amory, sedící jako závodníci na koních v plném trysku. »Co je v tom motivu křesťanského?« tázal se trapista. A sám odpověděl: »Pohanské, ale krásné.« »Je nemožno,« pokračoval abbé, »představit si ve Francii takového trapistu nebo někoho z nás, kdo by se odvážil podobného výroku. Nevyléčitelný jansenismus žije na dně našich mravů a našich předsudků.«

»Jansenismus měl v sobě cosi dobrého,« odporoval otec s útočným úsměskem. »Byla to hradba proti uvolnění mravů. Dávám tomu přednost před naší hudlařskou zbožností, ilusí spásy za sníženou cenu, spásy, jež nic nestojí.«

Kanovník, zachovávaje zdvořilý tón, se tázal: »Jak tedy vysvětlíte, milý otče, že všude tam, kde se nasadili jansenističtí biskupové nebo kněžstvo, poklesla víra daleko rychleji než kdekoli jinde?«

Spor mezi oběma církevníky se přiostril proti vůli paní Elišky, jen umírněnost kanovníkova udržovala skřížení zbraní v mezích. Tonička mlčíc a jakoby ztracena pozorovala nárazy jejich argumentů. Anežka a Jeronym se polohlasem bavili spolu, nikoho si nevšímajíce.

»Pohanské, ale krásné,« opakoval Jeronym. »Mám rád tu šíři pohledu. Konec konců, příroda je dílo Boží, tělo není prokleté a láska ke kráse není zločin.«

»Soudím jako vy,« pravila Anežka. »Nebo lépe, myslím moc málo. Pro mne existují bytosti, ideje jen taktak. Zeptejte se pak ještě kanovníka na Itálii. Tak ráda bych znala Řím a také Sicílii, ani nevím proč. Sním o Maltě, o Africe. Představuji si, že život v jižních zemích je božstější a prostší. Žítí, ach, žítí!...«

»Myslím, že vám rozumím,« řekl Jeronym, dojat její důvěrností, překvapen jejími nostalgickými záchvaty. »Ale řekněte mi, žítí, co si pod tím představujete?«

Anežčina víčka s hnědými brvami se lehce zachvěla, prchavá červeň přeběhla po jejích lících a její hlava se půvabně zvrátila jakoby v běhu. Po krátkém odmlčení však přece odpověděla: »Nevím o tom nic jistého; toužím, protože neznám...« Málem by mu oplatila jeho otázku: »A co vy rozumíte slovem žítí?« Neodvážila se však, jako on už nechtěl na ni více naléhati. Než právě v těchto intimních chvílích pociťoval skutečně její přítomnost. Všimnout si toho, že má pruhlednou pleť, tmavomodré oči, jimž dodává půvabu křivka řas, drobné rty, trochu vzdušné tam, kde se spojují, profil, jehož podlouhlé rysy zdůrazňoval ostrý nos, útlou ruku, hedvábný a zajímavý hlas, jako by neustále bezstarostně snila, to neznamenal znát ji. Ale teď právě pootevřela svou duši. Jeronym náhle zatoužil proniknouti ji.

Vůbec si nemyslel, že by byl do ní zamilován; mínil, že je mu jen příjemnou přítelkyní. Dovedl by se však zastavit u pomíjivé sympatie? Kdyby byl neobjevil u její sestry Toničky něco hlubšího, byl by se měl na pozoru před marnými vzněty. V ušlechtilosti

a nebezpečí, plynoucím pro něho z takového přátelství, bylo cosi z katolické prostoty. Srdce uzpůsobené k absolutní lásce ho vrhá do světských citů. Nedovedl milovat polovičatě, odevzdat jen část sebe. Poznával na Anežce, že je mu tajně odevzdána. Jeho první hnutí byl jakýsi tělesný zmatek. Paní Eliška ji charakterisovala jako »spáčku, jež čeká hodinu probuzení«. Jeronym se mohl pokládat za příčinu nebo příležitost jejího probuzení. Anežčina přitažlivost odpovídala v něm volání mládí až do té doby zdrženlivého. Vždyť prodělal hrůzy válečné a promiskuitu za frontou, aniž jedenkrát podlehl tělesným příležitostem. To ho ještě chránil Montcalm, Montcalm, který mu jednou před ofensivou prohlásil: »Zemru-li, tož zemru jako paní.« Nicméně zdálo se mu, že v Anežčině prostoduché citovosti je cosi umělého, zastaralého. Nerad by byl tím napálen. Rád by ji býval upozornil: »Žít, to neznamena dožadovat se štěstí pro sebe; žít, to je dávat se...« Hrozil se však být pedantem, mravokárcem. Ale nebyl ochoten on jako ona uzavřít mezi Bohem a světem kompromis, v němž by místo postoupené Bohu bylo co nejnižší? Tyto vážné myšlenky dotkly se jen na chvíli jeho pozornosti, jako když vnikne do vzduchu ulice vůně kadidla z kostela, jehož dveře se otevrou a hned zase zavrou. Jeho vědomí bylo zaujato drobnými vnějšími fakty.

Po obědě navrhla paní Eliška kanovníkovi, že by si mohli prohlédnout zahradu, protože měl ještě chvíli kdy. Ráda by jej byla uctila. Udržela si zálibu v sázení, v zařizování; jejím jediným přepychem, jímž se bavila, byly květiny, stromy, drůbež. Dům, jež koupila za války, chtějíc být s Jeronymem až do konce jeho studií, se zvedal na kraji předhoří v místech, kde kdysi stával zámek knížat z Beauveau-Craonu, bombardovaný a zničený německými granáty r. 1871. Zahrada za domem běžela po stráni a opírala se o okraj lesů, které až po hřeben buzenvalský pokrývají půvabně zvlněné návrší. Některé koruny trčely ještě holé, ale svěží zeleň rašila všude, pokrývala tmavé větve jako očistný déšť. Třešně, hrušky s bílým chmýřím, šeriky, broskve, třesoucí se pod zimomřivými květy, vypadaly jako křehké oltáře, přistrojené k velkému svátku.

»Kouzlo Bílé soboty,« pravila Tonička Jeronymovi. Krácel poslední. Před ním šel kanovník s Toničkou a Anežkou. Paní Eliška byla vpředu, nesla se lehce v slaměném klobouku s fialovými stuhami. Otec, ten se odebral do svého pokojíka, nespokojen s kanovníkem, protože jej nedovedl ani na konci rozepře přinutit, aby složil zbraně. Měl ostatně ve zvyku, jako dokud byl na jihu, lehnout si po obědě a tak nahrazoval dost špatně bezesné noci. Paní Eliška nadšeně vychvalovala dobrému abbé Laugevinovi slibné hrušky. »Tu jsou moje wiliamky, máslovky, eiffelovky...«

»Eiffelovky!« zvolal vesele kanovník. »To aby člověk, bude-li je chtít jíst, znal tajemství ucha jehly, jímž projde velbloud.«

»No počkejte,« pravila, »na podzim vám jich dám ochutnat. Uvidíte, pane kanovníku, že projdou velmi snadno.«

Zavedla jej do francouzské zahrady, zařízené podle jejích plánů. Střídaly se tam nádherně kulaté trávníky, obdélníky, trojúhelníky. Na dlouhých travnatých záhonech stály proti sobě kuželovité tisy a nezdálo se, že se příliš nudí. Uprostřed jednoho záhonu, osázeného růžemi, vévodila nádrž čistého tvaru. I nejranější růže nasazovaly sotva pupence. Kanovník znalecky pochvaloval některé tabulky s nápisy: »Ach, sluneční růže! Kytice pro nevěstu.«

Následoval paní Elišku, máje ji po pravici, mezi zelím v zeleninové zahradě až do drůbežárny. Slepice byly rozděleny podle odrůd v mřížovaných posadách. Dvorek byl vysypán jemným pískem. V blízkém chlévku se ozval přátelský hlas kozy; dvě kůzlata tam běhala poskakující jako bláznivá. Honila se navzájem, skákala na dřevěnou lávku a zase seskakovala. Jejich matka k nim přiběhla. Byla to syrská koza, šedá, s hedvábnou srstí, přitiskla svůj vybíravý čumák na mříž. Zatím co jí paní Eliška a Tonička podávaly kousky chleba, mláďata jí skákala po hřbetě a vrtíce ocasem tlačila se jí mezi nohy, aby mohla nasáhat její plné cecky. Pak odbíhala, metajíce kozelce, ale najednou se zastavila zmateně, vzdorně, umíněně, opojena dobrým mlékem, opilá tím, že jsou na světě. Paní Eliška, Tonička i kanovník se bavili jejich nevinným poskakováním. Duše prosté nalézají u nevinných zvířat cosi, co připomíná radost prvního Ráje. Ale Jeronym a Anežka je předešli k »budce«. Paní Eliška tak jmenovala v žertu ohradu, kde žily odděleně na jedné straně rodina malých dog, na druhé mladý světlý vlčák s černými skvrnami, s nervosními údy, se špičatýma ušima, se žlutými kruhy nad

očima, bojovného a prchlivého vzezření. Ten přecházel dlouhým krokem sem a tam uprostřed svého příbytku se vztyčeným krkem, jako leopard v kleci.

»Urob!« zavolal Jeronym. Pes se protáhl, zazíval a přiběhl očenicchat ruce svého pána. Vida však blížiti se kanovníka v sutaně, jehož neznal, najednou se zarazil, připraven ke skoku zuřivě zaštěkal. Dogy jej na plné hrdlo doprovázely.

»Ten hafan,« žertoval dobrý abbé, »jak se zdá, je antiklerikál.«

»Nesmíte v tom vidět osobní zaujetí,« poznamenala paní Eliška. Desideria říkává, že je jen nepřívětivé to zvíře.«

»Tak si myslívám,« uvažoval zcela hlasitě Jeronym, »proč mě vábí dravost tohoto psa. Mám jej rád i v zuřivosti, i když se chystá kousnout. Vlastně já věřím jen v sílu.« Kanovník, jenž měl rád jasné pojmy, opravil jej mírným hlasem: »Vy to říkáte, milý příteli, ale cítíte to také? Síla není brutalita. Písmo svaté má pravdu: Moudrost je nad sílu.«

Tonička smějíc se přiběhla na pomoc a dodala: »Zapomínáte na mne. A což láska k bližnímu?«

»Láska k bližnímu?« zvolal Jeronym, »to je přece svrchovaná síla. Ctím Krista proto, že zvítězil nad smrtí, proto, že se vrátí jako vítěz na konci věků...« Vybuchl tu odpověď s mladickou povídavostí. Anežka ho pozorovala. Zdálo se jí, že vidí kolem jeho tváře tu slavnou záři, jež obklopuje čela hrdinů; rychle však sklopila víčka, aby si nevšimli, že se mu obdivuje.

Kanovník se omlouval, že už musí jít. Všichni jej doprovázeli až na konec zahrady. Ještě se podívoval nadšeně dalekým obzorům a lahodě té krajiny; nic není příjemnějšího nad ty buzenvalské lesy, jejichž listí bylo zamlženo v měkkém jarním slunci. Jestliže na pravé straně uzavíraly rozhled pevnou linií návrší saint-cloudské, nejvyšší pahorky meudonské, na západ vypadala krajina jako bez hranic, jako moře. Za okraji údolí v dáli se prostírala Paříž, neurčitých obrysů, jako město mrtvých v troskách: kompaktní hromady kamení, přerušené černými skvrnami, masami dřeva. Pruh vody, jímž se jevila Seina, věže kostela, jakýsi dóm vystupovaly z neurčité plochy; ten obrovský komplex se ztrácel v mlze, bez linie horizontu. Hřmot cest dozníval tam v dáli jen ztlumeně. Zpěv ptactva oživoval prostor. Neviditelná letadla plnila éter hlubokým hukotem, jako když hraje na varhany, nebo jako ruch města v oblacích.

»Ticho výšin!« vydechl ještě kanovník, než opustil paní Elišku. »Žijete tu krásný sen.«

»Není to skutečně jen sen?« zasněně pravila, dávajíc mu sbohem.

Když se vracela nazpět, zastavila se u jednoho záhonu, aby přivázala ke kolu růžový keř, jenž se uvolnil. Tonička byla už vpředu; paní Eliška se podívala na Jeronyma a Anežku, kteří šli vedle sebe, oba pružní, štíhlí, roztomilí, ona menší než on, nenuceného chování. Bavili se bratrsky.

»Z těch dvou dětí by byl pěkný párek; jsou si však souzeni?«

H a n a Č e r v i n k o v á : Š t ě s t í

Zsinalé nebe se naklonilo nízko k horké zemi, veliký keř bílého šeríku, sahajícího do oken prvního patra, těžce vydechl horkou, silnou vůní. Prásk! Prásk! Vichřice zalomila neviditelnýma rukama ostře bičujíc starý smrk v koutě zahrady.

Výkřik člověka srdce unikl oknem . nesl se daleko v zeleň stromů, v stíny záhonů, svíjel se po pěšinkách jako hádě, usedal na mokré kalíšky květů, vracel se zpět k otevřenému oknu — až konečně se spojil se zelenavými blesky a v rachotu bouře zanikal — bezvýsledně zanikal. Někam daleko toužil ten hlas mdlého a klesajícího srdce, snad až tam, kde na obzoru sluníčko složilo plavou hlavu matce zemi v klín, tam, kde se s ní v nekonečné něze políbilo. Bílý šerík se skláněl důvěřivě až k oknu. Pojednou se vyklonil z okna stín a snědá ruka se lačně natáhla a ulomila dva proutky; převázala je stříbrnou stužkou a vložila do vázy. Květy ve váze voní, ale jsou smutné, vysílené, a pomaloučku odumírají, vysílají vonný pozdrav očím i duši člověka, který jim porozumí. Snědá ruka

však se nespokojila ošetřováním šeríku, vzala proschlé květy a schovala je do krabice. Jednoho dne se červená krabička otevřela a uschlý květ počal hovořit k srdci něco podivného — podivného. Vyprávěl o vzduchu a slunci v otevřeném okně — kam chodilo štěstí na táčky — vyprávěl o lidech, kteří se měli rádi. Kam zašli se svým velkým štěstím, s těmi krásnými, horoucími slovy?

Štěstí? — To není pevná věc, jako stužka do vlasů — je to jen ohníček vzácné cigarety. Vzplane — uhasne — není ho více, ba často ho i sami udupáme, nemůže hořet stále stejně. Štěstí je něco, co nelze uchopit holou rukou — štěstí — je snad u některého člověka uschováno v červené krabičce v podobě uschlého květu. Vždyť člověk si ani neuvědomí, že mnohdy je to celé jeho štěstí ve vzpomínce — a s květem snad i ta vzpomínka uvadne — zhasne — a je hozena na oheň.

P e p a J a k e š : V z p o m í n k a

Utopen ve věnci hor a stromů stojí na malé výšince kostelíček. Když je v něm dvacet lidí, je tam dusno k zalknutí. Říkají, že na tom místě bydlíval poustevník. Nikdo tomu neodpírá, a proto není, proč by bylo tomu nevěřit. Je vůbec mnoho věcí, jimž se věří, poněvadž jim nikdo neodpírá. Možná, že je to dobře. Člověk nikdy neví, proč Pán Bůh nechává takové pověsti bloudit po světě. Asi tomu nemůže jinak být. Kostelíček, vlastně větší kaple, stojí u jezírka a stráž jeho tvoří šest věkovitých dubů. S jejich rozsochatými korunami tvoří barokní portál

i věžička ladný celek, který se promítá do nekonečného prostoru oblohy jako zapomenutý obraz, nehmotný, jen vybájený duší snílka. Na vížce visí starý zvonek, asi tak starý, jako kostelík. Snad zázrakem ušel rozlítí na kanony. Asi naň zapomněli. Zvoní jen jednou do roka. A snad proto, že zapomněl, jak zní, zvoní s počátku nesměle, jako by se styděl, a jeho hlas je nezvyklý. Chodí sem procesí o křížových dnech. Je tu sloužena mše sv. a proto ruší zvon z tichých vzpomínek. Tu dává zvonek do svého hlasu všechny své hezké vzpomínky a zdá se vám, že neuslyšíte v životě hezčí hlas. Vzpomíná na vévodu, který sem jezdíval na hony se svou zlatovlasou paní, která měla pomněnkově modré oči. (Jinak ani vypadat nemohla, poněvadž by se to sem nehodilo.) A na sv. Huberta tu bývala pout. Lesníci z celého okolí se sem sjeli, aby se poklonili svému patronu. I vévoda si přicházel vyprosit štěstí lovecké. Potom tu bývalo divoce veselo a teklo víno a někdy i krev. Možná, že to ani není pravda. Sv. Huberta vystřídal obraz Madony, krásný svou prostotou a neumělým provedením. Maloval ho nějaký samouk, jehož ruku vedla Prozřetelnost. O vévodských honech se zápisy nevedly. Nikdo je nepamatuje, ani pouti k sv. Hubertu. Snad tomu ani tak nebylo. Nikdo tomu však neodporuje. Asi tomu jinak nemůže být.

E r n e s t M a c h : C e s t a

»Jít po břehu široké a klidné řeky a nespátřovat tam nic jiného než vodu a stromy a co se v ní zrcadlí. Jít pomalu a sám. Jak jsem po tom toužil! A když se mi to konečně vyplnilo, cítil jsem se tam tak bezútešně sám.« Vlhká ruka zvedla se k očím, jako by se hovořící chtěl rozhlédnout. Byla však úplná tma.

Ten druhý se dosud nevmísil do samomluvy přítelovy. Oba se znali víc, než aby divné chování jednoho z nich připadalo druhému skutečně divným.

»Chtěl jsem mít někoho s sebou. Vést se s ním. Co já všechno chtěl . . .« a ruka klesla. Po prvé slyšení hlas jiných úst: »A Helena? Mohla přece být tím někým. Přesto jsi jí utíkal — nedovedl, nebo nechtěl jsi ji ocenit.«

»Kdo mluví o Heleně?« V dlouhé pomlčce, která nastala, bylo slyšení zvuk kroků a odletujících kaménků. Dopověděl až na konci lesa. »Víš, že neumím hrát divadlo.« Oba přátelé vytočili se cestou vpravo a stoupali do kopce. V noci se zdál vyšší, než skutečně byl. Ani hvězd, ani měsíce nebylo na obloze. Jen o málo bylo nebe světlejší, než země. Tak, aby člověk mohl jít. »Nevidím teď nic. Škaredá cesta.« Klopýtnutí o kámen. Zapalují cigarety, aby lépe viděli, ale oheň zápalky je oslepil.

»Máme ještě daleko?«

»Tak půl hodiny.«

Za kopcem prokmitává zář města. Řady světel rozsety po návrších, proráží slabě tmou. Jak se blížili, vzrůstala jejich únava. Měli dalekou cestu za sebou.

»Jestli jsem pracoval? Někdy si myslím, že ještě není pozdě se vším. Nasazuji všechnu sílu, abych se hnul. A když myslím, že se to konečně hnulo, začnou se mi vlastní mé vnitřnosti vysmívat: hle, komponující úředník nad svým, hrůzo, ušlechtilým koníčkem.« Slina se vymrštila prudkým okloukem. »Nedělám raději nic.«

Ve dvě hodiny s půlnoci obrátil se muž na posteli a probudil se. Shledal, že ani žena nespí. »To ještě nepřišel?«

»Dosud ne. Pěšky z Hrabic! To trvá dlouho.«

»Jak někdo může jít někam pěšky?«

»Říkal, že k některým věcem se člověk nemá vozit.«

To byla bytná a bytný toho, co odplil.

Ti, co putovali nocí, vešli zatím do ulic. Na dláždění je ticho a pusto. Spouští se déšť.

»Cesty, cesty je nám potřeba.«

Před rozchodem tisknou si ruce.

»Řekl jsi, že je potřeba cesty. Šli jsme teď z Hrabic po něčem a neviděli jsme téměř na krok. A došli jsme! Nemyslíš, že to byla cesta?«

»Ale už je pozdě. Pozdě.«

Na věži odbíjí čtvrtá.

»Lituješ snad, že jsme nevzali vůz? Sám jsi řekl, že po některých cestách se musí pěšky.« Déšť se rozmohl. Za chvíli je v ulicích po kotníky vody.

Prší také nad vzdálenou samotou, kde před několika hodinami hrál mistr několika pozvaným svůj koncert.

Daňa Malá: Třetí dopis z Křemešníku

Všechny cesty vedou na Křemešník — z Pelhřimova sem přišel mistr Zahradníček; v Zajíčkově jsme čekaly u červeného staničního domečku se záhonkem růžových a žlutých slézů na dr. Braitu a přivezly se vši slávou jeho zavazadla na dětském žebříňáku s gumovými kolečky; z Humpolce k nám připutoval redaktor Řádu inž. Lazecký.

•

Sedíme na »hřebenech«. Jsou tu balvany a tráva. Na tomhle paloučku skáče všechno, čeho se dotknete. Je tu totiž plno kobylek, velkých i docela malinkých. Mezi travinami jsou napjaté pavučiny. Jsou vykroužené z hedvábných nitek, kapičky rosy se na nich třpytí ve slunci jako droboučké duhové hrášky. Mistr Zahradníček má milý úsměv s nádechem čtveráctví, takový úsměv plný soucitu s každým člověkem, soucitu, který

není sentimentální, který zná lidskou bolest a ubohost, který se na ni dívá okem básníka — pozorovatele a má pro ni pochopení.

Mistr Zahradníček sedí skromně a bojí se, aby nám nezabral příliš místa. Jeho přednáška má název »Příroda a poesie«. Není dlouhá. Zahradníčkův hlas už dávno zmlkl a ještě sedíme ztrnule, zapomněly jsme, že jsme tiché a že se nehýbáme. Malinké kobylky skáčí, je to veselé a optimistické. Pozoruji, že mám na kolenou otevřený sešit s čistou, nepopsanou stránkou. Tam jsem si chtěla psát poznámky a není tam nic. A je to tak dobře. Lyrický tón, který nás tak rozechvěl, by byl pryč.

*

Básník Lazecký domluvil a složil své papíry. Vidím, jak mnoho mají společného, jak se doplňují a dokreslují, přednáška jeho a Zahradníčkova. Jak jsou obě plné lyrického kouzla, které se dá těžko reprodukovat.

»O víře a poesii.« Tohle se mi nejvíc líbilo: »Poesie přišla na svět zároveň se stvořením světa.

V básni věci nepodléhají změnám času, jsou nám blízké a důvěrně známé. Pravá poesie má platnost pro všechny doby souzněním věcí se skutečností. Bez poesie jsou věci mrtvou hmotou, podléhající zkáze; poesie vyjadřuje naopak věci v jejich podstatě, vyjadřuje, co je v nich stálého a neměnného, vytváří z hmoty novou realitu pomocí slova a rytmu.

Každý organismus zpívá určitou melodií a poesie zpívá o řádu hodnot; pravá poesie vyvolává i v duši určitou hudbu.

Umělci je dána inspirace, dech, který není možno vynutit, ale který možno usměrnit. Působením inspirace otvírá básník ústa k chvále, vyslovuje své potěšení z věcí, že jsou. Výrazem lidské duše je hlas radosti ze života. Poesie však ví, že stvoření něco chybí k dokonalosti, avšak nedokonalost je vyvážena vírou, fakt vtělení naplňuje svět doufáním, posvěcuje schopnosti umělce, znásobuje pole jeho tvorby. Víra ve spojení nebe a země dává básníkovi křídla a chrání ho ve vzletu.

Poesie tedy není samoučelná, ale plná významu. Nejmenší kvítko a hmyz zasluhuje obdivu, třtina jako hvězdy; jednání lidí má jinou cenu a váhu s hlediska víry.

Básník křesťan ponechává věcem jejich místo a světlo, vidí však i jejich stín, víra dává mu vidět svět nově ve spojení se světlem nadpřirozeným.«

*

Sedíme za soumraku na skalce. První hvězdy se odlupují z tmavého nebe, vlažný vítr je tichý a plný touhy. V mysli mi doznívají obrazy a myšlenky z přednášky Zahradníčkovy: »Vlnící se opona smyslů — dává nám poznání neúplné, povrchní, nahodile zbarvené příměskem fantasie. Příroda i poesie k nám hovoří stejně — aby mohly být podnožem naší radosti.«

Ano, říkám si: Radost, která je první povinností každého křesťana. Radost, »tanečnice mezi tanečnicemi, krasavice mezi krasavicemi, která zpívá po vlnách mořských a tančí po vlnách mořských«, jak ji nazývá Lazecký v knížce »Pro mou zemi«, radost, která je odepřena člověku, který učinil z rozumu svého vládce a zapomněl se modlit.

»Vesmír je stroj na určení času.« Stroj na určení času?, myslím si. Ba, co je to vlastně čas? Něco hrozného, obluďného, neviditelného, neúprosného.

»Každá další chvíle je nová a nenávratná« — jistě, znám to, jak »stále zaznívá hrozné „nevermore“ Poeova Havrana«: taková chvíle, takový den už nebude nikdy. Ten utržený zvoneček, který tam vadne na skále, už nebude nikdy; ten zašlápnutý škvor už nebude nikdy — ten obláček se rozplyne a už nebude nikdy — zemře člověk a už — zde na zemi — nebude nikdy! Sám pro sebe byl středem vesmíru. Byl jedinečným.

Maně vzpomínám na Čepa a na motiv smrti, který je stálým spodním tónem jeho po-
vídek. Čep má soucit s člověkem, protože člověk umírá, protože odchází, aby se již nikdy na světě neobjevil. A to mi zase připomene Máchu. »Miluju květinu, že uvadne, zvíře — poněvadž pojde, člověka, že zemře a nebude.« (Z Máchova deníku.) A znovu si uvědomuji, jak všichni ti, na jejichž dílo jsem právě myslela, říkají v podstatě totéž, jak tentýž nerv čisté poesie se chvěje v jejich řeči. Je to týž plamen radosti, nadšení, lásky k Bohu a lásky k rodné zemi. Jsou spojení společenstvím básníků, společenstvím českých básníků, a to je víc, to je pevnější a nerozlučnější svazek než dlouholeté přátelství.

»Poesie nemůže být mezinárodní,« řekl Zahradníček ve své přednášce, »básník je

srostlý se svou zemí, potřebuje své určité místo. Tím se liší od vědce. Poznání vědecké je všeobecné, ale nedostačuje nám, je to nepatrný úsek, který nám podává jeho podrobně popisná metoda, nedokonalý obraz pouhého kousku zjevů. Při naší touze po poznání je tedy naše uspokojení nepatrné. Jedině poesie obsáhne celý vesmír se všemi jeho projevy.« Ano, podstata pravé poesie je neměnná, stále stejná a proto všichni skuteční básníci cítili, cítí a budou cítit totéž. A k básníkům se pojí filosofové. A jen ti básníci, kteří se obracejí k Bohu, jsou pravými a úplnými básníky a jen ti filosofové, kteří se obracejí k Bohu, jsou pravými a úplnými filosofy. Bez Boha jsou jejich oči zatemněny, takže vidí méně.

Filosofie s poesíí si podávají ruce, představují si, jak tančí pospolu v Ráji Fra Angelicově na rozkvetlé louce, plné jasu a vůně. Je to duha harmonie, kde každý chválí Boha po svém, na místě, které mu Bůh přikázal, podle svých sil a možností.

Všichni praví básníci a filosofové mají společný nadšený a vášnivý poměr k životu ve všech jeho projevech. Ohromuje mě to, jsou to myšlenky už dávno z domova mi známé a blízké, ale vždy znovu drahé. A nikde snad necítila jsem je tak silně, tak nutkavě jako zde.

*

Romney v »Auroře Leigh« od Browningové mluví proti poesii: »Příroda již sama zpívá a netřeba jí zprostředkovatele básníka ni loutny nebo hlasu, aby řeč jí půjčily.«

Ano, příroda sama zpívá — ale slyšíme ji? Slyšeli bychom ji, kdyby nebylo poesie? Dovedli bychom se dívat a dovedli bychom se radovat? Což nejsou to právě jen básníci, kteří mají, podle F. X. Šaldy, »hrdinný zrak« a kteří »jediní přetvořují a obrozují stále a znovu povrch této naší okoralé hvězdy, kterou unaveně a mrzutě šlape největší většina jejich dětí jako nejstarší a nejnudnější bláto, smetené z nejhorších a nepotřebných odpadků celého vesmíru, tisíckrát již vyssáté, vyžité a přehnětené.« (Boje o zítřek, 60.) Byl by ten večer tak krásný, kdyby nebylo poesie? Ano, jistě, nebyl by o nic méně krásný. Ale oč by byly ochuzeny naše oči, naše smysly, naše myšlenky! Je soumrak. Všimli bychom si, že »slunce pampelišek zhasla« a že začíná na nás pohlížet »balzamičká tvář šera«?

V dálce štěká pes. Cítíte, jak »psí štěkot trhá ticho« a ruší »božský klid mlčenlivých balvanů«?

Bud' pozdravena, »jitřenko v šatě večerním«, bud' pozdravena, »noci hvězdnatá s agrofou Oriona na rameni«! (Zahradníček, Žízňivé léto).

Opřela jsem hlavu o kamennou stěnu. Příroda splývá s poesíí, příroda je sama poesíí a poesie dýchá přírodou. A tou harmonií provívá dech Boží jako třásněmi hedvábného závěsu.

Děvčata zpívají, docela měkce a polohlasně:

»Ta Kněždubská věž, ta je vysoká...«

»Ach lásko, lásko, ty nejsi stálá,
jako voděnka mezi brehami...«

»Dobrou noc...«

I tady se chvěje tentýž nerv?

Ano, poesie nás učí dívat se a vidět, učí nás se radovat a být vděčnými.

*

Dr. Braitó rázem zvichří vzduch kolem sebe svým zápalem, nadšením i veselostí, je temperamentní nějak po italsku a živě gestikuluje.

Podobně jako přednášky předešlé prozradily tak mnoho o bytosti a pojetí života obou básníků, tak také přednáškový cyklus dr. Braity »O lidských vášních« harmonuje dobře s jeho životním názorem.

»Vášně chápeme obvykle jen ve smyslu erotickém. Jsou ovšem původu smyslového, ale stojí pod kontrolou rozumu a vyskytují se i v duchovním životě. A není třeba je zavrhnout, jak se děje na příklad ve východních kultech nebo jak činili stoikové, ale je možno jich použít k duchovnímu rozvoji. Bez vášně není velkých činů, není nadšení. Život je plochý, náboženství se mění v pámbíčkářství podle maloměstácké morálky slušného života.«

Je mi to známé a blízké, vzpomínám na pana Sendviče z knihy R. I. Malého »Kříž nad Evropou«, jak pan Sendvič »shovívavě připouští i vlastenectví. Ale v každém pří-

padě to musí být jen vlastenectví „rozumné“ — asi jak je starý Moric radil mladému: buď Čech a buď si třeba vlastenec, jen žádná prudkost v tom nesmí být! Neboť vlast je pro Sendviče jenom dobře opatřené živobytí a ne historické poslání a kulturní i politická orientace a naděje.« (Str. 33.)

Tedy útěk před vášněmi a proto před činy. Tane mi na mysli život puritánů, bez radosti a nadšení. Život? Odvozenina života. Odvar života bez chuti; nuda, všednost.

»Vášně jsou prvními ukazateli dobrého a zlého, musí však býti řízeny rozumem; teprve pak jsou dobrými pomocnicemi. U člověka zdravého morálně i fyzicky ukazují, kam zaměřit život. Jsou jednak vznětlivé, jednak dychtivé. Jsou to: láska, nenávisť; touha, útěk před zlem; záliba, smutek; naděje, beznadějnost; odvaha, strach; hněv. Vášně jsou správné svým předmětem; nesmíme je tedy popírat, ale vychovávat, držet na uzdě, ne ničit.

Bez kázně vášní není možný křesťanský život, avšak křesťanu, který dosáhl vyrovnaní rozumu a vůle, který umí milovat pravé dobro a prchat před pravým zlem, dají vychované vášně pravý instinkt, pomáhají mu ve snaze po klidném spočinutí v Bohu, v dosažení štěstí, pro něž jsme se zrodili.«

Den plane sluncem, zrajícími lány plavého žita, chrpami, slzičkami a modromodrou oblohou a skřivan, ztracený někde mezi nebem a zemí vášnivě zpívá o životě, který je pomíjivý i věčný.

*

Jsme pozváni na děkanství do Pelhřimova.

Pelhřimov a děkan Msgre Vaněk spolu souvisí tak úzce, že si lze těžko představit jedno bez druhého.

Msgre Vaněk je drobný a suchý, ale tmavá očka jsou plna životního elánu a energie. Je živý a pohyblivý.

Provádí nás ochotně. Neřekly byste, co je možno vykonat v zapadlém městečku na Českomoravské vysočině. Tady vznikla »Neděle«, týdeník dnes už tak vžitý a nezbytný tisícům čtenářů, zde vznikla »Kazatelna« pro vzdělání kněží. Tady vzniklo »Chrámové družstvo«, které restauruje a udržuje starobylé památky stavitelské, sochy, obrazy, takové památky, kterých máme u nás tolik v celé republice, o kterých nevíme, které nedovedeme ukázat cizincům a na které ani sami nedovedeme být hrdi. Jsem překvapena, když vidím na stěně mapu republiky, propíchanou špendlíky s velkými hlavičkami. Tam všude působí Chrámové družstvo.

A co když procházíme »rajskou« zahradou Msgreovou, plnou barev a vůní, růží, karafiátů a lilí, úpravných trávníků, štěpů i vodotrysků a jeho uměleckých sbírek!

*

Odjíždíme. Ložnice jsou pusté, v oknech už nejsou šišky, kopretiny a zvonečky ve sklenicích od kompotu, u dveří jsou narovnané kufry. Snídáme čaj a okoralé rohlíky od včerejška, vyškrabujeme zbytky medu od »našeho pana doktora«. Loučíme se s ním dojatě a žádná se neubráníme závanu smutku, když se ohlížíme z auta. Zahlédneme ještě jeho bílý kapesník pod obloukem brány, na níž je ten krásný nápis: »Zde k Bohu blíž, zde padá s duše všečen žal a tíž.«

Černá báň křemešnická je už daleko, za vrchy, za lesy, je to už veliká černá tečka na obzoru. Naposled ji zahlédneme z oken vlaku. Napomíná nás, abychom nezapomněly. Nezapomeneme! A — na shledanou!

Marie Hartlová: SLOVENSKÝ HŘBITOV

A. B.

*Nad městem vysoko mrtví spí.
Aleje lip dýchají vůní,
dřevěné kříže objímá tráva
a květy líbají zem.
Až dálky života
západem zahoří
chtěla bych*

*vrátit se sem,
do ticha,
do klidu,
do vůně lip.
Až hvězdy usnou
a všechny zmatky
v propast se ponoří,*

*hlavu smět složit
pod klidnou zem.
Na tichém hřbitově
ve vůni lip,
pod prostým křížem
ztraceným v trávě,
tichounce, tiše smět spát.*

Anton Holly: DŘEVORYT

V. Zima: Hřbitov

Na podzim lidé chodí podivně těžkými kroky, jako by na nich visela veliká závaží, ochromující lehkost chůze a strhující pružnost těla níže k zemi na znamení bolestného zarmoucení a pokoření. Jest v tom mnoho pochmurného a vzbuzuje to představu člověka jdoucího na smrt. To slovo tu je — a vy je vnímáte, aniž byste o tom věděli, v každé neobratnosti nohou, v zmateném kankánu žalu, v přísném soustředění zraku na zalykavý směr cesty, v zmitavé plachosti obrovitých šlépějí i v pomatené podobě kročejů, choulících se v zděšení osiřelých kolejníc života. To slovo tu je a musí se vyslovovat s příslušnou vážností, protože znamená rozevření křišťálových dveří, za nimiž tančí světlo, hudba a ráj. Smrt otevírá okno ze života do Života, z času do věčnosti, z naděje do jistoty — a otevření okna vždy znamená uvolnění, rozlet a smír. Halí se do ztemnělého pláště podzimu, tato Judith Starého i Nového zákona, a jest jediným závažím, které člověk nevidí a přece mu ochromuje chůzi a podlamuje nohy. Axel Munthe vidí v neviditelnosti smrti zážrak Boží: »Bůh ve svém milosrdenství učinil, aby Smrt byla lidským očím neviditelná. Víme, že tu jest, že nám jde v patách jako stín, že nás nespouští s očí. Avšak nevidíme Ji, sotva na Ni pomyslíme. Kupodivu, čím více se blížíme hrobu, tím víc ustupuje Smrt z našich myšlenek. Skutečně takovýto zázrak dokázal pouze Bůh.« (Kniha o životě a smrti.) Jde v našich patách jako stín, provází nás životem jako věrný pes a nevidíme ji. A přece je místo, kde ji možno zastihnouti v lahodném odpočínutí a kde si s ní můžeme i pohovořit, aniž bychom byli odmítnuti nebo včas přerušeni. Je třeba zajít si na hřbitov a nalezneme tam tu, které se bojíme a před níž prcháme, v nejsmiřlivější podobě, snící v laskavém vánku podzimním, šeptající v šelestech žlutnoucích korun odumírajících stromů, plačící slzami smutečních vrb a dumající v pochmurných úponcích tesklivých thují. Hřbitov jest prastaré místo a jest na čase, aby i tento starodávný křesťanský pojem znovu byl očištěn od plané hrůzy a směšné útlocitnosti, jimiž jej opředla zbabělá nemožnost nejvýsostnějšího a nejdokonalejšího století. Vyhýbaje se hřbitovu jako ostrovu malomocných, člověk tohoto století konejší se šílenou nadějí, že se tím vyhýbá své vlastní smrti. Je to pošetilost, protože tomuto pokynu Hospodinovu nelze nikdy a nikde uniknout.

Jest v něm, jest před ním, jest za ním, jest všude. Jednou se mu zjeví a bude se musit

na ni dlouho dívat, na svou vlastní smrt; jeho pohled zkamení a znehybní a nenalezne koutu, kam by se uhnul a skryl, ani stěny, na niž by se přibil, a bude se svíjeti v horečce a zoufalství, protože ve své překvapené pošetilosti a neznalosti bude viděti pouze hrůzu, ošklivost, děs. A přece, kdyby vstoupil na půdu hřbitova, mohl by ji poznati hned, tváří v tvář, s průhlednou světelností ovzduší a zjasněnou tichem prostoru, mohl by se s ní domluvit, mohl by poznati svou vlastní, svou jedinou, neomylnou a neodvratnou smrt. Je třeba toliko naučiti se rozpoznávati mlčící hlásky němoty, naučiti se rozuměti řeči ticha a osvojiti si trpělivost milence naslouchajícího, který se sklání nad praskotem trouchnivějících a pukajících rakví. Lidé chodí na hřbitov jen o slavnostní příležitosti, ponejvíce na svátek Všech svatých a Dušiček. Tehdy, kdy tam jest co nejvíce lidí, kdy tam nikdo není sám, kdy se není třeba bát samoty a ticha. Proto nikdy k nim hřbitov nepromluví svou nejtajemnější řečí a jejich návštěva zůstává bez užitku. Neslyší. Nevidí. Nenalézají. Ale ten, kdo vstupuje truchlivou branou v podvečer na tato místa, pochopí krásu a útěchu křesťanského hřbitova. Z opuštěných rovů bude k němu přicházeti tlumený hlas smrti a staré, zrezavělé, plechové kříže poučí ho o nerezavějící a neumírající naději vzkříšení . . . Měli by všichni vstoupiti jednou v samotu hřbitova, aby uslyšeli jeho řeč a spatřili v jeho příšeří jasnou tvář smrti. Měli by všichni vstoupiti aspoň na chvíli do ticha hřbitova, aby tam spatřili svou vlastní smrt a jejím připomenutím naučili se žíti.

Inultus: Sedláci

Po stropě válely se balvany kouře a výparů. Vypařený alkohol štípal do očí. Pach omáček a masa se svorně mísil s kouřem viržinek a pachem nemytých krků. Bylo to na svatbě Arnoštova bratra. Arnošta Krále jsem neviděl tři roky. Tehdy, když byl vyloučen ze školy, byl útlý, pomalý chlapeček s velkýma rukama. Táta jim umřel, chalupu z polovice shltaly dluhy. Nyní stál ramenatý, v týlu poněkud selsky ohnutý u gramofonu a zasazoval svými černými mozolnými prsty s vyklenutými nehty jehly do hlavice. Na školu se jen zeptal, aby vůbec něco řekl. Pak se rozklenulo mezi námi tísnivé ticho. Připadal jsem si před ním jako hříšník před světcem. Cítil jsem, že je mezi námi překážka, postavená Arnoštovou prací a jeho selskou hrdostí. Pak jsem se ho zajímavě optal, co dělá. V jeho skořicových, zamklých a přece nesentimentálních očích vzplály svíce. Pomalu, mlčky, vzal mne za ruku a vyvedl mne ven. Otevřel lačkové dveře do chlěva. Teplý pach hnoje a čerstvě posečené trávy se vyvalil proti nám. Arnoštovi se dmula prsa a rty se posunuly do klidného, spokojeného úsměvu. Žvýkající kráva ucítla hospodáře. Dobráckýma, vyvalenýma očima zírala na Arnošta. Jeho velké ruce přejely hřbet a mazlivě pohladily stračino břicho. »Je stelná,« řekl »hodná Straka.« Kravka radostně frkla a uškubla kus trávy Arnoštem jí podané. Na vlhkých zdech chlěvku se leskly kovové plíšky rozvěšených postrojů. Arnoštovy oči se rozhořely: »Přijď zítra, půjdem spolu orat!« Pocítil jsem pevný a teplý stisk jeho pravice. Přišel jsem. Arnošt byl již na poli. Uviděl mě a radostně na mě zahoukal. Nad jeho rozkročenou, do země zarostlou postavou se vlnil modrý, prohrátý a stříbrný vzduch. Bílá košile vypouštěla z rukávů dvoje kůrově hnědé houžvovité ruce. Cikánské vlasy mu padaly do širokého, radostí smějícího se obličeje. Došel jsem k němu. Jeho ruce se znovu přisály ke klečím a rádlu se zabořilo do syré, vonící země. Husté pláсты se odchlipovaly od pluhu, přehýbaly se a drobily. U turásku se kravka zastavila. Arnošt odmotal opratě a vtiskl mi kleče do ruky. Lpěla na nich teplá síla Arnoštových selských rukou. Rádlu opět povyskočilo a zabralo. Klikatá brázda zůstávala za námi. Zavrtával jsem své nohy do kypící země a vytahoval jsem boty přečpané hlinou. Zatínal jsem dlaně do rozpukaných držadel kleče. Plival jsem hlučně do dlaní, na nichž se počaly nalévat čocky mozolů. Nohavice hnědly čerstvou ornici. Rozhalenou košili províval

silný, vonící vzduch. Arnoštovy skořicové oči mě objímaly a hladily. Pot nám v potůčcích stékal se zarudlých krků na rozhalená prsa. Zpocení, umounění a opiti vyčištěným nebem a otevřenou zemí jsme zpívali plnými plicemi chlapské písničky. Pak jsme bili pěstmi do skal, abychom se přesvědčili o jejich tvrdosti. Spletli jsme ze smrkových, drsných a smolných větví houžve a měřili jsme s nimi své paže.

Někde daleko, daleko za modrým pláštěm lesů a hnědými páskami polí ležely titěrné čísličky a katedra.

G. T a m a r a : Z t r a c e n é s v ě t l o . . .

Je plačtivý a pošmourný den podzimní . . . Staré, šedivé, tak podivně nachýlené vrby stojí na břehu jezera jako zlověstné sudice podsvětí a mrazící mlhy se vlekle plouží nad těžkou, syrou zemí. Tůň jezera jsou dnes nezvykle tiché a klidné, ale v tom jejich klidu je skryta jakási tajná hrozba. Jako by se černá hladina jezera měla každé chvíle otevřít a pohltnout celý svět.

A pěšinou okolo jezera jde Maryna. Černé a smutné vody dýchly na ni steskem a skučivý vítr jí táhle a zoufale hvízdá nad schýlenou hlavou.

Všecko je tak chladné . . . tak bezútěšné. I duše Marynina jako by zledovatěla, jako by jí srdce umřelo. Její chladné tělo se sotva vleče po rozmoklé pěšině a oči nic nevidí jen tak naplano a horečnatě hledíce do šedých chuchvalců mlh.

Bez touhy a bez vůle, jen tak po paměti jde touto stezkou, po níž tak často chodívala ve svém dětství.

Ach, tenkrát to bylo všecko jiné. Tenkrát tyto šedivé a shrbené vrby měly na sobě svěže zelený šat, jenž tak krásně šuměl vlahými, letními večery, až mílo bylo srdci i duši. Tenkrát tohle černé, temné jezero mělo v sobě celé to modré a volné nebe, s mráčky a sluncem jako kusem zlata a šumělo, tak dětsky nepokojně šumělo a tleskalo o skály stříbřitými příboji, jako malé, rozdováděné dítě.

A v noci, když se nebe ztemnělo a vyšel měsíc s hvězdami, náhle zvažnělo a ztichlo. Tu jeho vody, co ve dne se modraly azurem oblohy, se změnily ve trpytný pás a nad ním se vznášela modravá, stříbrem, měsíce protkaná pára se slzami večerní rosy jako démanty a jezero bylo v rámu nafialovělých stínů jako stříbrný sen.

Ale to bylo už tak dávno, že to už Maryna ani neví, neboť i ta vzpomínka nějak ztrácela své krásné barvy a nakonec docela vymizela a nenechala jí v srdci docela nic.

Ted' tu jde s nitrem chladným a zatrpklýma očima a hlavou jí víří podivná myšlenka. »Jaký je smysl mého života? Nač jsem zde a pro koho?« stále se ptá její rozum, ale její chladný cit nic neříká a mrtvé srdce jen mlčí.

Na skále, pod níž se tmí nejčernější hlubina, se Maryna zastaví.

Neví, co ji tam dovedlo. Nebyla to vůle a nebyl to cit. Snad to byl spodní výsměch těch tichých vod.

Snad. Nebo ještě?

Skelným zrakem se zahledí pod sebe, kde hluboko, pod skalou, tak hluboko se skrývá ta nejžaludnější tůň.

Ale Maryna se nebojí. Ani se nediví. Nic. Vždyť jí umřelo srdce a cit zledovatěl. Jen hořkost v ní plane nejžhavějším žárem.

»Co kdybych ted' šla kousek dopředu? Jen krok.«

Nechví se. Nepláče. Nehrozí sevřenou pěstí. Klidně jako stroj se naklání dopředu. Tu se prudce vztyčí. V posledním okamžiku. Pak pomalu klesá na kolena. Ale ne, aby se zase zahleděla tváří v tvář smrti.

Ne. Kleká, protože ji cosi mocného a vznešeného sráží na kolena.

A to cosi je bílý kříž.

Stojí nedaleko ní na ostře hranaté skále, majestátný a hrdý jako ztělesněný symbol vznešenosti.

Na zemi se rdí tmavé kapradí a vřes jako krev mučedníků a černají se břidlicové kameny.

Lehounká pára se plouží kolem svaté hlavy Ukřižovaného, jako by chtěla smýt Jeho velikou a pokornou bolest.

V posledním okamžiku zahlédla Maryna Jeho bolestně rozpjaté tělo na bílém mramoru a tu se cosi ozvalo v jejím chladném nitru. Sladce zašeptalo, zavolalo, vykřiklo.

A tím výkřikem vzkřísilo její mrtvé nitro.

Byla to víra. Víra ve smysl života.

»Hle, proč žiji,« řeklo její vzkříšené srdce a její zledovatělý cit náhle roztál hlubokou lítostí.

»Odpust, Pane,« prosí se slzami v očích Maryna a její ruka hladí chladný mramor kříže. Snad aby bylo tepleji Tomu, Jenž na něm dotrpěl za spásu lidstva.

A její třpytící se oči hledí vzhůru a zdá se jí, že kdyby se teď to jezero skutečně otevřelo, kdyby jeho dravé vlny pohltily vše, co tvoří svět, že ten kříž bude stát nad těmi vodami bílý a majestátný, a že Maryna, pokud se ho držet bude, že bude stát s ním.

V té chvíli se stává z Maryny jiný člověk. Jako by se znovu narodila, jako by se svět změnil...

Stále hučí jezerní víry a tůň pod šedými vrbami jsou stále tak hrozivě klidné. Tatáž mlha se plouží nad syrou zemí a vítr stále tak zoufale stená a skučí.

Ale pěšinou okolo jezera jde jiná Maryna. Křepce a švižně jde nad vodou, v ruce drží kytici rudého vřesu a její rty se usmívají.

Ano, to je jiná Maryna.

Půjde teď životem, bude rozdávat sama sebe, bude se modlit a pracovat, bude žít.

A při tom příslibu zbloudilé duše, jež ztratila světlo v tmách žití, se nebe otevřelo a slunce na chvíli ozářilo mlhy a dýchlo své teplo na Marynu.

Prof. A. Dittinger: Obrázky z Nové Říše

»A prosím, jak veliký jest ten les, co tam budem?« — »A prosím, jak je to daleko od Nové Říše?« — »A prosím, co je to zde za vesnici?« — »A prosím, smíme v tom rybníce chytat ryby?« — »A prosím... A prosím...« Tisíce otázek adresovaných vůdci letního tábora katolických středoškoláků v Nové Říši přerušoval hluk motoru autobusu, který vezl všechnu tu drobotinu, jež se měla usadit na šest neděl v bývalém letovisku novoříšských opatů na Borovičku u Nové Říše. Uspokojující odpověď na poslední otázku činila nejvíce starostí sekundánu olomouckého gymnasia Lad-

kovi, který obtěžkán woleyballovou sítí, fotografickým aparátem, rybářskou udicí a několika kufry se kolíbal se strany na stranu, tak jak autobus narážel na výmoly silnice. — Přijelo se na místo. Všude práce, jako v úle. Rozdělují se místa v ložnici, večerí se a pak se jde spát. Ráno je plno starostí, takže nezbyvá času na vyjednání

loveckého práva v klášterních vodách. — Po obědě chybí několik hochů, mezi nimi Lad'ka. Jdeme je hledat. Nebyli daleko. Všichni sedí jako u vytržení u louže vzdálené několik set metrů od táborové chaty a nábožně pozorují »špunt« udice, který pluje na hladině. Očekává se ten vytoužený okamžik, až »špunt« zmizí pod vodou. Čeká se však marně, neboť v louži jest jen několik žab a stará trouba ze sporáku, v níž bujná fantasie rybářů vidí past na štiky, kterou sem nalíčili pytláci.

*

»Hoši,« nařizuje po snídani vůdce, »půjďte si vyčistiti boty! Postavili jste je celé špinavé do police.« — Za chvíli je prohlídka. Některé páry, podle názoru táborníků, byly sice čisté, ale tento názor se neshodoval s názorem vůdce. — Boty se znovu vracejí majiteli, který je snad po prvé v životě čistí, s podotknutím, aby s nich oškrábal bláto a natřel je pastou. Výklad se doprovází praktickou ukázkou, jak se to dělá. Některí účastníci poslechnou výzvy, všichni však ne. Poslední postaví boty nedotknuté kartáčem opět na místo. Po desátce jest nová prohlídka. Nemluví se nic, otevře se okno a boty mohutným obloukem putují do lesa, kde je jejich majitelé sbírají a dávají do pořádku. Jeden z pozorovatelů, velmi pohotový v řeči si oddychne a povídá: »Začíná defenestrace«.

*

Ráno je rušno u studny — začíná umývání. Duchovní vůdce P. Kubíček pozoruje táborníky a dělí je ve 3 skupiny. Do první patří všichni ti, kteří se pečlivě umývají do půl těla. První skupina se označí jménem »Lavabo«. Do druhé skupiny patří ti, kteří se sice umývají, ale vody se bojí. Tato skupina se nazývá »Asperges me«. Třetí pak nese název »Vidi aquam«. Její příslušníci se vůbec nemyli. Nastane prohlídka. »Umýval ses?« — »Prosím ano.« — »Kdy?« — »Prosím včera.« — Pak se likviduje třetí skupina tím, že se její příslušníci umyjí a tím se přeřadí do druhé skupiny.

*

Na druhý turnus přijel malý Evža, vulgo Hanák (byl z Kroměříže), též Žezulička (maminčina přezdívka), Pletýnka (tak jej pokřtil po druhé P. Jos. Gabriel), Hurvínek atd. atd. — Večer je táborák. — »Tak kdo ještě něco umí?« Evžen začne: »Sto třináct let starej dědeček...«, nejprve přitlumeným hlasem a pak čím dále s větší odvahou pokračuje: »... Krok měl tři céry a nosil kajzrrok; do český postele, českéj štrozóóó...« Druhý den si každý zapisoval písničku, i vůdce. — Večer dovezli postele. (Dosud se spalo na slamnících na zemi.) »Tak hoši, do toho!« Postele odnášíme do ložnice, slamníky vkládáme do nich a při tom celý tábor zpívá: »... Krok měl tři céry a nosil kajzrrok; do český postele — českéj štrozóóó...«

*

Tábor měl slavnou jedenáctku, která vesměs vítězila v mezinárodních zápasech s neexistujícími fotbalovými kluby v celém okolí. První zápas proti »S. K. Bohuslavicím« se hrál 5. července. Již 2., 3. a 4. července členové klubu přišli oficiálně zváti k zápasu. Oblehli táborovou chatu a nábožně hleděli do oken. Nikdo z nich se však neodvážil požádati vůdce o souhlas k zápasu, vyjednávání museli převzít prostředníci. Konečně 5. července řekl vůdce: »Půjďme!« Nešlo se však, fryske se uhánělo na hřiště. Zápas byl zahájen a skončil vítězstvím 4:0. Protivníci byli ve výhodě, že byli na kopci a míč často sám běžel do branky táborového mužstva. Nevýhodou »S. K. Bohuslavic« bylo, že jejich hráči byli vesměs bosí. Zápas byl velmi napínavý, tak napínavý, že vůdce, který soudcoval, z pedagogických důvodů nepozorovaně odpískal druhý poločas 5 minut před uplynutím, aby výměna názorů mezi oběma bojujícími stranami neskončila bitvou na nože. — Druhý zápas se zmíněným klubem byl sehrán 1. srpna a opět skončil vítězstvím 3:0. »Druhý poločas se nehrál, poněvadž hráči museli jít pástí krávy,« jak poznamenal do kroniky pro věčnou paměť táborový kronikář Vilém Bauer.

*

Když tábor se blížil ke konci, přišel vůdce s výzvou, že budou exercicie. Bouře nevole se ozvala jídelnou, neboť všichni účastníci tábora (jenom) věděli, že exercicie spočívají v tom, že se musí při nich mlčet, a to byl nemožný požadavek. Začalo se s vysvětlováním, které skončilo tím, že se všichni na exercicie přihlásili a nemohli se dočkat,

až začnou. — »Prosím, kdy začne ta exercia?« — »Prosím, kdy budou ty exercie?« Tak se ptal jeden po druhém a trvalo to dosti dlouho, než se ujal oficiální název exercicie.

*

Konal se 19. srpna a stál za to. Na poli proti chatě se vysypalo 20 slamníků a na vrchol hromady se dalo asi 50 koleček větví a kořenů. Stmívá se. Krásný večer se rozložil nad krajinou. Před námi dolina s Novou Říší. V měsíčním světle se rýsují věže kostela s premonstrátským klášterem, který byl štědrým mecenášem tábora. Za ním lesy a šedomodré hory. Lesy po včerejším dešti vydechují krásnou vůni. Usedáme na lavičky kol hranice a s námi mnoho hostů. Jiní stojí opodál. — Plameny ohně a jiskry letí vysoko k nebi a s nimi slova táborové hymny »Blíž k Tobě, Bože můj.« Pak začíná program. Sóla se střídají se sbory, čas utíká, oheň slábne až nakonec uhasne poslední plamének. Jen měsíc, který jest v úplňku, svítí. Jde se spát.

*

20. srpna ráno se vstává v 5 hodin. Inventář chaty se balí do beden a ukládá se k zimnímu spánku. Pak se odvážejí kufry na silnici, na kterou přijíždí autobus do Třebíče. Boroviček se ještě několikrát objeví na obzoru a vždy jest bouřlivě pozdravován. — »Bylo to ťukes,« prohodí kdosi, a jiný k tomu dodá: »Bylo to technický,« kteréžto výrazy měly hodnotu superlativů.

F. V. Hattala: Osud verného srdca

Krásny deň vyvábil nás do radostnej prírody, ktorá nás vítala so všetkými pôvabmi, s otvoreným náručím. Jasná tvár slnka bola plná smiechu ako naše srdiečka.

Šli sme za rána, keď sa všetko dvíhalo k novému životu. V dedinke vítali nás roz-zlostení psi, ktorí cerili na nás svoje pekné biele zubiská.

Za dedinkou pri ceste zasa bol pes. Ležal v priekope. Zbadal nás, že ho obzeráme a to ho veľmi trápilo. Vstal, pozrel na nás nedôverčivo, ale keď videl, že mu nehrozí žiadne nebezpečie, zmenil svoju tvár a priateľskejši pohl'ad.

»Pod' sem, na!« Volali sme ho. Keď videl naše úprimné tváre, zašermoval chvostom, zabrechal, trochu podskočil, ale zastal. Báľ sa nás, že sa budeme s ním deliť o kamene. Pozeral na nás, ale nechcel sa skamarádiť. Šli sme pomaly ďalej.

Psík ešte stál. Nevedel, čo má robiť. Nakoniec sa rozhodol a bojazlivo sa poberal za nami.

Až večer prišiel k nám blízko. Radoval sa a spieval s nami pri ohníčku. Porozumel nášmu hovoru . . .

Volali sme ho Arkus.

Len čo sme opustili rovinu a vyšli do lesa, Arkus zvažnel.

Pred nami sa objavovali zákutia, kotliny, vysnené miesta pre nás chlapcov, vítali sme ich s veľkým pokrikom. Teraz zabudali sme na psa. On sa ani neukazoval, len v diaľke sa ozýval jeho brechot. Niekedy pribehol k nám bližšie a celý natešený čosi nám vy-prával.

*

V noci sedel pri vatre.

Oheň práskal, plamene rozlievaly vôkol svoje teplo a iskričky poletovaly unášané vetri-kom. Pozdejšie uhasol. Bolo vidieť len blýskajúce sa oči strážcu — psa. Jeho oči žiarili nad nami ako dve hviezdičky, rozpálené láskou verného srdca.

Len čo sa zjavilo slnko, on už stál na okraji lesa a vítal nás svojou rečou. Bol veľmi natešený. Pribehol k nám, chcel cosi povedať. Vedeli jsme, že nemá slov a že takto chce prejavieť nám svojou rečou vďačnosť za to, čo prežíva jeho psie srdce.

Šli sme lesom. Lúče slniečka predierala sa pomedzi konáre stromov. Z hlbíny lesa pofukoval jemný vetrík.

Na čo sme sa pozreli, to nám pôsobilo radosť. Naše srdcia horely ako slnko. Len pes sa neradoval. Neštekal, šiel s ovisnulým chvostom. Cítil, že sa už blíži koniec jeho životnej púti. Teraz azda rozmýšľal nad (tým) svojím osudom; spomenul si na nejedno kopnutie — palicu, akým ho ľudia v živote obdarovali — a preto bolo mu ľúto opúšťať verných priateľov. Každý z nás chcel ho vziať so sebou. Dlho sme medzi sebou rokovali, kto ho má vziať. On pozeral na nás ľútostive, cítil, že ho neodoženieme a to ho jedine tešilo.

Kráčali sme po rovine.

Arkus, naplnený radosťou, odbehol od nás. Bežal po ceste, ktorá ďalej robila serpentínu. Naš verný pes bežal sťa rýchlik — už bol na zákrute. Vtom počuli sme húkot blížiacего sa auta.

Všetci sme ustrnuli, že môže zahynúť.

Prenikavý výkrik vydral se nám z prs.

»Arkus!«

Na to volanie otočil sa k nám, zastal uprostred cesty a pozeral sa na nás veselým pohľadom.

Zavreli sme oči s úzkosťou v dušiach. Pribehlo auto, prach sa zodvihol ako mrak a vtom počuli sme len slabé zavytie.

Utekali sme o prekot na miesto nešťastia.

Pes ležal v kaluži krvi, bolestne sa svíjal.

Plní spolupúčenia schýlili sme sa nad ním. Keď nás zbadal, prestal zavýjať, nechcel prezradiť, ako trpí, ako sa trápi. Nechcel nás zarmútiť, dusil v sebe plač.

Usiloval sa vstať, ale nevladal.

Pomaly prehodil zrakom po našich očiach, ako by sa lúčil.

Smutne sa usmial, hlava klesla k zemi, zafňukal a tým sa rozlúčil od nás navždy.

Na zaprášenej ceste ostala krvavá stopa — stopa verne milujúceho srdca.

So slzami v očiach — pohnutí, šli sme mlčky ďalej

Mirko: Plody

Byl krásný podzimní den. Mladí vodáci, Jirka a Míla, navečer chtěli se trochu projet po řece, aby využili ještě několik těch pohádkově krásných dnů, a vzali s sebou na loďku svého kamaráda Stáňu. Řeka jako ohnivá stuha vinula se středem hlubokého údolí v objetí zlatých paprsků slunce, visícího již nad vrcholky dálných hor. Jen pravidelné šeptání vesel rušilo klid posádky, oddávající se sladkému snění. Najednou se nesměle ozval Stáňa: »Jirko, zajedeme ku břehu a já na chvíli vystoupím. Jeďte zatím dál a asi za čtvrt hodiny sem pro mne přijďte.« — »A co chceš dělat na suchu?« divila se temnooká sextánka Míla, sestřička Jirkova. — »Jen tak trochu se projít,« vysvětloval Stáňa. Loďka zatím již přistávala ku břehu. Stáňa vyskočil, odrazil loď od břehu a sám pomalu přešel krátkou louku a již se šplhal do příkré, křovinami porostlé stráně. Uprostřed svahu se zastavil, vylezl na výběžek rozpadávající se skály, a tu jako by se octl v nějaké exotické, omamně krásné krajině, stanul překvapen. Krvavá koule nad horami se již dotýkala modravé země a jako na rozloučenou posílala svému dítěti všemi barvami hrající polibky. Stráň, jindy tak všední, zdála se býti nádherně oděnou orientálkou s množstvím pestrých drahokamů, vsazených do zlatého hávu. — A co byly to draho-

kamy? Byly to obyčejné plody Boží přírody, vzrostlé ze »životní práce« svých nositelů, keřů a stromků. Byly to jen rudé jeřabiny, šípky, bezinky, trpké trnky a přece taková nádhera. »Ach, jak je ta příroda krásná — a jaký je asi její Stvořitel. .,« uvažoval Stáňa. Jeho meditaci však přerušilo silné písknutí. Stáňa se probral ze svého snění a teprve nyní si uvědomil, že slunce již je za horami a že ho dole na řece očekávají netrpělivě kamarádi. Rozhlédl se po hladině, která již ztratila svou zlatou polevu, a naproti svému stanovišti užířel zelenou lodici, odkud se rozléhalo volání.

Rozloučiv se ještě posledním pohledem se svou vidinou, seběhl rychle se stráně a za necelou minutu stál na břehu, kde jej očekávalo malé kázání: »Tys ale dal na sebe čekat, již chvíli na tebe čekáme a voláme, a ty tam stojíš jako socha a jen se usmíváš.« Stáňa obratně naskočil do loďky a již ujížděl k domovu. Nejeli však již zlatou cestou jako před půl hodinou, nýbrž pomalu proráželi závoj páry, která stoupala z ocelově šedé hladiny a počala zahalovati celé údolí. »A co jsi tam viděl pěkného?« ptá se zvědavě Míla, jejíž dívčí srdce nemohlo nikdy porozumět Stáňově vážné povaze. — »Tak krásný obraz jsi ještě neviděla,« odpovídá snivý Stáňa nadšeně. »A víš, co na tom bylo nejkrásnějšího? Byly to plody přírody, které vznikly z půlroční „práce“ těch živých keřů a stromků, aby nyní sloužily ostatním tvorům. — Mílo, já věřím, že každá práce rodí plody, které jsou nejlepším šperkem svého nositele, i když mnohým se zdají býti bezcennými, jako ty jeřabiny a trpké trnky.« — »Stáňo, prosím tě, pověz mi již jednou, čím chceš býti. Stále jen mluvíš o skvělých plodech práce, ale jakou práci je získáš, tos ještě neřekl. Vid', ty chceš být lékařem? Budeš zachraňovat lidi, budeš jim vracet život, a oni budou požívat nejlepších plodů tvé námahy!« — »Ano, já budu lékařem, budu zachraňovat lidi, budu je činit věčně živými a šťastnými a oni budou požívatí mých plodů, plodů nejlepších, jaké člověk může poskytnouti. . Mílo, já budu lékařem jejich duší — knězem!« — »Knězem?« uklouzlo nějak divně se rtů Míly a splynulo se šumotem blízkého jezu.

STUDENTSKÉ SNÍMKY

Fysika u nás

Je přestávka. Tercie má před fysikou. Chraplavý hlas zvonku se rozezvučel po chodbách a zahnal rozveselené studenty do tříd. Do fysikální posluchárny vstoupil náš »fysik«. Hodil na stůl knihu, klíče a všemi obávaný notes. »Jó, tak si někoho vyvoláme, že jó! Ták, kdopak to bude? Tak třeba Kračmere. Pojď a pověz mi něco o reostatech.« Kračmer se přihnul k tabuli jako bouře a statečně spustil: »Máme reostat klikový, válcový a otáčivý. Reostat klikový je klika. .« »Fysik« se zatím bezstarostně bavil s žáky v lavicích. Konečně zpozoroval, že Kračmer již delší dobu mlčí. »Tak, co je to ten reostat klikový? Je to klika. . no a. .« Kračmer mlčí. »Fysik« po chvíli: »No a. .« Kračmer se oddal tupé resignaci. »Fysika« to dohrálo a rozkřikl se: »Sééédni si, lajdáku jeden! Sůvo, běž tam ty!« Sůva tedy šel, ale jaksi nejistě. »Tak, co je to specifická váha?« — »Specifická váha je váha jednoho kg vody.« »Fysik« asi přeslechl ten jeden kg a ptal se: »Jaký vody? Z potoka?« Sůva si pospíšil s odpovědí: »Sím né. Z vodovodu!« »Fysik« na něho vykulil oči jako opravdová »sůva« a zařval: »Jedeš! Už ať sedíš! Veverko, k tabuli!« Ale Veverka spokojeně pod lavicí četl. »Veverko, co to tam máte? Dejte to sem! Tak k tabuli! Co víš o výrobě žárovek?« Veverka spustil: »Žárovky se vyrábějí ve sklárnách. Při výrobě žárovek se přidává do skla písek.« »Fysikův« obličej se zkroutil

v živý otazník: »Cóóó??? Já ti taky přidám, ale tu hrbatou! Táhni odtud! — Ptáčku, pojd' sem. Tys moje jediná útěcha. Čím měříme hustotu elektřiny?« — »Hustotu elektřiny měříme hustoměry.« — »Fysik: »Že jó? Ani né! Co je to elektrolysa?« — »Elektrolysa jsou mechanické účinky článku Voltova.« — »Fysik«: »Ani né! Eště třetí mi zvorej a letíš! Co víš o tání?« — »Některé kapaliny nám při zahřátí tají!«

»Fysik« vybuchl jako sopka: »Lidi, co prosím vás dneska blázníte? Žádnej nic neumí! Jedeš mi odtud! Ale honem!« »Fysik« sklapl svůj opět několika »kulemi« obtížený notes a začal přednášet dále.

Starej

Darebáky si moc dobře pamatuji...

Jeden skok nalevo, druhý skok napravo — a — — co to vlastně? Že by už byl konec přestávky? No, samozřejmě. Vždyť pan profesor Johnny, byv přiváben lahodným zpěvem Sirén, přikvačil rychle do třídy a už supím zrakem hledí po prérii, koho by dnes chytil nepřípravena.

»Tak teda — to by nám pověděl — — no, kdo už dávno nebyl vyvolán — — — neschovávejte se tam za souseda — — už to mám — — Huvare, řekněte nám něco o rozervanosti vnitřních poměrů za Jana Lucemburského.«

»Když vévodství burgundské spadlo na Jana, poměry v říši byly ještě rozervanější, poněvadž Jan, maje dosti peněz, oddával se nezřízené mravnosti a opilství a —«

»— — — dost — dost — — a poslouchajte, Huvare, vy si myslíte, že já na to nepřiřdu, že jste se neučil — a vůbec — — teď si ještě na něco vzpomínám. Máte u mne ještě od loňského roku vroubek. Na to se, Huvare, moc dobře pamatuji — — já vám, Huvare,

zatopím, že vám bude horko — — vám bude, Huvare, moc horko — — — poslouchajte, vám bude velice horko — a vůbec — — vy jste ten darebák, co jste na oslavách 7. března v aule vyrušoval. Teprve teď se spolu za to vyrovnáme.«

»Prosím, kdy a na které oslavě, já o ničem nevím.«

»Tak, vy mně to budete ještě zapírat, nelžete, Huvare, já si darebáky moc dobře pamatuji.«

Třída podporuje obhajobu Huvarovu hlasitým: »Sím, sím, on to nebyl.« Vše bylo marné, Huvar lhal, celá třída lhal. Po chvíli se Huvarovi celá věc rozležela v hlavě a mocným argumentem porazil »dobrou paměť« pana profesora. »Prosím, minulého roku jsem tady nechodil do gymnasia, já jsem to určitě nebyl.«

»Vy že jste to nebyl??? Tak počkejte! Byl to jistě — — Tešlík — — ,« a ten chtěj nechtěj musil býti ticho a souhlasit s rozhodnutím pana profesora.

Aniel K.

Korunku do pokladny

Chudák náš němčinář — dej mu Pán Bůh věčnou slávu — ne že bych ho haněl, to ne, ale jak to již bývá mezi studenty, vystihli jsme jeho chyby — dnes bychom řekli, že jsme ho prokoukli — a počali si z něho utahovat. Byl velmi nervosní a proto také nebylo divu, že si často v kritických chvílkách ulehčoval způsobem, ne zrovna líbivým. A což teprve jaké bylo naše překvapení první hodinu v primě, když jsme ani nevěděli, že ho máme na

němčinu a když jsme musili vyslechnouti jeho nadávky za hrobového ticha celé třídy. Nevěda zlostí co dělat, když za sebou přirazil zuřivě dveře, rozmách se pravicí, v níž držel klíče, nad hlavou, kterouž byl sklonil a zařval přímo nelidským hlasem:

»Vy telata, telata jste — voni holomci si otevrou okna a řvou jako dobytek na pastvě, ale počkejte, vy holobrádkové,« pravil již klidným sopránem, »já s vámi zatočím. Za trest napíšete první článek z Dsch. Lesebuchu a zítra ať to tady mám nebo,« zahrozil prstem, »uvidíte.«

To se ví, že my, tenkrát ještě primáni, koukali jsme na něho zkoprněle. Nikdo nebyl schopen ani hnout tělem, natož teprve se usmát. Nervy jeho byly tak podrážděny, že si vybral mezi námi obět, na niž spustil splav své bohaté výřečnosti.

»Vy, vy tady,« ukázal na něho, »co se smějete, vy kluku jeden ničemná. Korunku do pokladny.« Leč nám byl způsob takového trestu neznám a proto jsme kroutili hlavami, pokukující na sousedy, jestli tomu snad rozumějí. Němčináři ale naprosto nevadilo, aby ustanovil pokladníka, který by vybíral od darebů po korunce.

Již trochu klidnější zasedl za katedru a zapisoval si nás podle abecedy. Znal-li jména příbuzných několika prvních mých spolužáků, ani jsme si toho nevšimli, ale když se nepřestával vyptávat, není-li to náš známý, příbuzný atd., obraceli jsme pozornost na jeho známosti. Téměř o každém něco věděl a slyšel, a to právě vyvolalo mezi námi bouři neutuchajícího smíchu. »Tak co, vy telátka, vy si myslíte, že nebylo možné, abych někoho znal,« pravil se smíchem ve hlase, »ale ano. Jenže vy jste ještě jako telátka a proto dáte každý korunku do pokladny.«

J. Košťanec.

Thalie u nás ve třídě

Nenud' se, má milá, a přijď se k nám podívat na zkoušku nového dramatu!

Herci se sice všichni nedostavili, poněvadž jsou stíženi různými imaginárními nemocemi, jako je strach z matematické komposice, což se oficiálně nazývá migréna, žaludeční křeče nebo hysterické záchvaty, ale shromážděný personál obého pohlaví využívá přece posledních chviliek před počátkem zkoušky k nejnutnějším přípravám. Proslulé hvězdy obsadily všechna místa u oken, která se lesknou špínou a mastnotou, kdež upravují svůj zevnějšek a maskují se. Na nemožné toalety pamatovaly již doma. Stateční herci opisují zatím své úkoly a shánějí rekvisity, t. j. pera a p. U dveří se šklebí třídní komik, v jehož kyselé tváři sedí nos jako bzenecká okurka, na kolegu, jenž jej uhodil do žeber. Za kulisami kamen snaží se jakési individuum ujasnit si situaci, která nastala po válce prusko-francouzské, vedle něho pečlivě kdosi studuje scény Balzacovy. Na jevišti, které reprezentuje stupínek, podařilo se několika odvážlivcům povalit stolec a urvat mu nohu. V koutě neznámý flegmatik trénuje pak výjev z biologie, pojídaje nerušeně oběd svého souseda, jemuž se nedaří bezbolestně padnouti do mdlob.

Zvonec oznamuje začátek dramatu. V prvních lavicích usadila se napověda, zakrytá jen rouškou nevšímavosti, vzadu zaujal místo orchestr, sestavený z několika vynikajících bručounů.

Režisér v osobě profesorově vyzývá jednu z hereček, uhlavní odpůrkyni Pliniovu, aby opakovala partii o výbuchu Vesuvu ve versi latinské a české. Jevišť je dekorováno jen černou tabulí a duchaplnou osobou režisérovou. Milá Sova hraje nepřekonatelně! Ztrhané rysy ve tváři nutí se k smíchu, oči těkají bezradně po třídě a z úst vychází jen koktání. Napověda funguje sice bezvadně, ale ubohá hvězda hasne hned po prvních větách, tak, že k výbuchu Vesuvu vůbec nedošlo. Druhá herečka je od role osvobozena pro přečin své babičky, která zemřela. Na Vesuvu si pak polámalo šíji ještě několik

hrdinů. Děj nabyl dramatického spádu, režisér vybuchuje — mrtvoly — slzy stoupají do očí.

Ach neplač, má Thalie, a pojď si zahrát v karty!

Kvíčala.

Lusthaus kvinty, aneb o mučenicích a potvorstvech discipuly páchaných

(Historický tento klenot byl napsán asi v 16. století Josefem Antonínem z K.)

I lehl jsem a usnul. Tutoť zdáti se mi počnulo, že v classe naší, kdež trudně i zbůhdarma sedávám, jsem octl se. Však, není-liž to obmysl jakýs? Mauricius Šturm (toliko školník), se stropu na zem hák trojramenný, divný, soukati se jal. I tu, snaže se z podivení vyrušiti, povstal jsem, ale ihned úderem překvapenosti udeřen jsem byl. Chumel potvorných postav jakýchs, kteréžto discipulům, či zčeštěno, obyvatelům škamen, jež neméně mohutné Colosseum okolo zdi tvořily, přináležejíce se vvalil, táhna s sebou vous, či pletenisko jich, přeubohých tvorů jakýchs. I tu já, poznav s hrůzou, že cené vousy pánům regenschorům, či professorům náležejí, vykřiknouti jsem chtěl, aby discipulové potvorství toto zastaviti chtěli; avšak přebolestnouť ranou svatouška Bobyho k zemi ukován jsem. Můžliž kdo vypsat, aneb vypověděti přenespravedlivost této tragedie, když katané tito vousy ubohých pánův ke železnému kruhu ve zdi poutali? Pak discipulové, vykonavše tak hanebné dílo, do

škamen zasedli, v starořímské tógy, aneb lajntuchy se zachumlali a sborem z knih šalabastrových předříkati, či z nich na taháky opisovati se jali. Vtom již dveře strachem, či jinak, spadly — a regent (z latiny káranec) ke kathedře ubíráti se ráčil, dav signum, by regenschorové, kteříž povstali byli u krúhu, usedli. Jen ze všech pánův latinář, jenž ze slovíček i konjunktivův tažen, pak k utírání tabule přidělen býti měl, povstal. Regent v tógu se zahaliv, očima kouleje řečnické výpady i podřepy a lsti gramatické na ubohého pána vychrlil. Tento s počátku nesmlčel; později šípem záludnosti trefen, hořké slzy roně, hlavu věše, hořce bědoval, že lejstrum a brejle (mimoto i dešník) doma nechal. Posazen, bombardován, a za šedivý vous k zobci háku připoután. Pak ze slávou a křikem gladiátorským ke stropu vytažen byl. Tímž i hodina lekcí končila a pána matematiky věd, Sinus se tahati jal. Brzy však za hák za prvním kolegou připutoval a za reparátu hodna označen byl, jelikož omdlení Sinuse a méně otužilých počtářů způsobil, an $1 + 1$ místo odečítání sečítal. I tu, žluč má zbouřena, pěst slabou do vejše hodila. Poznovu v lusthaus snů pěstí kteréhoš surovce jsem uveden byl. Když v tento jsem vstoupil, věnec professorův a háků zmizel a veledivoká radost zmocnila se mne. Žákové, mučení ferulemi i metlami mrskáni k vzorným mravům i učenostem jsouce vedeni, přehroznou, až hříšnou radost mě činili. I tu zadosti učiniv spravedlnosti, uspokojen, že hanba štrychem přeškrnuta, anobrž i nadto ctnost má i professorův vyjevěna byla, z mámení jsem se vyrušil.

T E X T Y

Tělo

Tělo je prostředek, jímž člověk obcuje se světem, jímž je se světem spojen, do světa včleněn a světem podmíněn. Proto jest tělo nejmohutnějším projevem tvorovosti člověka. Co má tělo, není rozhodně nikdy Bohem, jest to — ať se to vezme jakkoliv — konečný tvor, umístěný v tomto bodě časoprostorového světa, určený svým »okolím« a to ve smyslu jak časoprostorovém, tak příčinném. Člověk jest výtvar a útvar přírodního dějství a zároveň jeho část nebo okamžik. Tělo je tedy nejen prostředkem, jímž člověk se stýká se světem a svět s člověkem, vyjadřovací formou ducha ve světě, přijímacím orgánem ducha pro vnější svět; nýbrž tělo jest zároveň i hranicí jak mezi člověkem a Bohem, tak i mezi člověkem a člověkem. Byla by snad možná tvorová hranice i bez tělesnosti, ale tělo jest rozhodně hranicí, již nelze přehlédnouti a jež se vnucuje. Proto jest tělo tím, co by člověk chtějící se rovnati Bohu nejraději odhodil a od sebe odvrhl a s čím by jednal jako s něčím, co k němu nenáleží; a proto naopak v Písmě svatém, kde touha rovnati se Bohu se jeví jako vlastní hřích, není stopy po znehodnocování nebo pohrdání tělem. Odpor k tělu, jež od doby Nietzscheovy mnozí pokládají za známku křesťanství, vnikl do Církve z pozdně antického helenismu a jest biblickému nazírání zcela cizí, tak cizí, že biblický člověk si představuje i život věčný jako život v těle, k němuž vede »těla vzkříšení«. Tak »materialistický« jest křesťanský názor proto, že tělo je tu právě tak jako duch dobrým stvořením Božím, když právě tělem se má bytnost tvora na věky odlišovati od bytnosti Tvůrce.

Emil Brunner, »Der Mensch im Widerspruch«. Die christliche Lehre vom wahren und vom wirklichen Menschen. Furche-Verlag, Berlin 1937, S. 386—7.

Sport

O pěstění sportu netřeba plýtvati slovy. Jaký jest jeho hygienický a výchovný význam, je známo a zrovna tak i jakých mezí jest v něm dbáti. Jen jednomu nebezpečství, jak se zdá, bylo dosud věnováno málo pozornosti. Dejme si konečně jednou otázku, jaké jsou kořeny dnes tak rozšířeného a mocného nadšení pro sport. Přitom si musíme všimnouti dvou stránek: jednak nadšení těch, kteří skutečně sport pěstují, jednak neméně vášnivé účasti těch, kteří nejsou sportovně činní, totiž »diváků«. Jistě není náhodou, že sport má takový vliv v dnešní době. To není způsobeno jen tím, že současný nedostatek práce a nezaměstnanost dopřávají mnohým lidem dosti času, aby se zabývali vším možným. Zjev ten má hlubší příčiny. Co většinu lidí poutá ke sportu a sportovním podnikům, není v první řadě sama podstata sportu, totiž sportovní výkon jako takový, nýbrž vítězství a rekord, jež nutno též pokládati za vítězství (neboť ten, kdo »drží rekord«, jest v určitém smyslu vítězem). Avšak vítězství a porážka v oboru sportovní činnosti mají zvláštní vlastnost, nebo lépe řečeno, chybí jim vlastnost, kterou jinak má zdar nebo nezdar — vyjma hru, jež v té věci je příbuzná se sportem: ve sportu nemají vítězství nebo porážka následků. V životě zavazuje každý výkon k opakování nebo dokonce k stupňování, každý nezdar znamená, že člověk se opoždí v dění hospodářském a sociálním nebo z něho bývá vyloučen a obojí se projevuje v životě společnosti. Podlehně-li však mistr světa a »ztratí-li svůj titul«, je to pro společnost zcela lhostejné. Sportovní výkon nemá reálných následků pro společnost a jest tudíž úplně prost odpověd-

nosti. S tím pak souvisí, že vynikající výkony sportovní mohou být spojeny s úplným nebo daleko sahajícím nezdarem ve vážných výkonech životních. A tak rozšířené nadšení pro sport jest — aspoň z části — jakýmsi unikem, jakýmsi »přeložením na vedlejší bojiště«, užijeme-li obratu Adlerova, kde touha po úspěchu může být ukojena a vlastní odpovědnost není třeba na se brát.

Rudolf Allers, »Heilerziehung bei Abwegigkeit des Charakters«. Benziger & Co. Einsiedeln, Köln 1937, S. 282—3.

Fr. Knez: JIHOČESKÁ ZEMĚ

*Zvrásněná tvář
s kalnýma očima rybníků
v zasněnou zář
blankytu věčných poutníků
hledí —*

*Červená blína
vyprahlých hladových polí
brázdy z nichž bída
omamnou únavou voní
cesty zaváté
stopami zbožných dělníků
topoly rozvláté
ozvěnou zmlklých větvíků
prosí —*

*Z osudu rukou
přijala bolest a vzala svou tíž
s radostnou mukou
z pramene hořkosti vypila číš
země —
Hrdá kajicnice
posvátná v své chudé kráse
a člověku tak často zdá se
že jednou pohladí
tisíckrát šlehne v znavenou syna skrání
jemu do dlaní
krajíců tvrdých klade svou daň
lásku —*

Prokop Bělan: HŘBITOV

*Shrbená vrba, bronzové, paltivé slzy,
studená bolest v hrudách i v mramoru,
v plápolu světél a svíc,
píseň zádušných očí, paprsek vzdoru,
pláč srdcí, sten němých plic,
rozpjatá náruč, touha a úsměv cizí.*

*Omšelé kříže, pod nimi zvětralé lásky
krvavý šípek, prosící stvol a květ,
opojné barvy a stín,
dítě s rozbolněným srdcem pláčivých vět,
steré rty šedivých zim,
sevřenost zdí a zamlklých hrobů zkazky.*

K U L T U R A

V každém náboženství je něco
dobrého.

»Milý příteli, potřebuji Vás dnes večer. Snad budete nucen ztrávit noc u mne. Možná, že bude třeba někoho zavraždit. Případ je velmi vážný a hluboce originální.

Početi díla

Mistři umění básnického, hudebního, malířského, sochařského, stavitelského hledají nejdříve »myšlenku«: jak ji hledají, to jest jejich věc. Hledatí myšlenku: tím lze rozumět už kombinovatí a pořádatí. Mistr umění básnického hledá zaklínací formuli svých veršů a svých vět, mistr umění hudebního hledá celkovou kon-

cepci díla s jednotnou linií, vycházejí při tom buď z celku nebo též z náhodného detailu, který se rozroste jako zrno hořčičné, mistr umění malířského hledá objekt, k němuž by našel svůj vztah, nutný k uměleckému prožití, vztah lásky a poznání, mistr umění sochařského hledá svůj objekt stejně jako malíř, při čemž je vázán svými možnostmi plastičnosti, prostorovosti, zachycovati tvar a pohyb do svého díla, mistr umění stavitelského vytváří svoji mohutnou koncepci, založenou na fantasii, a zvolna a pracně myšlením stvárnovanou, až se ocitne na hranici technického uskutečnění.

O těchto problémech by se mělo mluvit pokud možno jasně a logicky. Čtouce Maritainův traktát: »Umění a scholastika«, trneme přímo nad děsnou anarchií, s jakou se hodnotí, oceňuje a klasifikuje umění dnes a s jakou přímo romantickou hravostí se vyzvedá nesmyslná a nepochopená svoboda umělce a jak se mu vštěpuje pýcha.

Pýcha a prostota jsou motivem, k němuž jsme nyní došli, a který taktéž přiléhá k problému početí uměleckého díla. Prostota, hraničící s chudobou duchem, jest pramenem uměleckého seznání a scitění. Jen pauper spiritu vytváří umělecká díla par excellence. Musíme dobře pochopit význam slov pauper spiritu. Přece jen tím neznaménáme bohatství a chudobu po stránce hmotné. »Avšak, běda vám, bohatým, neboť již máte potěšení své. Běda vám, kteří jste nasyceni, neboť budete lačněti.« (Sv. Lukáš, 6, 24, 25.) Neboť umělci jest lačněti a toužiti a běda tomu, který jest nasycen sám sebou. Běda umělců, opojenému vlastní duchaplností.

Je to these téměř evidentní, uvážíme-li, že k umělcovu vztahu k věcem se nesmí družit nic, co by vnějším způsobem (vně sféry umění) tento vztah porušovalo (nesmí totiž mezi duší umělcovou a objektem tkvěti zbytečný balast věcí vedlejších) a že v umělcově projevu nemá být opět nic leč to skutečné a prožité, co má být sdělováno s bratry. Ovšem prostota a pýcha nejsou tak zcela v protikladu.

»Jádro povahy Rembrandtovy je neuvědoměle a ohromně sobecké. Všichni největší lidé jsou takto utvářeni. Žijí toliko svému umění, a jejich umění, to jsou oni sami. Jednají vždycky upřímně, neuvědomujíce si úžasu, jež způsobují. Klamou ty, kteří je posuzují podle laskavého a časem podivuhodného jednání, bývají velicí a klidní v neštěstí, ale všechny jejich činy, třeba sebe velkolepější, jsou pouze projevem pýchy.« (E. Verhaeren: Rembrandt.) Avšak je-li umělec pyšný či není-li pyšný, záleží na tom, má-li nač býti pyšný. Jeho pýcha i jeho skromnost je pro jeho umění věcí vedlejší. Je-li umělec skromný, je jenom o to mravnějším člověkem, ač jsou mravnější všichni skromní před pyšnými. Je pyšný nebo skromný jako člověk, ale z toho nikterak nevyplývá, je-li tím horším či lepším umělcem.

Avšak moderní individualismus v umění se stal čímsi nebezpečným všem umělcům: vedl k pýše, vedl k aristokratismu, výlučnosti, povýšenosti, titanství, rozvrácenosti, bolestícnosti. »Renaissance musila umělce pobláznit a učinit z něho nejnešťastnějšího z lidí — ve chvíli, kdy svět se mu počíná stávat méně obyvatelným — odhalujíc mu jeho vlastní velikost a pouštějíc na něho dravou krásu, kterou až dosud držela Víra v začarovaném zajetí a vedla ji za sebou, poddajnou, spoutanou jen babím létem.« (Maritain: Umění a scholastika.)

Tato výlučnost postavy umělcovy způsobuje tolik nejistot a tolik fantastických pokusů o jeho proniknutí ve všech těch pojednáních »o duševní dílně umělců«! Právě tak láká k odhalení gener. díla.

Buďte pamětliv, že se jedná o to, jak zajmouti kohosi, o nic menšího pána než můj domácí, jehož silně podezírám, že přepadne osobně nájemníka, jímž jsem já. Pochopíte, že třeba svědka k tomu, bychom mohli těžiti řádně z této příležitosti. Přijďte tedy, avšak nikoliv příliš pozdě. Nemusí se zpozorovati, že jsem obdržel posilu.«

Když jsem psal tento list, je tomu již několik let, obýval jsem osamocený přístavek blízko hradeb a vskutku s jistotou jsem čekal, že můj roztomilý soused a domácí pán veře se v noci do mého sklepa, aby mi vytočil moje víno a vykradl moje uhlí. Tento domácí pán byl týž otec Eduard, jehož jsem se pokusil vymalovati výše, když jsem se zabýval »smetanou spořádaných lidí«. Faktum jest, že ve tváři jeho zračilo se veškeré sprostáctví a všechny možné podvody a mrzkosti.

Můj plán honosil se božskou jednoduchostí. Dal jsem přinésti velmi zjevně některé zásoby přírodnin, abych ho přilákal, a ponevadž dveře mého sklepa otvíraly se do zahrady, nechal jsem klíč v dírci zámkové, zrovna jako bych ho zval. Všechno bylo nastrojeno tak, že mu bylo nemožno neupadnouti se hřmotem hned, jakmile by překročil práh. I doufal jsem, že přiskočím dosti hbitě, abych ho do sklepa zavřel. Od toho okamžiku byl by mi zcela vydán na milost i nemilost a pod pohružkou policejním zřízcem a soudem pro přestupky byl bych z něho velmi snadně vykřesal nejen pořádnou úhradu, avšak i kvitanci na zapravení několika platebních lhůt. Přispění mého přítele, statného to hochy a páleného feriny, zajišťovalo nepopíratelně úspěch této léčky.

Pospíším si, aby vám sdělil, že úklad ten nedodělal se žádoucího výsledku. Starý dareba přišel velmi pozdě, když jsme pozbyli odvahy a usnuli jsme. Probuzení jeho pádem, avšak ošálení neuvěřitelnou jeho mrštností, zrovna jsme zmrtvěli, spatřivše, že unikl, aniž by zanechal za sebou stín důkazu, mohouce ho sotva obdařiti po dolní části páteře ranou, již mu od oka jeden z nás ustríhl v posledním okamžiku.

»Nuže, pane Eduarde,« zeptal se ho můj přítel po několika hodinách, »jak dopadlo vloupání pod klíč?« Otec Eduard, jenž uměl býti hluchým, když bylo záhodno, kořistil z toho, aby ze sebe vypravil tuto neobyčejnou odpověď: »Oh, milý pane, ve všech náboženstvích jest něco dobrého!«

Nějaký čas před tím velerabín Zadoch Kahn obsloužil mne u příležitosti jedné z mých knih tímto podivuhodným Obecným rčením, jež jako by bylo počátkem Evangelia podle svatého Jana u všech pitomců a zločinců.
Léon Bloy: »Exegese obecných rčení«.

H. Červinková:

Probuzení.

Fialové zatmění žíznicí noci se propadlo v jiskřivých výstřelech slunečního kotouče a v houstnoucím, téměř hmatatelném horku letního dne. Zanikla stříbrná tíha hvězd — zapadla do nesmírného moře světla. Nový den rozevřel náruč, aby objal, něžně sevřel, nebo rozdrtil myšlenku člověka, aby ho okouznil marnými nadějemi slibného, růžového východu, aby mu dal přejít dlouhé, nebezpečné koleje a nechal se zmítat v krvi západu. Ale přece se důvěřivě rozevřely lidské oči, ještě ploché ztrnulostí spánku a vábným jhem snů — udivené, váhající — a pak se zvědavě zaokrouhlily a zeptaly se dne jako natažené, prosící dětské dlaně: »Co mi dáš?«

Šlo o to, najít nějaké vysvětlení inspirace (to řeší každý jinak): inspirace jest poznání, prožití určité skutečnosti, dožadující se svého projevu. Toto prožití skutečnosti má však všeku uměleckou barvitost, je bytostné, je pojímáno spontánně celým subjektem umělcovým. Proto také početí uměleckého díla je podobno jakémusi stavu, v němž už celé ono dílo předem jest obsaženo. Pro to, že pak tato umělecky prožitá skutečnost (rázu vnějšího i vnitřního) jest obsahem díla uměleckého, a to zcela právem, zdravě a zákonitě, bych měl tuto formuli: Obsahem uměleckého díla budiž, co vyžaduje přímo uměleckého vyjádření. Vyplývá to z kvalit a možností uměleckého tvoření zachytiti a podati více, příměji a bezprostředněji, a to věci, k nimž má vztah nejen inteligence, nýbrž celý člověk, věci, jež poznává bytostně, celistvě, spontánně. Mluvil jsem o početí uměleckého díla jako o jakémusi stavu, ve kterém celé dílo jest již předem obsaženo. V uměních výtvarných nelze však chránit tento stav, příliš ještě nestmelený a nepřipravený. Umělec dochází tvořivým postupem k mocné koncepci, která pak je realizována ve hmotě. U hudby a umění básnického se stává, že umělec počíná tvořit, nedošed ještě definitivního vytváření díla ve své duši. Přece však postup díla přirozeně a organicky rozvíjí dar inspirace v uměleckém projevu, který nese ovšem pečeť této bezprostřednosti, i když v tomto případě vzniká cosi inspirovaného.

Ovšem, přejeme-li si takto zkoumati umělcovo nitro, daří se nám tclíko (aspoň částečně) paralelisovat intelektuálně to, co u něho probíhá spontánně a neděleně.

Bedřich Puža

N O V É K N I H Y

Náboženské pronásledování ve Španělsku. Spolu se společným listem španělských biskupů o občanské válce. Předmluvou báseň Paula Claudela. Vydal Ladislav Kuncíř, stran 250, cena 20 Kč. — Španělská občanská válka ukázala znovu, v jakém zmatku se nachází tak zv. veřejné mínění, ovlivňované žurnály pochybné ceny, a to i u katolíků. Mohli-li duchové tak hlubocí, jako J. Maritain nebo Fr. Mauriac souditi o španělských událostech s rozhledem ne větším čtenářů večerníků, svědčí to jistě o porušenosti i tábora katolického, a to i když tu necháme stranou podivné chování politických kejklířů, zrazujících pro politické machle věc nejsvětější. A tu tedy kniha o náboženském pronásledování ve Španělsku přichází promluvit do svědomí Evropy s bolestnou vážností, jež nemůže nepohnouti nikým, kdo si zachoval jen trochu zdravého rozumu a trochu citu v srdci. Duchovní rozvrat Evropy, jehož jsou španělské události odrazem, je v této knize zachycen in concreto, v celé své hrůze, události pak samy a příčiny jejich s hlubokým zřením až ke kořenům věci. Je to strašlivý dokument. A jeho váhu ještě zvyšuje závěrečný společný list španělských biskupů; je to úzkostný výkřik pastýřů, jejichž Církev prochází pronásledováním a mučednictvím od dob prvokřesťanských snad nevídaným, a Španělů, rozechvěných do hloubi duše ponížením své vlasti. A dovedou-li tito strážcové křesťanského ideálu pronést nad tímto utrpením slova tak dojemného odpuštění a tak skvěle naděje, máme před sebou knihu, jež patří k nejmohutnějším dílům evropských duchovních dějin.

—jhl—

S. Kateřina: »Císař Karel IV.« Olomouc, Vítězové, cena 3 Kč. — O Karlu IV., z největších našich panovníků, vlastně velmi málo víme, a přece jde o tak významnou postavu našich dějin, o osobnost evrop-

ského formátu. Autorce se podařilo vystihnout tuto postavu v celé její velikosti, ale co je hlavní, pochopila zdroj této velikosti, jenž byl duchovní život Karla IV. Tak opravdu uvažuje celého Karla IV. Bez této stránky by to nebyl celý a pravý Karel IV.

Jan Zahradníček: »Pozdravení slunci«. Básně. Vydal Melantrich jako 24. svazek sbírky Poesie, stran 80, cena 15 Kč. — Co je na Zahradníčkově poesii na první pohled nápadné, je vnitřní, duchovní šíře jeho zpěvu. Zahradníček vlastně nezpívá o věcích; on je rozechvívá, v jeho verších zpívají věci samy, zpívají věci, zpívá čas, zpívá prostor, všechn svět je stržen v mohutný hymnus společného zpěvu, vyvolaného počátečním úderem čarovného proutku básníkovy. Zahradníčkova poesie je v pravém slova smyslu kosmická, ne hravě kosmická jako u Nerudy, ale vážně, hluboce, nábožensky kosmická, že by působila dojmem pantheismu, kdyby nebyla tak hluboce, až do kořenů, do posledního záchvěvu verše křesťanská. A toto duchovní sepětí celého světa v myslí a srdci jediného člověka má ovšem odezvu a ohlas i ve formě Zahradníčkových veršů: některá jeho báseň (na př. »Den jediný« v 1. oddílu sbírky) není už pouhou básní; je v několika nevelkých strofách hotovým dramatem, hutně pojatým a mistrně postaveným, dramatem en miniature, ale nesoucím přesto všechny znaky dramatu. V Zahradníčkově verši dospívá tak česká poesie vrcholů, na nichž nebyla od dob Březinových. —jhl—

František Hrubín: »Země po polednách«. Verše. Vydal Melantrich jako 25. svazek sbírky Poesie, stran 55, cena 15 Kč. — Nová Hrubínova knížka veršů znamená další podstatný krok v onom procesu, jímž prochází dílo každého mladého básníka: krystalisace. Hrubínovy verše se stále více a více pročišťují, nabývají pevného a určitého tvaru, blíží se a velmi často

dosahují dokonalosti. Co na nich nejvíce uchvacuje, je prostota, křišťálovost nejen myšlenky, ale i výrazu, a pak ovšem ona citlivost, jemnost a srdečnost — či jak bychom to nazvali — vnímání a citění, jež tolik dojmá a potěšuje. Není opravdu již po této knížce pochyby, že Hrubína vedle Zahradníčka, Lazeckého, Renče, Dokulila, Reynka, Kostohryze můžeme zařadit do oné skupiny nové české poesie, jež znamená nejen její nové cesty, ale i její obrodu. —jhl—

Egon Hostovský: »Dům bez pána«. Román. Vydal Melantrich, Praha. Stran 250, cena 25 Kč. — Zajímá nás velice zvláštní cesta Egona Hostovského. Jsme přesvědčeni o pravosti jeho básnického pohledu už z toho, že jeho podivné románové příběhy bez násilného ideologického nadšení dospívají obecnosti a symboličnosti, řádně ustavené v duchu umělecké i životní pravdy. Jeho postavy nespokojenců, vzrušených snivců a hledačů jistot narážejí na všech stranách na tajemné úradky, které obklopují území řádu, zákona a svobody. I když Hostovský snad ani vědomě nezaměřuje, kam dochází — ostatně tím pravější jeho vidění! — přináší značně podobně jako Franz Kafka svědectví o skutečnostech, jimž jenom věřící křesťan dovede dát jméno neobrazné. Tato všeobecná charakteristika dosavadního díla Hostovského platí ve zvýšené míře i o novém románu »Dům bez pána«. Na zmatených osudech sourozenců Adlerových, mezi nimiž je tajemně přítomna laskavá a zrazovaná vůle zesnulého otce, ukazuje mladý autor symbolický a reálný obraz moderních lidí, vykořeněných z tradičních jistot, marně hledajících spásu svou vlastní silou a nacházejících jediné východisko teprve po dokonalém ochuzení, po ztrátě všeho. Stavebně a formálně osvědčuje Hostovský překvapující mistrovství. Jedna z nejdokonalějších knih tohoto roku. —r.

Břetislav Štorm: »Vladařství Růže«. Kuncířových nových knih svazek 1. Stran 110, cena 15 Kč. — Žezlo, koruna a meč vladařů Růže tlí v zasutém sklepení na hradě krumlovském a těla jejich od věků leží ve vlhkosti hrobové pod klenbami opatství vyšebrodského. Země jejich je rozchvácena a smutek jako po velikém moru pokrývá zříceniny. Ale Břetislav Štorm, zahalen rouchem mnicha-vaganta, potuluje se v polosnu po jejich zakleté zemi a objevuje v ní zřídla krásy nepomíjející. Básnická evokace jeho hrdinného snu, občas protřazeného zřejmými narážkami na dobu přítomnou, tajemně putování nočním královstvím kraje rožmberského, slavnosti vladařské, příjemné vězení klášterní, a jako koruna všeho trestná výprava proti městu odbojnému, to vše je podáno s mohutností a silou, jež se nemůže nelíbiti. I formálně se Štormovi, jak zřejmo, zalíbilo v gotice: vznosný a odhmotněný tvar jeho prosy to potvrzuje. A je to tedy úhrnem velmi zajímavá, i když trochu nezvyklá knížka. j—

Christopher P. Waters: »Povídka o starém námořníku«. Kuncířových nových knih svazek 2. Stran 90, cena 15 Kč. — Tato kniha není jenom napínavým dobrodružstvím usedlého gentlemana puritánského, abstinčního a vegetariánského ražení, mezi černochoy, kteří holdují spíše lidojedství. Není jen kouzelným a kouzelnickým příběhem ze říše, kde věšáci na šaty se proměňují ve stromy porostlé lebkami, a v nichž je skryto tajemství, jež náš rozvázný gentleman má rozřešiti. Není jen příběhem zápasu dvou úskočných černochoy, čaroděje a náčelníka, o vládu nad jejich kmenem. Nikoliv, má to všechno hlubší kořeny. Neapsal nadarmo tuto knížku výborný znalec anglického Chestertona, známý jinak spíše jako filosof a literární kritik, Timotheus Vodička. Zdravý rozum nebývá totiž nejčastěji nedostatkem pohádek a fantastických příběhů, nýbrž spíše nedostatkem těch, kdož

jimi opovrhují. A v příběhu starého námořníka, který se lajdá po světě a chválí whisky, je skryt nejen této věci paradox, ale i z toho plynoucí poučení. j—

John Erskine: »Zapomeň, můžeš-li«. (Výšlo v Topičových Bílých knihách.) Dalekosáhlý úspěch, jehož dosáhl Erskininův román v Americe a Anglii, nebyl jediným důvodem, proč Topičovy Bílé knihy jej uvádějí v českém překladě. Virtuózní fabulace připomíná Mauroise, podává zajímavým a duchaplným způsobem kus života amerického muže a ženy a vůbec má co říci o citových protihledech člověka našeho věku. —š—

V. Berent: »Živé kameny«. (Mazáč, 1937, cena 33 Kč. Polská knihovna.) — Do širokého rámce fiktivního města s katedrálou a gotickými domy, v jejichž »živé kameny« vtělila minulá století svá vidění krásna, zapjaté na proudění ducha rytířského, zasadil básník tuto epizodu z přelomu renaissance. Příchod pestré bandy vagantů, povídkářů, komediantů a ribaldeků, vedené básníkem-goliardem a popis jejich dobrodružství ve městě je záminkou k básnické evokaci minulosti. Prokletí přechodného období, plné bolestné únavy a beznadějněho tápání se odráží v duši goliardově. Tento villonský básník, tak zamilovaný do odkazu rytířské minulosti, který hází na náměstí upadajícím rytířům v tvář pohrdání své doby, nemá odvahy hledati svatý Graal a jako člověk smyslné renaissance umírá v náručí krásné komediantky. »Živé kameny« nejsou románem. V mnohobarevném vření života komediantské tlupy nahodil básník řadu pestrých obrazů jako cáry barevné mlhy, plovoucí nad lesy. Směs filosofických disputací, realistických scén vášně, legendární námět »dense maccabre« a mlžné snění jsou složky, které mu dovolily vyvolat silný dojem bolestné únavy očekávání věcí nových (z období zrodu renaissance). Tak se mu podařilo zhustiti onen syrový závan tužeb duší jiných dob, jež tak často ucítíme třeba nad stránkami Willonových balad a při pohledu na d'ábel-sky rozšklebené chrlice katedrál. —bá—

Zofie Nalkovská: »Hranice«. Román. Vydal Mazáč, Praha, jako 6. sv. »Polské knihovny«. Stran 320, cena 28 Kč. — »Umírá se v rozmanitých dobách života, a příhody člověka, uzavřené mezi narozením a smrtí, vypadají někdy nesmyslně.« Právě o těchto nesmyslných událostech, které jsou však pevně včleněny do logického běhu života, pojednává spisovatelka. Líčí nám polské maloměstské prostředí i šlechtická sídla. Nalkovska je realistkou a její sloh má pruhy naturalistické, podávané však velice jemně. — Lidi v románu jsou zdánlivě průměrní občankové, jedni z mnohých, jaké potkáváme, avšak představují nám schematické typy povah zdravých i úchylných. Podstatou románu je život Zenona Ziembiewicze, člověka, který ani neví, jaký má zde úkol a přece plní pečlivě své povinnosti a dosahuje významného místa v obci. Manželství s Alžbětou Bieckou je vzorem spořádané domácnosti, avšak toto štěstí bylo vykoupeno smrtí dítěte, které se nenarodilo. Zenon neměl nikdy rád Justynu Bogentovu, dcerku kuchařky z Boleboře, a přece je spoutala živočišná smyslnost. Manželství s Alžbětou znamenalo konec lásky s Justynou; Zenon Alžbětě pověděl o svém poměru a Justynu zabezpečil hmotně. A tak pokračoval život v podivném trojúhelníku. Jednoho dne Justyna, zešilevší, vleje Zenonovi kyselinu do obličeje. Zenon se pozdraví a spáchá sebevraždu. Rámec tohoto života jsou staromódní salony, v nichž vysedávají paní, které byly kdysi mladé, chátrající statek bolebořský, sklepni byty se šváby a lidmi, ulice, kypící stávkujícím dělnictvem. Všechny postavy cítí život, který je v nich a kolem nich, dychtí po něm a neví, co s ním. Zenon říká: »Na obou stranách, na jedné i druhé jsou opět

jen lidé, obyčejní lidé, toužící po tomtěž: po moci a krveprolévání.« Zenon si věří a když přestává věřit v sebe, zabíjí se. Alžběta zůstává sama se svými slovy lásky odporujícími Zenonově thesi: »— — — musí přece něco existovat. Někáká hranice, kterou není dovoleno přejít, za níž se přestává být sebou.« A v těchto slovech spočívá také náš užitek z této knihy o přirodách člověka. —už—

»Jean B. Camille Corot.« Vydal Melantrich, Praha, ve sbírce »Prameny«. 15 Kč. — 17. svazek melantrišských »Pramenů«, sbírky to dobrého umění, nás seznamuje s francouzským malířem J. B. C. Corotem. Anna Masaryková, která napsala úvod, nás seznamuje s uměleckými názory Corotovými, jeho boji a s velikou prací jeho celého života. Ukazuje nám ho zde jako velikého lyrika a nadšeného milovníka přírody a opěvovatele jejích krás. Líčí zde vedle sebe jeho pobyt v Itálii, kde »maloval hmotu římských architektur, sledoval tok Tibery, pozastavoval se u mostů a pobřežních cest, strání i dalekých kopců a nanášel kontrasty světla a stínů, kterými prudké italské slunce modeluje objemy všech věcí«, právě tak jako jeho práci ve Francii, kde maluje život pastýřů a venkovánů a krajiny, v nichž rostou překrásné stromy s bohatými korunami stříbřitě šedými, ať už to jsou olše nebo rozsochaté vrby, i jako portretistu, kde všude se Corot snaží o zmocnění se přírody, osob i věcí v celé jejich pravdivosti a prostotě, zároveň však i monumentalitě, což vše se snaží harmonicky vyvážit a podříditi svému citu a prvnímu dojmu, který v něm ten nebo onen motiv vzbudil. 29 reprodukcí (z nichž 1 barevná) pokud možno dobře ilustruje a charakterizuje jeho umělecký vzrůst a vývoj a jednotlivé fáze v tomto vývoji. B.

Vergilius: »Zpěvy rolnické a pastýřské«. Přeložil Otmar Vaňorný. Vydal Jan Laichter. Stran 330, cena 59 Kč. — Arne Novák napsal v této knížce toto: »Kdo zná vysokou, zároveň vědeckou i básnickou úroveň prací Vaňorného, nenazve nadsázkou, že česká Georgica a Bucolica mají význam literární události. Nejprve vychází čtyřdílná didaktická skladba Vergiliova, kterou mnozí stavějí i nad Aeneidu a jiní dokonce prohlašují za vrchol latinské poesie; dojísta v tomto vítězně soutěžícím protějšku Hesiodových Prací a dnů je soustředěn, ba zaklet duch země i národa, přírody i mravnosti, jak se mu augustovský Řím podíval ve stavitelské tradici. Ale ani poučné odborná látka knihy o rolnictví, vinařství a sadařství, dobytkařství a včelařství, ani národně výchovná tendence tradicionalistická nečiní Georgica nesmrtelným dílem věčné mladosti a nevadnoucího kouzla: Vergilius byl především básník, jenž přírodu a jejího spolupracovníka sedláka věděl monumentálně pod zorným úhlem plastické krásy.« A my, neodvažující se soutěžit s básnickým perem věhlasného kritika, říkáme prosaicky, že, stalo-li se už zvykem užívat »taháků« při překladech latinských textů, bylo by si přát, aby si studenti nepomáhali nanicovatými překlady, nýbrž takovýmto opravdovým básnickým dílem. »Technický« užitek bude tentýž a vniknou alespoň do krásy, jež jim jinak zůstane utajena. r.

»Slovanské spisovné jazyky v době přítomné.« Dobrovského knižnice duchovněná, sv. 1. Melantrich, Praha 1937. — Knihu uspořádal universitní profesor dr. Miloš Weingart a předělal jí znamenitou srovnávací syntetickou stat, v níž zachytil poválečný vývoj všech slovanských jazyků po všech stránkách, a to i v souvislosti s procesy mimojazykovými, jež tento vývoj podmiňují a v něm se odrážejí. Pak následují speciální práce o jednotlivých slovanských spisovných jazycích, psané členy Společnosti pro slovanský jazykozpyt.

Z nich nás pochopitelně nejvíc zajímají práce o spisovné češtině a slovenštině. A tu je třeba říci, že první z nich, Hallerova práce o českém jazyce, znamená zklamání. Značnou její část vyplňují běžné známé výklady o jazykové theorii i praxi jazykových zákonodárců a brusičů, počínaje Jungmannem až do přítomné doby, a závěrečné úvahy o činitelích, podmiňujících jazykovou kulturu, zejména o funkci dobrých spisovatelů a ocenění jejich jazykové praxe, jsou velmi povrchní. Je to snad způsobeno zřejmým nedostatkem Hallerova estetického jazykového citu (a to je jistě věc stejně důležitá jako historická kritéria jazykové správnosti!), jak se to projevuje i v překvapující topornosti jeho stylu. To už Stanislavova stat o slovenštině je hodnotnější a hlavně daleko živější přes jistou mnohmluvnost a osobně polemický ráz. Snad také proto, že se zabývá převážně jazykovými problémy, zvláště problémem slovenského pravopisu, o němž se na Slovensku vedou vášnivé boje. Přes vydání oficiálních Matičních pravopisných pravidel totiž panuje na Slovensku veliká nejednotnost v pravopisných otázkách, které se snaží některé radikální kruhy řešiti návratem k štúrovskému pravopisu, ohánějící se při tom pavědeckými důvody. Je možno říci, že se s nimi Stanislav vyrovnává dobře na poli moderně orientované jazykovědy, nezapomínaje podložiti své názory v neposlední řadě i důvody prospěšné vnitrostátní politiky. Kd

Dr. Josef Tvrđý: »Logika«. Vydal Melantrich 1937. — Profesor Komenského university vydal ve sbírce vysokoškolských rukovětí, dávno velmi potřebnou, důkladnou příručku logiky, která vyčerpává všechny důležité stránky této discipliny. Hned po vyjití této knihy bylo právem znalci poukázáno na to, že autor nedoceníl a soustavně přehlížel význam scholastické filosofie a dopustil se tak omylů, které jsou ceně knihy velmi na škodu. Přenecháváme kritiku erudice odborníkům a omezíme se na několik poznámek, týkajících se poslání díla jako učebnice. Soudíme, že v tomto ohledu neučinil autor vše, co mohl. Vzhledem k tomu, že se snažil pokud možná po všech stránkách vyčerpati materiál, přetížil poněkud jednotlivé kapitoly odkazy historickými. Stalo se tak na újmu přehlednosti a jednotnosti pojednání. Tyto poznámky mohly býti odeslány pod čáru, anebo organičtěji zasazeny do díla, aby stat netříštily. Neméně by dílu prospělo, kdyby autor mimo dělení na kapitoly použil systematického podřaděného dělení na paragrafy a odstavce s označením nadpisů, které by dovolily vyniknouti způsobu rozvržení látky. S tím by souviselo jasnější položení problémů, jehož důležitost nelze v knize, určené studentům, podceňovat. Ostatně se tím kniha prof. Tvrđého dopouští jen chyb, kterým se vyhne jen malý počet našich učebnic. Je jisto, že nemáme dosud tradice a neorganické inovace brání jejímu vzniku. Proto naše školní příručky jsou v nejlepším případě stále něčím mezi doktorskou thesí a učebnicí. Jisto je však, že kniha prof. Tvrđého není v tomto ohledu horší než ostatní a její vydání lze jen vítat. —bá—

Emilie Vejvodová: »Problém koedukace«. Vydal Věstník katol. učitelstva čsl. v Přerově. Cena 5 Kč. — Známa pracovnice na poli pedagogiky obírá se v tomto spise stále ožehavým problémem koedukace. Na základě bohaté literatury vědecké, přesným rozbořem a srovnáním přichází autorka k závěru, že koedukace spíše škodí než prospívá. Její vývody jsou přesně doloženy a po té stránce je její spis vlastně prvním dokonalým poučením o koedukaci se stanoviska katolického u nás. —ka.

hádanky

Vojtěch Maňousek, redaktor,
Svitávka u Boskovic, Morava

I. TURNAJ — DOKONČENÍ.

Deset vylosovaných řešitelů tohoto turnaje (hádanek uveř. v č. 1—3) bude odměněno cennými knihami. Řešení pošlete nejpozději do 15. listopadu. Kuponů nutno přiložit!

44. Roháček.

L. Novotný, Hranice.

moravské město
základ státu
řeka v Itálii
určení místa
slovensky »jiná«
chem. zn. vápníku
samohláska

45. Skrývačka.

8

Panu prof. P. Mejšnarovi: Josef
Zákoutský, Podhvořany.

Po širých stezkách smutného teď
vír žlutých listů truchlou píseň
stesk jara tkví v tom listí tichém
sen léta v duši nám se ještě
Někdy celý kraj a nebe tmí se
a plavá břízka smutně kývá hlavou,
o zimě zdá se jí, již zlata leskem,
zde vítá dnes i svojí líčí hravou.
Zas přijde zima, snížek bude padat,
list pod ním zachví se a chlad ho
my nesmíme přec, drahá, chladem,
budeme jen v jaro hledět do

46. Háčkovka.

6

Kája Zita, Praha.

V přírodní útvar když sedne ptáček,
zazpívá nám ji každíčký žáček.

47. Rebus zoologický.

6

»Jere«, Dolní Soběšovice.

D D L

48. Obložka.

5

K. W.-III., Vejprnice.

Starou míru li obložíš,
pouťovou atrakci užijíš.

49. Číslovka.

6

J. Veselý, Hradec Králové.
V listopadu listí 123456,
dny tu ubíhají už 783456.

51. Sloučenka.

5

J. T., Mlázovice.

Egyptský bůh v okamžení
s předložkou se v řeku mění.

52. Čárkovka.

8

J. Šedivý, Marefy.

Kdo by mi řek' toho hlupce,
že staritele těší.....?
Znáte-li pak svého kupce,
toho zase výroční

50. Koníček.

10

»Semper«, Kyjov.

T. G.	ti	Bo	přes	ti	Ho	rve	M. O.
S	Dál	tos	smr	šum	hrob	své	ra
S	ko	že	hem	sef	teč	ná	ce
né	ce	šif	ša	nad	se	vla	smu
né	Bo	Když	skří	ní	Jo	srd	mi
ru	dá	pre	ob	kleň	ko	ze	ky
hem	v	vy	pa	né	le	te	vo
strom	dl	s	si	ni	ji	ti	bo
te	hem	ji	vla	o	stráž	sú	a
krá	jenž	den	Bo	vla	pout	svó	vla

53. Přesmyčka literární.

8

J. Š., Fryšták.

CESAR VYDAL a=4

54. Rodovka.

6

M. Reichová, Dol. Kralovice.

ON je dobrý sluha.
zlý však pán —
ONA plevel je tak
jmenován.

55. Roháček.

6

Brněnským luštitelům Stol.

hlava církve
odvolání
bývá v květech
souhláska foneticky
měkká souhláska

56. Přesmyčka.

8

M. Svobodová, Nýřany.

NADLĚKAŘ

57. Darvinka.

10

Fr. Sečkář, Louka.

Jeli možný tento zjev,
zménit vlas též v krev?

58. Zdrobnělka.

6

J. Stehlík, Brno.

Zmenšené jméno krávy
je název polní trávy.

59. Číslovka.

8

A. Srovnalík, Olomouc.
12341 český granát,
14521 láčkovec.

60. Záhadný nápis.

5

J. Sobolovi: Jarosch, Šumbark.

Z. OKRAD E. S.....

61. Záměnka.

8

K. Trunda, Brno.

V dálné zemi na severu
přebývá tam v mrazu, sněhu s »mc.
By se dáma hezkou zdála,
pro ozdobu si hned vzala s »bc.

Řešení II. turnaje 18. roč. »Jitra«.

1. Král, orál, orel, osel, Osek. —
2. Klima, lávka, hlava, finis, kočár,
plice, pocta, pleva, Ivančice. —
3. Pardubice. — 4. Hovory s Ma-
sarykem, Mlčení s Masarykem. —
5. K-Arab-ina. — 6. Honoré Bal-
zac. — 7. Mráz, Vráz. — 8. Buď
vždy připraven! — 9. Katastrofa.
— 10. Kostel, Oskar, skok, Tak.
er. 1. — 11. Kolár, larva, vaříč,
Měka, kanár, Narva, váza, sako.
— 12. Most-ar. — 13. Časopis Jitro.
— 14. Augora, Angara, Andora,
Angola. — 15. A-Rabi-e. — 16.
Hrady, hroudy. — 17. Kr. kra.
Kras, krása. — 18. S-ob-ol. — 19.
Buď masopust. — 20. Pasák, pa-
sát. — 21. Baterie, bakterie. —
22. Vesna, probudila přírodu ze
sna. — 23. K. bor, Kolár, ráj. r.
— 24. Don Bosco. — 25. Jihlava.
— 26. Kouřim. — 27. Popelec. —
28. Pomoc, oliva, zámek, dílec,
rugby, Nizza, vařem. Pozdrav. —
29. Světla. — 30. Květná neděle.
(Dokončení příště.)

Všichni, kdož toužíte s úspěchem
luštit a skládat hádanky, spolu-
pracovat v naší rubrice, objednej-
te si neocenitelnou příručku »Sbor-
ník Vtip se!« Za Kč 6.— dodá
red hádanek. Objednejte přímo
slož. lístkem 115.822, na němž uve-
dete adresu ze záhlaví rubriky.

Přátele JITRA prosíme, aby přispěli na

Mikulášský dar

katolickému studentstvu

Z jeho výtěžku udržujeme JITRO,
prodáváme je za režijní cenu, vydáváme dobré a levné knihy,
budujeme prázdninové tábory katolických studentů, podpo-
rujeme chudé studenty, umožňujeme 4.000 studentům,
sdruženým v katolických studentských kroužcích, pracovati
pro obrodu národa v Kristu

Dary přijímá

Ústředí katol. studentstva čsl. v Praze III.,
Strakova akademie. — Šekový účet 206.271

Kamarádi, studentky a studenti,

pamatujte, že JITRO není soukromým podnikem vydavatelů,
ale společným majetkem vás všech! Prosíme vás, ukažte
je svým známým, studentům i jejich přátelům, získávejte
mu další odběratele! Bude-li nás více, bude možno JITRO
ještě lépe vypraviti a dáti vám je levněji!

Napište si o propagační čísla do
administrace JITRA, PRAHA III., Strakova akademie

VYPRODÁVÁME za sníženou cenu zbytek nákladu dvou úspěšných knih edice
Jitra: DOMINIK PECKA: SVATÍ A LIDÉ. Výstižné a duchaplné pohledy do
hrdinných životů minulosti i přítomnosti. Za Kč 4.—. MILOŠ KREJZA: GO-
TICKÉ KVĚTY. Verše mladého básníka — květy mladé duše. Za Kč 5.—.
Edice Jitra, Praha III., Strakova akademie.

J I T R O

Č A S O P I S

S T U D E N T Ů

K A T O L Í K Ů

R O Č N Í K X I X

Č Í S L O - 4

j i t r o časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katolického universitního tisku (SIPUC) v Lille.
Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace Praha III., Strakova akademie. Telefon číslo 651-60. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271. Předplatné studenti do 1. ledna 13.— Kč, ostatní 27.— Kč. Po 1. lednu 1938 studenti 14.— Kč, ostatní 28.— Kč. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

redaktor profesor Dominik Pecka, J i h l a v a, Nerudova ulice číslo 28. Jemu zasílejte příspěvky pro »Jitra«. — U z á v ě r k a jest 10. každého měsíce.

zprávy dopisovatelům

K. V. Didaktika vám nesluší. Próza je dobrá, ale takových obrázků z přírody máme nazbyt. Čtenáři chtějí něco životnějšího. — J. J. Bylo by dost vtipné, kdyby ta hlavní osoba nebyla obtížena tolika nemotornostmi a slabostmi. — L. N. Věc místního významu. Jitro nejsou noviny. Kdyby to mělo zajímat všechny, musilo by mít slovesnou hodnotu. — T. Yan. Nedostatek důvtipu a postřehu těžko nahradíte archaisujícími výrazy a argotickými neologismy smíchanými na způsob vlašského salátu. — J. R. Vzdechy sice nábožné, ale poesie to není. — A. S. Hamletovsko-máchovsko-byronovsko strašidelná evokace hrůzy. Jenže já už jsem dost starý infanterista. — F. A. Není to trochu sentimentální, když i vzpomínky omdlévají? Mnoho vypůjčených slov, málo rytmu. — J. S. Těžce vysoukané. — M. V. D. Plané povídání. — P. III. Ušlo by to, když jste tercián. Ale to všechno již zde bylo. — F. S. Obyčejné naříkání v obyčejných rádcích na obyčejném papíře. — Antonín. Ani básně, ani verše, ani poesie. — F. D. Za správné vytištění pseudonymu si ručí každý svým rukopisem. Na vydání sbírky básní se v edici Jitra nepomýšlí. — NA-CA. Obyčejná lotrovinka. — Jero. Na vtipy jste vy, ne já. Život té vaší septimy se mi zdá mindergefällig. To je ten můj vtip. — Z. U. Pěkná věc, ale poslala jste to pozdě, podzim už minul. Pošlete něco jiného. — L. Sm. Máte dobrou vůli. Ale Jitro nepotřebuje takového doporučování. Druhý pokus není zrovna nezdařený, ale nehodí se. Po čase zkuste zase něco. — A. P. 12 apoštolů je věc blasfemická, ostatní nestojí za mnoho. Lituji. — r. k. Pro Jitro se nehodí, příliš čítankové a vzorně loyální (za války se říkávalo lojové). — H. Š. Není v tom rytmus. — V. T. Ostře viděno. Obrazy příliš nakupeny a nahuštěny. — Inultus. »Legenda« by působila mocně nebýt některých nejasností. »Jeden z nás« je sentimentalita. — J. S-p. Nic charakteristického, pouze osobní dobrodružství, jaké se může přihodit kdekoliv. — J. M. Verše probuzenské. — J. L. Ba, hned bych šel také štípat dříví.

redakce Jitra přeje všem svým čtenářům, přispěvatelům a dobrodincům milostiplné vánoční svátky, abychom „poznávající Boha viditelně“, jím uchvacováni byli k milování neviditelných věcí, ježto tajemstvím vtěleného Slova nové světlo jasnosti očím naší zazářilo.

Vyšlo 1. prosince 1937. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva československého v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktor prof. Dominik Pecka. — Odpovědný redaktor JUC. Fr. Kolman. — Technicky vede prof. C. Václav Bošík. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohlédací poštovní úřad Praha 25.

Dr. Silv. M. Braitto O. P.: Otcové vaši

Smutně si stýská svatý Pavel v listě ke Korintským, že se mu za všechnu jeho péči a lásku, za vše, co pro ně vykonal, a je toho dlouhý řetěz, že se mu za to všechno dostalo jenom nevděku a neposlušnosti od nich. A tuto hořkou kapitolu zavírá slovy: »Jestliže máte mnoho pedagogů, nemáte mnoho otců. Já jsem vás zrodil Kristu.« Mnoho lidí se stará o vaše vzdělání, výchování, poučení i pobavení. Ale mezi těmi všemi učiteli a vychovateli jest jeden člověk, který je vám nesmírně více než jenom vychovatel, je to váš duchovní otec, váš kněz.

To je to nejkrásnější, čím můžete kněze poctiti, láskou a důvěrou dítěte k otci. Jest vám otcem. Když na Všechny svaté rozjímá kněz ve svém brevíři a když vidí v duchu zástupy mučedníků, apoštolů hrdinné lásky i svaté moudrosti, jeho zrak duchovní se rozšiřuje svatou hrdostí a může také říci k těmto svatým: »Já jsem vás zrodil v Kristu.« Všichni svatí prošli kněžským rukama. I vy. Všechno, co máte duchovního a nadpřirozeného, od nich máte. Oni vás přijali do společenství s Kristem. Oni vás sytili Kristovým tělem i slovem. Oni vás vraceli jako marnotratné syny zpět do otcovského Božího náručí. Všechny velké podniky kulturní, civilisační, university i nemocnice, sirotčince i ochrana slabých, to vše nese jméno některého z těch, kterým lidé naivní a omezení obyčejně nemohou přijíti na jméno.

Ale ještě více jest vám tento otec. Jeho kněžství jest kněžstvím samého Krista. To Kristus v něm k vám mluví, neb on řekl apoštolům: »Kdo vás slyší, mne slyší...« »Jako mne poslal Otec, i já posílám vás...« Jen jedna je oběť a jeden velekněz a my tuto oběť jedinou, jednou podanou na kříži, denně si zpřítomňujeme, ale je to ona jedna jediná oběť jediného velekněze. Kněz jest údem a přísluhovatelem svatého kněžství Kristova.

Kristus zanechal na zemi své srdce a svou lásku k hříšníkům, svou pravdu, své tělo. A toto své srdce odevzdal svým apoštolům, kteří je svěřili dále v opatrování kněžím. Tak se tedy dívej na kněze, jako na přísluhovatele tajemství Božích.

Dnes tak málo lidí zná pravdy Kristovy. Mnoho lidí s rozvráceným a prázdným srdcem bloudí a hledá spočinutí. Kristus, ona hlubina bezpečnosti, ono centrum securitatis, jim zůstává skryt. Chceš něčemu velkému zasvětit svůj mladý život, který bys nerad lacino prodal! Uposlechni hlasu Božího, jestliže tě volá k tomu, abys takto šlechetně a velkodušně rozdal své krásné, mladé srdce.

Vy všichni pak uvědomte si, čím je vám kněz, čím je vám a čím je všem. Hajte si své kněze a modlete se za ně. Modlete se, aby byli svatí, aby vám byli příklady, které hoří, svítí a zapalují.

V. Reiner: Zvěstování P. Marie.

Jan Zahradníček: ADVENT

*Nadarmo nezvete se prosincem, dni zamžené,
kdy růže na záhonech spí pod kryty slaměnými,
kdy v sadech uklidili už a blízkost zimy
se prázdnem prostírá kmen od kmene.*

*Nadarmo neprosíte však o rosu ros, dni mé,
rorate cvrlikáním zbylých ptáků říkající,
snad uslyšíme slavíka zpěv za vánice
a hvězdu nad polednem naším spatříme.*

*Nadarmo neprosíte chvíle této, slova má,
za zaťatými rty v mlčení stínu čekající,
i kámen mluvit chce a venku ve vichřici
průvody stromů lomí rukama.*

*Nadarmo k lidem nevejde duch pokoje a her,
až mrtvý úklid příbytků rozvíří pokřik dětí,
za ruce vezmou se a v počtu tři a pěti
zatančí kolem stolu podvečer.*

*Nadarmo smráká se, už moci nemá prázdná dlaň,
v budoucnost budoucnější anděl vzlét a stíny plaší,
v tvář tváří tísni nesmírné potřeby naší
Bůh rodí se a prostí patří naň.*

Ze sbírky »Pozdravení slunci«. Vydal Melantrich.

Ze zápisníku starého profesora A. P.

Ve starém katechismu bývala tato definice Církve: »Církev je viditelná společnost pravověřících křesťanů, kteří jedno učení vyznávají, jedněch svátostí užívají a římského papeže za svou nejvyšší viditelnou hlavu uznávají.«

V novém katechismu není nic lepšího: »Všichni pokřtění s apoštoly dohromady pod vrchní správou svatého Petra apoštola se jmenovali obec věřících anebo „církev“. — Tak to chtěl a zařídil před svým odchodem se světa Ježíš Kristus; on církev založil.« Tyto a podobné definice zavínily veliké nedorozumění: jsou to vlastně definice Církve viditelné, v níž nejsou zahrnuti ti, kteří náleží k Církvi neviditelně, to jest duše v očistci, svatí v nebi a konečně ti, kteří se spojili s Kristem křtem žádosti a náleží tak k Církvi vnitřně, byť ne zevně a viditelně.

Není pak divu, že studenti takovými definicemi poučení pokládají Církev za jakýsi spolek na způsob jiných spolků, sdružení, klubů a organizací, za spolek, do něhož se vstupuje a z něhož se vystupuje podle toho, jak je kdo spokojen s výborem a předsedou a jak je ochoten platiti spolkové příspěvky.

Církev je společnost, ovšem, ale společnost zvláštní, jedinečná, společnost všech, kdož Boha milují a s Bohem jsou spojeni v Kristu Ježíši na základě křtu vody nebo křtu krve nebo křtu žádosti. Nelze nabýti příslušnosti k Církvi jinak než přivtělením ke Kristu. Křest znamená vnoření. Slovo řecké baptizein značí ponořování. Byli jsme vnořeni v Krista. Stali jsme se jeho údý. Církev je Kristus a my. Církev je společenství všech se všemi v Kristu Ježíši. Církev je druhý Kristus. Církev je Kristus tajemně s věřícími

ztotožněný. Na cestě do Damašku se zjevil Pán Šavlovi. »Pane, kdo jsi?« tázal se Šavel. — »Já jsem Ježíš, kterého ty pronásleduješ,« zněla odpověď. Šavel nepronásledoval Krista, nýbrž věřící. Nepronásledoval Krista historického, ale pronásledoval Krista mystického, Krista v jeho bratřích.

Záludnou otázku dali soudcové Janě d'Arc: »Co myslíš, co je Církev?« Odpověď: »M'est avis que le Christ et l'Église, c'est tout un — Myslím, že Kristus a Církev jest jedno.«

V listech svatého Pavla nalézáme tři krásné symboly tajemství Církve: tělový, stavební, snubní.

Tělový: svatý Pavel přirovnává Církev k duchovnímu tělu, jehož hlavou jest Kristus a jehož údy jsou věřící.

Stavební: Církev je chrám, jehož základním kamenem je Kristus a kameny živými, na něm spočívajícími, jsou věřící.

Snubní: Církev jest tajemství Kristovy lásky, v němž se Kristus spojuje s věřícími jako ženich s nevěstou. Církev jest nevěsta Kristova.

Svatý Pavel nedefinuje: těká od symbolu k symbolu. Neboť nelze definovati Církev. Pokoušíme-li se definovati Církev tak, že řekneme společnost a nejmenujeme Krista, odlučujeme vlastně věřící od Krista, údy od hlavy, stavbu od základu, nevěstu od ženicha. Nemilují-li někteří křesťané Církve, je to tím, že ji pokládají za spolek. Za něco lidského. Za organizaci kněží. A tak vidíme, že ji nechápou, že ji pohrdají a že ji nenávidí i při své úctě ke Kristu. Šlápnout na kříž — to by třeba nikdo z nich neučinil. A přece nic jiného v podstatě nedělá, kdo tupí Církev, jež jest alter Christus.

*

Vykládám terciánkám, že nemají nadarmo vyslovovati jméno Pána Ježíše a jeho Matky. Křesťanu jsou tato jména posvátná. Nevyslovuje jich bez potřeby. A abych dodal svému výkladu větší síly: »Máte jistě spolužačky izraelského vyznání. Slyšely jste, že by některá z nich pořád volala Mojžíše a Eliáše? Jistě že ne. Byla by v tom neúcta k velikým prorokům Starého zákona. Nu, a vidíte. « Hlásí se Irena Stanická: »Prosím, ony také berou jméno Pána Ježíše a Panny Marie nadarmo!« — »Možná, odpovídám, patrně se tomu naučily od vás — tím smutnější to jest!«

*

Roztomilé vynálezy, ta brnkátka! Buď to je odchlípená tříška pod lavicí, nebo kousek gumy napjatý na dvou rýsovacích hřebíčcích, nebo hřeben vsunutý do škvíry mezi rozklíženými deskami lavice, nebo . . . těch nebo je mnoho a slouží všechna k tomu, aby se vneslo trochu »nálady« do jednotvárné šedi školního života a zvláště, aby se zkoušely nervy pánů profesorů. Že v tom brnkání a jiných hračkách toho druhu není vždy zlá vůle, je zřejmo. Někdy je to jen pud po činnosti. Není vždycky dobře brát ta brnkátka tragicky. Tak na příklad vidím v kvintě — jedna z nejlepších studentek si hraje — hned v první lavici — zabodla si pero do lavice a hrůzo! brnká si, když já jsem v nejlepším výkladu. Chvilí se na ni dívám — konečně přerušuji a ptám se: »Co myslíte, Želenská, kdo je nervosnější: ten, kdo si hraje, nebo ten, kdo nevydrží se na to dívat?« Smích ve třídě. Želenská rychle vytrhuje pero z lavice a na moji složitou otázku odpovídá velmi krásným zarděním.

*

Chesterton říká v Kouli a kříži, že mystik je člověk, který myslí, že dva světy jsou lepší než jeden svět. Správně. Jak jsou chudí a ubozí lidé nevěřící! Mají jen jeden svět. V románu Pošetilec vypravuje Kellermann o učiteli Grauovi, který vyučoval na škole slepých dítek: jednou si zavázal oči a čtyři dny tak chodil, aby poznal, jak to je, když člověk

nevidí. Člověk nevěřící je člověk, který si zavazuje oči a myslí, že je lépe nevidět. Omezuje se na tento »reálný«, empirický, hmotný a hmatatelný svět, spokojuje se s údělem tvora z nicoty vyšlého a do nicoty se propadajícího, s přírodopisným predikátem vychytralé nadopice s porušenou vnitřní sekrecí, jejímž jediným cílem životním jest překonati biologickou méněcennost sportem a »tělesnou kulturou«. Rozumí se, že za skutečno uznává jen to, co lze smysly poznati. Svět duchovní jest mu čímsi nemožným a neskutečným, smyšleným a vysněným. Ovšem k poznání světa nadpřirozeného je třeba nadpřirozené schopnosti poznávací. A ta je darem Ducha svatého. Vyjadřujeme jej symbolem světla. A jako světlo přirozené se rozkládá na sedm barev, tak i světlo Ducha svatého se v duši pokřtěného rozkládá na sedm barev — darů: a to jsou dar rozumu, moudrosti, rady, umění, síly, pobožnosti a bázně Boží. Tyto dary jsou jakési smysly duše, jakýsi nadpřirozený organismus uschopňující duši chápati věci duchovní a nadpřirozené, v němž jest i základ jak poznání mystického, tak i přímého patření na Boží podstatu v nebi.

Obvyklé naše vzývání Ducha svatého na počátku školního roku může snadno se zvrhnouti v jakýsi naturalismus ne nepodobný pohanskému vzývání Mus, neřekne-li se, že Duch svatý nám pomáhá nejen v poznání přirozeném, ale především — jako dárce darů přemnohých — v poznání nadpřirozeném.

*

Když Pán přistoupil k loži, na němž spočívala mrtvá dceruška Jairova, řekl: Dívko, vstaň! Podivno, že svatý Lukáš, ač píše své evangelium řecky, zaznamenává tato slova Páně v původním znění, v nářečí aramském, tak, jak byla pronesena: »Talitha kumi.« Nic není smutnějšího než pohled na mladé stvoření v náruči smrti. Pronesl asi Pán ta slova se zvláštní, soucitnou něhou. A pronesl je i se smutnou vážností. Smrt tělesná byla mu obrazem smrti duchovní. Smrt je trestem za hřích. Stipendium peccati mors. Viděl to, co nejsme zvyklí vidět: mysterium smrti je mysterium hříchu. Jak by mluvil, kdyby se objevil mezi vámi, jinoši a dívky, a viděl vás tělesně sice živé, ale duchovně mrtvé?

*

Četl jsem v novinách, že v kterémsi městě si zřídili moderní školu se šatnami, sprchami, kuchyněmi, dílnami. A městská rada koupila všem dětem pracovní pláště — nejen aby šetřily svého oděvu, nýbrž také z toho důvodu, aby nebyl patrný rozdíl mezi dětmi bohatými a chudými a zevně už se naznačovala rovnost všech. Pěkná myšlenka. Myšlenku rovnosti nejhlouběji vyjadřuje evangelium, když mluví o rouchu svatebním, jež značí milost křestní. Myšlenka rovnosti lidí je obsažena v křesťanské nauce o synovství Božím. Na křtu svatém jsme se stali adoptivními dítkami Božími. Křtem jsme se stali dítkami jednoho a téhož Otce. V životě milosti se nám zjevuje pravý poměr k bližnímu: i on jest dítkem Božím.

*

Je trápení býti otcem studenta. Postěžoval si nedávno na to otcovství jeden řádný profesor vysokého učení — filolog. Kdo z otců, byť sebe učenějších, ob stojí, ptá-li se ho syn student, jak zní druhý zákon Boyle-Mariottův, jaký rod má calor, caloris, jaký je vzorec octanu hlinitého a jak se dokáže jeho správnost cyklickým obrazcem, co opěvává Krasoslav Chmelenský a jak se nazývá věda, zabývající se pečeti na starých listinách. Otec se obyčejně brání takovým otázkám prohlášením, že nemá kdy, že až večer, doufaje, že se podívá zatím do naučného slovníku anebo že to vystuduje ze synových knížek, až syn půjde do cvičení. Ale v naučném slovníku není všechno a v učebnicích bývají pod čarou poznámky o výjimkách, kterých si otec nevšimne. Časem pozoruje otec, že syn se po-

ptává čím dál méně — to zřejmě proto, že přestal důvěřovat otcovým vědomostem. Svrchu zmíněný otec zachránil svou reputaci jediné tím, že pro potřeby školní a svého syna potěšení sestavil s vynaložením veškerého svého umu tuto větu, oplývající pravopisnými »chytačkami«:

Sirý výr nad vírem měl na bidle se sýrem dobré bydlo, až pak pes u místního mýta za sýpkou sípavě zavyl a myslivec, jenž se Vávra nazýval, zazíval a výra výstřelem z vížky do výšky zabil, načež by byl skoro zabyl, po čemž nemyté děti, cítíce prach a síru, věnce vily a očima zpytovaly, jak myslivec za mýtinou pod babykou a osikami svou syrovou kořist pitvá.

Tuto větu dal syn do oběhu ve škole, rozumí se, že způsobila sensaci, stala prý se přímo favoritkou ústavu a otec toho studenta požívá prý mezi studenty slávy nemalé. Probatum est.

Ernest Mach: KAM VĚCI

*Že dnes jste cizí
jak znal jsem dříve vás
kam věci váš tvar mizí
Těch cest jež poryl čas*

*a mraků z mořské pěny
a květů sedmikrás
I když se obměněny
navracíte zas*

*už nepoznávám vás
Jen uvnitř mne hasne
rozzářený prach starých pěšin*

Jiří Rejžek: Linoleoryt.

Jan Švec: Mléčné průzory

Krápníky kvetoucích stromů napadaly do jiskřících pohárů minulých chvil, odkvetly žhavé magnolie, svěží mimosy a s mdlou vůní aster se propadla i smutná melodie podzimu. Stále hlouběji cítíš rozkoš urvaného štěstí. — Vteřiny na bílém ciferníku času zjevily zimu.

Ve stříbrných pruzích bělostného dne jako nárazem vln přilétli ledoví poslové. Zlatové vějíře oblak roztály v rudých stružkách a obzory se stulily v očekávání. A padal sníh. Vrstvy mlčení, bolesti zapomenutí. V sladkém váhání z bledé loktuše padá k zemi tisíce, miliony milionů prachových chomáčků. Teď se teprve počínáš obdivovati zimě. Pozoruj jemné bílé jehličky sněhu, bizarní obrazce, které mráz krouží z tvého dechu. A mráz je genius. Šedobradý jako muezzin objímá kraj studenými pažemi, dýchá na ospalé keře a stromy a balí je v měkkost jinovatky. — Doma rozhovory očí trpí úzkostí prostoru, útulek srdce nevyhrátý paprskem soustrasti úpí v opuštění. Ale bílá nádhera vnáší klid do duše.

Padá sníh a tichounce jako vločky klouzají vzpomínky. Akord úsměvů zapadá do moře našich snů. A kolem přechází zima. Křišťálové ticho sněhu nad mořem letících zvonů jitřních, pod šedí oblak s volným klidem země, atmosféra dětských her, jeslíček, rolniček a hvězd, ozvěna milosti v prostoru a času. Do jasných dnů ti vykvétá záhon sněženek a vroubí cestu mladistvým nadějím. Ozvěna mléčné dráhy se vrací z cest zapomenutí, kdy slzy hvězd stíráme na vlídných řasách očí. V té bílé hodině průsvitných souhvězdí a končících hvězd poslední vločky úzkostlivých chrysantém svál vítr. Hádanky oblak překvapily svět a nikdo neodpovídá. Napadal sníh.

Emil Baumann

Znamení na rukou

III.

Paní Eliška, poskytujíc přístřeší osiřelým sestrám, myslila s počátku jen na přátelskou službu. Později si říkala: »Kdyby se tak Anežka a Jeronym měli rádi, to bych měla skvělou snachu.«

Nepodobala se oněm matkám, jež uvádějí do nejhorších zmatků své mladé syny, chráníce se proti jakékoliv výčitce starým sofismatem: »Než pomyslíš na sňatek, musíš mít zajištěnou existenci.« Hleděla, aby Jeronym zakotvil v rozumné náklonnosti, jež zaručuje spokojené manželství. Všimla si mlčky obou mladých lidí a neměla je k tomu, aby se přiznali. Z jemných projevů poznala Anežčinu lásku, již dívka co nejlépe skrývala. Kdežto Jeronym, jak se zdálo, prožíval docela klidný cit, blízký pouhému přátelství. Paní Eliška váhala zeptat se ho: »Líbí se ti?« Záporná odpověď by ji hrozně zklamala. Dívala se na Anežku podle svého zvyku zkrášlovat si vše, s čím se setká, šlechetnými ilusemi. V nádherném paláci, jež chystala svému synu, posadila na trůn Anežku, vyzdobenou mnohonásobnými přednostmi, přednostmi, jež může tchyně povolit své snaše; nedovolovala, aby jediné slovíčko zničilo její naděje.

A přece znala křehkost štěstí. Její manželské štěstí trvalo sotva dvě léta. Její manžel, zasažen smrtelně prasknutím cévy, vydechl v jejím náručí ve chvíli, kdy jim ani ve snu nenapadlo myslit na smrt. Jeden z těch otřesů, na něž se nezapomíná po celý život; je nemožné znovu začít jisté věci, protože hrůzná vzpomínka jim brání i přiblížit se. Odmítala nejsvůdnější partie, třebaže byla mladá a překypovala instinktivními vzněty, potlačovanou něhou, třebaže byla obletována a zahrnována dvornostmi. Vyhýbala se lidem, jež sváděl její půvab. Pevné zdraví, opravdová zbožnost pomáhaly jí nést toto odříkání. Bylo to však odříkání radostné, činné, pudící ji neustále do podniků, v nichž, jak doufala, zapomene na sebe. Za války vzala na sebe v Saint-Cloud řízení nemocnice. Od rána do večera byla na nohou; po mši, již sloužil otec v pokoji přeměněném na kapli, dohlížela na hospodářství, na zahradu, psala dopisy pachtýřům, chodila do Paříže, navštěvovala nemocné, šla skvěle, a tak jí zbývalo jen málo času, aby se zabývala svou osobou a rozmlouvala se svým srdcem. Čítávala jen za zimních večerů anebo v deštivých dnech. Otec ji káral, že se málo zdržuje »za krámem«.

»Vy jste Marta, jež si nikdy nesedne; a my hledáme Marii.«

A ona odpovídala: »Stanu se Marií, až mne Pán uvede do svého odpočinutí... Nechť je to co možná nejpozději,« odvažovala se dodat, vybuchujíc ve smích, jenž si uchoval svěžest a zvonivost, jako když na lustru se pohne jiskřivými křišťálovými sklíčky. Zvláštní bylo, že ona, optimistka, která chtěla všude kolem sebe rozsévat jen radost, dovedla žít denně vedle toho vrtošivého nemocného člověka, umíněně přesvědčeného o blízkosti pohrom, vidoucího Apokalypsy, který by se snadno rozčilil, kdyby se pochybovalo o jeho předpovědech. Anebo, aby se to dalo snést, bylo třeba spíše čtveračivě rozmarnosti paní Elišky, její bezstarostné statečnosti a klidné dobroty.

Ve svém švagrovi spatřovala nejasně obraz svého manžela. Filip Cormier byl zrovna jako jeho bratr z pevného rodu, s hranatou hlavou, bylo v něm cosi věrného, bojovného,

rozkazovačného, ba, abych mluvil jazykem toho kraje, »hnidopišského«, dobré jádro pod tvrdou slupkou; zbožňoval svou ženu, zemřel, protože ji příliš miloval.

Ve svém švagrovi Gastonovi nalézala paní Eliška nejen rysy zesnulého, ale i jeho odstín hlasu, jeho písmo, jistý způsob zvedat obočí a skládat ruce v obranném postavení. Oběma mužům byla společná neústupnost v mínění, rytířská povýšenost, potřeba ovládat, takže si je někdy pletli.

Paní Eliška spíše zaháněla znepokojivé vzpomínky, než by se u nich zdržovala. Toho, jehož nazývala otcem, milovala dceřinnou láskou; vážila si jeho ctností, ale odsuzovala také jeho slabé stránky. Jako vdova řídila se s počátku jeho radami; on ji utvrdil v rozhodnutí nevdat se znovu.

»Vy jste zrozena,« psal jí, »pro svatost vdov.«

Povzbuzoval ji k dokonalému životu, jsa si jist, že ji přesvědčí o vyšším povolání. Možná, že podléhal neuvědomělé žárlivosti despotického přátelství; nechtěl, aby žena jeho bratra se stala manželkou jiného, aby Eliška patřila někomu jinému než Bohu.

Jeho důvěrné přátelství s ní se datovalo od let, kdy dopisy mladé vdovy mu přinášely do Číny každý druhý měsíc vůni rodné země, obraz Francie a živoucí přítomnost bratra, kterého už neměl spatřit. Miloval ji, tu dalekou duši, jedinou, jež dovedla pochopit jeho odloučenost. Později stráven horečkami, probodán bolestmi, bráně »svou kostru« proti třem nebo čtyřem chorobám, našel svou švagrovou, hýřící zdravím, okouzující a rozumnou. Přijala jej, ošetřila a posílila; obložila všechny jeho rány olejem dobého Samaritána; jeho choutkám obětovala trochu své nezávislosti; obskakovala jej, až usnul. Zatím co otec odpočíval po jídle, dům se proměnil v hrob, neboť návštěvníci byli upozorněni, že nesmějí zvonit na velký zvonek u dveří.

Myslel si, že vládne svou švagrovou; nepřičila se často jeho vůli; zmocňovala se posice s jiné strany, zaujala ji, než si toho všiml. Začal-li obcházet jako starý lev v kleci svých nešťastných nápadů, místo aby klec převrátila, bavila se s ním tak dlouho, až ho to přešlo. Zнала moc mírnosti; jeden její úsměv dovedl lépe než kdovíjaké argumenty odzbrojit mrzoutského asketu.

Marně opakoval, aniž se bál, že ji urazí: »Mimo nebe, v něž doufám, nic mi už nezbyvá.« Její pozornost, jediný pohled její ho smiřovaly s pozemským vyhnanstvím. Ne s nelibostí pozoroval příchod dvou dívek do Garches. Tonička mu čítávala Zjevení svaté Brigity, dílo barona de Novaye, »Zítřak?«, výťah z proroctví, kde už od středověku se ohlašuje konec časů. Trpělivě snášela, jak se slušelo na příští milosrdnou sestru, jeho výpady proti »moderní hanebnosti.« Anežka se doptávala na náboženství v Číně. Vyčítal jí, že příliš špatně krotí svou obraznost, že je »romantička«. Podle jeho mínění nebyla by ženou, jež učiní Jeronyma šťastným. Znepokojení paní Elišky: »Jsou si ti dva souzeni?« bylo z části způsobeno úvahami otcovými. Přes to však nebyl netečný k zvláštní přitažlivosti Anežčině.

»Dívka intuitivní, vášnivá,« soudíval. »Kdyby ji jala láska Boží, mohla by dělat divy.« Dal by přednost jinému manželství pro svého synovce; přál si však, aby se Jeronym oženil, a to brzo; Vendeau, pečující o zachování rodu, kněz, jenž bděl nad zdravým vývojem mladého muže, si shodně přáli tuto rodinnou událost. Nepřipadlo mu, že by byl Jeronym určen pro kněžství. Myslel si, že je váben »stoletím«, že je zajatcem tohoto světa a jeho model. A Jeronym by mu byl mnohem méně než komu jinému prozradil Moncalmův příkaz: »Jdi na mé místo!«

P. Štěpán ho marně ujišťoval, že není ve svědomí vázán splnit vůli toho, kdo neoprávněně disponoval jeho budoucností. Věc se zdála příliš jistá: hned, jakmile by poznal shodu mezi Moncalmovými slovy a jeho smrtí, vykládal by ji jako nebeské znamení; Jeronym by musil poslechnout. Strýc by jej tak dlouho trápil, až by se vzdal.

Nuže, bylo jisté, že se nevzdá? Jeho odpověď Moncalmovi: »Bude-li si toho žádat Bůh, milý příteli, tedy slibuji« jej zavazovala jen s podmínkou. Nicméně nepřál si vůbec, aby hlas Boží zazněl; už předem si vymýšlel důvody proti.

Boží hod velikonoční minul. V pondělí ráno četl v evangeliu o učednících emauzských: »Zdali nehořelo v nás srdce naše, když mluvil k nám na cestě a vykládal nám Písmo?« »Mé srdce,« přiznal si, »vzpírá se hořet, alespoň pro Krista. Láska však je dar; ba i utrpení z nemilování je dar. Zůstanu-li v zástupu všedních křesťanů, bude to znamenat, že mne Bůh nevyvolil k vyššímu stavu. Co proti tomu zmohu?«

Vratkost, nízkost a žalostnost této dialektiky byly tak zřejmé, že se ani nad nimi nepozastavoval. Pokládal za čestnější uzavřít, alespoň prozatímně:

»Nechci na sebe vzít svěcení. To je to. Snad později, uvidíme...«

Kdyby byl Jeronym jiné povahy, byl by na konec upadl do strašných zmatků. Ale bezstarostnost jeho věku se spojovala s bezstarostností, již zdědil po paní Elišce. Vojenské rčení »nic si z toho nedělat« mělo také na něho jakýsi vliv.

Domníval se tedy, že uzamkne slib, daný Moncalmovi, do žaláře mlčení, naplněného lítostmi a spoutanými přáními, jež každý člověk ukrývá na dně svého já. Pokládal za chimérickou možnost volání Božího. Zavřel »vnitřní oko«, aby neviděl, po jakých vrcholcích se pohybuje; a myslel jen na »život«, jak mu rozuměla nezkušená Anežka.

Téhož pondělí velikonočního, protože byl nádherný den, rozhodla paní Eliška, že půjdou skrze rueilské lesy až do Malmaisonu. Jeronym, mysle si klamně, že je šťasten, doprovázel svou matku a své dvě přítelkyně.

IV.

Za vilou na výšině se táhla do dáli lipová alej, dvě řady kmenů s dlouhými větvemi, obalenými již světlým listím. Cesta, již stíní tyto stromy, vedla kdysi k zámku, který už zmizel. Tonička ji nazývala »svým klásterem«. Anežka ji měla ráda proto, že na jejím konci se prostírala do nedozírna rovina.

Za alejí se dali lukami, jež vklínějící se do lesa jsou obklopeny duby a topoly. Dělili je ohrady na bílo natřené. Bujný samet rozlehlých trávníků činil nebe, jak se zdálo, lehčím, měkčím. Rozptýlení hráči, mířivše dlouho, odbíjeli ostrou ranou svých holí míček do vzdálené jamky.

Jeronym by se byl rád naučil pravidlům této chlapecké a nesnadné hry. Ale slabota v pravé ruce mu v tom bránila. Tonička a Anežka zanedbávaly sport; hrály obratně s tenisovou raketou, ale dávaly přednost jedna své povinné četbě a kreslení, druhá hře na violoncello a snění.

Jeronym s poklidnou radostí pohlížel, rozmlouvaje, hned na svou matku, hned na obě dívky. Jeho matka mu připomínala ony zářivé princezny, jež vidět na vlámských kobercích kráčet uprostřed vysokého lesa růží mezi rajskými ptáky.

Jas prostoru a barvy polí, modulovaný smích drozdů v kvetoucích kdoulích, to vše se chvělo kolem milých obličejů.

Dívaje se na Toničku, opakoval si to, co o ní škádlivě říkala Anežka: »Jitřenka na zasněženém pahorku.« Jeho pozornost neupoutala ani popelavá plavost jejích vlasů, ani panenská hrdost zornic, ani úběl klenutého čela, ani jemnost rtů, křišťálový odstín hlasu. Její duše zcela pohlcovala její zevnějšek; její štíhlá a inteligentní postava působila více na ducha než na oči. Jeronym ji zbožňoval, tu sestru, již nemožno ztratit, vzdálenou země jako anděl, sotva se dotýkající trávy.

A přece patřila tomuto nízkému světu a neutrpěla pro to. Nejedna chybička odhalovala v ní dceru Evinu: její vloha vládnout se zvracela v malichernosti leckdy protivné; nedostatky druhých lidí urážely její smysl pro dokonalost; zapomínala se tak, že vytýkala směšnosti lidem, jichž si vážila. Dělal výborné karikatury a v její zálibě ve škádlení bylo trochu marnivosti. Což nepřirovnala právě před chvílí starého faráře v Garches, kulatého, tlustého, se špičatou a růžovou lebkou, když je na kazatelně, »k vajíčku v kalíšku«?

Ten nevinný žert rozveselil na chvíli Anežku. Ale teď zas upadala do melancholického mlčení. Myslela na matku? Její smutek byl starý sotva tři měsíce; stín zemřelé vznášel se pravděpodobně na jásavém nebi a kladl smuteční roušku na tento sváteční den.

Paní Eliška jí dala, aby se trochu zabavila, starý francouzský román »Kněžna de Clèves«; ta kniha jí kdysi okouzila, protože v ní poznala marnost vášní. Tonička ji také přelétla. Jeronym se jí ptal, co o ní soudí.

»Konec se mi líbí,« odpověděla. »Paní de Clèves mohla být světsky šťastná; vyvolila si cestu odříkání. A to je dobře.«

Anežka, probravši se ze svého zahloubání, odporovala:

»Pěkná zásluha! Zajišťuje si klidný život. Nedostává se jí odvahy bojovat s možnými

překážkami v budoucnosti. Její moudrost je moudrost chudých srdcí, moudrost starých bezdětných paní, jež myslí jen na doživotní důchod . . .«

»To se mýlíte, milá Anežko,« přerušila ji paní Eliška; »obětovat velké štěstí, k tomu je třeba více statečnosti než k jeho přijetí.«

»Paní de Clèves,« mínil Jeronym, »není k politování. Dva muži ji milovali velkou láskou; a ona se na konec odevzdá Bohu. Anežko, dovolíte, abych vám přál totéž?«

»Ach ne, prosím vás, ne! Nepřejte mi tak nechutného manžela, jako byl de Clèves, s noční čepičkou, pána tak rozumářského, že bych se v jeho přítomnosti styděla sama před sebou. Stokrát raději bych zůstala starou pannou.«

Jeronym by jí byl málem položil otázku:

»A jakého manžela byste si tedy přála?«

Věděl však dobře, kdy může mluvit a kdy mlčet. Pokračoval nenuceně:

»Mě nezajímá paní de Clèves, nýbrž Nemours. Nacházím v něm něco, co ve mně probudila válka: touhu po nebezpečí. Snáším jen dobrodružné hrdiny. Dnes ráno jsem se pustil do čtení Života Benvenuto Celliniho, jež sám napsal. To je přece muž!«

»Mořský lupič!« vzkřikla paní Eliška. »Náhodou jsem v tom listovala; našla jsem jedno místo . . .! Nechápu, chlapče, jak můžeš mít radost z tak špatného společníka.

Jeronym obhajoval svůj obdiv. Benvenuto se neměl posuzovat podle vyprávění »klukovin«, jež přehání ve své vychloubavosti. Bojovník, vždy hotový bít se samojediný s desíti, umělec hrdý a vědomý si své síly, ovládající, aby vytvořil díla, události i lidí, znásobující všechny možnosti svého umění, také křesťan, schopný mohutného zápalu i kající pokory, to byla přece velikost.

»Povaha, jen to příznej, maminko, jakých už není. Odvádí nás od té plochosti, do níž teď po válce upadáme. Chtěl bych být takto zkalen, jednat, a ne jenom toužit.«

Paní Eliška mu vůbec neodporovala. Synové, utkají-li se se svou matkou, myslí si, že ji přesvědčili, přestane-li jim odporovat. Ve skutečnosti matka Jeronymova, slyšíc jej nazývat nevázanost jakéhosi Celliniho »klukovinami«, soudila, že mu pošetilé mládí začalo plést rozum, že jej musí bedlivě střežit, a co nevidět oženit, jak myslel otec.

Došli na kraj lesa. Mladé stromky si uchovaly ještě něco ze svého zimního hávu. Červenohnědé listy viselo na nejvyšších větvích dubů. Listí, spadlé na podzim, pokrývalo půdu mýtin; ale nová tráva už prorážela ten koberec z odumřelých věcí; její nakyslá vůně se mísila s nahořklou vůní kůry, pod níž probíhala míza. Kdyby byla mezi mlázím šedavá prázdnota, mohlo by se říci, že víla utkává mezi proplétajícími se liniemi kmenů zelený závoj. Slunce po nich tékalo svými bloudícími paprsky. Listoví, v němž zpívali ptáci, se zvedalo opojeně k velké Ruce, jež zahrnovala zemi svým požehnáním.

Paní Eliška a Tonička vychutnávaly rozjímavé mlčení stromů. »Naslouchají krokům Božím,« jak říkala Tonička. Podle nich se les podobal chrámu. Zato Anežka, procházejíc lesy, pociťovala nechuť, téměř odpor. Tísnily ji jako střecha, zakrývající prostor. Zdálo se jí, že v nich dýchá méně volně. Proč zrovna dnes byla stržena pustit se za tajemstvím cest, na jejichž konci se objeví zámek, o němž věděla jen tolik, že v něm žena, vášnivě milující, prožila šťastné chvíle, než byla opuštěna?

Nehoda nejméně předvídaná měla přerušit tento výlet. Sestupovali po vyhloubené stezce, v níž deště zanechaly blátivé výmoly. Paní Eliška šla vpředu před Toničkou. Anežka si vyběhla na svah, aby si neumazala botky, a cestou sklánějíc se trhala v trávě sedmikrásy. Opozdivši se, sbíhala po utvrdlém svahu na stezku. Protože však půda byla rozmoklá, sklouzla, rychle ještě vyskočila, dřív než upadla do bláta, ale majíc vysoký podpatek, tak nešťastně si zakřivila levou nohu, že ji bolest přikovala na místě. Jeronym, jenž ji zaslechl, se vrátil, spatřil, jak je bledá a jak potlačuje grimasu bolesti, snažíc se udělat několik kroků.

»To jsem v tom pěkně!« pravila. »Myslím, že jsem si vymkla nohu . . . Ale svou kyticí jsem přece neupustila.«

Paní Eliška a Tonička se již ztrácely v dáli za hustým hlohovým plotem. Zavolal je, přiběhly. S Toniččinou pomocí Anežka se znovu pokoušela jít; Jeronym jí nabídl rámě. Šlo jí to však velmi špatně; připadala si směšná, zastavila se. Na cestu, kam by mohl pro ni přijet povoz, bylo třeba jít asi čtvrt hodiny.

»Poneseme vás, Tonička a já,« navrhovala paní Eliška.

Chytivše se za ruce vytvořily sedátko, kam posadily Anežku. Tonička však po pěti minutách byla vyčerpána. Anežka si musila odpočinout na trávě se svou rozbolavenou nohou.

»Tak teď vás ponesu já,« pravil Jeronym. »Starý mazák nesmí být nikdy v úzkých . . .«
»Ne, ne,« bránila se. »Jsem moc těžká.«

Ale než se nadála, chytil ji kolem pasu zdravou rukou a druhou ji přidržuje zvedl ji, jako když venkovský tanečník uchopí svou tanečnici. Nezdráhala se vůbec; vyběhl s ní do příkrého kopce. S počátku se neodvažovala chytit jej kolem krku; tím byla těžší.

»Jen se nebojte,« nakazoval jí, »a stiskněte mě pořádně!«

Poslechla, obtočila své paže kolem Jeronymova krku a přitiskla se na jeho líce; cítil hebký dotek jejích vlasů a dech jejích úst. Myslíl však jen na jedno: neumdlít, donést ji.

»Unavuji vás; pusťte mne,« naléhala, pozorujíc, že se zapírá.

»Jen se smějte, Anežko; víla by byla těžší.«

»Vy tedy víte, jak je těžká víla?«

Držel se statečně a na kraji cesty ji jemně posadil do trávy.

Zatím co Tonička a paní Eliška prohlížely její pohmožděnou nohu, odběhl do Garches pro auto a objednat lékaře. Když se vrátil, Anežka dělala vtipy na svou nehodu; její kotník nebyl vymknut; byla by si musila poležet čtrnáct dní v lehací židli. Myslíla již méně na zkrivení nohy než na smělost Jeronymovu. Ta drobná příhoda rozvlnila její obrazotvornost. Smělá úslužnost mladého muže dotýkala se toho, co v ní bylo naivního a romaneskního. Mohla však v tom vidět skutečné zánícení lásky? A pak, udělala dobře, když se svěřila tak lehce jeho pažím? Když o tom spolu mluvily, Tonička jako povoláná rozřešila tento případ svědomí:

»Já bych to nedovolila. Byla bych počkala, až budu moci jít anebo až mě odnesou na nosítkách. Ale ty, a pak Jeronym, to je něco jiného . . .«

»Proč říkáš: A pak Jeronym?«

»Protože se vrací z války, protože je to kamarád, skvělý hoch, protože . . .«

»No tak! Protože . . .?«

»Protože si na tebe asi myslí.«

Anežka vybuchla v nucený smích, chytila se za hlavu a podrážděným tónem, jenž ji prozrazoval, pravila:

»Mýlíš se, Toni, mýlíš se. Chtěl si sám dokázat, že je dobrodružný hrdina . . .«

Profesor B. Kocih: Boží noc

Dvě doby v církevním roce jsou zvláště významné. Doba vánoční a doba velikonoční. Církev tu vzpomíná oněch dvou okamžiků, v nichž znovu lidstvo našlo svůj cíl, svůj pravý smysl a určení. Vždyť lidstvo čekalo od dob Adamových na svého Vykupitele. Víme dobře, jak doba těsně před narozením Kristovým opravdu toho potřebovala. Ne-konečné milosrdenství Boží smilovalo se nad lidstvem, jehož horizont se ztemnil. Mezi Stvořitelem a člověkem zela nepřeklenutelná propast. Cesta lidstva ztrácela se v temnotách bludů. Lidstvu bylo třeba světla, Božího jasu, ve kterém by člověk nabyl znovu pravé orientace. Bůh se smiloval, spasil lidstvo skrze Krista. Dva okamžiky jeho pozemského života jsou zvláště významné. Jeho tělesné narození a jeho vykupitelská smrt. Vzpomeňme těchto dvou okamžiků a pozorujme, jak Církev nám tyto chvíle znovu vhodně připomíná. V ztemnělé době adventní, jako meteor zasvítivší na temném nebi, objevuje se tu noc nebeskou jasností ozářená, posvátná noc Božího narození. Syn Boží přichází na svět za temné noci. Než přenesme se v myšlenkách k oněm okamžikům, kdy tentýž syn Boží korunuje své vykupitelské dílo svou smrtí na kříži. Okamžiky Velkého pátku, které opět se zšeřily a ztemněly v tmavou noc. Vidíme, že tyto dvě noci, skutečné Boží noci jsou jakoby ohnisky celého vykupitelského díla. V nich sjednotíme význam obou velkých dob liturgie — doby vánoční a doby velikonoční.

V modlitbě první Mše sv. Hodu Božího vánočního čte Církev slova: »Bože, jenž jsi tuto přesvatou noc jaseš pravého světla ozářil.« A dále v stupňovém zpěvu: »Z lůna před jitřenkou zplodil jsem Tebe.«

Hojnější zmínky o Boží noci nalézáme v liturgii Velkého týdne. V pašijích na Květnou neděli slyšíme slova, která neočekávaně zaznívají v náš sluch, slova: »A od hodiny šesté pak nastala tma po vší zemi až do hodiny deváté.« Nejbohatší však připomínky Boží noci jsou na Bílou sobotu při svěcení velikonoční svíce ve slovech preface, kde čteme: »Neboť toto jest slavnost oněch velikonočí, o nichž pravý Beránek se zabíjí, jehož krví veřejně věřících se posvěcují! Toto jest ona noc, v kterou jsi druhdy otcům našim, našim synům Izraelským z Egypta vyvedeným, dal suchou nohou Rudé moře přejít! Toto jest tedy noc, která temnoty hříchů světelným sloupem očistila! Tato noc to jest, která dnes po veškerém světě ty, kdož věří v Krista, od nepravostí světa a temnot hříchů odděluje, vrací milosti, snoubí se svatostí! Toto jest ona noc, kdy Kristus pouta smrti zlomil a jako vítěz z říše mrtvých vystoupil!«

O něco dále pokračuje opět: »Ó, vskutku blažená noc, kteréž jedině bylo dáno věděti čas a hodinu, kdy Kristus vstal z říše mrtvých! Tato jest noc, o níž psáno jest: „Noc jako den se rozjasní; a noc bude mi světlem v rozkoších mých.“ Posvěcení této noci tedy zahánění nepravosti, smývá viny, vrací kleslým nevinnost, působí svornost a ohýbá mocnosti. V této milostiplné noci tedy přijmi, svatý Otče, tohoto zápalu večerní oběti, kterou ti veleslavná Církev při tomto slavném obětování Svíce skrze ruce sluhů svých z díla všelék podává... Ó, vskutku blažená noc, kteráž oloupila Egyptany, Hebrejce pak obohatila! Noc, v níž se zemským nebeské, s lidským Božské se snoubí! Prosíme tě, tedy, Pane, aby tato svíce, ke cti jména tvého posvěcená, k zahánění temnoty této noci svítiti neustávala a přijata jsouc jako vůně líbezná nechť ke světlu oblohy se druží!...«

Další zmínky nalezneme v modlitbě Mše sv. na Bílou sobotu: »Bože, jenž tuto přesvatou noc slávou Vzkříšení Páně ozařuješ, zachovej v novém pokolení rodiny své ducha vyvolení...« Konečně v nešporách v Antifoně pro Magnificat, za změněné nálady brzkých slavných okamžiků velikonočních v jiné tónině již ozývá se ještě vzpomínka na Boží noc, noc přecházející poznenáhlu v slavné jitro velikonoční: »Na sklonku pak soboty, když se rozbřeskovalo na první den týdne, přišla Maria Magdalena a druhá Marie podívat se na hrob.« V mešní modlitbě Hodu Božího velikonočního modlí se Církev nakonec: »Bože, jenž jsi dnešního dne skrze Jednorozeného svého smrt přemohl a bránu věčnosti nám otevřel...« Jsou to slova, která vystihují pravý smysl oněch dvou nocí: velebné noci vánoční a oné hrozné, temné, hrůzu vzbuzující noci Velkého pátku, která přechází poznenáhlu v jasnou se jitro nedělní, jitro slavného vzkříšení, zmrtvýchvstání Kristova.

A zamyslíme-li se poněkud nad těmito dvěma posvátnými okamžiky, ať už klečíme v zbožném zadumání v chrámu u betlemských jeslíček nebo opět nad křížem vystaveným k uctívání na Velký pátek, nebo ve velebném smutku Božího hrobu, jistě namanou se nám slova liturgická Bílé soboty: »Ó, vskutku blažená noc! O v e r e b e a t a n o x!«

Jaroslav Bureš: Zima. (Z naší fotografické soutěže.)

Anna Krucká: MILENCE NOCI

*Noc zpěněná vlnami snů
tichounce usedá na prahy nemocných —
i na mém lůžku uléhá,*

*stahujíc zárnou oponu,
a průhledným hlasem mi šeptá:
jsi jeden z nich,
jsi jeden z nich.*

*Dech, zvlažený mlhou a tmou,
zlehčelý vůněmi chrysanthém zkosených
rozžehá nahořklé lásky dračí lampion.*

*Ó panno šílená,
jež noc jsi a v noc se proměníš,
jsem jeden z milenců tvých,
jsem jeden z milenců tvých.*

Josef Adamec: Potkání

A vůbec to byl divný den.

Sobota odpoledne. Jdu městem, vlastně už předměstím. Soumrak se prikradl do ulic, vystoupil odněkud jako dým, ovíjí okna příbytků, táhne se jako mlha, jako sen. A to je znak, že přichází noc. Je ten večer podivný, nějak sváteční. Sněhový poprašek bělí víc mrazem; z otevřených polí, od roklín a lesů táhne se do města šedá mlha, zimní, tichá a překrásná; zdá se, že tam v těch roklích, lesích a bílých polích se něco stalo a to mlha jde jako zvěst o tom; jako modlitba nějakých živých tvorů, kteří tam stojí, z nekonečna do nekonečna a čekají dnešní noc, odloučení od života, ve sněhu a tichu, v opuštění. Proto jde lidská myšlenka do dále, tak teskná; a lidé zastavují se na místech, odkud je výhled do kraje, naslouchají tomu klidu, dávají se ovíjet mlhou, hledí, jak se kladou stíny na bílý sníh — — A v tom všem tušit lze podivnou radost, radost z něčeho velkého a blízkého jako radost svatvečera. Stačilo by zaslechnout zvony a v srdci se ti něco zachvěje — »Hlas zvonů táhne nad závějí — —« jak ses tomu naučil ve škole, v malé, zapadlé vesnické škole. A zastavíš se a hledíš do kraje jako ti ostatní a cítíš, že mluví ti lidé s těmi bytostmi tam, s duchy dalek, s tichem, s tou bílou radostí, jež jde sněhem. Či i se svými sny? Kdož ví — — —?

A v ulicích rovněž tak. Lidí jde málo. A kdož jdou ulicemi, spěchají. Zdá se, že chtějí co nejrychleji zmizet z té ulice, kde je chlad, zimní mlha a tma, že spěchají skryt se v některém tom domě, v teple a světle, jež letí z oken do tmy. Ten dům je jejich příbytkem, jejich domovem, proto spěchají. A v ulicích zůstává něco z teskné krásy onoho večera, kdy ulice zůstávají prázdné a lidé se shromažďují v ozářených pokojích; ve svých domovech, jež plní radost a štěstí.

A tu vešel jsem i já do domu. Vešel jsem do tepla. Oko nemůže najednou zvyknout světlu. Vešel jsem mechanicky, mé myšlenky se musily roztrhnout a zabývat se všedními věcmi. Jsem v obchodě. Je tu plno vůně pečeného chleba, na pultech stojí bochníky, cukroví, perník. Žádám, co potřebuji. Ale musím čekat, než jsou ti, kteří přišli přede mnou, obslouženi. A je mi to zde nějaké přátelské. Vůně chleba, nesmírně milá, sladká vůně pečiva, teplo a světlo, oh, jak se to dotkne duše, která dnes cítí ve všem svátek a radost! A mám dojem, že i zde se chystá nějaká radost. Pootevřenými dveřmi od ku-

chyně slyšet šustění kartáče po podlaze, šplýchavé rázy hbitých rukou — — Ano, tam se chystá radost, odtamtud se dere vůně a teplo, tam je světlo, tam bude něco svátečního . . . A už vyvstává obraz: rodina okolo stolu — oh, to není zde, to je daleko odtud, je to rodina prostá, venkovská, patriarchální, světnice ozářená a plná tepla a vůně, rodina stojí a posvátná vážnost rysuje se na tvářích; modlí se k štědrovečerní večeři. Venku občas zapraská výstřel — — —

Vyšel jsem z krámu, jsem v chladu a pološeru ulice, ale cítím to stále, nemohu se vrátit do skutečnosti. Ten jas a teplo, ten ozářený kruh — —! Ano, bude to co nevidět, brzy, brzy! Ale nebudu tady chodit!

Hle, daleko od domova, v cizině, když večer přichází a lidé se scházejí k rodinám, i my potkáváme chvíle, z kterých čerpáme radost a kouzlo domova. My, kteří teskníme po rodinách, po matce, po sourozencích, daleko od nich, kde nezastaví se nad naší schýlenou hlavou teplý, milující pohled, potkáváme začarované a posvátné chvílky domova. Já jsem si je dnes vlastně koupil. A takové chvílky rozdávají štěstí tisícům, cizincům, kteří tu nemají domova, kteří jsou zde sami. Ti pak jdou dále, majíce v duších začarovanou chvílku, vržení tisíce kilometrů do dálek a tisíce minut vpřed. Nesou si v duši domov, svůj domov, taký, jaký je nejkrásnější a nejposvátnější . . .

A to jsou vigilie. Přicházím pak domů. V teplé světnici jsem sám, tma je měkce přítulná. A vůni domova jsem si přivezl s sebou. Sednu na postel, natáhnu se, a ačkoli okna naproti se víc a víc rozzařují, já nerozsvěcuji. Od stropu rozvěšují se přadena snů, teplých a krásných — —A nakonec se vyruším, pohlédnu ven; dolů pod svahem, údolím a dál po svazích táhne se tma, i mlha slavnostní a vysoká po bílé zemi, dál a dál, přes roviny, údolí, svahy k horám, od hor k horám celým světem, nesouc v sobě zvěsti štěstí ze zmizelých dálek. A jednu takovou zvěst jsem já dnes potkal — — —

F r a n t i š e k K n ě z : N á v r a t

Od pobřeží se vine jako had vzhůru kamenitá cesta. Kameny stenají pod Slavkovým nohama a s rachotem, který zraňuje posvátné ticho podvečera, kutálejí se dolů. Vlahý soumrak rozestírá svá křídla po kamenitých kopaninách dalmatského pobřeží. Nahoře na kopci září bílé světlo Božích muk. Tam odtud je výhled do kraje, na moře. Slavko pospíchá, stoupá vzhůru. Pot mu stéká po tvářích. Konečně je nahoře. Opírá se o starý kamenný pilíř a jeho oči žíznivě ssají tvář rodného kraje, zahaleného v závoji pološera. Kdesi v Itálii zapadá slunce. Rudá sluneční koule se pomalu rozplývá z azurové modři moře, na jehož věčně hravou hladinu vyjíždějí rybáři, aby zapustili sítě do hlubin života a smrti. Od moře vane slaný vítr, šlehá Slavkovi do osmahlé tváře, pohrává si s jeho vlasy. Slavko mlčí. Jeho tvář se stahuje pod tíhou myšlenek. Zase doma. Bože, kterak mohl opustit tento kraj? Věřil, že kdesi je jiná, krásnější země, která naplní jeho sny, touhy, jeho čas. Něčím lepším, krásnějším, něčím, co nemá jména . . . A ta bláhová víra ho vyrvala z náručí této země. Za moře. Do Nového světa. Přístavy, doly, továrny, krčmy, směs barevných tváří a masek, bída. To mu zůstalo v duši. Rval se s životem. Vzpíral se osudu. Podlehl. Teď se vrací tam, odkud vyšel . . . Barvy minulosti se rozplývají ve večerní šedi a rudými kruhy svírají jeho srdce. Očima hladí zemi, zbrocenou potem a krví svých předků. Cítí, že teď je na něm řada, aby zapsal on své bytí v kamenitou tvář této země. Našel své místo, našel sebe. Slunce zatím utonulo v nekonečné propasti. Bledý disk měsíce vyplouvá na hrozivých perutích mraků do nekonečna noci, aby vrhl své mrtvé světlo na věčně živou mořskou pláň. Země svým teplým dechem vítá ztraceného syna a bílé světlo božích muk žehná usínajícímu kraji .

*Tak zblízka nám již dýchá do tváří
kanoucí vlhkost; hřbitovy přestaly být oltáři,
ó zlatá Archo, plující orodovat u Syna,
vím, že v náruči Tvé poslední z bídných usíná.*

*I útěcha ve snu rozdaná svou ctností
vyrovná misky věčných vah,
ó, plaňte, ohně, plačící lítostí —
horoucí výhně; modlitbou buďte jak žízně ženců o polednách.*

*Na pokraji mlh ryli poslední brázdy oráči,
nad mlhou v ohni plakalo slunce a oči
starců, kteří při našem ohni si ohřáli ruce,
byly plné naděje, ruce po paměti sáhly po holi —
je třeba jít až do konce —!*

Prof. B. Kocich: Petr Bezruč o sobě

(Připisuji svému příteli dru J. Vavříkovi, knihovníku ve Slezské Ostravě.)

Vím, že k sedmdesátým narozeninám básníka Petra Bezruče bylo toho dost napsáno, dost pověděno, leccěhos vzpomenu, takže by se zdálo, že přidávání dalších řádků bylo by zbytečné a neužitečné. Než přece nutí mě několik momentů, abych se odhodlal k těmto řádkům. Nemíním rozebírat jeho poesii sociální a národnostní. Snad můžeme říci, že dobře zpíval. Vždyť nadešel i nám, kterých počítal k posledním sedmdesáti tisícům tam před Těšínem, úsvit lepšího příští. Dnes již nehasneme kolem Bohumína, ve Frýdku nebo před Těšínem. Alespoň nezdá se nám to, když tak míváme básníkův kraj, začouzený dýmem a zčernalý uhlím, nebo ubíráme-li se některou tou dědinou těšínského Podbeskydí. My obrátíme zřetel k jeho Slezským písním tak, abychom se z jejich řádků něco dozvěděli o básníku samotném. Budeme se snažit najít cestu k jeho vlastní osobě, k jeho nitru. Pokusíme se zvědět něco o jeho životě intimním, ne abychom zvědavě a snad neuctivě kochali se, nikým nevoláni, pohledem do jeho srdce a rozleptávali to, co zůstalo ukryto v několika málo řádcích jeho poesie. Málo toho však zvíme. Petr Bezruč nepokládal za vhodné, aby do svých básní vetkal svůj citový život, své intimní zážitky a nálady. Zdá se nám naopak, že v těch několika málo básních, v nichž nám o sobě něco prozradil, že to bylo skoro jako přeréknutí. Básník, jakmile zavadí nějak o svou osobu, ihned zabočuje jinam. Zdá se nám to býti zvláštní, neboť většina básníků se tomu nevyhýbá, aby v celých sbírkách svých básní podávali sami sebe, naopak pokládají dušení svět za východisko své básnické činnosti. A právě tato okolnost nás obzvlášť poutá a činí nás pozornějšími k oněm momentům. Než začneme listovat v jeho díle, poslyšme jeho slova, jimiž sám odůvodňuje své mlčení o sobě, když píše Janu Herbenovi: Celý život jsem se vyhýbal všemu, co čichlo veřejností. Jakživ jsem ani nebyl na žádné zábavě a nemohl jsem nikdy pochopit gusto básníků, kteří s vlastním srdcem pod plným jménem chodí na trh. Každý básník je jen egoistou, řekne, co se mu líbí, koho má rád.

Začneme básníkovým mládím. Tak málo si na ně vzpomíná. Teprve v pozdních letech zabloudil do kraje svého dětství a naráží na ně skromnou upomínkou ve své »Stužkosce modré«:

Svá dětská léta viděl jsem,
plynula s nimi Opavice.

A opět dlouhé mlčení. Teprve v »Hrabyň« zalétá ve vzpomínkách opět do svého dětství. Po lyricky hebkém úvodě vzpomíná na svá dětská léta, na poutní místo Hrabyň a jejího nezapomenutelného faráře Böhma.

Dávno je tomu, tenkrát jsem býval
hezounký hoch, po cestě jsem zpíval,
korouhev napřed, za ruku otec
vedl mě dolem a vedl mě horem,
vedl mě poli a vedl mě borem
až přišla Hrabyň, vysoká Hrabyň,
mohutný kostel s Marií Pannou,

poutníkům žehnal pan farář Böhm.

— — — — —
nabit byl kostel, sladkými zory
hleděla na nás Hrabyňská Panna,
a před ní kázal pan farář Böhm:
bílé jsem čelo do prachu chýlil,
— — — — —

Pak opět básník pokračuje o svém p. faráři Böhmovi:

Za ruku vzal mne,
krámy mne vodil, hladil mi vlasy,

Bůh ví, co všechno mi v Hrabyň koupil
pan farář Böhm.

Mládí uplynulo. Věk mužný otvírá nové obzory, přináší mnoho problémů, nastávají krise. I z nich se básník zpovídá v téže básni.

Dávno je tomu. Z duše mi prchla
víra. Mrak škaredý sedl mi v čelo,
hřích oko zkalil a stáhl mi rty.
Bůh nežije pro mne. Ale když žloutnou

vrby při řece a jabloně dolů se nahnou,
pobožné zástupy na odpust táhnou:
shýbám já čelo, hříšný kříž zrobím,
jak by se na mne dívala Hrabyň.

Básníkova mladá léta jsou zastřena plachým smutkem. Jakoby z povzdálí dívá se na pestrý tok života. Radosti všedních dnů jej mívají, a zdá se nám, že prožívá další roky jako by jedním dlouhým dnem pozdního léta.

V únoru nikdy jsem ze sebe nerobil blázna,
můj život tich byl, jak půlnoc a teskný jak září.

Srdce básníkovo rozkvétá první láskou. První láskou a také jedinou. Ona spadá do let jeho místeckého pobytu. Sám připomíná místo své lásky v sousedícím Sviadnově, když v stejnojmenné básni jmenuje ho jako »ves děvuch (panen), kde voněly lípy«.

Celou píseň svého mládí ukrývá do jediné básně »Jen jedenkrát«, s epickým prologem o slunci, které zaledněné krajiny proměnilo ve vlhou zem, na níž vypučely květy a vůně fial prolul se vzduch. Jeho obyvatelstvo však nepoznalo darů slunečního boha, který, uražen, víc nepohleděl v tu stranu a nikdy slunný den tam už nevrátil se zpátky.

Pak pokračuje na několika verších, aby se vyznal ze své lásky:

Jen jedenkrátě kolem mne šla láska.

A posledních sedm veršů dopovídá nám o jejím smutném konci.

A já ji miloval a ona se mi vdala!
Tak můj krb vyhas, v srdce lehly stíny,
a smutek bez konce jde mojí život,
když vzpomenu si často,

že sladkým krokem kolem mne šla láska,
a já jí zavřel dveře svojí chaty,
a nikdy víc se nenavrátil zpátky!

Sedm prostých veršů, bez okras, skoro epicky vyprávěných a elegických. Není třeba víc k nim přidávat. Mužné tyto verše zdají se nám býti jako žulovým pomníkem jeho velké lásky a jeho díla. Bylo by jim více na újmu, kdybychom se snažili je rozkládat na jednotlivé částčky. Mlčíme, abychom jejich posvátno nerušili. Jsou epitafem jeho první lásky, epitafem smutečným, flórem obestřeným. Sluší se, abychom v tichosti se od nich vzdálili. Léta míjejí, čas a vůle zaplašuje volání jeho srdce. Básník se dává cele do služeb za práva a bytí svého porobeného kmene, za práva sociální a národnostní. V tomto zápolení srdce básníkovo se uklidňuje a umlká. Avšak vzpomínky zůstávají. Vidíme to na pozdějších básních, kdy vynoří se bezděky vzpomínky na jeho první lásku. Ale i v těchto momentech básník zaplašuje toto volání nenávratných dálav. Tak v básni »Motýlu« ozývají se znenadání tyto verše:

Láska jsi, štěstí jsi — sličný motýle? na černé kadeři, na ruce bílé . . .
Odlet, bys šuhaje, děvuchu zdobil co bych já, co s tebou robil?

dodává nakonec překvapený básník. Tento spodní tón lásky a mladosti projevil se i v básni »Já«.

dědovy housle jsem s hřebíku strhl, Snad jednou z nich zněly
já na ně zahrál. veselé tóny, tož mládí a láska.
Nevím už nevím. — — — Je tomu dávno.

Však vzpomínky nedají se utlumiti. Přes mnohá léta vyvstávají a obnovují v člověku to, co se nemůže nikdy vrátiti. Vizme takovou »Labutinku«, která se začíná jasným tónem:

Či jsi, ztepilá ty krásko?

Jako by básník na své předsevzetí pozapomněl. Najednou ozývá se poznovu milostný tón, zprvu jarý a mladistvý, avšak mrazivou skutečností probuzen zapuzuje své city a končí s velkou resignací:

Sám dožiju. Bez tvé lásky Labutinko, Labutinko,
jak ten život dlouho trvá, Labutinko černobrvá.

Snad to byla vzpomínka na svou někdejší lásku, již básník zůstal věren. Potomní život odvádí básníka z kraje jeho první lásky, ale ani cizí prostředí nedovede odlákat jeho srdce od dávné touhy. Po dlouhých létech života pokračuje ve své pozdní »Stužkonosce modré«:

Stesk bezejmenný nosil jsem života hoře zalil jsem
brněnským krajem na své šíji, nádhernou révou nade Dyjí.

S přibývajícimi léty básník odevzdává se tiché resignaci. Mládí dávno je za horami. Bez protestu a odporu připomíná si mladá svá léta vyrovnán a již bez nějakých přání a nároků.

Byl jsem já jednou také mlád? Ta otázka zní mi v duši tichá.

Takových míst je ovšem poskrovnu v jeho díle. Básník nedokázal snad nikde úplně, aby ulevil svému žalu a bolesti. Upřímný byl v soukromí, jak nám to ukazuje několik řádků z dopisu adresovaného Janu Herbenovi:

»Já ovšem už nikdy asi nic nenapišu, nebudu Vás unavovat stesky, neboť není člověk mužem jen proto, že má štětiny pod nosem, ale je pozdě již, můj mozek je jako vy-

pálen, smutek bez hrází mne obkličuje a život mne tíží jako laso volného koně.« Končí pak verši:

Jest jiné práce třeba

na roli národa, když kmen je v zániku,
kněz poctivý, který se Boha bojí,
úť — učitel co pilné včelky rojí,

chlop robotný, co pevně gruntem stojí,
hoch venkovský, co dobře koně strojí —
ti lepší jsou jak deset básníků.

Zde pokus vítězství rozumu a mužné rozvahy. A v tom právě tkví to nejkrásnější na díle básníkově: pokorného utlumení svého já a rudého rozkvétání voláním porobeného svého kmene. A toto bylo nám důvodem, proč jsme se obírali takto jeho dílem.

Vladimír Kalvoda: Pohádka

Bylo odpoledne a slunce vonělo svěžím jarem. Les, který skryl svou nahost do nedávno dotkaného šatu, zpíval hustým stínem. Kouzelná syntéza vůně, probuzená z minulých snění, se zasmála a hladila dětskou paží zvonky koříků a rozpustile se smála konvalinkám, které se smály s ní, protože nevěděly o své kráse. I šero ustupovalo bážlivě její kráse, protože sama zářila jasně, chytře uchovaným pro tuto velebnou chvíli, a chrámové vlhko se neodvážilo zlíbat její šat. Jen z dálky jí uctivě kynulo na pozdrav.

Nedaleko zazněly dvoje šlépěje, laděny stejným rytmem, ale bylo možno poznat, že jedny jsou vlastnictvím někoho, kdo už ví, proč přišel, člověka, který už četl svůj rozsudek a docela dobrovolně jej podepsal. Ty druhé byly

tiché, slyšitelné jen proto, že vůně přestala šumět v zelené mařince. To bláznivé ticho netrvalo dlouho. Náhle, jako by někde na kůru slepý umělec vytáhl všechny rejstříky a začal hrát hymnu, tu, která náleží k velikým svátkům, tak náhle to zahřmělo rozpustilým smíchem všech rostlin a keřů, vůně a stínu. A starý smrk, který se jindy smál jako před chvílí ostatní les, se rozšuměl vzpomínkou z minulých let.

Šli vedle sebe mlčky a to mlčení mohlo býti hrozné jako příliš mnoho štěstí, ale jejich oči se smály jako oči lidí, kteří si už všechno řekli a nyní žijí ze vzpomínek, nebo jako milenci, kteří si již řekli vše; mohli to býti poutníci, kteří se potkali unaveni dlouhou cestou a nyní si pomáhají nésti svou tíži v obavě, že by klesli před cílem. Byli šťastni, protože i smrky a divoké mláží habrů a buků je líbalo na tvář, aby si ukradlo aspoň odlesk jejich úsměvu, a jahodí, které se včera po prvé usmálo bílým květem, je hladilo aspoň zeleným listem po nohách. Ale jejich pohledy teprve dnes zkrřížily dráhy svých cest. Na jeho ramena usedlo náhle dlouhé mlčení nesnesitelnou tíží. Její úsměv ho odzbrojil a přece ho posílil, že vztáhl k ní prosebně ruce. Její úsměv se zbarvil zarděním. Tíže neznámé radosti způsobila, že sklopil zrak.

»Vidíš, ty krásná Pohádko, zítra snad odejdeš a ani mi neřekneš, jak se jmenuješ a kde tě mám vyhledat, až mi bude smutno po tvém úsměvu.«

Mlčela. Místo odpovědi vzrostl ještě její úsměv a oči ukázaly plnou nádheru hořců. Bylo mu teskno. Nevěděl, zda se vysmívá jemu, nebo jeho rozpakům. Její ruce, které držel pevně jako vlk dlouho hledanou kořist a jemně, jako rodinný šperk, který příliš pevným stiskem by se poškodil, ty dětské ruce se chvěly v jeho.

»Ale k čemu by ti bylo mé jméno! Já se po tvém neptám; a když je budeš chtít přece vyslovit, nazývej mě Pohádkou jako před chvílí. Či nemáš dost na tom, Poutníku, že ti patří můj úsměv a pozdrav mých očí?«

Byl by ji za ta slova, protože v nich nebylo výčitky, nejraději objal a ukryl svou hlavu na jejích prsou, aby mohl vyslechnout píseň srdce, nebo ji prohnout jak prut, aby se mohl podívat do očí jako do horské tůně.

Vysoký vstavač, který se na ně díval od paty štíhlé borovice, nahradil temným nachez nedostatek jejich zardění.

Podobali se milencům, kteří se již dlouho chystali k tomuto setkání, i dětem, které se začervenalí a sklopí oči, když na ně pohlédneme. Jejich láska byla jak horská protěž, která miluje vysoké hory a jasný, čistý vzduch.

»Pohádko, tak dlouho jsem tě čekal a ty jsi přišla teprve nyní.«

»Ale vždyť jsi mne neznal!«

»Ale věděl jsem, že přijdeš. Již dávno jsem s tebou hovořil, znal jsem tvůj úsměv a toužil po tobě.«

»A věděls, že mne zde potkáš?«

Musil se usmát. Byla to příliš velká radost a bál se, aby někdo cizí a jemu neznámý nepřišel a nevzal mu ji.

»Nevím, možná, že jsem to tušil, možná, že jsem to věděl. Proč bych jinak šel dnes zrovna sem. Bylo to vykonáno podle přesného plánu. Či myslíš, že může někdo minouti štěstí, které je určeno jemu, jen jemu?«

Byla zamyšlena, jako by hledala skutečný význam těch slov.

»Štěstí se dá zaplatit jen bolestí. Bolest je to nejkrásnější, čím můžeme býti obdarováni. A kdo si vyzvedne štěstí dřív, než za ně zaplatí bolestí, musí trpět dvojnásob.«

Téměř se ulekl těch slov. Zněla mu v uších jako proroctví, které se splní. Její radost se smála jeho bezradné úzkosti. Jejich mlčení se podobalo mlčení hor v objetí ranního slunce a jejich srdce bila jak stříbrný zvon bez nejmenšího zachvění bázně. V tom němém odevzdání byl příslib, který může býti splněn, slib, jakého se mohou odvážit jen vysoké hory, když štenají pod tíhou čistého sněhu, nebo temné lesy, když plesají v záplavě světelných paprsků.

Ale milosrdný les, když viděl rozpaky jejich lásky, poskytl jim plášť utkaný ze svého stínu, protože slunce mohlo objímat jen vrcholky stromů. V tom mlčení mohli si říci vše, co cítili, protože lásce nestačí slova. Bylo to mlčení srnčích očí, vždy plachých, i jejich údiv, kterým se dorozumívají s věcmi a rostlinami, i plachost, kterou vyznávají svou lásku.

Vstavač u paty borovice se rděl stále více a kdyby mohl, snad by jim záviděl. Sehnul se pro modrý květ, aby skryl své rozpaky. Divil se jeho modři, jeho podobě a chválil jeho krásu. S rozpačitým úsměvem podával jí to lesní kvítko; najednou, jako by si na cosi vzpomněl, vztáhl ruku zpět a připjal jej sám na bílou krajku.

»Vid', že mi neodejdeš?«

»Ó, odejdu, musím.« Řekla to tak vážně, že se musil usmát.

»A přece neodejdeš. Štěstí a láska nemohou odejít. Štěstí se dá odehnat zlým slovem, ale kdo by to chtěl učinit, a láska se může zradit, ale kdo by to dokázal. A kdybys i odešla, musila by ses vrátit ve vzpomínkách.«

»Tak dlouho jsem ti schovávala radost a nyní cítím, jak málo jsem jí shromáždila. Jsem tak chudou, že to až bolí.«

»Pohádko, donesla jsi mně nejkrásnější dar, který i pro královský trůn byl by příliš vznešený.«

Velebný smrk se divil těm slovům, slyšel je po prvé a přece věděl, že podobná už nikdy neuslyší; proto byl tak smuten, když odcházeli; také proto se díval tak teskně, že neviděl konec té pohádky. Vůně, jindy tak rozpustile se prohánějící ve stínu sasanek a žlutých petrklíčů, kráčela vážně a udiveně uprostřed nich. A cesta, která vidí tolik věcí právě pro svoji velikost, snad více než zkušené koruny starých jedlí, vyprávěla o podivné její kráse a byla pyšná, jako by to byla její vlastní krása. Na konci té cesty, když vůně budoucího chleba a trpkého potu byla na dosah ruky, když první hvězda upozorňovala na nebezpečí blížící se noci, se pomalu rozcházel. Pohádka radostně kráčela s břemenem své krásy, neboť věděla, že ji neuchovávala nadarmo svěží a čistou. Jemu až praskalo v kříži, když si odnášl svou radost z dnešního setkání a štěstí, o němž ani v nejbujnějším snění se ničeho nedověděl.

A v zahradách rozkvétaly tak bílé růže, že vůně a sny se zastavily v obdivu, snad by zapomněly i na svůj úkol, kdyby tichá jablona nezašeptala, aby nevzbudila bílé růže, že dříve než přinese svou úrodu, i tyto květy uvadnou a nebudou.

*

Potom přišlo léto. Kosy zvonily a zpívaly o lásce země a křivým ostrím rozrážely vůni potu. Dlouhé řady vozů naříkaly pod příliš těžkým nákladem zlata a pod jejich tíží se plazila umdlená cesta. Jediným příjemným hostem byl večerní soumrak, protože kladl chladivou ruku na horká čela. V lesích už dávno nekvetly konvalinky, ani kokoříky nezvonily večer klekání. S tmavých borovic se už dávno sesypal zlatý déšť pylu, už kvetly hořce, tak modré a temné, že srdce bolí při pohledu na takovou krásu a oči se vracejí k jejich temnému třpytu jako k tesknému volání o pomoc. A vůně od tohoto podivného večera, jehož význam nechápala, chodila vážně kolem květů, jak družička o Božím Těle. Pohled cesty byl stále smutnější a tesknější, jako by ztratila veliký poklad. Byla to bolest Poutníka, odražená od zrcadla všech věcí známých i neznámých, byla veliká jako daň, placená za odešlé štěstí.

Pohádka mu psala. Jednou, dvakrát . . . Byly to pozdravy hor, z nichž dýchaly protěže, horské růže a vřes, a vřelé jak poledne jižního slunce. Symboly písmen byly hluboké jak černé jezero a bál se, že jim ani nerozuměl. Jeho odpovědi byly laděny rozlohou lesů, vůní jehličí a úsměvem vzpomínek. A společným údělem jim byla bolest z příliš velké radosti, protože jejich rty neměly dost síly k úsměvu.

Potom přišlo to dlouhé čekání a touha nejistoty, když zmlkly bílé obálky, posílané Pohádkou. Byla to zjitřená rána čekání, kterou mohla zhojit jen jistota, třeba i zlá. Z dálky slyšel pláč svých dopisů, jako by hledaly marně cestu k srdci. A psal znovu. Nejistota sedala mu na jeho plíce, nedbal, že podzimní mlhy jsou předzvěstí mrti. Brouzдал se loukami a ve svém smutku se naučil milovat rosu. Jednou si přinesl ze své potulky ocún. To bylo tenkrát, když na svém stole našel dopis, který se bál otevřít. Tušil, že je to tečka. Tečka za jeho nadějí. To písmo bylo tvrdé a rozhodné; věděl, že bude poražen bez vyjednávání. Psal její otec. Byly tam všechny jeho listy, které jí psal. A od ní ani řádky. Byla to rána palicí, vedená tak odborně, že se za ni nemusil stydět ani ten, kdo ji dal, ani ten, kdo ji obdržel, jestliže ji snesl. Ležel dlouho a neměl ani tolik síly, aby ránu oplatil a tak její dopisy zůstaly skryté jako vzpomínka. Ani nelitoval toho, co bylo. Byl si jist, že kdyby stál na kraji cesty jako na jaře, že by šel radostně jako šel tehdy. — Tváře měl vpadlé a oči bez lesku. Vzal si zdravotní dovolenou a ven chodil málo.

Lákal ho sníh, který pokrýval ulici. Pouliční vozy, které mu byly jindy tak lhostejné, staly se dutou jednotvárností protivné. Tehdy mu bylo po prvé líto, že nemá maminky. Nocí přibývalo. V protějších oknech přibývalo světla na vánočním stromečku a okna se chvěla pod tíhou hlaholu zvonů, které zvaly do chrámů. Poutník seděl u stolu a psal.

Svíce, která jindy tak neslušně poskakovala, byla dnes klidná jako smrt. Viděla jeho smutek a slzy, když rovnal stesk na bílý papír. Mohla to býti píseň smrti i života, lásky i zrady, štěstí i bolesti.

Svíce už dohořela, když ulehl. Křečovitý pláč, tak dlouho potlačovaný, propukl a zraněné plíce zbarvily podušku krví. Ale byl tomu rád, ani se nevyděsil, těšilo ho, že mohl zaplatit starý dluh za dávno prožité štěstí.

Jen rána se nemohl dočkat. To svítání bylo tak dlouhé a on tolik spěchal, tolik . .

*

Kámen je vzácný dar. Když se mnoho těch kamenů naskládá na sebe a když se spolu navzájem spojí, může se jim říkat dům. Kámen je dobrý dar. V těch domech jsou malé i velké přehrady a říká se jim pokoje. A ve velikých městech jsou domy, hodně velké domy a jednomu z nich se říká nemocnice. Bývá smutný a temný. V tom domě jsou pokoje naplněny bolestí a radostí. Jejich strážci jsou bílé stěny; tam je téměř všechno bílé. Kámen je i milosrdný, protože zakryje utrpení, které by vyplašilo mělkost našeho milosrdenství.

Na lůžku, jehož bělost nezarážela, naopak zdála se samozřejmou, odpočíval Poutník. Záhadný úsměv na jeho tváři byl darem, kterého se může dostat jen těm, kteří jsou zasvěceni smrti. Byl smířen se všemi i se smrtí a s Bohem. Věděl, že zemře. Čekal smrt nedočkavě, jako by se bál, že mu v poslední chvíli unikne. — U dveří seděla milosrdná sestra a tiše se modlila růženec. — Na mramorové desce stolu ležel deník, naplněný písní, láskou a odpuštěním.

Horečka rostla a volala smrt.

Vzpomněl si na to sněhové ráno, když spěchal do gotického šera chrámu, aby tam složil svou bolest do klína starého augustiniána. Milosrdná slova potěšila duši a božský Těšitel ji uzdravil. Potom šel k prohlídce. Nebylo to daleko. Plíce byly zničeny. Do svého bytu se již nevrátil a tak se zde dočkal nového jara.

»Sestro, až zemru, dejte můj deník Pohádce.« Chtěl ještě cosi říci, ale její úsměv ho umlčel. Zнала tu jeho pohádku jara . . . Rozkvetlé kaštiny házely těžkou vůni otevřeným oknem. Tam kdesi daleko plakala Pohádka a žalovala vstavačům i jahodí a do modré oblohy zasévala setbu své touhy. Bála se otce a jeho přísně ocelových očí. Zelený smrk radostně pomáhal jí nésti smutek a zeleným jehličím čechrал jí vlasy. Ale bázeň se zmenšovala, až klesla přemožena láskou a Pohádka odjela vyhledat smutné oči Poutníka. Na návštěvu přišly i paprsky zapadajícího slunce a hladily bledou tvář, už sestra skončila modlitbu, i smrt čekala na úder poslední vteřiny a on čekal . . . Jeho hlas byl tichý: »Já vím, že přijde. Řekněte jí, že jsem na ni vzpomínal. Víм, že za to nemohla . . . Jenom o kytici bílých růží ji prosím.« Odpověděla mu úsměvem, který ho hladil tušením. Srdce už přestalo mluvit a paprsky, které se ulekly smrti, odešly z pokoje, když přišla Pohádka s kyticí bílých růží. Bylo v tom setkání smrti a života, setkání v pravý čas: zemřel Poutník a jedna pohádka skončila navždy.

— — — a bílá jedle se chvěla na kraji lesa, chvěla se, protože tušila ztrátu i toho, co zanechalo jaro. Bezy voněly tak nevšimavě a drsně a země se připravovala k novému bohatství žní. Bylo to všechno tak stejné, tak sobě podobné, jako by nikdo neodešel. Stará jablonoň neměla letoš ani čas napomenouti sny, které se zastavily u kvetoucích růží, protože pod její korunou se začala nová pohádka, taková divná a krásná, že zapoměla i odkvétat a hospodář se tomu divil. I vstavače a kokoříky kvetly a mařinky se smály radostí, protože nevěděly nic z toho, co bylo, a co bude, netušily.

Pohádka stála dosud u jeho lůžka, kytici tiskla na prsa, jako by chtěla ukrýti vinu; uprostřed bílých růží se stkvěla červená růže, podobna kapce krve a celá kytice byla obra-

zem jejího srdce. Když jí bílá sestra podala mlčky deník, věděla, že je to dědictví, které jí nebudou moci uloupit ani ocelové oči přísného otce. Viděla urovnaná písmena, jako když jí psal. Až na poslední straně, kterou snad dopsal v poslední den, se modré oči zastavily. Mohla to býti slova šilence, nebo člověka, který ví, že odchází, milence nebo mrtvého: »Pohádko, volá mě jaro. Nehněvej se, že odcházím. Mé srdce churaví. Je na něm kapka rudé růže . . . je puklé. Nedotýkej se ho, je puklé . . . Tebe také volá jaro, ale jiné; nechod', je klamně . . . je puklé.«

STUDENTSKÉ SNÍMKY

Gotika

Zvoní. Dveře se otvírají a v nich se objevuje »Dějepisec« neboli »Alah«. Pomalým krokem se blíží ke katedře. »Sedněte!« zní drsný povel. »Kde je mapa? Myslíte, že mně děláte nějaké milosti, když nepřinesete mapu?« Kluci si povídají: »Ten je naštvanej. To to dopadne.« Profesor zapsal do »třídnice« a rozhlédl se po třídě: »Proč nemáte otevřený atlas? B., запиšte si ho pro trest! Tohle přece nejde, aby nevěděli ještě, že má být atlas otevřený! Tak posledně jsme mluvili o Karlu IV. Dnes si povíme o gotice. Gotika je stavební sloh. U gotiky si pamatujte, prosím vás, toto: Ta štíhlá, do nebe se vypínající gotika připomíná nám sepjaté ruce.« Zaklepání. Do třídy vchází pan ředitel. Před katedrou se zastaví, urovná si kravatu a praví: »Víte jistě, že v našem městě, v němž převládá němčina, je potřeba, aby žactvo škol českých umělo německy a obráceně,

Němci česky. Víte, že ve státě je víc Němců, kteří umějí česky, než Čechů, kteří by uměli německy. Za tím účelem jsme zřídili spolu s německým gymnasiem konveršční kroužky české a německé. Jednou bude česká konverzace tady, potom zas německá tam. Doufám, že všichni víte, co to konverzace je. Co pak je to, Ptáčku?« »Sím, to je spo . . . spolek.« Pan ředitel přeslechl první slovo a začal: »Ano, ano. Sportovní spolek, na to vy jste. Takhle sport, to jo, kopaná, házená, haha, to jo, ale učit, to né. Já jak takhle poslouchám při hodině, tak bych moh' z kůže vylítnout. Každý kuňká a nebýti několika pilných dívek, tak by tu bylo hrobové ticho. To by se vám hodilo dva měsíce školu, deset prázdnů, co? Nebo maturovat, bejt vrchním radou, druhý den si vzít dovolenou, za čtrnáct dní se nechat dát do pense, co, to by bylo, hahaha. Ale vono to tak nejde. Jestli vás půjde dvacet do kvarty, tak můžete na kolenou děkovat Pánu Bohu. Prosím, vždyť tady se nikdo nic neučí. Ze školy přijdete domů, fláknete s taškou, najíte se pořádně a ven, kopanou nebo šport pěstovat, přijít večer domů, najíst se, jít spat. Ráno se vstane, nají se, vytáhne se taška a jde se do školy. Ve škole mu to nemůže nikdo vlejt do hlavy. Potom přijdou rodiče, ptají se, diví se, no, a nic to není platný. Komu není shůry dáno, v apatyce nekoupí.« A pomalým krokem zas vyšel ze třídy. »To je pravda, čistá pravda,« dodává pan profesor, »to já už tolik žáků jsem učil, ale takové lenochy jsem ještě neměl. Budete-li se učit, budem kamarádi. Potom, až budete vycházet ze školy, řeknete si: Ten z nás chtěl přece něco vychovat. Tak ticho! Pokračujem.« Zvoní! »Jejé, to to uběhlo! Tak příště pokračujem.« Komár

Komár vykládá fysiku

Dveře fyzikálního kabinetu se nepatrně pootevrou a malíčký mužík s šišatou hlavou, na níž v černých vlasech místy prokmitá pěšina, a nosem, jenž udivuje svou velikostí v obličejí mužíka tak malého, několika hupkavými kroky se octne ve fyzikální síni za stolem.

»No ták, buďte zticha, buďte ticho,« mluví rychle a trhaně. Nakloní se vzad a rozhodí ruce: »Kde je třídní kniha, třídní kniha, přineste ji, dojděte někdo pro třídní knihu,« drmolí a rozhlíží se po ztichající třídě s otevřenými ústy a jazykem si otírá hořejší ret. »Nó,« trhne sebou »jeden by stačil, úplně by stačil, snad by ji unes'! Hm,« dodává s opovržlivým pokrčením nosu. »To by vás mohlo jít taky sto. No, sto zrovna né, ach. .« opravuje se rychle s úsměvem v polovině obličeje a mrká pobaveně do třídy. »Sss, Sss,« vtáhne sykavě vzduch skrze sevřené zuby, trhne ramenem a rozhlíží se rychlými pohyby hlavy kolem sebe. »No, já, víte, no dneska se zkoušet nebude, nebudu zkoušet,« vykládá předním lavicím, trhá rameny, vystupuje na špičky, rychle si uhladí vlasy, »dneska zkoušet nebudu, budu vykládat, vlastně bych měl zkoušet. Ss,« sykne opět a mele dále, »ale příště zkouším chemii, chemii zkouším,« tvrdí vážně.

Přicházejí »tři muži« s třídní knihou. »Nó, že vás nešlo víc, hm,« obrací se k nim Komár s výčitkou »prosím vás, že jste nešli všichni tady,« nadskočí »kdo chybí, chybí někdo?« drmolí spěšně »kdo chybí?« Zarazí se, polyká o překot a nakloní se nazad s otevřenými ústy: »Nikdo nechybí? Nikdo? No, buďte zticha tam vzadu,« pokračuje rychle dále. »Ss, Ss,« smolí své jméno do třídní knihy. Zabouchne ji a odsune rychlým pohybem na druhý konec stolu s pohledem, jenž tlumočí jeho vědomí své ráznosti.

»Pojďte se mnou, někdo silnej. Třeba dva silní.« Dlouhými kymácrivými kroky odběhne do kabinetu, chrastě svazkem klíčů. Za ním se hrne půl třídy. »Pojď taky, Jirko« — další dva — a ještě jeden. »No tak, no, tady vemte tohle, vopatrně, ať vám to nespadne, pomalu, pomalu, no todlencto né, to tu nechte,« zaléhá do třídy slabě důležitě rozčilený hlas »Komára«.

Po chvíli se vynoří z kabinetu: žák s kladkou, žák s provazem, žák s prázdnýma rukama, žák s kladkou, čtyři žáci s pákou, žák s kompasem a přesýpacími hodinami, žák s Davyho kahancem, chechtající se žák, pět žáků s bedýnkou se závažími, pan profesor s klíči, žák, jenž mu dává ve dveřích přednost a shazuje kružidlo.

»Tak si sedněte, 'děte si sednout všichni,« obskakuje »Komár« všechny, »už si vš...«, zarazí se v půli slova, škubne sebou a natáhne krk. »Kdo přines tohle,« táže se zaraženě skloněn nad kompasem a kahancem, »kdo to přines, no už to tu nechte, nechte to tady.« Zamlčí se a pozoruje zádumčivé žáky. »Todle mi nedělejte, to ne, přeci nejste děti. A tolik ať vás do kabinetu neleze,« naklání se na špičkách dopředu. »Tak budu vykládat,« zhoupne se prudce na paty a nakloní se nazad. Otevře přemýšlivě ústa: »Dneska máme, no co máme, no dneska tedy si, dneska budu vykládat. Tedy, ss, ss, nakloněnou rovinu, rovinu,« poklesne v kolenou, jako by se mu zvrtila noha, vstrčí ruce do kapsy a nakloní se nad knihou. Prudce se narovná a za samých poskoků a trhaných pohybů vykládá zmateně a nesouvisle o páce, maluje na tabuli nesrozumitelné kresby, zaplétá se a ». víte, no, vono je to fixní,« dívá se ke stropu, »no fixní to zrovna není, ale, no, můžeme to, ss, ss, no zkrátka je to fixní. Co, co říkáte?« Otírá si jazykem rty, »fixní, vy nevíte, co je to fixní, k smíchu,« tváří se nedůvěřivě, »to přece ví každý,« polyká horlivě, »no fixní to je — no zkrátka fixní, to přece musí každý znát.«

»Tak si uděláme třeba pokus,« zamlouvá rychle, »třeba pokus. Ss, ss,« sykne dvakrát. »Pojďte sem třeba jeden, třeba velkej, no, všichni mi sem nelezte,« hýbe hlavou se strany

na stranu. Trhne ramenem: »pojďte sem třeba vy!« Postaví si židli ke stolu, vyšplhá se nahoru a věší s pomocí třeba velkého žáka na »šibenici« různé kladky a provázky. Pokus se mu nedaří, protože věší závaží na místa, kam by nikomu ani nenapadlo. Konečně referent Kozlík předvede bezvadně pokus. »Komár« je spokojen: »No, víte, no, von už to Kozlík v loni viděl, už jednou. Co? Zvoní?« Naslouchá pozorně. Jeho volání: »Příště zkouším chemii,« zaniká v hluku odcházejících žáků.

Obskakuje žáky a úpěnlivě prosí, aby mu pomohli uklidit »přístroje«. Nikdo si ho nevšímá a konečně všichni opustí »Komára«, bezradně pobíhajícího kolem provazů, kladek, kompasu s hodinami a Davyho lampou.

R. Quim

Pasol Jano

Pasol Jano (andante) tri voly u hááája — (forte) Pasol Jano tri voly u háá. Bác! »Mistr alchymie« práskl dveřmi, že to zarazilo dech i samotným zpěvákům. Řezal třídu pronikavým pohledem křížem krážem.

»Samueli, pojd' sem! Nejsi taky jeden z těch Janových volů, já že bych ti radši napsal hned tu kuli. — Tož teda, milej Samuel oním volem není, no to nevádí. Pověz nám něco, nóóó, třeba o ledku.«

»Sím, ledek, ledek — ledek je kov a bere se ze země.« — »Jano, smím-li tě ale obtěžovat, řekni kde.« — »Sím v Chile.« — »Jo, a víc nevíš o tom prokletém ledku?« — »Sím, více jsme neměli.« — »Tak todlec mu halt nehoví; tak mu dáme něco inčího. Napiš nám strukturní vzorem CaCO_3 .«

»Milej Samuel« pln mladistvého ohně a touhy se vyznamenat, chopiv se křídý bílé, pokoušel se vtěsnat něco na černou tabuli. Ale zle to dopadlo. Nejen že se mu to nepovedlo, ale on ještě napsal místo CO_3 něco, co vypadalo jako 00, což znamená? . »Milej Samuel« letěl a ti dva následující jak by smet. Ostatní zachránil jedině zvonek. »Jo, draží volové,« vece chemik, »vyříd'te Janovi, že vás špatně krmí.«

J. K. 37.

Odpočínok

Krásny večer vyvábil internistov do vojenského parku, kde sa bezstarostne zabávali. Učenia síce bolo dosť, ale v sobotu sa voľnejšie dýcha... Bolo by to neľudské, aby si aj knihám nedali odpočinúť. Pravda, internisti boli veľmi jemnocitní a dopriavali knihám častejšie odpočínku, leda pred príchodom profesora. — Ešte nám Milo nerozprával o svojom rodisku — namietol ktorýsi. Milanko, ako ho dievčatá volaly, sedel v ústraní. Jeho pružné telo nejasne sa rysovalo pri svetle mesiačka. Pomrvil sa, prevalil na chrbát a podoprúc rukami hlavu, díval sa uprene na ligotavú oblohu. Bolo ticho. Nik nechcel rušiť Milana z myšlienok. Čakali čosi zaujímavého, veď Milan bol najmladší a najsmutnejší spolužiak. Povrávalo sa, že i básne píše, ale mnohí sa tomu len smiali. — Taký »moťo« a básnik! — Ha-ha-ha. — vyškierali sa. — Je to jedno — začal tichým hlasom — spolužiaci čakali napnute, či tým mieni, keď sa na chvíľočku zamlčal. — Pravda, že jedno, ha-ha-ha. — a vypukol v smiech. Priatelia povyskakovali a obstali Milana. — Čo sa mu to robí — húťali. Milan sa pohodlne zdvihol, pozrel sa vážne na priateľov a ukázal rukou na západnú časť oblohy. — Labuť — (Pozrite sa!) Internisti dívali sa na oblohu,

ale nevideli nič zvláštneho. Pozreli nedôverčivo na Milana. — Čo sa ti rozum skýškal? — ozval sa niekto. Milan naň smutne pozrel a znovu uprel zrak k oblohe. — Práve tamtie hviezdy — zahovoril roztržite — keď som ležiaval doma v záhrade, stály mi nad hlavou. — Veselý smiech internistov prerušil Milana. Nechápal, prečo sa smejú, jeho citlivej duši sa to nemilo dotklo — zachvely sa mu pery, oči zvlhly a rýchlym krokom opustil úžaslych priateľov

— Divný chlapec — zahovoril ktorýsi, keď znovu posadali mlčky do trávy — dobrá a citlivá duša — jemná, treba s ňou šetrne zachádzať. — Ja ho mám rád, veľmi rád, je tak úprimný, prostý; tak jednoducho a pritom krásne rozpráva. — Veru, nám sa roja v hlave len šibáľstva a čím sa on zapodieva?! — Internisti sedeli ticho — zamyslení.

F. V. Hattala

Et tu, mi fili?

Využijme príležitosti a vstupme nepozorovaně do triedy páté. Pan profesor vypravuje Caesarův životopis. Čtyřicet zvědavých, upoutaných a »vylezlých« očí dodává mu důvěry. Uhádli jste! Je to pan profesor »Okabulář«. Ticho, právě přichází k nejzajímavější a nejrozsáhlejší části: k poslednímu dni Caesarova života. Nikdo se nepozastaví nad tím, když pan profesor nadšeně líčí do detailů sen, který se zdál slavnému vojevůdci den před jeho smrtí, do slovíčka přesně jeho poslední řeči. Tu má »Okabulář« dobrou půdu pro své názory. To nejsou jen pravidla (na př.: caro, carnis, jak se ví, ženského je pohlaví), to jsou fakta, kterými ohromuje. I ten Kepeláček vyvaluje oči. »Caesar přichází do senátu (pathos).« Tu již nestačí slova, tu již musí být názorné »konstruování«. A tak imitátor přechází po stupni. Však dosti již. Jsme v senátě...

Přichází vrchol všeho — zavraždění. Na pomoc si bere pan profesor dva hochy. Potácejí se přijdou k oné vyvýšenině (zvané podium). Jsou to vrazi, vyvolení z obecnstva. Krátké vysvětlení jejich nastávající funkce — a »theatrum« začíná. Domnělý Caesar stojí v hrdinné póze a v obličeji se mu zračí neobyčejné tělesné i duševní napětí. Přistupují vrazi (Bohužel zazvonilo, ale obecnstvo na to nereagovalo — vůbec neuvěřitelná věc.) Bleskurychle vytasí meče a vrazí je nic netušícímu imperátorovi do hrudi (za vestu). Ten se zachvěje a zvolna třesoucím se, stále slábnoucím hlasem propoví: ET TU MI FILI? Na jeho tváři jasně spatřujeme rozčilení, úplné vžití do situace, čekáme temný pád... »Co?« ??? Není možno! »Okabulář« ihned mění posici. Rychle vyjasňuje obličej. Energicky posílá Bruta i s jeho kolegou si sednout. A s tváří plnou veselosti obrací se ke dveřím, ve kterých stojí madame professeuse (za koncovku neručím). Na její povídání, že šla kolem a zdálo se jí tu být jaksi ticho, a tak že otevřela dveře, »Caesar« se jen usmívá. Pak jí krátce vysvětlí situaci, shromážděným, probírajícím se jakoby z těžkého spánku, uloží překlad a pak galantně doprovodí »madame« do sborovny. J-Jiří

Š. Beskydov: RANNÉ ZVUKY

Oltáre tieni úsmev Évy
neviditeľný úsmev mesiaca
kým bledé lica vinnej révy
opriada polnoc letiaca
kým pokoj viaže katedrály
a život plače zázračne
chodievam k svätým taký
malý
a nosím túžby na mračne

Môj pohľad smutný jedovatý
v obruče spleť l'alie
kým úsvit očí veľký svätý
úsmevom lásky povije
S nábožnou tvárou detských
dlaní
objímam božské záveje
a smutný plačem už od vlani
že dušu príval zaleje

Zažihám do tmy úsmev času
klamlivej túhy bledý mam
a spleťam v ticho večnú krásu
na oči šedým nebesiam
Nebeské tiene pri klakaní
dozrely v chorál reflexov
kým láskou svätý v holej
dlaní
objímal víčka pačesov

T E X T Y

Moderní fyzika a náboženství

Moderní fyzika koná dnes to, co konávala astronomie, totiž, »naplňuje duši stále větší úctou« podle slov Kantových, a tomu, kdo se do ní pohrží, skýtá zcela neprostřední, ne nějak vynucený nebo vyumělkovaný, nýbrž naprosto jednoduchý a prostý, ale tím vznešenější dojem velikosti a velebnosti Boží v přírodě. Tento dojem se projevuje zcela spontánně v dílech našich nej přednějších fyziků jako Plancka, Einsteina, Sommerfelda, Eddingtona, Jeanse. Proč by nemělo křesťanství se odvolávat na toto přirozené zjevení Boží v jeho přírodě? To nemusí nikterak vésti k novému vydání »fysikotheologického« důkazu. Ale smí se konečně říci, že theolog, i takový, který zaujímá praktický úřad, nejen že nemusí s určitou obavou přihlížeti, jak věřící berou do ruky přírodovědeckou literaturu, nýbrž že se může z celého srdce radovati, zabývají-li se divy stvoření, poněvadž mu to jen usnadňuje jeho práci. Neboť je to tak, že ten, kdo jen něco málo ví z moderní fyziky, jest naprosto chráněn proti nesmyslnosti materialismu.

Bernhard Bavink, *Die Naturwissenschaft auf dem Wege zur Religion*. M. Diesterweg, Frankfurt a. M. 1937. 4. Aufl., S. 79.

Bůh nepochopitelný

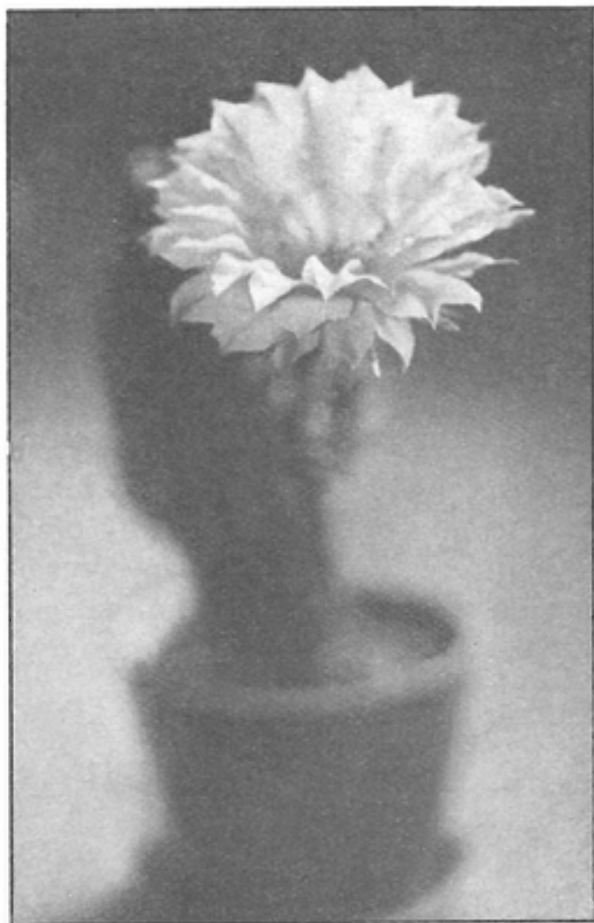
Neznáme Boha tak, jako na příklad známe svého bližního. Bližního známe tak, jak ho známe, proto, že jest tvorem téhož druhu jako my. Nejsme však bytostí téhož druhu jako Bůh. Ba dokonce, mluvíme-li o Bohu, nemůžeme užiti slova »druh«, poněvadž Bůh jest »unikum«. Boha známe, jak řekl svatý Pavel, »v zrcadle a záhadě«, vidíme jeho odlesk a odraz v jeho díle: Boha samého však přímo nevidíme. Vidíme ho snad tak, jak »vidíme« umělce v jeho díle, spisovatele v jeho knihách. »Setkáváme se« s ním, víme dokonce, »jakého ducha« jest. Ale obraz jest namalován na plátně: povídka jest vytisknuta na papíře: on však jest člověk z masa a krve. A proto člověku, který říká, že nemůže »pochopiti« Boha, pravíme: »Ovšemže ho nemůžeš pochopiti. Jen Bůh sám může se dokonale pochopiti. Jen Nekonečno může obsáhnouti Nekonečno. Kdybys mohl pochopiti Boha, byl bys sám Bohem.«

C. C. Martindale S. J., *Does God matter for me?* Rich & Cowan, London, 1937, p. 62—3.

Mystika

Každý křesťan jsa Kristem vykoupěn jest povolán k obnovení ztracené rajske milosti a k neprostřednímu patření na Boha. Musí tedy člověku ve stavu milosti, již nabyt svátostí křtu, dána býti možnost dospěti k nejvyššímu mystickému sjednocení, poněvadž mystické sjednocení a vyvrcholení stavu milosti posvěcující jest totéž. Musíme souhlasiti s P. Garrigou-Lagrangem, podle něhož všichni lidé jsou povoláni jak k nebeskému životu v patření na Boha, tak i k životu mystickému, poněvadž každý, kdo je v posvěcující milosti, má v sobě zároveň podstatný prvek života mystického. P. Garrigou-Lagrange rozeznává dvojí povolání, totiž obecné či vzdálenější a osobní či bližší. Obecné povolání jest dáno milostí posvěcující, osobní jest podmíněno věrným spolupůsobením s milostí. Že však přesto všichni lidé nedospějí k mystickému životu, ba že jest jich poměrně málo, je tím, že veliký počet křesťanů nedosahuje ve svém stavu dokonalosti, již by dosáhnouti musil. Kdyby jí dosáhli, změnilo by se obecné a vzdálenější povolání k mystickému životu, jehož se všem dostalo posvěcující milostí, v povolání osobní a bližší.

Anselm Stolz O. S. B., *Theologie der Mystik*. Fr. Pustet, Regensburg, 1936, 41—2.

V. R.: Kaktus

Prokop Bělan: ZPOVĚĎ

*Z pestíku drsných hor krvácí můj rým
a smutní motýli veršů
v bledých barvách teskní bídou země
Zelený lišejník chalup
se odráží v plachtovi mých modrých zřítelnic
jak šáteček milenčin
v přístavu u moře
Nejhořčí slova hrud
krystalují na dně mé tesknoty
když v prstech šera
hnětu chléb trpké lásky
a hladím tebe
vějíři strání a modravých kopců
když zpovědnice večerů
zrazuje hvězdám
natrpklost země a mateřidoušky
Proto tě miluji
krajino chudá s kopci a průrvami
rzivá paleta hořkých hlin
že smutek tvůj zpívá v kytaře potoků
v šípkových keřích na strání
v topolech u cest
i v bílém Orionu nad tvou šíjí*

J a r k a P.: J e m a t k a v i n n a ?

Střídají se kulisy jara, léta, podzimu a zimy. Střídají se herci, rekvisity, bolesti, radosti, úsměvy i úšklebky. Opona se zdvihá. Osud napovídá, co napsal Život. Před cizími zraky odehrává se životní tragika trpící matky — Anny Drnové.

*

Pět dětí vychovala. Denní svou pout konala vždy bez vzdechu, bez reptání. Den za dnem nastupoval nový shon za chlebem. Těžký zápas. Děti rostly — rostla i bída. Ale obětavá máma, matka pěti hladových dětí, udřená, slabá jako věchýtek . . . zvítězila. Vyrostla na Goliáše . . . Ale starala se vždy jen o to, aby děti netrpěly hmotně. Nezbylo času poučit dítky o Bohu, ani o jeho příkázáních. Myslila, chuděra, že stačí její modlitby, které vysílala k nebesům, když udřená klekala pozdě v noci u svého lože.

*

Čas klade na sebe měsíc za měsícem jako balvany na stavbu věčnosti . . .
Zvonek ohlašuje další jednání . . . nebo snad . . . Ano, ohlašuje návrat porotců do soudní síně. Obžalovaný Pavel Drna bloudí pohledem po pestré směsici lidských těl. Pojednou se jeho oči zastavily u zčernalého krucifixu uprostřed dvou bílých svící. Obžalovaný se snažil rozpoznat na černém dřevě rysy Ukřižovaného. Veškera úzkost, bolest a zoufalství slily se do proudu tohoto pohledu. Vstal. Nepozvedl očí od zčernalého kříže. Ani neslyšel, nezachvěl se při slovech ». . . odsuzuje se k trestu smrti . . .« Upíral svůj

pohled na tělo na kříži, ba zdálo se, že nachýlené tělo vrahovo se chystá k výpadu. Najednou pohlédli porotci udiveně na zločince. Jeho ruce se sepjaly a vztáhly se v prosbě ke kříži. Vyvedli jej

A kdesi daleko klečela v té chvíli matka vrahova, Anna Drnová, před stejným zobrazením Krista a hlasitě prosila o milost pro své dítě. O milost před nejvyšším soudem.

K U L T U R A

Umění Karla Čapka

Umění samo pro sebe žádá si jednoho z osmera blahoslavenství. Jen homo pauper spiritu vytváří umělecká díla par excellence. Musíme dobře pochopit význam slov pauper spiritu. Přece jen tím neznameníme bohatství a chudobu po stránce hmotné. »Avšak běda vám bohatým, neboť již máte potěšení své. Běda vám, kteří jste nasyceni, neboť budete lačněti.« (Sv. Lukáš 6, 24, 25.) Neboť umělci jest lačněti a toužiti a běda tomu, který jest nasycen sám sebou. Běda umělci, opojenému vlastní duchaplností.

Karel Čapek je pravý opak člověka chudého duchem. Je vždycky záměrný a jeho záměrnost často hraničí a vyrůstá v tendenčnost. Jeho záměrnost znamená jakýsi mimořádný postoj, jako když je voják postaven mimo řadu. Karel Čapek si toho vždycky myslí víc, než kolik toho prožívá, a má proto čas zaujmout pózu. V jeho tvoření má převahu činnost nad vnořením se do uměleckého poznání. Vychovalo ho k tomu novinářství. Všechno udělá tento muž jak se patří, a odtud pramení znamenitá rozšaftnost a harmonické uspokojení, všem jiným upírané a všemi jinými postrádané. Tato vnitřní tendence po uspokojení (snad sobectví) se navenek jeví samozřejmou úspěšností.

Karel Čapek nelační a netouží. Pravý umělec podává sám sebe, část sebe, neboť jeho bytost je zdvojená v uměleckém činu. Podává tedy sám sebe: Představte si Karla Čapka, že podává sám sebe. (On to činí, ale s jakou skromností a cudností!) Není možné nedomnívat se, že by to byl aspoň trochu neučinil v Obyčejném životě. Ale tak by to vypadalo

Něco jiného je postoj umělcův a postoj hodnotitele. Umění se umělec nezpronevřuje ničím jiným, než že zaměňuje umění a hodnocení, nebo svou schopnost umělecky pracovat dává do služeb snahy po hodnocení. V tom případě ztrácí právo být souzen jako umělec a zasluhuje býti kárán nebo chválen jako hodnotitel. Pravím, že není možno směšovati umění a hodnocení, i když umělecké. Umělecké dílo dozrává a dosahuje svého stupně dokonalosti samo v sobě, nikoli mimo sebe. Proto nelze mluvit o umění ani takovém ani makovém (ani pravém, ani levém, ani katolickém), lze mluvit jen o umění dobrém a umění špatném, kteréžto hodnocení ovšem nesmí být etické co do podstaty a nechť spočívá jen na míře dokonalosti díla samého. (Snad právě umění a filosofie, metafysika jsou nejbližše integrální pravdě.)

Ani jednu věc Čapkovu nelze hodnotit takto samu v sobě. Vždy je nutno uvažovat o autorově hodnocení. Autor nechce být umělcem, nýbrž hodnotitelem. Není umělcem, protože opravdu je hod-

Anna Smolíková:

Hvězdám.

Dnes sama jsem s Tebou, má hvězdnatá náručí! Ponoř se do ticha mé duše. Jsem smutna pro Tvou dálku, však hvězd jsem sama plna. Dvě padly mi též do očí. Hvězdy, mé hvězdy, tajemné kolébky andělů, kde bloudíte Vy v tmách? Ve vlastním třpytu se koupete lehounce se vznášejíce, v radosti a ve štěstí blíkáte si na cestu, na tiché procházky, vyhoupnete se poklonou k zemi, pak zas ubíháte do ztracena, noříte se do hloubek tajemných a neznámých. Zda znáte už všechny ty cesty spleť a zářící u brány nebes?

Slyším zvonění Vaše, zvonění do snů a tichých duší. Zvoníte tak zvláštně, překrásně, snad Vám dost dobře nerozumím. Chcete snad říci, že u nebe je krásně a milo? Nebo to ve Vás zpívají andělé chválu Pánu Bohu? Ach, hvězdy, tajemné síť duší, dnes jste i mou lovilý. Pojd'te, pojd'te na cestu do dálek, budu s Vámi bloudit do únavy a potom složím hlavu do jedné z Vás, napiji se té Vaší zvonivé záře, abych, až procitnu na zemi, mohla ji přelíti do smutných očí, aby i ony ucítily Vaši radost z blízkosti trůnu Beránkova.

Léon Bloy.

(† 3. XI. 1917.)

Dvacet let je tomu letos již, co tento poslední křížák podle počtu lidského stojí ve slávě křesťanských rytířů neviditelné církve svaté. Ten, který úhozem lvím drtil krunýře buržoasní prostřednosti a tuposti rozumové, rozehvěn a tíše nítel srdce k úctě před tajuplným Obcováním Svátých, před Zjevením Panny Marie na Lasaletě, horoucně a prudce ohlašoval bolest Krista v agonii, stále oživovanou na každém hříšném kroku tohoto světa. Už

v tomto životě bylo mu dáno silou modlitby a šípy utrpení viděti v záblescích to, co nyní má před očima. Byl jediný, za něhož se náhrady nedostává. I takový dobrý Ital Giullioti, který jde jeho cestou, je jenom důkazem o nenahraditelnosti Léona Bloye.

Neboť bylo snad usouzeno, aby mateřtinou tohoto velkého Francouze byly vzlyky duše ryze křesťanské. Bolestně vnímal tyto vzlyky, tajemné svazy naší duše s nadpřirozenem, v němž jediné dlela jeho láska. Odtud se vrhal na dnešní svět, zařízený pro sebe v lidském teplíčku, spokojený s sebou pro sebe, vyrovnaný svou počestností a uhlazený jako fráze. Vrhá se však jen proto na něj, aby vyrvál duše, jejich, možno-li tak říci, žití a dílo v podnože trůnu Belzebubova a postavil je do očištného ohně světla, bez kterého není spásy. Kdo ještě dnes neví, jaké nádrže světla a síly uchovávají slova Léona Bloye? Byl to svět Zoufalce, Chudé ženy, Nezdvořilých povídek a dlouhé řady deníků od Poutníka Absolutna až po Na prahu Apokalypsy a V temnotách, v němž je nám možno viděti tohoto dravého chrta, jak pronásleduje zvěř doupat satanových. A ti, kdož jsou zneklidnění slovem Léona Bloye (a nelze u něho zůstat nikdy klidným, ani »objektivním«), mají možnost se rozhodnout pro světlo, anebo pro tmou, pro čistý řád života, anebo pro zahánění v pelechu měšťáckém. A zoufale se mylí ti, kdo v něm ještě stále vidí hašteřivce. Podezírali jej udýchání měšťáci z anarchismu, protože stál jediné, cele a svrchovaně ve vlasti řádu a kázně té lásky, která není jen milosrdenství, ale též spravedlnost. A to jej vydalo do náručí chudoby. A opět nikoliv té, jak jí rozumí dnešní svět, ale jaká byla lidstvu zjevena na Hoře blahoslavenství. Avšak svět miluje proletáře, nenávidí chudé. Chudý, jehož strávou je modlitba, je dítě Boží, a proto jej nelze »chovati« v buržoasní společnosti, ani v diktatuře, ať už demokraticky zastřené, nebo jasně přiznané. Dnes rafie na věčném orloji, jehož údery tak bděle sledoval Léon Bloy, pokročily natolik, že téměř není chudých. Ale: »Chudé budete míti stále mezi sebou.« To šíří hrůzu ještě pořád, i při nesmírné proletarisaci, při níž jsou jen ožebračení a bídni. A tak i kniha Léona Bloye »Krev chudého« žhne a pálí rovněž dnes, a nebude nikdy menší její žár, dokud bude katolické vědomí na živu.

Karel Vach. Z »Obnovy« č. 37.

notitelem. Jest hodnotitelem buď dobrým nebo špatným. Ale to už není otázka umělecké kritiky. Zde už se nehřeší proti umění, nýbrž proti mravnímu řádu, nebo se mravní řád podporuje...

To je podstata pochyb o tom, zda je Karel Čapek umělcem. Vzpomeňme si na boje kolem Bílé nemoci, na článek Novákův v Lumíru, kde se kritik dívá na Čapka správně jako na hodnotitele, ale nevyzvedne to, a na sprostoty Edmonda Konráda v Přítomnosti, kde se z Čapka umělec dělá z dobrého přesvědčení. Josef Träger v článku: »Návrat Karla Čapka k dramatické tvorbě,« v Listech pro umění a kritiku, č. 2. roč. V., praví: »To, co dělá ze stvořeného uměleckého díla nepopřené umění, ta Boží jiskra, která oživí dokonalejší formu, ta je Čapkovi odepřena. Přesvědčí vás jako myslitel, jako politik, jako polemik či pamfletik, dáte se strhnout jeho intelektuální pravdou, ale není v díle takměř scény, která narůstá v básnický přírůstek nadčasového dosahu a kterou se prokazuje básnické posvěcení.« Nuže, a to zavinuje Čapkův hodnotitelský postoj. To, co má být organicky vyrostlé, je technicky dokonale vystavěné podle předem daného plánu.

Bedřich Půža.

Království Ježíše Krista

Ejhle, královské důstojenství Ježíše Krista hlášáno, prokázáno a ve své pravosti zjeveno týmiž prostředky, jichž bylo použito, aby byl potupen a zesměšněn.

Tajemství toto nám dává vzácné poučení k nápravě našeho života. Předně jeho koruna je z ostrého trní. Nuže — praví svatý Bernard — jaká nepřiměřenost, jaká obludnost, jaká hanba v tom, býti údy pod hlavou, poddanými pod králem trním korunovaným a býti při tom zhýčkaným, rozkošnickým, zženštilým. Pudeat sub spinoso capite membrum esse delicatum. (Sermo in Festo Omn. Sancto). Musíme tedy k nohám našeho milovaného krále složit korunu světských růží, totiž myšlenek nečistých a tužeb žádostivých, již učedníci světa a poddaní satanovi jsou tolik žádostivi, tak netrpělivě toužící ozdobiti se jí v rychle mívivém běhu tohoto života; korunu těch, kteří mluví s epikurejci, o nichž mluví mudrlec: Ověnceme se růžemi všech rozkoší, a pospěšme radovati se dnes, poněvadž zítra zemřeme — Coronemus nos rosis, cras enim moriemur. (Sap. 2.) Odhodme onu korunu zkaženosti a pýchy, kterou Bůh proklíná ústy Izaiáše, pod jejímiž pomíjejícími květy se kryje jedovatý hmyz a jejíž prchavá krása se jednoho dne promění ve věčnou hanbu. Vae coronae superbiae, ebriis Ephraim, et flori decidenti gloriae exultationis eius. (Isai 28.)

Oviňme i své čelo, posvěcené křtem a okrášlené bířmováním, trny myšlenek svatých, přemítající v duchu často o hrůzách smrti hříšníků, o přisnlosti soudů Božích, o věčnosti trestu a muk. Ovšem, myšlenky ty jsou pichlavé, nepříjemné, hořké; jsou to trny, ale takové, které umrtvují tělo, hojí srdce; trny, které připomínají nám svatou žalost pokání, zjednávají pokoj duše; trny, které potlačují vášně, dávají vypuštění v nás lilíím svaté čistoty a plodům všech ctností, které jsou posvěcením Božím. Super ipsum autem effloreat sanctificatio mea. (Ps. 131.)

Ježíš Kristus jest oloupen a celým jeho šatem jest jen purpurový cár, který sotva kryje jeho ramena. Nesluší se tedy, aby poddaní krále tak chudého s takovou horlivostí se snažili stkvíti se nádhrou oděvu a přepychem, který čím více je vyznamenává v očích světa, tím směšnějšími, tím více povrženými a nenáviděnými je

činí v očích andělů a nehodnými toho, aby ukázali se v průvodu a u dvora Ježíše Krista.

Ježíš na místo žezla má v rukou křehkou třtinu jako na znamení bláznovství a slabosti. Přece ji však neodhazuje a nepohrdá jí, tiskne ji naopak jako žezlo slávy. Tak také my, jeho poddaní, nemáme se báti ukázati se světu s třtinou zdánlivého bláznovství služebníků Božích.

Jsouce poddanými krále, jenž má v rukou odznak slabosti, nechme jen svět vysmívati se nám podle libosti za pokoru naší víry, našich úkonů náboženských, naší zbožnosti; ať si jen podle libosti říká, že nedostatek osvícenosti, síly a odvahy nás drží pod vládou babských předsudků; ať snižuje útlost našeho svědomí, naši zdržlivost, naši stydlivost, skromnost našich pohledů, cudnost naší řeči; ať nás haní za naši zálibu v samotě, za to, že se straníme světáctví; ať nás prohlašuje třebas i za blázny, že obětujeme krásu, mládí, bohatství a všechny příjemnosti a rozkoše tělesné, všechno pohodlí života pokoře a umrtvování kříže; ať námi pohrdá jako křehkými třtinami, co nám do toho? Měli bychom se stydět i za svou ctnost před lidmi, kteří se nehanbí za svou nevázanost? Povinností naší jest povznést se nad tyto nespravedlivé kritiky a opakovati se sv. Pavlem: Co mi do světa a jeho úsudků? Míhi autem pro minimo est ut a vobis iudicer. Bůh vidí mé srdce, Bůh má rozhodnouti o mém věčném osudu, netřeba se mi báti než jeho soudů: Qui iudicat me Dominus est. (Cor. 4.)

Konečně, Pán Ježíš byl potupován posměšným uctíváním a předstíraným klaněním! Snáší to s nezničitelnou tichostí, s nepřemožitelnou trpělivostí. Jako poddaní krále tak trýzněného a při tom tak tichého, tak mučeného a mírného, musíme v sobě potlačovati šířavou chtivost poct, pochval a titulů. Musíme udusiti v sobě ctižádostivou touhu, usilující, abychom vyvyšováni byli bez zásluh, panovali nad nižšími a vynikali nad sobě rovnými. Musíme se odříci onoho ducha, který nám překáží snášeti, odpouštět i urážky nebo i nepozornost bratří.

Jen za těchto podmínek budeme velikými, budeme pravými králi, vládnoucími nad sebou samými; a jen za těchto podmínek bude i každé království křesťanské veliké, vážené, a panovati bude nad jinými.

(Ct. Ventura de Raulica: Království Ježíše Krista, vyšlo v Dobrém díle ve Staré Říši na Moravě.).

Seznam dobrých knih.

V nejbližší době vyjde katalog dobrých knih, jehož titulní strana vám poví, o co jde: Seznam knih, knížek a knížecíků, velmi dobře, dobře nebo dosti dobře udělaných a téměř obecně žádoucích, užitečných a přístupných, s vyloučením spisů ohavných, škodlivých, všedních a zbytečných, nebo takových, které jsou z jakékoliv příčiny málo dosažitelné myslí čtenářů zdravých, prostých a nepřilíš odborných. Jako vzor, příklad a pravídko také budoucího podnikání knižního, slovesného a časopiseckého, sestavil s velkou námahou a pečlivostí a se vši možnou a chvályhodnou zevrubností, theolog a spisovatel za pomoci dobrých a znalých přátel pro lidi katolické, křesťanské a lidské, nebo takové, kteří se jimi chtějí a mohou státi; a pro náležitě řízené knihovny obecní, katolické půjčovny knih, ústavy vzdělávací, vydavatele, knihkupce a nakladatele.

Předběžné objednávky přijímá knihkupectví L. Kunčiče v Praze II., Voršilská 3.

Jaroslav Durych: Bílá hora.

Čím bychom byli bez Bílé hory? Byli bychom vůbec? Co se to vlastně přihodilo na Bílé hoře? O čem k nám mluví Bílá hora? Mlčte a naslouchejte! Smekněte, poklekněte a skloňte hlavy! Slyšíte? Jak zněla modlitba vojevůdce? Dej mi sílu proti nepřítelům Tvým! Ukaž, že jsi Matka!

Ó pramálo přemýšlíte o tomto dni, prámalo uvažujete o jeho slávě, točíte se okolo ní jako slepí a poštilí! Bývaly časy, kdy tento den oslavovalo město jako den triumfu, jako den vysvobození před zatracením. Ty časy minuly.

Zapomnělo se už na to, že Bílá hora je místo svatě, a toto místo bylo vydáno všanc těm, kteří tam přicházeli za zcela jiným účelem než za tím, aby oslavovali zjevení milosrdenství, jak by se slušelo pravým synům této země. Nevíte, co je Bílá hora. To jest místo slávy. To jest nejpamátnejší místo v této zemi. Tam bylo zachráněno naše dědictví, naše prvorozenství a náš život, časný i věčný. Místo zbožnosti a vděčnosti otvírala se srdce hlasům úst křivých a pokořující lež byla přijímána vděčněji než sláva pravdy. Milejší se zdálo truchliti nad tímto dnem jako nade dnem porážky než oslavovati tento den jako den vítězství. Ale každému, co patří! Kdo tedy byl poražen na Bílé hoře, ať želí! My jsme to nebyli. My se k tomuto dni hlásíme vděčně a hrdě. Byl to den našeho osvobození, byl to den osvobození prvorozených a pravých synů tohoto národa. A ukázala i věda historická, ukázali historikové, chladní a nepřívětiví, že vítězství toto bylo zázračné, neboť ať čtete vylíčení této bitvy v kterékoliv knize a v kterýchkoliv pramenech, marně se namáháte vysvětliti si porážku vojsk zimního krále nějakým způsobem přirozeným.

My tedy tvrdíme a prohlašujeme, že na Bílé hoře nebyl národ poražen, nýbrž osvobozen od nepřítel nejnebezpečnějších a nejhorších. Pro nás je to právě potvrzením naší důvěry v nepřemožitelnost našeho národa. Jsme národem vítězným a nestojíme o to, aby nás někdo nutil k uctívání porážky, která se netýkala nás. Kdo chce porážku uctívati, ať si ji uctívá! Každému to, co mu patří! A nám patří toto vítězství.

Z »Obnovy« č. 36.

P. S. M. Brait O. P.: »Svatý Filip Neri, apoštol mládeže a reformátor Říma«. Edice Krystal, Olomouc 1937. Str. 178. Cena 16.50 Kč. — Svatý Filip Neri, jak nám ho vyličil Brait, byl reformátor, který »ne-reformoval«, to je nevykřikoval heslo reformy, ale žil je. I on pocítil stesk zpohanštělého Říma, stesk pozlacených bání a honosných stropů. Vábila ho Indie. Ale bylo mu řečeno: Řím je tvoje Indie. A Filip poslechl. Ač Florentin, neopustil Řím po celý život. A miloval mladé lidi. Jak sladce znělo z jeho úst: Bud'te veselí, synáčkové, nechci smutku, nechci chmur! Dával se s nimi do řeči, vypravoval jim směšné příhody, tu a tam prohodil slovo o pravé radosti: a mnozí se zamyslili nad tím slovem, neboť nebyli tak zkažení, aby milovali zkaženost. Šli spíše za přeludem svobody a síly v domněnání, že nevázaností se dokazuje zralost a mužnost. Nedštil na ně oheň a síru, nedolamoval třtin nalomených a neuhasínal knotů doutnajících, ale s láskou vzpřimoval duše nachýlené nad propastí a něžně rozdmýchoval v srdcích plamen lásky Boží. A že se lišil od chmurných hlasatelů pokání a neměl na sobě ani stínu vzdělavatelného svatouškování a nemluvil vznešeným slohem přejemných humanistů, zbožňujících distichona Ovidiova a pohrdajících anakoluty sv. Pavla: a že nekonal výstředních skutků kajícího a ani jich nedoporučoval, vychvacoval mladé duše z víru světa a vedl je k Bohu. Svatý Filip Neri ukázal, že křesťanství je něčím krásným a radostným, byt ne snadným. Znal tajemství věčného mládí a věděl, že smutek sluší jen ďáblu. Knížka Braitova — »prostá kytice vděčnosti na jeho oltář od jednoho z dominikánů, které tolik miloval«, nám ho zjevuje v plnosti svěžího života duchovního a věčně jarního apoštolátu. Svatý Filip Neri je světec aktuální. Jeho metody jsou dnes právě tak živé jako v jeho době: shromáždit kolem sebe vybranou skupinu, počtem třeba skrovníčkou, a naplnit ji duchem Božím. I dnes je třeba reformy. I dnešní svět je zpohanštělý. Ale reforma se nedá nadiktovat dekrety, musí vyjít ze srdcí Bohu cele oddaných. Nerozhoduje kvantita, ale kvalita: ne kolik je nás, ale jací jsme. Kniha psaná s láskou a pravou neriovskou živostí, překypující ostře viděnými a příznačnými podrobnostmi, spojující akribii historio-graphickou s pronikavým vzhledem do problémů současnosti, kniha uzrálá v tichu osamění i v proudu extenzivní práce apoštolské je jednou z nejkrásnějších knih náboženských, jež u nás vyšly v poslední době.

K. Horalík: »Svatý bratr-kapucín Konrád z Parzhamu«. Olomouc, Vítězové r. IV., čís. 8. Cena 3 Kč. — Hledáme tak často cestu ke smyslu života a k Bohu. Dávají se různé návody a různá řešení, zatím co se zapomíná na cestu svatých. Svět se potácí v problémech a zatím prostí ucvacují království Boží. Mezi takové patří pokorný bratr-kapucín Konrád z Parzhamu. Věrným plněním svých řeholních povinností jako bratr vrátný v klášteře dosáhl veliké svatosti a stal se vzorem mnohým pro svou jednoduchost v životě, která však vedla k bohatství Božímu. O tomto bratru řekl Sv. Otec při jeho kanonisaci, že má ukazovat všem, jak bloudí od pravdy ti, kdo chtějí obnovovat pohanské mravy a smýšlení a zavrhnou křesťanskou nauku, jež jediná může přivést lidi ke ctnosti, k pravému vlasteneckému smýšlení a ke skutečnému pokroku.

Jaroslav Kolman Cassius: »Lyrická dramata«. Verše. Vydal Fr. Borový v Praze. Stran 50. Cena 15 Kč. — Jaroslav Kolman Cassius není žádný začátečník ani v poesii ani jinak. Znali jsme ho již před lety jako

obratného žurnalistu a již tehdy vydával básnické knížky, které nebyly oficiálním literárním světem brány na vědomí, poněvadž Cassius byl (a doufejme, že dosud je) smýšlení nepohodlného. Pak začal vydávat u Borového a na jeho první knížku, která tam vyšla, »Ovčín«, snesla literární kritika tolik chval, že bylo ihned zřejmo, že vydělal nejen Cassius na Borovém, ale i Borový na Cassiovi. Cassius sám je pak vskutku básníkem bohatého básnického fondu i široké kultury slova, jenž dovede zazpívat a rozezvučet všechny struny. Ze stavby jeho strofy a výrazové techniky je zřejmo, že jeho lyrické možnosti nejsou neomezené, ale co všechno dovede Cassius v jedné takové strofě sevřít, co jí dovede říci, zasluhuje jistě uznání. Cassius sám je si toho jistě vědom, neexperimentuje zbytečně, a tam, kde by ztroskotat, ale staví klidně a poctivě, a to, co vystavěl, má hodnotu trvalou. Že Cassiovi náleží čestné místo v moderní české lyrice, je nepochybné. j—

R. M. Rilke: »Slavení«. Vydal Melantrich ve sbírce »Poesie«. Přeložil Vladimír Holan. — Rilke, velký čaroděj moderní lyriky, uzavírá onu dráhu poesie, na kterou se dala lyrika po Baudelairovi Verlaine. Hledal-li Verlaine především hudbu, je Rilkovi vše zpěv a hudba. Zde není nic nepřeměněno v zpěv a v hudbu mnohohlasou, vládnou a tichou i sladkou, obdivuhodnou sladkostí jedů. Dále pak zde není rovněž nic jiného než jediné obraz, metafora. Skutečně obdivuhodně silný zrak Rilkův, stále do nitra světa, věcí, života, květin a plodů zahleděný, nevybírám, to není možno říci, ale zabírá celý svět v nově podobenství, které je konkrétní a podstatné stejně jako jaro nebo zima v přírodě. Toto podobenství, pro které se mu i slovo změnilo v nový organický útvar, je nositelem tajemství, které viděl Rilke ohraničené láskou, smrtí a životem. Na tuto neviditelnou stezku se pouští zrak Rilkův za zkušenostmi, kterým nakonec podlehl. Pokud totiž zrak básníkův viděl podobenství pro tajemství a zpíval tudíž v obrazech, setrval v řádu umění, jakmile však tajemství se sesmeklo z básnického pohledu Rilkova, zůstala jediné ponurá mystika hmoty. »Honba za absolutním«, vedená na vlastní risiko s vědomým kultem »nevědoma« a posledních zbytků novalisovského romantismu, nezamlžila, ale jen pokrývala pohled velkého umělce a slovu dala přisvit pekla. xch.

Rainer Maria Rilke: »Růže a okna«. Verše. Vydal Fr. Borový v Praze. Překlad Vladimíra Holana. Cena 15 Kč. — Téměř současně vycházejí v českém překladě tři knihy básníka, o němž více říkáme v referátě o sbírce »Slavení«. (Třetí knihou jsou »Sonety Orfeovi« v přebásnění Václava Renče, jemuž bychom v překládání Rilka musili dát přednost. Vyšly v edici »Atlantis« u Pojera v Brně.) A jako všude jinde, i v této knížce, z oněch tří nejdrobnější, ukazuje Rilke, že je básníkem velkého rozpětí a velkého soustředění, jenž dovede nejen v jedné věci sevřít vesmír, ale i naplnit celý vesmír chválou věci jediné. Citový dojem kazí, bohužel, překlad V. Holana, již v knize »Slavení« dosti tvrdý, ale zde dosahující téměř topornosti. j—

Vítězslav Nezval: »Absolutní hrobař«. Verše. Vydal Fr. Borový. Cena 40 Kč. — Vítězslav Nezval je básník, který si v moderní české tvorbě dobyl kdysi určitého uznání a jenž byl, jak se zdá, literární kritikou dokonce přeceněn, což se stává málokterému mladému básníkovi. Proto ie samozřejmé, že se nebudeme radovati naivně z těch několika ojedinelých dobrých veršů, které se vyskytnou v této knize jako zrnka zlata

v písku (neboť Nezval básníkem je nebo aspoň byl), jako bychom se radovali u nějakého začátečníka, jakožto celek je tato kniha více než chatrná. Naprostá obrazová anarchie podle surrealistické manýry, tvárně samozřejmě vůbec nezvládnutá a »pestrostí« podobná oně lávě, jež bývá výsledkem závěrečné činnosti flámů. Vedle toho pak bezcenné rýmovačky à la: »V jámě leží bota — leze po ní červ — a jak se tak motá — teče z boty krev« atd. Absolutní nic. —jhl—

Jiří Bernanos: »Deník venkovského faráře«. Román. Přeložil Jan Čep, vydal Melantrich ve sbírce Epika. Stran 290, cena 27 Kč. — V nové Bernanosově knize se prolíná vnitřní osud kněze, skrývajících pod chatrným zevnějškem hrdinství nadpřirozeného života, člověka, pohrouženého do nejhlubšího osamocení, bytostí, která každodenně vidí, jak se podkopávají kořeny, spojující ji se zemí i se světem, s osudem jeho farníků, propadlých citové i smyslové modloslužbě lidí plných nedůvěry a lsti, a s osudy obyvatelů venkovského záměčku, plných vnitřního napětí a duševního sváru. Z Bernanosových románů z kněžského života je tato kniha, aniž bychom snižovali význam takových knih, jako je román »Pod sluncem Satanovým« nebo »Odpadlík«, snad nejdokonalejší. Tendence, kterou měl Bernanos již v minulých knihách, je tu ještě vystupňována: všechny ty kněžské postavy jsou tu vlastně jen nástroji v rukou Božích, Boží milost a síla je prostupuje, omamuje a zmáhá a ve chvíli nejvyššího napětí vybuchuje a prýští z nich jako láva. Mistrovské sepětí vnitřních zážvů člověka s jeho vnějším příběhem, jež se zdařilo Bernanosovi v jeho díle, ukazuje, že tohoto Francouze nutno počítati mezi největší zjevy dnešní světové literatury. j—

Josef Knap: »Pusztá«. Vydala »Novina« v Praze. Cena 24 Kč. — Nejnovější Knapův román »Pusztá«, počtý právě Švehlovou cenou, je více než potvrzením tradiční zakotvenosti i Knapovy básnické osobitosti. Nese na sobě pečeť onoho čistého lyrismu, jenž znamenal od počátku Knapův přínos a jenž zde vyzrál, zhutněl, nabyl plnosti a šíře. Ale zároveň je znamenitě skloubeným příběhem, a to nejen příběhem individuálním, nýbrž příběhem kolektiva. Vypráví o svízelném vytváření nové selské kolonie v potiských rovinách Podkarpatské Rusi, kde se setkávají v nerovném společenství nejrozmanitější živly, národní, sociální i prostě povahové. Je to příběh neobvykle dramatický, v němž každý z celé té řady hrdinů žije svůj vlastní život uprostřed ostatních, který je hněten a připodobňován společnými okolnostmi: odříznutostí od světa, samotou uprostřed nekonečných blát, novotami a nezdravě nezvyklého hospodaření, soustavným obléháním kořistících agentů, židů, nenadálými léty krise a nedostatkem, — a snad hlavně steskem po domově, skrytým zápasem mezi touhou po úniku a hrdým odhodláním prosadit svou. — To právě, jak pevně a reálně semknul Knap tyto odlišné a přece tak podobné osudy, proťkané úmrtími a zkouškami jen osobními, svědčí o jistém hmatu epika. Avšak nad touto epickou osnovou jako svobodný vítr nad rovinatou zemí hučí nevyslovená, jen tu a tam zachytitelná lyrická píseň pusztý, země těžké, blátivé, větrné, nezměnitelně své, země odvážné a silné. To byl vlastní kompoziční plán autorův a byl dodržen beze zbytku. Nebyl to, pravda, plán tak široký — nebo řekněme spíše vysoký — aby přesahoval rozlohu Knapova přirozeného uzpůsobení, ale nicméně plán odvážný; dovedl-li jej Knap uskutečnit a zůstat při tom tak úplně věren sobě, je to svědectvím jeho umělecké pravosti. Rč

Rafael Calzini: »Benátská komediantka«. V »Epice« vydal Melantrich. — Calziniho román je nutno vyvednout z průměrné importace, překladů. Jde o dílo poctivě komponované, které upomíná na romanopisce

staré školy, kteří dovedli ještě vyhmátnouti jediným, širokým gestem ze společnosti, z ovzduší doby a z architektury měst vše typické a základní. Příběh tajemníka senátu, kariéristy a voltairiana, jeho hejskovství jsou podkladem k nescetným obrazům, které ukazují moc Benátek v předvečer úpadku, kdy benátskou společností prosakuje již dekadence. Zvláštního zřetele si zasluhuje slovo Calziniho. Jak je i v dobrém překladu Josefa Kostohryze vidět, je to slovo proměnlivé téměř jako dívčí tvář, hned pevné a tuhé, jde-li o věci podstatné a jadrné, hned lehké a zvonivé, jde-li o smích a ironii, pak zase vznícené a zářivé, jde-li o krásu žen, nebo tiché a vláčné, dějí-li se vážné věci. Ovšem takové vypravování, pečlivě podané, je téměř neznámé v moderní tvorbě, a proto se poněkud namáhavě dostává čtenář přes začátek románu. R.

Karel Mirvald: »Kryštof Kolumbus«. Vydal Kuncíř, Praha, str. 83, cena 15 Kč. — Bylo již mnoho napsáno o Kolumbovi a proto není na světě člověka, který by nevěděl, kdo to Kolumbus byl. Ale díky »osvědčeným« školním a historickým metodám, byl jeho obraz již tak pokřiven a skreslen, že toto nové vyprávění jeho života přichází právě včas, aby odčinilo a napravilo všechno to špatné, co bylo na Kolumba vrháno. Autor vycházejí z Kolumbovy lidské podstaty, z jeho čistě lidských vlastností, mohl nám podati Kolumba tak, jak skutečně žil. Objevení Ameriky není však již prací jen lidskou, je tu zásah Boha, který za nástroj k uskutečnění svého plánu volí Kryštofa Kolumba, který není nějakým bláznem a kupčkem, jak se domnívají mnozí. Tragedie Kolumbova života vyrůstá před očima čtenáře s takovou vitalitou, že Kolumbus přestává být dávno již mrtvou historickou osobností, ale stává se žijícím hrdinou, rytířem, jehož jedinou snahou je sloužiti Bohu, s jehož poselstvím se vydává na moře. R.

Claude Houghton: »Kristina«. Román. Vydal Václav Petr, Praha II. 1937. Stran 229. Brož. 30 Kč. — Román člověka, kterého život naučil z ničeho domoci se úmornou pílí a silnou vůlí vedoucího postavení v obchodním světě, člověka, jemuž však byl cizím svět hlubokého citového porozumění. Vedle své práce viděl jen svou ženu, již byl cele oddán a jež mu byla druhým světem. Tu když ztratil, byl přesvědčen, že ztratil celý smysl života. Prohlížíje po ní památky, nalezne svazek dopisů milenci. Celý svět se před ním hroustí. Rázem pozná další smysl života — nalézt milence. Ve své horečně nemocné fantasii konstruuje si řadu představ o milencích, jež si představuje v nejživotnější smyslu a jejich mučivé hledání je obsahem knihy. Drsná holá fakta jsou zde stavěna v opak hlubokého citu a lásce k ubohým bližním, jež člověk básníkův nezná a jim nerozumí a o něž se pak celé hledání rozbíjí. —n.

P. Choynovski: »Mladýma očima«. V »Polské knihovně« vydal L. Mazáč. Stran 270. Cena 26 Kč. — Kniha líčí dětství a životní růst syna mladého socialistického lékaře v Polsku v druhé polovině 19. století. Otec je uvězněn pro tajnou činnost, poslán do vyhnanství a tam umírá, matka se provdává po druhé a tak dítě prochází pestrým a mnohotvárným městským i venkovským prostředím v rodinách jednotlivých příbuzných a učí se prvním samostatným krůčkům a samostatnému pohledu na svět, což autor dovádí až do onoho okamžiku, jenž bude pro mladého Poláka rozhodujícím: když si uvědomí své národní poslání. Choynovski je dobrý a poutavý vyprávěč, jenž dovede svým příběhem zaujmout. i když ne uchvátit a jeho malba národních, společenských a sociálních poměrů Polska 19. stol. bude pro nás i poučením. j—

Parandowski: »Olympijský disk«. Vyšlo u Mazáče v Polské knihovně. Cena 22 Kč. — Autor, nadšený obdivovatel antické kultury, nakreslil v této knize

pestré hemžení helenistického světa v roce olympijských zápasů. Důkladná odborná znalost prostředí, historie a archeologie se jeví na každé stránce a dodává dílu zvláštního rázu, hraničící někdy málem s obsesí. Ústředním dějem je duchovní souboj Sotiona a Ikta, představitelů dvou sportovních názorů. Z připojené studie Dr. Heidenreicha se dovídá čtenář, že se Parandowski snaží transponovati do historického románu problémy dneška. Skutečně se někdy zdá, že tomu tak je; na štěstí dovede spisovatel zpravidla velmi obratně tuto tendenci skrýti. S nemenší obratností se mu daří vyhnouti se obtížím, které se vyskytují tam, kde ústředním tématem je konflikt názorů značně aktuálních, spíše než osob, a když tento dějový prvek je zasazen do pečlivě propracovaného rámce dějinně vzdáleného prostředí. Našemu Wintrovi se to dařilo s menším úspěchem. —bár.

Jan Fr. Hruška: »U mámy, u mamičky«. Dětské obrazy. Kresbami vyzdobila Jana Brožová. Stran 144. Brožované 16 Kč, váz. 24 Kč. Vydal »Výšehrad« v Praze. — Prostým a srdečným způsobem vypráví spisovatel o svém dětství na rodném Chodsku. Vzpomíná na ně rád a umí je před našimi zraky tak vyvolat, že prožíváme přímo s ním všechny drobné příhody venkovského chlapce. Sledujeme ho od prvních výprav z domova »za vdolkem«, přes krušné školní počátky, chlapecké zábavy a hry, starosti i zklamání, roztomilé zkušenosti s lidmi i s přírodou, až po jeho odchod na studia.

Dr. Jan Bartoš: »Bělčický kluk«. Kus života jižních Čech na předělu století. S obrazy Vojtěcha Sedláčka. Stran 168. Brož. 18 Kč, váz. 26 Kč. Vydal »Výšehrad« v Praze. — Co všechno nenajdete v této zvláštní knize. Je to především vlastní život spisovatele, ale jak pečlivě a jak srdečně zachycený, se všemi podrobnostmi rodinného a krajového prostředí. Ale nadto je v tomto realisticky věrném obraze tolik kouzla a poesie venkova, že při něm vzpomínáme na nejlepší popisná díla z literatury naší i cizí. — Je tu sneseno velké bohatství svěžích dojmů a vzpomínek. Vyzařuje z nich tolik lásky k rodnému kraji, že si kniha podmaní čtenáře každého věku. Mladý i dospělý si v ní přijde vrchovatě na své. Venkovský čtenář bude se v knize cítit jako doma a městskému čtenáři se otevrou oči a zahlédne kus ryzí krásy tvrdého venkovského života.

R. Smětana-B. Václavěk: »České písně kramářské«. Borový, Praha, 1937. — Tímto výběrem z neuvěřitelně rozsáhlé tvorby jarmarečních písní zamýšlejí vydavatelé probudit zájem o tento svérázný a zajímavý literární útvar, který je nadto velmi důležitý hlavně pro studium lidové písně a který se jako okrajový zjev literatury umělé týká v mnohých směrech i estetiky vyšších literárních útvarů. Kramářská píseň totiž zprostředkovává styk, prolínání, vzájemnou výměnu a ovlivnění mezi oběma oblastmi básnické tvorby, totiž mezi poesíí lidovou a umělou. A nehledě ani k tomuto významu, je tento sborník docela milá knížka, v níž si možno přecísti pro potěšení srdce staré duchovní písně o světcích a jejich zázracích, baladické zpěvy o smutných koncích velkého milování, o vojnách a neštěstích, a svou hrůzostrašností dnes už komicky působící skládání o krvavých mordech a přeukrutných raubířích. —kd

L. Novák: »Stará garda Národního divadla«. Vilímek, Praha, 1937. — Uvědomíme-li si charakter a až skličující časovou podmíněnost hereckého projevu, uvítáme rádi vše, čím se tyto projevy zachycují a uchovávají pro budoucnost. A že je to v tomto smyslu hlavně pro psané slovo veliká potíž, je samozřejmé. Nuže, Novákova kniha pokouší se o to, aby takto zpřítomnila osobnosti a jevištní postavy řady předních českých

herců z Prozatímního a z počátků Národního divadla. A tu je hned potřebí říci, že je její výtěžek ve zmíněném ohledu značně hubený, neboť její těžiště leží poněkud jinde, než bychom si je přáli mít a než je snad zamýšlel mít i sám autor. Pravda, máme tu slušně psané jejich životopisy a mnoho pracně probíraných zpráv, které dávají nahlédnouti do tehdejších divadelních poměrů a do soukromých osudů i do veřejného postavení, to jest do lidského života těchto umělců, zatím co tam, kde bychom se chtěli dovědět něco podstatného o povaze jejich jevištní tvorby, vycházíme povětšinou téměř naprázdno. Až na několik málo případů, kde se autorovi skutečně podařilo ukázat, jak ten nebo onen herec skutečně vypadal na jevišti, dočteme se jenom o tom, co kdo hrával, nebo najdeme docela schematické charakteristiky, asi toho druhu, že jistý herec byl klasickým představitelem intrikánů; co tohle říká o individuálním jevištním projevu? A je to škoda, protože autor většinu osob, o nichž mluví, dobře znal jak v soukromí, tak na jevišti; ale to byl tenkrát hodně mladší, a proto se nakonec nedivíme nadšenému sice a místy ne právě kritickému a spolu trochu sentimentálnímu rázu tohoto vzpomínání. —kd

»Vincenc Beneš«. Vydal Melantrich, Praha, ve sbírce »Prameny«. Cena 15 Kč. — V úvodu tohoto svazku »Pramenů« dr. Matějčák mluví nejprve všeobecně o současném umění, na němž si všímá zvláště jeho »dvojpolárnosti« a ukazuje, že při cenění uměleckého díla nerozhoduje směr, ale výtvarná síla umělce a jakost jeho díla. V druhé části úvodu se pak snaží metodou spíše popisnou seznámiti nás s dílem V. Beneše a jeho vývojem, aniž by se pokusil o jeho zařazení do celkového uměleckého vývoje našeho nebo evropského, čímž by teprve ukázal vlastní hodnotu jeho díla. Všimneme-li si pak části obrazové, tu musíme říci, že poněkud kritičtější postoj při redakci jednotlivých svazků »Pramenů« by byl jedině na místě. Vincenci Benešovi, právě tak jako Josefu Čapkovi byl věnován celý svazek »Pramenů«, zatím co malíři tak velcí, jako Vincent Van Gogh a Paul Gauguin se musili spokojiti s jedním společným svazkem. Nechceme upíratí těmto našim umělcům nic z toho, čeho si dobyli, rovněž nic nenamítáme proti tomu — naopak je toho jistě třeba — aby naše veřejnost byla seznámena s umělci domácími, ale při celkovém hodnocení umění je přece jenom příliš jasné, kteří z těchto umělců stojí výše, kteří by si zasloužili, aby jim bylo věnováno více péče a místa, a zda by tedy poměr rozsahu monografií neměl být spíše obrácený. Dobrý výběr by pak Vincenci Benešovi i Josefu Čapkovi jedině prospěl. —B.

Dr. Bedřich Vašek: »Rukojeť křesťanské sociologie«. Lidové knihkupectví a nakladatelství v Olomouci 1937. Str. 262. II. vyd. — Tato Rukojeť Vaškova je summárium jeho velké, trojdílné, z části již rozebrané Křesťanské sociologie. Sociologie křesťanská není jen vědou statistickou a zjišťující, jaká společnost lidská je, nýbrž i vědou normativní a určující, jaká lidská společnost býti má. Nestačí jí tedy obeznamovati se s problémy lidského života jak jsou, nýbrž usiluje dopátrati se i posledních příčin všech jevů, a to nejen ve světle poznání přirozeného, nýbrž i ve světle pravd zjevných. Příručka Vaškova není jen souhrnem sociologického materiálu, nýbrž živou studnicí námětů a pokynů pro sociální práci, jejíž potřeba je v dnešní zmatené a zoufalé době až příliš zřejmá. Sociální kroužky našich studentských sdružení mají tu dokonalou pomůcku ke studiu sociální otázky vůbec a k usměrnění vlastní své činnosti zvláště. Soustavnost, přehlednost, účelná rozčleněnost látky, jasnost a srozumitelnost výkladu jsou přednostmi všech publikací Vaškových: v Rukojeti, zdá se, že dostoupil vrcholu svého didaktického umění.

Vyprodáváme za sníženou cenu zbytek nákladu dvou úspěšných knih edice Jitra. *Dominik Pecka*: SVATÍ A LIDÉ. Výstižné a duchaplné pohledy do hrdinných životů minulosti i přítomnosti. Za 4 Kč. — *Miloš Krejza*: GOTICKÉ KVĚTY. Verše mladého básníka, květy mladé duše. Za Kč 5.—. EDICE JITRA, PRAHA III., STRAKOVA AKADEMIE.

Kolegové, vydali jsme opět POHLEDNICE JITRA, jako loňského roku, a to ve 4 druzích. Očekáváme, že jich budete opět hojně používat. Zasílá je Ústředí katol. studentstva, Praha III., Strakova akademie. — 20 kusů za Kč 3.50.

Upozorňujeme, že jsou opět na skladě DESKY na XVIII. ročník Jitra za Kč 5.80. Loňský ročník Jitra si jistě zaslouží, aby byl zařaden do knihovny v náležité vazbě. Čekáme proto, že všichni, na které se dosud nedostalo, se brzy přihlásí.

Přátelé a příznivci, nezapomínejte, že i JITRO věří ve svatého Mikuláše a doufá, že mu nadělí prostřednictvím vašeho předplatného. Nezklamte jeho radostnou důvěru!

VĚČNÝ ŘÍM, ohnisko a střed křesťanského a civilisovaného světa, hrob antiky, živý a nádherný svědek slávy křesťanského středověku, nejslavnější město světa, velkolepý obraz moderní kultury bude i letos cílem pouti katol. studentstva a intelligence.

P A M A T U J T E N A T O J I Ž N Y N Í !

Nejkrásnějším dárkem k vánocům

bude nová kniha edice Jitra,
kterou je sbírka veršů, jednoho z nej-
nadanějších lyriků mladé básnické generace,
FRANTIŠKA LAZECKÉHO

Odění královské

Žil-li kdy u nás básník, který dovedl vy-
zpívat všechnu omamnou krásu své země,
pak je to po Viktoru Dykovi — František
Lazecký. — Dokonalá úprava a frontispic
Břetislava Štorma. — Cena Kč 18.—,
pro studenty — odběratele Jitra Kč 12.—
i s poštovným. — Vydá počátkem prosince

EDICE JITRA, PRAHA III.,

Strakova akademie. — Telefon 651-60

J I T R O

Č A S O P I S

S T U D E N T Ů

K A T O L Í K Ů

R O Č N Í K X I X

Č Í S L O - 5

j i t r o časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katolického universitního tisku (SIPUC) v Lille. Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace Praha III., Strakova akademie. Telefon číslo 651-60. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271. Předplatné studenti do 1. ledna 13.— Kč, ostatní 27.— Kč. Po 1. lednu 1938 studenti 14.— Kč, ostatní 28.— Kč. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

redaktor profesor Dominik Pecka, Ji h l a v a, Nerudova ulice číslo 28. Jemu zasílejte příspěvky pro »Jitra«. — U z á v ě r k a jest 10. každého měsíce.

zprávy dopisovatelům

Anina. Moudré říkání v řeči nevalně vázané. — V. K. Próza dobrá. Verše trpí složitostí a závislostí na Březinovi. — Sa. Oba motivy jsou příliš běžné a opotřebované. — J. Š. Nic nadprůměrného, leda že by sentimentalita znamenala intenzitu citu. — J. B. Dosti sugestivní, vadí jen některé pavuky. — Occultus. Snad není třeba prokreslovat takové figury až do nemožností. Možná, že něco z toho vyberu. — Z. Z. Velmi prostické věci. Není těžké napsati sbírku básní, vydati ji také ne, ale těžké je prodati ji. — Č. Sentence trochu umělkované. — L. G. Má cenu jako psychologický dokument, hodnotu slovesnou vůbec ne. Druhá zásilka není o mnoho lepší. — J. C. Je to právě jen vzpomínka. Báseň ne. — J. V. Nemůžeme otiskovati recenze o knihách, jichž neznáme a jež nám nebyly zaslány. — J. Š. Pěkné pokusy, ale ještě leccos nezralého v nich. Kulíhr. Rozcítlivělé, nejasné.

Kresby Břetislava Štorma (Panna Maria s Ježíškem a Narození Páně), otisknuté v tomto čísle »Jitra«, byly nám laskavě zapůjčeny z novoročenek p. J. Hrachoviny.

Vyprodáváme za sníženou cenu zbytek nákladu dvou úspěšných knih edice Jitra. Dominik Pecka: SVATÍ A LIDÉ. Výstižné a duchaplné pohledy do hrdinných životů minulosti i přítomnosti. Za 4 Kč. — Miloš Krejza: GOTICKÉ KVĚTY. Verše mladého básníka, květy mladé duše. Za Kč 5.—. EDICE JITRA, PRAHA III., STRAKOVA AKADEMIE.

Kolegové, vydali jsme opět POHLEDNICE JITRA, jako loňského roku, a to ve 4 druzích. Očekáváme, že jich budete opět hojně používat. Zasílá je Ústředí katol. studentstva, Praha III., Strakova akademie. — 20 kusů za Kč 3.50.

Vyšlo dne 1. ledna 1938. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva československého v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktor prof. Dominik Pecka. — Odpovědný redaktor JUO. Fr. Kolman. — Technicky vede prof. C. Václav Boštík. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohlédací poštovní úřad Praha 25.

F. Lazecký: Vyšebrodská Madona

Noc kráčí po sněhu, jenž pokryl všechny kraje.
Mír s nebe přichází a světlicí mou vlaje.
Všechno spí. I zvony z Břevnova již dávno neslyšet.
Je po půlnoční. Pod sněhem leží svět.
Kolkolem plné třpytu se rozkládají pahorky mých Čech.
Pod jasným krovem nebe se tísňí jejich vzdech.
Pastýři troubí do noci, v nebesích anděl prozpěvuje,
poslední svíce stromku Tvůj obraz osvětluje,
Tvůj úsměv líbezný nám svítí pokojem.

Horstva Čech krajkovím zdobí Tvého roucha lem.

Otec Ti poslal korunu, nebe je plné hvězd.
Dokola střežena řetězem pražských měst
přes kraje díváš se a září Tvá pleť jabloňová
na vesničky a pole, rybníky a lesy, které Tvůj plášť chová.
Tvou pleť jaro šatí tuto zem a barví její podnebí.
Jabloní, pšenicí a plátnem ta zem Tě velebí.

Tak se dnes usmíváš a přece vím, Tvé srdce žalem puká
až Syn se probudil. Je v Jeho očích muka,
však záře Jeho čela se rozsévá nad chlupy českými,
kde v sněhu obilí stéblem hraje a zrny zlatými
a všechny lány Čech, z nichž mnohý krví Světce posvěcen,
se k Jeho bokům laskají, je ovinují do svých plen.
Řeky a horstva, dvory a vinice, které kolkolem leží,
koledy jedním hlasem mu zpívají pod báněmi svých věží.

On svýma ručkama zem k nebi pozdvihuje,
za svět, jenž neví, co činí, u Otce oroduje
a v Jeho bolesti prosí též naše zem.

Ó Hvězdo Jitřní, jež bosou nohou dnes kráčíš nad sněhem,
svou patou Východ otvíráš a svítíš po kraji,
jehož vrchy se pod Tvým pláštěm modrají,
kde žalmy zpívá Vltava, jí odpovídá Váh,
kde kohouti již kokrhají a lidé přicházejí
pokleknout na Tvůj práh,
kde koledami kostely šumí a léta úrodou,
na skutky naše, na příští úrody rozprostři ruku svou,
nad rody našimi, nad dětmi našimi své vezmi slitování,
ó Hvězdo Jitřní, jak včera poklekly,
zas kleknou před svou Paní.

J. Durych: Na cestu

Opět tedy mám připomenouti studentům, že se nevynořili z pěny mořské jako Afrodite, nýbrž, že jsou zapjati v řetěz pokolení, která tvoří a budou tvořiti národ, že tedy chodí po tělech svých předků a že nesou a ponesou i jejich dědictví s celou jeho tíží hmotnou i mravní; že nesou jména svých otců a tváře a povahy svých rodičů a předků; že nejsou sami pro sebe, nýbrž už od svého narození mají nejružnější závazky a povinnosti, které se jim jednou objeví s celou svou velkolepostí i pochmurností. Budou nuceni konati to, co bude patřiti toliko jim, ale budou nuceni konati i to, co zanedbali a zkazili předkové, a budou nuceni konati i to, čeho bude třeba z lásky k těm, kteří přijdou. Mládí jest veliká doba, od mládí mnoho se očekává. Za války právě ti nejmladší jsou vysíláni do boje nejdříve a stavěni do prvních řad; v tom už jest znamení. Mládí má tedy jíti napřed. Kéž by šlo opravdu napřed, kéž by šlo vítězně a kéž by šlo dobře!

Různá jsou moudrá napomenutí, která se dávají na cestu mladým. Mám-li však přihlížeti k povaze doby, nemohu vás vyzývati k jinému než k statečnosti. Abyste se nebáli bolesti a nouze. Tato doba jest bázlivá. Tato doba se spoléhá jen na počet, jen na zákon, jen na podpory a pojištění a ochrany a záruky, kde se jeden opírá o tisíc či deset tisíc jiných a kde jedinec si netroufá učiniti krok, poněvadž ví, že by se odtrhl od toho tisíce či od těch deseti tisíc a rázem byl by sám; tato doba miluje kolektiv a komuny a vůdce a odznaky pospolitosti, poněvadž miluje ducha, jehož jméno jest legio. Tento dav hromadně smilní, hromadně žebrá, hromadně hanobí vše, co lze zhanobiti, hromadně se nadýmá, hromadně scípá. Nechcete-li patřiti k tomu davu, musíte býti stateční, a to už od začátku. Napřed vůči sobě. Přemáhati sebe, zvláště svou nechuť k povinnostem, svou lenost, pohodlnost a touhu po požitcích. Teprve tím se naučíte přemáhati bolest, které se poválečná doba tak šíleně bojí. Teprve tím se zase naučíte přijímati nouzi, bez níž se nedosáhne síly, poctivosti a velikosti. Ten, kdo se bojí nouze, zůstane jen zaměstnancem, ten, kdo se jí nebude báti, dosáhne svobody. Tento národ bude potřebovati stále více a více lidí svobodných, lidí tvořivých, ti však nerostou jen tak z ničeho, k tomu nestačí pouze přirozené nadání, k tomu je třeba kázně čili vytrvalé vůle. Buď chcete, nebo nemůžete chtíti a pak tedy nechcete. Prokletý ten, kdo chtíti může a nechce!

Nebojte se toho, že se můžete octnouti v chudobě. Nejste všichni zrozeni k tomu, aby vám společnost zajistila bezpečná místa. Mnozí z vás jsou k tomu, aby rozšířili prostor na zemi a obohatili zemi sami vlastní svou prací, vlastním svým tvořením, a k tomu není vždy třeba, aby prošli celou vyšlapanou cestu těch, kteří jsou určeni jen k zajištěné existenci. Ale pozor na pokušení! Neodmítejte nic z toho, čím vám může dobrota božská či lidská usnadniti život, nepovyšujte se nad jiné a nechoďte cestou zvláštní, dokud vám to neporučí nutnost! Mnozí už na této cestě zabloudili. Musíte býti připraveni, abyste snášeli všecko, třebas i bídu a hanbu, jak se sluší křesťanovi, ale sami toho nevyhledávejte. I prorok smí sám kráčet jen tam, kam vidí, a pokud má pevnou půdu pod nohama. Pamatujte si, že každá práce je službou Bohu a Bůh jest zaměstnavatel dobrý a dobrotivý, který nikoho nezklame, nikomu nezadrží ani nezkrátí mzdy a nikoho neopustí. Má-li to však býti služba Bohu, musí to býti práce se všemi přívlastky lásky k Bohu, musí totiž býti konána z celého srdce a ze vší síly. A k této práci musíte dospěti, věříte-li v čest, věříte-li ve velikost, věříte-li v slávu.

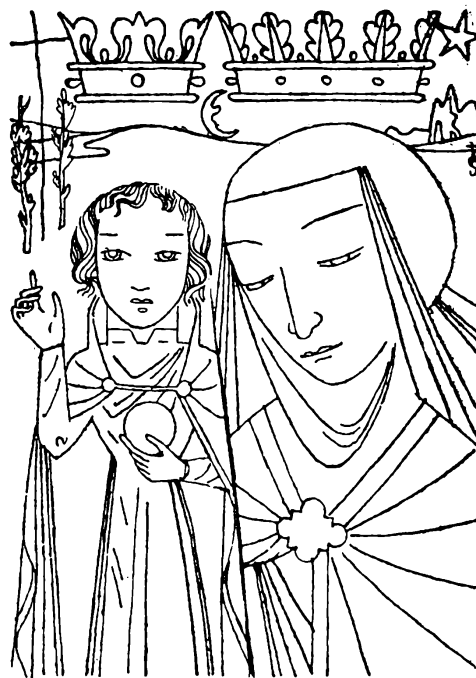
Štefan Kocian: TRIUMF SAMOTY

*Už dávno nemôžem si čítať na prstoch
keď biele vidiny lkajú z čarovných hviezd
prečo moje túžby visia v listoch
a nikto nechce diaľavám môj smútok niesť*

*Na bozkoch anjeli si krídla zlomili
možnože vracala sa láska celá
možnože zasnežené moje omyly
láska v láske do rukávov ukryť chcela*

*Tympany horských víl zavznely v pohádke
pre úsmev kohosi modlia od rána
posledný nebešťan smeje sa v oplatke
v desiatej rozprávke komusi vyzvára*

Břetislav Štorm: Matka Boží s Ježíškem.

Ze zápisníku starého profesora A. P.

V kvintě. Máme si vykládat různé theorie o původu náboženství. Nu a vykládáme. Nakonec:

»Dám vám otázku: co by říkal pan profesor třídni, kdyby někdo z vás chyběl několik dní ve škole a potom mu přinesl omluvenku, ve které by svou neúčast na vyučování omlouval tím, že měl chřipku, bolení zubů, opařenou nohu, žaludeční křeče, bolení hlavy, vymknutí ruky?«

»Sím, nevěřil by mu.«

»Sím, vynadal by mu.«

»Správně: nevěřil by mu: rozhodně by se mu zdálo, že těch nemocí je trochu mnoho. A usuzoval by, že tomu žákovi vůbec nic nebylo a tím množstvím svých nemocí že chce jen zastříti skutečnost, že se mu nechtělo do školy.«

»Sím, ano.«

»Co si tedy máme mysliti, když různí ti filosofové nám dokazují, že náboženství vzniklo z vůle zákonodárců, že je vymysleli kněží, že se vyvinulo ze strachu před děsivými zjevy přírodními, že povstalo z primitivních pověr, z fetišismu, tabuismu, animismu a šamanismu?«

»Sím, že je toho trochu mnoho.«

»Ano, je toho trochu mnoho. Qui nimis probat, nihil probat. Kdo dokazuje příliš mnoho, nedokazuje nic. I kdybychom vůbec žádných jiných důvodů neměli proti těmto teoriím, mohli bychom si mysliti, že žádná z nich není pravdivá prostě z toho důvodu, že jich je příliš mnoho; neboť kdyby aspoň jedna z nich byla správná, byly by ty ostatní zbytečné. K těmto teoriím berou útočiště ti, kdož nechtějí přiznati pravdu: totiž, že náboženství má původ jednak v Bohu, jednak v rozumné přirozenosti lidské: člověk rozumem poznává, že jest Bůh, jeho Tvůrce a Pán, a vůlí se rozhoduje, že tohoto Pána bude ctíti a milovati.

*

Náboženství je poměr člověka k Bohu. Lépe řečeno: poměr celého člověka k Bohu. Celý člověk vyšel od Boha, celý člověk se k Bohu obrací. Celý člověk — to jest duše i tělo.

A duše to není jen rozum, jen vůle, jen cit, duše jest rozum i vůle i cit. Kdyby náboženství bylo jen věcí rozumu, dalo by se nahradit filosofií. Kdyby bylo jen věcí vůle, dalo by se nahradit mravností, hygienou, askesí a sportem. Kdyby náboženství bylo jen věcí citu, dalo by se nahradit uměním. Kdyby náboženství bylo jen věcí duše, musil by se rozum ptát, proč dal Bůh člověku tělo, vůle by musila tělo ničit a cit by se musil vzpírat všemu, co přichází do duše ve formě smyslové, ať je to symbol nebo dílo umělecké. Člověk ctí vědu, poněvadž ta si neřádá člověka celého, nýbrž jen jeho rozumu. Člověk uznává mravnost, poněvadž mravnost buduje na vůli a činí člověka dobrým a silným. Člověk pěstuje umění, poněvadž umění rozvíjí cit a vytrhuje člověka z všednosti. Člověk se řídí pravidly hygieny a cvičí tělo, poněvadž chce být zdrav. Člověk snáší dobře to, co se obrací k části jeho bytosti. Člověk vydá kousek své bytosti, může-li si ponechat to ostatní. Věda chce rozum a ponechává člověku vůli a cit. Mravnost chce vůli a nezáleží jí na rozumu a neptá se po citech. Umění působí na cit a jest mu lhostejna rozumová a volní stránka lidské duše. Člověk se nerad dává celý. Chce aspoň něco ze sebe mít pro sebe. Taková jest jeho povaha. A tu máte vysvětlení, proč člověk, ač ctí vědu, uznává potřebu mravnosti a pěstuje umění, se vzpírá náboženství. To proto, že náboženství si žádá člověka celého, bezvýhradně celého, že uchvacuje celou jeho bytost a celou ji obrací k Bohu. Vzpírá se, neboť dáti se cele znamená sloužiti. Ale na dně lidského srdce je skryta pýcha a ta zná jediné slovo: Non serviam!

*

Dvakrát dvě jsou čtyři. Kdyby proto, že dvakrát dvě jsou čtyři, se nesmělo krást, všichni zloději by nám dokazovali, že dvakrát dvě nejsou čtyři, nýbrž snad nanejvýš 3.9999 a teď dlouhá řada devítek od pólu až k rovníku, ale ne 4.

*

Člověk nechce poslouchat, proto popírá. Na hrobě Kantově v Královci je napsáno: Dvě věci, čím více na ně myslím, mne naplňují největším úžasem: hvězdné nebe nade mnou a mravní zákon ve mně. Tělesa nebeská se pohybují podle zákonů určených Tvůrcem: jsou poslušna, smíme-li tak říci. Týž Tvůrce stvořil člověka a dal mu zákon mravní. A člověk neposlouchá.

*

O prázdninách jsem si vyšel s kolegou přírodopiscem do lesa. Pozorovali jsme díla zobořenek, mravčků a já nevím, co ještě. Toto mi utkvělo v mysli: přišli jsme také na zpráchnivělý pařez. — Tam jsou mravenci, řekl kolega. A chopil se pařezu, roztrhl jej — divná podívaná na zmatené pobíhání ustrašených mravenečků. — »To je pro ně jako pro nás lidi zemětřesení,« řekl kolega. Všiml jsem si, že někteří mravenci odnášejí v kusadlech cosi bílého. Kolega mi vysvětlil, že odnášejí larvy, aby nebyly zničeny. Divná věc, myslil jsem si, ti mravenci jako by nemysleli na sebe: lépe by se jim to utíkalo, kdyby nic nenesli. Zachraňují své potomstvo i za cenu vlastního života. Kdo jim to vnukl? Stvořitel. A oni ho poslouchají.

*

Nevěřci namítají, že Boha není vidět. Ovšem, jšoucnost Boží není zřejmě empiricky, nýbrž logicky. Boha musíme hledati ne očima, nýbrž rozumem. A nejen rozumem, nýbrž i srdcem. Kterýsi velmož na lovu setkal se v lese s poustevníkem. Ten poustevník byl svatý Macedonius. »Co zde hledáš?« tázal se velmož. »A co ty tu hledáš?« obrátil otázku svatý Macedonius. »Já zde hledám divoké svině.« »Ty zde hledáš divoké svině a já zde hledám Boha,« odpověděl světec.

*

Člověk je hledač Boha. Mudrci přišli k jeslím. Měli vše: bohatství, slávu, moc. Ale byli moudří: věděli, že to vše je nic, nemá-li člověk Boha. Hledali ho. Nefilosofující

a dumajíce. Jdouce a hledajíce. Muži důslední. Náboženství není jen nauka. Náboženství je život. Nestačí věřit, je třeba podle víry jednati. Nestačí hledati, je třeba se klanět.

*

Škola je získávání vědomostí, které by měly býti pro život. Život je získávání zkušeností, které by měly býti pro školu.

*

Vzdělání prý je to, co člověku zůstane, když zapomene vše, čemu se na střední škole naučil.

*

Život začíná tam, kde končí naučená lekce.

*

Profesoři nazývají studenty: holota, sebranka, banda, lenoši, ulejšáci, švencíři, truhlíci, pytlíci, bambulové, zvěř, pitomci, švejkové, volové, trdla, telata, lidi, kamarádíckové, lotři, dobytek, neřádi, holomci, pacholci, mamlasové, jinoši, holobrádci, kluci, hejskové, lajdáci, dobrodruzi, hurvínci, chasa, divoši, orangutani, paviáni, moulové, indiáni, syčáci, mameluci, bolševici. K něčemu je to přece dobré: tyto výrazy jsou dokonalým vyvrácením Rousseauovy nauky, že člověk jest od přirozenosti dobrý.

*

Není zla, aby v něm nebylo něco dobrého. I když ti kluci ve třídě vyrušují, židlemi šoupají a pozor nedávají, říkám si: I to je k něčemu dobré. Dobré k tomu, aby ses cvičil v trpělivosti. Trpělivost není slabost, nýbrž síla.

*

Jest jedna výtku, proti které je těžko hájiti naši mládež. Naše mládež se nemodlí. Snad také proto, že modlitba se jí zdůrazňuje jen jako povinnost. Modlitba jest povinností, pravda. Člověk je bytostí závislou, mající bytí vypůjčené, nevlastní a odvozené. Jeho povinností jest Boha poznávati, ctíti a milovati. Proto se musí modliti. Ale modlitba není jen povinnost. Modlitba je také něco jiného. Především výsada. Výsada dítek Božích: smíme mluvit s Bohem kdykoliv a o čemkoliv jako dítě s otcem, jako přítel s přítelem, bez okolků, bez obřadností, od srdce. Modlitba je také umění; modliti se lze nejrůznějšími způsoby: buď jen srdcem nebo srdcem a zároveň ústy, buď modlitby naučené nebo modlitby vlastních slov, buď v samotě nebo s jinými. Lze se modliti různě i podle různých mohutností duše. Uplatňuje-li se v modlitbě více rozum, je to meditace čili rozjímání, uplatňuje-li se obraznost, je to modlitba nazíravá, uplatňuje-li se vůle a cit, je to modlitba afektivní. Je také možno z jednoho druhu modlitby přecházeti v druhý. Každému je volno modliti se oním způsobem, který nejlépe odpovídá jeho individualitě. Tu není předpisů. Ale učit se je nutno. Modlitba jest umění. A těšit nás může jen to, co umíme. Obvyklé námitky proti modlitbě: nemám kdy a jsem roztržitý — ihned padají, řekneme-li: Modli se tedy vlastními slovy a krátce. A konečně jest modlitba potřebou duše. Kdosi nazval modlitbu dechem duše. Dechem se zbavuje tělo kyslíčnicku uhličitého a zásobuje kyslíkem: tak modlitbou se oprostuje duše všeho, co ji tíží a posiluje se živým stykem s Bohem.

*

Ještě jedna jest, myslím, příčina, proč se naše mládež nemodlí: pokládá to za slabost. To je trochu vliv školské výchovy, nadšených výkladů o výbojích lidského ducha, obdivných řečí o lidských vynálezech a pokrocích. Mladé duše jsou tak vychovávány k jakémusi titanismu, nepotřebujícím vykoupení a k jakémusi kultu práce. Člověk žije z práce, ne z modlitby — to je pseudoevangelium moderního člověka. Ze starého hesla mnišského ORA ET LABORA zbyla již jen druhá část: Pracuj! To je snížení člověka na soumaru.

Starý bárkář vozil mladého vysokoškolského studenta ve svém člunu. Student si všiml že na jednom vesle je napsáno: Ora! a na druhém Labora!

»Prosím vás, načpak se potřebuje modlití ten, kdo pracuje?«

Stařec neodpověděl přímo. Pustil veslo, na němž bylo napsáno Ora a vesloval jen druhým, na němž bylo napsáno Labora! Člun se počal točit dokola.

»Ale tak se přece nedostaneme dál!« zvolal mladý muž.

»Ovšem,« odpověděl stařec, »kdo jen pracuje a nemodlí se, nedostane se nikam . . . «

*

Kterýsi kolega se mne ptal, který svatý je patronem profesorů. Řekl jsem mu, tuším, že svatý Justin. Později jsem si vzpomněl, že by to mohl býti svatý Kassián. Byl profesorem na pohanské škole v Imole. Když propuklo pronásledování křesťanů za císaře Diokleciána, mnozí hoši poštváni jsouce svými pohanskými rodiči, dopouštěli se nezbedností a Kassián je musil za to trestati. To byla záminka, již užil pohanský soudce, aby ho odsoudil k smrti. Měl býti vydán svým žákům, aby ho mučili po své vůli. Pohanští kluci, jichž bylo k dvěma stům, vrhli se na svého učitele, strhali s něho šaty a přivázali ho k sloupu; posmívajíce se mu tloukli ho školními deskami do hlavy, bodali jej kovovými rydly až vykrvácel. To se stalo asi roku 303.

Tato patronance svatého Kassiána by se nesměla vykládati tak, jako by profesori byli mučedníci a studenti nezbedníci. To je zřejmé: nebude-li mezi studenty nezbedníků, nebude ani mezi profesory mučedníků.

František Hrubín: ŽÍZEŇ

*Nejsladší milence a lásce na počest
jsem zlaté víno pil tam na vinici hvězd,
v oparu půlnočním, kdy všechno živé spalo,
nám číši měsíce mdlé slunce dolévalo.*

*Když víno žíznivě rty svými rozhrnem,
tisíce praská hvězd v nápoji jiskrném,
v tom doušku drsnějším než dech nám
jazyk zjemní
a světlem tekoucím se zjasní dnové temní.*

*Vyslechni, příteli, tu sladkou blahozvěst,
vínem je duše má a tělo révou jest,
pod nebem letícím nám bída brozny sbírá,
v hodinách úzkosti je lisuje má víra*

*a jím se přelévá do hlasu našeho,
jen jeho silou Bůh vše stvořil z ničeho —
před zrakem nemoudrým, hle, zaclání je
dosud:*

z toho ta žízeň je ta žízeň a náš osud!

*Ze sbírky »Země po polednách«.
Vydal Melantrich.*

J. Kreysa: Stopy

V. Kalivoda: Kapka rtuti

Zašlé a nevyčištěné reostaty se dívaly smutně z mramorové desky do tmavé pracovny, kde několik hlav se nejistě sklánělo nad papírem, který neuměl mluvit jako oni. Tabule chladila nepřijemnou černí, zarývající se disonančními tóny špinavé šedi do srdcí přítomných, podobna dni, který se právě valil širokým proudem hluboko pod usínajícími okny. Mohrovy vážky se nervosně chvěly v roztoku soli, který koncentrovala bledá ruka Rolfova. Byl to takový chlapec se sametově hnědýma očima a citlivou duší, který přijímal, ba, dychtivě ssál tisíce dojmů, na něž nestačila ani citlivost srdce, ani jeho široká duše, ale ironie, vždy připravená k výstřelu, šlehala krutě vlastní srdce a jeho jemnost, kterou nazýval sentimentalitou. Ti dva, kteří mu pomáhali, smáli se příliš hlasitě, ale jaksi nejistě a zaškrčeně, aby zakryli rozpaky mlčení; jemu byli lhostejní. Na jejich otázky odpovídal teprve po delší chvíli, jako by sbíral myšlenky jen s největší námahou, věty byly krátké a trhané, hlas se mu chvěl a oči, smutné a jakoby naplněné slzami, bloudily po oknech a skříních, snažice se aspoň někde uchytit, ale nedařilo se jim to, a tomu místu, kde pracovala Lea, se úmyslně vyhýbal.

Byly tam vlastně tři: Lea, Aťka a Ruda. Každá z nich měla jiné zájmy, jinou povahu, jinou krásu i jiné názory a přece z jakéhosi důvodu spolu chodily, mnohým se dokonce zdálo, že jsou přítelkyně, ale Rolf tomu nikdy nevěřil a Aťka mu to jednou potvrdila. Ruda z nich byla nejhezčí, ale jemu byla protivná. Parfém, který oznamoval zavčas její příchod, byl odporný a možná, že právě proto se jí všemožně vyhýbal; z té vůně ho rozbolela vždy hlava. Pečlivě vypěstěné nehty, růžově nalakované, vratká a tvrdá chůze, namodralé oči pod černým obočím jí dodávaly půvabu, který jí přiznával, ale nikdy neocenil. Byla docela správnou kolegyní. Uměla znamenitě napovídat ve všech stupnicích studentských úskoků, často to odnesla i za ostatní, a přece toho nenechala. Ve čtvrtek nosila pravidelně »Hvězdu«, kterou si ve fyzice ostatní žáby rozdělily na listy a četly pod lavicí; sama četla »Kinorevue« a obdivovala nejnověji vyšlé hvězdy na obzor plátěného světa.

Koncentrace soli se zvětšovala a křivka, kterou zaznamenával v diagramu, se začínala prudce zvedat. Práce pokračovala pomalu, protože sůl se téměř nerozpouštěla; oknem viděl, jak závoj mlhy se rozprostřel nad parními mlýny, jak pevně utkvěl na komínech, stožárech a elevačních věžích, jako ta sůl na dně kalibrované nádoby. Chlad opožděné zimy se vkrádal do jeho údů a připomněl mu nevlídnou cestu, která na něho čekala. Aťka byla vysoké postavy. Oči, skryté pod uhlovým obočím, byly černé a měly možnost dívat se s posměšnou, aristokratickou shovívavostí. Byla povahy uzavřené a nedůvěřivé, a měla k tomu právo. Život, třebaže krátký, vyrval jí víru v přátelství a lásku, a přece po nich toužila, naučil ji nedůvěře v dobré lidi a přece je hledala až příliš usilovně. Řekla mu to sama. Tenkrát ještě svítilo slunce otevřeným oknem do hlučícího vlaku. Bylo mu jí líto; chtěl jí podati přátelskou dlaň, ale bál se, že její bolest bude příliš veliká a on se stěží dovedl tehdy usmát. Nevěděl, že je možno opřít bolest o bolest, aby méně tížila, ani nevěděl, že trpět se musí, že bolest není zlo. Doufal, že se jí přece vyhne. Tehdy byl smutný a říkal jí slova, která měla povzbudit, ale již tehdy cítil příliš jasně a zřetelně jejich marnost a zbytečnost, protože její přiznání, jež si nedovedl vysvětlit, bylo příliš jasnou otázkou, než aby se mohl vyhnout odpovědi. — Dnes seděla s pevně sevřenými rty zabrána v měření, hnědá kadeř jí spadala do tváře a nepříjemně rušila. Když dokončily práci, odešly od stolu do lavic, aby zapsaly protokol.

Sůl byla rozpuštěna. Nechal svého kolegu konati měření; opřen o skříň vypadal, jako by neměl nic jiného na práci, než pozorovat reostaty, které trpělivě spalý na mramorové desce, vedle níž jiná skupina pracovala se rtutí, ale na jména jednotlivců si nemohl vzpomenout.

Lea byla blondýna. Oči, o nichž nedovedl dosud přesně říci, zda jsou modré či hnědé, a které se dovedly krásně zatřpytit v záchvěvu radosti, sklouzly s papíru a upřely se do jeho tváře jaksi zpytavě a nedůvěřivě. Uvědomil si to, když již dávno se znovu zaměstnávala čísly. Vlastně, co o ní věděl? Že miluje symfonie Beethovenovy, že často v tichu své samoty pláče...

»Dál se s tím už nehrajte. Přístroje očistěte a zanechte do kabinetu.«

Poslechl apaticky a bez zájmu. Když se vracel, utkvěly jeho oči na kapce rtuti, třpytivě

a lesklé, podobné sněhu, který se potuloval po špinavých polích, slze, jak ji viděl v oku Leině, nebo štěstí, které brzy odejde. Byla to Lea, která si s ní rozmarně pohrávala a hladila ji veselým úsměvem; Ruda a Aťka se dívaly chtivě na reflexy stříbřité plochy a v jejich očích byl patrný zápas o štěstí. Na chvíli se jí zmocnila Aťka, smutným pohledem se podívala na ostatní, snad byla jediná, která tušila její tragickou funkci a s určitým úsměvem ji podala Rudě.

»Jak vám vyšlo měření? Máte je dobře?«

»Ano, pane profesore.«

Za ním se ozval šum a ostrý povzdech. Rudě spadla kapka rtuti na zem, roztránila se v tisíce slziček. Nemohla je sebrati. Lea ji pozorovala s úzkostí a chtěla jí pomoci; Aťka se smála...

Rolf sklopil hlavu a snad se začervenal.

Bob. Čálek: NADĚJE VYZNÁNÍ

*Kdo slyšel píseň,
jež šeptá první květ a zmírá snem,
přimkni ji k sobě měkkým objetím.
Do tance země bude marně lkát,
svět ji dá vyhnat na rtech s prokletím
do tmy a cestou vesmírem
si nebude smět ani zaplakat.*

*Nelkej však s písni —
vždyť vstane den, jenž sejme prokletí
a otevře jí oči k usmání,
jak ráno budí hvězdy na květech,
když červánky se nad ně naklání.
Zas její touha světem poletí
a lásku najde zašeptaný vzdech.*

Fr. Knez: BOLEST

*V hypnose bezesných nocí
v bolesti šachtu nabližím,
bezmocný v zápase mocí
smrti se přibližím —*

*Kanoucí lásku květů mládí
v života výheň, do řeky času,
plameny marností, hořkého zrání,
k hvězdnému posílám jasu —*

J. Kreysa: Závodník

Emil Baumann

Znamení na ruce

Paní Eliška se před oběma sestrami ani slůvkem nezmínila o nerozvážném činu Jeronymově. Pokládala za nevhodné třeba jen omlouvat jeho »život«.

Žertem mu to vytkla: »Jeronyme, zapomínáš na svou zchromlou ruku. Odnášíš dívky jako mlynář pytel mouky.«

»Myslíš, že jsem neudělal dobře? Copak to nebylo nejjednodušší řešení?«

»Trochu příliš jednoduché. Na štěstí Anežka je rozumná...«

Dávala pozor, jak na něho působí každé její slovo. Zdál se jen překvapen výtkou přece jen šetrnou. Jeho matka posuzovala jeho čin jako žena ze společnosti nebo jako zbožná žena. On však nedbal těch prázdných ohledů. Z tohoto rozhovoru příliš rychle uzavřela, že jeho úslužnost k Anežce nevyšla z lásky.

Ve skutečnosti s počátku byl spokojen sám se sebou: ukázal v nenadálé potřebě svou rozhodnost a sílu. Jak však nemělo v něm probudit tajené rozrušení objetí tak krásné a poddajné nymfy, kterou tiskl na své srdce? Neříkal si: miluji. Byla to už láska? Jeho náklonnost zůstávala skryta. Pupenec, ještě než rozpukne, neví vůbec, že se rozevře. Podléhal rozkoši pŕvabu, jímž se nechtěl spoutat. Prvním štěstím milujícího je, že miluje. Přesto se sám sebe občas ptával:

»Co si o mně myslí? Má mne za zamilovaného? . . . Moc málo se bránila. Kdyby mě měla ráda, víc by se byla upejpala. Ale co na tom! Bude si vždy vzpomínat, že já první jsem ji držel v náruči. První? Kdož to ví? . . .«

Ale hned se zlobil sám na sebe pro takové podezření. Anežka je čistá, i to, jak se mu rychle svěřila, souvisí s její prostotou. Není možno mít o ní nějakou špatnou představu. Místo přítelkyně měl před sebou modlu. A byl do jisté míry roztrpčen, že si není jist, zda ta modla je necitelná nebo zda pozná jeho zbožňování. Připadal si staromódní, neschopný dvorností, jež oslňují ženy. Co však si myslit o chování Anežčiny k němu, o jejích pohledech, zámlkách, náhlém začervení? Vnější znamení neprozrazovala vždy u ní, tak citlivé, bezpečně dojmy. Jednala s Jeronymem, jak to řekla Tonička, jako s »kamarádem«. Dejme tomu, že by jí mluvil o lásce, co by mu asi odpověděla? Odmítnutí, vyhýbavá odpověď by učinily konec jejich přátelství; nezbývalo by jí pak než odejít, ztratil by ji. Bylo tedy třeba čekat a mlčet.

Ale to slovo čekat mu připomnělo radu P. Štěpána: »Čekejte a modlete se!« Jeronym se modlil málo a špatně; obával se, že obrátiv se k Bohu, uslyší jasně ten krutý příkaz: »Opusť všechno a následuj mne!« Věrně plně své povinnosti k lidem, prchal před Tím, jemuž nelze uniknout. Pro rodící se lásku utíkal před jinou Láskou.

Uzdravení Anežčino bylo pomalejší než předpokládala. Stoupla-li oteklou nohou na zem, kulhala pro prudkou bolest. Aby mohla dýchat vzduch ze zahrady a nemusila scházet k jídlu dolů, dala jí paní Eliška prozatím za pokoj salonek v přízemí. Tam zrovna proti posteli visely dva obrazy, o nichž mohla přemýšlet. Nalevo italské plátno, dosti zachovalé v barvách, představující Andromedu, přivázanou na skále nad mořem. U nohou jí řvala obluda nedočkavá roztrhat ji. Kolem ní se zvedaly vlny; vítr povíval kusem závoje na jejím těle a jejími plavými vlasy. Oči nešťastnice se upíraly k nebi, odkud se k ní blížil kavalír s mečem v ruce, jedoucí na okřídleném koni, nenadálý zachránce.

Napravo pak Jeronymův portret z jinošství. Protože si už od války všimal módy a holil si také vousy, nalézala na jeho tváři z šestnácti let rodinné rysy. Nezměnilo se jeho ostříží oko, ani jeho brada pěkně rozpůlená dolíkem, ani roztomilý žlábek pod chrápy. Ale tváře už nebyly tak kulaté, skráně i líce se stávaly mužně kostnatými. Obočí se prudce klenulo. Znak ve fysiognomii, jímž připomínal své příbuzné se strany otcovy a strýce Gastona.

Když měla Anežka rozjímavou náladu, přecházela zrakem s Jeronyma na Andromedu. »Andromeda, to jsem já, kterou očekává později samota anebo nějaké hloupé manželství. Zahynu smutkem. Leda by nějaký vysvoboditel . . .« A vracejíc se k Jeronymovi, říkala si: »Je teď můj více než snad jím kdy bude. Nikdo neví . . .«

Nikdo? Tonička si brzy všimla portretu. Jednou odcházejíc od ní pravila s jemně čtveračivým úsměvem: »Nenechávám tě tu samotnou; Jeronym je ti společníkem . . .« Anežka, aby jí to vyvrátila, šla si lehnout ven na lehátko, ke dvěma cedrům, které rostly nalevo od domu, husté a zasmušilé. Odtud bylo vidět na zahradě řadu nachových čapích nůsků, záhon ztepilých ptačích zobů s tenkou lodyhou, s kuželovitým květem, nasazené do kulatých nádob jako ozdobné keře, a tam dole u dvojitého schodiště záhon vroubený růžemi, právě teď rozkvetlými, jež se na svých lodyhách podobaly klenotům. Tu a tam na zahradě a v poli rozkvetlé jabloně vypadaly jako roje motýlů, rozptýlené mezi travou.

Anežka, opírajíc se o podušku, pozorovala nad sebou světlé mráčky, skoro se ani nehýbající na modrou oblohu, podobné bílým stromům. Po jejích rukou, po jejích víčkách běžel vzduch lahodný jako vlažná voda. Cítila se dokonale šťastna; její krása ještě nikdy nezářila tak tichou čistotou.

Bylo nedělní ráno. Tonička s paní Eliškou zrovna odešly na velkou. Bylo slyšet poslední údery zvonů. Anežka se posadila rovně, vzala farní věstník, jež si přinesla, a začala číst mešní formulář. Byla už u posledního evangelia, když z domu vyšel Jeronym, vrátil

se, zase vyšel a pak se přiblížil k ní. Jeho tvář byla tak neobyčejná, vzrušená a starostlivá. S počátku pronesl několik slov, jichž si asi neuvědomoval:

»Nepotřebujete ničeho? Nechávejte vás samu.«

»Jak to?« zvolala. »Vždyť jsou ke mně příliš hodní. Jak je to krásné být nemocen! Nuti mne, abych žila jako zhýčkané dítě. Řeknu sestře: „Toni, dojdi mi pro niti! Toni, přines mi inkoust a papír!“ Nechá všeho a letí. A vaše maminka mne přímo zahrnuje. Jen vymýšlí... Poslyšte, to je vám divné, když jdu do kostela, obyčejně velmi špatně sleduji mši sv.; nejpošetilejší myšlenky mne odvádějí jinam, protože mám kněze a oltář před sebou. Ale tu, protože kostel je daleko, přečetla jsem si mši sv. s takovou pozorností, že ještě teď na ni myslím. Cítím se tak vlažná, vyprahlá.«

»Já také,« pravil Jeronym, »a nejhorší je, že to sám chci. Boží lásky se děším jako peci, z níž nic, co je mé, nevyšlo živé.«

Anežka, aniž si uvědomila, co dělá, stáhla si šaty na nohy a pravila s odstínem náhlé ironie:

»Už se bojíte ohně?«

»Ne, nebojím se ničeho... leda sám sebe.«

Jeho hlas se zasmušil, odvrátil oči; ještě jiná přiznání by mu vyšla z úst. Ale Anežka, místo aby o ně požádala, přerušila z jakési bázlivé pýchy nebezpečný rozhovor:

»Vy jste dnes nějak tragický; projděte se v lesíku, proved'te Moba! Přijďte tak na jiné myšlenky.«

Vzdálil se pomalu, aniž co řekl, a zmizel za vilou. Anežka nezapomněla na to, že je žena: postavila se do obrany, dala mu cítit svou nadřaděnost.

Byla však chvíli zmatena radostí, soucitem i úzkostí.

»Tonička to poznala dobře, má mne rád. Kdybych byla jen sebe méně naléhala, byl by mluvil... Snad jsem to měla udělat. Vrátil se ještě jedenkrát ztracená příležitost? Ano, má-li mne opravdu rád, musí se zas k tomu vrátit... Neřekl mi nic, je však možné, abych se mylila? Ten neklid, ten zmatek! U něho, který je obyčejně tak jistý Ubohý chlapec! Způsobila jsem mu velké trápení. Proč však se bojí sám sebe? Jaké to vrtochy? Jaké to tajemství? Musím to vědět. Bože, naše štěstí je ve tvých rukou. Zůstanou zavřeny? A co dělat, aby se otevřely?«

V.

A tak Jeronym by se byl málem vzdal všech svých nadějí. Ale Anežka, méně hrdá, méně uzavřená, s větší zkušeností, jej vedla k tomu, aby jí prozradil své trápení:

»Mám vás rád; ale mezi vámi a mnou je ta hrozně těžká věc, neklid z povolání...«

Byla by odstranila svou něžnou rukou tu neviditelnou překážku; padal jí k nohám.

Teď teprve začala před ním opravdu vyvstávat nezbytnost rozhodnutí, jemuž se dosud vyhýbal, tak jako když uprostřed cesty nehybná socha donutí pocestného rozhodnout se: buďto jít vpravo anebo vlevo. Nebyl na rozpacích jako Herkules mezi Rozkoší a Ctností. Měl se jen rozhodnout pro život dokonalejší anebo pro život méně dokonalý. Oženit se, být dobrým zemědělcem, založit potomstvo silné a vyrůstající z posvátných tradic, to nebyl život, jímž třeba pohrdat. Bylo by krásné, kdyby ti, kdož přežili válku, přetvořovali Francii a křesťanstvo.

K tomu však bylo třeba také kněží. »Země bez kněží,« říkával Montcalm, »se podobá těm prokletým stepím, na nichž nemohou růst ani ty trnité kručinky.« Kolik bylo asi kněží a budoucích kněží mezi padlými ve válce? Kdo je asi nahradí?

Oné neděle Jeronym hledaje při mši evangelium toho dne, přišel na slova, která jím projela jako včerejší nárek: »Messis multa; operarii pauci. Zeň velká je, ale dělníků málo.« V okamžiku, kdy bylo přijímání, zhnusila se mu jeho vlažnost: »Ježíš chce, aby večere byla připravena ve velké síni s odpočívadly. A já ho přijímám v předsíni, v koutě jakési nevládné chatrče plné špíny, odbýváje ho.« Na chvíli uchopil svou duši do rukou: »Pane, co mám dělat?«

Nedostalo se mu odpovědi, bezpochyby proto, že si přál, aby nepřišla. Opustil kostel jsa ještě více v zajetí námitky proti semináři než předtím. Obkličovaly jeho myšlenku jako tančící řetěz, s počátku jemný, měkký, který se však stahoval jako kruh ze zvonoviny. »Kdybych byl knězem, chtěl bych být knězem dokonalým, odumřít sobě; ale takhle je lépe, když jím nebudu. Usednout teď, když jsem už příliš dlouho žil pod vládou jiných, do škamen na čtyři nebo pět let studia! Já, který se hrozím abstrakcí, já že bych měl

oprašovat scholastické důkazy, rozbírat případy svědomí, vyvracet staré herese? A pak bledničkový život mezi čtyřmi zdmi, život bledých brslenu ve stínu habří... A vzít na sebe šat poddanosti ve všem... Ne, Montcalm se opravdu zmýlil. To hrdinství není mým osudem.

A pak, vždyť maminka mne potřebuje. Musím jí pomáhat spravovat pozemky. Ti pach-týři, ti dobří lidé z okolí, čekají také na mou pomoc. Musím zůstat na tomto kousku půdy, ježž mohu zachránit.«

Ale jeden důvod, ježž nevyslovil, dobře to cítil, převažoval nad všemi: Anežka se zmocnila jeho srdce; teď by jej byla připoutala »jediným vláskem svým«.

»No, co na tom, mám ji rád. Je to něco zlého? Jen jestli ona bude chtít...?«

Ve chvíli, kdy samomluva hrozila stát se ubohou úzkostí zamilovaného, nejistého kladnou odpovědí, spatřil Anežku, která vyšla na terasu, jak se šla natáhnout do modrého stínu cedrů, kráčeji opatrně, aby nevypadala jako ochromlá, a pak jak zavřela s rozkoší oči. Řekl si:

»Nuže, teď přišel vhodný okamžik.«

Když sešel dolů, zjistil, že čte ve farním věstníku. Nový nával zbožných myšlenek jej zmátl. Rozhodl se, že jí řekne o svých citech a o překážce, která stojí v cestě jeho štěstí. Čím déle čekal, tím více vzrůstala jeho úzkost. Udělal několik kroků kupředu, ale neodvážil se k ní přistoupit. Náhlá bázlivost ve chvíli, kdy se chtěl vyznat, uváděla ve zmatek jeho odhodlání; vrátil se a styděl se za svou nerozhodnost, a když pak znovu vyšel ven, oslovil dívku s tím podivným výrazem ve tváři, jenž si ji podmanil. Tajemství, nesouvislé a jen napověděné svěření ji polekalo. Nepostihl vůbec v ironickém a příkrém odbytí strašlivé pohnutí. Když mu koule zranila pravou ruku, cítil tu ránu jako šlehnutí bičem, jež proniklo až ke kostem. Anežčina lhostejnost mu způsobila krutou bolest, jež jinak pálila. Vzdálil se jakoby tupý, pokořený, jsa jist, že ho považovala za podivína, a zmatený její bezcitností v okamžiku, kdy si nepřál nic jiného, než aby jejich duše splynuly v nejněžnější důvěře.

Jeronym trpěl bujnou obrazotvorností; jeho touhy se vzpínaly dále, než bylo možné. Postavilo-li se mu něco nepředvídaného do cesty, zoufal nade vším, i nad sebou.

Odešel lipovou alejí a nazdařbůh se dal napravo opuštěnou cestou, aniž dobře věděl, kam jde. Ptal se sám sebe, proč ještě žije; jeho bytost se mu zdála ponurým, neužitečným zvukem v nesmírnosti světa. Jeho žal byla jen bláznivá nedočkavost radosti; a on si myslel, že ta radost je ztracena navždy.

Došel na konec cesty, zastavil se, žasna, že se dostal tam a ne jinam. Obrátil se, jako by chtěl rozvázat uzel svých pocitů. Za ním tvořily kručinky, jsouce rozsety mezi duby, jakési květinové výhně. V Cloureaux znal podobný kout ve svém oblíbeném lesíku. Ta podobnost ho najednou zmátl, ale brzy se probral ze svého zmatení.

»Anežka se mi vysmívala. Dobře udělala. Mé chování, tón mého hlasu byly příliš hloupé. Ona tušila, že přijde slovo, jež bych byl asi nepronesl. Přichystala se tedy k útoku; přerušila rozhovor. Bylo to z koketnosti? Nebo spíše proto, že se jí nelíbím. Tím hůř pro ni!«

Náhlé procitnutí mužské samolásky ho postavilo na nohy. Jeho hoře mu dodalo nové energie. Vrátil se rozhodnut, že nedá na sobě nic znát. Vystoupil do svého pokoje, kde se před zrcadlem přesvědčil, že je na jeho obličeji znát stopy otřesu. Pustil na sebe studenou sprchu, učesal si pomalu kaštanové vlasy, jejichž kučery spadaly na jemně vykrojené ucho, pevné a krevnaté. Na jeho lících se zas objevila živá červen. Zas klidný, veselý a hezký jako hvězda seběhl dolů k obědu.

Čekal, že najde Anežku ironickou a odměřenou. Byla však prostě milá. Uhodla, že zapírá své utrpení? Ona však, nepochybuje, že mu způsobila bolest, snažila se odstranit to nedorozumění. Dívala se na něho, jak jí, jak si přibírá všech jídel, aby ukázal svou dobrou chuť; viděla v tom jakousi bravurnost. Tušila u toho hochu nezkrotnou sílu. Byla by si přála ji podmanit anebo jí podlehnout? Nevěděla.

Když vstali od stolu, sedli si venku před domem. Ba i otec po skvělé noci zapomněl na svou siestu a přišel se nadýchat vzduchu mezi svými.

Paní Eliška nutila Anežku, aby si lehla na lehátko. Ta však odmítla, tvrdíc, že ta poloha »náhrobní sochy« ji unavuje. Usednuvši si na stoličku k Jeronymovi, nakláněla se k němu zvláštním způsobem, nenápadně a usmívala se úsměvem, jenž pravil: »Jsme už přáteli?« Postřehl ten úmysl a cítil se zase najednou naprosto, bláznivě šťasten. Nad

hlavou Anežčinou bylo vidět růžové keře na trávníku; jeden keř — kytice pro nevěstu — podobal se se všemi svými rozevřenými květy bustě ženy v pěnivých krajkách. Zelená lastura údolí, věnčená azurem, změnila se mu v svatební koš, podaný milé.

Zapálil si jeden z těch malých doutníků, jimž se tehdy říkalo »diabolos«. Otec, jsa v žertovné náladě, stvořil na to alexandrin, jímž dělal čest Františku Coppéovi: Někdy v neděli si doutník zapálil.

Tonička mu pak pravila: »Ale v Orientě, v Číně, to jste jistě také kouřil, že?«

»Ne, nikdy. V semináři první čas jsem kouřil ve svém pokoji, ačkoliv to bylo zakázáno. Pak jsem udělal slib, že se už nedotknu dýmky. A dostál jsem v slově.«

»Tak si myslím,« zlobila jej paní Eliška, »jak z vás mohli udělat tak poslušného kněze.«

»Vy víte, jak u nás lidé z Marais krotí hřibata, jež nechali po tři léta volně vyrůstat uprostřed pastvin, s mořským větrem v nozdrách. Když pak je chtí vycvičit, vypustí do jejich stáda staré koně, pohodlnější a klidné. Zaženou je všechny pohromadě do rozsáhlé stodoly. Přistoupí k rozdivočenému zvířeti, pokoušejí se mu hodit smyčku na krk. Brání se, couvá ke zdi, až se dře. Ale trpělivostí se jim to nakonec podaří. Aby je odvedli, přiváží je na zadek vozu. Za dva měsíce poté z divokého hřiběte se stane dobrý tažný kůň.«

Ještě než skončila tato apologie, paní Eliška vybuchla v smích; obě dívky i Jeronym se smáli po ní, ale mírněji. Otec, maje obě ruce položeny na bočních opěradlech lenošky, s hlavou opřenou o lenoch, jako ve snu, pokračoval:

»Proč jsem vstoupil do semináře? Zdánlivě se mi nedostávalo toho, čeho je třeba. Bránil jsem se, jak jsem mohl. Bůh byl mocnější. Nejdřív jsem kousal svou uzdu tak trpce, že jsem měl chuť, sotvaže se za mnou zavřely dveře, přeskočit zeď a nehlédět za sebe. Samota, první přednášky, sutana, vědomí, že se budu podobat tomu neb onomu, kdo ji nosí, a ještě mnoho jiných věcí mě odpuzovalo. Trpěl jsem mlčky; nechtěl jsem se nikomu svěřit se svou nechutí. Můj ředitel byl člověk odměřený, přísný; ten by jistě zvětšil mou skleslost, kdybych se mu svěřil. Utěšoval jsem se (ó, jak se stydím!) dýmkou. Superior, jenž o tom zvěděl, vytýkal mi to jako těžkou urážku. A přece jsem zůstal, spíše proto, abych nezrušil slovo, než abych se objevil před svým otcem (bránil vším možným způsobem mému povolání) a byl nucen přiznat: „Měl jste pravdu.“ Drželo mě něco hlubšího. Jednou přítel Dubourdieu, který snil o tom stát se benediktinem (ale jeho ovdovělá matka ho potřebovala a on ji nikdy neopustil), Dubourdieu mi přinesl do hovorny knihu, která jím otrásla: Vidění a naučení Anděly Foliňské. Otevřel jsem ji; to byl zásah blesku do vyprahlosti, v níž jsem živořil. Zahlédl jsem pojednou Boží lásku; pronikla mé srdce. Nechuť, ohledy k sobě, samota srdce, zlomená vůle, jakou to mělo cenu? Hned jsem se vrhl na všechny druhy sebezáporu; musili krotit mou horlivost. Platil jsem dokonce za podivína. Cožpak jím už nejsem?«

Paní Eliška zas překazila lehkým smíchem tu zpověď. Jeronym se zdál znepokojen, ba téměř mrzut. Náhlá přiznání strýcova znepokojovala jeho ilusi lásky. Neposlouchal jej už tak pozorně.

»Kál jsem se za své slabosti, velké i malé; a tak hledaje v prostoduchém úmyslu, kterou nedovolenou rozkoš bych mohl obětovat, rozbil jsem svou dýmku, nezapomenuv zakouřit si z ní naposled . . . Pomalu jsem se začal obírat studiem; navázal jsem několik přátelství v tom přísném prostředí. No, zkrátka, za rok bujné hřibě bylo zkroceno.«

»Přes to jste však,« poznamenala paní Eliška, »potom odjel na misie, abyste, jak jste řekl bratrovi, unikl kázni v diecési, podrízenosti . . .«

»Mlčte, hrozná ženo! Bylo mi souzeno křtít Číňany, to je to. Tu výsadu jsem tvrdě zaplatil a ještě ji platím. Kdyby se život měl opakovat, stal bych se misionářem — ve Francii. Hrozím se pouhého pomýšlení na pohanství našeho venkova a vědomí, že se mohu jen modlit. Kanovník Lordereau mi vypravoval onehdy o malé příhodě, jež jej potkala v okolí Auxerre milostivého léta 1900.«

(Pokračování.)

Mnoho dobra, radostí a hojně požehnání Božího v roce 1938 všem svým odběratelům, čtenářům, přispěvatelům, spolupracovníkům a vůbec všem příznivcům přeje redakce »Jitra«.

F. Lazecký: KOLEDA

Nad Beskydem zlatou zbrojí
andělů se šiky strojí,
zpívají Gloria.
Tam do jeslí položila,
třpytem hvězdy ovinula
dětátko Maria.

Gloria. Gloria. Gloria.

Jedna hvězda svítí stáji,
vůl a oslík zabřívají
Ježíše, Gloria.
A Beskydy, bílé ovce,
v modré vyhrávají zvonce,
Tobě, ó Maria.

Gloria. Gloria. Gloria.

Těž my dary přineseme,
u jeslíček poklekáme
s radostí. Gloria.
Svůj plášť dáme maličkému,
ať plenek nastříhá svému
synáčku Maria.

Gloria. Gloria. Gloria.

Kde noc hvězdná města věží
v klínu slezských vrchů leží
dětátko. Gloria.

Z našich darů květem růže
anděl stele Jeho lůže,
usmívá se Maria.

Gloria. Gloria. Gloria.

IN EXCELSIS DEO!

Ernest Mach: Hořká hráz

Noc podepřená sloupovým ojedinělých stromů strásala světélkující prach: létavice občas vytrysklé jako by se uchytily ve větvích a trávě. Avšak bylo jen zrcadlením to, co svítilo v kapkách sražených par, rozsetých po listech.

Mezi vrcholky topolů měnila se neurčitost tmy v modravě šedou tůň. S člunem měsíce na hladině.

Potapěč se odvážil jíti zatopeným chrámem; suché, vichřicemi sražené a vybělené větvičky vypadaly jako kosti obětovaných zvířat — ten člověk o ně klopýtal, tápaje rukama napřaženými před sebe. Aby si nerozbil hlavu o kmen, když měsíc zmizel za mračny.

Obtížná chůze. I tomu, kdo by tu znal každý kámen. Ale muž, který tak namahavě pronikal hustými prutníky, pískem naplaveným povodněmi, celým tím černým bludištěm pokrivených i rovných stromů, byl zde cizincem. Snad sem odbočil se silnice. Kdovíjak a proč. Možná, že mu někdo lehkomyšlně poradil nadcházku.

Teď, kdy promluvil sám k sobě, ponořený, zazdál se něčím zcela opačným. Porušenou nádrží vody uprostřed zprahlých písčín. Vlaha mlčení vyproudila průlomem pootevřených úst: kam teď?

Nádoba schytávající déšť pukla, proto poryvy pochyb mohly neustále zvedati bodavé krystalky bezmoci s jejího dna: moje cesta je bezcílná.

Vítr nepřestával hvízdát satyrské melodie na píšťalách rákosin, ale nepřinesl bloudícímu výpach vzdálených stavení.

Naštěstí už padaly plachty noci. Řeka počala obřádeti fialové problesky rána; spirály mlh se rozvinuly nad stromovým, rozptýlující se v mléčný plyn stále průsvitnější, mizely potom v prostoru jako děj těžkého snu, když spáček procítá.

Člověk, který probloudil noc, vyšel konečně z mokřisek. Nalezl cestu, vedoucí do vesnice. Lukami a poli. V zákrutech.

Střechy dalekých chalup kreslily hrbolatou čáru na svítající horizont. Cesty neubývalo. Ani, když se muž snažil jít co nejrychleji. Ale únava se mu tiskla ke kolenům. Jako lísající zvíře. Mátla jeho kroky.

Aby se jí zbavil, usedl do trávy meze jednoho z polí. Na chvíli — říkal si. Brzy klesla mu hlava k prsům. Usnul skrčen. Až ve spánku sklonil se na bok. Tak seděl zpola leže. Nehnutě. Několik hodin.

Slunce ho dlouho bodalo jehlicemi světla do tváře, než se probudil. Tkvělo už vysoko nad ním. V tlumené modři oblohy nedávno černé; pravda tmy ustoupila ilusi barev. Kdo nikdy v noci nebděl, nemusil věřit v nezměrnost prostoru — dutá kobaltová polokoule vymezila rozsah dne překážejíc výhledu do prázdnot.

Muž vstal. Chvilí zápasil s tělem. Stalo se zatím kusem dřeva.

Pak vykročil ke vsi.

Cestou potkal jen několik lidí. Ženy s nůsemi a košíky. Kočí koňských povozů, kteří buď podřimovali na kozlíku anebo šli těžce a kolébavě podle fůry.

Střetal se s pohledy mnohých. Nedůvěřivými. Posměšnými.

Okénka v zadních zdech stodol vítala ho přívětivěji. I velké listy lopuch, rostoucích za humny. Stejně jako u nás, pomyslel si. Jen tváře lidí jsou cizí.

Náves byla skoro prázdná.

Flašinetová melodie tam poletovala ve vlnitých křivkách. Přerušovaných. Vypadlým tónem dole. Nahoře vytím psa. Seděl se zdviženou tlamou naproti kočárku, nesoucímu kvílivý nástroj.

Hostinec rozkročil se na čestném místě prostranství. Modrý nápis na štítu oznamoval, že je tady výčep piva a divadelní sál.

Se zdi vlál plakát. Zčásti odtržený. U toho se zastavil neznámý příchozí.

Tanec písma zvětřalého papíru byl křečovitý a zrychloval se každým silnějším zaprouděním vzduchu. Cizinec četl. U nohou mu kvokaly slepice. Potom vešel do rozsáhlé nálevny; čpěl tam tabákový kouř. Vosa bzučela monotonně u okenní tabulky.

Zářící dopoledne prošlo špínou skel a polilo podlahu jasným okrem. Mucholapky pokryté hmyzem houpaly se u stropu podobny kyvadlům z černých krajkovin.

Ze dveří vyšla stará žena. Bosa. Ve spodniče.

»Dobré jitro,« hostův hlas zněl jako nejhlubší tón klavíru, když kladívko klávesy bije do povolené struny, »kde najdu — herce . . .«

Černý chléb obličej ženy pokřivil se úsměvem.

»Odjeli. Měli zde bídu« — a srp žnoucí tuhá stébla dozněl v oblouku širokých úst.

»Kam?«

»Nevím. Neřekli. Spěchali odtud.«

Když se po těch slovech mužův obličej potáhl stínem, rozpomněla se hostinská:

»Jste snad Josef Nemerád?« •

Přikývl. Její ruka mechanicky sáhla na polici.

»Zanechali dopis člověku toho jména. — Kde jen leží? Ještě včera tu byl.«

Čtvrthodina zmateného hledání.

»Tak toho už nechte, paní,« duněla v těch slovech kola nočního vlaku, černala se těla stromů u řeky a dnešní ráno, naplněné podivnou nadějí, v nich zhasínalo. Všechny ty věci marně viděné a pocity zbytečně prožité vyvstaly teď před Josefem. Dříve neuvědomované. Jako kamenitá hráz, kterou je snadno zlézt, dokud nevíme, co je na její druhé straně. Ale vrácení se přes ní je těžké. S poznáním nové a větší vzdálenosti toho, co se prve zdálo na dosah.

Opustil netečný prostor výčepu. Venku se dosud třepotal motýl kolovrátkového popěvku, slepice pobíhaly v prachu cesty a plakát vlál povětrím.

»Snad je najdu. — Někde . . .«

Pomalu vyšel z vesnice. Sloupy kouře stoupaly z komínů chalup jako obrovské lodyhy, toužící dorůst slunce.

J. R.: Panenky

Prokop Bělan: ŠUMAŘOVA LÁSKA

*Sten zmírající stařeny, kovový tep větrů, bolestné zadumání,
drásavý výkřik noci pod starou zvonici —*

*Milenky pláč u bílé vsi kane do číše rozvátých snů
a na prasklých strunách vzpomínek lká teskně s vánicí.*

Bélostné paže závějí sní o srdci tuláka s houslemi.

*Plačící milenko v tmách, slyšíš volání zlomené lásky?
Zachvění omšelé zvonice a kovových retí růžový šelest —
Hořký jed zklamání v cévách vře, v sepjatých rukou pálí krev
a šílená žízeň žít z peň tužeb v palčivou bolest.*

V náruči démonických větrů kvůli zsinálý měsíc.

*Pod starou zvonici klesl já, zklamaný šumař svítání
a hladil housle žehavou láskou trpících zraků —
Tajemné prameny prýštily z tmy do strhaných strun,
čarovná hudba plula pažemi a omamné květy pršely z mraků*

V studánce snů tančily hvězdy a zpívaly lesky křišťálů —

*Pít, poháre jiter a zrození, vladaři sluncí na nebi,
vssát život, líbeznou vůni leknínů, opylených tmou!
Zpívej, bolesti nalomených jar a nabožklá písni jitřních chvil,
zpívej, doznělá modlitbo, milenko tuláka s plačtivou brou,*

zalkej, zvonivý zvonku zvonice, nad utrženým květem!

Prof. J. Zítka Život studentský před 200 lety

(Věnováno F. Štěpánkovi.)

Pouhou náhodou dostaly se mi před nedávnem do rukou útržky z deníku či spíše životopisu studenta pražského gymnasia z r. 1738. Autorem těchto záznamů je jakýsi Jiří B. (Georgius B.), který se tu plným jménem nikde nezapsal a svými náznaky neukojuje zcela naši zvědavost. Než i ty zlomky, psané většinou latinsky, a jen výjimečně česky,

poskytují samy o sobě materiál dosti cenný k posouzení života na našich latinských školách za doby barokové. Přehledněme alespoň stručně obsah kusého deníku.

Jiří B. svedl L. P. 1738 vítězný písemný zápas o prémii v třídě humanitní (*humanitas poetica*) a přiučováním dopomohl k podobnému úspěchu jistému šlechtickému synku z třídy nižší. Tento studiós vystupuje v zápiscích jen jako Zikmund z V. (*Sigismundus de W.*), je chovancem seminaria »nobilium«, šlechtického to konviktu v Praze a má před svým neurozeným, ale zkušenějším kamarádem bezmeznou úctu. Oba spolu podnikají prázdninovou cestu po východních Čechách. Z jakési větší »kněhostavy« si vypůjčí Beckovského kroniku »Poselkyně starých příběhův českých« a poutníka Ant. Frozína »Obrovště Mariánského Atlanta«, po jejichž pročtení nabývají důkladnější představy o našich cenných památkách. Na cestu do kapsy nechybí Kadlinského »Zdoroslavíček«, oblíbený tehdy zpěvník a Michny z Otradovic »Maryánská Muzyka radostná i žalostná«. A to je vše, co poslouží k cestování, mimo té hrstky peněz, kterými vládne šlechtic Zikmund.

Studenti cestovali z Prahy přes Chrudim, kde se podivili obrazu Spasitele, z jehož srdce vytryskla za třicetileté války krev, a pak východněji odtud do Luže, kde se na Chlumečku ve štíhlé bělostné svatyni konala právě pout. Studentům zde zaimponovala úcta poutníků, a zvláště lidu domácího k jesuitům, kteří sídli pod Chlumečkem v residenci. Jiří B. nesmlčel i jeden závažný důvod této úcty: jesuité osvobodili v době velikého útlaku zemědělců lužskou obec ode všech robot. Než naši vakanti se tu nezdržovali, zamířivše dále k biskupskému Hradci nad Labem a odtud do »svatováclavské zahrádky« směrem k Náchodskému městu. A tu ne nadarmo zpytovali u nás málo známou skutečnost, že při českém pomezí, v kraji špatně chráněném průsmky a údolími, býval nejvíce uctíván ochránce Čechů sv. Václav. »Budou si toho dobře vědomi i budoucí?« táže se příznačně Jiří B. Mladí poutníci tím toužebněji vyhledali svatováclavský kostelík na Dobeníně i druhý český Blaník, Turov u Hronova a pak odbočili k svatoňovické studánce, kde v poutní kapli P. Marie sedmibolestné očistili své duše od prachu hříchů. I za zakladatelku půvabné kaple, náhodskou kněžnu Piccolomini, se tu modlili. Další jejich kroky směřovaly pak na Vambeřice a to do města Kladska, tenkrát ještě českého, k hrobu ctihod. arcibiskupa Arnošta z Pardubic. Tam všude vystačili s češtinou nebo s latinou. Němců žilo v kladském hrabství místy nemnoho.

Brzy po návratu do Prahy nastala opět škola. Naši studenti vraceli se až s podivuhodnou chutí do školní budovy, »zlaté štěpnice ducha«, kde vládla sice přísnost založená na přesných rádech, ale kde profesori a prefekti byli v jádru laskaví a krajně shovívaví. Vždyť žák, který na jesuitském gymnasiu neprosplval, byl opravdu vzácnou výjimkou. Jiří B. vstoupil již do třídy nejvyšší (*gradus rhetoricae*) a byl již i spoluučitelem a vůdcem některých chovanců, ježto zastával úřad *decuriona*.

Jesuité často nacvičovali divadelní hry. Na podzim r. 1738 hráli s vybraným žactvem hru »*Miles Dei*«, v níž byl veleben řádový misionář Albert Chanovský, muž vzácné horlivosti. Chlapci obsadili úlohy všechny, hrajíce při tom i tři venkovanky. Jinak nebylo tehdy možno. Hra se patrně mimořádně vydařila, neboť z jejího trojnásobného opakování radovali se jak *Patres* tak i studiósové a při domácí slavnosti zvolili pak Jiřího B., který při hře uchvacoval hrou na lesní roh, králem (?) a mimo to dirigentem žakovského orchestru.

Na gymnasiu u jesuitů nezapomínali nikdy na tělovýchovu. Vycházek bylo vždy dost a dost a domácí zábavy bývaly bohatě zpestřovány hrou v šachy, v dámu, hrou v kuželky, hrami s míčem, házením do kroužku, nejrůznějšími hrami s míčem a ve vzácnějších případech šermem nebo skupinovým tancem.

Jiří B. měl hodnost též v Mariánské družině, která »vlastnila« v kostele svůj oltář. Sodálové této družiny končivali své denní meditace tklivým kajícím žalmem. Často pak navštěvovali nemocné, chudé a zarmoucené lidi, těšili je dávali jim ze svých skromných přebytků a úspor. Tak darovali Jiří B. a jeho přítel Zikmund slušný zbytek peněz z prázdninové cesty souchotivému mládenci na zmírnění jeho tělesných útrap . . .

F. V. Hattala: POSLEDNÉ S BOHOM

*Vypustil som z rúk opraty.
Cestou sa rozbehly desivé dni.
Môj dom je dávno snehom zaviaty
— ten komín na streche si spí.*

*Kde ma len cesty tieto zavejú?
Na ktorú z štyroch sveta strán.
Viem, kolá sa mi rozbijú
a rozletia sa ako krdel' vrán.*

*Prídem raz domov verte mi.
Nečakáte ma drahí daromne.
Možno, že prídem s peniazmi
— a možno celkom chudobne.*

*Ale raz prídem, dočkáte
sa toho osudného dňa.
Ó, diaľky, čo ma voláte?
Vletím jak motýľ do ohňa.*

Jiří Rejžek: Dřevoryt

N. F.: Bůh v duši

Jana vyrůstala v chudé dělnické rodině. Rodiče byli celý den v továrně, nemohli se starat mnoho o duševní vývoj dítěte. Janu vychovávalo okolí, škola a později Mistr, Přítel maličkých. Její dětství bylo vyplněno hrou s ostatními dětmi z ulice. Hrávaly si na princezny, na artistky z cirkusu, na mámu a na tátu. Byly to s počátku nevinné dětské hry, ale znenáhla se do nich vplížil hřích, děti napodobovaly velké lidi. Jana poznávala najednou nový svět, divný, cizí, ale lákavý, svět dospělých lidí, svět smyslnosti. V hloubi své dětské duše tušila, že jejich hry pozbývají té prosté, nevinné radosti dětské, ale pokušení bylo silnější. Jak vyčítavě a smutně na ni hleděla Matka Boží s obrazu nad její postýlkou! Ale Jana nechtěla rozumět, byla v zajetí hříchu. Svátá zpověď a svaté přijímání skoro vůbec nepůsobily. Svátosti ty byly pro ni bez života. Věřila v Boha, ctěla svatou Pannu, modlila se, ale zůstávala stále jen na povrchu křesťanského života. Svátost Oltářní byla pro ni jen posvěceným chlebem, ne živým Kristem-Bohem. — Ale stal se div. Ježíš si sám otevřel dětské srdce a začal pracovat na duševním úhoru. Jana dostala náhodou do ruky několik brožurek o Bohu, o svátostech, o životě eucharistickém. Četla dychtivě o Příteli mladých lidí, o Králi čistých duší,

o jeho lásce ke všem lidem. Zatoužila po tom, aby se tomu velikému Mistru mohla více přiblížit. Bojovala se svými chybami, snažila se vypěstovat na zahrádce své duše květy ctností. Otvíral se před ní nový, krásný svět Boží milosti. Zcela jinak se dívala nyní na křesťanské učení. Poznala štěstí a krásu sv. přijímání, posvátné chvíle, kdy Bůh sestupuje k nesmrtelné duši a tajemně se s ní spojuje. Kolik štěstí zaplavilo Janinu duši v tichých chvílích před svatostánkem, když v prosté, ale hluboké modlitbě mluvila se svým Spasitelem! Studovala již na střední škole a v hodinách náboženství čerpala její žíznivá duše ze stále nových pramenů víry křesťanské. A byly tu knihy, časopisy, v nichž nacházela nová poučení a povzbuzení. Zamilovala si »Jitro«, »Dorost« a te-
nounkou knížečku »Následování Krista«. Kolik posily, občerstvení duchovního jí daly! Ježíš se stal jejím učitelem a přítelem. Řídil její kroky, učil ji pravé lásce k bližnímu, poctivosti v práci a vytrvalosti. Pozdvihl její duši z prachu všednosti do jasných výšin čisté radosti dítky Božího. Ale země byla přece jen blízko a bylo třeba mnoho bojovat a zápasit s hříchem. Přišlo i několik šedých dní, smutných, protože Bůh byl vyhnán z duše. Soumrak padal na zpustlou zahrádku. Ale zasvitlo zase jasné ráno. Hluboká, vroucí modlitba roztrhla mraky a sv. zpověď zalila zase zahrádku čistým jasmem Boží milosti. Modlitba, několik upřímných, dětsky prostých slov k Bohu, posílila a povzbudila. A bylo věru třeba síly a pevné víry v lásku Boží. Janin tatínek se rozstonal. Těžký zápal plic ho upoutal na lůžko, lékař dával málo naděje. Jana poroučela denně jeho utrpení Božskému Srdci Páně; chvěla se o tu drahou hlavu, jejíž jedinou myšlenkou bylo blaho milované rodiny. Všechno bylo marné; Janin tatínek odešel na věčnost. Byla to těžká rána pro Janu, ale těžší pro její matku. Jana věřila pevně v Boha laskavého, dobrého Otce, věděla, že Bůh miluje i tehdy, když dává trpět. Když ji zachvátil stesk a bolest a slzy se draly do očí, opakovala si tiše: »Buď vůle Tvá, Bože, buď milostiv tatínkově duši a nás posiluj.« Janina matka však neměla té opory.

Byla sice věřící křesťankou, ale nikdy nepronikla hlouběji do učení křesťanského, jehož obsahem je nesmírná láska a utrpení. Poznala v životě mnoho zklamání. Setkala se s těmi farizejskými křesťany, jimž je příslušnost k církvi jen jakousi výsadou a ničím víc, a kteří svým životem odvádějí duše od Krista, aniž si to ve své krátkozrakosti uvědomují. Neviděla ráda časté Janiny návštěvy v kostele, neboť nikdy nepoznala, jaký div působí Kristus svátostný. Bála se, že se Jana stane fanatickou pobožnůstkářkou, sobeckou, nelaskavou, jako viděla ve svém okolí. Marně Jana říkala, že častá zpověď musí vést k dokonalosti a svatosti, dosavadní zkušenosti a skutečnost byly silnější a mluvily o opaku. Tu v Janině duši rostla touha dokázat svým životem, že Kristovo učení člověka zušlechťuje, povznáší, zdokonaluje. Věděla, že je slabá, ale znala už moc milosti Boží. A brzy měla osvědčit tuto svou víru.

Dospívala; a s dospíváním přišly těžké duševní boje, hledání, tápání, pochybnosti. Až dosud přijímala učení božského Mistra jen srdcem dětinsky prostým; v radostném nadšení rozohnilo se její srdce pro ideál křesťanské dokonalosti. Nyní se však hlásil důrazněji rozum, podněcovaný různými výroky lidí z Janina okolí. Ozývaly se pochybnosti o pravosti evangelií, o přítomnosti Boží v Svátosti nejsvětější, o účinnosti přímlov svatých. Jana se zmitala v těch otázkách a kolísala ve víře. Znovu se probudily staré chyby a vášně, o nichž se již domnívala, že jsou navždy umlčeny. Modlitba nedávala potřebného světla a posily. Zdálo se, že Bůh je někde daleko — nebo vůbec není. Když lodička víry užuž se topila, našla Jana zase rovnováhu v upřímné a vroucí modlitbě. V duši se rozjasňovalo, až v ní zazářilo slunce víry, lásky a důvěry v Boha. Sv. zpověď a sv. přijímání daly novou sílu proti pokušení. Jana nebyla sama, byl s ní Ježíš. O prázdninách jí exercicie rozptýlily poslední pochybnosti. Jak dětinskou se snad exercitátoru

zdála Janina otázka, jak mohli evangelisté psát o zvěstování P. Marie nebo o narození Páně, když nebyli jeho svědky! »P. Maria vyprávěla o tom apoštolům,« zněla odpověď, a Jana si v myšlenkách pak doplnila, že o smutné noci v zahradě Getsemanské mluvil Kristus Pán sám. Těch několik dní samoty s Bohem byly pro Janu skutečnými hody Božími. Zůstala na ně světlá vzpomínka a touha vrátit se do tichého kostelíka před oltář Bohorodičky do blízkosti Spasitele a čerpat tu novou sílu a lásku.

Po prázdninách odešla Jana do Prahy, absolvovala s úspěchem ročník pedagogické akademie a po roce čekání na místo nastupuje v zapadlé vísce. Těší se na svou práci. Dětem chce být dobrou učitelkou, mateřskou přítelkyní. Bude se za své svěřence modlit a přinášet za ně Bohu drobné oběti, neboť duše lidské je třeba vykupovat vytrvalou modlitbou a obětí.

S K A U T I N G

Světové jamboree 1937

Vždy jednou za čtyři léta schází se skautská mládež z celého světa, aby vybudovala několikatýdenní tábor, v němž by se poznávala, poučila a informovala o stavu skautingu v cizích zemích. Letošního roku konalo se toto »World Jaboree« v Holandsku, v krásné krajině u Bloemendaal-Vogelenzangu, nedaleko Haarlemu.

Od nás z Československa odejela na tento sjezd výprava asi 300 skautů s vlastní skautskou hudbou. Účastníci byli rozděleni do šesti oddílů. Celý šestý oddíl tvořili katoličtí skauti slovenští a čeští. Vedení a organizování oddílu měli na starosti bratři ze slovenského ústředí. Po příjezdu do Vogelenzangu postavil si každý oddíl vlastní tábor, řízený právě tak, jak jsme zvyklí tábořit doma. Měl tedy náš katolický oddíl denně mši svatou, kterou sloužil český kněz, měli jsme samostatné velení, věnovali jsme se pracím v táboře právě tak, jako bychom byli sami.

Na letošním jamboree sjelo se asi 30.000 skautů z 55 zemí. Za dva dny vyrostlo tu na lukách u vogelenzangské obory ohromné stanové město, vlastně celý malý stát, řízený všude skauty. Z dřevěných staveb bylo tu vybudováno celé náměstí, kde bylo možno obdržeti vše, od skautské literatury, cizozemského ovoce a finských nožů až po holandské dřeváky. Stála tu velká budova poštovního úřadu a banka, byla tu i nemocnice a lékárna. Veřejná vystoupení skautů všech zemí konala se v otevřené aréně nebo v krytém »Světovém divadle«. Pro katolické bohoslužby byl vystaven skvělý oltář, připomínající poněkud oltář o sjezdu katolíků v Praze. Protestanté měli určeno zvláštní místo pro své modlitby, židé a mohamedáni zřídili modlitebny ve velkých stanech.

Chtěl bych vám ještě něco říci o organizaci tohoto ohromného skautského města. Celý tábor byl rozdělen na deset podtáborů, které měly určitou samosprávu. V čele podtábora stál subcampchief, jemuž přímo podléhali vůdcové států, sídlících v onom podtáboře. Deset subcampchiefů bylo pak podřízeno veliteli celého jamboree — campchiefovi. Účastníci z Československa byli zařaděni do podtábora pátého, kde s nimi žili ještě Angličané (pouze část z celé výpravy anglické), Řekové, Norové, Holanďané (část) a Švédové.

Není účelem tohoto článku vylíčiti podrobně celý život na jamboree. Chtěl bych jen upozorniti na velký význam, jaký má jamboree pro světový mír a pro lepší budoucnost lidstva. Skauti různých zemí se tu navzájem poznávají, vyměňují si odznaky (říká se tomu change, vyslov čenž), rychle se spřátelí, vymění si adresy a pak po návratu domů si dopisují, takže přátelství uzavřená na jamboree trvá dále. To má ovšem pro všechny skauty veliký význam. Vždyť zanedlouho stanou se z nich muži, kteří budou státi v čele politiky, obchodu nebo průmyslu své země. Budou-li potom mít v cizině dobré přátele, budou moci získati z tohoto styku užitek pro politiku nebo obchod své země. Hlavní povinností skautů na jamboree je, jak prohlásil světový náčelník lord Baden-Powell of Gilwell, přispívati ze všech sil k tomu, aby se Boží království míru

a dobré vůle rozšířilo po celé zemi. Jistě úkol vznešený a krásný, nad nějž neexistuje nic většího a krásnějšího.

Zároveň chtěl bych upozorniti na to, jak jest skauting chápán jinde. Téměř ve všech zemích stojí skauting na podkladě náboženském, tedy tak, jak žádá Baden-Powell. Proto také téměř u všech cizích organizací klade se důraz na to, aby skaut vykonával vzorně své povinnosti náboženské. Tento příkaz platí nejen pro katolíky, ale i pro protestanty, židy a pod. Byl jsem překvapen, když jsem uviděl ty tisíce katolických skautů z celého světa! Připomínám tu jenom katolické skauty z Rakouska, Belgie, Francie, Holandska, Polska, Lichtensteinu, Lucemburku, Portugalska, Maroka atd.! A víte, kdo vede tyto oddíly? Kněží! A zvláště řádoví kněží, kteří jsou zároveň duchovními rádci oddílu. Někteří chodí ve skautských krojích, jiní v klerikách nebo řádových oblecích, chodí všude se svými hochy, se kterými jednají právě tak nenuceně jako kterýkoliv jiný skaut. Ještě nikdy jsem si nezahrál tak házenou jako s jedním rakouským knězem-skautem, žádná píseň se mi nelíbila více než ta, kterou zpíval portugalský řádový kněz v tmavé kutně, hraje při tom na kytaru. To jsou lidé, z kterých přímo sálá radost ze života a při tom lidé, kteří vyzařují Krista. S těmito vychovateli tráví skauti celé prázdniny, s nimi chodí na výlety i na oddílové schůzky, k nim chodí prosit o radu, s nimi se radují nad svými úspěchy, s jejich pomocí přemáhají překážky svého mládého života. Ano, v jiných zemích pochopili skauting rychleji a lépe. Kdy se naše československá mládež dočká onoho radostného mládí, které dává skauting?

Chcete se blíže poučiti o katolickém skautingu?

Teď se vám naskýtá vhodná příležitost zúčastniti se písemných kursů pro vedoucí katolických skautských oddílů. Kurs vyjde o 10 týdenních lekcích po čtyřech archových stránkách a obsáhne vše, co musí vědět vedoucí při zakládání katolického skautského oddílu. Ke kursu se možno přihlásiti kdykoliv. Dřívější lekce vám budou zaslány. Režijní poplatek (včetně porta) činí 15 Kč. Poplatek vyrovnáte složenkou, která vám bude zaslána s první lekcí. O tuto si napište na adresu: V. Hejduk, úředník, Praha II., Jungmannovo náměstí 20.

Skauting

Kéž se veškerá země změní v obrovský zvon hlásající: Zrodila se Věčná láska. Bratři a sestry, milujte se vespolek a uče se odpouštět! Kéž se to jednou stane! Více než kdy jindy je nám toho třeba. Krvavá je přítomnost a do budoucnosti ještě daleko! Než kdo může zakázati zvonům celého světa, mladým srdcím, aby nevykřikovala do krvavé atmosféry sladké slůvko »Bratrství«? Není to jen prázdné slůvko — jen blíž, jen blíž, v něm je přece nejvíce útěchy, zkrehlé srdce se jím oteplí, umírající jiskra naděje se rozplápolá. Ruce se vztahují a oči důvěřivě hledí v toto prosté, ale krásné slůvko. Srdce všech nás bije, a činy uskutečňuje náš skautský ideál — Bratrství. Skauting není ani sport, ani pouhý camping, tramping, ale buduje základy charakteru, pravého občanství, usměrňuje energii mládí, vede k sebevýchově, k oddanosti k Církvi a národu. Učí pravému vlastenectví ne slovy, ale činy. Opíráme se o rodnou hroudu a tradici národní, usilujeme, aby národ náš byl z prvních, ale nechceme toho dosáhnout nenávistí a slepým šovinismem, nýbrž kvalitou jednotlivce, aby tak měl pevnou oporu celý národ, aby zhasly krvavé plameny a na všech věžích, na všech kostelích se rozezvučel zlatý zvon, ukrytý v hlubinách země, zvon, vyzvánějící do světa dvě sladká slova: »Věčná láska«!

Jenda Marhula.

Tábor katolických skautů na Chvojnici 1937

I. divise katolických skautů pořádala letos divisní tábor v malebném, vysokými horami obklopeném údolí říčky Chvojnice. Na tábořiště, holou louku, jsme přijeli dne 3. července. Za tři dny vyrostl na pusté pastvině krásný a pohodlný tábor. První den jsme stavěli stany, druhý den jídelnu, kamna, třetí den vůdcovský stan, studnu a ohradu s mohutnou branou. Dělalí jsme to, třebas v potu tváře, s radostí, vždyť jsme si budovali svůj společný domov, ve kterém budeme svorně a bratrsky prožívat jeden měsíc

svých prázdnin. Skauti i vlčata byli rozděleni na 5 družin s rádcem v čele. Každá družina (mimo vlčat) měla 24hodinnou denní a noční službu, kterou rádce družiny přebíral večer při stažení vlajky od družiny předcházející. Služba vařila (pod dozorem kuchařek) denní jídlo a obstarávala nákup. Ostatní měli svůj program. Vzdělávali jsme se v přírodopisu nebo nám některý činovník přednášel o armádě, její výzbroji a podobně. Učili se a potom skládali druhotřídní zkoušku. Od bratří bohoslovců, kterých se tábora zúčastnilo sedm, jsme se dali vyzkoušet z náboženských doplňků zkoušky nováčkovské. Každou neděli nám sloužil v lese duchovní rádce ketkovických katol. skautů P. Boks polní mši svatou. Asi v polovici měsíce jsme též v přírodě přijali Nejsv. Tělo Páně. Ke konci se na nás přijel podívat pan prelát dr. Kratochvíl, který si náš tábor důkladně prohlédl a byl jím velice spokojen. Byl přítomen též jednou táboráku. Jinak se táboráky pořádaly každou sobotu. Tábor se vydařil, skauti při něm našli poučení i pobavení při různých hrách. Všichni zúčastnění skauti budou často vzpomínat na zdařilý chvojnický tábor.

Milan Florian

STUDENTSKÉ SNÍMKY

Lingua latina

Přesně s úderem druhého zazvonění vkročil »Cicero« do třídy, aby vyučoval krásné »latinčině«. Na stupínku se lepě uklonil a zasedl za katedru. — »Co mně to neseš, made-moiselko, za strakatinu plíškovitou? Seš ty mně ale protiva, přece víš, že takové pero neuznávám. — Ano, tohle je správné pero! Vidiš, Agneska na mě víc myslí, už ví, jaké chci pero. Musíš na mě také víc myslet!« — »Prosím, pane profesore, já nejsem připraven, poněvadž jsem nebyl včera ve škole.« — »Co ti bylo?« — »Byl jsem nachlazen.« — »Nachlazen? To je oficiální název, ale jak se nazývá soukromě?« — »Nachlazení.« — »Nikoliv, nýbrž strach z latiny.« — »Ale já jsem byl skutečně nachlazen.« — »Proč mluvíš, drzé klučisko, když nejsi tázán?! Ať už sedíš!« — Pak utkvěl jeho zrak na žáku, který zatím nakreslil na tabuli jakousi mapu. — »Co ty tady zase chceš?« — »Já jsem naskicoval mapu k druhé válce punské a prosím .« — »Ty nemáš vůbec co prosit, máš jediné právo si sednout. — Tak tedy,

pojďte sem, Krupičko, a povězte nám, co víte o druhé válce punské. — Počkej, vždyť vidíš, že Mařka ještě nemá olůvko, aby si mohla dělat poznámky! — — Obávám se, že jednoho dne zhynete na žvanivost, je již skoro půl a vaše povídání nespěje stále ke konci, pročez je přerušuji a budete v něm pokračovat v hodině příští. Nyní sem půjde nějaký „fešný mládenec“, třeba tamhle Kadel, a poví mně něco o významu Brutů v římských dějinách.« — »Brutové byla zvláštní sekta lidí — —« — »No, to seš úplně „vepsí“. Co to znamená, Franc, „ve psí“? Krásný tvar! — Tak, Kadle, co to znamená Brutus? — No to, co seš teď ty!« — »Hloupý?« — »Vidiš, žes na to přišel a nyní mně o těch Brutech něco pověz! — On neví nic o Brutech. Aničko, on je váš, on patří do vašeho klubu? Já měl takovou radost, že se mně aspoň ti hoši učí, ale jak vidím, i oni se dávají zapsat do Aniččina konlatatinského klubu. Ale já ti, Kadle, povím, podej štěstí ruku, ožeň se na grunt a bude všude dobře. Teď sedeas a zítra reparát! — Dále nám Marie podá výklad posledního článku, ale rychle, hora ruit! — Cilko, já s tebou vyrazím dveře! Ona bude ze svých vědomostí ulejšvat, špóruj si je, až je budeš potřebovat!« — »Prosím, já jsem jí

ted' nenapověděla ani slovo!« — »Vždyť jsem viděl, žeš mlela mluvnicí! — Marie, vy si myslíte, že když nic neumíte a začnete mně tady brekotat a cedit kapesníky, že na mě zapůsobíte, ale to jste se spletla! Počkejte, dívky, to bude poprask v konferenci! Žádná nic neumí, ale maloměstské mozky to nepochopí! To všechno von! Von vám na té naší dceruše sedí a vona vám se učí a vona vám to umí, ale když von je — — A hned se počnou přidávat k mému jménu perutná epitheta. Mně však na maloměstském mínění nezáleží, odi profanum vulgus. — Aspoň mně, Marie, tohle opakuj a přelož.« — »Odi profacum vulgus — — —« — »No, to ti šlo od srdce, ale mrzí mně, že nedovedeš opakovat tak jednoduchou větu. O přeložení už ani nemluvím! Ó, kéž by ses byla bývala vdala, nebo aspoň zasnoubila, abych měl naději, že se tě brzy zbavím. Sedni a reparát! — Texty! — Aj, Věruška se hlásí, chce napravit debakl svých kolegyň, prosím. — — — Vidíš, hned na začátku seš vedle. Proč jen já se tak tresci? Dycinky se dá člověk svěst zdvihnutou pracenkou a potom pyká. No tak honem, Věrko, překládej, to já jsem se tady bavil, aby sis to zatím rozmyslila. — Neodvracej své spanilé zory od knihy a nevrhej je na mne, uvádíš mě do zbytečných rozpaků. — Na příští hodinu celou kapitolu písemně přeložíš a ted' poslouvej, jak bude Josef překládat! — — Lezlo to z tebe jak z chlupaté deky, už začínáš lajdačit et tu Brute můj?! Pokračujte dále studující Venouši! — Crrrrrr. — To jsem rád, že už zvoní. Dneska toho mám satis superque! Jak sem přijde příštím rokem nová profesorka z latiny, ihned vás jí předám. S tak mizernou třídou se přece nebudu otravovat u maturity!« — Už se na tu profesorku těšíme! Occultus

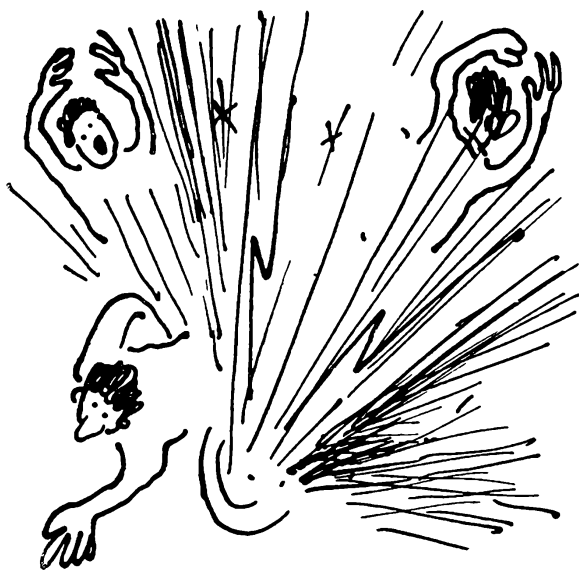
Nenapravitelní a nenapravitelné

Je histologie, monotonní zvuky o jakémsi jádře a centriolu, o buňce se lehce odrážejí o velké, vytahané uši posluchačů a jemná, malá, růžová ouška (možná také vytahaná, ale skrytá pod vábnou ondulací) posluchaček, ovšem neposlouchajících. Všichni sedí pohodlně v blahém klidu a velkém sebevědomí po absolvování prvních rigorosních zkoušek. (Myslí si, že již pomalu spolkli celou medicinu.) Jeden dříve, druhý později vykonal je, jeden lépe, druhý hůře — eh, vždyť na tom tak nezáleží, na čele to stejně není napsáno. Jen pár těch, kteří by aspirovali na lepší výsledky, snaží se býti horlivými a usilovně se snaží přemýšlet na histologii. Když ono to ale ani při nejlepší vůli nejde. Většina však věnuje pozornost něčemu jinému. Páni kolegové (ne všichni, prosím), svým lepým kolegyním, slečny kolegyně bud' se »revansují«, nebo se starají o svou ondulaci. Ti pilnější teprve přicházejí, někteří jsou dokonce udýcháni (ne snad z obavy, že by přišli pozdě na histologii, ale každý jako pořádný student myslí na věci příští, t. j. na fyziologii, která podle statu quo se zdá pánům kandidátům a slečnám kandidátkám nebezpečnější.) — Slečny kolegyně, právě tak jako páni kolegové se neodnaučily ještě středoškolským nectnostem, t. j. chodit pozdě a dělat při hodině něco jiného než se má. Nepozornost se projevuje individuálně. Slečny se učí, po případě čtou knihu, kterou mají pod lavicí, při čemž stácejí oči podezřele dolů na klín (tedy jak se říká potouchle). Myslí tedy na zadní kolečka, co kdyby přece byly spatřeny a u rigoroza poznány). Páni však mají svou vědu hezky drze na lavici, ale věda je skutečná, oni se skutečně učí. S tou vědou je to čistočistá pravda. Studují horlivě — z kluků lajdáků se na universitě stali páni studenti, dřiči. Že se hodně učí se nepřiznají, zvláště ne slečnám kolegyním. Kdepak, musí přece dokázat, že jsou chytřejší než ony! Rozhodně nesmí zůstat pozadu. Přece je mnoho těch, kteří mají něco důležitějšího na práci než učení. Ve čtvrté lavici sedí kolega s vysokým čelem, se zlatým vlasem, který by mu jistě leckterás kolegyně záviděla, která musí udržovat blond vlásy odbarvováním (achich!). Jeho vlas však není jen zlatý, je také kudrnatý, lepší než nejdokonalejší trvalá ondulace (kdo ví, zda to skutečně není?) Ted'

něco prach podezřelého, blond kolega vytahuje zpod lavice něco černého, dlouhého, navinutého na papíru, otáčí to v ruce a na konec k údivu slečen kolegyň se z toho vyklubou černá nit, jakoby na sešívání bot. Když se octla v jeho ruce jehla co by poleno, oči dívek se rozšířily ještě více. Pak rozšafně stáhl kabát, octl se v negligé, nepřípustném společensky a — — — přišíval utržený knoflík. Slečnám kolegyním opravdu div nevylétly z důlků oči (kdyby je nedrželo několik svalů a nerv jistě by se to stalo), když zjistily, že kolega si opravdu obratně počínal. Osamostatňování mladého pokolení se projevuje na všech stranách. — Zatím na tabuli se octlo přemnoho hranatých, kulatých buněk a buniček ». . . tam je velký měchýřek . . .« a cosi dále a v posluchačstvu se vzrývá neklid blížící se hodiny desáté. Konečně konec. Ještě bouřlivé zatleskání, nesmírná radost se rozlila v srdcích všech, že lze trochu narovnat zkoprnělé údy a posilnit se na příští hodinu.

»Arcus«

Thermit

»Thermit, no thermit, když se zapálí, tak je děsnej žár, děsnej,« tvrdil profesor »Komár« žákům v chemii. »Příště si třeba, no, třeba uděláme s ním pokus, aby jste to viděli.«

Příště při chemii vyšli žáci s »Komárem« na dvorek ve sněhu (byl leden), umetli místo a pan profesor položil na zem hliněnou misku, pak nad to přidělal železnou desku, no, hezky silnou a ještě nad to jako korunu všeho umístil květináč s thermitem. Do květináče vetkl proutek hořčíku a zapálil.

»No, běžte dál, radši trochu dál, ať se nic nestane,« staral se »Komár«. Kroužek žáků se rozšířil a všichni s napětím pozorovali, co se bude dít. Od magnesia chytil thermit a za chvíli se linul z do-

lejšího otvoru květináče oslnivý proud, dopadl na železo, pft, pft, a už je skrze desku. Sláva! v železe je díra jako pětikoruna! Všechno pohaslo a »Komár« přiskočil srdnatě ke kořenáci: »Už můžete jít třeba blíž, už je to hotový!« Žáci tedy šli blíž, každý chtěl vidět zblízka tu díru v železe. A tu »Komár« máje radost z vydařeného pokusu s překvapující jistotou kopl do hrnečku s vyhořelým thermitem, hrneček se převalil, vysypal a — nějaký zadržel, proradný zbyteček hořícího thermitu, který tam zbyl, padl na sníh! Prásk! bác! ohnivá prška padající shůry, zlatý déšť kanoucí na ulekané žáky rozehnal všechny jako hejno vrabců. Někteří žáci měli popálený kabát, někomu vlétla jiskerka do vlasů a šeredně pálila a spálila vlasy a kůžičku, ale celkem to dopadlo dobře. Vážnějšího úrazu nebylo.

Od té doby při každém pokusu dovolovali se žáci ven nebo do zadních lavic, šuškájíce a pronášejíce poznámky jako »Zase to bouchne a . . .« — »Co se bojíte, hm, dyk se nemůže nic stát,« říkal pan profesor, »dyk já jsem tu taky!«

R. Quim

Šamu

Když jsem po prvé uviděla Šamu v naší pracovně, nevěděla jsem, stojí-li to na vyleštěných parketách kluk či děvče. Modrá radiovka se štítkem stínila černý okraj brýlí, pod krkem čouhala hnědá vázanka zpod pláště stříhu velmi neutrálního. Tenké nohy vězely v hrubých ponožkách a »hafrlatech« a rozpačitě přešlapovaly.

»Ty, to je nějaká návštěva, ne? Úkradkem jsme hleděly na záhadný zjev. Teď se podivné stvoření rozběhlo houpavými kroky za ctihodnou sestrou do vedlejší ložnice a bedlivě nastavovalo uši: »Tak, tady je vaše postel, tady skříň a stolek. Odložte si kabát a pojďte!« »Poslouché, to je ta nová?« a »Lilie aus Gewitsch« se šibalsky rozchichtala do otevřené zásuvky s knihami. »Toto je dobrý —«

Největší potíže jsme měly s jménem nové kamarádky. Její křestní jméno naprosto nevyhovovalo ani zjevu, ani povaze, ba ani osobní zálibě své nositelky. »Tobě by se tak nejlíp hodilo říkat Ferda nebo Láďa, nebo Tonda, nic jinýho ti nejde k pleti!« prohlásila resolutně Anička. A »nová«, prozatím oslovovaná nejružnějšími jmény a takto docela milé děvče, vyjela na ni s hubičkou komicky našpulenou: »Gabriela!« Malá Slovenka se zapýřila a překotně přemýšlela. Pak vítězně vyjekla: »Samu-él! Šamu, Šamu! — To je maďarsky,« vysvětlila rychle. A tak se u nás ocitl Šamu.

Jednoho dne se přiklátila Šamu v náladě poněkud mrzuté. »Prosím tě, co koukáš jako kuře melancholik?« zvědala Olinka. »Ale, nevím, jestli to je tragedie nebo komedie; představ si, šla jsem odpoledne do školy a zastavila jsem se u sv. Tomáše. A tož tam stojím v kostele a modlím se. A tu jde nějaký pán okolo a povídá mi: „Mládenče, u nás se smeká —“ Pracovna zabouřila smíchem. Jarča položila pletení na stůl a nedočkavě natáhla krk dopředu: »A co ty?« — »Páni, tak jsem se popletla, že jsem čepici stáhla s hlavy a strčila pod paždí —« A od té doby Šamu po každé smekne už před dveřmi kostela.

Š. H.

Letecké dni

(Psáno jako informace pro nováčky.)

Snad se to může někomu zdát podle nadpisu divné, že najednou se přetvořují studentské snímky ve sportovní rubriku, avšak ať nemá žádných obav. Náš podnik nemá s t. zv. leteckými dny nic společného, až snad to létání (ale od tabule). Tedy nejdříve vás musím seznámit s osobami, které se slavnosti účastní. 1. Kulometčík vulgo »Mašingver« (pořadatel a protektor). 2. Letkyně a letci. 3. Školník vulgo škelař (nejdůležitější osoba na gymnasiu, protože mnohdy zasáhne do prudkého boje jako »deus ex machina« rajskou hudbou svého zvonku a rozhoduje tak o osudu mnohých žáků). Saisona leteckých dnů: Libovolná vyučovací hodina před konferencí, avšak, stane-li se výjimka, i ta potvrzuje pravidlo. Letecký poplach začíná hlášením hlídky u dveří, která musí být ve službě velmi opatrná. Když se už nepřítel blíží, začnou se ozývat poplašné signály jako na př.: různé vzdechy, skřeky a hlavně pak zvučení prázdných hlav nepřipravených žáků. Rozhodný okamžik nastane vstupem kulometčíka do třídy — a to už je druhá fáze. Vlastní boj: Nepřítel si připraví zbraně, a to pušku, eh, pardon, jenom tužku a notes. Je-li v dobré náladě, začne hned zpředu. Tímto okamžikem se rozdělí celá třída ve dva druhy obrany, a to aktivní a pasivní. K aktivní obraně jsou odsouzeni ti, kteří něco vědí a mohou svých vědomostí užít v boji. Hůře je to však s pasivní obranou. Kryty se zde mnoho neosvědčují, a tak se stane, že siný stín žáka se zvedá pomalu z lavice — tahá ještě za záchranou brzdu: »Franto, šak ty víš, mrkni jenom na mne, nebo něco pošepť — neměj strachu« — a kráčí na bitevní pole. Prázdna hlava nejvíc zvučí, avšak na stupni to přísloví neplatí. Nevy-souká-li ze sebe nic kloudného, letí — skvěle letí — až dopadne do lavice. Po tomto prvním dopadu pumy do notesu se stává atmosféra dusnější, pumy létají rychle za sebou, obzvláště, dojde-li i na žáky, kteří mají honosný název »Flígršarša« nebo na repetenta s přídomkem »einjähriger, nich freiwilliger«. Avšak i hloupí mají štěstí a ubohého »šklubenta« zachrání signál zvonku, oznamující konec náletu. V přestávce se pak počítají ranění a jeden druhému vykládá, jak se mu vedlo a jakou měl kliku.

Jař.

T E X T Y

Nejvyšší dobro

Člověk se může tak bezvýhradně oddati nějaké konečné hodnotě nebo nějakému pozemskému dobru, že mu v duši nezbyvá místa pro dobro nekonečné, pro summum bonum. Pokládá pak dobro relativní za dobro absolutní, prokazuje dobru relativnímu úctu a lásku, jaká přísluší jen dobru absolutnímu. Neuctívá Boha, nýbrž modlu. Tím už je naznačeno, že zde je v činnosti náboženská potence člověka. Člověk jest bytost mající vztah k Bohu. Jeho nejhlubší touhou je touha po Bohu. Lidské srdce jest ustrojeno pro summum bonum. V lidské duši jest »absolutní oblast«. Je-li vědomí hodnot v člověku uspořádáno, odpovídá-li jeho subjektivní hodnocení objektivnímu řádu hodnot, je tato absolutní oblast naplněna skutečným summum bonum. Člověk však může řád hodnot zneuznávat i převraceti. Pak vstupuje do absolutní oblasti nějaké dobro konečné. Relativní hodnota zabírá v duši místo hodnoty absolutní. Člověk zbožňuje konečné dobro, a to má za následek, že pravé summum bonum pro takového člověka již vůbec neexistuje. Kdo se klaní modle, jest daleko od Boha. Člověk, v jehož srdci trůní modla, jest pro Boha a pro božský život nevnímavý.

Dr. Johannes Hessen, Wertphilosophie. E. Schöningh, Paderborn 1937, S. 216.

Křesťanství a pýcha života

Odsudme nauku dnes již běžnou, která ač v základu jejím jest egoismus, snaží se hrubým sofismatem dokazovati svůj původ z křesťanství. Tato nauka hlásá, že některé nepopíratelně pozemské zájmy jsou slučitelné s vyšší mravností, poněvadž prý »Ježíš vtělil se vzal na sebe lidskou přirozenost i její slabosti.« Tážeme se, které jsou ty slabosti, jež se zalíbilo Ježíši vzít na sebe? Byly něčím jiným než láskou a milosrdenstvím? Vzal na sebe stav se člověkem národnostní zuřivost? Nenávisť k cizinci? »Posvátný egoismus«? Rasový fanatismus? Dobyvačnost? Lásku k pozemským statkům? Někteří ze zcela pozemských vášní, jež máte odvahu oslavovati ve jménu jeho? Nezabráníme, aby se neprojevovala pýcha života, ale zabráníme jí, aby nečinila svým spoluvinníkem toho, jenž dal nejvyšší mravní příklad, jaký kdy viděl svět.

Julien Benda, Précision. Gallinard, Paris 1937, p. 41.

Život v Kristu

Jak lépe definovati světce než: živé ECCE; Kristus, ustavičné darování z lásky. Poznal-li Kristus vůli nebo přání Otcovo, plnil je ihned z lásky, z lásky k Otci a z lásky k nám. Světec jedná ve všem a snaží se ve všem jednati tak, jak by jednal Kristus, kdyby byl na jeho místě: neboť to není vlastním úkolem křesťana, aby opakoval, co učinil Kristus, neboť to jest nám zpravidla nemožné, nýbrž činiti to, co by Kristus konal na našem místě. To není jen nějaká vymyšlenost; to je skutečnost. Křesťan jest »druhý Kristus«; je třeba plniti, čeho si žádá toto krásné jméno. Žádá si, aby zlá vůle zhynula. Jan Předchůdce pravil: »Kristus musí růsti, já pak se musím menšiti.« Světec smýšlí jako Jan Křtitel; já ustupuje; Kristus se stává znenáhla vším. A nakonec neplatí již výrok svatého Jana Křtitele, nýbrž slova svatého Pavla: »Žiji pak nikoliv já, ale žije ve mně Kristus.«

Raoul Plus, Pour trouver Dieu au-dedans. Desclée de Brouwer, Paris 1937, p. 108.

E. Mach: ZAS

*Zas brodit se tichem
o bludišti večera
Před zrcadly hvězd
tma otřásá sítím*

*Zas bdít a nevidět
za řasami snů
Ve zrak se promítá
stín oplakaných let*

*Zas trpce chutnat přítmi
marného dne
K tanci myšlenek
smrt bubnuje své rytmy*

J. Kreysa: Chalupy ve sněhu.

UNIONISMUS

K. R.: Žeň sice mnohá jest...

Jistě je známo, jak velice leží sv. Otci na srdci sblížení s rozkolnými Rusy, i když na rychlý návrat jejich do katolické církve nelze v přítomné době pomýšlet. A přece jediné návrat do domu otcovského přinese pravou záchranu a znovuzrození Rusku i ruským vystěhovalcům, tolik trpícím. Pravoslavné duchovenstvo pro závislost na světské moci a hlavně pro nedostatek pevných zásad, které mají vždy po ruce katoličtí kněží, nezmožilo se na energičtější boj proti falešným naukám a nezdravým hnutím. Dnešní stav pravoslaví je desolátní: navenek se rozpadá ve spoustu nejrozmanitějších sekt a uvnitř je kněžstvo u inteligence v neváznosti — a nelze říci, že bezdůvodně. Nejvíce tím trpí mládež. Proto právě jí věnuje katolická církev ve své apoštolské práci nejvíce pozornosti. V Charbině, největším městě Mandžuska, kde žije mnoho Rusů, byl r. 1928 katolickým knězem založen internát pro ruské děti. Byli to většinou sirotci, kterých se neměl kdo ujmout. Jejich rodiče byli zabiti bolševiky. Z Říma od sv. Otce přišla peněžitá pomoc, z Polska přišli dva kněží východního obřadu, při internátu bylo zřízeno gymnasium, které má nyní 120 žáků. Pod vlivem apoštolské práce kněží skoro všichni žáci vyšších tříd ústavu stávají se uvědomělými, hluboce věřícími katolíky, kteří jsou hotovi veřejně obhajovat svou víru a v budoucnosti mohou mnoho učinit pro katolickou církev v Rusku. Do ústavu by chtěli být přijati i jiní, bylo by možno přijmouti i Japonce, mezi nimiž je dosud málo křesťanů, ale pro nedostatek hmotných prostředků a odborných sil nelze prozatím jejich přání vyhověti.

Krátká obětavá činnost katolických kněží v Charbině přinesla i jiný pěkný plod: mnozí pravoslavní Rusové lépe poznali katolické učení a nejen že sami se zřekli vsugerované nenávisti k církvi katolické, nýbrž zavrhnli často opakované lži a předsudky proti ní a veřejně obhajují její základní pravdy, pravoslavnými odmítané. Ještě nedošli k plnému

poznání pravdy, ale už to, že začínají studovat katolické učení a sympaticky se chovat ke katolíkům, znamená mnoho. Pravda, katolíci dosud musí v Charbině zápasit s hmotnými těžkostmi, které překáží víc učinit pro dílo Kristovo; dosud není většího kostela, ve kterém by bylo možno hájit, hlásat naše učení, není přednáškové síně, tolik potřebné, není dostatek vhodných knih. A přesto přese všechno se dílo daří a první ukázky žně po tak krátké, byť namáhavé práci vzbuzují veliké naděje do budoucnosti. Charbin je jen jediným klasem na obrovském poli unionismu v širé Rusi, která dosud marně čeká na příchod dělníků božích.

Speciálně pro práci mezi Rusy zřídil sv. Otec Pius XI. kolej Russicum (Pont. Colegio Russi, Via Carlo Cataneo, Roma). Tam se má vzdělat armáda dělníků božích, která by svou prací mohla zaplavit a Kristu znovu dobýt nešťastnou Rus, jakmile se poměry změní a Rusko bude otevřeno katolickým vlivům. Chápeme tedy, že Russicum je proto sv. Otci zvláště drahé a že je proto zahrnuje zvláštní přízní. — V Rusku zůstalo nyní na svobodě už jen 12—16 katolických kněží. Možno doufat, že sv. Otec, vida nejvyšší nouzi věřících, dovolí jít obětavým kněžím i s nebezpečenstvím života do Ruska. Prozatím obstarávají kněží vyšlí z Russica hlavně misie mezi emigranty, jako právě v Charbině, Paříži, Lovani atd. Podle přání sv. Otce má také každý západní řád mít vlastní východní větev. Každý řád má zvláštní poslání a plánem sv. Otce je uvést tyto směry a myšlenky také na pole unijní. Z řádů s východní větví jsou v prvé řadě redemptoristé, kteří na východě naší republiky a v Polsku rozvíjejí pěknou činnost. Rovněž jesuité pracují mezi lidem, ale hlavní jejich práce je vědecká a výchovná, vedou Russicum a řídí Orientální ústav v Římě, který je středem vědeckých studií, týkajících se pravoslavného východu. Jak blahodárná by byla pro Rusko činnost salesiánů, která u nás vyvolává radostný obdiv. Ještě nedávno psaly noviny, že v Rusku je na tři miliony bezprizorných, t. j. opuštěných anebo z domu uprchlých dětí, mladých tuláků a loupežníků, vedoucích často zhrublý a smutný život, pro které otcovská láska Dona Bosca a jeho synů by byla tak velikým štěstím. Na východní pole vstoupili i dominikáni. Zvláštní zmínky zasluhují kapucíni. Ti svým přísným životem a prostotou sv. Františka jsou zvláště povoláni pro práci mezi ruským lidem, na který měli vždy velký vliv ruští »starcí«, t. j. mniši, kteří prošli několika stupni mnišského života a ke kterým potom přicházeli lidé za duchovním poučením.

Mnoho se u nás mluví o cyrilometodějské tradici, o tom, že náš stát tvoří přirozený most mezi západem a východem, že my jsme povoláni v první řadě k práci na poli unie. A skutečnost? — Jesuité, kteří se v Římě připravují pro východní práci, jsou Španělé, Angličané, Američané — donedávna mezi nimi nebylo ani jednoho Čecha nebo Slováka. Mezi kapucíny vých. obřadu je mnoho Holanďanů, kteří mají celé roky velké obtíže s ruským jazykem, a není, jak se zdá, ani jediného Slovana. Podobně málo příznivé svědectví o ženských řádech. Na př. právě v Charbině otevřely františkánky r. 1932 pensionát pro dívky. Všechny sestry jsou Francouzky, kterým ruská řeč, ruská duše se zdají být o mnoho nepřístupnější než Slovanům. A co Russicum? Tam studují nyní dva Slováci, z Čech a z Moravy — nikdo. Což se u nás nenajde nikdo, koho Pán volá k aktivní práci na velkém poli unie?

V. Brožek: ODCHOD

*Aleje do dálky napjaté
bolestná harfa zní*

*Červená ústa a šáteček bílý
stisk ruky poslední*

*Pohřbeno všechno co ještě zbylo
lilie uvadlý stín*

Červánky zářící večerním

*temnem
plujete do hlubin*

*Skleněný úsměve na bílé tváři
rozbité střepy jež sní*

*Proč zvadlá lilie vůni svou
pláče*

proč harfa bolestná zní

*Poesie života mého
zakletá do černých řas nedozírné pláně
je poutník v labyrintu barev
Srdce mé rozžatá svíce
slepená z bláta a sazí
S pálničným víchrem
chvějí se po teskném koberci noci
Vtěriny mrazivé jdou kolem
a vrhají blesky
minuty opilé vůní
zapalují plameny ohně
a hodiny s rudými květy
hoří u křížovatek cest
Do dlaní chytám divoké blesky
plameny měním v ohnivý rým
a ani nedýchám
abych nezhasl světla majáků
jež s rudými květy hoří u křížovatek cest*

Narodil se Kristus Pán

K U L T U R A

In margine

Mystické tělo.

»Bytí údem znamená žítí, býtí a hýbatí se jenom duchem těla a pro tělo. Úd oddělený, nevidoucí již těla, k němuž patří, už jenom zaniká a odumírá; přece však se domnívá, že je celek, a protože se nevidí s částí těla, na němž by závisel, myslí, že závisí jenom na sobě a chce se sám stát středem a tělem. Ale že nemá v sobě principu života, jen bloudí a děsí se v nejistotě svého býtí, neboť cítí, že není tělem, a přece nevidí, že je údem těla. A když se konečně pozná, jako by se vzpamatoval a miluje se již jen pro tělo; lituje svých minulých poblouznění... Tělo miluje ruku; a ruka kdyby měla vůli, měla by se milovati právě tak, jako ji miluje duše... Adhaerens Deo unus spiritus est. Milujme se, neboť jsme Údové Ježíše Krista; milujme Ježíše Krista, neboť on jest tělo, jehož my jsme údové. Všechno jest jedno, jedno jest v druhém, jako tři Osoby.« Z »Pascalových myšlenek«. (Vydalo Laichtrovo nakladatelství, Praha; viz recenzi.)

Zeus mluví

Ó, bohové, poslyšte mě všichni a veškery božky, bych řekl vám, co mi srdce v prsou prohlásiti káže. Ať se nižádný bůh ani žádná božka nebeská úmysl můj překazit nepokouší, leč spolu všichni přisvědčujte, abych vykonal tato díla co nejdřív. Však koho bych znamenal, že bohů opodále pomýšlí buď Trojanům na pomoc chtít přispěti nebo Panachaiům, ten bleskem zasažen s hanbou vrátí se k Olympu, neb se ho chopě uvrhnu do Tartara mráкотného v dále, kde nejhlubší je propast pod země okrskem, tam, kde se práh měděný a železná brána nalézá, pod Hadem na tolik, na kolik nebe vzdáleno země: pak pozná, oč jsem mocnější nad bohy všechny. Nuž, bohové, toto zkuste, abyste to poznali všichni: medle zlatý spustice řetěz k zemi s výše nebeské, všichni se naň bohové zavěste a veškery božky: přec do pláně na zem nestáhněte s výše nebeské Zeva Kronovce, třeba jste se velmi namáhali všichni. Pakliže bych za řetěz chtěl i já opravdu zatáhnout, se vši všechny zemí a mořem bych vzhůru vytáhl, pak bych tento řetěz kol Olympa vrcholku uvázal

pevně a tak by visíc se to vznášelo ve vzduchu všechno. Nad bohy já o tolik předčím a pozemšťany lidmi.

Ilias VIII. 5—27.

Tato stránka Iliady stojí za přemýšlení. Předně ukazuje, že náboženské představy starých Řeků byly velmi nedokonalé. Bohové byli vlastně jen vyšší lidé, lišící se od jiných lidí jen nesmrtností, jinak podrobeni všem vášním a slabostem lidským. Olymp jest jen božskou transposicí lidské, velmi lidské domácnosti, v níž hlava rodiny má co dělat, aby si uhájila svoji autoritu. Náboženské představy primitivních národů přírodních jsou ve srovnání s řeckou mythologií daleko vyšší. Divoši kanadští podle zprávy P. Lallementa mají představu Boha jako původce všech věcí: vzývají ho na lovu, při plavbě na moři, prosí ho o pomoc v nemoci a neštěstí. (A. Lang, Myth, Ritual and Religion, II, 68.) Podobně divoši v severní Rhodesii, nejinak kmeny starosibířské. Nejhlubším základem primitivního náboženství podle Ch. Dawsona není víra v duchy nebo mythické bytosti, nýbrž nejasné tušení nadsvětého ducha, nesmírné nadpřirozené síly, která jest takřka mořem bytí »pelagus substantiae infinitum et indeterminatum. (Ch. Dawson, Progress and Religion, 5. ed., London 1937, p. 90.)

Jiná otázka: troufá-li si Zeus přetáhnouti všechny ostatní bohy, cítí-li se silnějším nad ně, je to mocný rys monotheistický. Předpokládáme-li že dnešní primitiv reprezentuje smýšlení a život pračlověka, vnucuje se otázka, co je původnější: víra v jednoho Boha či víra v mnoho bohů. Bereme-li zřetel k nejnovějšímu badání o náboženském životě primitivů, můžeme odpovědět bez okolků: polytheismus je druhotná, úpadková forma náboženského života, jakýsi pokažený monotheismus, v němž však představa o jediné nejvyšší bytosti nikdy není úplně zastřena.

Student a náboženství

»Nevěřím v Boha, Zjevení, Církev, věřím jen vědě, jen tomu, co se dá zkoumati smysly nebo rozumem.« To je řeč nevěřících v naší době. Po nich to opakuje nejeden student. Netouží nijak přesvědčiti se, zda jest všechno tak, jak tvrdí nevěrci. Neví, že nevěrec musí věřit třeba i smyšlenkám, jen, aby mohl zůstat nevěrcem.

Namítneš: »Jak mohu věřit v tajemství víry?« Táže se: »Je věda prosta tajemství?« Má jich více než víra. Co je to obrovské vědní poznání proti všem těm vědeckým záhadám, které má věda ještě vysvětliti? Holé nic. Tvůrce — Bůh je nevyzpytatelný.

Vskutku mezi neskreslenou pravou vědou a katolickou vírou není naprosto rozporů. O tom je přesvědčen každý poctivý vzdělanec. Nefalšovaná historie nám to jen vždy potvrzuje, že je tomu tak. Co již se vystřídalo ve všech dobách vynikajících učenců a při tom katolicky hluboce věřících a naprosto si nezažali, jestliže modlili se růženec a rozjímali o věčných pravdách. Jen hlupci by se mohli takovému Voltovi, Barrandovi, Pasteurovi, Marconimu a ostatním smáti.

Nezaměstnanost vysokoškolské mládeže.

Mnoho mladých lidí v Praze, kteří po absolvování střední školy nemohli nalézt místa, pokračuje jen proto ve studiích na vysokých školách, mimo to někteří studují dále i na fakultě jiné, nepodařili-li se jim včas nalézt zaměstnání praktické. Ti však, kteří se domnívají, že universitní titul by měl poskytovat právo na určité postavení, budou litovat. Nejvznešenějším posláním vysokoškolského vyučování jest šíření vzdělanost bez ohledu na praktickou užitečnost. »Diplom není důvodem pohledávky, kterou máme u společnosti,« pravil jeden filosof. »Vím, že odevdávna se pokládá studium za povýšení v sociální hierarchii a nikoliv v hierarchii ducha. V budoucnosti bude třeba se rozhodnout pro to, učit se jen z vědyčtivosti.« Oddělme praktický profesorní zájem od vznešeného poslání vysokých škol, jež záleží v co největším rozšíření vzdělanosti a humanismu. To je hledisko filosofické. Mládež musí uznat jeho platnost, ale musí, bohužel, počítat i s naléhavou životní skutečností! »Primum vivere, deinde philosophari.«

Revue »Tak« č. 21.

Národní hospodářství.

V Americe byl právě vynalezen stroj na ničení obilních »přebytků«. Dříve totiž házeli obilí do moře, což podle mínění národohospodářů bylo nejlepším prostředkem pro udržení cen. Avšak ryby obilí sežraly, začaly tloustnouti a nebývale se množily, a to pochopitelně způsobilo obrovský pokles cen ryb. Co tedy? Naházeti je zpět do moře? Tak ty ryby sešrotovali a prodali za babku farmářům na hnojivo. Hnojivo z ryb se výborně osvědčilo a obilí pučelo jen což. Ceny obilí se ovšem zase zhroutily. Tak je zase naházeli do moře a historie se opakovala od začátku. Chudáci národohospodáři bledli a hubli zoufalstvím a mučivou otázkou, co s obilím a rybami. Až konečně přišel tento nový stroj. — Opravdu, nekonečná je pitomost lidská!

»Rozpravy« č. 11 až 12.

Otcové a děti.

»Snad od někoho bude pokládán za zaostalost náš názor, že někdy, u některých dětí, nevyhneme se použití výprasku; ale myslíme, že doposud platí zásada »škoda rány, která padne vedle...«

Po našem soudu v těchto případech je jediné vhodné místo pro výprask, a to jsou hýždě. Silný polštář tuku a tuhá kůže s poměr-

Stále se pyšníme, že jsme národem Husovým, Komenského a Masarykovým, ale jsme jím jen na papíře nebo v ústech. Skutečnost je jiná. Hus, ačkoliv mnoho pochybil, byl zbožný. Komenský představuje si školu jako dílnu lidskosti, kde by vládl Bůh. Snad mnohemu by nebylo příjemné, kdyby četl, co napsal Komenský: aby žádný nevěrec nevstoupil do školy, která má naučit znáti Boha. A zesnulý prezident Osvoboditel, T. G. Masaryk to řekl zcela nepokrytě »Věda a filosofie nemohou nahraditi náboženství.« a ještě: »Náboženskou lhostejnost pokládám za největší hřích dnešní doby.« Tohle hlásá Církev ode dávna.

Náboženství musí se státi studujícímu dorostu majákem, zářícím na cestě životní, poněvadž je zmítán jednak vášněmi v době pohlavního dospívání, jednak bojem o světový názor. Těmto životním překážkám neujde nikdo a každý musí hleděti, aby neztroškotat a měl pevnou náboženskou průpravu. Jen takto vyzbrojenému inteligentovi podaří se proplouti šťastně Scyllou a Charybdou.

Jistě není každému známo, že lépe než Beethoven nemohl jiný hudební genius vyjádřiti boj o smysl života. V jeho nedostižné a slavné poslední symfonii D-moll, zvané »Deváté«, nám představuje sebe sama, jak bojuje mezi světem ovládaným nezkrocenými vášněmi, nespokojeností i vši lidskou zlobou a mezi Bohem, Tvůrcem pravé radosti a nadzemské blaženosti. Ludvík van Beethoven se tu dopracoval k pravému poznání Boha, jehož nade vše miloval. Mnozí historikové hudby nás chtějí přesvědčit o tom, že Beethoven neměl ničeho společného s náboženstvím. Beethoven však katolicky žil, trpěl a umíral. A tak i tvořil. Hledal Boha celým životem. Před smrtí přijal Svátosti nemocných. Prof. Frant. Kolář.

● surrealismu

Jako tvůrčí akt umělcův musíme chápati výsledek oné činnosti, kterou vyvíjí ve své duši. Nemíním tím tedy práci jeho ruky, nýbrž práci jeho genia. Je však zároveň tvůrčí a základně tvořivá aktivita, s jakou poznává, aby tvořil, a ta aktivita je podnícena velkou láskou. Jak organizuje umělec výrazové prostředky, jest jeho věcí. Nelze pomíjeti řád, poněvadž je předpokladem jistoty a harmonie, a není možno nespolehat především na intelekt, jehož volba se opírá o poznání citu i vůle. Není možno za základ umění postavit toliko fantasií (dokonce fantasií pasivní, podléhající automatismu náhodných asociací), výše nedisponovanou. Úkolem umělce jest totiž sdělit se o své poznání, jež jest takového rázu, že přímo vyžaduje vyjádření uměleckého. Tento princip by bylo možno charakterisovat jako umění celého člověka pro celého člověka, celé duše pro celou duši.

Fantasie je jednou z duševních činností, a není-li korigována a řízena k vlastní aktivitě, stává se mechanickou a zrudnou. Odpovídá fantasii zvířete, dopouští se zrady na intelektu, plichtí a mate pohled člověka. (I nejtypičtější surrealisté z této důslednosti utíkají.) Mrzačí svět a skutečnost, neboť není svobodná. (Viz názor, že umění je deformace skutečnosti...) Nezachycuje věci nadreálných podává, co jest mimoreálné, nereálné. Říká sice někdy ztájenou pravdu, ale také lže, a neví o tom, že lže. Nevede k světlu a jas, nýbrž mate a zastírá.

Dopouští se ve své nesvobodě křivdy na přirozené logičnosti a přirozeném řádu. Tím směrem se nese poznání surrealismu, neboť jeho kredem je zvůle a pohodlí. (Aby nevznik omyl: umění nelze ochudit o složku iracionální, neboť má být výrazem totality lidské duše. Právě jako není uměním rozumová spekulace, není

ně menším množstvím hmatových tělísek, zmírní vzteklé nebo prudké rozpráhnutí, ale přece jen pružné a odolné svalstvo pocítí veškerou »mravní« tíhu rákosky, docela ne — metafysicky... jediné hýždě jsou vhodným (a také klasickým) eldorádem Erynií.

Tedy heslem rodičů necht je: hýždě — rákoska — a rozvaha!« (Časopis domácích pánů »Domov«.)

Ozvěna.

Byla chladná měsíční noc s jehličkami jinovatky, v pozadí se kovově leskla hladina rybníka — tichá, tajemná a nepohnutá — všude kolem ten nezachytitelný svit měsíce, stříbrné nitě, které spřádá a v jejichž pavoučí nás zachycuje pohádka.

Ticho — velebné ticho nekonečných modravých a mlčících prostorů — — —

Jako by někde v tajemných dálkách svítalo.

Časem jen list, zbloudilý posel podzimu, zašuměl pod osamělými kroky — takovými podivnými kroky dvou lidí — snad blízkých duší a dalekých životem — dvou lidí, kteří se nesešli a kteří se nesejdou — snad — jen ve smrti.

Kroky v mlhu krácející a do mlhy ztracené — — —

Tam — někde ve stínu ztichlých domů usnuly, aby se více nevzbudily — — — a přece zbyla v myšlenkách jejich ozvěna.

Což je na světě krásnější ozvěny nad tu, kterou zanechaly kroky přítele? A že to byl přítel, člověk cítí v srdci — neříká nic, nic se neptá — a nic nechce, jen se modlí — — —

To snad za tu krásnou, světlou chvíli Bohu děkuje — — —

H. Červinková.

Paradox komunismu.

Komunismus staví na naprostém hmotařství. Vychází z něho a chce hmotařstvím spasiti a vyléčiti svět. Ale za rohem se mu vyšklebuje jeho vlastní podstata. Všechna zla, která chce komunismus léčit a která byla a jsou skutečnými zly, povstala jediné z hmotařství, z toho, že ti, kteří si říkali křesťané a měli moc a vládu v rukou, křesťany nebyli, nýbrž prakticky, často i teoreticky vyznávali hmotařství. Hmotařství jim dalo zapomenouti na Kristovo učení, hmotařství jim nedalo viděti v lidech, i v nejobožejších, bratry v Kristu, k nimž máme povinnost právě křesťanskou pomoci jim, usnadniti jim život, dobýti jim spravedlnosti, aby snáze uvěřili v Krista a jeho učení. Had, hada-li nepozře... Materialismus chce léčit následky, které

jím ani horečnaté blouznění. Osvobozovati jednu složku duševní činnosti, t. j. fantasii, a stavět ji jako princip umění jest vytrhávati z celku, co do něho patří.) Surrealista očekává, že poznání přijde samo, a zaplétá se do nebezpečné hry. Netvoří, nýbrž potvoří. A k tomu jej ovšem neopravňuje jeho mínění o svobodě, která je zvůli, nesvobodou a otroctvím, o duševním mechanismu a automatismu. Proto lze básníku surrealistovi vytrhávat umění z přírozeného řádu a stavět je třeba i proti životu.

B. Půža

sám v jiných podobách napáchal. Má teď slovo. Prozatím dokonce mnoho slov. Snad proto dopustil Bůh jeho řádění, v materialismu komunistickém, aby mohl ukázati, že je právě tak bezmocný a zhoubný, jako otec jeho, materialismus dědů našich, materialismus liberálních.

Brait.

»Na hlubin« č. 12.

N O V É K N I H Y

»Starokřesťanské hymny«. V básnickém překladu Jana Dokulila vydala edice Akord v Brně 1937. Stran 105. Cena 19 Kč. — V edici Akordu vydává Jan Dokulil básnický překlad souboru starokřesťanských hymnů církevních, vybraných většinou z římského breviáře. Snadno lze si domyslet, co zlákal Dokulila, kněze a básníka, k této práci: zpěv srdcí věřících a milujících, skrytých z valné části v anonymitě, zpěv vyrostlý z liturgie, tvárněný nejen silou ryze básnivou, nýbrž i plností Ducha svatého, zpěv rodivší se z křesťanských protikladů světla a tmy, života a smrti, dne a noci, pravdy a přeludu, jarosti a mdloby, nemůže nevzbudit ozvěnu v duši Bohu oddané. Hymny starokřesťanské se nevyznačují formálními umělostmi: veškerá jejich krása je právě v prostotě, střidmosti a plnosti výrazu. Právě tato sporost slova byla asi největší obtíž pro překladatele. Právem pohrdl básník vzorem starších překladatelů, kteří usilovali o uhlazenost, zcela cizí poesii starokřesťanské. Spíše se snažil přelít do kadlubu české řeči sílu nadšení a vroucnosti, lapidarituru obrazu a žár citu. Myslíme, že se mu to podařilo dokonale.

K. Trnka O. P.: »Dr. Karel Sonnenschein, apoštol charity«. Vyšlo ve sbírce »Vítězové«, r. IV., čís. 9. Olomouc, Slovenská 14. — Zakladatel Sociálního studentského sdružení, veliký kněz a apoštol periferie, Dr. Sonnenschein, patří mezi ty, kdo se v dějinách lidstva zapsali zlatým písmem. Život Sonnenscheinův se čte jako román, zatím však je to více než obyčejná skutečnost, je to hrdinné a důsledné sebeobětování pro trpící lidstvo až do posledního dechu. Vidíme apoštola, který pochopil smysl křesťanství, vidíme kněze, který důsledně ve všech strádajících viděl trpícího Krista. Ano, takové kněžství vzbuzuje obdiv a strhuje k následování. Člověk, který vykonal tolik věcí, jenž se doslova uštvál ve službě lásky k bližnímu, jenž tisíce obšťastňoval, sám zůstal duševně osamocen. Ale žil v něm Kristus. Tento svazek »Vítězů« by měl mít každý student a každý kdo chce vidět, co to znamená být křesťanem.

Arnošt Oliva: »Mše svatá«. Nakladatelství V. Kotrby v Praze. Stran 490. Cena 24 Kč. — Vlna touhy po náboženském zvroucnění vzdouvá se po katolickém světě. Křesťan nechce být pouhým divákem při liturgických úkonech své víry, nýbrž touží nořiti se spolu s knězem ve hloubku jejich symbolického a mystického obsahu. A je to obzvláště střed katolické bohoslužby a její vyvrcholení v nekrvavé oběti mše svaté, do jejíž tajemství chce spolu s obětujícím knězem vnikati duše věřícího křesťana, aby v suchoparu pozemského života napájela se novými a novými zdroji živé vody božích milostí. Této zvýšené a zmohutnělé touze včas vychází vstříc Kotrbovo nakladatelství hutnou knihou Arnošta Olivy »Mše svatá«. Autor zasvětil čtenáře do podstaty nekrvavé oběti Kristovy a seznámil jej s bohoslužebným rouchem a bohoslužebnými nádobami, provádí věřícího křesťana od vstupních modliteb mše svaté do

posledního jejího evangelia, seznamuje ho s jednotlivými částmi a jejich postupem, vykládá a vhodnými příklady osvětluje jejich podstatu i význam, a při každé z nich dává podnět k tak velikému bohatství rozjímavých myšlenek a dobrých odhodlání, že pozorný čtenář knihy Olivovy bude prožívat mši svatou s neustoušenou radostí.

LP.

Pascal: »Myšlenky«. Přeložil A. Uhlíř, vydal J. Laichter v Praze, 1937. Stran 350, cena 50 Kč. — Není nám dáno, abychom tu kritisovali Pascala; chceme si jen všimnouti chvályhodného vydání jeho »Myšlenek«. Neboť vydání jedné takové knihy může být činem užitečným než desítky sjednocovacích konferencí a učených úvah o užitečnosti křesťanské spolupráce. Pascal, muž, který v sobě přemohl na konec Jansena, i všechnu skepsi, může nás uvádět na cestu zpáteční. Všichni musíme zpátky, všichni se musíme stát, nebo všichni už jsme konvertity. Naše cesta zpátky nebude reakcí, poněvadž reakcí byly bludy — reakcí proti pravdě. Naše cesta zpátky, jak nám ji víc nevědomky než vědomky ukazuje Pascal, musí jít zpět do doby gotiky. Nebude to ovšem pouhý návrat do historie, zachytíme všechna zrnka pravdy, jež byla v proudech heresí, zachytíme všechno, čím byla lépe osvětlena, kde byla plněji uskutečněna velká pravda Boží. Bude to v praxi cesta k plnému Božímu životu, v myšlení cesta k sv. Tomáši. Vítáme vydání Pascalových »Myšlenek« muži, kteří se nehlásí k Církvi; i když v komentářích ke knize, jež jsou psány v duchu protestantském, se nedovedli zdržeti protikatolického zaujetí, na něž musíme naše čtenáře upozorniti. Vážíme si však těch fragmentů, poněvadž je Pascal dopsal svou vpravdě křesťanskou smrtí. Jí nám tento velký hledač pravého Krista ukázal, kam a jak se máme vracet: do mystického Těla Kristova — do Církve, pomocí svátostného Krista, od něhož jsme se i my vzdálili, jemuž jsme unikali, jehož jsme se zříkali, jež jsme ukřižovali.

—cm—

Platon: »Faidros«. Přel. Fr. Novotný. Vyšlo u Laichtera. Cena 18 Kč. — Fr. Novotný připojil k řadě svých uměleckých překladů Platonových děl překlad dialogu »Faidros«. V době, kdy kvapem ubývá lidí s klasickým vzděláním, je možno jen vítat překladatelskou činnost Novotného. Otvírá tak poklady, které by jinak zůstaly v originále nepřístupny. Dialog »Faidros« není jen filosofickým pojednáním o souvislosti mezi tělesnou láskou, krásným šilením a touhou po nejvyšší kráse, nýbrž je zároveň uměleckým dílem jak svojí básnickou dikcí, tak malebným koloritem prostředí a nálady, do něhož je zasazen. Snad měl prof. Masaryk na mysli právě Faidra, když napsal, že »proto měl k Platonovi tak intimní vztah, že byl filosofem a básníkem zároveň.«

—od.

Aristoteles: »Etika Nikomachova«. Vyšlo u Laichtera v překladu Antonína Kříže. Cena 42 Kč. — Nikomachova etika v překladu Antonína Kříže zaujímá přední místo v řadě překladů filosofických klasiků, vychá-

zejících v Laichterově filosofické knihovně. Tento spis, nejdůležitější a nejsoustavnější ze tří Aristotelových etik, byl po věky jedním z nejčtenějších. Aristoteles v něm vyložil zásady pravé spravedlnosti, při čemž nikdy neztratil s očí překážky, jež se mohou postavit v cestu člověku, usilujícímu o sebezdokonalení. Reálním postojem k životu se stalo právem jeho dílo důležitou oporou pro scholastickou filosofii a neztratilo ani dnes na aktuálnosti a svěžesti. Kniha vyšla v dobrém, moderním překladu. Text je opatřen úvodem do Aristotelovy morálky od překladatele a obšířnými poznámkami. Byla zachována vnější i slohová úprava, na kterou jsme zvyklí z překladů Platonových dialogů Dra Novotného, vycházejících u téhož nakladatelství. V dohledné době vyjde v téže knihovně překlad *Politiky*, která v Aristotelově plánu je v úzkém vztahu k etice. —jer—

Stefan Zweig: »Triumf a tragika Erasma Rotterdamského«. Vydal Laichter, Praha 1937. — Že se nějaký omezený stoupenec všelijakých pacifistických a panevropských hesel může shlédnouti na osobnosti, jejíž životní tragiku zavinila v neposlední řadě podobná jalovina myšlení, to lze ještě pochopit. Rozhodně je už povážlivější, když se z takových omylů dělají recepty pro dnešek, jak se to právě děje v této, vzhledem k Zweigově slávě ku podivu špatně ušité knize. On je to totiž autor takový: zamíchal hezky řádem hodnot, vytáhl si a na přední místo postavil rozum, humanitu, toleranci a všecko ostatní, co k tomu patří, a protože či přestože je tím Erasmus obdařen v té míře, že to až vede v rozhodných chvílích k zápecnictví a rozkolísanosti charakteru, budiž pochválen a ostatní, kdož projevují pevnost ve víře i v její obraně, nezaslouží si ovšem než nadávek do zelotů, fanatiků a omezců. Zkrátka řečeno, je to kniha zlomyslná, k Církvi hrubě nespravedlivá, pro svůj povýšenecký postoj k době, o níž jedná, porušuje nejprimitivnější historické metody a k zakrytí jejích slabin nestačí snaha po řemeslných efektech. kd

Alexis Carrel: »Člověk, tvor neznámý«. Vyd. J. Albert v Praze, v překladu dr. V. Tůmy. Stran 350, cena 50 Kč. V této knize dostáváte se do zcela jiného ovzduší, než jsou úmorné traktáty tak zv. moderních učenců. Carrel není filosof, je především vědec, lékař, který používá všech prostředků moderní vědy, k nimž jako ředitel Rockefellerova ústavu má zajisté přístup. Avšak obraz člověka, který podává, je zcela vzdálen zmrzačeným obrazům člověka většiny pozitivistických antropologů, protože je to pokus o postižení toho, co je v člověku opravdu podstatného. »Od renesančních dob« praví Carrel, »tělo i duch byly rozděleny. Hmotě byla připisována větší reálnost než duchu.« Celou Carrelovou knihou se vine myšlenka, že duch je skutečnost, a to skutečnost nejen rovnoprávná hmotě, nýbrž realita prvotní, která působí a utváří hmotu, především hmotu organickou. »Každý stav vědomí má příslušný výraz organický« a proto modlitba a kontemplace mají reálný vliv na organismus. Carrel se ostře ohrazuje proti psychoanalýze, která obrací mysl pacientovu k sobě samému a tím ještě zvyšuje jeho nevyrovnanost. Poukazuje, jaký ozdravný vliv má spění člověka mimo sebe v náboženském rozjímání a meditaci — něco, co většina lékařů dnes přehlíží z pozitivistického předsudku, že to jsou věci ilusorní a ne-sktečné. Je zásluhou Carrelovou, že na tyto věci poukazuje jako lékař a jako vědec, který žije uprostřed moderní civilizace v New Yorku; tím větší je průkaznost jeho tvrzení a tím větší jejich cena, neboť přicházejí ze země, odkud jsme slýchávali poněkud jiné hlasy. Bude zajisté překvapení z většiny jeho tvrzení; což mají opravdu reálný podklad zářky,

záračná uzdravení, podivuhodné zjevy v životě svatých? Zde je lékař světové pověsti, nositel Nobelovy ceny, který toto všechno přiznává: tím větší tedy důvod, aby tento hlas byl přijímán opravdu vážně. rv. **Erbovní knížka na rok 1937.** Vydal Řád v nakladatelství Ladislava Kuncíře. Kresby a grafická úprava Břetislava Štorma. Stran 75. Cena 21 Kč. — 3. ročník Erbovní knížky přináší opět řadu pozoruhodných studií o heraldice československé. Zvláště upozornujeme na kritickou stať Karla Schwarzenberga o dobrých a špatných realizacích státního znaku, na článek docenta Komenského university v Bratislavě dr. Húščany o znaku zvolenského župana Donča, na článek konventuála emauzského P. Ostrovského o znacích a pečetích zaniklých klášterů benediktinského řádu v Čechách a na pojednání dr. Lifky o znaku Vojtěcha Lanny. Snahou redakce Erbovní knížky opět bylo povzbudit zájem o heraldiku, která je v našich zemích ještě dnes stále zneuznávána a odstrkována. Doufejme, že se jí to podaří a že tato jediná heraldická ročenka v Československu se stane jedním z úhelných kamenů národní kultury.

Vladimír d'Ormesson: »Profil politické Francie«. Vydal L. Mazáč, Praha II., Spálená 53. Stran 136. Cena 15 Kč. — V dnešní nejasné situaci mezinárodní je pro nás zvláště důležité, abychom poznali dokonale své spojení a tu především Francii. Jaká je vůbec dnešní politická Francie? Jaké jsou předpoklady francouzské politiky? Vladimír d'Ormesson zabývá se ve své knize »Profil politické Francie« těmito i všemi podobnými otázkami, které si dnes klade kdekdo. Podrobným rozбором povah tří velikých státníků, radikálního revolucionáře Clemenceaua, opatrného advokáta Poincaréa a romantického skeptika Brianda, zjišťuje základní rysy francouzského politika. Zabývá se rozvojem ducha Francie a zvláště dnešního pokolení, které získalo opět Francii vůdčí postavení ve světové politice. Autor řeší problém mladé generace, která se i ve Francii hlásí ke slovu a nezapomíná se zmíniti ani o možnostech diktatury ve Francii a o otázce budoucího poslání Francie.

Bauer, Kapras, Koudelka, Slavík: »Státníci dneška I.« Vydal L. Mazáč. Stran 170. Cena 20 Kč. — Sborník tento podává čtenáři obraz života a díla čtyř vynikajících státníků, t. j. Hitlera, Mussoliniho, Roosevelta a Stalina. Osobnosti těchto státníků vystupují v rámci prostředí, kterému jejich silné individuality dovedly vtisknouti svůj ráz. Vnitřní i zahraniční politika státu, v jehož čele stojí buď jako demokratičtí presidenti, neb jako diktátoři, má trvale pečeť jejich osobnosti. Autorům díla podařilo se zachytiti zvláštnosti jednotlivých státníků v rysech poměrně stručných a ukázati jejich výraznou charakteristiku, i když studie mají mnohde ráz spíše informační než hodnotící. Je přirozené, že se konečně autorům nepodařilo vymaniti se i z určitého ideologického zaujetí. Jako úvod k podrobnějšímu vlastnímu studiu je to však kniha dobrá.

»Zlatoroh«, jihoslovanské pohádky, přeložil Jan Hudec. ilustroval K. T. Neumann. Stran 68, kart. cena 12 Kč. — K dosavadním svým známým dobrým sbírkám pohádkovým vydalo právě nakladatelství L. Mazáč v Praze další ne drahou knihu pohádek národa jihoslovanského s barevnou obálkou Zd. Buriana. V ní se zračí zvláště dobrá ruka pořadatelova, který dovedl vybrati vhodné pohádky tak, aby byly zastoupeny co nejtypičtějšími ukázkami všechny tři jihoslovanské národnosti, srbská, chorvatská i slovinská. Naši mládeži stává se tak v dokonalém přehledu lehce přístupným vzácný poklad pohádek bratrského národa slovanského. Vhodné ilustrace Neumannovy jsou velmi pěkným doplňkem tohoto zdařilého výboru.

Hádanky

Vladislav Maňoušek, redaktor,
Brno a Boskovice, Morava

II. TURNAJ

Set vylosovaných řešitelů tohoto turnaje (hádanek z č. 4—8) bude
měneno cennými knihami.

UJEDNEJTE SI HÁDANKÁŘSKÝ SBORNÍK VTIP SE!

62. Přesmyčka časová. 6
prof. Stratilovi: »Věna«,
Reptin.

VAŠE CELE NOVÉ! (3/4)

63. Výpustkový ráček. 7
Všetinským hád. J. Brhel.
mlý jezdec hlavu ztratil
lovenským králem;
vrátil se zpět a našel ji
másta na okraji.

64. Rebus. 8
V. Hejtný, Radnice.

a a

65. Záměnka. 7
J. Dubový, Kroměříž.
S »de« hora v Čechách,
zde žijí v Nilu.

66. Roháček. 5
skohradišským J. Z., Praha.

křestní jméno Edisonovo
pár
kancelářská zkratka
poloměr

67. Početní hádanka. 8
J. Bednárek, Vojkovice.
»Praví sestře: »Dej mi dvě
jablka pak budu mít dvakrát
tolik jako ty!«

Sestra odpověděla: »Dej ty mně dvě
jablka a budeme jich mítí stej-
— Kolik měl každý jablíček?

68. Háčkovka. 8
J. Gabriel, Kroměříž.
»Jstu kráček starý...
zlíbený a velmi

69. Čtvercovka. 5
Lok, Kyjov.
město v Itálii,
asijský stát,
jihoslovanská řeka,
ozdobný trom.

70. Vsuvka. 7
K. Trunda, Brno.
»Co obchodní listiny-li
připádku pták vnikl,
byste nevěřili —
jiný pták tu sítí!

71. Rebus. 8
M. Poul, Nová Ves.

P N N N

72. Žertovka.
Semper, Kyjov.

Který z vás to slovo zná,
které tři ztk spolu má?

73. Čtvercovka. 6
O. Knessl, Praha.

svatá kniha,
chová zvěř,
člověk-stroj,
jinak vlně,
stát v Africe.

74. Obložka. 7
Mil. Novotná, Brno.
Obložený pták ze severu,
poloostrov je, na mou věru!

75. Sloučenka. 6
P. Odehnal, Málhostovice.
Dva zpěvné hlasy za sebou
dají horninu vyřelou.

76. Rebus časový. 8
Cld, Tišnov.

6. XII. Y 500 R

77. Dženka. 6
P. redaktorovi: K. Jurák.
Pan redaktor hádanek
potřebuje pro rubriku
kteří vydrží u ní celý rok.
(Pozn. red.: Nejen jeden, ale
deset!)

78. Záhadný nápis. 5
A. E., Kostelec n. Orlicí.
Zde tří vejce. B.

79. Sloučenka. 6
V. Bartoněk, Nikolčice.
Zvíře a ráčkem jméno jisté
dává ti soutěž v našem listě.

80. Boháček. 5
L. H., Olomouc.
opeřenec,
zvíře,
míra,
souhláska.

81. Zvratka. 5
A. Klein, Olomouc.
I II žena z bible známá,
II I Německa »záchrana«

Slovenský kútik

82. Premiestenka. 8
K päte dajte z muža hlavu,
ženskú máte hneď tak pravú.

83. Prietomýčka básnická. 8

V LADKO. ČÍS?

84. Zámienka. 6
V Metadle on lietá — s »oc.
z »Bible« sa pozná — s »ac.

85. Vsuvka. 5
Že v číslach koryš,
v vtáka sa zmení, veríš?

86. Rebus popianý. 7
Vozidlo, hlas slepky a nápoj,
pohorie v Azii na mape si pohľadá.

Řešení II. turnaje 18. roč. »Jit-
rak«. 31. Láhev, anoda, holič, edice,
váček. — 32. Škola, štolá. — 33.
Hýl, pahýl. — 34. Sůl nad zlato.
— 35. Atom, aton, Amon, amen,
rmen. — 36. Střom, strop. — 37.
Parnasie. — 38. Ora et labora! —
39. Háv, Váh. — 40. Přeslice, pře-
slička. — 41. Hrad Křivoklát. —
42. Veselé velikonoce! — 43. Lás-
ka, laská. — 44. Mára, Marta. —
45. Hádanek (»ka« nad »ha«). —
46. O-Čilka. — 47. Vlastnosti vášně,
dobře vedené, je, že broustí rozum
a zdesateronásobuje vzmach vůle.
Nic velkého se neděje bez vášně.
Pascal. — 48. Blíží se maturita.
— 49. Kozáci, olovo, zve. Ave,
co, i. — 50. Panama, palma. —
51. J, skříž, parta, myrta, rosa, a.
— 52. So-kot-ra. — 53. Strážnice.
— 54. Myšlenko ty všemohoucí,
sámě tvoje sotva padne; už je stromem,
z jehož větví rozléta se bla-
hol ptáků. — 55. Za toku, záto-
ku. — 56. Silvestr Braitto. — 57.
Popel, opéra, pero, ero, la. — 58.
Nerv-osa. — 59. Májová pobožnost.
— 60. Akord. — 61. Kyjov, Dijon,
Nitra, Turin, Ancona. — 62. To-
boisk. — 63. Co se ti v rubrice
líbí, pověz též rád jiným, co ti
není vhod, sděl to vždy jen nám!
— 64. L-ab-e. — 65. Kapr, kafr.
— 66. Jetei, akcie, Nancy, Česno.
Egypt, polyg. — 67. Archimedes. —
68. Budou prázdniny. — 69. Pa-
lác, Amos, los, as, c. — 70. Otava.

Listárna hádanek.

Při záhlavkách řešení neb příspěv-
ků uveďte vždy svou plnou adre-
su. »Řepčín«! — Nové řešitele a
příspěvatelů srdečně vítám a dou-
fám, že další desítky je budou ná-
sledovat. — Hád. z Brna mohou
přísp. a řešení odevzdat na gym.
Legion. 14. — Odměny za loňský
II. turnaj a letošní I. budou do
vánoč všem rozeslány. — Řešení I.
turnaje možno zaslat do 15. prosin-
ce. — Sdělení jednotlivcům příště.
Vojt. Maňoušek.

**Přehled světových i domácích událostí,
hodnocených ze stanoviska katolického a národního, přináší
jediný nezávislý a nadstranický týdeník v ČSR,**

O B N O V A

**Hlavní spolupracovníci: Belloc, Berounský, Braito, Claudel,
Durych, Hertl, Jehlička, Krlín, Peřich, Renč, Vach, Weirich**

Roční předplatné Kč 35.—

Administrace: Opava, Dolní náměstí 18

Čtyři čísla nezávazně na ukázkou

Spolek katolických akademiků MORAVAN vydává:

AKORD, REVUE PRO KULTURNÍ SYNTHESU

Oddíly: Život a věda (řídí dr. Habáň a dr. Hegr). — Poesie (řídí Miloš Dvořák, přispívají Čep, Dokulil, Lazecký, Renč, Zahradníček). — Umění (řídí dr. Králík a ing. Pospíšil). — Knihy, Film.

Z nových knih »Akordu«: Alja Rachmanová: Továrna na nového člověka. Dějiště SSSR. — Velepíseň (překlad dr. Hegra, 3. vydání). — Hymny (překlad Jana Dokulila).

Edice AKORDU, BRNO, Klácelova 2

Všimněte si v tomto čísle dvou překrásných básní

Františka Lazeckého,

jednoho z nejnadanějších lyriků mladé generace

**Jsou z knihy *Odění královské*, která vyšla
v dokonalé úpravě a s frontispicem Břetislava Štorma**

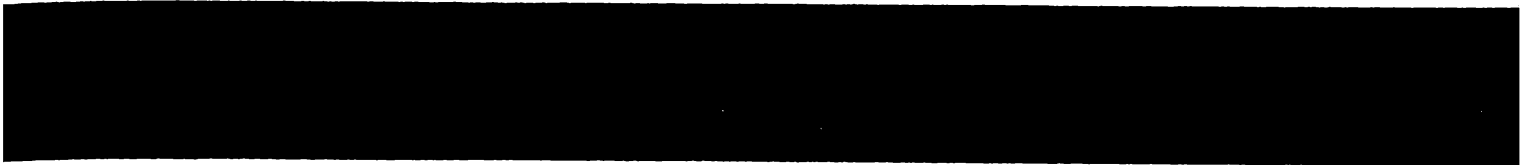
v edici Jitra, Praha II, Strakova akademie

Cena i s poštovným 18 Kč, pro studenty odběratele Jitra 12 Kč

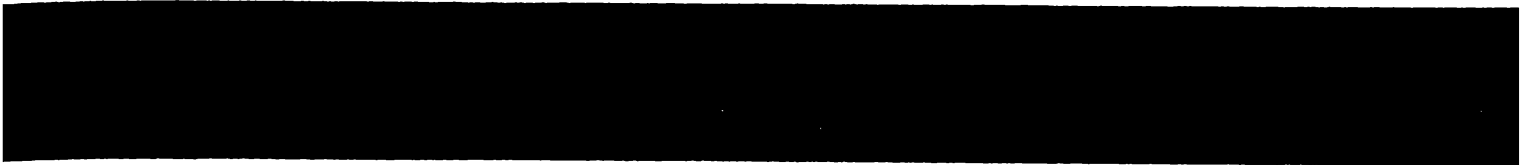
J I T R O

Č A S O P I S

S T U D E N T Ů

K A T O L Í K Ů

R O Č N Í K X I X

Č Í S L O - 6

j i t r o časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katolického universitního tisku (SIPUC) v Lille.
Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace
Praha III., Strakova akademie. Telefon číslo 651-60. Číslo účtu u Poštovní spořitelny
206.271. Předplatné studenti do 1. ledna 13.— Kč, ostatní 27.— Kč. Po 1. lednu 1938
studenti 14.— Kč, ostatní 28.— Kč. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně
1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je
povinen včas předplatné zaplatiti.

redaktor profesor Dominik Pecka, J i h l a v a, Nerudova ulice číslo 28. Jemu
zasílejte příspěvky pro »Jitra«. — U z á v ě r k a jest 10. každého měsíce.

zprávy dopisovatelům

L. P. Přišlo opožděně — a ani by se tuze nehodilo. Zajímám se však o další pokus. — S. N.
Trochu nejasné. — P. XII. Nemá potřebné úrovně. — VoSa: V básních stopy jemného
cítění, ač výraz vždy nevyniká nad konvenční způsob vyjadřování. Próza se nehodí: takové
podrobení slepé osudovosti se přiči křesťanskému pojetí života. — K. F. Zarmoucená slo-
va, naučné říkání, slova a ani ne veršování. — Rub. Jelikož položeno do rámce vánoční
náladu, nyní již nečasové. — P. S. Takové historky nemůžeme dobře potřebovati. Jsou za-
jímavé, jistě že, ale trochu vzdálené cílům našeho časopisu, jenž se nezabývá věcmi minu-
lými, nýbrž přítomnými a budoucími. — J. Sz. O vydávání knih v edici »Jitra« rozhoduje
Tiskový odbor Ústředí, nikoliv já. Na něj byste se tedy musil obrátit.

a nos lecteurs étrangers

La fédération des étudiants catholiques tchécoslovaque se préparant à fêter dignement
le 25. anniversaire de sa fondation, les journées de travail auront lieu dans tous les
grands centres des pays historiques. Ainsi le 15 et le 16 le fut le tour de la diocèse
de Prague. Le thème général des journées de travail vise à éclairer les devoirs de l'étu-
diant, de l'intellectuel catholique euvers son milieu. C'est pourquoi on l'a exprimé par
la devise »L'étudiant catholique et la nation«. Parmi les conférenciers figurent à côté
des fonctionnaires nos aumôniers et les amis membres.

La ligue universitaire tchèque organisa dans le jardin d'enfants de Michle, qu'elle sou-
tient une soirée de Noël on l'on distribua des cadeaux aux enfants pauvres de cette
banlieue dans le prix de plus de 6000 Kč. Les frais furent couverts grâce à la magnani-
mité de nos bienfaiteurs.

À Noël on a reçu à Prague une trentaine d'étudiants français de Laënnec venant faire
en Tchécoslovaquie des sports d'hiver. Actuellement on est en train de préparer le
XVI pèlerinage à Rome.

Le tirage de Jitra a dépassé cette année 7000 exemplaires.

—jer—

Vyšlo dne 1. února 1938. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva
československého v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Red-
aktor prof. Dominik Pecka. — Odpovědný redaktor JUC. Fr. Kolman. — Technický
vede prof. Václav Bošтік. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů
v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohlédací poštovní úřad Praha 25.

R. Mäder: Credo

Proč je náboženství většiny lidí tak chudokrevné, mdlé, tak chabá jejich řeč, tak nedostatečná paže a všechno vystupování tak nejisté? Žijí v bludu, že duši nutno krmiti cukrovou vodou. O mocné, věčné pravdy, které chovají v sobě více živiny než deset vagonů moderního vzdělávacího krmiva, nestojí. A přece nic není moderní společnosti, duchovně nedostatečně živené, potřebnějšího, než právě silný pokrm. To, co je věčné; centrální; fundamentální (základní); spasitelné. Proto musíme volati jako trubačským signálem: Zpět k prvnímu článku víry!

Prvním článkem víry je rozluštěna vlastnická otázka, základní otázka všeho stvoření. Co je utvořeno, náleží tomu, kdo to utvořil. Stvořitel je majitelem toho, co je stvořeno. Největším zločinem moderního laicismu je zločin krádeže. Ukradl zvonek Medardův. Svatému Medardovi prý byla jedenkrát ukradena na pastvě kráva. Protože nosila na krku zvonek, zloděj jej ucpal travou. Avšak jakmile přišel se svým lupem domů, začal zvonek sám od sebe zvonit, a to všude, kamkoliv byl uschován. Všude bylo slyšet to neobyčejné zvonění, takže zloděj konečně se slzami v očích svou loupež navrátil.

Laicismus chtěl umlčet Medardův zvonek. Od r. 1789 usiluje vyškrabati značku majitelovu — »od Boha« — která je všem bytostem všehomíra vtisknuta. S čela a z duše člověka. S ptáka ve vzduchu a s květiny polní. Se světa alpského i se světového moře. S hvězd na nebi i s nejmenších atomů. Marně. Tak zvaná nevěrecká věda není s to, aby umlčela Medardův zvonek ve vesmíru. Res clamat ad Dominum! Věc volá po svém pánu. Majetek chce ke svému majiteli.

Laická věda vedla k laickému hospodářství. Kapitalismus, všemocný pán světa, spočívá na Medardově krádeži. Do pozemkové knihy zapsal samá lidská jména. Nechci nic namítat, označují-li se lidé jako správcové a uživatelé pozemských statků. Souhlasím, hájí-li někdo svůj lidský majetek proti jakémukoliv nespravedlivému útoku. V tom nespočívá hřích kapitalismu. Ale v tom, že zřejmě nebo mlčky ze zásady vyškrtl jméno nejprřednějšího majitele.

V tom spočívá zfalšování základní listiny a všeobecný podvod. Všude, kde dříve stálo napsáno »Bůh«, napsal »člověk«. Zapomněli, co někdy četli v knize knih: Má jsou nebesa a má je země. Mé je zlato a mé je stříbro, praví Pán zástupů. Já jsem je učinil. Nikdo jiný! Už si nevzpomněli, že všechny domy jsou postaveny z kamenů od Boha, a všechny setby dozrávají pohodami od Boha, a všechny stroje poháněny jsou silou od Boha. Hospodářství stalo se bezbožeckým. Ukradlo Medardův zvonek.

Medardův zvonek, milí pánové, neumlčíte ani ve svých podnicích důlních a průmyslových, ani ve svých velkostatech a velkopodnicích dopravních. A chcete-li jej udusit jako zvon svědomí hlukem svých velkoprovozoven, pak zabouří jako zvon na poplach. I z řevu světové revoluce uslyšíte jej volati: Zpět k prvnímu článku víry! Bůh je pán a majitel všech věcí a jeho přikázání jsou také nejvyšším zákonem hospodářským.

Proto zpátky k prvnímu článku víry i při uvažování o přírodě! Credo není jen čímśi při ranní modlitbě a při Mši svaté. Credo se musí státi názorem světovým. Užíváme tolikrát slova křesťanský světový názor. Myslíme a mluvíme o přírodě jako bychom nevěřili ve Stvořitele. Kráčíme jako slepí a hluší a němí nádherami věcí stvořených. Jako by ho tu nebylo! Všecka čest písni o přírodě a písni vlastenecké. Ale proč tak zřídka holdujeme písněmi Stvořiteli? A jak chladná, bez zájmu a neutrální bývá zpravidla přírodní věda! Též u nás katolíků. Jak zřídka, málokdy bývá slyšeti slovo chvály a díků, vzdávaných Stvořiteli!

Zpět k prvnímu článku víry, když se zamyslíme o přírodě. Zpět k prvnímu článku víry, pracujeme-li v přírodě! Modlíci se práce stala se něčím neobvyklým a mimořádným. Také v polním hospodaření. Jako by byla něčím nepřírozeným. Není spíše nepřírozené to, že celé dny sotva slovíčko promluvíme s tím, jenž je nám nejbližší a který nám půjčuje látku a sílu ku práci? Práce, hospodářství a dobývání majetku, jež dnes nabylo rázu docela naturalistického, musí proto zase býti spojeno s myšlenkou na Boha. Zpět k prvnímu článku víry.

A potom od prvního článku dále ke druhému a k osmému. Zpět k tomu, skrze něhož Otec všecko učinil a bez něhož nic není učiněno z toho, co učiněno bylo. Zpět ke Kristu, Králi všeho stvoření! A k tomu, jenž je oživovatelem života, ke stvořiteli Duchu, který se vznáší nad vodami. Bezkonfesi příroda musí se zase pokřesťanit. Svět ve znamení Ukřižovaného! Kříž znamením majitele.

Revoluce začala prohlášením lidských práv r. 1789. Znovuobnovení pořádku musí začít tím, že prohlásíme na celé linii práva Boží. Není to nic jiného než soukromý a sociální návrat k prvnímu a druhému článku víry. V tom také spočívá naše osvobození a vzkříšení. Louis Blanc pronesl pravdivé slovo, když jedenkrát řekl: »Všecko, co se uzme právům Božím, přidá se ku právům tyranů.« Ten jenom zachrání práva lidská, kdo zachrání práva Boží.

Přel. Tom. Coufal.

Józa Havránek: ZIMNÍ NOCI

*Milenky únavné a chladné
s bílými květy a šátky,
milenky zlověstného ticha,
nesčetné Velké pátky*

*vraťte mi úsměvy korálové
a smíchem rozevláté tváře —
ó šedé plachetnice!
Dříve než banalita záře*

*zasáhne smutné lice.
Vždyť hvězda má do klína mi spadla.
A růže bílé noci
v ruce zvadla.*

Jaroslav Bureš: Zimní motiv. (Z naší fotosoutěže.)

Ze zápisníku starého profesora A. P.

Již mnohokrát to bylo řečeno: dnešní škola nevychovává. Vyučování není ještě výchova. Dnešní školský systém je číře racionalistický. Jeho základem jest bludný předpoklad, že člověk se skládá z rozumu a těla. Rozum a tělo — toto pojetí člověka jest smutné dědictví po Descartesovi. Člověk Descartesův se skládá z duše — res cogitans — a těla — res extensa. Nic více. Výchova jest pak pěstění rozumu a těla. Nic více. Tedy vyučování a tělocvik. Ale výchova není pouhým součtem vyučování a tělocviku. Výchova jest pěstění celého člověka. Člověk není jen rozum a tělo. Je také vůle. Je také cit. Člověk není jen bytost časná. Je také bytost věčná. Nemá jen určení přirozené. Má také cíl nadpřirozený. Ovlivňovati jen jednu stránku lidské přirozenosti bez zřetele k stránkám ostatním znamená trhati člověka na kusy. A trhati na kusy znamená zabíjeti. Tam, kde se j e n vyučuje, kde se j e n tělocvičí, měl by býti nápis: Zde se vraždí lidé.

•

Řve to se všech nároží: Noc veliké lásky. — Píseň lásky. — V poutech lásky. — Et cetera. Filmy o lásce. Zdálo by se, že jest jaksi mnoho lásky na světě. A přece jí nikdy

snad nebylo méně než dnes. Jsi-li dlužen, bude ti zabaveno. Jsi-li slabší, budeš vykořisťován. Jsi-li nemocen, budeš na obtíž. Zemřeš-li, budeš zapomenut. Jsi-li nezištný, budou tě pokládati za blázna. Láska je mrtva. Nebyla ani poctivě pohřbena. Zůstalo již jen její jméno. Smyslnost, vášeň, pud, požitek — to se nazývá láskou.

*

Lidé se bojí války a volají po zlepšení mezinárodních styků. Ale válce nelze zabránití obratností diplomatů. Hromadí-li se v lidech sobectví, nenávist, nepřejícnost, pýcha, lakomství, zvířecnost, musí dojít k válce. Válka jest jen zevní projev vnitřního rozvratu v člověku. Diví-li se lidé, proč Bůh nezabrání válkám, je to jen holá přetvářka. V jedné knize Wellsově můžeme čísti rozhovor mezi Bohem a lidmi. Lidé si stěžují Bohu, že jsou na světě nemoci, bída, hlad, války a že to již nelze dále snášeti. Bůh odpovídá lidem: Nelíbí-li se vám to, nedělejte to.

Bůh stvořil člověka jako tvora svobodného. Svoboda jest veliké tajemství. Nepochopíme ho nikdy. Svoboda člověka jest odleskem svobody Boží. Kdyby Bůh nutil člověka k dobru nebo mu bránil ve zlu, musil by mu odníti svobodu. Kdyby mu odňal svobodu, musil by změnití bytnost člověka. A kdyby změnil bytnost člověka, musil by změnití i bytnost svou vlastní: přestal by býti, čím jest.

Bůh si nevynucuje naši lásku. Není Bohem loutek, nýbrž Bohem dělníků Božích. Není Pánem otroků, nýbrž Otcem dítek. Chce, abychom mu sloužili zvábeni jeho láskou. Kdyby chtěl nutit, poslal by do světa dvanáct četníků, ne dvanáct rybářů.

*

Mládež miluje pravdu, velikost, ryzost, věčnost. Protiví se jí vnějškovost, padělanost, strojenost, pozlátko, neoprávdovost. Z našeho náboženského života by měla vymizeti prázdna zvykovost, dutý formalismus, jalová sentimentalita, farizejská legalita. To vše je pohoršením pro mladé duše a překážkou na jejich cestě k Bohu. Více životnosti a opravdovosti! Proniknouti k samému středu náboženského života! Od formy k obsahu: Církev není jen vnější organisace, nýbrž živé společenství všech se všemi v Kristu Ježíši; svaté přijímání není jen přikázaný úkon zbožnosti, nýbrž živý chléb života, mše svatá není jen obřad, nýbrž živé obětí společenství; manželství není jen smlouva, nýbrž životní spojení muže a ženy před Bohem a v Bohu; zpověď není jen rozhřešení, nýbrž cesta k obnově života; modlitba není jen odříkávání formulí, nýbrž důvěrný styk duše s Bohem; náboženství není jen nauka, nýbrž život.

*

Moderní člověk je náchylný k odstředivosti. Má to vliv i na život náboženský. Forma se pokládá za důležitější než obsah, zvyk se dodržuje přísněji než příkaz, soukromá pobožnost nabývá přednosti před liturgií, úcta k některému svatému znamená leckdy více než úcta k Bohu samému. Mládež to vidí a odpuzuje ji to. Nezapomenu na dojem z basiliky S. Apollinare Nuovo v Ravenně. Obojí architrav hlavní lodi je ozdoben mosaikovými obrazy svatých. Ti svatí však neshlížejí do lodi, nýbrž krácejí jakoby v průvodu směrem k oltáři, nesouce v rukou palmy, košíky s obětními dary a květinami — všichni obráceni do středu svatyně, všichni holdující Pánu. To nejsou svatí našich chrámů, z nichž každý zaujímá svou kapličku nebo svůj pilíř, jako by si vyžadovali zvláštní pozornosti a měli býti předmětem zvláštní pobožnosti. A k tomu ještě ten průmysl, ta sádra, ta polychromie, ty panoptikální ruměnce, to sladkobolné loutkařství!

*

Zdůrazňuje se potřeba názoru ve vyučování. Ale všeho s měrou. Vždyť žáci mají také obraznost a dovedou si všelicos představit sami, když se jim to trochu naznačí. Vypravuje-li se jim v zeměpise o sibiřské tajze, možná, že ji vidí v duchu živěji a barvitěji než

je vyobrazena na starém, pomačkaném, zaprášeném a zašlém barvotisku, který dá pan profesor přinést z kabinetu. Ale názor je názor. Také páni inspektoři kladou důraz na názor. Hledí se jim tedy vyhovět. Dopadne to někdy všelijak. Tedy casus factus, non fictus. Čekala se inspekce. Bylo to v hodině přírodopisu. V primě. O skotu. Paní profesorka si dala přinést od řezníka kravskou hlavu a názorně vykládala o krávě. Ale pan inspektor, který klade důraz na názor, nepřišel. Zato ale ta kravská hlava důkladně zapáchala, takže tři primánky omdlely.

*

Povídám terciánům: Když 22 lidí běhá za míčem a 50.000 lidí se na to dívá, to není sport, to je fandovství. Kdyby 50.000 lidí běhalo a 22 lidí se na ně dívalo, to by už spíš byl sport.

*

Voltaire říkával: »Já sice v Boha nevěřím, ale jsem rád, že v něho věří můj krejčí: aspoň mě neošidí.« Švejk říkával cosi podobného: »Muší bejt přísnost na chudej lid.« Shodují se v tom, že uznávají potřebu nějakého strašáka. Je Švejk žák Voltairův? Ne, jest přímý potomek Voltairova krejčího, který by byl jistě šidil Voltaira, kdyby nevěřil v Boha.

*

Roku 1927 určil kanadský anthropolog Dr. Davidson Black nový druh člověka, známého později pode jménem *Sinanthropus pekinensis*, a to na základě jediného zubu nalezeného v náplavech pleistocenu. Později nalezené fragmenty tohoto pekinského člověka potvrdily, že Blackův dohad byl správný. — Kdyby se nám ztratilo evangelium a zůstalo z něho jen jediné — Otče náš — měli bychom i my půvabný úkol odvoditi si z něho to, co by bylo skryto: Bůh náš Otec; od něho všichni pocházíme; stvořil nás a za své děti nás přijal; pečuje o nás jako dobrý otec o své děti; máme se obracet k němu s důvěrou jako děti k otci svému; jako děti jednoho a téhož Otce tvoříme velikou rodinu; jsme navzájem bratři a sestry a jako bratři a sestry se máme milovati; před Bohem jsme si všichni rovni; mluvíme k němu v čísle množném — my: není samoty v řádu duchovním; kdo říká jen já, je sobec: kdo umí říkati my, dovede se zřici svého pro bližní; my — to jest obcování svatých — tajemné spojení všech duší, jež Boha milují; my — to jest Církev jakožto jednota všech se všemi v Kristu Ježíši, Synu Boha Otce.

Josef Pýcha: Obrázky z Italie.

B ě l a D l o u h á : V ů d k y n ě

Augusta Rozsypalová, v níž božská jiskra nadání razila si tak vítězně cestu, že z opuštěného sirotka stala se za trudných a těžkých poměrů učitelkou, mezi učitelkami pak předbojovnicí na nejednom poli a skutečnou vůdkyní československých katolických žen, měla veliký smysl pro potřeby studentstva, velikou lásku k němu. Vzpomínám už ze svého mládí, že jisté kandidátce učitelství posílala incognito pravidelnou podporu na studie. Mnoho by o tom mohly vypravovat její žačky, jak tu nadání v nich objevovala, chránila, rozdmýchovala, jak takové děti usměrňovala na studie a jim radou i hmotnou pomocí studie usnadňovala.

Její přednáška »O vyšším vzdělání žen« svědčí o jejím širokém obzoru a srdci, se kterým ženám toho vzdělání přála a možnosti jeho se dovolávala. Sama byla ve spojení se všemi útvary odborných a dívčích vyšších škol, jež jsme do té doby měli, všechny je podporovala. Zajímala se o Vyšší dívčí školu ve Vodičkově ulici, kde býval katechetou Xaver Dvořák z Katolické moderny a učitelka Heissingrová, zakladatelka Filantropické družiny bývalých žaček této školy.

Ve Výrobním spolku znala se se sl. Kuffnerovou a sl. Šalounovou, v jejichž rodině žila jako kandidátka učitelství. O Minervu, jedinou střední školu dívčí v těch letech, zajímala se prostřednictvím Elišky Krásnohorské, kterou až do její smrti navštěvovala. Pro další odborné sebevzdělání učitelek založila Časopis katolických učitelek, kam psávala metodické články nemalé ceny.

Možnost vzdělání ženského, jež se nám otevřela s nabytím samostatnosti, ji nesmírně rozradovala, ale také naplnila starostí a obavami, odůvodněnými celým tím překotným děním popřevratovým u nás. Ta, jež tolik toužila po vyšším vzdělání ženy, nepřestávala teď na schůzích s jasnozřivou důtklivostí vyzdvihovati potřebu vzdělání srdce vedle vzdělání ducha, ba před ním, nepřestávala poukazovati na to, že bez prvku náboženského je toto obojí vzdělání nemožno a že každé jiné vzdělání ženu zavede daleko od jejího Bohem jí daného určení ke škodě národa.

Proto se ráda stýkala se studentkami, se studentstvem vůbec, ba byla i tady průkopnicí a první i jediná z poslanců lidové strany všímala si studentstva.

Jediná ze svého poslaneckého klubu zúčastňovala se valných hromad Ústředí katolického studentstva.

Tak v roce 1924 na valné schůzi Ústředí, jež se toho roku konala na Velehradě, svolala dívčí sekci, na níž mluvila o úkolech katolické studentky na poli charity. Zase jedno, a to první seménko, z něhož vyrostla dnes už krásná charitativní práce studentek na periferiích.

Následujícího roku opět mluvila na konferencích Ústředí katolického studentstva ve Valašském Meziříčí, i zde, jako před rokem vedle poslance Světlíka a jiných lidových pracovníků. Při tom vždy podle svého přání bývala ubytována společně se studentkami, tak toužila po sblížení s nimi. Tak už v roce 1923 na sjezdu katolíků v Hradci Králové bydlila se studentkami u ct. Školských sester De Notre Dame.

Tehdy morální podporou Rozsypalové dosáhly studentky v Ústředí nemalého vlivu a tak byla z jejich středu volena sl. Marie Seegerová II. místopředsdkyní a ve dvou dalších letech táž dokonce I. místopředsdkyní výboru studentského Ústředí. I tento úspěch — že po tři léta měly studentky v Ústředí svou místopředsdkyni — dosud jedinou — podle loyálního doznání paní M. Trojanové-Seegerové, vděčí studentské dívčí hnutí Rozsypalové.

Také v Praze zřízena na její popud dívčí sekce Ústředí katolického studentstva a Roz-

sypalová na jejích konferencích mluvila. Nově ustavené SSS — Studentské sociální sdružení u sv. Voršily vívalo ji na své veliké valné schůzi v divadelním sále u ctihodných sester Voršilek jako svoji velikou příznivkyni — pamatovala štědře na jeho pokladnu. Členky tohoto sdružení měly poslankyni Rozsypalovou v živé paměti z pouti České ligy akademické do Staré Boleslavi, kde je vyprovázela na nádraží v Brandýse.

Konečně vidíme ji státi u kolébky samostatného spolku katolických vysokoškolaček, vyvinuvšího se z SSSd a několika dosud neorganizovaných abiturientek a vysokoškolaček. Jako předsedkyně Svazu katolických žen a dívek uvítala radostně tento čin a nabídla novému spolku místnosti sekretariátu Svazu u Kotrbů.

Toužila vždycky po tom, aby hnutí katolických žen mělo v čele silnou skupinu vysokoškolsky vzdělaných, hluboce zbožných žen. Sdílela v tomto přesvědčení všech organizátorů, že organizace, mající mládež a inteligenci, mají budoucnost.

Tuto myšlenku — jako vůbec byla praktickou křesťankou, u níž od myšlenek a slov je krátká cesta k činům — praktikovala i na poli sociálním a charitativním, založivši s pomocí Msgra Davidka, tehdy ředitele Arnoštovy koleje, také kolej pro katolické vysokoškolské studentky, které se dostalo místností a vlídného přijetí v klášteře ctihodných sester Alžbětinek na Slupi. S jakým něžným taktem a s jakou pozorností zanechávala tu svatomikulášské a jiné nadílky, na to členky koleje rády vzpomínají.

V řadě jejích iniciativ je tato zvláště milým důkazem její lásky ke studentstvu.

Ale nejen o české studenty a studentky se starala. Za jihoslovanské studentstvo položen na její hrob věnec s nápisem: »Svojí dobrotnici« a zástupce jeho vyličil zásluhy Rozsypalové o ně.

Přeháníme, řekneme-li, že od smrti Augusty Rozsypalové nemá dívčí katolické studentstvo tak upřímné přítelkyně a tak štědré mecenášky?

(Z knihy *V ů d k y n ě. Život a dílo Augusty Rozsypalové. Vydala Mariánská družina dám u Kajetána v Praze III. 1938. Str. 151—4.*)

Josef Sigmund: Nesmrtelný pilot

Nad tíží země vítězí nádhera letu.

(Březina, Ruce)

Jeho ostrý zrak hledá na nebi protivníka. Objeví ho? Srazí ho s výšin přesně mířenými ranami z kulometu stejně jako předchozích triapadesát? Přece je nemožné, aby nezvítězil. Po tolika úžasných vítězstvích, když jeho hvězda září nad Francií? Kdy každé dítě vyslovuje s nadšením jméno nejslavnějšího francouzského pilota: Guynemer.

Eso mezi esy v udatné eskadrile Čápů. Legendární hrdina, který se stal patronem mladých vítězů nad Zemí. Když navštíví Paříž, všechny zraky upírají se se zanícením na mladého kapitána: »To je Guynemer,« šeptají si lidé.

Jaké kouzlo nosil v sobě?

Byl stejně mlád jako vy. Devatenáctiletý, přímo ze školy jde na frontu, k letectvu. Bojuje tři léta a jeho

vítězství jsou příliš četná. Vzpomeňte jen na zvlášť zázračná: 23. září 1916 útočí na skupinu pěti německých letounů. První Boš padá ve třicáté vteřině, další v plamenech hned za ním. Se země je viděti, jak prší déšť letounů; zatím střílí francouzské dělostřelectvo. Jimi zasažen padá Guynemer k zemi, dříve než jeho poslední plápolající oběť.

Nebohý vítěz, který nepřežije své vítězství. Spěchají mu na pomoc v domněnání, že z něho seberou jen kousky. Vždyť padá s výšky 3000 metrů. Avšak Guynemer vstane sám. Stojí. Je živ. Hned přichází divisní generál a velí do zbraně, aby mu vzdal poctu. Obrací se k pilotovi.

»Vykonejte se mnou přehlídku.«

»Ale já jsem raněn, generále.«

»Raněn, vy? To je nemožné. Když někdo spadne s nebe a nerozbije se, je to čaroděj. Vy nemůžete být raněn!«

A kráčí s mladým podporučíkem před řadami vojáků podpíraje ho. Z nedalekých zákopů se ozývá zpěv. Zprvu tiše, potom mohutně: Marseillaisa. Tak samozřejmě vytryskla na rty těch mužů.

Po jiném vítězném souboji přistane nedaleko svého nepřítele. Kol něho se shromáždí dělostřelci 47. baterie a jejich velitel nařizuje vystřeliti salvu na počest seržána Guynemera. A pak klidně odpárá se své čapky kapitánské prýmky a podává je pilotovi: »Slibte mi, že je budete nosit, až budete kapitánem.«

Seržán Guynemer je brzy poručíkem a za měsíc pak kapitánem.

Avšak Guynemer překonává sám sebe. Na Sommě srazil dva letouny v jednom dnu. Potom čtyři ve dvou dnech. V Lotrinsku dokázal ještě více: tři letouny za jeden den a znova a znova vítězil. Ze vzdušných bojů se vracel často s prostrřeným strojem, ba i v obleku měl díry od střel. Jedna kulka prorazila trup letounu přesně v místě, kde měla zasáhnout Guynemerovi nohu. Jak je možné, že ji nedostal? »Právě jsem roztáhl nohy.«

Skvělý Guynemer našel stejně skvělého životopisce. Člen francouzské akademie Henri Bordeaux napsal jeho životopis v knize »Pilot smrti«.

Jaké bylo dětství věčně žijícího hrdiny? Jediný syn, studuje, trochu slabý a hubený. Nebyl-li silný, měl zato hbitost, obratnost, bystrý postřeh, rozum a lstivost. Měl zvláštní dar: sílu a přesnost v rozhodování. Neustával chtít, chtít až do konce, chtít nad své síly a nad sebe sama. »Čest byla pro něho věcí posvátnou,« vzpomíná poručík Constantin, »čest byla věcí, ve které nesmí člověk za žádných okolností selhati a proto ve svých vztazích ke kamarádům jednal vždy s upřímností a oddaností.«

Maturoval s vyznamenáním a pokračoval ve studiích pro odbornou matematiku. Stále má rád vše, co je šlechtné. Obdivuje se odvaze a statečnosti. Přece se mu však na zemi nedýchal dosti volně. Když letěl nějaký letoun, sledoval jej svými zraky ještě dlouho, když zmizel.

Avšak nezapomínejte, že právě v dramatu, které přivedlo Guynemera až k sebeobětování, nesmíte viděti jenom povolání letecké. Abbé Cheusnais vypráví: »Kolikrát večer mne zastavil, když jsem šel mimo jeho lůžko. Chtěl míti svědomí čisté, bez výčitek. Jeho obvyklá ledabylost ho opouštěla, jakmile vstoupil do kaple. Věřil v přítomnost Boha na tomto posvátném místě a ctil ji. Křesťanské city byly mu silou a záštitou v jeho vzdušných bojích. Bil se s tím větším zápalem, poněvadž byl čistý před Bohem.« Vždy si našel příležitost, aby byl na mši svaté. Dva dny před posledním bojem zaspal, kamarád ho budil a tázal se ho, půjde-li do chrámu.

»Ovšem.« A odříkával si jako modlitbu kamarádovu závěť: »Jestliže jednoho dne se zlomenými křídly spadnu s nebe na zemi, vraceje se k Bohu...«

Čím tedy živil sílu a odvahu ve svých osmi stech vzdušných bojích?

Nazítří vzlétá. To už sestřelil 53 strojů a snad stejně tolik, které nebyly úředně zjištěny. Přijal nesčíslné množství pochval a řády i vyznamenání nosil v kapsách, poněvadž na jeho prsou nebylo pro další místa.

Guynemer s Verdurazem vzlétli. Objevili nepřítele. Guynemer útočí. Boj začne. Avšak Verduraz spatří skupinu osmi německých stíhacích letounů. Blíží se. Odloučí se tedy od Guynemera, poletí vstříc novým protivníkům, aby je přivábil a svedl se správné stopy. Zatím se Guynemerovi nezdařil jeho útok na dvojmištné letadlo, spustil se dolů, aby bojoval dále a vyhledal příhodnější posici k střelbě. Nepřátelské letadlo klesá vývrtkou, blíží se k zemi, odkud může přivolati posilu. Guynemerův soudruh se ukázal osmi německým letadlům, která se pustí po jeho dráze, aby ho pronásledovala. Jeho plán se zdařil: skupina se zvolna rozptyluje a mizí na širém nebi. Verduraz se rychle vrací k místu, odkud vyšel a kde ho patrně Guynemer čeká. Hledá ho. Marně. Prostor je pustý. Že by byl Němec vyvázl? Nikde nic! Snese se níže, aby mohl lépe pozorovati

nebe i zemi, neboť se ho zmocnil strašlivý nepokoj. Na zemi nikde žádná známka, žádný shluk lidí, který provází zřícení letounu. Upokojen vystupuje opět a opisuje široké kruhy, čeká na kamaráda, který se vrátí, který se nemůže nevrátit, který snad, který jistě zaletěl při stíhání trochu dále. Či nemá Guynemer všechnu svou odvahu? Či se již nejednou nepustil jako Dorme nebezpečně daleko nad nepřátelské území? Ano, jako poručík Dorme, který se jednoho májového dne na Aisně nevrátil...

Ale Guynemer se vrátí. Musí se vrátit! Je nemožno, aby se nevrátil. Nemožno! Proč? Protože on je nad všechny povýšen, protože on je nepřemožitelný, protože on je nesmrtelný. A Guynemer sražen? Takový předpoklad je nesmyslný.

Verduraz čeká. Počká tak dlouho, jak bude třeba. Prodlužuje své kruhy a pátrá dál. Další hodina uplynula a čeká sám, nedostává se mu benzínu. Musí se vrátit sám. Přistane a hned se shání po Guynemerovi. »Je tady?« Nikoliv, doposud ne. Všechna volná letadla vzlétla, aby po něm pátrala. A zase se vrací i poslední. Nikdo se neodvažuje ptáti se vrátivších se letců. Je však Guynemer navždy ztracen?

Uplynulo již deset dnů. Guynemera není. Tajemství trvá.

Nenašlo se ani jeho letadlo ani jeho tělo. Jak je to možné? Co se s ním stalo? Na jakých křídlech veplul do říše nesmrtelných? V kterém bodě zenitu se dostal do nebe? Neví se, neví se nic. Je to smrt podobná nanebevstoupení, opravdové ulétnutí duše. Mistr všech mistrů vystoupil jednoho dne při bitvě tak vysoko, že se už nemohl vrátit. Zbývá jen pohřební řeč generála Antoina nad prázdným katafalkem: »Pozdravme vstup rytíře vzduchu bez bázně a hany do říše Nesmrtelných...«

A v kryptě Pantheonu zůstane na věky nápis na mramorové desce, který umí všichni malí Francouzi zpaměti: »Zemřel na poli cti 11. září 1917. Legendární hrdina padl v plném lesku slávy po tříletém horlivém boji. Zůstane nejvyšším symbolem národních ctností: nezdolné houževnatosti, mocné energie, vrcholné odvahy. Svou nezlomnou vůlí ve vítězství zanechává francouzskému vojínu nehynoucí památku, jež bude podněcovati ducha obětavosti a nejušlechtlejší ctižádosti.«

J. Včelnický: MELANCHOLIE

*Usedla v slzách na všední věci života
znavena shonem a trpkým slovem
a slzy se skvěly v modrých očích*

oblohy jasné.

*Jen na konci moří
v červácích bolesti boří
vyňatá srdce
a čarovný lásky květ
z Rio de Janeiro po moří
až za Jukon chce spět
na zrosené ratolesti
všude smích a všude štěstí,
jen z zkřivených úst rudý ret
zlíbat chtěl by lásky květ
se slzami v modrých očích.*

František Kreysa: Zima na horách. (Z naší foto-grafické soutěže.)

»Co je to tady za šum, nevíte Dvořáku?« »Prosím, to já nešumím.« — »Uherské vojsko, jemuž na čele stál Huňady bylo tedy prostě ve spánku obejděné.« — »Jindřich IV byl zavražděn zvláštním — ne tedy prostě nožem.« — »Rukopisy byly uměle sepsány Háňkou a Lindou.« — »Šimon Baar napsal román Pro kravičku.«

Znamení na rukou

Jednoho krásného dne se procházel zapadlou vesnicí. Lidé seděli před domy, několik dětí si hrálo na ulici. Shlédnuvše sutanu, byli pojednou zmateni, jako by před nimi stanul kouzelník. Lidé se hnali ke dveřím, dotýkali se jejich závor nebo stěžejí a strkající do sebe vbíhali do svých příbytků. A už nikde nikoho; kněz si mohl myslet, že přináší s sebou mor. Jen jedna jediná stařena zůstala beze strachu venku a s úsměvem se odvážíla zeptat se ho:

»Nejste vy pan Pénard?«

Nuže, on věděl, že abbé Pénard přišel do té vesnice před osmnácti lety. V tom koutě staré Francie nebylo tedy už osmnáct let jediného křtu, jedinému sňatku nebylo požehnáno, jediný umírající nebyl zaopatřen. Dnes ta vesnice už neexistuje. Staří jsou v zemi, mladí odešli pryč. Jedinými pány jsou tam zborcené zdi, vítr, déšť, pavučiny. Tak tomu bude ani ne za půl století s tisíci vesnic. Více kněží; proto více dětí, jinak všude smrt.

»To je hrozné,« poznamenal Jeronym, jenž povstal, aby přerušil toho neblahého proroka. »Mají-li však býti kněží, musí být napřed děti...«

Otec byl pokoušen odpovědět mu dobrácky:

»Tak se tedy honem ožeň a vychovej nám kněze!«

Byl však uchvácen náhlou prudkostí; povstal vraště obočí. Zdálo se, že se jeho blýskající se oči noří do dálek, do temnotné budoucnosti:

»Bude-li se čekat na kněze, kteří nejsou dosud na světě,« pravil temně ironicky, »pak to bude příliš pozdě.«

Jeronym, aniž odpověděl, zamířil k předsíni. Rozhovor po jeho odchodu ustal. Otec způsobil, že na všech tíživě leželo jakoby očekávání neustávající bouře, hřímající na obzoru.

Čistý Toniččin hlas přerušil však tísnivé ticho:

»Dnes ráno jsem dostala,« oznamovala paní Elišce, »dopis od staré Hortensie, jež hlídá náš příbytek. Toužebně prý nás očekává. Budeme tedy musít, milostivá paní, myslet na odjezd...«

Paní Eliška přetrhla prudce tento krátký úvod:

»Zakazuji vám, Toničko, na to myslet. Odjedete z Garches, až bude mít Jeronym po zkouškách, zároveň s námi.«

V jejím rozhodnutí bylo tolik milé přízně, že se jí Anežka a Tonička vrhly kolem krku, stiskly ji jako dcery.

Jeronym, schován jsa ve velkém saloně za storou okna, pozoroval Anežku, když její sestra pronášela to slovo: odjezd. Prudké zachvění brv, mrzutý pohyb prozradily její obavy. Ale odpověď paní Elišky ji naplnila takovým nadšením, že se je nesnažila ukrýt. Byla tedy šťastná; proč však, kdyby nemilovala? Jeronyma pronikla nevýslovně sladká a palčivá jistota. Pozoroval tu, kterou si vyvolil. Po prvé, jsa si jist jejím srdcem, se odvážil myslet si: »Její duše i tělo, vše, co je u ní krásného a žádoucího, to vše může být mé.« Říci jen větu, a o jeho štěstí bylo by rozhodnuto. Až by se maminka vracela, v okamžiku by se jí svěřil se svou láskou; není pochyby o tom, že by ji schválila.

Došel doprostřed předsíně. Čaloun s širokými záhyby zatemňoval pozadí. Tu se mu pojednou zdálo, že vidí, jak přechází jakási neurčitá postava, jež se strany vypadala jako Montcalm, tělnatý a vážný, s hlavou schýlenou pod přilbicí, tak, jak šli spolu onoho večera jeden za druhým blátivým zákopem.

Přízrak zmizel, rozplynul se v záhybech čalounu. Jeronym se zachvěl, pak pokrčil rameny: Šálení smyslů! Jakým právem by přicházeli mrtví zneklidňovat živé?

Nicméně, místo aby si promluvil s matkou, odešel, vymluviv se na jakousi přátelskou schůzku v Paříži; až do večera se ohlušoval marným veselím. Na zjevení však nemohl zapomenout.

VI.

Jeronym jako Vendean byl živěn na besedách příběhy o fantastických kozách, o kouzelnících, kteří se proměnili v kočky nebo ve vlkodlaky; věřil ve strašidla. Byl pln

úzkosti, když se zavadilo o svět duchů, ale byl jím i váben. Jednou o Štědrém večeru provázel do lesů hlídače na statku; měsíc byl vysoko; břízy praskaly mrazem; jinovatka pokrývala chomáče stlačených kručinek uprostřed mýtiny. Tam spatřil bílé muže, jak sedí kolem dlouhého stolu.

Ale tomu přízraku Montcalmovu, tomu nechtěl věřit. Snažil se jej vysvětlit: ve chvíli, kdy ho měla úplně pohltit přítomnost Anežčina, stal se obraz mrtvého, vytlačovaný z hloubek jeho bytosti, fiktivní siluetou v šeru předsíně. Chápal jediné dobře, že se spokojuje slovy, že tajemství se nedá objasnit zase tajemstvím. Ať už to vidění bylo klamné nebo ne, bylo znamením, že zápas, který ho již rozervál, utajeně trvá: že by zvítězil slib, daný Montcalmovi, nad láskou, která se tomu slibu protivila? Ještě před nedávnem by se byl rozhodl. Byl by to udělal ihned, a proti Montcalmovi, kdyby byl Montcalm nezasáhl, jak se zdálo. Zůstal na vahách až do té doby, kdy jeho zmatek opadl. Ale po každé, když procházel předsíní, vyplašila jeho vzpomínky postava kráče-jícího muže, ještě neurčitější a mizející dříve, než dosáhla tmavých záhybů čalounu. To stačilo, aby mu na rtech pohnula slova, jež by byla rozhodla o jeho osudu.

Teď mu však zase nastaly přednášky; práce, záplava každodenních dojmů, ale hlavně opájející styk s Anežkou zaplašily přízrak.

Jak by byl neuposlechl vyzvání radosti? Denně odhaloval nové a nové souzvuky mezi Anežkou a sebou. Probíral se jejími přednostmi; obává se, aby se nestal jejich modlo-sluzebníkem, připojoval k nim odstíny několika lehkých chyb. I její bezstarostnost se mu jevila jako půvab, půvab skrytého života, jež prozrazovala jen napolovic. Zdálo se, že její myšlenka, aby se dostala až tam, kde zářila, musila projít jakýmsi před-peklím.

»Nedovedu nikdy vyjádřit to, co cítím; ale nač to? Kdo by mne pochopil?«

Mluvil jí o ní samé; promíjel jí i slabůstky jejího snění, její trochu chorobnou zálibu v soumraku, v podzimu, »ve věcech, jež pomíjejí a jež necháváme potichu hynout«.

To objevování ženského srdce ho uchvacovalo; byl by rád na ně odpověděl naprostým otevřením svého srdce. Kdyby ji opustil, věřil by, že jí nedovedl nic říci. Když se však chtěl svěřit, vždy mu v tom cosi zabránilo.

Ostatně, bylo nutné mluvit? »Láska málo hovoří,« tvrdí jeden velký mystik.* Jemu stačilo pozorovat ji. Dala se do vyšívání pokrývky, kterou chtěla darovat paní Elišce. Když se skláněla nad svou prací, viděl jen její čelo, sevřené proudy vlasů, s namodralou žilkou uprostřed, dvě kalužinky stínu pod obočím, útlou a perleťovou linii nosu, drobné sevřené rty a pohybující se prsty, jež vytahovaly a zase zapichovaly lesknoucí se jehlu. Hleděla si toho. Bezděčně zaujímala tehdy posici půvabné oběti; Tonička tvrdila, že v ní poznává »dceru Jeftovu«. Pak náhle pozvedala hlavu; kdyby se usmívala, byl by si rád jako Dante před Beatricí myslil: »Její tvář v úsměvu nelze definovat ani si ji zapamatovat.« Skrytá něha jejího pohledu jej okouzlovala.

Černý hedvábný šátek, jen tak položený na krku, dával vyniknouti její jemné a průhledné pleti. Někdy se Jeronym zapomínal, že sní o té zahlédnuté bělostnosti. Dosud se ho nezmocnila žádost polibku. Dotknouti se ruky Anežčiny, když ji zas spatřil nebo se s ní loučil, ta zdrželivá rozkoš uspokojovala jeho touhu.

Když se jí zahojilo vyvrtnutí, odstěhovala se zase do svého pokoje. Jeronymův pokoj byl zrovna nad ní. Třebaže koberec byl tlustý, slyšel, kterak přechází, jak otvírá skříň, jak jde k oknu. Sdílel se s ní o její samotu. Někdy za noci v pozorném tichu se zdálo, že chvílemi slyší její dech.

Se slepou horoucností miloval u ní vše. Jitřenka se mu zdála rudější; hlas zvonů se rozléhal velebněji. Stromy jej bratrsky vítaly. Karafiáty na zahradě měly jinou vůni. Tonička mu připadala roztomilejší, protože byla Anežčinou sestrou. Svou matku objímal přátelštěji... Lépe se modlil. Radostné čekání zpříjemňovalo mu dokonce přípravu na suchopárnou zkoušku.

Každého večera si říkal: »Až se probudím, bude u mne. Zítra, budu-li chtít, bude chtít i ona.« Přes to se však nehnal do toho, aby se odvážil oněch tří osudných slov. Ona pak se tiše radovala z toho, že je milována, takže ani nenaléhala na zpečetění své lásky. Neustále se znepokojovala snahou zjistit, proč měl strach sám ze sebe. Když však se jen dotkla této záhadné věci, zvážněl; cítila, že naléháním by ho urazila.

Svatý Pavel od Kříže.

Paní Eliška vnesla do toho první světlo. O záměrech Anežčiných neměla nejmenší nejistoty. Úmysly Jeronymovy jí však byly méně zřejmé. Byl-li s Anežkou, zjišťovala, že je úplně u vytržení; hodně věci prozrazovalo, že je zamilován. Nicméně mluvil o mladé dívce docela nenuceně jako o náhodné přítelkyni. Proč ta přetvářka?

Jednoho teplého podvečera v polovici měsíce máje vracela se z Paříže. Jeronym, aniž to věděl, jel týmž vlakem. Vystoupili zároveň; na cestě, kudy kráčeli sami, pravila mu zcela prostě:

»Anežka je velice hodná. Škoda, že z ní udělali vzdálenou princeznu. Tonička ji zbavuje jakékoliv starosti. Nevyzná se v domácnosti; neuměla by poroučet. Kdyby se Tonička ztratila, byla by na tomto světě jako trosečnice na loďce bez kormidla a bez vesel.«

»Provádala by se,« namítl Jeronym, zřetelně rozmrzelý. »Její manžel by si ji už vychoval; je dost poddajná...«

»Jaký manžel? Byl by toho schopen? Na koho myslíš pro ni?«

»Na sebe. Jsem jist, že jste to uhodla. A vy jste tomu chtěla.«

Něžně vsunul svou ruku pod paži mamčinu. Chystal se, že ospravedlní svou volbu.

Paní Eliška, nenechavši jej pokračovat, netrpělivě se vyptávala:

»Víš už o tvých citech?«

»Tuší je. Moje ústa mlčela, zato mluvily oči.«

»No tak dobře. Prosím tě, abys ještě asi týden nebo dva mlčel. Pak uvidíme... Proč však jsi mi sám od sebe neřekl, že se ti líbí? Je tedy skutečně pravda, že matka ztrácí srdce svého syna, jakmile je zaujme jiná?«

Paní Eliška byla daleka jakékoliv pošetilé žárlivosti, která ozbrojuje drápy jisté matky proti jejich budoucím snachám. Aby se něco dověděla od Jeronyma, aby na něm vynutila přiznání, musila přehnat svou kritiku. Byla by vyšla z jejích úst ještě před měsícem? Potřebujíc vidět vše růžově, podlehla s počátku půvabu Anežčinu; ale od té chvíle, kdy si myslila, že budoucnost Jeronymova splyne s její budoucností, dívala se na ni již pozorněji. Jakási chmura jí zakrývala, co si Jeronym myslí; činila za to odpovědnou Anežku. V hořkosti jejich posledních slov poznal Jeronym neukojenou zvědavost; nechtěl však prozradit celé své tajemství.

»Ach, milá maminko,« pravil tiskna se k ní a líbaje ji na líce, »jak jste nespravedlivá! Nikdy jsem vás více nemiloval.«

Anežka viděla, kterak se oba vracejí krokem mnohem pomalejším než obvykle; hned si myslila, že mluvili cestou o něčem velmi důležitém. Paní Eliška se snažila tvářit se jako obyčejně; ale jakási zdržlivost, zaujetí rušily její vlídnost. Jeronym se měl více na pozor, teď, kdy to matka věděla.

Anežka najednou pocítila obavu o svou lásku; její naděje se ukázaly křehké jako ty zámky z písku, jež s ní stavěla Tonička jako dítě na malé pláži u Veillons; zřítily se závanem větru. Čím měla zaručenu lásku Jeronymovu? Odkud ta umíněnost jeho zámlk? Klesala na mysli, pomyslí-li si, že se snad jen kojí nadějí, jako věřící duše, která by se náhle zeptala: »Slyší mne Bůh, jehož vzývám?«

Ta úzkost ji tak zdrtila, že po celý oběd nebyla s to ze sebe vypravit jediné slovíčko. Pak se hned ztratila, svedši svou posmutnělost na hroznou migrénu. O něco později vstoupila do jejího pokoje Tonička.

Měsíc téměř v úplňku ozařoval jen zpolovice jeho tmu. Anežka, ležíc na posteli v jemné košili, s rukama zkříženými pod šíjí, podobala se bledé soše, kryjící mramorovou desku hrobky. Pozorovala, jak zářivý kotouč měsíční vyplouvá zrovna proti otevřenému oknu, jak se přibližuje, jako by chtěl vejít dovnitř. Ani neotočila hlavu k sestře. Tonička se nad ni sklonila a políbivši ji na čelo zašeptala:

»Trpíš velice, má milá?«

»Ano, nech mne. Musím být sama, potřebuji spát...«

»Ale jdi,« odvětila Tonička, »já tě dobře chápu. Trápíš se chmurnými myšlenkami. Bojíš se štěstí, když už je u tvých dveří...«

Anežka se zvedla a opřena o podušku dívala se upřeně a úzkostlivě na sestru:

»Co víš? Řekli ti něco?«

»Ne, naprosto nic. Ale...«

»Tak tedy mlč a nech mne v mém hoři. Viděla-lis štěstí u mých dveří, řekni mu, ať honem vstoupí ke mně. Jsem znavena jeho čekáním.«

»Ach,« pravila Tonička, »třebaže jsi mlčela, přece vím už dávno, že miluješ Jeronyma

a jsem přesvědčena, že on tě má rád také. Bud' tedy trpělivá. Jest jen jedna láska, kde Milenec nikdy neváhá, a ještě...?»

Anežka mačkala krajku u podušky; jako podrážděna tou bystrozrakostí, skočila jí do řeči:

»Vidíš jeho city čistýma očima svých ilusí. Kdyby mě miloval doopravdy, řekl by mi to; bylo by to silnější než on. Anebo mu brání nějaká překážka; vážná překážka. Zavázal se jinde? Stojí mu snad v cestě jeho matka?«

»Nevěřím tomu. Má tě opravdu ráda.«

»Řekni, že měla. Chovala jsem se před ním příliš bezstarostně, byla jsem příliš upřímná. Příliš často jsem se ukázala, jaká jsem. Vzpomínáš si? Když se mluvilo kdysi ke konci postu o zpovědi, přiznala jsem se neprozřetelně: Zpovídat se, jaké je to pokání? Kleknout na tvrdé dřevo k záclonce v tmavém koutě, kde se dusíme, před knězem, jehož nevidět, opakovat, poslouchat stále totéž a odejít rozhřešení, s jistotou, že se budeme dopouštět zas týchž hříchů, je to trest? Poznala jsem na tom, jak vážně odpovéděla, že ji znepokojuje můj duševní stav. Zajímám ji, má mě trochu ráda. Ale důvěruje mi jen napolovic. Snad dělá dobře. Hodím se jen k tomu, abych v jediném srdci shromáždila bědnost mnohých...«

Se vzlykotem se vrhla do náručí Toniččina. A ta, jak nejlépe uměla, ji povzbuzovala. Pokusí se přimět Jeronyma, aby se přesně vyjádřil o svých úmyslech.

»Zatím však se odevzdej Bohu; bud' pokorná! A hled', abys nepoklesla zas jako dnes večer jako mrtvá moucha. Jeronym má rád sílu; jeho matka je silná žena. Bud' jako ona!«

»Pokusím se,« pravila Anežka, objevši ji najednou s vášnivou prudkostí. »Jdi si lehnout, má dobrá Toni, a spi spokojeně!«

Tato rozmluva se dala polohlasně, téměř potichu, neboť zaslechly, jak Jeronym s paní Eliškou vyšli na zahradu. Šelest jejich kroků zanikl mezi stromy. Pak se vrátili a sedli si v rohu terasy, tam, kde slabě pofukoval vánek. I oni tlumili svá slova; Anežčino jméno se tam ozývalo velmi často. Jeronym docela trpělivě poslouchal paní Elišku, která »dělá ďáblova advokáta«, jak přichází s námitkami předvídavé matky proti jeho lásce:

»Ty si myslíš, že tě Anežka miluje; jak tě o tom přesvědčila? Miluje skutečně tebe? Cítí potřebu zaměstnat svou obrazotvornost, zakotvit ve zdání štěstí.«

»Což snad,« namítal, »vyšívá tu pokrývku, jen aby pobavila svou chiméru? Ona, které se protiví ruční práce? Jsem snad domýšlivý, soudím-li, milá maminko, že taková námaha je víc než vděčnost tobě?«

»Dejme tomu. Být zamilován v osmnácti letech není těžké. Ale podle mne ty potřebuješ ženu oddanou, prostou, statečnou, schopnou vychovávat děti, vésti dobře domácnost, pomáhat ti ve vedení hospodářství. Anežka není tuctová dívka, je obdařena nebo lépe postižena řídkou citlivostí. Podivovala bych se raději u ní pevným ctnostem, ctnostem křesťanky. Má vůbec pevnou víru?«

»Chybí jí zkušenost. Vaše zkušenost ji poučí a já ji povedu.«

»Ty? Otočí si tě kolem malíčku, protože její půvab je všemocný a protože ty se domníváš, že jsi silný. Způsobí, že ji budeš zbožňovat i v nejhorších jejích slabostech...« Jeronym podrážděn povstal a obrátil se k matce s rozhodným gestem, jež by si před hodinou nebyl dovolil:

»Nuže dobře, maminko; najděte mi za manželku nějakou hloupou, ohyzdnou dívku, dřevěnou loutku, již se nebudete moci bát, že ji příliš miluji...«

Paní Eliška, také pobouřena, vztáhla ruku, aby jej zadržela:

»Když to bereš takto, milý chlapče, neřeknu ti už nic. Budeš-li později litovat, nebudeš mi alespoň moci nic vyčítat.«

Jeronym ji poprosil, aby mu odpustila to tvrdé odseknutí. Rozešli se však zneklidnění nedorozuměním, jež nemohlo trvat dlouho.

Vešel dovnitř a ulehl, pomodliv se roztržitě. Spánek nepřicházel. Horká noc jej tížila. Otevřel dokořán okno, aby se nadýchal vzduchu.

Měsíční jas, nesmírný a lahodný, vykrajoval na zahradě stíny. Růže, astry, pomněnky tvořily kolem záhonů jakoby bledý potůček. Mezi břectany zářily záblesky praménku. Lehounká mlha zmírňovala tmavost lesů. Za výběžkem návrší se klenula rudá záře

jako nehybná jitřenka, záře noční Paříže. Tam v dáli za okraji údolí splývaly zářivé cesty s neurčitým horizontem a ztrácely se pod hvězdami.

Jeronym si představil rejdu ze slavnostního večera, plnou lodic s křižujícími se řadami světél. Za jiných podobných nocí si myslíval: »Kde jsou ty oči, jež budou číst v očích mých? Kde jsou rty, jež čekají na dotek mých rtů?« Teď ty oči i ty rty znal; líbezné ovoce bylo na dosah žíznivému. Co mu tedy brání sáhnout po něm?

Starosti matčiny měly jen jeden účinek: roznítily jeho vášeň až k předráždění. Myslí, že ta prudkost je důkazem jeho síly. Vzpomněl si, že v podvečer políbil železný balkon, o nějž se Anežka opřela nahým loktem.

»Je třeba, abych ji miloval až k zbláznění. Teď spí; zdalipak projde jejími sny můj obraz? Kdyby věděla...«

Podél lesa k Buzenvalu houkala třesavě sova; její houkání se na konec změnilo v jakýsi ironický smích. Přiletěla blíž, usedla na jeden cedr blízko domu. Mob na ni zuřivě štěkal; dogy jej následovaly; kdesi v dálce jim odpovídali jiní psi.

V té chvíli postřehl Jeronym nad sebou lehounké kroky. Anežka přistoupila k oknu; neslyšel, že by se vrátila na lože. Bděla tedy; stála tam, možná pronásledována týmž zmatkem, který i jej trápil.

Jeho srdce poskočilo; zvrátil hlavu. Viděl se, kterak stoupá po schodech, kterak se potichu blíží k jejím dveřím; a Anežka otvírala... Ale na prahu té strhující představy se ovládl. Jak by asi přijala jeho smělost? Ne, nezneužil by pohostinství. Láska, jež začala tak čistě, musila se ubránit zmatkům.

Aby se uklidnil, přísahal si, že do týdne bude slavnostně zasnouben s Anežkou. Lehl si; v hořejším pokoji nebylo slyšet ani šelestu. Jeho rozrušení pomalu mizelo. Odevzdal pod ochranu dobrých andělů svou milovanou dívku i sebe a pak usnul jako dítě.

(Pokračování.)

J. Osika: SMUTNÁ PIESEŇ

*Pre bolesť srdca plačom usedave
zmôžený smútkom dávnej rany —
Odchod môj čistý ako sväté oči
a démon stojí pokáraný*

*Pre slabosť spevu v skromnej cele
mňa nikto známy nepočuje
bo duša moje kedys' smutná
dnes lúbežnosťou koncertuje*

*Krestanské dlane splietla viera
v obruče tichej pobožnosti
keď na pobreží beznádeje
písal som sloku útrpnosti*

*Ty Bože volals' moje dlane
mňa syna celkom nesmelého
by nehrou skypril svetské sily
a uzrel oči neznámeho*

Anton Holly: Dřevoryt.

F r a n t i š e k O r t : N á l a d a

Byl to opravdu nádherný večer. Krajem vál sladký vítr, který jemně šuměl v nažloutlém listí odumírajícího parku. Byl počátek října. A přece všude vládl ještě život; rostliny, zvířata a všichni lidé chtěli ještě žít, chtěli se v radosti dívat na svět. Zatím se slunce ponořilo do krvavě zlaté lázně na temněfialovém obzoru, politém rudým nádechem slunečních paprsků a začalo se pomalu ztrácet za obzorem.

Díval jsem se na západ s pavlače. Když slunce úplně zašlo, ucítil jsem náhle nějaký divný chlad po celém těle. Bylo mi najednou divně, zdálo se mi, že náhle zanikl život . . .

Vždyť jsem sám na světě! Proč nemohu proniknout nitro všech lidí? Proč znám jejich těla, ale nemohu nahmatat duši? Mají vůbec duši?

Jsem jediný tvor na světě, kolem něhož se všechno točí, pro něhož je všechno stvořeno? Proč se nemohu přesvědčiti, že tomu tak není? Proč se přetvařuješ, když se tě na to ptám? Proč právě já musím trpět a druzí jsou nástrojem mého utrpení? Zdá se mi, že existuje všechno jen chvíli, co se na to dívám. Pak to mizí. Lidé, zvířata, věci. A co je vlastně život? Proč je člověk na světě, proč se snaží o úspěch? Proč pocituje bolest, lásku, naději?

A tak se mi svíralo srdce a pátilo mne v nose jako před pláčem, ale oči byly suché. A teď se myšlenky zastavily. Jako by ulétly. Stál jsem opřen o zábradlí a ztrnule jsem se díval do dálky, aniž bych si uvědomoval, co vidím. Ale netrvalo to dlouho. Maminka mne volala k večeři. Nerad jsem vstal, ale přece jsem byl rád, že mne někdo vysvobodil. Při večeři jsem se nemohl vůbec na nic soustředit. Ani jíst jsem pořádně nemohl. Nechutnalo mi. Vlastně všechno mělo nějakou divnou chuť. Pomalu a nejistě jsem polykal. Něco mi počalo stahovat prsa. Nebyla to fysická bolest, bylo to něco zvláštního, zdálo se mi, že ze mne chce utéci duše. Nemohl jsem dojít. Vyskočil jsem. Všichni se na mne podívali s otazníkem v očích a mně se zdálo, že vědí proč utíkám, že znají mou bolest a že se radují z toho, že jsem chtěl poznati jejich duše a že se mi to nepodařilo. A přece jsem si myslel, že je nutno nějak oznámit, proč utíkám, proč se chci najednou s každým hádat a prát, proč chci trhat šaty, skákat do kaluží, kopat do kamení a plivat po kmenech stromů. Více jsem zařval než promluvil: »Musím jít ven!« Ale ne. Neřekl jsem to, jak jsem chtěl. Hlas se mi zlomil. Dal jsem se do vzteklého pláče a letěl jsem se schodů jako ještě nikdy předtím. A už jsem na ulici. Stále mne něco pátilo. Pořád jsem utíkal. Viděl jsem, že se lidé za mnou ohlížejí. Ale co mi po nich! Lidé neexistují!

Jsem jenom sám na světě. Sám!

Všichni lidé se přetvařují! Nejsou skuteční. Nic není skutečného. — Jenom bolest.

Vždyť ani láska neexistuje. Což mohu pocítit lásku k něčemu neskutečnému? Snad mohu. Ale bude to lichá láska, nebude opětována. Bojím se jí!

Utíkám, a už jsem v sadech. Lavička. Nohy se mi divně zachvěly, klesl jsem. Cítil jsem, jak mi pěnivě proudí tělem krev a snad mi stoupá do úst. Zachvěl jsem se hnusem a vztekle jsem plivl po nevinném psíku, který právě cupital kolem. Začal na mne štěkat. Chtěl jsem ho kopnout, ale jeho pán ho včas zavolal.

A tak jsem hrábl bezděčně do kapsy, vytáhl nůž a začal bodat do desky lavice. Měl jsem vzteklou radost z toho, že ničím cizí majetek. Jak jsem zuřivě a bez rozvahy bodal, nůž se smekl a sjel mi do dlaně. A už se mi na dlani plazí pramének krve. Bolí to, ale je to krásné, jak se červená krev rozlévá po bledé dlani. Hnus a znechucení mne opouštějí a krev z dlaně mi smývá chmury ze srdce. Volně vytahuji z kapsy kapesník a nechávám skapat několik kapek krve do písku.

Vždyť je to moje krev. Vlastní! Ale země je také moje. Celý svět je můj, protože,

vždyť já vlastně celý svět, všechny lidi i zvířata a všechno mám rád. Vždyť já ani nevím, co je nenávist. To všechno, co jsem cítil byla vztekklá bolest, že už nemohu svět víc milovat. Což by člověk mohl nenávidět kouzelný západ slunce? Podíval jsem se na měsíc a ten se na mne vlídně usmíval. »Běž domů, hochu, vyspi se a příště buď rozumnější!« Tak se mi zdálo, že ke mně promlouval. Vzal jsem se země do hrsti písek a pomaloučku jsem jím kropil zemi.

Ladislav Jehlička: Umění královské

Říkal nám kdysi Albert Vyskočil, jehož slova ve věcech poesie si ze všech současných literárních kritiků vážíme nejvíce, že hlavním úkolem moderní literární kritiky v kladném směru je asi tohle: ukázat, jak básnicky přečíst to, co bylo básnicky napsáno. To je ovšem věc dost ošemetná: vždyť báseň více než kterýkoliv jiný výtvar literární je záležitost ve značné míře vcítování, co do duchovního účinku odvážíli bychom se docela říci dílo stejného básníka jako čtenáře; na něm záleží, co si z té básně odnese, jaký »užitek« z ní bude mít. Kritik pak může přijít se svou troškou trochu pozdě do mlýna, vykládá je čtenáři, co už dávno ví, anebo hovoří slepému o barvách. Marno je hluchému poslouchati symfonii sebekrásnější.

Chceme tu přece říci několik slov o knížce, která se nám zdá v mladé básnické tvorbě jednou z nejpozoruhodnějších, jednak pro ty, kdož ji dosud nečetli a jimž mají být tyto řádky pobídkou, aby ji vzali do ruky; jednak pro ty, kdo ji četli chvatně; těm mají připomenouti některé věci, kterých si snad nevšimli a vybídnouti je, aby ji četli znovu.

V nové knize veršů Frant. Lazeckého (»Odění královské«) hlásí se tedy především opět o slovo poesie náboženská. To není ovšem v moderní české ly-

rice nic nového: právě zde v Jitře ukázal kdysi Miloš Dvořák, jak je prosáknuta liturgickými prvky tvorba krále českých básníků, Otakara Březiny. Z náboženské inspirace, z náboženského prožitku vzešla leckterá báseň Jaroslava Seiferta a Františka Hrubína a mnohem více ještě Jana Čarka, Bohumila Reynka, Jana Dokulila, Václava Renče nebo Jana Zahradníčka, abychom se zmínili jen o několika jménech nejvýznačnějších.

U Františka Lazeckého je tomu tak v míře zvlášť svrchované; tam je celá tvorba prožitkem náboženským podmíněna, postoupena, prosáklá, náboženský prožitek tu převládá nade vším, udává všemu směr, míru a cíl. Lazecký nemůže chutnat víno, aby nechválil Toho, kdo mu dával zrát; nemůže se opájet růží, aby nevelebil Boha. Ale ta souvislost je tu ještě mnohem hlubší, mnohem niternější. Všimněte si jedné věci, která je příznačná téměř pro celou moderní a modernější tvorbu: u každého básníka ozývá se tu určitý, stále stejný řekl bych podtón, spodní tón, jehož chvění cítíte, ať je báseň jakéhokoliv ladění. Typickým příkladem pro to je takový Antonín Sova. Sova psal i poesii polemickou, psal verše téměř oslavné, psal invektivy, prudké a silácké (třeba ona odpověď Theodoru Mommsenovi) a přece tam všude cítíte onen spodní tón melancholie (a v jeho vlastní přírodní lyrice teprve), jež je pro něho typická. Tu je to náhodou velmi zřetelné, ale našli byste tentýž znak i u jiných. A teď se podívejte na Františka Lazeckého: nenajdete tam vůbec nic takového; vedle bolestného štkání a srdceryvných vzlyků překrásného »Velkého pátku« uslyšíme najednou takovouhle jásavou píseň »Vzkříšení«:

Je Bílá sobota. Hodina čtvrtá bije.
Zem září jako zahrada Josefa z Arimathie.

— — — — —
Úsvitem chvátala dnes Máří Magdalena,
ale hrob prázdný je a skála otevřená.

Anděla spatřila, jež v jasném hrobě zpíval
a s jeho zpěvem zpěv kohoutů v kraji splýval.

A druhý u vchodu jí sladším hlasem pěje:
Vstalt' jest a předešel věrné do Galileje.

S ní stále milujme, jak ona milovala,
tak hříchů litujme jak ona litovala,
a za ní spěchejme po cestě lásky přímé
až v kraji oděném do slunce uvidíme,

jak andělové s harfou se potulují sadem,
jeden na východě a druhý nad západem
opony mrakové nad světem rozhrnují,
kamenem hrobovým tmy s kraje odvalují

před nohama, jež svítí zpod křídel holubice
na zlaté obloze za zpěvu voskovice.

Pán od východu jde. Nad vrchem ještě holým
své kroky zastavil, žehnaje našim polím

a k sobě vine louky a lesy borové,
ozimy zelené i ovsy nachové.

— — — — —
Pod námi v hlubinách již vody vyzvánějí
a nebešťané shůry nám Aleluja pějí.

Již Aleluja pějí a mraky otvírají,
pod nimiž zasvítá každický lístek v kraji.

Jak lístek vzkřísit se, dnes o to z duše prostě,
neboť kam pohlédnem k obloze všechno roste

a naděje v nás proudí jak v kmeni vody živné.
Majíc vše staženo v prostory sítě rybné

k domovu Otce stoupá jak rybář Svatvečerem
a všechno k sobě táhne má hvězda nad večerem,

v němž na západě rudém lem řízy prosvítává.
To ještě dobrou noc nám mezi stromy dává

báň města zlatého, tvář Boha dobrotivá
na konci cesty vezdejší, kterou se připozdívá.

A nežli vám bude dopřáno opájet se kouzlem a mírem vánoc, krásou takových skvostů, jako jsou »Vyšebrodská madona« nebo »Koleda« (otištěné v minulém čísle Jitra.) musíte projít ohněm děsu, zachvět se pod úderem veršů »Českého listopadu«, jež jsou z nejmohutnějších v nové poesii a jakých se můžeme dočíst jenom ve vrcholných dílech české poesie barokní:

V dusotu větru naslouchám. Smrt kolem Čech si kráčí.
Do pěstí na mrazu hladoví lidé pláčí
a jako víno moru jim v srdci stoupá nenávist.
Stříbrným zvonkem v úvozu poslední zvoní list.

Ó, hrejte hudby, vříскеjte děvky jak nikdy v masopustech,
snad zítra potáhne smrt kosu v našich ústech,
jak vítr orval stromy, tak vyžere nás hlad,
zem bude naše tělo, na něm červ hodovat.

A ptáte-li se, jakým způsobem je možno vrhnout najednou a vedle sebe tolik světla a tolik stínu, zalykat se pláčem a jásat radostí, vzpínat se k nebesům a sklánět se v pokorě, odpověď je nasnadě: je to všechno prožitek Církevního roku. Církevní rok a jeho milosti, to je vlastní zřídlo básnickovy říkalo se po staru inspirace. A ovšem nejsou to u Lazeckého nějaké umělé básně na nábožná témata: jeho básně jsou zrcadlením onoho duševního stavu, který nutně vznikne v křesťanovi, prožívajícím a prociťujícím události roku božího, do něhož se rok co rok promítá věčnost, duševního stavu, jenž se v tomto prožívání neustále mění, ale jehož vyústěním je vždycky láska. Láska je také podkladem básnickova zpěvu, láska k Bohu a odtud ovšem i láska k člověku, ke zvířeti, k vodám, polím a větru, ke všemu tomu, čemu dal vzniknouti Bůh.

A především ovšem láska k zemi. K zemi jako k realitě hmotné i duchovní, v jejím významu půda i v jejím významu vlast. Obojí je u Františka Lazeckého nerozlučně spojeno s křesťanstvím: Ta země je svatá, poněvadž po ní kráčeli svatí: »V chorálu svatých píseň Čech velebně k nebi prýští, v chorálu svatých vítězně nám zpívá jejich příští, v chorálu Světce jasného, jenž krví dobývá jim požehnání hvězd. / Pro její svaté zpěvem a plodnosti jsi požehnal té zemi, to v jejích svatých učinils ji krásnou mezi všemi, neb od všech oddělil jsi zem tu pohořím. / Dokola leží země ta královským rouchem podzimu a v purpur přioděna, nebesům krví svých patronů na věky zaslíbena, neb z jejich tváří přejasných lze její pravou tvář a celý osud číst.« (Mělník.) A tato země, to je ovšem realita, která k sobě táhne mocí neodolatelnou a vášnivou srdce básníka, jež se jí nemůže vzdát bez lítosti, ani když »opásán zpěvem« jde náruči boží vstříc. »Pak pro mne již nikdy nebudou padat deště na můj kraj, na můj kraj nejdražší, kde procesí slavná zpívala kdysi, jimž v čele krácel sám Pastýř ukřižovaný, na můj kraj v pohledu Marie Panny, na tu zem milovanou, jež svítí a přede u jejích pat.« Ta zem, to je zem požehnaná; zem královská, opásaná oděním lásky a důvěry a zpívající píseň, nad níž není sladší a krásnější; zpívají ji s Františkem Lazeckým ze všech svých hloubek Čechy křesťanské.

Kniha básní Františka Lazeckého »Odění královské« vyšla v edici »Jitra« jako její 6. svazek v dokonale úpravě architekta Břetislava Štorma a s jeho frontispicem (reprodukovaným v tomto článku) a stojí Kč 18.—, pro studenty-odběratele »Jitra« Kč 12.—.

Hana Červinková: Polibek hvězdy

Bílá, nesmírná je země a nad ní visí těžké, olověné nebe znovu plné sněhu — a ten — podivný, jiskřivě čistý obklopuje člověka, zalyká ho, ve velikých chomáčích padá za krk i do obličeje, zachycuje se na límci i ve vlasech; jako by mlha zalila oči a zadržela myšlenky v beztvárný uzlík něčeho, co se nedá rozmotat.

Teskný a pustý hřbitov, téměř schovaný v závějích, mluví k srdci člověka nezapomenutelnou řečí — tichoučkým šepotem uspané bolesti — — —

Někdy dávno — dávno to bylo, kdy sem přinesli i tobě někoho, kdo ti byl snad vším na světě — — — Byl to otec? — Sestra? — Přítel? Byla to nějaká jiná tobě blízká bytost? — Jejich kosti tu v klidu odpočívají, v létě zasypány květy — v zimě zakryty sněhem — v tichu — v tichu — — —

Těžce dopadají nástroje lidí, zmrzlé hroudy žluté hlíny třísní bílé závěje — malinký hrobeček tam kopají — pro dvouleté dětátko — lidský kvítek uvadl. — Jdeš kolem, šeptáš modlitbu — a díváš se na ztemnělé nebe, cítíš, že duše těch, kteří odešli, nejsou daleko — — —

Nepláčeš, ač srdce je stisknuto v křeči — jen se tak nějak teskně usmíváš. — Tam ve tmě oblohy se zatřepetala drobná, modrá hvězda, dívá se dolů na svět, na ty malé tvory, zápasící, maličké v jejich touze — i boji mnohdy proti něčemu, co nemohou zmocit, co snad nezaseto vzkličilo v jejich nepatrných srdcích.

Něco zavířilo — zářivě se rozsvítilo nad světem — nesmírné světlo, ale člověk je tím zmaten — — — Snad ta drobná hvězda políbila skráň a nelze to ničím smýt, nebo úžasný, živý sen pozvedl a stiskl bezmocné bytosti do svého náručí? — Ne, to jen bílé chvění sněhových hvězdiček omámilo stříbrnou mlhou oči člověka — na hřbitově. —

Prof. Kocich: Středověk

Duchovní vliv středověku tkví v mohutnosti náboženské myšlenky, který zabral veškeré tehdejší lidské snažení. Po této stránce pojednávat o středověku bylo by však velmi rozsáhlé. Položíme si otázku trochu jinak: Co dosud ještě připomíná nám dost výrazně a živě středověk po stránce duchovní? Kde ještě nalézáme takovéto stopy? My totiž, lidé 20. století, nezdolitelně se vzdalujeme od této mohutné středověké éry. K tomu si ještě připomeňme, že soudobá kultura a civilisace poutá a objímá celého dnešního člověka, kterýžto vliv přirozeně se neuměňuje. Jistě třeba trochu vnímavosti, aby se člověk povznesl z tohoto dobového zajetí a vycítil ony jemné proudy, které tryskají z dávného a mnohdy pro přemnohé s příhanou temného středověku. Ještě však třeba zjemnit naše pozorování. Duchovní náplň středověku je náboženská. Vyplývá tedy z toho průvodní otázka, totiž: čím projevuje se dosud forma

středověkého křesťanství v naší době? V jakých způsobech zachovalo se nám a jak prolíná naše náboženské formy dosud? Nezbyvá však, než pátrati, co zůstalo dosud mezi námi, ať zachovalého, viditelného nebo ukrytého po slavné středověké kultuře. Je patrné, že člověk povšimne si rozdílu mezi moderní stavbou a chrámem stavěným buď slohem románským nebo gotickým. Tento nepoměr působí bezprostředně. Tak jako z pojetí stavby plyne přímo i ideová náplň a duch architekta odchovaného současným myšlením, tak vyzařuje i ducha taková leckterá stavba románská nebo go-

tická. U našich románských staveb, kolik jich máme z oné doby, je patrný, což je vývojově samozřejmé, nerovný zápas duchovního pojetí s hmotou. Avšak i románské období ve svém kulminačním období překvapuje nás mocně svými portály, které přetvořovala po svém i pozdější gotika. Jak na příklad silným dojmem na nás zapůsobí taková »Porta coeli« románské basiliky v Třebíči na Moravě. Druhý neméně mocný dojem odneseme si z basiliky svatojirské na hradě pražském. Mystické přítomnosti ovane našeho ducha uvyklého již světelnosti moderních interiérů. Doba gotická zastihla naši vlast v plném rozkvětu pod blahodárnou vládou Karlovou. Z této doby máme zachovány nehynoucí pomníky. Vizme na příklad, jak u takové katedrály svatovítské mocně zdvihají se opěrné oblouky krásně lesem fiál, aby podepřely mohutně vypjatou klenbu útlými, v lomeném oblouku se protínajícími žebry. Loď chrámová zdá se býti úzkou v poměru k výši stropu. Tento činí na nás dojem spíše baldachýnu, neboť spočívá na sloupech oprostěných od přebytečné hmoty. A týmž dojmem působí, ať už chceme nebo ne, vysoké věže gotické. Hmoty ubývá s výší, a z dálky zdá se nám býti dokonce průsvitnou. Největší však podiv budí ukončení věže buď dovedně nadstaveným křížem, nebo stylisovanou růžicí. Říká se, že stavby jsou němými svědky minulosti. O gotických stavbách však toto tvrditi by bylo málo. Nedovedu si představit, že by zanechala taková stavba srdce divákovy chladným, bez obdivu a bez nějaké povznášející myšlenky. Vždyť skoro hmatatelně cítí tu pozorovatel duši gotického člověka. Duši hmotou oprostěnou, vysoce povznesenou k azurné nebeské báni. A tentýž dojem vane z vysokých vzdušných kleneb gotického presbytáře. Dojem se zesiluje šerým přísvitom barevných štíhlých oken. Chrámové prostory gotické jsou zpravidla zahaleny v šero. Pestře barevná okna zabraňují oslnivým slunečním paprskům a jejich škádlivé hře. Jen fialově rudé svazky paprsků křížují neslyšně nitro chrámové. Vejděme si na několik chvil do takového gotického domu! Pouliční ruch a šum se trochu zeslabí, avšak neumlká. Právě v takových momentech návštěvník chrámu si jasně a bezprostředně uvědomuje rozdílnost těchto dvou sfér.

Gotický trojdílný oltář zjasňuje se poněkud slabým přísvitom voskovic. Zaznívá mešní zvonec, a vidíme kněze ubírat se k oltáři, zvláštním dojmem nás překvapí mešní gotické roucho kněze, obzvlášť jsme-li uvyklí na roucha barokní. Zazní hlas varhan. Mohutný jejich hlas poněkud usíná a sborově zaznívají hlasy prvních taktů chorální mše. Opět nová, neméně silná a svěží doklad životnosti raného středověku. V prostých melodiích jednohlasých zpěvů jsou nám uchovány nevyčerpatelné studnice hudební krásy, melodie čisté něhy a prosté pokory. Než i zpěv s kůru doznívá, rovněž bohoslužby jsou u konce. Návštěvníci pomalu odcházejí a chrámové prostory pomalu usínají svým obvyklým posvátným klidem. Vcházíme s řeholníky do sousedních prostor klášterních. Vítá nás zeleň klášterní zahrady, obklopené se všech stran křížovými chodbami. Zde žije středověké claustrum, ponořené ve zvláštní sugestivní ticho. Asyl před světským ruchem, shonem a neklidem srdce. Jak však prchá moderní člověk před těmi zdi! Objektivně řečeno, je to však útěk moderního člověka před sebou samým. Člověk našich dnů nemá kdy, aby se zamyslel nad sebou, aby meditoval. Moderní člověk se nechává bavit, vrhá se do shonu současného života, aby se vyhnul oněm tak obávaným okamžikům, kdy by se octl sám se svou odvrženou duší. Zde je původ jak osobní tragiky, tak kolektivní nespokojenosti. Zde však máme východisko z dnešní krise moderního člověka. Nemyslíme to však tak, že bychom chtěli vehnati celé lidstvo do klášterního ústraní. Ne, není to ani možné a nikdy se to také neuskuteční. Ale můžeme poukázat aspoň na blahodárný účinek vnitřní samoty. Prohlédneme si ještě jiný, neméně zajímavý úsek středověkého intelektuálního života, totiž klášterní knihovnu. Ochotný řeholník ukáže nám poklady písařského umění středověkého. S obdivem stojíme nad starými pergamenovými listy různých evangeliářů, misálů a žaltářů. Staleté staré iniciály hledí na nás s neblednoucí svěžestí. Listujeme stránku za stránkou a pozorujeme pečlivý rukopis. Nejedna mnich psal takovou knihu celý život. A to jen k větší cti a slávě Boží. Zase jedno napomenutí a výstraha proti šílenému tempu strojové práce. A nakonec nahlížíte i do zažloutlých již tištěných autorů středověkých. Nemyslete, že vám je budou nabízet, abyste je vzali do ruky a čtli. To ponechává se dnes už jen badatelům. Avšak ani toto nepoznané bohatství středověkých myslitelů nám se neztrácí. Na knižním trhu i u nás nabízejí se vám v moderních úpravách spisy této doby. Třeba jen se odvážít a zkusit, zdali nám mají ještě něco říci. Poznáme tak

i způsob středověkého myšlení, nerozpolceného v názoru na svět. Takto poznáte, kdo byl středověký mystik, filosof, jaký byl ideál silné osobnosti, nejen duchovní, nýbrž i světské. U nás přístupně nabízí se vám, abychom to konkrétně trochu naznačili, Susonovo Mystikovo srdce, spisy svatého Františka z Asissi, svaté Terezie Avilské, listy svaté Kateřiny Sienské a konečně velká Summa svatého Tomáše Akvinského. Středověk má co říci i výtvarnému umělci. V chrámech nebo galeriích jsou dosud díla středověkého umělce. Madony nevšední krásy, ať už malířské nebo sochařské práce nás dosud dovedou upoutat, i když máme přísné umělecké měřítko. Vzpomeňme na světoznámé jen malby italského středověku, na práce malířské takového Frà Angelica nebo Giotta. A konečně na světoznámé mosaiky ravenenské, nemluvě o četných jiných výtvorech toho druhu jinde. Jsou ještě lidé, kteří i dnes objevují skryté vzpruhy v těchto uměleckých oblastech středověku. Čtenářům doporučuji tu autobiografické romány Hrubanovy: Pout do Ravenny a pokračování její Duše mosaik s krásným podtitulem Zápisky o vzestupu duše, svědčícím nejlépe o věrohodnosti našich slov. S takovou náplní nových myšlenek opouštíme konečně zátiší klášterní. Vcházíme opět do ulic plného rušného života a zdá se nám, že už nevězíme v subjektivitě našich dnů, nýbrž že cítíme v sobě jistou oprávněnost myšlenky, abychom podržili naše soudobé formy života na všech jeho úsecích perspektivám středověké křesťanské jednoty a harmonie.

Prokop Bělan: SMUTEK V POLÍCH

*Nad bílou duší závějí v melodii telefonních drátů
krvácel zvon*

Ve ztichlých strunách země plakal zavátý tep mlatů

a rzivý dech topolů tajemně křísil bolest křtitelnice

Ojínělý splav větrů strásal do očí zvroucnělý tón

smuteční něhou se kalily zřitelnice

a křehkým stvolem srdcí vzlínala tklivá modlitba polí

Hliněné rty milenců šeptaly vášnivou zpověď potoka v údolí

a smích rudých trnek s posvátnou vůní červenců

opojně stékal v stařeckou šed'

sbratřených milenců

oráče a země

Ze vzlyku shrbených vrb kanula bolest

a zemitá rez zčernalých křížů bolela zajetím

na srdci zamlklých cest

Pod starým mlýnem hučel splav hrany

a bílá zvonice chalup slzela dojetím jak srdce ženy

František Adamec: ŽÍZNIVÉ ŠLÉPĚJE

Noc v sněhové lázni vykoupaná

ztrnule kráčí s půlnocí zahroceným stínem topolů

krajina modrým šátečkem nebes opásaná

šepem večeri se mnou u stolu

Napnuté měsíční paprsky praskají

a voní citronovou korou

hvězdy o krásu bojují za okny a zátiší stinném

kdež kdysi srdce mé ranily rýmem

a struny zatížily ledovou horou

Pro průhlednou oponu

mám rád tu krajinu

na níž žluť měsíčních citrinů

kalichem rozbolavěných tónů

hladí klávesy pľlnočních zvonů

až ty věrným hlasem se rozteskní v písni

nad šlépějí těch jež zmírají žízni

J a r k a P.: V y s v o b o z e n í

Oknem nemocničního pokoje se hrnul nářek větru a stenání bičovaných stromů. Silueta vysoké zdi zastírala polovici okna jako hrubá smuteční krajka. Na kobaltovém podkladě sametového nebe ležely veliké hvězdy. Měsíc seděl na okraji úzkého mraku. Ticho rozpínalo ruce jako na kříži... Dostalo se i do bílé pravidelné krychle nemocničního pokoje. V tichu křičely jen zoufalé oči, mluvily zaťaté prsty a studený pot stékající po čele. Příšerné vedro. Všechno pálilo, stěny hořely bílým žářem, žárovka u stropu stála v bílém prostoru. Na lůžku pod přikrývkou se rýsovalo vyhublé ženské tělo. Mozek ležel tiše a nehybně v lebce. Jen na spánku bil budíček žil. Času života je málo, proto tak utíká...

V tichu stálo mlčení... Kdesi v koutě čekala schoulena smrt. Smrt! Vlna divoké krve šlehla opět do mozku a zalila děsivou červení oči: Proč se neotevrou okna... Proč nevidět záhonů květin... Proč nezpívají ptáci... A zvony? Ano, proč nezní zvony? Proč nerozbijí tuto ubohou zoufalost jásavým výkřikem života?...

Oči nemocné horečně planuly. Ruce odpočívaly se zsinalostí voskových svící po stranách těla.

»Život, žít... nebo raději konec... Ano... konec! Vodu... pít!...« Bílá pokrývka se zbarvila krví člověka. Unikala z popraskaných rtů sípavým kašlem, který rval poslední zbytky plic...

Noc stála za oknem. Položila černou tvář na studená skla oken. Dívala se. Viděla zšeřený pokoj. Na stolku sklenice vody, lahvička léku a teploměr s čárkami jako ztuhlá stonožka. Na bílé pokrývce krvavá kaluž. Dvě oči hledící horečnatě před sebe, ale ničeho nepoznávající.

Vítr utichl. Na chodbě se ozvaly kroky. Dveře se tiše otevřely. Vešla ošetřovatelka. Oči nemocné byly pojednou měkké a teplé: »Jsi Panna Maria?«

Horečkou spálené rty se sotva pohnuly šeptem těchto tří slov. »Modlila jsem se... abys přišla... a vysvobodila mne... Chci... zemřít...«

Zatím co oči hřály velkým a vroucím teplem, její slova se rvala s kašlem o každý výdech.

»Prosím tě... celé noci... abys mne vysvobodila... Vždycky jsem... v tebe věřila... A tys... přišla — vždyť... jsi také žena... Řek — ni... Bohoro — dič — ko... vez — meš... mne... s se — bou?...

Dále dásně nepovolí. Do celého těla pozvolna stékalo olovo. Měkké, teplé oči čekaly na odpověď, až úplně ztrnuly v tomto pohledu.

Bílá sestra se sklonila a vložila do tuhnuoucích rukou drobounký řetěz růžence... Potom odešla. Žárovka zhasla. Ticho jako v kostele, když se kněz sklání nad hostií a šeptá konsekrační slova. Měsíc plul v nekonečném tmavém prostoru. Nebe vypínalo se směle do vysokého oblouku. Vršky stromů zastavily houpavý tanec a dívaly se zvědavě do mrtvého okna. U lůžka stála hořící svíce. Obalila hlavu mrtvé měkkou poduškou světla. V koutě okna krvácela pelargonie...

P e p a J a k e š: M i l u j i h o r y

Miluji oslnivě bílé paseky, vykousnuté z velkého krajíce lesa, zbrázděné stopami lyží jako tvář drvoštěpa, ukrytá ve věnci hustých, prošedivělých vousů. Miluji modré nebe nad nimi s rozesmátými ústy slunce, jež příjemně hřeje, veselé pády i precisní telemarky, ostré »kristýnky« i bleskové »kveršprunky«. Miluji všechna tato slova, třebaže jiní nad nimi nechápavě kroutí hlavou, poněvadž vyvolávají představu krásy.

Miluji dlouhé průseky, běžící divoce po svahu špalírem smrčků a jedlí, jejich šílený spád, ukryté pařízky a kameny, nepředvídané zatáčky a pády. Když berou člověku dech a do očí ženou slzy, jaká to divoká, chlapská krása! Srdce buší jako rozběhnutá lokomotiva a vhání do tepen spokojenost, pocit síly a svobody. Pocit hříbete, které se utrhl od provazu ztrnulé konvence, vlčáka, který pohrdl hřejícím krbem a běhá v mrazu po stepi. Miluji výstupy po strmých stezkách, kdy řemeny holí řeží ruce do krve, všechny

svaly jsou napjaty k prasknutí. Plíce jak kovářský měch ženou z nosu i úst mocné proudy páry, která hned mrzne na řasách i obočí a neoholených vousech, po těle tekou potoky teplého potu. Miluji je, poněvadž vedou k výšinám. Miluji daleké výhledy v zimním čistém vzduchu, zářící ledovec Dachsteinu někde daleko za horami, i hustou, horskou mlhu, v níž těžko poznáme bratra na deset kroků.

Miluji nesmírné bílé pláně. Tento svět dává málo takových slastí. Bílý začátek, bílý konec, bílé vše dokola, jen nahoře modrá očka nebe. A nad nimi Bůh. Nikde nepřipadá člověku jeho maličkost a nepatrnost proti Majestátu Boha tak nutná a potřebná, jako na horách ve sněhu. Byti sám, jediná tečička v ohromné prostora, sám s Otcem, který nad námi bdí. Nikde nepozná člověk tak hmatatelně, tak reálně jsoucnost a dobrotivost Toho, který nás stvořil, jako na výšinách, blíže k Němu.

Lyže jsou sport celých mužů. Kalí nervy v ocel, hnětou odvalu v pevné, určité tvary, sílí páteř. Proto je miluji. Miluji je však daleko více proto, že vedou k výšinám. Proto miluji oslnivě bílé paseky, dlouhé průseky, běžící divoce po svahu špalírem smrčků a jedlí, výstupy po strmých stezkách, proto miluji nesmírné, nekonečné bílé pláně. Proto miluji daleké výhledy, zlaté východy i rudé západy slunce nad černými vršky kopců a jezery mlh, samu mlhu, která by se dala málem krájet. Proto miluji hory.

STUDENTSKÉ SNÍMKY

Hrubá chyba

V sedmé třídě je živo. Vlevo u katedry se hoši hlučně hádají, kdo to v neděli vyhrál, zda LTC anebo AC Sparta. Ve druhé lavici se dívky radí, zda bude lépe jít na maškarní za »Bílou nemoc« nebo za »Muchomůrku«. Strana, kterou vede Hela, dcera profesora češtiny, rozhodně tvrdí, že »Bílá nemoc« bude aktuálnější. Všichni se vesele baví, jen Vašík Černý je jaksi zaražen. Sedí v poslední lavici, hlavu si podpírá rukou — patrně luští nějaký obtížný problém. Náhle zazní zvonek, všichni se rozběhnou do svých lavic, protože teď má být čeština a pan profesor, který přicházívá zároveň se zvoněním, si potrpí na ticho. Ale dnes se někde zdržel, že už tu není! To vysvětluje ochotně jeho dcera Hela: »Dnes se nezkouší, já jsem sebrala tatímu notes a on jej teď hledá!« Všichni jsou jí vděční nejen proto, že se nebude zkoušet, ale také proto, že pan profesor přijde jistě značně později. Jen Vašík Černý je nespokojen. Přál si, aby pan profesor přišel právě dnes pokud možno brzy, neboť při češtině si chtěl vykonat důležitou práci. — Je právě půl, když konečně vstoupí češtinář do třídy. Hned také oznamuje, že se zdržel hledáním zápisníku, že proto také nemůže dnes zkoušet. Rozhlédne se po třídě a vidí všechny tváře rozradostněné, jen Vašík je skloněn nad lavicí a cosi píše. Tiše vstane a jde k němu. Ale Vašík nic neví, nevidí, neslyší, jen stále píše. Nepozorován skloní se pan profesor nad lavicí, a čte Vašíkův list. Trhne mu to vesele koutky úst — a tu žáci propuknou v hlučný smích. Pan profesor bere mu list z ruky, jde pomalu ke katedře, a za ním ještě pomaleji se šine Vašík. Klidně dočte celý list, obrátí se k němu a praví: »Tak vida, už mám o Helu postaráno, to mě skutečně těší, že ji máte rád a píšete jí toto hezké psaníčko. Ale víte-li pak, muži Černý, že v tom dopise je hrubá chyba? Nepíše se strápen, nýbrž ztrápen. Za tu hrubou chybu vám napíši nedostatečnou, jen co najdu svůj zápisník.«

—Kn—

Někteří z nás

L á s k a. Josef je mlád, má rád továrníkovu dceru. Proto se dal zapsat do tanečních, aby ji spatřil. Ve vyžehlených, záplatovaných kalhotách, s tátovou předválečnou garniturou ji prosil o tanec. Na neštěstí zahráli valčík. Josef se krvavě usmíval a snažil se ji bavit. Koketovala s jeho kamarádem ve smokingu a bílých rukavičkách. Josef cítil žhavě své prokletí hrbatého a kostnatého těla, svých rezavých vlasů. Zmocnila se ho řezavá radost malomocného, jenž si svými vředy vynucuje respekt a volnou cestu. Jiný by v této chvíli provedl vše, aby pomstil své hnisající, udupané já.

Josefovi však zesládlo srdce vzpomínkou na vyrudlá kamínka, matku a puškvorcovou vůni domova. Pak prostě se otočil, nechal tanečnici v kole a šel domů. Toho večera po návratu hořely Josefovi hvězdy teple a nesmírně jasně.

S e d l á k. Chodíval kolem našich shrbený, houžvovitý, s knížkami pod ramenem. Karel Vaněk měl malou, nerozhodnou hlavu a tvrdé, upracované ruce. Nebyl nikdy dobrým žákem. Jednou propadl a teď taktak klepe třetí měšťanku. Učitel říká, že mu nedává pozor, proto se s ním vzteká. Karel sedí ve škole s klidně složenýma rukama a pozoruje zelenou lavici. To je jeho žito pod »Loupežníkem«. Už je pěkný ten ozim. Nad ním má zasetu řepu, musí ji ještě okopat a vyplet. Pak se musí rozhodnout, kam dají zbytek hnoje. A »Pod strání« nemá ještě zaorány brambory. — Když Karel donesl poslední vysvědčení, myslil, že ho táta zbije, tolik pětěk už neměl dávno. Táta dočetl, sňal brýle. Složil vysvědčení. Za chvíli řekl docela spokojeně: »Tak, a kam zasejeme letos žito?« Od té doby orá, vláčí a seje Karel již sám. Někdy je ho vidět u muziky.

N e m o c n í c e. Adolf Kunz, 16 let. Ležel vedle mne. Ruku mu uřízla řezačka. Napřed jsme se nenáviděli. On pihovatý, kousavý, revolucionářský sudetský Němec, jdoucí slepě za vším, co má hnědý nátěr. Já, ubohý Čecháček, který surovým způsobem utlačuje německý lid v úplně německých krajích, nutí je, aby mluvili česky a zpívali »země česká, domov můj«. Jenž se zuřivě vzpírá svaté věci — autonomii Sudeten Gebietů a jejich připojení k Třetí říši. Tak jsme se charakterisovali, když jsme si přečetli svá jména nad nemocničními postelemi. Pak začala naše konverzace: česky, německy, zbylými rukama. Za čtrnáct dní její výsledek: Po mé operaci, kdy jsem se nemohl ani hnout, sedával u mne Dolf celé hodiny, vzdor krásnému počasí a dovolení směti do zahrady. Když jsme se rozcházeli, já ještě v zakrvácených šatech, a on v žebráckých, stiskli jsme si levice a pohleděli pevně do očí.

D ě l n í k. Václav Chmel. V obecné škole sedával vedle mne. Jeho otec byl strojníkem. Již tehdy tahal po kapsách různá kolečka, hřebíky a dřívka. Teď, kdykoliv se potkáme, mává na mne svou černou pravicí. Večer, když vypráví, rozhoří se mu svíce v očích. Stroje jsou jeho láskou. Klidný, umazaný, se širokým úsměvem mne poučuje. Když přinesl svůj tovaryšský kus (vrtačku), mohl se zalknouti pýchou. Václave, umouněný, lesknoucí se olejem, dělníku a duše strojů, až se jednou roztočí všechny stroje světa v práci, pak budeš ty jejich prvním mechanikem. S olejničkou, s čepicí na hlavě budeš chodit od jednoho stroje k druhému a budeš je ošetřovat a laskat svými citlivými prsty.

S t u d e n t i. Někteří lidé si nás představují jako panáky, ploužící se po parketách, jako vrískající výrostky na fotbalových hřištích. Na všem na tomto světě je prastarý prach, vše čeká na nás, abychom s tím zalomcovali. V nás je rozbouřené moře, vzdouvající se uragany větrů. Jsme herci nejružnějších masek a komedianty, prchajícími sami před sebou. Vy velcí a ocelově klidní nám nechcete podat a stisknout ruku. Také František Peroutka byl studentem. Malinký sextán s křivými a tlustými brýlemi. Nebyl nikdy buřičem, ač chodil hladov a zkřehlý do školy. Nikdo nevěděl, že má šest sourozenců a že jeho matka je zavřena pro krádež uhlí. Šestého prosince 1936 se zastřelil nejhladovějším revol-

verem, v jehož zásobnici nebylo rezervní kulky, protože František neměl více peněz. Ten také žádal o kus chleba a teplého slova, chodě kolem vás. Lékař našel v jeho plicích kaverny, a tak se řeklo, že si vzal život ze zoufalství nad nevyléčitelnou chorobou.

P e r i f e r i e. Znáte ji špinavou a ubohou, zpustošenou bídou a kouřem černých komínů. Tu je její bohatství: Vyrostli jsme z ní, utvářeli jsme si sami svou mosaiku srdce. My uličníci, učni a studenti, jsme vždy hořeli k sobě láskou. Nikdy jsme o tom nemluvíli, že se máme rádi; když takhle začal tlustý továrníkův syn, jízlivě jsme se mu vysmáli a utekli od něho. Když však onemocněl, přinesl mu Tonda, syn horníkův, naše klukovské poklady darem. Dovnitř jej však nedostali. Utekl jim celý rudý ze dveří. — Scházeli jsme se na starém, olejnatém rumišti továrního dvora. Tu vyrůstala naše budoucnost. Řekli jsme si, že se staneme ševci, horníky, pekaři a kupci. Věděli jsme, že takhle, černou rukou a poctivým srdcem zvítězíme. — Dnešek nás přivítal tvrdým úderem. Padli jsme? Ne. Vystavíme přímý a nový svět ze spravedlnosti a lásky, jak jsme počali na periferii. Nevěříte? Pak nevěřte, že koráloví jedinci tvoří obrovské ostrovy! Josef Kolínský

Fysika v naší septimě

Je po zvonění. »Šiška« otvírá notes a chystá se »zkoumat« žáky.

»Tak začneme od konce. Z—u!«

Žák Z se pomalu šourá ke katedře.

»Tak, copak je to třeba transformátor?«

Žák se zadumaně drbe za uchem — je totiž básník. »Hm . . .« Dlouho nic Potom:

»Transformátor je . . .« Zase nic .

»Tak to aspoň nakreslete!« Křída jezdí po tabuli, záhadný obrazec roste a je stále záhadnější. — Inu, básník, surrealista. — »Tak to se ještě musíte naučit. — W—ová!« Ouvé! — Po delším váhání a mlčení: »Sím, já to neumím.«

»Šiška« na to klidně: »Hm, tak si sedněte. — V—ová!« Šílený shon po vědomostech po cestě ke katedře. — »Tak transformátor.« — Dlouho nic . . . Pak běže žákyně, mimochodem řečeno blondýna, graciosně křidu a s pomocí celé první lavice kreslí čtverec . . . Potom zase dlouho nic . . . Z lavic se ozývají jízlivé hlasy, nikterak nenasvědčující tomu, že by chtěly své kolegyni pomoci. Někdo bručí basem: »Ještě květináče.« Jiný hlas: »A záclony.« — Všichni se shodují v úsudku, že to asi bude okno. Ale mýlí se. Žákyně to najednou »rozsvítí«: »To je transformátor!« Hromový smích zaburácel útroby reálky a vzbudil školníka, takže zazvonil. — »Tak, to se ještě musíte naučit. Příště budeme pokračovat!« L. N.

Marná slova

Konečně! Jiří Brodský si oddychl, jako kdyby shodil s ramenou těžké břemeno. Konečně školník zazvonil! Ticho, jež se uhostilo ve třídě při výkladu profesora Příbyla, náhle zmizelo. Rozplynulo se jako zlý sen. Posléze skončil i profesor Příbyl. Nadiktoval domácí úlohu a bystrým krokem odcházel. Vytáhlý Hloušek z první lavice mu nestačil ani otevřít. Jen zavřel.

Přestávka. Každodenní hluk a křik v dusné třídě. Jarko, půjč mi úkol! Byls včera v biografu? Milado, pojď na chodbu! U školníka máš dopis. Boženo, máš jít k panu profesorovi. Ale pospěš si! Brodský přestal listovat v dějepise, podíval se na ni, usmál se. Božena. Božena Lorenzová. Božena Lorenzová, děvče podivné i všední, děvče krásné

i bezvýrazné, děvče s trochou lži i s množstvím pravdy. Brodský ji má rád. A ona? Vidí v Brodském jen kamaráda. Jezdí každou sobotu domů. Dostává jednou týdně dopis. Zvoní. Dějepis. Velká revoluce francouzská, str. 92 . . . Zvoní. Housle. Malátova dueta, str. 14 . . . Zvoní. Konference. Úkol slohu ve 3. třídě cvičné školy Zvoní. Konečně! Ještě cvičky dolů, boty, kabát a zítra na shledanou!

Brodský jde domů alejí mladých lip. Je květen. 12. Stromy se usmívají sytou zelení listů. Zítra: Božena, čtvrtek, literatura, fyzika, housle Božena. Několikaminutový oběd dává Brodskému zapomenout na všechno. Aspoň na chvíli. A pak si Jiří Brodský chystá učení na zítřek. Kde mám tu literaturu? Ach, tu je! Tak, teď ještě úkol a musím jít. Na hodinu. Peníze jsou srdcem života. Aspoň u mnohých. Nebo u těch, kteří je nemají. Pak ještě na jednu hodinu. A odpoledne se končí. Lehké šero přikrylo celou zemi i oblaka; tu a tam vyskočila hvězda, za ní druhá, třetí. Májová noc. Jiří Brodský se začíná právě učit. Nebe je již skoro jasné. Hvězdy svítí jako ještě nikdy předtím; nějak májově. Božena. Uč se, Jiří, uč se! Půlnoc. Ticho. Hvězdy. Božena. Jdi spat, Jiří! Božena. A ne a ne usnout! Božena. Proč jsou ty hvězdy tak vysoko?

Jan Machoň: ÚNOR

*Předjarní úděs podzemních blasů
umírá schvácen křečí na vlnách. —
Náble — jak úžas nad lehkostí něčích rukou
klouzajících lehce po klávesách,
vyšlehly plameny větrů do výhně výš, blízkou
drsností jejich úpěnlivě zazněly lesy.*

*Duhový vodopád minulých dní dávno se přelil přes noci,
v nichž vlasatý prostor se koupal ve vodě pramenů
a v nichž vzduch vzdouval otrásněné ornáty tmy. —
Hromnice, zpěvem vašich prvních skřivanů
políbí nás výše, nás a úpějíci stromy,
které se nahostí svého studu skrývají Tvé moci.*

*Rovník zimních půlnocí vydechl na okna ledové palmy
a zapálil tajemné ohně ranního šerení. —
Kroky vrzají ve sněhu svou tíhou —
cymbály mrazů pod stromy padáním jíní zní
a voda v hlubinách, mající ještě svou podobu nahou
zpívá píseň lehkosti a čeká jako my.*

Josef Pýcha: Pláč. (Z naší fotografické soutěže.)

Katolické studentstvo je hnutím mládeže. To by si také měli uvědomit ti, kdo nás někdy posuzují příliš přísně. Mládeži se nesmí odpouštět. Ale nesmí se také ubíjet, a to právě tam, kde projevuje větší životnost, nežli proudy nebo lidé, kteří zestárli duševně dříve nežli tělesně. A to ovšem ani tehdy, když mladí přestřelují. Mladí je radikální. Katolický publicista dr. J. Doležal vystihl kdysi velmi správně, co je to tento radikalism mládeže: znamená přímočarost charakteru. A to je jistě věc dobrá a vznešená a měla by být přijímána spíše s díky nežli s odporem. A to můžeme říci směle, že katolické studentstvo bylo vskutku avantgardou katolického života v zemích svatého Václava.

T E X T Y

Náboženství a věda

Přírodní vědu potřebuje člověk k poznání, ale náboženství potřebuje k jednání. Jediným pevným východiskem poznání jsou vjemy našich smyslů, kdežto předpoklad zákonitosti ve světovém řádu jest jen jaksi podmínkou ke kladení plodných otázek. Máme-li však jednati, je tato cesta neschůdná, poněvadž se svými rozhodnutími nemůžeme čekat, až poznání bude úplné anebo až se staneme vševědoucími. Neboť stojíme ve středu života a v jeho rozmanitých potřebách a nesnázích musíme se ihned rozhodovati anebo jednati podle zásad, k jejichž správnému stanovení nám nepomůže dlouhé uvažování, nýbrž jen určitý a jasný příkaz, jenž nám vyplývá z neprostředního spojení s Bohem. Jen poznání vůle Boží nám může dáti vnitřní pevnost a trvalý mír duše, jež musíme ceniti jako nejvyšší dobro životní; a připisujeme-li Bohu kromě jeho všemohoucnosti a vševědoucnosti i dobrotu a lásku, znamená to, že člověk toužící po útěše nalézá v Bohu vyšší bezpečnost a vnitřní štěstí. Proti této představě nedá se s hlediska přírodní vědy namítati ani to nejmenší, poněvadž otázky ethické nenáleží do jejího oboru. Ať se díváme kamkoliv a jakkoliv hluboko, nikde nevidíme rozporu mezi náboženstvím a vědou přírodní, vidíme však právě v rozhodujících bodech plný souhlas. Náboženství a věda přírodní se nevyklučují — jak mnozí v naší době se domnívají nebo obávají, nýbrž se doplňují a podmiňují navzájem. Nejprímějším důkazem pro shodnost náboženství a vědy přírodní i při hluboce kritickém posuzování jest historická skutečnost, že právě největší přírodní badatelé všech dob, muži jako Kepler, Newton, Leibniz byli proniknuti hlubokou zbožností. Na počátku naší kulturní epochy byli dokonce pěstitelé věd přírodních a strážcové náboženské víry jedny a tytéž osoby. Nejstarší užitá věda přírodní, medicína, byla v rukou kněží a hlavními pracovníky vědeckými ve středověku byli mniši. Později, když kultura se zjemňovala a rozvětvovala, rozcházely se cesty podle různosti cílů, jimž slouží náboženství a věda přírodní. A tak jako vědění a schopnost se nedá nahraditi světovým názorem, tak ani správný postoj k mravním otázkám se nedá vyvoditi z čistě rozumového poznání. Ale ty dvě cesty se nerozcházejí, nýbrž jdou souběžně a spojují se v dalším nekonečnu u téhož cíle.

Dr. Max Planck, Religion und Naturwissenschaft. J. A. Barth, Leipzig, 1938, S. 30—2.

Myšlenka vývoje a filosofie

Vývoj se dá definovati jako »změna«. Ale definujeme-li změnu jako sled různých pozorovatelských vlastností, prakticky vylučujeme problém vývoje, jak jej biologové obvykle vyslovují. Profesor J. S. Huxley říká, že »ve vývoji jest jakýsi hlavní směr stupňující vyšší úroveň, již život dosáhl, vzhledem k různým vlastnostem, jež napomáhají k větší vládě nad sebou a nezávislosti na okolí«. Tato věta se dá do určité míry hájiti na filosofickém základě, ale těžko by přečkala přesně vědecké vyjádření, v němž je stěží možno rozlišovati mezi ústrojenstvím a jeho okolím nebo hájiti pojem přizpůsobení, neřku-li pojem postupného vývoje. V ustavičně se měnících údobích soustavy pohybujících se těles není podle výkladu Mr. H. W. B. Josepha místa pro rozdíl mezi více vyvinutým a méně vyvinutým, mezi vyšším a nižším, ba ani ne pro rozdíl mezi pravdi-

vým a klamným. Zdá se, že bez filosofie není možno hájiti oprávněnost pojmu vývoje v biologii. Fanatické zavržení filosofických metod a zásad by nakonec učinilo z vědeckého díla pouhý kinematografický záznam dějů a vědce uvedlo v postavení Cratyla, jehož bláznovství dostoupilo takové výše, že nepokládal za vhodné něco říkati, nýbrž chtěl-li co říci, hýbal jen prstem; neboť se domníval, že pravda, kterou chtěl vysloviti o nějaké věci, pomine dříve než by slova byla pronesena. Zničení filosofie znamená odlidštění vědy a odlidštění vědy znamená konec konců odlidštění člověka.

W. R. Thompson, *Science and Common Sense*. Longmans Green and Co., London 1937, p. 231—2.

K U L T U R A

J. Zahradníček: Pozdravení slunci

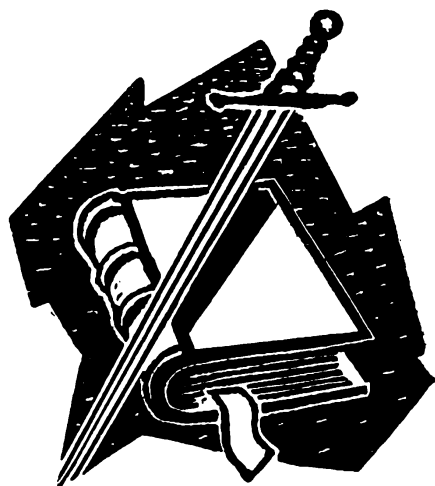
Ano, tohle je Pozdravení Slunci! Lidská duše stojí na zemi a volá své pozdravení Slunci-Bohu, pozdravení životu požehnanému. Promluvil tichý a pokorný srdcem. Viděl — procítil — pronikl — a neodolal, aby tě zemi, na níž se třísti nesčíslné akty lásky a mučednictví každou vteřinou, zemi, jež nás zplodila, zemi a životu nezazpíval nádherný hymnus, neboť vidí ji ve slávě a lásce Boží, ve světle slunce.

Pozdravení slunci... Je to březinovský výraz; u Březiny volal člověk do výšin. A víme, že O. Březina byl otcem básníků, mezi nimiž dnes na první místo postoupil J. Zahradníček. Tato sbírka jest nejplnější obdobou umění Březinova. A přece mnoho nového. Přece je tu samostatnost. Tam mystik v podstatě kosmogonický, zde náboženský. Tam apoštol evolucionismu, zde křesťan, schýlený před vůlí Boží.

V čem záleží, aspoň v hlavních rysech, tento básnický výboj? Jeho nejcharakterističtějším znakem je návrat k domovu. Nutno říci, že tento hlas v poesii nebyl ani dříve úplně opomíjen; viz Šalda (Deník Kašpara Lamberka, O Frau Land) etc., etc.; ale teprve nyní, u katolických básníků je plně využitkován Máchův básnický odkaz:

»— pozdravujte zemi — Ach zemi krásnou, zemi milovanou
kolébku mou i hrob můj, matku mou
vlast jedinou i v dědictví mi danou —«,

odkaz, prošlý žhavícím krystalem transcendentna u Březiny (»vysvobození, vzpomenu toužebně na ostrovy zajetí svého —.«) Katolická poesie vyčarovala novou krásu země, již nazýváme domovem. Zahradníček nemá onoho zvláštního, řekl bych sensualistického okouzlení zemí, jímž tak palčivě ranil své hrdiny J. Durych. Rovněž poněkud tlumí tón J. Čepa, jenž tak nezapomenutelně naposled zazvučel v Hranici stínu. Ale přece můžeme říci, že je to tentýž tón. Čep i Zahradníček se vrací k domovu, ke kraji, v němž podobenství věcí i života se jeví ve zvláštním světle: je to kraj tvého mládí, chvíl, které ti zůstanou navždy v duši a jež jedině smrt uzavře; je to země jediná, která ti byla dána, abys naplnil svůj úkol, jednou a provždy; je to kraj tvůj, a přece je to obraz celé země, souhrn všech krajů, kde se kdy která lidská duše bude cítit domovem. (»Tam na svazích Jordánu zvon, podkovy, deště a kola v práci své příbuzně zní —« At kdekoli), souhrn vši lásky, kterou tu zemi budou zahrnovat ta srdce zrozená z ní

In margine

Šedesát let Viktora Dyka

Nad soutokem Vltavy a Labe, pod mělnickým zámkem s kostelem svatého Petra a Pavla, na Šopce v panském domě, narodil se na sv. Silvestra před šedesáti lety Viktor Dyk. Dnes již nemůže se nám brániti, že není starý, ale naopak mladý, hodně mladý svým srdcem a svou láskou k vlasti. A přece, i když to netušíme, když o tom nevíme, žije neustále mezi námi, neboť byl básníkem generace, která teprve roste mezi námi. Viktor Dyk dovedl to, co mnozí a mnozí nedokáží: milovati bez nenávisti. Miloval své rodné hnízdo i tehdy, kdy mu odepřelo čestné občanství a nedovedl si zakázat, aby totéž město ho po jeho smrti neoslavovalo a nestavělo mu pomník. Pouze toho dosáhl, že je zády obrácen a svým pohledem zalétá k Řípu, ke kostelíku sv. Jiří, drakobijce!

O politiku Dykovi jsme slýchali, že jeho cesty končily ve ztracenu. Leč to nebyla jeho vina. Vina byla v systému, který on nemohl zvrátit a vina byla v jeho víře v poctivost lidí, kteří se mu za tuto víru vysmáli. Muž víry věřil lidem a tím se stalo, že ozvěna jeho hlasu se rozplynula v mlhách. Snad je to osud básníka, snad to byl osud národa, který nejraději věří frázím...

Dyk byl básníkem. Vlastně žil básníkem. Báseň pro Dyka byla ohlasem duše, projevem nitra a ozvěnou jeho víry. Dovedl si zachovati věčné mládí duševní. Nedovedl mluvit ke starcům. Proto jsme svědky, že tito sice dovedou o Dykovi mluvit, ale žádný z nich nemá Dyka rád. Milují ho lidé mladí, neznámí světu, ale blízcí Dykovu srdci. V něm mají zástavu svých nadějí v budoucnost národa a České země.

Echo zpozdí se možná, ozvěna nespěchá.

Víra velká zbožná nebude bez echa!

Vrátí se v ztichlém kraji, pronikne mlhami.

Ti, kdož nás popírají, kdys půjdou za námi!

(»Obnova«, II. č. 2.)

O národní kulturu

Sledujeme zde, jak umíme a můžeme, kulturní život československý, a je tedy slušné, abychom na počátku nového roku přišli se vhodnou gratulací, když minulé číslo padlo ještě do starého. Co tedy přejeme naší kultuře v novém roce? Začneme zdvořile, přáním zdraví, spokojenosti a Božího požehnání. Avšak takových věcí se nezískává zadarmo. Zdraví kultury záleží v tom, že se nesmíme vzdalovat svých kořenů, musíme setrvávat v duchovní jednotě a dobývat si naprosté svobody, bez níž není žádné lidské práce, a jmenovitě práce tvořivé. Kultura naše, jako každá jiná kultura, je svými kořeny nutně křesťanská. Teprve křesťanství nám otevřelo brány opravdové duchovní tvorivosti, dalo nám první ponětí o hodnotách a ustavilo první kritéria. Ať chceme nebo nechceme, křesťanský životní řád obsahuje nás všechny i všechnu naši práci. Cokoli bychom chtěli činit mimo něj, je bez základů a vychází nalicho. proto znaná část našeho umění i naší vědy, která přijímá své úkoly odjinud a stanoví si cíle, které nejsou imanentní, zůstává nám cizí. Ona to také je, která rozrušuje naši duchovní jednotu. A konečně ona to je, která se uvazuje do mezí, brzdících naši vnitřní

a žijící z její krve; je to země všech mrtvých i nenarozených i všech tvého rodu, tvých světců — a to je překrásný tón citu národného, zasvěceného náboženstvím. Symbol: Sv. Václav. To je ta vlast, to společenství všech (a vycházejí z kolébek vojáci vévody tvého —« Zemi mé). To je tón vroucnosti a krásy dávno neslýchané. A v této zemi konečně máš zanechat sled života svého. (»Až budoucnost ohnivým pláštěm smete se střechy času skutků našich sled —«).

A není to jen opěvování té země — to není samo sobě účelem. Jsi v ní zrozen, to ji posvěcuje, v ní přijde tvá smrt, ale v ní je více: v ní žiješ svůj život: cítíme, jak ubíhají nezadržitelně vteřiny, hodiny, večery a rána, dni — slunné i zamračené, jdou, mizí navždy Oh, nezapomenutelný verš:

»Pět peněz křepelčiných mlkne zas a léta šumná
crčice zrním spěchají, ó cestu má, ó humna
kudy smrt kráčela —«

Tuto osudovost a tíhu, tragiku života, viděnou tak lidsky a nese-nou tak pokorně, známe už od Čepa. Zde zní rovněž onen nezapomenutelný tón života, kterým jdeme, života s viděním věcí, kterým odejdem navždy! Jaká síla pohledu, jaké křesťanské odevzdání a pokora!

A ještě v této zemi žiješ, bojuješ svůj zápas Jakobův (»překročím žal, až zvlčilost prchne .«). To je vrchol toho života — léto, žně. Překrásně zní v básních požehnanou melodií hlasů, zrnatosti, v žáru, v němž všechno pokorně dozrává, kloní se v plné sladkosti plodů k zemi — a čeká.

Toto zrání jest spojeno s dozráním duchovním v nejhlubším smyslu. A tu jest nejsilnější a nejrušnější struna katolické poesie: víra, křesťanská a katolická, hluboký život duše, pokorné odevzdání a poddání se tomu, jenž sám je Věčný nad tím pomíjením. P. Fraenkl ve své studii »J. Zahradníček a jeho cesta k Bohu« vystihl krásně náboženský růst bytosti Zahradníčkovy. Uvádí jej v analogii s Březinou: i v Zahradníčkových básnických sbírkách je vývoj dokončen. Stoupá od umdleného subjektivismu, zesilovaného až k bolestné rozkoši osamocení, žádajícího pro sebe pomoci a lásky Boží, k objektivisaci vyšší a vyšší: básník vrazuje se, vy-zrálý bolestí, do světa a jeho dění. — V básních Zahradníčkových je neskonálá moudrost a pochopení života a světa; všechno v nich zpívá harmonickým, plným akordem chvály Boží, pokorného odevzdání: kraj, rostliny v květu, hory, města i člověk.

Bůh posvětil zemi: chodil po cestách, křtil vodou, žehnal a jedl chléb, a posléze na dřevě, na horách ukřižován. Tím je země posvěcena a nese jeho památku (»Krajina oranic pro zastavení páté kříž bělajících cest na bedra bere si —« Zastavení páté). A tu, souhlasně s Čepem, krajina, která je nositelem těchto stop a těchto dějů, je jeho domov; země jeho mládí se vším jeho utkvělým kouzlem; je to krajina venkovská, klasnatá a zrnitá, s travinami a bodláky, krajina plodná. Ale u Zahradníčka — a to potvrzuje jeho útek od osamocení — nositelem těchto stop je i město s jeho ruchem, velikým množstvím, parky i ulicemi. Ba myslím, že v jedné z těchto básní (Velký pátek v městě) je nejkrásnější číslo knihy: tak překrásné je to zduchovení tíhy životní a milosti vykupitelské, ta síla i závrtnost pohledu. (»Ó město, jež zvoníš jako mince do naší žádostivosti —!«)

V této katolicitě je básníková síla. Bez této pokory a odevzdání se Nejvyšší vůli vážnost jeho hrdinského pohledu změnila by se v tíži, radost v lehkomyšlnost, stesk života v zoufalství. Ale jde s ním životem ten, jenž řekl: »Já jsem Cesta, Pravda a Život —!«

Proto ta harmonie života v pojetí básníka katolického. Proto ta jistota vnitřní.

A právě na toto živé, vroucí pojetí katolické víry se zhusta zapomíná. Přechází se to v kritikách — a pak se ovšem tahle poesie zdá těžkou (komunist. Útok). Ale proto máme radost, čtouce slova P. Fraenkla:

»Jaký omyl, bylo-li náboženství prohlášeno za ilusi! Právě ono přináší rozlišení světa klamů a světa symbolů, připomínajíc, že symbol je hodnotou zástupnou, ale skutečnostně zástupnou. Zahradníčkovi náboženská zkušenost pomáhá v jeho vývoji dobrati se nových vnitřních jistot, dojít nového poznání lásky, jehož jeho typu jinak dojít nelze; je to laskavá pomocnice síly a vděčnosti niterné, zbožnost radosti stále mohutnější a do bohatších obzorů rozeznělé, nikoli náboženství v zoufalství, naděje v beznaději, výkupného zdroje uprostřed reality, plodící jen hořkost, smrt a žal. V této radostné náboženskosti, nebo přesněji: v tomto radostně vděčném křesťanství a katolictví Zahradníčkově vidím velké novum v historii naší lyriky skutečně a neodlučitelně náboženské.«
A my bychom dodali, že v historii našeho básnictví vůbec. Neboť hle, v lyrice je to katolík Zahradníček, jenž první v poválečné době docíljuje výše březinovské; a v próse je to po katolíku Durychovi katolík Čep, již ukazují nové cesty a dosahují nebývalých hodnot. Ukazují, že není třeba hledat nových témat, že je nutno sestupovat, podle slov Durychových, do starých šachet a tam dolovat, jít hlouběji, přinést nové zisky, čistší rudu; ale ukazují, že se to děje pomocí nových metod, silou básnického pohledu, již dodává víra. A pociťuje se stále mocněji nutnost ryzosti osobnosti básnické, ano šaldovské: že člověk žije opravdový posvěcený život jen hodnotami nadosobními; že není tvorby umělecké bez růstu mravního, že činu uměleckému odpovídá vždy čin etický, čin lásky a odosobení; že posledních jistot celkových nenahradí rozumová práce sebe bystřejší, trpělivější a odbornější.

● Josefu Pekařovi

Jos. Adamec.

Príspevky k životopisu a dílu. Redigoval Rudolf Holinka. Vydáno v knihách Řádu u Ladislava Kuncíře, 1937, str. 374, cena 50 Kč. Vyšel právě sborník, věnovaný Josefu Pekařovi jeho žáky a ctiteli z řad mladé generace. Přihlásili se básníci i historikové a položili takto »prostý květ smuteční« velikému historikovi a Čechu. Účast básníků (Jaroslav Seifert: »Návrat«, Jan Zahradníček: »Rekviem«, Václav Renč: »Pekařovy Čechy«, Fr. Lazecký: »Stavitel dějin«) svědčí nejvýmluvněji o tom, jak je osobnost Pekařova hluboce organickou složkou národní skutečnosti, zjevem celistvým a konkrétním, neideologickým a živým. František Křelina píše o lásce Pekařově k rodnému kraji, lásce, která Pekaře učinila historikem a která jej naučila milovati celou vlast.

Historik Rudolf Holinka věnoval ve sborníku obšírnou studii Pekařovu dílu vědeckému. Je to dosud nejdůkladnější studie vůbec, která byla o Pekařově díle souhrnně napsána. Spis za spisem tu probírá a jsou to takřka dějiny českého dějepiscectví posledních čtyřiceti let a nejen to, dějiny kulturního života našeho, neboť dílo Pekařovo jednak reagovalo v mnohém na současné jevy politicko-kulturní, a jednak samo o sobě bylo podstatnou výplní a podnětnou součástí naší národní kultury posledních desítek let. — V stručném článku »Pekařův Kristián« oceňuje Josef Vašica neúmornou práci a ohromnou práci, kterou Pekař vykonal důkladným probráním našich legend a zrevidováním nejstarších dějin českých. — Jan Vilikovský přijímá Pekařovu periodisaci českosl. dějin i pro

svobodu; neboť vnáší do svobodné tvůrčí práce něco v podstatě nesvobodného a protiobecného, totiž ideologii. Každá ideologie zužuje náš obzor a omezuje naše možnosti. A poněvadž slovo kultura už svým gramatickým kořenem ukazuje k tomu, že je to něco, co má být pěstěno, jako se pěstuje rostlina nebo tvor, co má být organicky vyváděno z přirozených předpokladů k přirozeným cílům, je nám takřka souznačné s tradicí, která odmítá každý cizí vliv a každou ideologii. V tom tedy zůstává ráz naší kultury obecně též jako každé druhé kultury evropské. V čem je jedinečná a svá, to nelze říci apodikticky. Její jedinečnost a původnost teprve ustavičně vzniká, právě naší prací a růstem.

Jde jen o to, abychom dobře poznali svou tradici, všechno, co sílí a sjednocuje živý strom kulturní tvorby. A tu přejeme naší kultuře, aby se nejen neuzavírala, nýbrž aby se přímo soustředila na objevování, zhodnocování a přehodnocování proudů, zjevů a děl, která dosud unikala naší pozornosti. Aby se soustavně studoval český středověk a české baroko, aby se nově studovaly zjevy českého obrozenství a aby se nikdo nespokojoval s přijatými hesly a zjednodušujícími schematy, nýbrž snažil se co nejsvobodněji poznat známé neznámé postavy tak, jak vpravdě byly a co vpravdě znamenaly.

Těchto několik poznámek je zvláště aktuálních na prahu roku 1938, kdy se chystají oslavy 20. výročí politické samostatnosti a kdy nám podle našeho tušení hrozí nejen pokus, rozšířit ještě ideologické nazírání na duchovní život národa.

(»Obnova«, II. roč., čís. 2.)

Kultura a snobství

Jestliže je příznačnou vlastností snobství povrchnost a neorganičnost zájmů tak řečených kulturních (které již tím samým, jak vychází z naznačené definice, kulturními nejsou), patří k snobství ještě jedna maličkost. Každý pozitivní snob potřebuje k tomu, aby se »zajímal« ještě navíc o určité jednotící heslo nebo šlágr, který v něm budí dojem, že jeho zájmy jsou organické a vyhraněné. Takovými někdejšími hesly jsou na př. pokrokovost, antiklerikalismus, odvaha ukazovat život, jaký opravdu je, boření model atd. Sami máme v čerstvé paměti šlágr revolučnosti nebo avantgardy, s nímž se pracovalo v letech dvacátých a který pomáhal do světa různým těm Souphaultům, kteří dnes, po nějakých deseti letech, upadli již dáv-

no v zasloužené zapomenutí. Dnes je takovým heslem třeba demokratičnost nebo antifašismus; a ostatně i nebožka pokrokovost přichází ke staré cti, vytvářejíc si bubáka v obávané reakčnosti. V. Renč v »Brázdě«, I. roč., č. 2.

Překlady

Pokud se týče literatury překladové, je jisté, že její pozitivní funkce je tím větší, čím snadnější a širší je dnes mezinárodní obcování kulturních hodnot. Díváme se na překlady s dvojího hlediska: jednak mají nahradit přímé poznání hodnot, které jsou shledány potřebnými pro náš národ potud, že nám vypovídají cosi podstatného o národě jiném; jednak mají zaplniti eventuální mezeru těmi hodnotami, které nemohou být — ať už z jakýchkoliv důvodů — pořízeny umělci našimi, anebo jim jsou závažným příkladem. Dříve k tomu ještě přístupovával ten praktický zřetel, aby se český autor i čtenář cvičili v rodném jazyce a poznávali jeho vyjadřovací i skladebné možnosti. V každém případě tu však byla prvním měřítkem potřebnost překládaného díla. To je něco organického, a co má co dělat s kulturou.

Avšak i zde snobství žádá svého. Jako jsme u tvorby původní viděli, že se v ovzduší »negativního snobství«, obdivujícího a napodobujícího, daří různým počínům umělým a dokonce svévolným, které postupují místo tvůrce šikovnému organisátoru, tak jsme toho — ovšem za zavřenými dveřmi — dvojnásob svědky u překladů. Prostý fakt, že někdo vyhnán z Německa, stačí k tomu (jmenovitě má-li postižený dost obratnosti nebo styků), aby byl šmahem servírován československé čtenářské veřejnosti, ať už je nezbytnou, zbytečnou nebo žádnou, ať již se jmenuje Feuchtwanger, Klaus Mann nebo jakkoliv jinak. Nedosti na tom. Kulturní povinnost řádného snoba si žádá, aby byl zběhlý v literaturách. Nemáme-li přes všechny kosmopolitičnost dostatek vzdělaných, svědomitých a důkladně orientovaných lektorů a nakladatelů, obstará to agentura, která má navíc po ruce bezpočet tištěných dokladů o tom, že ta a ta kniha v té a té zemi se prodávala v tolika a tolika tisících výtisků a byla bezejmennými recensenty listů, o jejichž existenci nemá český čtenář většinou ani potuchy, vychválena do nebes. A tak se stává, že tři čtvrtiny edičních programů nerediguje nikdo jiný, než neznámý zástupce agentury pan Vinci Schwarz.

V. Renč v »Brázdě«, roč. I., č. 2.

dějiny čes. literatury, t. j. odstranění doby husitské jakožto časového mezníku, dělítka vývoje literárního, neboť husitství neza nechává v literárním vývoji tak významných stop změn, aby znamenalo rozmezí. V důkladné studii o pojetí našeho baroka u Pekaře uvádí Zdeněk Kalista nejprve stanovisko Palackého, Tomkovo, Denisovo, Kalouskovo a Rezkovo, a vykládá posléze zevrubně pojetí Pekařovo. Pekařův zájem o dobu českého baroka datuje se od jeho dob gymnasijských a jeho stanoviska nejsou ovšem vždy táž. Kalista je sleduje s podivuhodnou znalostí, vytyčuje důležité mezníky v této Pekařově cestě k poznání našeho 17. až 18. století, pojednává zevrubně o hlavních spisech Pekařových k tomuto thematic: o referátu o Vavákovi, Knize o Kostí, Českých katastrech, Bílé hoře a Třech kapitolách o sv. Janu Nepomuckém, vedle celé řady jiných drobných článků a prací Pekařových. — František Kutnar rozepsal se ve výstižném článku o praedilekci Pekařova vědeckého zájmu — o historických studiích o selském stavu. Pekař jim věnoval řadu let svého života a nadání a byl povětšinou v tomto oboru pravým objevitelem.

Jan Hertl probírá ve své studii obtížné a důležité thema: Pekařovu filosofii dějin. Ukazuje, jak Pekař hluboce promyslel podstatu dějin, týž historik, který se obíral tak zevrubně »materiálními« dějinami českými, katastrofy, právními dějinami, Valdštejnem, projev il jedinečné pochopení a porozumění duchovní podstatě české minulosti, rozpoznav geniálně hlavní vodítka a hybnou páku dějin. »Je v něm . . . cosi rankeovského i cosi careyleovského. V jeho velikém umění zpodobování dějů je rankeovský klid, jímž bez rozporů se uchopuje skutečnosti, jak skutečně byla . . . Vedle tohoto klidného postoje k faktu . . . je v Pekařovi pronikání ke skutečnosti s druhé strany. Je to vášnivý vztah k problému vnitřnímu, k životu, v němž síla ducha tvoří tvářnost vnějšího světa, v němž je tragika hrdinství, v němž napětí sil vytváří epochy, údobí slávy nebo tragického ponížení, v němž je působení viny — trest, víra a heroické vzepětí, hlubiny nálad, úzkostí a touha.« — Francouz V. L. Tapié píše o thematic »Pekař — Masaryk«, uváděje hlavní charakteristiku rozporu: Pekař — katolík, Masaryk — husita, dle vlastních slov Masarykových. Pekař studiem dějin vlastních vyvodil tradici katolickou, nikoliv zaujat předem, jako byl Masaryk zaujat husitstvím. Tapié označuje správně stanovisko Pekařovo a Masarykovo za nesmířitelné, a končí svůj essay větou, že »byly to však Čechy, které (oba) milovali a jimž sloužili.« — Karel Schwarzenberg píše v duchaplném článku o »politické myšlence Josefa Pekaře«, podotýkáje předem, že Pekař chtěl býti toliko mužem vědy. Historie jakožto převážně věda »politická« přivedla jej však k stanoviskům politickým, tak rozdílným kolikráte od názorů běžných politiků prakse! — Němec Eduard Winter rozepisuje se o poměru Čechů a Němců v pojetí Pekařově, zdůrazňuje nacionalismus Pekařův, a z něho prýstící spravedlnost, přiznávající Němcům, což jejich jest. Výstižné citáty z Pekaře doplňují tuto studii. — Právní historik a znalec našeho veřejného práva platného Josef Kliment oceňuje vynikající účast Pekařovu při studiích právně historických, prof. Josef Klik líčí poslední vědecké zájmy Pekařovy a podává zevrubnou bibliografii jeho děl od roku 1930, Josef Hobzek v obšírném článku vypisuje vnější osudy Pekařova mládí, jeho studie, habilitaci, jmenování profesorem universitním, jeho zájezdy na Turnovsko, do ciziny, a konečně jeho léta poslední, ubývání sil a smrtelnou nemoc. Ke konci sborníku přidány tři básně, které Pekař psal v letech 1892 a 1893 své přítelkyni Anně Vocáskové.

B. Z.

K. Chlad O. P.: »Železničář Perazzo.« Olomouc, Vítězové, ročník IV., čís. 10. — Každé povolání může být usměrněno ke službě svatým ideálům křesťanské dokonalosti. Toho dokladem je prostý italský železničář Perazzo. Jeho život by byl zapomenut, kdyby nebyl zapjat do horlivé služby Bohu a bratřím v lidství. Píše o něm autor v předmluvě: »Byl jednou z těch hvězd, které právě svým klidem ukazují krásu Boží prozřetelnosti. Dokázal, že prostředí není jediným činitelem svatosti, jak si to myslí ti, kteří ponechávají uskutečnění křesťanské dokonalosti řeholníkům a kněžím, v domněnku, že to pro ně není.«

Mikuláš Levý: »Život velebné matky Antoinetty Chotkové.« Vyd. »Vincentinum« v Praze-Břevnově. Cena 15 Kč. — Veleb. matka Antoinetta Chotková byla »služníčkem« svých milých trpitelů, jak ji tak rádi nazývali. »Vincentinum« může být opravdu hrdě na vzácný skvost jejího pozhnaného života, bohatého láskou a milosrdenstvím, ale považuje takřka za svatou povinnost, aby jeho blaživé, teplé paprsky pronikly i na veřejnost a zahrály všechna srdce, jež touží po pravé, ideální lásce k bližnímu. Je jisto, že knížečka vykoná své poslání, neboť zřejmé pozhnaní Boží musí být s dílem, které je tak nevýslovně drahé, jako vzácná památka na tu, jež nedovedla na zemi jiného rozsévati než štěstí v duších trpících.

Osvětlené »temno«. Vždycky když vyjde nová knížka, přinášející něco ze skrytých pokladů baroka, si uvědomíme, že baroko mohlo být pro nás dobou temna jen proto, že se ono temno týkalo našich vědomostí. Jsme tedy velmi vděční Vilému Bitnarovi, že nám zase objevil a upravil kus barokní krásy a děkujeme mladému nakladateli Bjačkovi, že nám tak pěkně vydal jednu z nejvýznamnějších skladeb slovesné gotiky barokní, již je Bridelův »Slaviček vánoční« — barokní parafráze význačné skladby františkánské poesie XIII. století, »Philomena Sancti Bonaventurae«. Český jezuita Bedřich Bridel svou skladbu po prvé otiskl roku 1658 ve sborníku »Jesličky« v klementinské jezuitské impresi. Nemůžeme býtli Bitnarovi dosti vděční za to, že nám k vydání připojil tak výstižnou studii o vzniku básně, o vlivu františkánské poesie, zvláště lyriky sv. Bonaventury na barokní básnictví, v němž se spojuje v synthetický celek retorická překyplost barokové stylistiky s františkánskou něhou. Bitnar mistrně odhaluje na františkánsky orientovaném jesuitovi Bridelovi tajemství české barokové duše, jež tíhne ke gotice vytvořené kolektivní duši serafinského františkánství — duše, usměrněné ovzduším geniálních duchovních cvičení sv. Ignáce z Loyoly. — Tedy zase kus osvětleného a vysvětleného »temna«. Osvětleného těm, kdož i po předešlých pracích Bitnarových, Vašicových, Vyskočilových, Kalistových a j. na svém »temnu« trvají, a vysvětleného nám, kdo jsme se na baroko snad dosud dívali jen s jedné strany a nikoliv v jeho podivuhodné souvislosti s gotikou a celkovou linií evropské katolicity. —cm—

A. S. Puškin: »Eugen Oněgin«. Přel. Josef Hora. Vydalo nakladatelství Melantrich, stran 260, cena 35 Kč. — »Snem Taťany jsou okouzleni všichni — i milovníci deliria, i milovníci reality, i milovníci poesie.« — Prof. Roman Jakobson uvádí tento soud Puškinova současníka ve svém bohatém dodatku k novému českému překladu »Oněgina« (a nutno říci, že se ten překlad básníku Josefu Horovi vskutku podařil — jemnost a plynulost verše je tu opravdu podivuhodná) — a jistě právem. Okouzlení — to je také jediné

slovo, jímž lze vysloviti dojem po četbě tohoto lyricko-epického arcidíla. Jakobson shrnul a zhodnotil ostatně ve svém výkladu rozmanité a velmi často protichůdné úsudky o Puškinově knize, z nichž vysvítá, jaká spletná problematika se kolem ní nakupila. Z toho dnes mnoho nezbývá — zvláště když dobová příchuť díla samozřejmě vyvětrala a tedy marné o ni hádání — i když se to někomu v SSSR líbí. Ale se stejným nadšením jako jej četli před 110 lety a během těch 110 let přečtete si i nyní tento román ve verších — přečtete si jej prostě jako příběh, jako pohádku — chcete-li — ba právě jako pohádku, pohádku ze staré zasněžené Rusi, pohádku ze světa, kterého již není, něžnou a tklivou, smutnou trochu, ale — okouzující. —jhl—

Alja Rachmanová: »Továrna na nového člověka.« Edice Akord v Brně, Klácelova 2. 1938. Stran 371. Cena 36 Kč. — Když jsme před rokem upozornili v »Jitru« na dílo Alji Rachmanové (XVIII-4), netušili jsme, že nebude dlouho trvati a budeme mít v rukou její knihu v českém překladě. Zaslouhou studentské edice Akordu vyšlo její snad nejkrásnější dílo »Továrna na nového člověka«. Rachmanová nám říká o Rusku věci, kterých snad neviděli západoevropští reportéři, kteří se procházeli Moskvou, vedeni agenty Inturistu. Rachmanová to nejen viděla, ale i prožila srdcem ženy, které je vnímavější pro vnitřní podstaty života a jeho mnohotvárného dějství než oko sociologa, zaměřené rozumářskou dialektikou. Rachmanová vidí, co tužil Dostojevský v »Běsech« v postavách Stavrogina a Kirillova: člověka, odpoutaného od vyššího určení, člověka autonomního, člověka-boha, který se však v zápětí odhaluje jako člověk-zvíře, jehož bezmezná svoboda na straně jedné musí být zaplácena bezmezným otroctvím na straně druhé. Ženská bystost — Táňa — stojí v díle Rachmanové jako nezdojný princip a symbol života, od jehož kořenů není možno se odloučit beztrápně. Žel, že těžkými omyly a bolestnými obětmi si vykupuje lidstvo štěstí pravého poznání a cesty k opravdu novému člověku, člověku, který přemohl v sobě bestii. Tento živý a žitý román učí chápati mnohé stránky skutečnosti ruské i naší jako jedinečný lidský dokument a vzácné dílo umění vypravovatelského.

František Křelina: »Jalovčí stráně.« Vydalo nakladatelství Novina jako 14. svazek knihovny Hlasy země. Stran 170, cena 20 Kč. — Jsou to příběhy drasavé, trýznivé, mučivé, »vzaté« z prostředí bída hmotné nebo ztroskotání duševního, ztroskotání, jež jím je i tehdy, jestliže »hrdina« zdánlivě vítězí, uvědomiv si přísnost životního řádu a podrobiv se jí. Nabízí se tu srovnání s Čepem — básníkem Křelinovi na pohled dosti blízkým. Čep se ovšem podstatně liší od Křeliny právě tím, co má proti němu navíc (Křelina k tomu zatím jen spěje jinde — v románu »Puklý chrám«) — oním duchovním prozářením, pohledem zároveň s tohoto i s onoho světa — toho v Křelinových povídkách není. Proto ve vás Čep vyvolá na konec jas, klid, harmonii, Křelina nejistotu, nepokoj, zmatek. Tohle ovšem není míněno jako výtka Křelinovi, vůbec ne. I Křelinův svět je světem pravým a je jím i jeho život (a tudíž i jeho pohled) a je potřebí je tak vidět. Je tu pak ovšem nebezpečí, že pohled tohoto zaměření se stane opravdu jen zábleskem fotografickým, což je i na povídku málo, jak se to stalo Křelinovi v jednom nebo ve dvou slabších číslech — jinde Křelina toto úskalí zmáhá s úspěchem. Tak se nám zřetelně objeví u Křeliny povídky trojího rázu: o jedné byla právě řeč, druhé jsou ty, kde ztroskotání se tají pod zdánli-

vým vítězstvím a konečně ve třetích jde Křelina nejdále a snad nejúspěšněji (uvádím konec povídky »Rostl tam jalovec a vřes«, příběhu, v němž je sedlák Kopal zlomen smrtí dcerky, pro niž byl schopen i zločinu, i abych ukázal, jakého mistrovství výrazu Křelina někde dosahuje): »Podtalo ho to znovu, horečnými rukama po něčem hmatá, dosahuje však pouze hlíny, země, oranice s jilem, a ta mu uniká mezi prsty; sotva se chytil, sotva zakotvil v zemi, má zas ruce prázdné, hlína mu uniká mezi smrtelnými prsty, marně se pokouší o něco zachytit, o něco opřít, tato země pod nebesy mu najednou nedává žádné opory, nedokáže se jí zachytit ani jako nejbídnější berly, je mu najednou méně než nejnutnější žebrákova hůl, tvrdá země, kterou rovnal, osíval, které vládl i poroučel, nedává mu najednou nic, oč by se opřel, když zvoní, zvoní hodinku smrti, marně se opírá, marně se chytá svého pole, své brázdy, tváří v tvář tomuto hlasu zůstává bez opory a méně než nahý!« — I tato Křelina knížka, jistě jen stupeň v básnické vývoji — stupeň ovšem pozoruhodný — vydává svědectví, že uprostřed literatury à la K. Č., Pujmanová, Majerová, Scheinpflugová atd., atd., přece jen může vyrůst opravdový tvůrce. —jhl—

J. Havlasa: »Ticho nad hvězdami«. Román, vydal R. Vilínek, Praha, stran 308, brož. 32 Kč, váz. 42 Kč. — Zde objevuje se nám Havlasa opět bouřlivým a neklidným duchem, jehož nitro je stále plné různých dobrodružství duchovních. Prostředí románu je exotické, ostrovy Tahiti, ústřední postavy jeho jsou tři podivínští samotáři — francouzský diplomat se ženou a Čech intelektuál. Všichni prchají od povrchního až průhledného moderního života, aby zde našli správný postoj k pravému smyslu lidského snažení. Na konec však dochází autor k tomu, že dnes nelze již prchnouti ani za nejzazší meze lidské společnosti, aby se člověk vymkl povinnosti — řešení soudobých problémů životních. —n.

Kuzma: »Piava«. Román-rhapsodie. Vydali Toužimský a Moravec, Praha. 18 Kč, váz. 28 Kč. 198 stran. Vyšlo ve sbírce »Romápy, které napsal život«. Autor, jako prostý voják, byl účastníkem piavské fronty v rakouském vojsku a v osudu čtyř Čechů vyličil příčiny strachu a hrdinství, utrpení i válečných radostí. Je to kniha českého vojáctví, kde ono, nám málo slavné »švejkovství« nesmí samozřejmě chybět, ale z kterého však v dané situaci se stává často i hrdinství. Kniha svými závěry ovšem částečně překvapuje v nazírání autora na tehdejší spojení naše — Italy. —n.

Jón Svensson: »Ohňový ostrov«. Přeložil prof. Jan Hrubý. S 36 vybranými fotografickými snímky. Stran 338. Brož. 24 Kč, váz. 32 Kč. Vydal »Vyšehrad« v Praze. — Po druhé, nyní s šestnáctiletým Viktorem, jede Nonni na rodný Island, byv jako nejslavnější islandský spisovatel pozván tamní vládou na miléniové oslavy proslulého islandského sněmu — alpingu. Poutavě líčí přípravy i cestu přes Anglii, Skotsko a Vestmanské ostrovy na Island, velkolepé miléniové slavnosti na sněmovišti u bingvall i vše, co zažil za dvouměsíčního pobytu v daleké vlasti. Není to pouhý suchopárny cestopis, vše je tu plno života, jak jsme u Svenssona zvyklí. Vystavávají před námi nádherné scenerie velkolepé islandské přírody, idylické obrazy ze života tamního lidu. Četné zajímavé příhody a vzpomínky na autorovy přátele, zejména z jeho slunného mládí, doplňují nejedním rysem ostatní jeho dílo. Tímto svazkem je dokončen skvělý 12svazkový český soubor Svenssonových dobrodružných spisů.

F. X. Šalda: »Studie literárně historické a kritické«. 300 stran, cena 35 Kč. Vydal Melantrich. — Za redakce dr. Bedřicha Fučíka vychází první posmrtná kniha Šaldova díla. Šalda sám dělal ještě její přesný

rozvrh, ale do tisku už ji dát nemohl. A jako celé ostatní Šaldovo dílo, ukazuje i tento svazek šíři a hloubku Šaldova ducha, jeho velké znalosti vědecké, bystrý postřeh detailný i syntesu kritickou, především však jeho bohatou zkušenost lidskou, jak se jeví hned v překrásné studii úvodní o tak zv. nesmrtnosti díla básnického. K této studii řadí se pak velké základní studie české literární vědy: o básnickém baroku, o smyslu českých literárních dějin, o poesii politické, pak speciální studie o Máchovi, Benešové, Vrchlickém, Hálovi atd. A největší cena této knihy (jako opět celého Šaldova díla) bude, myslím, v její podnětnosti. Jsou snad úseky, na nichž budoucí literární historie a kritika se Šaldou souhlasit nebude (dost nejasná je snad studie o básnické autostylisaci, také v jiných státech najdou se místa, o něž by bylo lze polemizovat), ale to takovému dílu, jako je Šaldovo, bude vždy nikoliv ke škodě, nýbrž na prospěch: bude to svědčit o jeho stále životnosti, o jeho badatelském ostnu. A to je právě to, oč Šalda usiloval. —j—

Karel Sabina: »Vzpomínky«. Borový, Praha, 1937. — V knize, kterou k tisku pečlivě připravil prof. M. Hýsek, je otištěn soubor Sabinových zapadlých statí, které psal v šedesátých letech minulého století do Barákovy »Svobody«. Sabina tu vypráví, většinou z osobní zkušenosti, o řadě událostí a osob, které doprovázely podivuhodný a živelný rozkvet naší literatury v třicátých letech devatenáctého století. Uvažuje především o příčinách, jež brzdily národní uvědomení, o snahách nepřátelských literatur český psané a místy se docela pokouší o jakousi filosofii literárního vývoje, jež ku podivu odpovídá dnešnímu pojetí a je tím překvapivější, jak Sabina správně viděl věci z poměrně malého odstupu. Pak se těžiště vzpomínek trochu přesunuje za postavy některých pražských i říšsko-německých spisovatelů, přátelsky nakloněných české věci a na konec vypravuje Sabina v jakýchsi medailonech o osudech svých dvou bývalých spolužáků, v jejichž životním ztroskotání se spolu obráží kvas a tříšť revolučně pohnuté, ale v duchovním smyslu nalomené doby. Vzpomeneme-li mezi četbou toho, co je dnes známo o Sabinových koncích ve službách rakouské policie, je až úzko při pomýšlení, jaká v něm byla zlomená osobnost a jaký talent, jemuž nebylo dopřáno, aby vydal své nejlepší: nesmlouvavý nacionalista, zasvěcený znalec literatury a poetického tvoření, člověk velikého vzdělání a rozhledu, skvělý stylist. Četba »Vzpomínek« je zkrátka prospěšná v nejednom ohledu. —dk

V. Ducatillon O. P. a Daniel-Rops: »Rudé plameny nad Evropou«. — Pod tímto poněkud nakladatelským názvem vyšly v pražském »Vyšehradu« (stran 250, cena 28 Kč), v překladu a s velmi výstižnou předmluvou dr. Rudolfa Voříška dvě statí z francouzského sborníku »Komunismus a křesťanství« — Ducatillonova »Nauka komunistická a nauka křesťanská« a Ropsova »Sůl země«. — Obsáhlejší studie francouzského dominikána je opravdu vědeckým, na bohatém a dokumentárním materiálu dokladovém založeným rozbořem komunistické doktriny (jsou tu podrobně osvětleny: komunistický materialismus, třídní boj, komunistické pojetí vlastnictví, poměr komunismu a náboženství). Objektivita vskutku vzácná způsobuje, že se tu ovšem výklady Marxovy, Engelsovy a Leninovy zdají místy průkaznějšími než vlastní výklady autorovy — nedostatek, jenž snad nebyl nedostatkem ve francouzském sborníku, kde kritice byly patrně věnovány statí jiné; je ovšem nedostatkem, vytrhne-li se samotná stat z sborníku. Článek Ropsův je pak spíše výmluvným a výstražným zabušením do svědomí líných a ničemných katolíků, neplnících svůj sociální úkol. Je psán ovšem s rozhledem a bystrostí, na něž jsme u Ropse zvyklí. —jhl—

upozorňujeme na knihu Františka Lazeckého:

Odění královské,

která vyšla v úpravě a s frontispicem Břetislava Štorma
v Edici JITRA, Praha III, Strakova akademie

Cena i s poštovným 18 Kč, pro studenty a odběratele »Jitra« 12 Kč.

**nevěřte na duchy, ale věřte tomu, že máme v redakci
JITRA velké svátky, když od někoho z vás obdržíme
14 Kč na předplatném!**

hádkanky

Vojtěch Maňoušek, redaktor,
Svitávka u Boskovic, Morava

II. TURNAJ.

Deset vylosovaných řešitelů hádanek z č. 4, 6 a 7 bude odměněno knihami.

87. Obložka.

S. Antonický, Prešov.
Český světec v obložení
v ozdobu se luční mění.

88. Koníček.

Fr. Blecha, Marefy.

Padlým VÁS VÁS vojinům

JEN	DI	NÁM	ZEM	DÁ	VE
SNEM	NEK	KRÁT	BYO	LI	NOU
TE	ZAS	BU	V	A	LI
PRO	KÝM	SPÁ	KA	BOD	TAM
VŠAK	TB	SE	VY	SPI	ČE
		TE	MY		

89. Vsuvka.

Ypsilon, Nové Město.

Bez »l« znáš z botaniky,
s »k« vítá zas poutníky.

90. Vsuvka.

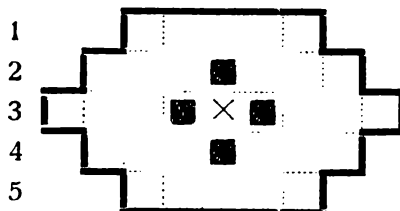
F. Pěcha, Český Těšín.

Čtyř vojáků do titulu vsaď,
hned ze Slováků volá jeden:
»Brat!«

91. Křížovka.

V. Šipinka, Vsetín.

A B C D E F G H CH

Vodorovně 1. Tajenka. 2.
Tropické zvíře, cididlo. 3. Obec.
60l. 4. Zvíře, ruměnek. 5. Pěstí-
tel ovocného stromoví.

Svisle: A. Pětka—předložka.
B. Výkon ptáků. C. Latinsky Je-
žíš. D. Čtyřka, egyptský bůh. E.
Písmeno, 500. F. Řecké písmeno,
předložka. G. Tvar slovesa obdaři-
ti. H. Žádá si zpětně. CH. Spojka.

92. Lištovka.

A. Blaha, Brno.

T	Z	I	R	D	A
M	I	E	T	J	A
L	S	V	T	I	V
J	A	I	S	N	T
Z	E	O	N	R	E
Z	U	E	M	L	A
I	R	T	A	I	D
S	T	M	A	E	J
Z	T	I	V	C	I
A	I	P	J	S	E
B	T	T	N	S	O

Získávejte nové hádankáře a hádankářky!

93. Postupovka slabiková.

S. Skuhrovec, Liběšovice.

1—2—3 strouha lidově
2—3—4 druh sportu
3—4—5 americký stát
4—5—6 je jistě studium

94. Přesmyčka.

A. Řiha, Čes. Budějovice.

DARUJ ZÍTŘ!

95. Záměnka.

K. Zita, Praha.

S »p« ryba sladkovodní,
s »k« statek v Americe.

96. Záměnka.

J. Čichoň, Praha.

S »m« koná dnes za lidí práci,
s »k« přístav jihu znají žáci.

97. Souzvuka.

Hád. ze Slovácka: M. G., Nap.

Mnoho lidí se
avšak z výletu

98. Záhadný nápis.

Jilemnickým J. K.

PO DVORU JDE MATĚJ. I DRO(P). (t=š)

99. Zvratka.

Tařana, Praha.

Těžko se v počtech I II
vždy naši malé II I

Objednejte si Sborník!

Zúčastněte se
XV. velikonoční pouti
katol. studentstva do Říma
ve dnech 9. – 20. dubna 1938

Program cesty: Praha, Mnichov, Milán, Turin, Pisa, Florencie, Assisi, Řím, Padova, Benátky, Vídeň, Praha — 2denní pobyt v Benátkách, 4denní v Římě, výlet do Ostie, atd. — Cena pro studenty 1370 Kč

Podrobný program ochotně zašle Ústředí katol. studentstva, Praha III., Strakova akademie. Napište si o něj!

Změnili jsme a zlepšili program s přáním, aby tato pouť, konaná v roce 25. výročí založení Ústředí katol. studentstva, byla hojnou účastí výrazem hlubokých duchovních vztahů československého studentstva ke kolébce a středisku křesťanství — věčnému Římu, sídlu náměstka Ježíše Krista.

Nové knihy Dobrého díla:

André Beaunier: Poslední den. Novela. Cena 10 Kč

Štefan Žeromski: Mučedníci. Povídka. Cena 8 Kč

Horace van Offel: Toledské kordy. Povídka. Cena 3 Kč

Tomáš Štítný ze Štítného: Knížky šestery o obecných věcech křesťanských. Cena 10 Kč

Knihy Dobrého díla jsou vrcholy evropské kultury

Dobré dílo, Stará Říše na Moravě

J I T R O

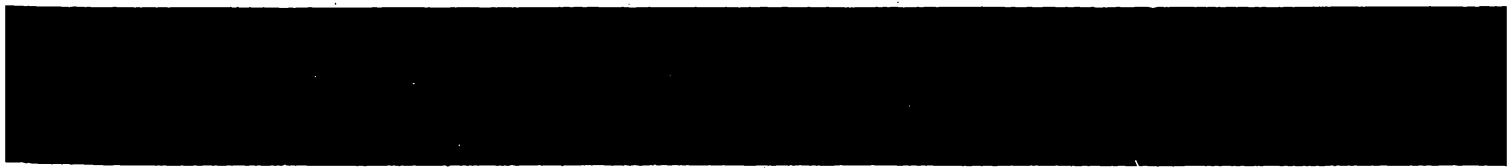
Č A S O P I S

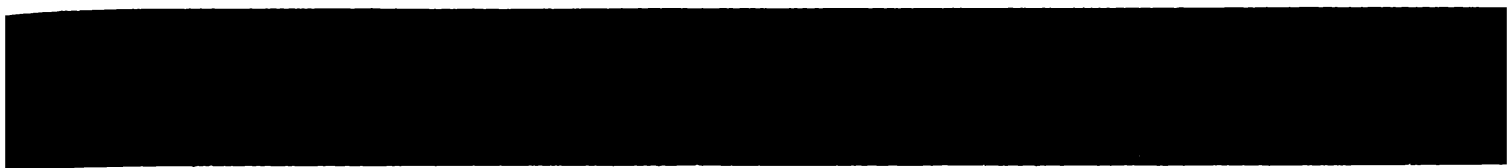
S T U D E N T Ů

K A T O L Í K Ů

R O Č N Í K X I X

Č Í S L O - 7

j i t r o časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katolického universitního tisku (SIPUC) v Lille.
Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace Praha III., Strakova akademie. Telefon číslo 651-60. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271. Předplatné studenti do 1. ledna 13.— Kč, ostatní 27.— Kč. Po 1. lednu 1938 studenti 14.— Kč, ostatní 28.— Kč. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

redaktor profesor Dominik Pecka, Jihlava, Nerudova ulice číslo 28. Jemu zasílejte příspěvky pro »Jitra«. — Uzávěrka jest 10. každého měsíce.

zprávy dopisovatelům

K. F. Pošlete, co máte. Bude-li se hoditi, uveřejním. Na podrobné rozbory ovšem nemám kdy. — J. Lít. Něco se hodí. Na sbírku to není. Proč byste prodával nezralé hrušky? — J. P. Mnoho správného, ale na dobré poučení nestačí. V takových otázkách nemožno se spokojovati s pouhými nápoděmi. — F. H. Neduň to šosácky, / spíše jsou to legrácky / spunktované chytrácky / pro naivní paňácky. — Disci. Vašeho dobrodini se zatím zřikám. Je trochu duté. — L. G. To první je příklad ze Spiragovy Beispielsammlung; ale budiž, byl to hodný člověk. O M. a náboženství bylo již napsáno dosti. Svými názory M. nikoho neobrátil, ač cosi řekl K. Č. o »apostolování«. Ale atheisté zůstali atheisty, indiferentní indiferentními a věřící to nepotřebovali. — VAK. Žel, i já musím rozmnožiti Vaše zklamání naděje. — R. Z. Rozcitlivělé ano, ale báseň ne. — J. Č. Vaří ten erotismus. — M. H. Pouhý popěvek. — Z. Š. Věc velmi dobrá. Ale náměty erotické jsem nucen vylučovat. Pošlete něco jiného. — V. K. Obsahově pěkné, ale formální úsilí skrovné. — J. B. Dobře míněno. Uschováám zatím. Hodí se jako námět k organizačním poradám. Diskuse v »Jitru« by byla příliš zdoluhavá. — F. B., M. D. Oboje zcela primitivní. — J. Kf. Není to báseň. — K. K. To první bylo lepší. Tady je jaksi mnoho nepravděpodobného. — Vl. Kal. Je škoda Vašeho talentu pro takové náměty. Zkuste něco mužnějšího. — Er-Ka. Co s takovými náladami? A co a několika silnými slovy, vybrakovanými z březiny? — P-III. Ani neobyčejné, ani vtípné. — Jiří S. Nedřímé ve Vás nic; a dřímé-li, mám já zpívat ukolébavku?

Kolegové, kolportéři »Jitra«, pokud budete na konci školního roku odcházet ze svých ústavů, sežeňte za sebe zástupce na kolportování »Jitra« a sdělte nám včas jejich jména a adresy.

Kdo maže, ten jede, a kdo chce číst, ten musí i platit. A je vás mnoho, kteří dosud čtete na dluh, polepšete se proto pokud je k tomu čas. Předplatné velmi ochotně přijímá administrace »Jitra«, Praha III., Strakova akademie.

Přihlaste se o knihu »Maršál Foch«. Napsal dr. St. Špůrek. Je to první české dílo o vzácném nábožensko-mravním charakteru generalissima, jenž má zásluhu i o naši samostatnost. Cena knihy pro ty, kdo se přihlásí do 15. března, je 21.— Kč. Později bude za 24.— Kč, vázaná o 10.— Kč více. Poněvadž se tiskne v malém množství, přihlaste se o ni ihned na adresu: Edice Salus, Obořiště č. 1, p. Dobříš.

Vyšlo dne 1. března 1938. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva československého v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktor prof. Dominik Pecka. — Odpovědný redaktor JUC. Fr. Kolman. — Technický vede prof. C. Václav Boštik. — Novinová sazba povolena ředitelstvem pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohlédací poštovní úřad Praha 25.

Gen. R. Medek: Bratři a sestry,

mohu k Vám promluvití jen jako voják a legionář, méně už jako básník, protože od roku 1914 jsem vzdal svou vlohú, byla-li jaká, službě vlasti. Tehdy jsem nebyl ještě zcela věřící — v tom smyslu, že služba vlasti je přímá služba Bohu, neboť vlast je dílo a vůle Boží a lásku k ní vložil Bůh do našich srdcí jako nejsilnější povinnost pozemskou. Lásku k bližnímu může se začínati jen u bratra svého — všechno ostatní bývá zpravidla jen obecná fráze, nelze milovati t. zv. celý svět, nezačneš-li s láskou u bratra svého. A to je základna lásky k národu a lásky k vlasti. Lásku k vlasti — to je ovšem úhrn veškeré lásky bratrské, lásky k tomu, co žije, zpívá jarními potoky i letními květy a jiskřivým sněhem za zimy těsně kolem nás. V této lásce chce nás mít Bůh nejjasnějšími, nejsilnějšími. Nikdy není naše země nejmenší mezi všemi — pro nás je největší v nadějích, jež jí přinášíme, i jediná pro statečnost, již chystáme a strojíme pro ni. Z ní vyšel vévoda s křížem i s mečem v ruce a skrze svou svatou hrdinnost a skrze naše modlitby stal se naším přímlovčím u trůnu Božího. Nemohu před Vámi skládati svou velikou zpověď ze svého obrácení, jste mladí a nemůže, ba snad ani nesmí Vám být ještě dáno, abyste všemu porozuměli. Učinili jste mi však velikou —

a smím už dnes říci — křesťanskou radost už jen tím, že jste mi věnovali důvěru. Nemohu se jí zpronevěřiti. Tím spíše, že jsem poznal za poslední čtvrtstoletí, že by svět, Čechy a Československo bez víry v Boha bylo s to s rouháním, jemuž není rovno v lidských dějinách, rozpráhnout náruč Dáblu, ba i jen malým, červotočivým rudým čerchtmantům. Bůh obklopil naši zemi tvrdými horami a nás samotné chce mít ještě tvrdšími. Zpupnost a násilí jsou zhovadilé — ale síla je vždy krásná a spravedlivá. Meč spravedlivého se začíná křížem — Ecce crux Domini, fugite partes adversae!

A handwritten signature in dark ink, which appears to read "R. Medek". The signature is stylized with a long, sweeping underline.

*Přijdou dni bez světél —
Tvých očí horká láva
vypálí noc a den
v hliněnou popelnici
a okna domu mého beze skel
utopí slzy pramenící
Vyšlehněš plameny
za sluncem póly se dřímavé stočí
a já jen v stínu zornic tvých
přebírám zrnka ze klokočí.*

Karel Filip: Zima

Ze zápisníku starého profesora A. P.

Když moje žákyně Zdeňka A. chodila do obecné školy, učil ji pan farář N. Zdeňka byla děvče bystré, pilné, čiperné — ale sebevědomé, ctižádostivé, pyšné. Už na obecné škole se dělávala důležitou, vynášela se nad spolužačky, všude chtěla být první. Na gymnasiu zrovna tak. Vysvědčení vždycky s vyznamenáním. Jedničky shora dolů, od náboženství po tělocvik. A té chlouby! I panu faráři chodívala ukazovat ty své výborné. Tak co se přihodilo i naší Zdeňce — kvartánce. Zas přišla k panu faráři s tím svým vysvědčením. Pan farář si nasadil brejle, přešel očima vysvědčení shora dolů, zdola nahoru, potom pošinul brejle na špičku nosu a přes okraj jejich se zadíval na tu slavnou kvartánku, čekající, co tomu pan farář řekne. — Víš co? ptal se pan farář. To je krásné vysvědčení, věru. Mám z něho radost hlavně k vůli pánům rodičům. Ale víš, co bych ti tak jednou přál? — Co prosím? hbitě se tázala Zdeňka. — Přál bych ti, povídal pan farář trochu pomaleji, abys tak jednou propadla. — Propadla? vykulila Zdeňka oči. — Ano, propadla, opakoval pan farář docela vážně. Jinému bych to nepřál. Ale tobě by to jen prospělo. Ty jsi takové domýšlivé, sebevědomé děvče, myslíš si, že nad tebe není. Tobě by věru udělalo dobře, kdyby tě Pán Bůh trochu pokořil. Tak léčil pan farář N. naši Zdeňku z domýšlivosti. — Jenže, pane faráři, na tak těžkou nemoc jedna injekce je málo!

*

Otec si stěžoval jednomu knězi na své dva kluky: Čím více je trestám, tím jsou z nich větší darebáci. — Snad je to tím, že je stále jen trestáte, odpověděl kněz. Podívejte se, když sochař vytváří sochu, jsou jeho údery s počátku silné, ale čím dále slabší a jemnější — a když ji dokončuje, už jen drobnými dlátky propracovává detaily a nakonec jen hladí. Je tedy třeba nejen tlouci, ale i ciselovati.

*

Ve středověku byl zvyk, že kat občas přerušoval mučení, poklekal před mučeným a prosil ho za odpuštění. Na ten zvyk by se měli rozpomínati všichni vychovatelé, kdykoliv trestají děti. *Reverentia pueri!*

*

Měl jsem ve škole dva hochy — dvojčata. Byli k nerozeznání. Ptal jsem se jich jednou,

zdali si je doma nepletou — chodili totiž i stejně oblečení. — Když jsme hodní, tak ne, zněla odpověď, ale když některý z nás něco vyvede, dostaneme vždycky oba.

*

Ještě se dává opisovat za trest. Znal jsem jednoho profesora, který nedával opisovat 50, 100 nebo 200 řádek, nýbrž jen pět, ale žádal, aby to bylo napsáno čistě a krasopisně.

*

Tělesné tresty ve výchově mají dosud své odpůrce i zastánce. Bití nesmí býti nikdy pouhým výbuchem hněvu a nenávisti. Tělesný trest musí míti léčivý a výchovný charakter, řekl bych, že musí míti určitou symboliku. V řeči se to rozeznává: jeden a týž úder se nazývá jednou políček, jindy pohlavek, jindy facka. Proč?

*

Políček je rána do tváře člověka.

Tvář je výrazem osobnosti. Tvář je nejvěrnějším zrcadlem duše. Políček zasahuje duši. Políček je ranou potupnou. Políček zneuctívá, znehodnocuje a snižuje. Pokud jest jen ranou, může ovšem býti počátkem obyčejné, sprosté rvačky. Rána jitří hněv a probouzí touhu po odvetě.

Pouhý úder nemá hlubšího smyslu. Mohl by býti nahrazen také kopancem, bouchancem, rýpancem a jinými surovostmi. Políček však jest zaměřen na důstojnost lidskou. Je především jakýmsi otazníkem, výzvou, aby se projevila nejhlubší a nejvlastnější podstata člověka. Vlastní jádro člověka se ukáže, je-li dotčen sebecit, zaútočí-li se na mínění, jaké má o sobě samém a jaké mohou o něm míti jiní. Ovšem, kdo si není vědom své důstojnosti, necítí v políčku urážku, nýbrž jen sprostou ránu a podle toho také na ni odpovídá.

*

Políčkem je dotčen vyšší člověk: vyšší člověk se tedy musí projevit. Tak učí věčná moudrost: »Slyšeli jste, že bylo řečeno starým: Oko za oko, zub za zub. Já však pravím vám, abyste neodpírali zlému; nýbrž udeří-li tě někdo v pravé líce tvé, nastav mu i druhé.« (Mat. 5, 38—9.) Je-li někdo udeřen, může se chovati různě. Může na ránu odpovědět ranou. Ale tím nezastaví zlo. Zuřivost útočníka se ještě více podníti. Může se dát na útěk. Ale kdo prchá, ukazuje, že se bojí, a vybízí nepřítele, aby ho pronásledoval a pokračoval v ranách. A je třetí možnost: nevraceti ránu, neutíkat, ale setrvati na místě a na ránu odpovědět gestem přijímání. Přes opačné zdání jest tento způsob jednáním vpravdě hrdinským a rozumným: jen kdo přemohl sebe, může přemoci protivníka. Nastaviti druhou tvář jest jediné řešení, které ke zlu již spáchanému nepřidává zla nového a které je počátkem mravního vítězství. Člověk duchovní neodpovídá políčkem, neboť tím by uznal stanovisko protivníkovu a ukázal, že není lepší než on.

*

Políček je výzvou k dokonalosti, symbolem letnic ducha a ukazatelem vyšších hodnot. Proto má tak hluboký význam v obřadu břimování. Břimovanec dostává políček. Má si totiž uvědomiti, že jest jeho povinností, aby jako statečný bojovník Kristův víru neohroženě vyznával, podle ní žil a pro ni trpěl. Nezapomenutelný má mu býti den, kdy přijal Ducha svatého, nezapomenutelná ruka, která byla na něho vložena, nezapomenutelný dar, který přijal. Lépe jest křivdu snášeti než křivdu činiti: blažen, kdo dovede trpěti pro spravedlnost. Políček břimovací jest i jakýmsi pasovacím úderem, kterým se křesťan stává rytířem ve vojště Kristově. Snad připomíná i políček, který podle starého obyčeje dostávali učňové, když je mistři propouštěli z učení.

Políčkem se končí léta učňovská; učeďník se stává mistrem. Políček je tudíž jakýmsi vysvědčením zralosti a znamením dokonalosti.

Slavný herec Emil Devrient říkával, že ze všech vyznamenání, jichž se mu od císařů a králů dostalo, žádné ho tak netěšilo, jako vyznamenání, které mu udělil jeden sedlák. Když hrál jednou v berlínském divadle v Schillerových Loupežnících Františka Moora, tu při výstupu, kdy starý Moor jest uvržen do věže, začala mu na galerii hroziti pět jednoho diváka. Po představení šel Devrient temnou, opuštěnou ulicí do své hospůdky. Tu se k němu přiblížil sedlák, začal ho políčkovati a křičel: Já tě naučím, ty bídný chlape, trápit svého starého otce! — Tak měl Devrient nezvratný důkaz, že toho večera hrál dobře svoji úlohu, když ten dobrý muž přestal rozeznávat hru a skutečnost.

Tleskají-li lidé někomu, jest to často jen proto, že v něm vidí něco ze sebe, kus své prostřednosti, malosti, kus svého chytráctví a své jepičí dovednosti. Tleskají vlastně sobě. Políčkují-li někoho, je to znamení, že není z nich, že je nad nimi a tudíž i proti nim. A proto údělem člověka duchovního jest, aby byl políčkován: »Jestliže svět vás nenávidí, vězte, že mne nenáviděl prve nežli vás. Kdybyste byli ze světa, svět by miloval, co jeho jest; poněvadž však ze světa nejste, nýbrž já jsem vás vyvolil ze světa, proto vás svět nenávidí.« (Jan 15, 18—19.)

*

V políčku cítíme jakousi posvátnost, metafysickou hloubku, mravní velikost. Políček přijímá člověk buď jako výzvu zlých mocností, buď jako připomínku duchovních darů, buď jako náznak vyššího poslání. Políček je symbolem věcí duchovních. Je třeba se povznést nad empirii rány, nad hrubou skutečnost, odhaliti skryté tajemství, překonati sebe, uvědomiti si vlastní důstojnost. Přijímáti políčky dovede jen člověk duchovní a mravně silný.

*

Je rozdíl mezi políčkem a pohlavkem. Políčky přijímáme, pohlavky dáváme. Pohlavek je znamení, jaký jsi a jaký býti nemáš. Políčkovaní jsou lidé nevinní, spravedliví, čisti, pokorní a svatí. Pohlavkování jsou lidé nemoudří, nedokonalí, líní a tupí.

Pohlavek je milosrdenství v plášti hrubosti. Pohlavek zmírněný na minimum by nebyl pohlavkem, nýbrž pohlazením. Pohlavek je milosrdný soud s tendencí pedagogickou. Pohlavek směřuje proti nehodnotě.

Nevychází z nenávisti k osobě, nýbrž z nenávisti k nehodnotě. Je výrazem hlubokého smyslu pro stupnici hodnot. Je to rychlý způsob, jímž se vyrovná porušená rovnováha. A poněvadž má funkci výchovnou, jest nezbytným předpokladem její účinnosti, aby ten, kdo ji dostává, byl si vědom své viny.

Jeden německý spisovatel vypravuje, kterak ve svém mládí chtěl proti vůli matčině čísti knihu, která podle jeho názoru byla dobrá, ale podle názoru matčina špatná. A poněvadž se nedal přesvědčiti o nevhodnosti té četby, uštědřila mu matka půvabnou, vpravdě mateřskou facku. To bylo skvělé rozřešení. Někdo by si snad přál, aby matka v takovém případě se snažila přesvědčiti synka nějakými literárními a estetickými důvody. Avšak tu nejde o estetiku, nýbrž o stupnici hodnot. Tu jde o to, má-li syn matku raději než literaturu.

*

Facka se liší od pohlavku tím, že nemá rysů výchovných. Facka není výzvou k vzestupu. Facka je cosi jako známka z chování. Facka je suché zjištění skutečnosti. Facka nikdy není křivdou jako políček, nýbrž vždy zaslouženým trestem.

Jaký je smysl facky, pochopíme z gesta samého: je to rána na ústa. Facka především umlčuje. Mluví-li někdo špatně, drze, hloupě, bylo by lépe, kdyby daru řeči neměl, neboť zneužívá slova. Je-li někdo hluchý k domluvám, poučování a napomínání, jest hoden facek, neboť odporuje slovu.

Facka je rána rychlá, neprostřední a hlasitá. Facka je zkratka, kterou říkáme vše, co jest naší povinností říci, ale říkáme to v souhrnu, v pohybu a okamžiku. Metoda facky je tudíž metoda globální. Celé řeči, proslovy, výklady a důkazy jsou tu soustředěny v jediné gesto.

Zřídka vyžaduje facka nějakého komentáře. Její význačnou vlastností je totiž určitost a jasnost. Odpověď, která se dává fackou, je naprosto definitivní. O tom nás poučuje stará rýnská legenda. Vypravuje se v ní o jednom kolínském magistru, který byl velikým nepřítelem žen. Často nazýval ženu příčinou všeho zla, nástrojem hříchu, služkou d'á-blovou a nádobou sedmera hlavních hříchů. Ba dokonce i na smrtelném loži opakoval si slova Tertullianova z knihy De Habitu muliebri: Tu diaboli es ianua, tu es arboris illius resignatrix, tu es, quae eum suasisti, quem diabolus aggredi non valuit. A když umíraje takto promlouval, oživila náhle socha Panny Marie v koutě jeho komnaty, sestoupila se svého podstavce, přiblížila se k loži umírajícího a vlepivši mu facku vpravo i vlevo opět se zázračně vrátila na své místo. A onen magister ihned potom skončil. Na jeho tváři rozhostil prý se blažený úsměv, takže ty facky byly cosi jako poslední milost, jaká může ubohému lidskému tvorů udělena býti.

*

Nejhezčí pohlavky umějí dávat maminky. Co se facek týče, největším půvabem vynikají facky dívčí. Byl jsem jednou svědkem, jak jeden starší pán zastoupil mladé slečně cestu na schodech a počal jí svým způsobem projevovati svoji náklonnost. Slečna ho žádala, aby ji pustil: a když nechtěl, dala mu rozkošnou facičku a než se vzpamatoval, byla ta tam. Takové dívčí facky mívají různý účinek: mladí Don Juanové se cítí jimi uraženi, staří se po nich olizují a nesou svoji hanbu jako poctu.

Že i tyto dívčí facky jsou výrazem smyslu pro hodnotu, pochopí i ten, kdo nikdy žádnou nedostal. Dívky mívají totiž své představy o muži a správném jeho chování. Není-li muž takový, jakým si ho představují, nebo nechová-li se tak, jak by měl, odpovídají fackami, zavrhuje tak a odmítají, co je cizí jejich »ideálu«. Ovšem tyto ideály se mění: v údobí romantickém to byl bledý, vzdychající básník, koncem devatenáctého století úspěšný businessman, na počátku století dvacátého krásný athlet, v době současné je to majitel auta, nebo ach, aspoň motocyklu. I když není možno žádati od mužů, aby vypadali tak, jak si je dívky představují, jest možno žádati, aby se k dívkám slušně chovali.

Jelikož pravá dívčí facka vychází z určitého mravního rozhořčení a ze smyslu pro hodnoty, vidíme, že v našem převráceném věku ubývá dívčích facek — a to ne snad z nedostatku mužů, kteří by takových facek zasluhovali, nýbrž z nedostatku dívek, které by je uměly dávat.

Jan Litavský: NOKTURNO

Slzy světla zhasnou

den usíná

umkl ptačí akord.

Zem dýchá svěží vzduch

poupata se zarostí řeka hučí

v korunách stromů šumí

kytary bas a hlasů sbor

zaniká ve velebnosti lesa.

Tiché requiem slouží noc.

Jos. Hodan: Boží tělo v Ljubljani

Václav Renč: Student a kultura

Student a kultura! Slyšíme-li ta dvě slova vedle sebe, znějí nám velice podobně, příbuzně, dokonce skoro jednoznačně. Vždyť kde by nacházela kultura horlivější ctitele a přívržence, konsumenty a milovníky, rozšiřovatele, zastánce, a smíme-li tak říci, apoštoly — ne-li v mladých lidech, vzdělaných, vlastně spíš vzdělávajících se, kterým dosud duchovní vývoj a růst neutuhl v neměnné přihrádce a kteří spontánně spojují minulost s budoucností! A co by mohlo být studentu bližšího a dražšího než kultura, nevyčerpatelné hloubky a stupnice hodnot, které ho vábí, pozývají stále výš; vždyť v tom zmáhání jednotlivých stupňů duchovní zralosti nachází student smysl svého snažení, svého studere.

To je ovšem teorie. Skutečnost není docela taková, a to, co jsme tu řekli, je spíš jen požadavek, třeba spravedlivý a přirozený. Pozastavme se chvíli, než půjdeme dále, nad tím, co to vlastně kultura je a co není. Protože nic není tak důležitého jako přesnost v pojmech. Ta je totiž právě jedním ze znaků kulturní vyspělosti. Kultura tedy — jak nám to naznačuje už samo toto

latinské slovo svým významem i gramatickým tvarem — je to, co má být pěstěno, vzděláváno. Je to vlastně slovo obrazné, převzaté z nejpřirozenějšího života vezdejšího, z práce rolníkovy, sadařovy. Tak jako pěstujeme strom nebo bylinu, to jest, napomáháme jim všemožnou soustavou a pozornou péčí, aby vzrůstaly ze svých přirozených podmínek a předpokladů k dokonalému tvaru, který je jejich cílem — tak pěstujeme i svého ducha, aby zkušenostmi a poznáním a všemožným vnitřním obohacováním dospěl té výše, která mu byla Stvořitelem přiznána a podobal se tak co možná nejvíce duchu Božímu, jenž jest vždy bezprostředně poznávající, vždy činný, vždy tvořivý. Je tedy kultura vlastně jistým prostředkem, nebo přesněji cestou, po níž duch lidský v rámci přirozenosti ze svých sil a předpokladů — tedy ne cestou nadpřirozenou, milostí — se dopíná, nakolik může, absolutní pravdy a krásy.

Je tedy kultura cosi velmi vznešeného, opravdu skutečného a obecného — není to jen záliba nebo zábava určitých povah — ovšem že některým lidem způsobuje obzvláštní vnitřní radost, které jiní lidé v té plnosti nezakoušejí. Ale v své podstatě je kultura pro všechny.

Ještě si všimněme některých podružnějších vlastností kultury, které nám vyplývají už z toho, co jsme řekli. Tak jako zrno žitné nepřimějeme k tomu, aby vzrostlo a uzrálo v klas pšeničný, nýbrž jen k tomu, aby se stalo klasem žitným, tak i kultura vyžaduje, abychom se řídili jejími přirozenými předpoklady. Tak nemůže nikdo vočkovat určitému národu, aby plodil kulturu národa jiného, pokud totiž zůstává národem a je tudíž plození, tvorby schopen. (Musíme totiž rozlišovat kulturu jako činnost, jako hodnotu ducha — a znalost, poučenost, to, čemu se obvykle říkává vzdělání, což je sice součástí kultury, ale jen součástí a samo o sobě je neplodné, není to činnost, je to spíše jen hodnota paměti.) Krátce tedy je nutno, abychom uchovávali přirozené předpoklady svého utváření, chceme-li sloužit národem opravdu kulturním. Opravdová kultura nemůže být jiná než národní. A poněvadž náš národ je křesťanský, vsákl do sebe skutečnosti, cíle, nároky a měřítko křesťanství, nemůže být naše opravdová kultura jiná než křesťanská. Její bližší znaky nemůžeme určovat, to bychom se dopouštěli směšně vševědoucího schematisování, byli bychom stejně ideologičtí — třeba v opačném smyslu — jako ti, kdo tvrdí, že česká národní kultura musí být reformační, humanitní, demokratická a jak ještě. Prostě je taková, jaká je, a mějme na paměti, že vlastně ustavičně vzniká, tvorbou nynějších i příštích generací, každým zdařilým a pravým dílem. I tady je na místě obdoba třeba se stromem. Nemůžeme předem určit, jakým způsobem se rozvětví, kde nasadí na větve a jak která větev bude silná a mohutná. To nám poví

teprve příští růst. Příroda, každá opravdová tvůrčí činnost, přináší překvapivé obraty, ale vždycky organické a jistým způsobem logické. Tak také každý tvůrce, na př. umělec, a každým dílem nově, přináší jisté překvapení, něco neočekávaného, co zvláštním způsobem zmnožuje a obohacuje předpokládanou přímočarost. — Tolik tedy obecně o kultuře, jaká vpravdě jest a jak ji nutno chápat.

Často ovšem, a skoro většinou bývá kultura pojímána nesprávně, nebo jen částečně. Na jedné straně bývá, jak jsme už naznačili, zaměňována s nehybnou a neplodnou učeností nebo zas s osobní zálibou. Tu pak se na ni hledí jako na něco, co sice neškodí, ale také není dvakrát užitečné. V životě se bez kultury obejdeme, řekne se. Inu ano, chceme-li říkat život prostému vegetování. Jenže život člověka, to je život těla a duše. — To je ovšem jen řídce se vyskytující negramotné přehnutí.

Častěji — a to je osudnější — bývá o kultuře hovořeno sice s úctou a uznáním, ale jen jakožto o něčem, co člověka připraví k jiným, prospěšnějším úkolům. Nebo čeho člověk může dobře použít. Abychom to řekli stručně: z kultury se dělá služka něčeho jiného — zpravidla politiky. Jenže kultura, jak jsme to viděli na počátku, je přímou cestou ducha k jeho dosažitelným vrcholům — čímž taková politika nikdy není a nebude. Může tedy sloužit jen tomu, co je takovému vrcholu ještě blíž: totiž náboženství. A to ještě jen s tou výhradou, že se odehrává v oblasti přirozené, kdežto náboženství v oblasti nadpřirozené, a jsou tudíž obě tyto skutečnosti, tyto oblasti života navzájem jaksi autonomní. To by se dalo přesněji rozvádět, ale nepatří to k našemu námětu. Nám jde krátce jen o to, odmítnout služebnost, do níž by někdo — a třeba stát, jak to vidíme v Rusku nebo v Německu — chtěl kulturu uvazovat.

Tedy tedy, když zhruba víme, co kultura je a co není, hledejme styčné body mezi ní a studentstvem. Především jak je to se školou, která je přece vlastním prostředím studentovým a patří rovněž k okamžité kulturní výstavbě určitého národního prostředí a věku. Má tu škola nějakou funkci? Věru že má. A jakou? Právě základní. Škola je zde totiž jen a jen k vůli tomu, aby nás uvedla do kultury, aby nám ji představila, objasnila a učinila pochopitelnou. Už na obecné škole je tomu tak. Neučíme se psát proto, abychom dovedli jednou napsat zákazníkovi účet nebo tatínkovi dopis o zásilku peněz: učíme se psát hlavně proto, abychom lépe četli, abychom vnikli víc do četby, do skladby hlásek, slov a vět a chápali lépe souvislost čteného. A ani později se neučíme datům punských válek a veršům Aeneidy jen proto, abychom z nich jednou zkoušeli liknavého synovečka. Škola nás prostě učí — stále složitější a vyšší — abecedě kulturního písma, kulturní tvořivosti. A hodnotu školy měříme právě podle toho stupně, do jakého nám přiblíží duchovní statky, vstoupí nám je a vyloží, a vzbudí v nás touhu, pochopit ještě lépe a hlouběji a navázat trvalé, osobní obcování s hodnotami duchovní tvorby. Škola, která to nedělá, není školou, ale místem poměrně neužitečné dresury. Je tedy poslání školy přímo základní. Ovšem, s toho hlediska nacházíme v dnešní škole a jejích metodách těžké nedostatky. V takové fyzice, chemii, matematice — které jsou značně speciálnějšími, t. j. méně obecnými obory — zachází zvláště vyšší střední škola hodně do podrobností. Zato už v takových literárních dějinách je mnohem a mnohem povrchnější. Především se spokojí literaturou naší — což je málo; a spokojí se literárně-historickými fakty nevalné obecné důležitosti — a to je teprve málo. Kladli bychom samozřejmý požadavek, aby škola konfrontovala žáky přímo s díly, nejen literárními, ale i výtvarnými a hudebními, a snažila se ukázat žákům vstup do vnitřní struktury díla. Mělo by se hodně znát, co nejvíc znát. Tak zv. humanistické vzdělání zůstane pro nás navždy typem pravého vzdělání, neboť pouze ono formuje ducha do náležité šíře a jemnosti. Často vytýkaná chyba starého humanistického školení je ovšem ta, že vedla k suchému memorování. Ať už je to výtka oprávněná nebo ne, škola by měla dovést vstřebávat nejen vědomosti o kultuře, nýbrž pochopení kultury.

To jsou však požadavky jaksi ilusorní. Škola nic takového krátce nedělá — leda ve velice omezené míře, nesoustavně, a to ještě jen mizivá menšina profesorů. A přece bez takového vnitřního utváření je veškerá výchova bezcenná. Proto je na studentech, aby si tento nedostatek vyvažovali sami a uskutečňovali sami tu funkci, kterou vůči nim škola má, ale nenaplní. A je to jen přirozené, činí-li tak student sám. Vždycky tak činíval. Jen si vzpomeňme, jak aktivně a živě se účastnil již středověký student kultury své doby, jak v nejednom ohledu s ní přímo tvořivě spolupracoval. A nejinak tomu bylo za protireformace, z které — jmenovitě z baroka — se zachovala do dneška

u nás i v jiných zemích řada t. zv. studentských her, vynikajících uměleckých forem, a studenti byli na slovo vzatí hudebníci a zpěváci a chápali hudbu opravdově a hluboce. Konečně i obrozenské studentstvo bylo takřka hlavním nositelem a tvůrcem tehdejší kultury.

Dnes — musíme říci — toho není. Studentstvo jakožto určitý stav je z kulturní aktivity vyřaděno. Neznačená nic, leda konsumenty, a ještě nespolehlivé — netvoří nic. To není škarohlídství, které za všech dob spatřovalo ve svém dnešku výlupek vsí špatnosti a obraz úpadku. To je fakt náležitě odůvodněný. Jen se tažme po příčinách.

U lidí, kteří o těch věcech občas přemítají, slýcháme nejčastěji, že sport je tím nepřítelem kultury a její překážkou u studentstva. Jistěže i toto zdůraznění zájmu o věci těla, samo o sobě docela prospěšné, tu má svou negativní úlohu, alespoň v průměru žactva, který kdysi vyhledával v hudbě a divadle svou zábavu a kratochvíli, a dnes ji nachází pohodlněji ve sportování. Ale to není to hlavní; alespoň ty nejschopnější sotva odvede sport od kultury: odvede je však politika. To je kořen zla. Dnes už i sami pedagogové vedou studentstvo k tomu, aby se zajímalo o věci, které se dějí kolem něho. A studentstvo se tedy zajímá. Debatuje do nekonečna a zbytečně o politických stranách, učí se již v mládí zvučným a hloupým frázím, kterými se hemží noviny, a na všechno, i na náboženství i na kulturu, přijímá hlediska politická, ba co hůř, hlediska stranické politiky. Říká se tomu praktický a věcný pohled na život. Praktický tedy ano, ale věcný nikoliv. Neboť málo co na světě je tak nevěcného, tak povrchového, ilusorního jako politika takto chápaná. Slyšeli jste možná docela jiná slova, nabádající vás třeba k intensivnějšímu zájmu o veřejný život politický, nevím. Ale chci-li k vám mluvit poctivě, a to chci, musím bránit věci duchovní před invasí politiky do všeho našeho života, což zvláště bolestně pociťujeme u mladých lidí. Politika, resp. politická praxe v každém případě pokrývá charakter, pokud již nejsou pevné a odolné. Na politiku, a jmenovitě na aktivní zájem o politiku, není nikdy zmeškáno. Pokud je politika vážná a opravdová věc, totiž pokud rozumíme politikou řízení pospolitého života, ta vyžaduje lidí celých a hotových.

Nuže, zbytečné zdůrazňování aktuality ubírá duši a srdci mladého člověka potřebný mír a poklid, aby se cele věnoval poznávání statků kulturních, jejichž převážná většina patří minulosti — totiž pouze datem svého vzniku, nikoliv svou platností. Ale nezapomeňte, přátelé, na jednu okolnost: co nepoznáte, čeho si nedobudete z těchto věcí teď, to už vám asi bude chybět navždycky. Neboť sotva kdy budete mít tak blízko k hodnotám a tolik času na ně i dobré vůle a energie, na jejich chápání — jako máte teď. Právě v létech mladých je třeba shromažďovat zásobíště duchovních, kulturních poznatků, z jejichž masy budeme duchovně žít po většinu života, mohouce ji rozmnožovat jen velmi skrovně. Přirozeně, že tyto kulturní poznatky budou v mnoha případech nad naše síly — jsou na př. umělecká díla, k jejichž dokonalému pochopení je zapotřebí jistých životních zkušeností, a mnohdy přímo jistého stáří. Ale přesto zůstanou v nás, a jednou, až zkušenostmi i věkem dozrajeme k potřebné mezi, se vynoří náhle ze dna duše, z toho všeho bezejmenného vlastnictví, které člověk nosí po celý život s sebou a které představuje tři čtvrtiny našeho duševního života. Vynoří se dosud nepochopené, ale podržené poznatky, a stanou se náhle čitelnými našemu duchu a obohatí nás dodatečně v pravou chvíli. I tady můžeme spatřovat obdobu se semenem. Jsou některé druhy semen, které klíčí dlouho, už dávno o nich myslíme, že zašla pod zemí — a ejhle, jednoho dne se vykloupe z hlíny a vzházejí v nejvzácnější kusy.

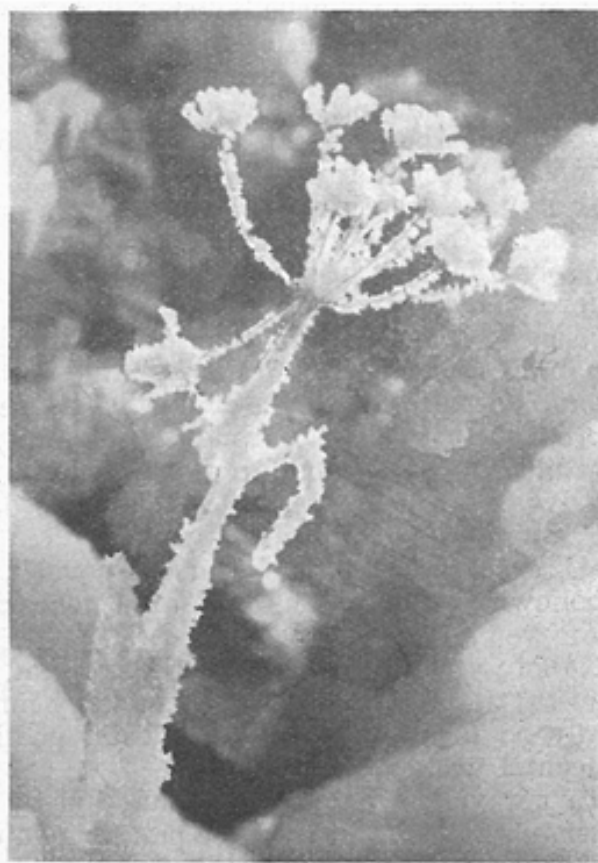
Nevím, přátelé, řekl-li jsme dost důkladně a dost srozumitelně, co jsem měl na srdci, ale záleží mi velice na tom, abyste v kultuře spatřovali vždycky — a zvláště teď v mládí — něco velkého, znamenitý nadosobní úkol, abyste se ji snažili dobře a ne ideologicky, nezaujatě chápat, dovedli si vybrat rádce a dali se poučit, a abyste vůbec věci ducha kladli výš než věci denních zájmů, i když se někdy tyto denní zájmy tváří veledůležitě. Považte, jak velice je právě dnes kultura ohrožena, se všech stran téměř. Kéž by našla ve vás své zastánce, milence a bojovníky!

Pozn. red.: Tento článek je přednáška, kterou proslovil básník Václav Renč na pražské konferenci přátel »Jitra«.

*Dnes v noci
nebe bylo lánem zlatých klasů
a sličný žnec
svým zakřiveným srpem
vyluzoval z nich akordy kovových hlasů,
jež v éterných reflexích prchavých jasů,
v tom kaleidoskopu z barvitých skel,
sypaly hvězdný pel
do temna světnice,
jejíž okna se prohnula pod nápirem prchavého
štěstí*

*a podaly hladovým srdcím krajice
útěch a nadějí,
podaly jim kytice
růžových růží,
aby je vetkly do svých bílých náprsenek,
aby jejich žitím vanulo fluidum lásky a štěstí.*

Karel Filip: Zimní motiv

Emil Baumann

Znamení na rukou

Den začal půtkou mezi služebnými. Večer předtím, co se paní Eliška procházela po zahradě s Jeronymem, pohádala se u stolu Desideria s paní Hurpeau, služebnou, která jí pomáhala při kuchyni. Tato obtloustlá brijská žena, neposedná a vychytralá, měla v úmyslu dostat se nad kuchařku a pak ji vypíchnout od paní. Desideria však měla k své obraně dobře nabroušený jazyk; viděla dost jasně do hry své protivnice. Protože bylo pořádně teplo, vyžunkly si obě svou láhev a měly brzy všelijaká ta »vysvětlení«, až se dostaly k nadávkám. Desideria přezvykovala po celou noc tu věc. Ráno, sotva sestoupila paní Eliška dolů, ještě než přišla paní Hurpeau, přišla na ni s tou věcí jako s otázkou důvěry: »Musím milostivé paní jako říci, že odejdu, zůstane-li tu paní Hurpeau.«

Paní Eliška se užasle ptala po důvodu. Za těch tříadvacet let, co u nich Desideria sloužila, viděla ji nejednou takhle svárliou, když poněkud přebrala, ale tato pohružka, že odejde, ji překvapila, jako když zapraská trám stropu, hrozící spadnutím. Desideria tvořila podstatnou součást domu; paní Eliška ji měla ráda, zajistila jí »doživotní chléb« pro dobu, kdy zestárlá nebude už moci vykonávat svou práci.

»Nás opustit, pošetílá ženská, kdo vám to zas nasadil do hlavy?«

»Milostpaní,« vysvětlovala Desideria, »paní Hurpeau by mě chtěla učit jíst chleba. Ta přednáška o kýtách, kterou mi dělala včera! To vám bylo hrozné poslouchat. A o majonézách...! No zkrátka, takové plácání! Aby tomu byl konec, píchla jsem ji slovy: „Paní Hurpeau, povídám, podívejte se na svůj talířek. Bečící ovce přichází o své sousto.“ — „Fifleno,“ ona na to. — „Boudo,“ povídám, „větráku, ženská k ničemu.“ — „Mrcho,“ — s odpuštěním — ona povídá. „Holko poběhlíce!“ já řku. Odešla s plnou hubou; práskla dveřmi. Milostivá paní, musím vám říci: vidět ji zas v kuchyni, to mi jde na nervy. Zůstane-li, znamená to, že milostpaní mě už nechce.«

Paní Eliška se pokusila dokázat jí, že musí mít ještě půldruhého měsíce strpení. Koncem června složí kufry a dají se na cestu do Vendée; paní Hurpeau bude propuštěna. Desideria, drobná, suchá, s protáhlým profilem umíněné kozy, se vztyčila, napřahující ruku proti sokyni:

»Ne, milostpaní, tu ženskou nesnesu vůbec po třicet dní, ba ani dva nebo jeden. Bud'to udělám všechno sama anebo si milostpaní bude hledat někoho jiného.«

»Poroučíte tu vy anebo já?« pravila paní Eliška rozhodným hlasem. »Nedržím vás vůbec, Desiderio.«

A obrátila se k ní zády; služka se vzdálila, zaryvši se do odbojného mlčení.

Jeronym sestupoval s knihou pod paží, aby odjel do Paříže; matka se mu zdála tak rozrušená, že chtěl znáti příčinu. Předpokládal — a nemýlil se — že angličtí sousedé nabídli Desiderii přemrštěný plat. Proto ta nesmyslná a nestoudná neústupnost. Pro paní Elišku, která byla zvyklá vésti vše v míru, byla urážlivá útočnost její kuchařky předzvěstí revoluce. Jeronym ji uklidnil; cítil však, že není vhodný okamžik, aby prosadil u ní své rozhodnutí vzít si Anežku.

Když už odcházel, přinesl mu listonoš dopis. Poznal sevřené, archaické a pevné písmo P. Štěpána. Benediktin mu psal:

»Už od Svatého týdne jsem vás neviděl, milý příteli. Velice trpím; potřebuji si s vámi pohovořit. Čekám Vás buď dnes nebo zítra, v kteroukoliv hodinu; už téměř nevycházím ven...«

Nahoře v rohu bylo napsáno: Pax a nad tím malý kříž. Mír, ten mír, jenž není s tohoto světa; Jeronym dobře věděl, že starý mnich má naň právo měrou vrchovatou; a málokdy od něho odcházel, aniž dostal podílu na té nebeské almužně. Ale ten kříž, ten nechtěl nést, alespoň ne teď.

Ta zpráva mu nebyla příjemná; byl by raději, kdyby byl P. Štěpán mlčel až do jeho zasnub s Anežkou; to by se pak už vymluvil na zřejmý závazek; seminář by pak zmizel s obzoru.

A ještě k tomu to sdělení: »Velice trpím« dávalo tušit, že stařec ví, že je vážně nemocen, snad na smrt. Jeronym už dříve zpozoroval na jeho lících zbarvení »slámově žluté«, znamení to skryté rakoviny. Pomyšlení, že snad P. Štěpán brzy zemře, jej sklíčilo nevýslovně; po Montcalmovi neměl nikoho jiného, koho by tak opravdově miloval. A řeč umírajícího bude mít asi onu strašlivou velebnost, velebnost zjevení, jež přišlo z končin soumraků, kde se začínají objevovat věci pozemské v té podobě, již mají na věčnosti.

Přes to však, jak tak uvažoval, jeho obava z této návštěvy se měnila pomalu v jakousi nedočkavost.

Před Bohem, pod zrakem člověka, jenž měl klíč k jeho nejvnitřnějšímu životu, zkoumal by své povolání. Po takové zkoušce byl by úplně kliden; domníval se totiž, že dopadne tak, jak si to přeje jeho srdce.

P. Štěpán bydlel ve čtvrti benediktinek, dost daleko od kláštera, v druhém poschodí jakéhosi opuštěného pavilonu mezi jilmy, na konci uličky, již pojmenovali kdoví proč ulice Narbonská.

Dopoledne bylo horké a parné. Když kráčel přes tržiště na boulevardu Raspailově, připomněla mu vůně vyložených květin zahradu jejich vily a tu si představoval, jak Anežka, zastíněna slunečníkem, kráčí neklidně podél samých záhonů, kde se otáčely malé vodotrysky.

Před dveřmi P. Štěpána pojala ho úzkost; což ho nečekal za těmi dveřmi jeho krutý osud? Služka, jež mu otevřela, měla vzhled bývalé jeptišky. Okrouhlá pelerinka pokrývala její hubená ramena; její tvář byla jedna z těch, jež klášterní způsob života ztvárnil, vysušil; zdálo se, že žádná vášeň nedovede oživit její vyhaslou bledost. Když se jí však povýšeně zeptal: »Jak se vede otci?«, odpověděla mu bolestným a rozechvělým hlasem: »Velice se bojím, že ne dobře.«

Prízvuk těch slov svědčil o hluboké náklonnosti k mlčelivému mnichu, jemuž sloužila jen za byt a stravu.

Nedostala už žádného vysvětlení, mlčíc podle řádových pravidel a jako by se obávala říci určitěji to, co věděla.

Příbytek P. Štěpána měl jednu zvláštnost, točité schody, jež vedly pod samou střechu do mansardy, z níž si udělal benediktin pracovnu, »své knihkupectví«. Ze své poustevny

vycházel jen za svou povinností jakožto almužník kláštera v ulici Pánově. Jinak se utěšoval svými knihami, chorem svého vzdáleného opatství, společnými modlitbami, vším tím, co mu bylo drahé v přísnosti klášterní.

Dusné vedro, zhuštěné ještě výpary starých vazeb, mu vůbec nevadilo, třebaže byl tak nemocen, aby tam pracoval při otevřeném vikýři. Jeronym jej našel u stolu za kupou foliantů. Jeho barva byla barva zažloutlých pergamenů. Jako rodák z Morvanu zachoval si P. Štěpán i ve svém černém hábitě vzezření horala se starodávnou hlavou, o níž byste soudili, že je vytesána z jednoho kusu granitu. Třebaže jeho oko bylo skryto ve stínu tvrdých oblouků, přece bylo cítit jeho tajný a vladařský pohled. Zdálo se, že s jeho přímých rtů může vyjít jen určitá řeč: Ano, ano, nebo ne, ne. Est, est; non, non. Ale jakási tichá dobrota a smutek z veliké únavy zmírňovaly přísnost jeho masky.

Když Jeronym vstoupil, pozvedl čelo a usmál se. Neměl kdy srovnat na pultě rozházené lístky; otočil k mladému příteli pletenou židli a otevřenýma rukama jej přitáhl k sobě.

»No tak, co se děje, milý chlapče? Není vás ani vidět. Už jsem se začal zneklidňovat...« Jeronym, místo aby mu ihned odpověděl, řekl prudce:

»A já také; když jsem dostal váš dopis, myslel jsem, že jste hrozně nemocen. Nacházím vás však při práci. Pak je vše v pořádku.«

»To se mýlíte, mé dni jsou sečteny. Jen bych rád ukončil četbu Denyse Kartuziána. Načínám čtyřicátý druhý a poslední svazek. Budu mít sílu napsal své poznámky? Rád bych zemřel sedě anebo stoje. Je to hrozné vidět, kterak se blíží poslední únava, poddávání se ochablosti, chuť obrátit se ke zdi a vydechnout *Consummatus est*, aniž jsme něco dokončili. Je tomu tak; Bůh je pánem. Odevzdám jiným svou lampičku, u níž jsem bděl. Spočinutí ve Světle bude krásné... A jak jste daleko vy, Jeronyme? Vidíte lépe smysl své budoucnosti? Rozhodl jste se už?«

»Ano,« odvětil Jeronym nenuceným tónem, »po mamince budete to vědět vy první. Ještě dnes večer se zasnoubím.«

Benediktin sraštil čelo, jsa zřejmě bolestně překvapen.

»Dnes večer? Tak to není ještě hotovo? Vaše maminka souhlasí?«

»Bude souhlasit. Ona sama připravila tuto svatbu; přivedla mi do cesty tu, již jsem si vyvolil.«

A Jeronym horečně vykládal o Anežce, o nesčetných podrobnostech, z nichž poznal horoucnost rostoucího přátelství. Nezamlčel ani příhodu v lesích, ani námitky paní Elišky, ani své bláznivé vzrušení onehdy v noci. P. Štěpán ho poslouchal, vážně, s bradou mezi palcem a ukazováčkem na líci. A Jeronym se zdráhal dotknout se bolestného místa rozmluvy. Pod zkoumavě pronikavým pohledem viděl se již napřed souzen, neřku-li přemožen. Mnich s mírností, již nelze odolat, ho přerušil:

»Milý chlapče, neznám tu dívku, nevím tedy, zda vaše volba byla rozumná. Nechtěl byste se však se mnou pomodlit? Poklekněte; budeme zkoumat upřímně, zda vašim osudem je manželství anebo zda si vás Bůh vyžádá celého.«

Jeronym už často poklekl u P. Štěpána na dřevěné klekátko, stojící u bílé zdi pod obrazem svaté Tváře. Už nejednou pocítil slavnostnost toho gesta, jímž se člověk vrhá k nohám neomylného Soudce tváří v tvář jinému člověku, jenž zastupuje Nejvyššího. Nikdy jej nedošlo toto předstoupení před soud tak jako v této chvíli, na níž bude záviset celý jeho život; mystická hrůza mu proběhla žilami.

»Ach, Bože,« zavzdychal, »osviť mě!«

P. Štěpán také kleče opíral se o pracovní stůl s hlavou v rukou. Jeho nehybnost, jeho tichá modlitba fascinovaly Jeronyma, a pak pojednou ho rozzlobily. Tento mnich byl mu tak vzdálen, i když se za něho modlil! Chystal se odrazit předvídané rady, shledával důvody odporu, když tu P. Štěpán v pantoflích bez hluku přistoupil k němu a usedl po jeho pravici a žehnaje mu vložil na něho svou těžkou ruku.

Kněz nechal kajícího odříkat polovinu Confiteoru. Potom však, nevyčkav litanie jeho všedních hříchů, pozvedl hlas a začal hovořit tónem, v němž nebylo nic kazatelského:

»Milý příteli, myslel jsem na vás po všechny dny, ale nejvíce teď, v poslední době. Tázel jsem se našeho Pána při Mementu své mše: „Co uděláš z tohoto chlapce?“ Dostal jsem jen jednu odpověď: „Mně bude patřit.“ Mohu se klamat. Vám, více než mně, ukazuje Bůh svou vůli, jak předpokládám. Pochopí to však vaše srdce? Není ten úmysl oženit se jen překážkou a pouhým pokušením?«

Jeronym po pravdě sčítal ty tajemné souvislosti, na nichž bylo možno vidět, že jsou pokračováním prvotního vyzvání, toho, jež vyřkl Montcalm.

»Jste si jist, milý otče,« pokračoval, »že nejsme, jeden i druhý, pronásledováni rozkazem mrtvého? Jeho slova: „Jdi na mé místo!“ se stala součástí naší paměti, pronikla až do hloubky mě i vás jako přesvědčení, jež nelze změnit. Zdalipak je to důkazem mého povolání? Dříve mi nenapadlo myslet na kněžství. Jako dítě, ano, to jsem si rád hrával na kněze; obdivoval jsem se kněží a ještě více biskupům. Byl bych rád nosil berlu a uděloval požehnání. V patnácti letech tomu byl konec: lov, psi, kůň, prohánění po úhorech až k moři, nic víc jsem nepotřeboval k svému štěstí. Teď jsem ve věku, kdy se miluje, miluji, chci založit početnou rodinu, založit rod dobrých křesťanů. Bůh po mně víc nežádá, nic víc než to, co žádal po otci a matce a po mých předcích, bez nichž bych nebyl dnes u vás...«

Mnich položil na Jeronymovo rameno ukazováček své pravice, začernalý od inkoustu, zadržuje ho:

»Tak to vás tedy, milý hochu, klame vaše tělo. Nechme stranou Montcalma, ačkoliv jeho přání pro duši tak ušlechtilou, jako je vaše, nabylo významu naléhavého vybidnutí. Zkrátka, obětoval svou krev blahu Francie, již chtěl obnovit. Vy jste obdržel z jeho rukou vznešenou povinnost. Je vám dovoleno odmítnout to břímě. Kdyby vás však Montcalm nebyl vůbec upozornil na předurčení, přiznejte, že by vám bylo odhaleno jinak. Potřebujeme kněží, vy to víte jako já, a vynikajících kněží...«

»Promiňte, milý otče, že vám skáči do řeči,« protestoval Jeronym, zvednuv hlavu, a postavil se k svému zpovědníkovi, pohlížeje mu zřímá do očí. »To je právě jeden z mých pádných důvodů, proč nechci přijmout svěcení. Považuji se za neschopna být dobrým knězem.« — »Za neschopna? To je krásné sofisma!«

»Odsuzujte si, jak chcete, mou změkčilost nebo mé tělesné modlářství. Kdyby mi nebyla Anežka vstoupila v cestu, má touha by si vyhledala jinou kořist. Mám potřebu splynout s milovanou bytostí, s níž bych byl jedno tělo a jedna duše. Chtěl bych mít více než jedno srdce a smysly nikdy nenasycené. Chci být svobodný, celistvý ve své energii.«

P. Štěpán se shovívavě usmál tomu lyrickému výlevu; napomínání by tak nepůsobilo. »Neodbíhejme od věci, Jeronyme. Se mnou tomu bylo zrovna tak, a snad ještě hůř, a postihlo mne to dřív, už v osmnácti letech. Než přece jsem vstoupil do kláštera; měl jsem se co přemáhat. Trpěl jsem, ale mír přece přišel. A teď, když už je téměř konec, zdá se mi, že jsem obětoval tak málo, zrovna tolik, o kolik se zasloužilo mé zřeknutí. Pokládáte za kdovíjak závažné iluze mladé krve. Vaše tělo, jděte mi s tím! To přece nejste vy celý. Když jste byl na frontě, psal jste mi, vzpomínám si: „Říkám svému ubohému tělu jako Turenne: Ty se bojíš! Kdybys vědělo kam tě vedu, bálo by ses mnohem víc.“ Bránil jste se statečně strachu, spánku, hladu, zimě, vším, zranění, jež vás páli. A teď mi budete povídat: Má bláznivá touha je silnější než já. Bylo to těžké být hrdinou? Nebyl byste dobrým knězem! Jak to víte? Já dovedu lépe posoudit vaše schopnosti. Máte bujnou fantazii, neznáte mezí, jste prudký, pravda, ale nalézám u vás ten řídký a božský dar: lásku. Od koho ji máte, ne-li od Boha? Musí se vrátit k Němu. Vášně k ženě — která miluje napřed sebe a pak teprve vás — poskytne vám třeba jen stín toho, co Bůh dává svému knězi v oltářní svátosti. Ah, krotte své smysly, mírněte své vzněty a stanete se mužem, ručím za to. Jste z těsta, z něhož bývají světci...«

»Běda, milý otče,« namítal Jeronym hluboce rozechvěn, »nestaneme se světci proti své vůli. Jsem příliš nízko a nemám vůbec chuti se změnit.«

»Podceňujete se, příteli. Musím vám říci s Aloisem z Conzaguay: Ad maiora natus sum, jsem zrozen pro vyšší věci. Vzpomeňte si alespoň na tu zásadu, kterou vám vštípila matka a která — sám jste mně to řekl — vám byla nápomocna při nejudné příležitosti: „Milý hochu, važ si sám sebe tak, abys neudělal nic, co by tě zahanbovalo.“ Pravda je taková, že jste v zajetí milostné iluze, a protože se jí nechcete zříci, hledáte nejplanější výmluvy a neváháte ani sám sebe očerňovat.«

V téže chvíli, kdy P. Štěpán bodal Jeronyma svou řečí, nořil své blýskavé oči až do morku jeho kostí, mladík přemožen pravdivostí jeho slov, sklopil oči.

»Dotýkáte se mé rány,« přiznal se, »ale nevyhojíte ji. Což jde jen o mé srdce, jež bych musil tak hrozně zlomit? Anežka mě miluje. Ví, jak by trpěla, až by se dověděla: Jeronym bude knězem. A pak maminka! Jsem tu na světě jediná její naděje. Já jsem

opěra, sloup našeho domu. Opustím-li své pozemky, své dědictví, dílo několika generací přijde vniveč. Mnou vymře rod, jenž byl statečný...»

»Řekněte, že jej vyvrcholíte. Každý rod dnes nebo zítra vymře. Je krásné, když poslední potomek toho jména se stane knězem. Rozrůstání rodiny není nic proti tomu, co plodí svět. Jedině kněz je vpravdě otcem. Kdybyste byl mým tělesným synem, neměl bych vás tak rád, jak mám, milý chlapče. A byla by to nějaká oběť, kdybychom věděli, že se nezříkáme pro službu Bohu něčeho strašně drahého? Francie vás požádala o vaši krev; nesmlouval jste, vaše maminka vás neprosila úpěnlivě: Zůstaň. Řekla vám: Jdi! Kristus žádá mnohem méně. Budete k němu lakomý? Ruka lakomcova se podobá bronzové ruce klepátka; dopadá na dveře, aniž pustí co drží. Kristus, není o tom pochyby, nebyl lakomý k vám. Zdalipak počítal rány bičem? Zdalipak se obával způsobit muka Matce, když šlo o vaši spásu? Dívejte se na něho a mějte alespoň kapku soucitu za nesčetné kapky krve!«

Jeronym nepotřeboval pozorovat vznešenou Tvář, již halily krvavé slzy. Svěsil hlavu; kněžův přízvuk uvolňoval hluboko v jeho nitru proudy osvobodivého soucitu; propadl v dlouhý vzlykot:

»Otče,« pravil zvedaje se, »váš hlas je hlas Boží. Teď, když jsem vás slyšel, není už možno, abych byl šťasten prostým lidským štěstím. Chci však ještě o tom přemýšlet a zkoušet se; ještě jsem se nepoddal.«

P. Štěpán příliš dobře pochopil, že tomu tak je. Obával se, že neustálý styk s Anežkou způsobí pohromu, jež by mohla prorazit hráze heroismu. Přál si, aby nějaká cesta bez odkladu odloučila jeho slabost od jeho lásky a tak jej uklidnila. Jeronym mu však dokazoval nemožnost takového odjezdu těsně před zkouškou. Musil se nejdřív svěřit matce; a nic mu nebylo těžší. Bude asi krutě zasažena.

»Chcete,« navrhoval P. Štěpán, »abych ji na to připravil? Kdyby mne přišla navštívit dnes odpoledne nebo zítra...«

»Ne,« odporoval Jeronym, »povím jí to sám první. Modlete se, abych byl statečný. Jakmile jednou budou pronesena ona nezbytná slova, budu velmi nešťasten; už se nebudu obelhávat, alespoň se o to budu snažit.«

P. Štěpán jej dohnal k mlčení, jako se Montcalm a Jeronym k němu dohnali onoho večera, kdy si řekli poslední slova.

Jeronym odešel vzrušen, shrben jako po nějaké nadlidské řezi. Cítil, jak jeho rána je rozevřena, ale neměl vůbec radost, že dovolil, aby ji P. Štěpán rozřízl hrubou rukou. Zdálo se mu, že prožívá krutý sen, jehož pravděpodobnost od sebe odháněl. P. Štěpán se uprostřed rozmluvy ukázal najednou tak jiný! Ten rozvázný mnich jej zahnal téměř násilně na stezku odříkání. Nebylo jeho ovládnutí jen kázní církevníka, z níž prchala jeho nepřístupná duše? Ale ne: Vůle, jež nebyla jeho, vnutila mu ty trpké rady. Jeronym viděl, kterak do noci jeho úzkostí vpadá neznámý jas; a ten paprsek jej pronikal jako hrot zářivého meče.

»Půjdu anebo mi bude těžké odejít? Jsem svoboděn. Když bych chtěl, ještě než uplyne hodina, dověděla by se Anežka to, co dosud neslyšela. Proč ta neschopnost chtít? Vskutku je to hloupé myslet si, že jsem silný. Nemohu nic bez Boha ani proti Bohu.« Jeronym si opakoval nárek předurčeného:

Co jsem ti to udělal, že sis mě vybral?

Nepoznal Anežku jen proto, aby skrze ni trpěl a ji obětoval? Miloval ji teď více než předtím; celý se chvěl zoufalstvím, pomyslí-li, že nebude jeho. A přes to měl dojem, že už nežije v tom světě, z něhož je i ona. Mimojdoucí chodci byli od něho tak vzdáleni, jako by jakýsi neviditelný meč přetl svačky, jimiž byl připoutáván k ostatním lidem. Něco podobného prožíval, když se vracel z fronty do zázemí mezi lhostejné civily, tentokrát však ta vzdálenost se mu zdála hlubší, stěží překonatelná.

V ulici U pramice ho najednou oslovil a zastavil nějaký mladý muž.

»Cormiere, neznáš mě už? Jsem Jobard.«

Marcel Jobard, syn pařížského advokáta, byl jeho druhem jako Montcalm v zákopech. Jenže on, nechtěje se vystavovat tomu, co nazýval »každodenní železniční katastrofou«, uhnízdil se u štábu, na »skvělém« to místě a v bezpečí. Byl to hoch jemného chování, estét, pochybovač a rozkošník. Jeho oblek svou lehkou nedbalostí prozrazoval šviháctví. Jeronym ho přitahoval svou silou, jsa jakoby opakem jeho změkčilosti.

»O čem sníš, kamaráde? Ani jsem tě nepoznal v měsíčním svitu.«

»A co ty,« odsekl Jeronym, rychle se vzpamatovávaje, »co je s tebou, od těch chvil, kdy s Montcalmem...?«

»Kouřivali jsme tak výtečné dýmky, až on svou rozbil. Co je se mnou? Oddávám se životu, můj milý. Vítězství je netečná česačka fíků; vidím ji chodit kolem s košíkem na hlavě, s rukama purpurovými od krve plodů. Mám roztomilou přítelkyni; mám jich ovšem víc. A pak se zabývám okultními vědami. Včera večer zúčastnil jsem se seance u doktora Sivya. To ti bylo veselé. Přivolal nám Ježíše Krista, který se ukázal ve zvláštním světle, jako by vystupoval z holé zdi, kde se objevil. Pak nám dokázal znameními na rukou, že Ježíš nikdy nežil.«

»Že Je—žíš ni—kdy ne—žil?« opakoval Jeronym vyrážaje každou slabiku přízvukem spíše ironickým než útočným. »A ty věříš těm komediím? Montcalm by to nazval „domeček z karet, vystavěný v průvanu“.«

»Ani já se na to jinak nedívám. Ale jsem už takový. Nejisté a nesmyslné mě uchvacuje. Vzpomínáš si, jak jsem se v Compiègne v březnu v osmnáctém roce bavil tím, že jsem běhal po náledí bez opory, přesvědčen, že mohu upadnout; a neupadl jsem. Příliš rychle jsem se pohyboval.«

»No, a mně,« pravil Jeronym »se nejisté protiví jako kaše z bláta a sněhu při oblevě. Chci vybudovat svůj život na skále, která se nikdy nezřítí.« (Pokračování.)

Jiří Hradský: KOSTELÍK

Viděl jsem stěny bílé —
zrcadlo nebes.
Stěny bílé pod střechou z břidlice,
zářivé jak píseň denice
v noční tmě. — —
Zdi zářivé — praporec bílý.
Touho oči mých,
studnice síly!
Duše má prosí tě v klekátku
kamenném. —
V údolí světél na lukách
v nesčítno. —
Skrývám se v oči jich,
v srdci tom blaženém.
Zůstal mně bílý sněh.
Teplo co ulítlo
skrylo se v stěny tvé,
v pahorku zeleném.

R. Schön: Ex libris

Zofja Kossaková: Pád Antiochie

»Tedy já jdu první,« praví Bohemund hlasem klidným a na pohled bezstarostným.

»Až dám z okna znamení, vlezte tam i vy. Dříve ne!«

»Je temno... Znamení třeba neuvidíme...!«

»Zavolám tiše: San Genuaro a Amalfi! Až to uslyšíte, hned přijďte!«

Chopil konec řemene, vytáhl se do výše mocnými svaly svých paží a počal lézt nahoru. Vadil mu meč a tloukl do zdi... Proto, drže se jednou rukou, posunul ho s námahou

na záda . . . Tam mu rovněž překážel, ale nenadělal aspoň tolik hluku! Lezl výše . . . K čertu! Jak je ten žebřík slabý! Natahuje se jako těsto! Ani řeči o tom, že by udržel několik lidí najednou . . . Dosáh okénka. Vsunul dovnitř s námahou hlavu, paže . . . Byl nyní úplně, najisto úplně bezbranný! Strážník věže, jehož nohy má před očima, může ho seknout do krku a zabít jako hada . . .!

Může ho dát chytit, svázat . . . Všechno záleží na tom, je-li ten člověk, který stojí pár coulů od něho, otcem chlapce, jehož Jastřebec hlídá dole.

Na štěstí jím je. Je to Firus. Je bledý jako plátno, s čela mu splývá v krupějích pot. »Rychle, rychle, kde jsou ostatní?«

»Hned jim dám znamení,« odpovídá Bohemund, poněvadž pochopil z jeho pohybu smysl otázky. Již se chce vyklonit z okna a zavolat, když Firus zkameněl a chytá ho za rámě. Kdosi jde po schodech do věže. Co počít? Rychlým pohybem strká Řek Bohemunda ke stěně, kde na kolíku visí pláště, oděvy a ovčí kůže. Zakrývá jimi rytíře. Na zem hází pro jistotu s pryčny balík sukna a přisunuje stoličku . . . Dveře se otvírají. Vchází zamračený, štíhlý člověk. Firusův bratr.

»Co chceš?« ptá se strážník věže. Zuby mu cvakají. Klekl na zem a předstírá, že hledí oknem ven.

Příchozí sedá na stoličku. Opře-li se, položí hlavu Bohemundovi na břicho.

»Poslala mne Anička,« praví, »pláče ustavičně pro chlapce. Nevrátil se na noc domů. Kázala mi, abych se podíval, je-li u tebe.«

»Není zde, ale řekl jsem jí přece, že může být klidná. Víím, kde chlapec je. Bude doma zítra ráno.«

Při těch slovech plivá Firus nenápadně za sebe, neboť nelze vědět, bude-li Izák Abdulla zítra ráno doma.

»Ona chce vědět, kde je nyní. Co jsi s ním učinil? Mluv!«

»To je moje věc. Jdi říci Aničce, že se chlapci nic nestane! Ať pokojně čeká!«

»Bude čekat, povíš-li poctivě kde jest!«

»Musil jsem ho poslat . . .«

»Kam?«

Firus stírá pot s čela. Každá vteřina je drahá — a tento zde sedí! Latinští rytíři musí vstoupit, vstoupit do věže, odběhnout k Bráně Mostní (neboť Brána svatého Jiří jest zavalena kameny!) a otevřít vrata . . . A to všechno dříve, než se změní stráž . . .

Bratr sebou vrtí na stoličce.

»Nesmím se k Aničce vrátit bez chlapce,« oznamuje. »To není žena, to je satan! Probudila již všechny sousedy.«

»Radím ti, vrať se hned. Radím ti, abys zde nezůstával.«

»Proč?«

»Může přijít Džagi Sjan. V této době nejednou obchází hradby . . .«

»Nu, a co z toho, že mne zde spatří? Hlídáme oba, pozorujeme.«

»Jdi! Rozumíš?«

»Vysvětli mi nejdříve, proč?« vzpírá se host. Ó, najisto, neodejde! Zmizení chlapce, změněná bratrova tvář, jeho očividný neklid, jeho nucení, aby odešel, když nejednou hlídali spolu celé noci — ne, to všechno vypadá velmi podezřele!

A čas míjí . . . Nesmírně cenný, nenávratný čas . . . Dole je Izák v rukou Latinců. Zabijí ho, spadne-li knížeti zde skrytému s hlavy jen vlas . . . Zabijí Izáka!

Firus sbírá všechnu odvahu.

»Tedy ti povím, co jest. Probudilo se ve mně křesťanské svědomí . . .«

»Svědomí? V tobě?« směje se bratr. »Ty starý partikáři!«

»Věř nebo nevěř,« praví Firus důstojně, »je však tomu tak, jak pravím. Procitlo ve mně svědomí. A myslím, že jsme povinni pomáhat Latincům!«

Bratr vyskakuje se stoličky.

»Co?« volá pisklavým hlasem. »Co? Snad jsi k nim chlapce neposlal? Zešílel jsi? K tomu nikdy nesvolím! Latinci jsou horší než pohané! Ani se mi neopovaž na to myslit! To . . .«

»Mlč! Mlč!«

»Nebudu mlčet! Nedovolím!«

(. . . dole čekají rytíři na Bohemundovo znamení . . . A neobdrží-li je, zabijí Izáka . . . ! Izáka . . . !)

»Probůh, mlč! A jdi pryč!«

»Ne!«

»Tedy zdechni!« Firus zvedá ruku. Oh, ty damascenské nože, ostré, jedovatě ostré, prudké! Samy dávají smrt, stačí jen zvednout paži! Bratr padá mrtev k zemi, zde, u nohou knížete z Tarentu ...!

Firus těžce oddychuje. Zabil bratra, aby zachránil syna! Kníže může vystoupit ... Ne! Při všech mocích pekla, při Kristovi i Prorokovi, znovu ne! Na schodech zní kroky. To je Džagi Sjan, jímž Firus strašil bratra, ale jehož ve skutečnosti vůbec nečekal! Hlídka na schodech už volá — Allah Akbar! A dříve než si Firus něco vymyslí, vchází Džagi Sjan. Z ohledu na těsnost věže zůstávají oba šejci, kteří ho doprovázejí, u prahu. »Mohutný chlap,« řekl o veliteli pevnosti Jastřebec. Mohutný dojista. Širokými rameny vyplnil skoro celou baštu. Na hlavě má prilbu s trubkou, z níž vyčnívají orlí pera. Košili má z husté ocelové sítě. Černý převislý vous, výrazné oko, hrdé a přísné rysy.

Bohemund hledí na Turka skulinou šatů, které ho zakrývají. Jsou tak blízko sebe, že zadržuje dech, aby ho Džagi Sjan neucítil. Je to však marné, při prvním obratu se ho ihned dotkne ... Co učinit? Předejít a vyskočit, aby zahynul jako útočník? Nebo ještě čekat? Dát se ničemně chytit v skrytu pod Řekovými hadry? Prokletá hodino!

Ohromný Turek hledí s údivem na ležící mrtvolu.

»Kdo je ten člověk?«

Firus nemůže opanovat chvění. Je bledý jako ten mrtvý před ním. Sklání se hluboce k zemi a klade ruce k čelu.

»La illah el Allah, Mohammed rasul Allah! Je to můj bratr.«

»Tvůj bratr?! Proč zahynul?«

»Sám jsem ho zabil! Chtěl mne přemluvit k zradě.«

Džagi Sjan hledí váhavě na ležící tělo. Nelze přikládat víry tomu, co mluví nevěřící pes, a ten mrtvý mlčí! Nepromluví! Těžko žádat po něm svědectví! Nikdo neřekne, co se zde stalo. A konečně, mohli se povadit i o něco jiného. Ve věži je všechno v pořádku ... Džagi Sjan neodchází. Ve vzduchu je cosi, co v něm probouzí nepokoj. Džagi Sjan je voják. A jako kůň vycítí neomylně upíra, tak voják ucítí zradu! Džagi Sjan cítí vůni zrady ve Věži tří sester — a rozhoduje se v duchu, že zítra vymění Řeka Firusa někým jiným.

Neříkaje slova více, obrací se k východu. Firus se znovu uklání. Až k podlaze. Allah Akbar! Šejkové jdou za velitelem ... Jejich kroky tichnou na schodech ...

Rytíře, kteří dole čekají, naplňuje již nedůvěra. Krátká letní noc bledne. Minula již skoro hodina, když kníže zmizel v okénku věže a nedává o sobě známky života ... Žebřík visí a zve ... Vystupovat po něm? Kázal čekat, až zavolá ... Jít? Čekat?

Izák stále hledí před sebe a nic nechápe.

»Zdá se, že tě budu muset zabít,« praví Jastřebec po polsku. V hlase je směs úlevy, odporu a lítosti.

... Jít, nejít ..., uvažují rytíři. Zdá se beze vší pochyby, že se stala nová zrada ... Zardousili knížete a nyní čekají na další ... Ale v téže chvíli všichni vyskakují. Shora se ozývá tichý, ale výrazný a pobízivý hlas:

»... San Genuaro a Amalfi ...!«

Vrhli se vpřed, Jastřebec první pouští Izáka. Již vyskočil jako kocour do výše. Za ním de Toul ... Za nimi Puiset a ostatní ... Prokletě! Když jsou v polovině cesty, žebřík praská a ostatní padají těžce na zem a lámou si žebra, nohy! Jedině ti, kdož byli nahore, Jastřebec a Renard de Toul, dosáhli okénka.

»Rychle! Rychle!« opakuje Firus a chvěje se jako v horečce. Bratrova mrtvola leží na zemi, zbavena oděvu.

»Kde jsou ostatní? Kde jsou ostatní?« hořekuje Bohemund.

Dva příchozí nedovedou odpovědět. Skočili přece všichni, aby vylezli nahoru! Soudili, že ostatní pospíchají za nimi ... Jeden pohled z oken stačí, aby jim vysvětlil jejich nepřítomnost ... Co dělat? Není čas, aby hledali nový provaz nebo žebřík. I tak je děsivě pozdě ... Oni tři musí stačit. S počátku měl Bohemund plán rozbít posádku věže a udeřit směrem k mostu. Počítal s tím, že nežli se překvapení pohané vzpomatují, doběhne část vojska k bráně a otevře vrata. Nyní o tom nelze ani snít, poněvadž jsou zde jenom tři. Proto Bohemund rychle odívá na zbroj plášť zabitého a na hlavu jeho

závoj. Jastřebec snímá se stěny svrchní oděv a de Toul se zahalil do pokrývky z beran-
ních koží. Meče, rovné křesťanské meče, s rukojetí tvaru kříže, skrývají opatrně pod
ty přehozy...! Vycházejí klidným krokem na schody. Janičáři hledí na ně tupým zra-
kem divochů, jejichž věcí není myslet, nýbrž stát a hlídat vchod do věže... Ti cizinci
tam vešli najiště s emirem, aby Allah střehl jeho dni!

Rytíři jdou... Kráčejí rychle v soumraku, řídnuoucím každou chvíli víc a více, k Bráně
Mostní. Před krátkou chvílí šel tudy před nimi Džagi Sjan a strážé jsou ještě pokorně
skloněny s dlaněmi u čela. Allah Akbar! Kráčejších rytířů si nikdo nevšímá, poněvadž
všichni soudí, že je to opožděná emirova družina. A oni jdou stále spěšněji... Ó noci,
zastav se! První sluneční paprsek odkryje vojska, skrytá u brány, a znemožní přepad!
Div že ne v běhu došli k Bráně Mostní. Dva strážci hledí na ně bez podezření. Tygřím
skokem se vrhá Bohemund na jednoho z nich, Jastřebec na druhého. Chytají je za
hrdla dříve, než stačí vykřiknout a zavolat Allah! Miseri kordem do srdce! De Toul
a Firus již otvírají závory. Dva jiní strážníci, které nebylo ve stínu dosud vidět, vrhají
se na útočníky. Rvačka, proklínání, přivolávání šejka...

Rozzlobeně přichází. Znovu se Turci bijí s Araby! Ach, ty ustavičné a hnusné boje!
On sám je Arab a nenávidí Seldžuky. Ale v polovině cesty mu vrazil do srdce třeskot
padající závory — a on zachvácen hrůzou, běží k bráně jako šílený... A ne on sám...!
Obrovská vrata se nedají otevřít ani tiše, ani rychle... Skřípou těžké závory...! Při
jejich skřípotu běží sem se všech stran bílé závoje, ale nežli mohou něčemu zabránit,
otvírá se prudce brána a hřmí strašný křik: »Bůh tomu chce! Bůh tomu chce!«

Vlna Latinců se opírá do vrat, jež žádná síla již nezavře... a zalévá město... Počíná
bitva, která svou krutostí překonává všechny boje, které Křižáci dosud prožili...
V úzkých průchodech, v uličkách pod hradbami, v zákoutích, v domech i na střechách
vře bitva. Z mrtvol se tvoří valy, náspy, šance. Krev plyne proudem po dlažbě, půda se
mění v rudé bahno. A zatím co bitva vře v západní čtvrti, používá Jastřebec svého
převlečení a žene se přes celé město až k Bráně Psí. Tam shazuje závoj i plášť odrodilce,
tasí meč a objevuje se jako dobrý rytíř před strážci, kteří naň patří ohromeně. Slyší
vřavu na opačné straně pevnosti, ale nevědí dosud, co je její příčinou. Vrhají se na
neznámého útočníka, ale Ostoje se rozběhl, rozzuřil, zešílel... Bije do nich, jako by
měl dvojnásobné síly. Pobíjí je a otvírá bránu...

»Bůh tomu chce!« odpovídá mu zvenku hřmot hlasů. A Křižáci vpadají dovnitř jako
řeka. Musulmané sevření se dvou stran, překvapení, podléhají. A ráno osvětluje již
vítězství Křižáků. Bitva ještě zuří na sto místech, ale Džagi Sjan s houfem vojska couvl
až do skalní citadely, kde ho bude třeba obléhat zvlášť. Posádka zbavená velitele ztrácí
hlavu. Křižáci je bijí bez oddechu. Brátí zajatce...? Proč...? A konečně, nikdo z nich
o milost neprosí! Bílé závoje padají mlčky k zemi...

La illah et Allah, Mohammed rasul Allah!

Sláva Prorokovi, jenž jim dovoluje, aby zhynuli ve svaté válce — a jenž tak zkouší
věřící, nežli je vyvýší!

Smrt je krásná. Šat dlouhého věku sluší myslím slabým a bezmocným. Než přijde večer,
budou Křižáci pány města, tak jak jim to Bohemund slíbil. Antiochie je dobytá, dobytá!

Z autorčiny křižácké epopoje »O Kristovu korunu«. (Vyd. »Vyšehrad« v Praze, 1937.)

Jan Bílek: VZPOMÍNKY

*Volání fjordu slyšel jsem šeptat
v soumravné tříšti polární záře
lodníka času jsem chtěl se zeptat
na mrtvá města pobřebená v páře
stříbrných arktických moří
na kterých hoří
fosforový éter vzpomínek...*

*zelené broby na moři vzpomínek
opálové květy parku Yellowstonekého
šepotání vodotrysků opředěného
s šumotem ptačího letu
do jiných světů
co plují stříbrná oblaka
nad hlavou věčného tuláka
na pouti v éteru vzpomínek...*

Prokop Bělan: RZIVÝ SRP

*na vlnách tmy šuměla bílá bárka měsíce
rýmy zčernalých hvězd přšely do stínu*

svítílen

*a horečka rozpjatých paží snivé tanečnice
mámila rafie na oprýskaných věžích
jen posvátná vůně modliteb
vzlínala zrosenými lodyhami oken
jak sladké ticho na vybouřených mořích
a rzivý srp měsíčních dlaní
spadl na struny zpěných vod
v bolestném ržání
zlomených hlasů a vybledlých očí
je nejhorší bolest v dýkách tlumených světél
a kdybys věděl
jak bolí měsíční výsměch a šplounání tmy
své srdce bys dávno ztratil v nejtemnějším
stínu*

*vyhaslých luceren
v cévách hladových paží s krvavými sny
aby zbledlo v bílou žárovku
a s bolestným večerem
v jehož krvi pluje květ nespravedlivého slunce
nalilo v skořápky hvězd slastné teplo
a vášnivým soucittem pohladilo ruce
trpících a času*

Prof. Zd. Quitt: Jitro v Benátkách

S K A U T I N G

Naučte se vést!

Často se říká a píše, že ze studentstva rostou budoucí vůdcové národa. Ano, je úkolem inteligenta a především katolického inteligenta být vůdcem ostatních. Však i zde platí přísloví: Žádný učený z nebe nespadl. Také vůdcovství jest nutno nejdříve se naučit. A kde najdete lepší příležitost, než v oddíle katolických skautů? Vždyť je to jeden z důvodů, který přivádí z jiných spolků mládež do skautských oddílů. Zatím co jinde jsou jen trpně vedeni, zde každý z nich má možnost sám se uplatnit, sám vést. Základní skautskou jednotkou je družina šesti hochů, kterou vede jeden z nich — rádce se svým zástupcem; oddílovým rádcem i zástupcem vůdce bývají také hoši — většinou studenti. Jen vůdce oddílu bývá dospělý. Celou činnost oddílu usměrňuje pak duchovní vůdce — kněz.

Mládež dychtí stále víc a více po katolickém skautingu a v každé větší obci mohl by být početný oddíl. Jen vůdcové chybějí.

Skauting vám může přinést mnoho radosti, doplní vaše vzdělání ve věcech, kterým neučí škola a připraví vás na příští povolání: budoucího učitele a profesora naučí rozuměti mládeži a zacházet s ní, budoucímu důstojníkovi dá nejlepší brannou průpravu (skauting je na celém světě pokládán za nejšťastnější systém branné výchovy), budoucího lékaře naučí první pomoci, zdravotvědě i tělovědě, dá mu možnost pomoci při menších úrazech a onemocněních, budoucího právníka bude zvláště zajímat naše ústava a znaky, budoucí inženýr má tu bohaté pole působnosti jak v práci oddílové, tak na

letním táboře, budoucí úředník bude se starat o administrativu oddílu a konečně budoucí kněz připraví se tu nejlépe na své vychovatelské povolání — vždyť je to způsob svatého vychovatele Dona Bosca. Skauting vám nahradí karty, kino a vysedávání v hospodách radostí z práce a dobrého činu, dá vám osvěžení po námaze na táborech a vycházkách, povzbudí vaše umělecké sklony, ať malířské, hudební, dramatické nebo literární a dá vám možnost se uplatnit, vypěstí váš charakter, dá vám tisíce přátel a kamarádů stejných názorů a stejného smýšlení po celé naší vlasti a na celém světě, krátce dá vám pravou, čistou radost ze života.

Nakonec několik rad, jak do toho. Nejdříve se musíte o skautingu poučit. Máme bohatou skautskou literaturu, kde najdete vše, co budete potřebovat. Potom musíte mít hochy (stačí 6—10 pro začátek), vhodnou klubovnu a najít si kněze jako duchovního vůdce. Za krátkou dobu můžete mít oddíl registrován. Za rok 1937 vzrostl počet oddílů katol. skautů v zemi moravskoslezské o celých 100%. Pomůže-li každý z vás, vzroste letos o 500%. Napište si ihned o informace, které vám ochotně podá: pro Čechy Ústředí skautů katolíků: V. Hejduk, Praha II., Jungmannovo nám. 20. (U téhož přihlaste se do písemného vůdcovského kursu. Popl. Kč 15.—), pro zemi Moravskoslezskou: Ústředí katol. skautů-junáků země Moravskoslezské, Brno, Běhounská 22—24. (Přihlaste se tu za odběratele časopisu »Katolický skaut« — cena 10 Kč ročně.) Na Slovensku: Ústředí katol. skautů slovenských, Bratislava, Svoradov. A. K. Orel

SSS a katolický skauting

Není to trochu zvláštní spojení? Pouze zdánlivě. Nepochybně vám všem studentům i studentkám v SSS také záleží na tom, aby vás bylo nejméně dvakráté tolik jako nyní. To není malicherná a povrchní radost z pouhého množství. Vy přece nechcete být pouhými jednotkami, jež se sčítají, nýbrž osobitými bojovníky nadšených srdcí a hořících duší pro věc Kristovu, již zapalují oheň i v srdcích svých mladších spolubratřích. A snažíte se vskutku o to? Pomýšlíte vážně na to, dříve než svá SSS opustíte, aby vás nahradili jiní. Ruku na srdce — oč častěji to svěrujete náhodě, koho přinese do vašeho středu a po vás! A necítíte, že to není správné? Vy máte pečovatí plánovitě o to, aby to, co se nezdařilo vašemu hloučku, zdařilo se zástupu vašich nástupců. A vy máte pečovatí o to, aby vaši mladí kamarádi, jež doprovází na střední školu křížek matčin, neztratili víry dříve, než dorostou pro vaše řady. Vždyť většina vašich spolužáků, kteří jdou mimo vás nebo i proti vám, jsou pokřtěni katolickým knězem. Ti všichni patří do vašeho středu. A proč tam nejsou? Nikdo jim v době, kdy na ně doléhalo zlé okolí, nepodal pomocné ruky. A to je bolestné. Někdo začít musí a velký je ten, kdo tu razí cestu. A tu bych vám rád řekl, že tou cestou je skauting. Vy, již jste přes ostrý vítr okolí vydrželi, jste jako předurčení, abyste se stali vůdci svých mladších kamarádů v něm. Velmi mnoho, věřte, záleží na tom, jak je k sobě zavoláte a jak si je budete snažit udržeti. A skauting je tu způsobem ideálním, neboť chytá hocha na místě nejcitlivějším a vábí ho neodolatelně. Vytvořte si tedy při svých SSS ze svých mladých kamarádů středoškoláků skautský oddíl nebo alespoň družinu. Nikdo vám v tom nemůže bránit. Budou vám vděční a půjdou radostně za vámi. A tak vám dorostou pro vaše SSS. To nebude pak nahodilý výběr, nebo sbírání trosek, které zbyly v nepřízní doby, to bude úsilovná a krásná práce pro vaše mladé kamarády, jež si vychováte a jimž předáte svůj prapor i zbraň. Nebojíte-li se trochu práce pro své mladší bratry, pak není třeba dlouhých debat o tom, nýbrž raději brzy začít pracovat, než vám týmž nebo podobným způsobem vaše kamarády odvedou jiní.

»Katolický skauting« je název knížky Dra J. O. Martinovského, která vám zodpoví tyto základní otázky skautského hnutí: Co je to katolický skauting, jaký je jeho poměr k ústřední skautské organizaci, jaký je jeho poměr k politice, jak vede své nejmenší členy — Vlčata, starší Skauty i nejstarší Rovery. Během necelého měsíce vyšlo již druhé vydání. Stojí Kč 6.50 a lze si ji objednat v Ústředí skautů-katolíků, Praha II., Jungmannovo nám 20.

Teď je nejvhodnější doba založiti skautský oddíl. V nadcházejícím předjaří si hochy částečně připravíme, seznámíme je s myšlenkou skautingu doma a pak se už pustíme na první skautské vycházky. A k tomu ke všemu mají hoši teď v předjaří největší chuť. Malá družinka se v krátku rozroste v oddíl dychtivých skautů. Chceš-li tedy začít, začni hned.

Vítězslav Majer: Křest „bruců“

Před majestátní budovou lublaňské university stály v prvním březnovém dni skupiny studentů. Sníh, pozdní, ale vydatný sníh se sypal jako z roztrhaného pytle, div, že pitoreskní hrad na kopci nad protějším břehem říčky ještě prokukoval těmi spoustami padajícího sněhu. V menší skupince studentů rozložitý Vinko netrpělivě přehlížel docházející akademiky, a zvláště »bruci« (= »ucho« z 1. semestru) neušli jeho pozornosti. Jeho nerozlučný přítel Branko se opět hašteřil s kamarády a věčný spáč Silvo zíval na bílou nádheru Kongresního náměstí.

»Vinko, Vinko!« zapomněl Branko na svou hádku, »Slávica s Vikou už jdou!« Měl radost, že sám nejdříve zahlédl dvě štíhlé studentky, medičku Slávici a právničku Viku. »A nezapomeň, Vinko, že jsi předsedou zkušební komise a že Slávica je teprve „bruculja“ (= děvče „ucho“). Všichni hoši této skupinky se zatvářili škrobeně a nejevili o okolí zájem. Dívky přicházely blíže. Slávica, jejíž milý obličej byl na studeném vzduchu ještě zbledlejší než jindy, smála se svýma hlubokýma očima na Vinka.

»Jakpak ses vyspal, ty rošťáku!« vzkřikla mu vesele na pozdrav. Vinko si ji prohlédl se špatně nastrojenou přísností od hlavy až k patě a otočil se ke své půvabné kamarádce docela nezdvorácky zády. »Hm, bruculja a pánu „bajtovi“ (student vyššího semestru) tyká!« zavrčel Branko a rovněž přísně si prohlédl studentku. Slávica už si vzpomněla. »Odpustějí mi, pane bajto! Já jich nechtěla urazit!« omlouvala se se zdánlivou zkroušeností. Studenti se blahosklonně usmáli. Drbli ledabyly do klobouků a už začala veselá rozmluva jako jindy; jen Slávica a Vika byly trošku nejisté v onikání »pánům« bajtům. »Kdopak bude předsedou zkušební komise, nevědí to, pane Vinko?« chtěla uspokojit Slávica svou zvědavost. Vinko pokrčil licoměrně rameny. I Silvo a mnohomluvný Branko mlčeli jako hrob.

Zatím ručička na hodinách Uršulinského kláštera došla na 10. Bruci i bruculje se začali řadit do proslaveného husího pochodu, jímž začínaly ceremonie studentských slavností, při nichž bruci i bruculje byli přijímáni mezi bajty. Branko, Vinko i Silvo odskočili do universitní budovy a vrátili se s jinými »děkany« fakult v talárech a s pozlacenými řetězy na krku. Šum ustal. Vinko postoupil do popředí »děkanů« a promluvil.

»Brucové a bruculje! My, prozatímní rektor a předseda dnešních zkoušek jsme se rozhodli a nařizujeme z moci Našeho úřadu, aby brucmajorem (= vedoucí bruců) dnešního průvodu byl kolega Fantič. Jeho jest vám poslouchati a následovati, kamkoli půjde. Brucmajore Fantiči, nařizujeme ti, abys zahájil průvod.«

Vysoký mladík černých vlasů a pěkných tahů obličejě vstoupil do čela průvodu a vykročil směrem k Uršulinkám. Kongresním náměstím se roztáhl husí průvod bruců a pak se obrátil Schellenburgovou ulicí k lublaňskému mrakodrapu. Lidé na ulicích s úsměvem pozorovali tradiční husí pochod. Před hlavní poštou křižovali studenti dráhu místní tramvaje, kterou zastavil dopravní strážník, protože dnes Lublaň patřila studentům. Brucmajor se rozběhl na mrakodrap, ačkoliv dobře slyšel za sebou vzdechy studentek, které se lekaly schodů 16 poschodí. V kavárně Unionu číšník, příšedší z Mariboru, chtěl průvodu zastavit cestu, ale vyděšený vrchní jej ještě včas okřikl a spěchal se omluvit brucmajorovi za číšníka, neznalého pravého stavu věcí. Průvod nerušeně prošel kavárnou a vyšel druhým vchodem. Byl všude středem zájmu a jeho brucmajor s rozkoší vyhledával nejneshůdnější možnosti průchodu, aby co nejvíce potrápil svěřené mu stádo. Po hodině se vracel brucovský průvod husím pochodem k universitě a zamířil do auly. Aula, slavnostně osvětlená, byla naplněna do posledního místečka zvědavými bajty. Jen některá přední místa pro profesora a pak brucovská místa byla doposud prázdná. U zeleného stolu, plného starých kalendářů i ročníků a čísel humoristických časopisů »Ošišani jež« i »Koprive«, z nichž dnešní examinátoři čerpali mnohé »vědecké« otázky, seděla vážně ve svých talárech zkušební komise s Vinkou v čele. Když vcházeli bruci, zazněly s balkonu jásavé fanfáry studentské hudby. Bruci se pomalu usazovali na svá místa. Tváře některých zářily čtveráctvím, jiní dostávali docela trému »před zkouškou«.

Široká tvář dnešního předsedy zkušební komise, kypící zdravím, smála se dvěma modrýma očima na bruce. Přisedící Silvo už zase provokativně zíval a Branko si pročítal ony »vědecké« časopisy. Konečně sálem zazněl zvonek. Předseda, přisedící zkušební komise a po nich celý sál povstali.

»Brucové!« začal předseda Vinko, »ukázali jste právě celému světu svou brucovskou bezvýznamnost. Přicházíte ke zkouškám u vědomí své nemohoucnosti, doufajíce, že vás páni bajti po vykonané zkoušce ráci přijati do svého středu. My, rektor a předseda zkušební komise, jakož i páni přísedící děkani fakult, jsme se rozhodli po třech probdělých nocích...«

»V hospůdce Při kolovratu nebo v Unionském sklípku?« zazněl odkudsi hlas, ale zlověstný sykot pobouřených bajtů opět vnesl posvátný klid do síně.

»... po třech probdělých nocích, nabitých těžkým uvažováním, jsme se rozhodli, že navrhneme pánům bajtům na dnešním valném shromáždění, aby ráčili přijmouti mezi sebe každého bruce, který řádně a s úspěchem aspoň naprosto nedostatečným vykoná zkoušku.«

»Páni bajti, obracím se k vám se snažnou prosbou, abyste ráčili přijmouti do počestného cechu bajtovského všechny zralé bruce. Páni bajti, dávám o této věci hlasovati. Kdo je proti? Nikdo! Kdo je pro?«

Sálem zabouřil potlesk souhlasu. Předseda poděkoval a prohlásil zkoušky za zahájeny. Jeho Pedelstvo přineslo hromadu vysvědčení. Děkan Branko vytáhl jedno a předložil je s komickou obrádností předsedovi. Děkan Silvo už volal:

»Slavica Skebé, medička, Nové Město.« Jemnou tváří štíhlé Doleňky prošlehl nach rozpaků, když zaslechla své jméno. Nerozhodně stanula před svými kamarády, kteří dnes vypadali v těchto talárech docela cize. Jen jejich oči se dívaly na ni se stejnou dovádílostí jako jindy, i když poněkud škodoliběji. A už děkan Branko dával otázku:

»Co byste dělala, kdybyste určitě věděla o svém pacientovi, kterým by byl na příklad velmi starý milionář, že co nejdříve zemře?«

»Zmírnila bych bolesti posledních okamžiků jeho vezdejšího života.«

»Správně; a jak?«

»Vdala bych se zaň,« odsekla vítězně. Sálem provanulo nadšení nad pohotovou odpovědí. Předseda i všichni děkanové gratulovali roztomilé kandidátce. O výsledku nebylo pochyby: všichni jí na důkaz prodělané zkoušky onikali jako starým bajtům. Několik podpisů a již měla Slávica v ruce skvělé vysvědčení, na kterém si lublaňská Jugoslávská tiskárna zvlášť dala záležet, i když natiskla studentům všechna tato vysvědčení zdarma.

»Vika Woedingerová, právnička, Nové Město,« volal už děkan Silvo dále. Před zelený stůl přicupitala druhá neméně hezká Doleňka.

»Starý manžel paní dr. Slávce Skebétové by 3 hodiny po svatbě zemřel. Soud by se zdráhal uznati právo na dědictví jeho novopečené žínce a lékařce zároveň. Vy jste její přítelkyně. Přijala byste obhajobu práva paní dr. Skebétové?« zněla otázka.

»Samozřejmě!«

»Věc je ovšem komplikována tím, že vy jste jediná příbuzná tohoto pána a celé dědictví by jinak připadlo vám. Trvala byste na obhajobě práv paní doktorky?«

»Tím spíše bych vedla její při, aby to pod mým vedením určitě — prohrála.«

Do sálu vešla Jeho skutečná Magnificence a kapelník dal zahrát tuš! Předseda Vinko popadl zvonek a zuřivě zazvonil. »Vždyť je to dneska jenom prorektor!« volal na vyjeveného kapelníka, ale sám tajně vysekl usmívajícímu se rektorovi kompliment. V třetí řadě se jeho farizejství uchichtával Bulhar Petr, a Chorvát Bruno i Čech Slávek mu domlouvali, aby se v tak vážné chvíli nerozřehtal na plné kolo.

»Bruno Toič, přírodovědec, Zadar,« pokračovala zkušební komise.

»Který maček (= kocour) je Chorvatům nejmilejší?«

»Maček s velkým M (= politický vůdce Chorvatů), zněla krátká a pravdivá odpověď.

»Petr Konov, filosof, Plovdiv, Bulharsko.«

»V ČSR žijí Češi a Slováci. Na bratislavské universitě se přihlásilo k národnosti slovenské 1274 studentů, k české 481 a 57 k československé. Těch 57 studentů — byli to Češi nebo Slováci?«

»Židé!« — Do sálu vstoupil asi pětatřicetiletý muž bezstarostného obličeje a za ním jeho mladší přítel, známý kumpán a nejlepší bas Akademického pěveckého sboru. Předseda zazvonil na kapelníka, který se ještě pořád prohýbal smíchem. Konečně zazněl slavnostní tuš. »Děkanové« běželi vstříc oběma mladým mužům a uctivě je vítali. I předseda jim potřásl ruce a ujal se slova:

»Páni bajti, brucové a profesorský sbore! Svou vzácnou návštěvou nás ráčili uctíti pán

bajta Janez Nevem a Paule Ravnotako. První právě zapisuje svůj 34. semestr, druhý svůj 18.! Na důkaz naší úcty k těmto antikvárním bajtům navrhuji, aby jim bylo dovoleno seděti na čestných místech po mém boku.« Návrh byl přijat. Brucové se nemohli utiшит v projevech své úcty a při zkoušce nikdo nezapomněl na pukrle oběma historickým bajtům. Když po zkouškách, plných humorných otázek a ještě veselejších odpovědí, zpívali všichni přítomní v pozoru slavnou bajtovskou hymnu, hleděli mnozí brucové s tichým obdivem na chemika Janeza Nevema, protože na něj se téměř doslovně hodila slova hymny:

»Zde jsme samí staří bajti;
kdo by nad nás v světě byl?

Začali jsme studovati,
dřív, než bruc se narodil.«

A každý bajta bez rozdílu vychutnával s rozkoší a u vědomí svého důstojenství refrén hymny:

»Bajta jsou přec nóbl pán,
brucům bajtou vzor je dán!«

Neméně slavnostní byl konec studentských slavností. Obyvatelé bílé Lublaně hostili studentstvo v Trgovském domě. Jídla bylo hojnost, víno teklo do studentských hrdel proudem a v modrém sále pod obrazovou mapou Jugoslaviie, kde zvláště charakteristickými figurami byla zachycena pestrost obyvatelstva, tančili novopečení bajti se staršími, i těmi letitými druhy. Při měkkém a vládném valčíku z Lehárovy »Veselé vdovy« zapomněl dnešní »rektor a předseda zkušební komise« docela na onikání, kterým trápil ráno Slávici, a oba lehounce plynuli tanečním rejem v družném a veselém hovoru.

Jan Strunz: ZPĚV O BŘEZNU

*Tep března bije žhavě do mrazivých dní,
tep března, sběrač zbylých zimních chvil,
led a sníh znivě praská ve výbni,
kterou dech jara rozvlnil.*

*S šedivých kopečků na vlhkých krajích cest
zní rekviem, rekviem zimy,*

*skřivan v oblacích zpívá jarní manifest
a radost v A-Dur nitrem zní mi.*

*Nad věže katedrál a nad výšky borovic
rozsilo jaro přísliby a sny,
raduj se slovo mé, vůni těch vteřin lovic,
raduj se a jak roh stříbrný v akordech zazní.*

STUDENTSKÉ SNÍMKY

Perličky

‘Zuby souvisí s kostrou v čichových jamkách. — Některé populární příručky lékařské způsobí více škody než zla. — Máme několik metod, jak se bruslí. — V jakém pořadí rostou dětem zuby? Nevíte? To už se na to nepamatujete? — Starci mají tak divnou povahu, že jim často ani vlastní rodiče nerozumí. — Když má některý člověk bolest, tak ji zdvojnásobí stokrát. — Ze zimních sportů jsou důležitý lyžování, veslování atd. — Nevědomost je horší než věda. — Kdo vynalezl krevní oběh? — Za den vydýchá člověk až 500 litrů vody. — Když povolíme bránici, tak vzduch může dýchat. — Bohužel, dnes již není záskrt nebezpečný. — V krvi se objevilo očkování. — Kde může nastat nejčastěji poranění? — Na ruce. — Na venkově, prosím vás. — Příští hodinu si ukážeme skutečný model srdce. — Pokožka svrabí svrabí na ruce. Způsobuje chorobu, která se jmenuje svědění. — V přírodopisném praktiku dostane student k pitvě ze ssavců obyčejně holuba. — Člověk vynalezl hrozný

válečný prostředek v jedovatých jedech. — Vy jste oktaváni? Vždyt jste na stejném zoologickém stupni jako primáni. — Koně mají výbornou paměť. Naučí se chodit i po zadních nohou. — Dříve bylo jelenů mnohem více. Teď zůstaly po nich jenom písňe, na př. Na tý louce zelený. — Když člověk divokého vepře špatně zastřelí, tak ho rozpáře. — Štír má na ocase bodlo. — Chroust využívá proudů vzduchu jako letadlo a pluje ve vodě.

K. E. Libol

Výmluva

Jednoho krásného dopoledne vstoupil pan profesor latiny do naší kvarty. Rozhlédl se za katedrou a požádal o pero: »Prosím, pánové, račte mi někdo laskavě zapůjčit pero, zakrnělé rychlým postupem civilisace.« V první lavici se zvedne se hřmotem Vonásek a podává panu profesorovi pero. Ten se zapíše mistrně do třídnice, vytáhne notes, rozevře, nahlédne a vyvolá žáka: »Tak mi, Kocourku, řekněte, kde jsme přestali naposled?« — »Prosím, —sím naposled jsme přestali, přestali, zde ve třídě.« — »Je vidět, Kocourku, že jste se nic neučil.« — »Prosím, pane profesore .« — »Mlčte alespoň!« Profesor hledí na ubohého žáka, který se třese strachem. »Prosím, pane profesore, ona mi zemřela babička,« odpovídá žák rychle, neboť ví, že pan profesor nedá na jiného, než na babičku, nebo

na dědečka. »To vás tedy lituji, Kocourku, ale včera jsem potkal vaši babičku na trhu. Myslím, že k vůli mně nevstala z mrtvých. Jak je to možné?« — »Prosím, ona mi zemřela druhá babička.« — »Táák, ale to jest letos již po druhé, co se mi tak vymlouváte!« — »Sím, on se dědeček oženil dvakrát.« — »No, Kocourku, máte štěstí, že máte ještě dědečka. To se zase obě babičky vdaly a vy se půjdete zase omluvit, že vám zemřel milovaný dědeček. Pro dnes vás ještě omluvím, ale pro podruhé si najděte zase jinou výmluvu.« Profesor sklapl notes a chodil okolo ubohého Kocourka vítězně se usmívaje jako toreador okolo své oběti. Oba vysvobodil líbezný hlas zvonku.

Fysikální cvičení

Je pondělí. Ručička na hodinovém ciferníku pomalu se blíží ke druhé hodině. Před vcho- dem do fysikální pracovny na technice se hromadí mladí adepti umění inženýrského. Někteří z nich dokuřují svoji polední cigaretu, jiní ještě zvědavě nakukují do »kuchařky«, knihy, obsahující návody pro fysikální cvičení.

Také Karel Navrátil ještě narychlo studuje, jak se určí modul pružnosti tyče.

Konečně se otvírají dveře a »pání« posluchači se hrnou do pracovny. Fysikální cvičení začíná.

Karel po dlouhém bloudění všemi místnostmi konečně našel stůl se svojí dnešní úlohou. S pocitem vězně si sedá na židli a zkoumavě se dívá na svůj dnešní přístroj. Na dvou stoján- cích dřevěná tyč, za ní »centimetr« a vedle v krabici čtyři závaží.

»No, moc toho není, to bude dobrý,« usuzuje Karel z množství na kvalitu a pouští se do práce. Váží, měří, počítá a zase váží. Jeho oko zkušeně odhaduje na velmi chatrném měřítku desetiny milimetru, stanovíci prohyb tyče. Konečně je s jedním měřením hotov.

»Tak, teď ještě tyč obrátím a změřím znova, pak to spočítám a budu hotov,« raduje se předčasně.

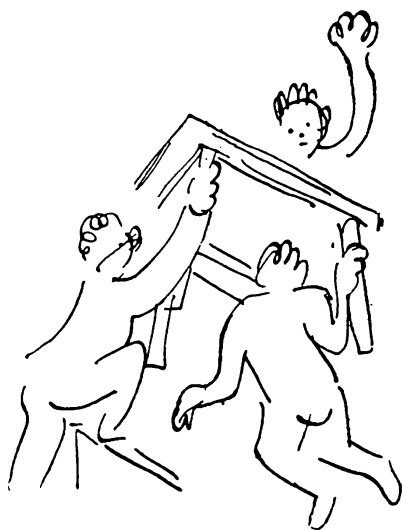
Tikot hodin odpočítává vteřiny a minuty. Karel již dokončil měření a teď jen dopočítává výsledek.

»140.000 kg/cm²? No, to by šlo,« usoudil, vrhnuv letmý pohled do »kuchařky« a propočítává měření druhé, jehož výsledek má být rovněž 140.000 kg/cm². Ale ať Karel počítá jak chce, stále mu vychází 176.000 kg/cm².

»To je trochu veliký rozdíl, 36.000 kg/cm²,« škrábe se Karel rozpačitě za uchem. »Musím to zmenšit. Rozdíl 4000 kg/cm² se snese. Úplně stejné výsledky být nemohou, to by bylo nápadné,« a s filosofickým klidem napíše Karel jako výsledek druhého měření 144.000 kg/cm². Tím ovšem jeho měření padá. Ale Karel ví, co dělá. Klidně si propočítá, jak veliké mělo být prohnutí tyče, aby vyšlo 144.000 kg/cm², vypočítané prohnutí napíše místo prohnutí naměřeného a výsledek je »all right«. Ani nejlepší fysik by nemohl najít žádnou chybu. »Přece je to dobře, že mě komposice naučily švindlovat,« prohodí mezi zuby, když opouští fysikální pracovnu.

Rub.

Nešťastný stoleček...

Na naší »boudě« se začala blahodárně šířit chřipka. Její vzrůst podporovala vydatně doba předkonferenční a studenti se již těšili (bláhovi!), že co nevidět dostoupí počet »nemocných« jedné poloviny a pan ředitel bude nucen zavřít školu. Podvratné živly se snažily, aby zdravotní akce »Každému studentovi chřipku!« měla co největší úspěch. Pod tímto heslem svoláno plenum septimánské, aby se o věci náležitě poradilo. Schůze byla velmi bouřlivá, ale pro nesvornost chřipkové koalice nebylo dosaženo žádoucího výsledku. Došlo k prudkým sporům, při nichž strana umírněná vytlačila radikální nadšence s podia. Ti se však pokusili o nové dobytí posic a vzavše útokem katedru, převrhli ji za ohromného křiku, hřmotu, jásotu a taktéž praskotu pod stupínek. V boji by se bylo urputně pokračovalo, kdyby — Kdyby tu nebyla katedra, vlastně jen její část, téměř, skoro, úplně, docela ulomená noha. Rychle vy-

půjčeno od školníka kladívko a hřebíky. Školník sice dělal drahoty, ale když mu slíbili, že bude podstatně zvýšen import jeho rohlíků do septimy, dal dokonce místo žádaných dvou hřebíků — tři. Všechno bylo marné, neboť chirurgický zákrok byl překažen příchodem historika Bimby. — »Jak ten stolek máte postavený? Je u samé zdi, nemohu zde ani sedět.« — Postrčil stolek po první — noha se naklonila, postrčil po druhé — zapraštěla. — »Co to praští?« — »To, prosím, zavrzal stupínek.« — Bimba byl s odpovědí úplně spokojen. — »Klepáček nám poví o Napoleonově tažení do Ruska.« — Zatím co se Klepáček za pomoci »kriegskolegů« statečně držel, procházel se historik klidně po třídě. — »Napoleon táhl dále do vnitra Rusi za ustupujícím ruským vojskem a svedl s ním konečně bitvu u — u — bitvu u Abukiru — —.« — Bimba učinil několik skoků a řka: »Padnu!« zachytil se stolku. Nevěděl, že ten stůl, který mu tu službu prokazoval věrně nejméně čtyřikrát za hodinu, potřeboval by dnes sám opory, a tak k největšímu svému podivení skutečně padl. Co bylo potom, raději líčit nebudu, jen prozradím, že chřipková akce skončila naprostým neúspěchem pro pasivní politiku nižších tříd. Také školník byl na tom uboze, neboť septimáni přestali kupovat svačinu, aby mohli zaplatit novou nohu.

Occultus.

Cestička do školy

Je půl osmé ráno. Po ulici, jež vede k našemu ústavu, se táhne řada lidí různých velikostí i vědomostí. Jsou to mrštní studentíci, vážnější starší studenti a sem tam se trousí i páni profesori. Máme štěstí. Právě nás míjí pan profesor Z. se svou manželkou téhož povolání.

Oba jsou dosti požehnáni na váze tělesné a tak cesta ke gymnasiu, které stojí na kopci, je pro ně dosti tvrdým oříškem. Pan profesor klade zvolna nohu za nohou a bručí si píseň »Já mám koně . . .«, paní profesorka cupitá o tři kroky pozadu.

Náš ústav má dva vchody. Jedním vcházejí studenti a před druhým zápasí půl sborovny o to, kdo má první, vlastně poslední vstoupit do budovy. Je to zajímavé dívat se, jak jeden druhého tlačí a strká se slovy »Prosím, prosím«. Není divu, že se školník při takových potyčkách chvěje strachy o skleněné tabule ve dveřích, zvláště když prší a páni profesori si pomáhají při zápasech deštníky.

F. P.

Ivan Smutný: ZEMŘELÉ

*vítr
a list
vy stařenko
a řeka šumící
až stráně rozkvetou
ten blas ten blas ten blas
to řeka šuměla
a vaše loďka připlouvala blíž
teď chápu již*

*tu hudbu vyloupených pokojů ten hovor stínů s živými
sní pavouk tika čas a pavouk v koutě sní
já spřádám rovněž vlákna pavučin
na jednom srdce posílaje vám
vkládaje do prosících úst
obolos slz
klásek veršů
peníz lásky
bublínky smutku vypouštěje po větru
když buben dešťů zní*

Jar. Quitt: Z Benátek

Sedmý poutní zájezd do Říma

Tradiční římská pout o velikonocích blíží se opět svému uskutečnění. Je to letos vlastně pout díky za všechny milosti a nespočetné dary duchovní, jichž se našemu studentstvu za 25 let trvání jejich organizace dostalo, ale zároveň prosba o pomoc Nejvyššího pro budoucnost s ujištěním plnění závazně program před čtvrt stoletím daný. Není a nebylo vhodnějšího námětu než spojit tuto pout do Věčného města právě s jubileem našeho studentstva. Proto volen i program tak, aby stále připomínal účastníkům určitou linii vytčenou jednotlivými zastávkami na významných místech. Tak sama velebnost velehor alpských krás přes Brenner upoutá svojí přírodní nádherou a připomene poutníkům mládí svatého Otce, který tak rád vyhledával alpské obry jako horlivý turista a ukazoval mládeži cestu — jen stále výše ne pouze fysicky, ale hlavně po stránce duchovní,

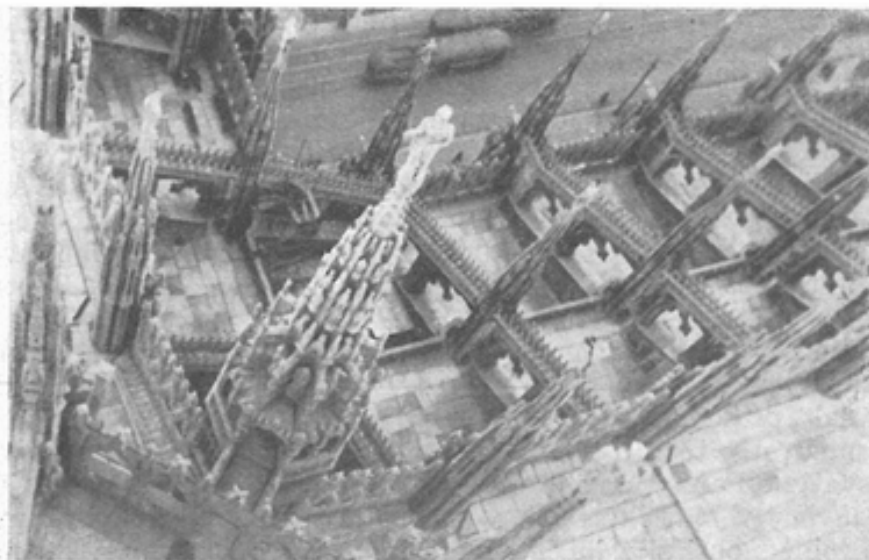
jak to vylíčil ve svých spisech popisujících krásy Alp. A najednou vystupovati bude před námi jedinečná pohádka gotického umění, katedrála v Miláně, s celou velkou minulostí a slávou i našich předků, kteří až sem zanesli věhlas českého jména. Tam vybavíme si v duchu vznešenou postavu skvělého řečníka, spisovatele církevního svatého Ambrože s druhým učencem, filosofem a vzorem hluboké víry a vědy zároveň, svatým Augustinem. V pokorné zbožnosti poklekne u hrobu živého představitele křesťanské charity v nejušlechtlejším vzoru sv. kardinála Karla Boromejského, abychom poprosili za dorost kněžský u nás.

Řada významných uměleckých památek, jichž přechovává Milán ve velikém množství, poskytne nám jen další doklad vysoké kultury italské i z doby poslední. Cesta naše má však připomenouti všem velkého miláčka mládeže studující, jehož padesáté výročí smrti si v těchto dnech připomínáme a k jehož počtě bude letos dokončena rozšířená svatyně Panny Marie Pomocné, světce přímo zázračné víry v Prozřetelnost, muže žhavé důvěry v Matičku boží — sv. Jana Boska v Turíně. Tam dostane se nám příležitosti prohlédnouti si z blízka dílo jeho požehnané a dnes i u nás dostatečně známé, prová-

děné v ústavech salesiánských ať již ve vlastních internátech, dílnách, školách, tiskárně atd. Turin přechovává však v královské kapli památné roucho Kristovo, o němž již tolik bylo napsáno drem Hynkem, jež spatříme ve fotografii skutečné velikosti v tamní sakristii. Bude-li jen trochu možno neopomineme navštívit dům IngC. Giorge Pietra Frassatiho, terciáře dominikánského, a přesvědčiti se jak žijí a umírají věřící studenti, nevyhýbající se ani v nejmenším požadavkům pokroku i zábav. Po romantické jízdě podél pobřeží Středozemního moře přes Janov a Pisu bude další zastávka ve stále kvetoucí Florencii se všemi jejími půvaby starých historických památek architektonických i malířských, uložených v uměleckých galeriích, jimž bude věnována prohlídka v Pitti a Uffizzi. Zelená svěží Umbrie s kolébkou pokorného Chudáčka božího, serafinského básníka a stigmatizovaného pěvce lásky Kristovy, sv. Františka, Assisi, dá nám příležitost pokleknouti u Stolu Páně v basilice Andělské a vyprositi si zanícenou vroucnost upřímné lásky k božskému Spasiteli a připraviti si duši pro velikonoční dny dramatu kalvarského. Vyvrcholení svatého týdne chceme prožiti s nesčetnými zástupy velikonočních poutníků všech národů v Římě, a proto náš pobyt bude zde letos plné čtyři dny. Na Zelený čtvrtek přistoupíme v Kalixtových katakombách k sv. přijímání, na Velký pátek uctíme sv. kříž v basilice Sv. kříže jeruzalémského, na Bílou sobotu budeme přijati, dovolí-li to zdravotní stav sv. Otce, ve společné audienci a na Boží Hod byla by společná mše sv. s našimi českými zpěvy ve velechrámu sv. Petra u oltáře sv. Václava. Je pochopitelné, že nedají si poutníci ujíti vzácnou příležitostí poslechnouti si alespoň část tak zv. temných hodin, při nichž účinkují sbory zpěváků sixtinského sboru, jeden den ve Vatikáně, druhý v Lateráně, za vedení Casimiriho a Perosiho. Vedle prohlídky muzeí vatikánských bude též prohlídka muzeí kapitolských, Říma antického i moderního se zajížděnou do Ostie a Castel Gandolfo. V programu je návštěva Aventina s nádherně nově opravenou basilikou sv. Sabiny, nové university Athenea atd. Na zpáteční cestě, když prohlédli jsme památnosti Věčného města a vzdali hold upřímné oddanosti a díky sv. Otcí za jeho mimořádnou lásku, našemu státu a národu projevenou uskutečněním modu vivendi, zastavíme ve městě, kde se právě před 20 roky formovaly naše italské legie, v Padově, u Divotvůrce sv. Antonína, prohlédneme památnou universitu, známou pobytem sv. Jana Nepomuckého i Jana z Jenštejna a jinými věhlasnými muži našeho národa. Zakončení naší pouti bude v Benátkách, jimž ponechány dva dny na prohlídku chrámu sv. Marka, Dóžecího paláce, uměleckých galerií a jiných. Jízda přes Semering a Vídeň Karavankami a Julskými Alpami za dne bude jen rámcovým doplňkem pestrého programu letošní jubilejní pouti velikonoční. Nemám jiného vroucnějšího přání než té prosby, by všichni, kdož se hodlají pouti naší zúčastniti, zaslali co nejdříve svoje přihlášky v zájmu včasného opatření míst nejen v Římě, kde o těchto dnech bývá největší frekvence, ale i celého vedení pouti po stránce technické, kdy často přijdou mnozí až v poslední chvíli a nelze jim při nejlepší vůli vyhověti tak, jak by si přáli. Nuže, přihlaste se ihned v počtu co největším! Nechť sv. Jan Bosco pouti naší žehná a přímluvou svou provází!

E. Mach: NEVYŘKNUTÁ

*znovu touho
žhavě znač
slova
v nádobách mlčení
bělmo očí
svléklo plát
snem bez času
je odmění
ruce večera
pokrývající chladem
blínu pěšin
kdysi palčivou*

T E X T Y

Vývoj křesťanství

Podobně jako rabíni, tak i reformátoři uzavřeli Ducha v Knihu a pohlíželi na Církev jako na útvar fossilní. Útvar, jehož bytí se rozvinulo v pradějinách a zmizelo smrtí posledního apoštola: a tak, ač Zakladatel ji chtěl mítí věčně živou — a žítí znamená i růsti — a ač jí dal Ducha Obhájce a Osvěcovatele, aby rostla přiměřeně ze svých základů, by byla místo toho kolem roku 100 náhle zkameněla. Z její osobnosti — a to je mystická osobnost Kristova — by zůstalo jen Písmo a jakési zřízení tak jako po mrtvém zůstane závěť a mrtvola. Avšak Církev jest bytí živé; a jako takové roste a nezná stáří. Uchovává-li neporušenou pravdu oné Knihy, neuchovává ji jako poklad v truhlici, nýbrž rozdává ji jako pokrm pro hlad vždy nový, pro stále se měnící potřeby lidí, obhacujíc nezměnitelný poklad tradicí, učitelským úřadem, nesčetnými výklady. Tak se nemění; vyvíjí se: bohatne, nepotlačuje svou podstatu. Zůstává táž. Kristus na kříži byl týž jako Kristus v Betlemě; Církev roku 1937 je táž jako Církev ve večeradle: a na důkaz toho každý rok nějaký Kaifáš ve spolku se sanchopansovskými zákoníky nebo všelijakými nástupci Pilátovými ji křížuje v některé duši nebo v některém národě. Avšak ona vstává k novému životu po třech dnech (století jest v počtech Božích jako den) a počíná znovu se šířit a růst.

Igino Giordani, *Cattolicità*. Morcelliana, Brescia 1938, p. 207—8.

Mravní svoboda v Církvi

Náleží k bytnosti svobody, že jí musíme vždy znovu dobývat. Jako filosofie věčně buduje svůj chrám, tak i svoboda mravní vůbec a křesťanská zvláště pracuje na svém zdokonalení. Svoboda zde není, nýbrž tvoří se právě tak jako království Boží ustavičně přichází. Jsme teprve, a to po všechen čas v počátcích svého lidství. Smyslem všeho zákonodárství jest vésti k dospělosti syny lidské i syny Boží, i když před Bohem a Církví nikdo se nestane dospělým, poněvadž nikdy nemůžeme vyrůst ze stavu dětství. Smyslem zákona jest ochrana a zrání života, výchova k správnému a co možná nejlepšímu užívání svobody. »Svoboda budiž účelem nátlaku.« — »Zajisté zákon jest svatý, i přikázání jest svaté a spravedlivé a dobré,« (Řím. 7, 12), i lidské přikázání, pokud slouží svobodě; avšak odcizuje se svému smyslu, chce-li jen vládnouti životu a obmezuje-li jej místo aby mu pomáhal k rozvoji. Vždycky musí platit věta: svobody, kolik možno, zákona, kolik potřeba. Poslušnost pouze vnější, již se člověk podrobuje zákonu jen proto, že je to zákon, není nemravná, ale je méně mravná než poslušnost zároveň i vnitřní, která je spojena s pochopením smyslu zákona. To ještě neznamená mnoho, jsou-li lidé podřízeni zákonu nebo nějakému zřízení, jestliže se zároveň sami svobodně nepřiznávají k obsahu zákona jako k své povinnosti.

Arnold Rademacher, *Der Glaube als einheitliche Lebensform*. Peter Hanstein, Bonn 1937. S. 93.

Otázka Církve jest ústřední česká náboženská otázka. Český člověk ustavičně klopýtá o svůj špatný, nedostatečný, ubohý pojem Církve. Církev je mu tolikrát náboženskou zájmovou kněžskou společností.

Dr. Brait, Hlubina č. 2.

M. Z.: PROČ SKÁLY BOLEST TAJÍ

*Když večerem bloudím sám
úvozem černých kolejnic
nad rybníkem plachých vln
a vesmíru se ptám
proč olše ještě nespí
a jilmy šepotají
proč skály mluvit nesmějí
a bolest v srdci tají
proč cikáni pod lesem
toulavé lásce hrají
proč teplo tak
že retы rosu ssají
proč kolejnice v dáli
pod keři šeříkū
se skryty objímají
tajemné modro noci
strhané struny luny
neodpovídají
a skály šedavé skály bolest tají.*

R. Schön: Ex libris (dřevoryt)

K U L T U R A

Jan Zahradníček:

O básnické svobodě.

Básnické nadání je nepochybně dar darovaný zdarma, donum gratis datum, mimo všechny zjevené zásluhy a často proti nim, a je to tak dobře a jsme za to vděční, neboť kolikrát už byli pyšní a učení tohoto světa uvedeni v zahanbující smutek tím, že básnický plamen vyšlehl na místech, kde by se toho byli nejméně nadáli. Kolikrát už byli pohoršení nad zlomyslnou Prozřetelností, která potřela žhavým uhlíkem básnického zanícení rty dítěte bídy a ponížení. Mohli bychom uvést případ Máchův a případ mnoha jiných básníků, a viděli bychom, že duch vane, kde chce, a ne, kde by chtěli kritikové a sociologové. Ale s hřívnou básnickou jako s každou jinou hřívnou možno naložit dobře i špatně a také pro to bychom našli příkladů dost a dost. Neboť básnická žeň je až do svého konečného zaoblení a ztvrdnutí vydána nespočetným nebez-

Kolektivní spolupráce

Dnešní doba je definována jak v žurnalistice, tak i v dílech vědeckých názvy socialistické terminologie. Jedním takovým slovem je: kolektiv. Socialismus pracuje všude s kolektivy; máme kolektivy divadelní, hudební, recitační, bohužel i spisovatelské atd. Je nutno osvětlit si toto tak vážně znějící slovo blíže. Znamená spolupráci skupiny lidí, prodchnutých jednou ideou. Socialisté si vyvlastnili tento projev naprosto pro sebe a vyloučili tím jakoukoliv možnou spolupráci skupiny v táborech ostatních. Tak se dostáváme do situace, že je nám předkládáno to, co kolektiv vytvořil, vymyslel, aniž máme možnost zjistit původce oné krásné myšlenky či činu. Avšak právě tak jménem kolektivu je možno soudit, trestat a zneužívat práva právě proto, že je to vůle kolektivu. Vidíme tedy, že kolektiv obsahuje v sobě dobro i zlo. Kolektiv je odpovědný pouze sobě a to má v sobě již zárodek neodpovědnosti. Je nutno kontrolovat činy kolektivu a to se děje v SSSR zestátněním všech výrobních institucí a postavením duchových institucí do služeb státu a strany. Tak vidíme, že sovětský socialismus, komunismus, bolševismus (název libovolný), zdánlivě osvoboditel člověka, ze svobodných lidí utvořil kolektiv a ujařmil jej svými zřízeními, zákony a i terorem. Tedy cesta od svobody k otroctví.

A zde je nutno postavit protiváhu tomuto směru, zbavujícímu člověka svobody jménem kolektivu, řízeného despoticky několika osobami. Musili jsme vzít praktický příklad kolektivismu v SSSR, protože tam byl prý naplněn onen socialismus, který všude šíří svoji myšlenku lidského žití v kolektivu.

Nejdříve chci vyvrátit to, že socialismus vynášel kolektiv, spolupráci skupiny lidí. Kristus pravil, že kde dva nebo tři se sdruží k modlitbě, on bude uprostřed nich, a sám vytvořil první křesťanský kolektiv modlitby a práce, shromáždív dvanáct apoštolů. Od Krista je nám dán příkaz kolektivní spolupráce a života. Avšak zdroj života není v kolektivu samém nebo ve státě nebo v čemkoliv jiném, ale v samém Bohu. Každé individuum je svobodné, je naplněno svobodnou vůlí a posvěceno milostmi, avšak přece jsou každému dány všeobecné normy. Normy závazné a zákonné, určené Desaterem, Osmerem blahoslavenství a příkazy Krista samého. Kristus pak si přeje vytvoření kolektivu tím, že ustanovuje jedinou nositelku a zvěstovatelku své vůle, Církev katolickou. V ní má být naplněn život jednotlivce tím, že může nejen žít svým vlastním svobodným životem, včleněným do společenství všech křesťanů, ale je účasten i tajemství nejvyššího, svátostné oběti mše svaté, a může se spojovat osobně s Bohem ve Večeři Páně. A závazné jsou zákony Boží pro jednotlivce i pro kolektiv. Zákony Boží jsou zákony lásky a v lásce je také základna vši spolupráce. Dnes není ve světě skutečné spolupráce, protože se podařilo vykořenit ze světa lásku. A všechno řečnění o kolektivní spolupráci je jen zastírání moderního otroctví a touhy vykořistit co nejvíce druhého. Není kolektivu tam, kde vládne závist, nenávisť a pýcha. Je nutno vyčistit kvas starý, to jest, vymístit hřích z člověka, z individua, a pak lze tvořit společnost novou, kolektiv obrody. Socialismus neobrodil člověka, neboť zburcoval jeho vášně. Zburcoval vášně proletariátu, nenávisť a závist a zburcoval vášně buržoasie, pýchu a lakomství. Ďábel se utkává s Belzebubem, hřích s hřichem a boj řídí velcí Neznámí. Proti sobě stojí dvě masy, jedna početnější, druhá mocnější, a prospěch z boje má onen třetí, který vládne otrokům. Nesmíme se proto dáti klamati zdáním dobra, neboť vše není dobré a užitečné pro věc Boží. Myšlenka Boží je vždy nadčasová a i my jsme částí té myšlenky. Bojujeme-li za myšlenku Boží, bojujeme za své bytí a nebytí dětí Božích. Náš boj musí být opravdu bojem katolického kolektiva, ale kolektiva důsledného ve svých zásadách, daným Řádem nadpřirozeným. Síla a jednotnost kolektivu Pravdy dává hrdost individuu, jednotlivci, který se musí rozhodovat ve všech situacích správně katolicky. To je náš boj proti chimérickosti socialistického kolektivu rabů. Chceme být svobodní jednotlivci, vědomí své účasti na budování Řádu, sdružení v životném kolektivu Církve Kristovy.

Mir. Potužník.

Ruská žena — ochránkyní Desatera

»Když si jedenkrát vzal Rus do hlavy nějakou ideu, pak už není nic na světě, co by za ni nedal. Ruský národ je nejfantastičtější národ na této zemi. Již v 15. století vystoupil mnich Filofej s naukou, že Moskva je třetí Řím. Ruský národ živil v sobě už od staletí přesvědčení, že byl vyvolen k tomu, aby zachránil svět. Dostojevský tvrdil, že ruský národ je jediný »nositel Boha« na zemi a že obnoví a zachrání svět ve jménu nového Boha. Ano, tak je to, ruský národ je přesvědčen o svém poslání. Pravoslavně

pečím vnějším i vnitřním, a snad právě jejich překonáním se jí dostává té zvláštní příchuti nutnosti, z níž cítíme, že stačilo málo a byla by uvázla navždy ve chřtánu nemoty.

Největšího nepřítele má básník především v sobě samém, v té záludnosti, s níž by chtěl se sebe strážiti tíživé břemeno slova, protože bez něj by mu bylo pohodlnější, a proto tak často — třeba i bezděky — si šeptá ten verš ze stupňové modlitby kněze na začátku mše sv.: ab homine iniquo et doloso erue me, od člověka nepravého a lstivého mne osvoboď, neboť k básnění, jež je hrou v tom smyslu, v jakém je hrou celá liturgie, je potřeba svobody vnitřní stejně jako svobody vnější. A záleželo-li na básníkovi, aby si dobyl svobody vnitřní, záleželo na něm neméně, aby si uhájil svobodu vnější, o kterou musil sice bojovat, ale která je mu dneska přímo upírána. Tlak, který se činí na básníkovu autonomnost z vnějšku, ze státních režimů, ať pravých nebo levých, je dnes větší, než byl v kterékoliv soustavě minulosti. Prožíváme dnes zlatou dobu otroctví všeho druhu — a protože básnické dílo nevznikne nikdy z vnějšího diktátu, stejně jako nevznikne nikdy — a toho si buďme vědomi! — z reakce odporu na tento vnější diktát, nýbrž jenom z pouhé a pouhé svobody, je také úsilí básníků, aby si tuto svobodu zachovali, nesrovnatelně větší dnes než kdykoliv v minulosti.

Co rukou, žmolících papírky úplatků, se vztahuje k tomu, kdo vykročil cestou přímou! Neznají poesii, ba mají k ní opovržení, ale jaksi pudově se děsí jejího svědectví a proto ať buňiči zkroutnou, ať se přemrstěnci umírní, ať se nezdivořáci naučí slušnosti! Bohužel, se této usměrňující snaze neobyčejně daří a oslavné básně rostou jako houby po dešti. Pro nás však, prohlašujeme otevřeně, mají více básnické přesvědčivosti rýmováčky, čmárané po stěnách veřejných místností, než veršované na okraj celonárodních událostí.

Na štěstí pro básníky a na štěstí pro celé pokolení lidské je zde ještě jedna organizace, ještě jedno společenství, v němž se uchovávají všechny veliké hodnoty minulosti, v němž možno dýchat zhluboka a volně — a je to Církev. Její učení přiznává každému člověku svobodnou vůli, zbraň úžasnou proti nízkosti prostředí a dědičných sklonů, ale také ostatní mohutnosti člověkovy mají v ní volné pole: jeho rozum není brzděn lidskými ohledy, jeho cit

se může rozepnout po hodnotách nejvyšších. Toto harmonické rozvinutí lidské osobnosti zaručuje Církev každému svému synu a od každého svého syna žádá za to stejné: aby plnil své povinnosti k Bohu, k lidem a k sobě, aby poctivě a svědomitě konal své povolání. Jestliže je to básník, aby dobře dělal svou poesii. Nežádá na něm, aby se nutil do zpracovávání náboženských motivů, aby psal náboženské básně. To ponechává pouze jeho nadání a sklonům jeho přirozenosti, a tvrdí-li se někdy opak, je to jedna z těch pomluv, které o Církvi ustavičně šíří hlupáci a nevěrci.

Církev rozdává ze svých nevyčerpatelných zdrojů plnými rukama pokoj, radost a svobodu, ale nejsou s tohoto světa, nelpí jako lidské režimy a sektáři na zásadě: či chleba jíš, toho píseň zpívej! Dává, ale neváže. Jestliže však básník pronikne hlouběji do jejího nadpřirozeného života, jestliže se sytí hojněji z té mанны snášející se ustavičně na její oltáře, jestliže pozná, jak ostrážitě střeží prameny života a řeči, je věcí cti a vděčnosti — a nikoliv nesvobody — aby také ve svém díle projevil svou oddanost, přichylnost a lásku k Církvi a k její hlavě, ke Kristu, který jako Slovo tělem učiněné se vznášá co příklad a vzor vysoko nad slovy jeho a nad slovy všech, kdo ještě zasluhují jména básníků.

»Obnova«, II., 4.

Jedno s Kristem.

»Blahopřejeme si a děkujeme za to, že jsme se stali nejenom Kristovi, nýbrž i Kristem samým. Chápete, bratři, milost Boží, které se nám dostalo? Obdivujte se, radujte se, stali jsme se Kristem. Neboť, když on jest hlavou a my údý, pak toto jest celý člověk teprve: On a my!« Sv. Augusti

duchovenstvo však nedovedlo v něm tuto víru v jeho poslání opatrovat; nedorostlo na svou úlohu, nedovedlo udržet tuto podivuhodnou víru ani v sobě samém a ve svém státě. A proto se lid od něho odvrátil a šel za těmi, kteří mu slíbili, že jej povedou k vyplnění jeho úlohy, totiž k záchraně světa. Ruský národ chce za každou cenu zachraňovat a sice za každou cenu celý svět. A podaří-li se skutečně přesvědčit ruský lid o této úloze, dovede pro ni přetrpět všechno, hlad, zimu, žebráckou chudobu. Má-li velikou ideu, pak vezme na sebe oběti, jichž by nebyl schopen žádný jiný národ na celém světě.»

Těmito slovy charakterisuje ruskou duši Alja Rachmanová ve své knize »Továrna na nového člověka« (vyšlo v Edici Akordu v Brně). Nedávno jsme podobné věty četli u Heleny Izvolské, v její knize »L'homme 1936 en Russie Soviétique«. — Nemůže být nic ošidnějšího než věřit Gideům a Antigideům, kteří přišli do Ruska se svými západními rozumy a předsudky, a vrátivše se domů, naráželi ruské kopyto na západní botu nebo západní kopyto na ruskou botu. Nevíme, kdo by nám mohl povědět víc o záhadné ruské duši nežli ženy, které prošly revolucí, a když se dostaly na západ, poznaly samy na sobě při střetu se západní skutečností zvláštnosti své ruské duše. Proto si vážíme svědectví Rachmanové a Izvolské. A přednost dáváme Rachmanové, poněvadž napsala román tak podivuhodně živý a skutečný, s tak velkou znalostí prostředí a lidí. — Kniha Rachmanové je historií duše ruské ženy po revoluci. Z konfliktu dvou věr — vlastně víry a pověry — byla vytvořena nejkrásnější místa knihy. Pověra pyšného rozumu je věrou mužů, kteří doufají, že dobudou světa hmotou, prací a organizací — i věrou těch žen, které se staly obětmi mužských vrtochů a zvláště jejich zvrácené pohlavnosti. Proti počtářství rozumu stojí zdravá žena se svou arithmetikou srdce a citu. Málo jí záleží na tom, co si muži odhlasovali na schůzích a co vyčetli z propagandistických brožurek. I když za to trpí, jde pevně za hlasem svého srdce. — Hrdinka románu Táňa je zastánkyní Desatera, zachrání sebe, rodinný krb a své dítě, a vyvede svého muže z bludiště bolševických mytů.

Realisaci mesianské myšlenky, o níž mluví hořejší citát, vložila Rachmanová do rukou ženy, manželky a matky, která přetváří muže a dává život a výchovu novému pokolení. Věříme s Rachmanovou, že žena dá novou tvář ruské zemi. — Ne nadarmo rozsvěcují ruské ženy tajně olejové lampičky pod ikony Bogorodici-Ženě, jež potřela hlavu Hádovu.

cm

N O V É K N I H Y

Sborník »Správnou cestou« (mravouka lidských povolání). Redigoval Dr. R. Dacík O. P. Přispěli: Dr. S. Brait O. P., Dr. M. Habán O. P., Dr. A. Čala O. P., Dr. A. Fuchs, Dr. B. Vašek, A. Melka, E. Soukup O. P., J. Řezníček. Stran 200, cena 19 Kč, brož., 29 Kč vázaná. Vydalo Lidové knihkupectví a nakladatelství Olomouc, Masarykovo nám. 11. — V tomto sborníku »mravouky lidských povolání« jde o vzkříšení hlasu zákona Božího v srdcích, která povrchností a frázemi o dovolenosti všeho podnikání, prospívají to chtěnému cíli, jsou matena a sváděna. Sankce zákona jsou nejnižším mezníkem morálky. Je třeba víc burcovat svědomí, aby nespalo, když hrozí nebezpečí, že otupí. K tomu směřuje tato sbírka statí o stavovské morálce. Napsali ji theologové, laici, mo-

ralisté kateder, zpovědníci a hlubokého studia, nechýbí tu i praktické z dnešních různorodých úseků života. Široký rámec dává dílu především úvodní stat a dvě poslední kapitoly o zaměstnavateli a zaměstnanci. Do tohoto základního rámce jsou včleněna ostatní pojednání: morálka vychovatele, umělce, advokáta, lékaře, politika, žurnalisty a obchodníka. Souborné vydání této stavovské morálky stane se knihou denní potřeby. **Dr. Prokop Švach O. P.: Dary Ducha Svatého.** Olomouc 1938, Edice Krystal. Stran 160, cena 12 Kč. — Kniha Švachova je opravdovým přínosem pro katolickou českou theologii. V době, kdy roste zájem o duchovní život, nemožno se obejít bez důkladné znalosti způsobu, jakým působí Bůh intimně a tajemně v duši, když si ji zpracovává pro sebe. Švach prostu-

doval vše, co Písmo svaté praví o těchto darech, zachytil celý poklad katolické tradice v Otcích, v teologii scholastické i moderní.

Dr. Ant. Čala O. P.: »O povaze svátostných charakterů«. Olomouc 1938, stran 120, cena 16 Kč. Expeduje: Administrace Revue Na hlubinu, Olomouc, Slovenská 14. — K nejtěžším otázkám teologie patří nauka o svátostných charakterech. Dr. Čala odvážně řeší tuto otázku ve svém díle. Studuje s největší důkladností povahu svátostných nezrušitelných znamení, cestou vylučování nesprávných pojmů dospívá k jasnému ohraničení své věci. Celé dílo je psáno důkladně na solidních základech nauky Andělského Učitele.

Jetřich Lipanský: »Karel Foucauld«. Vyšlo v Olomouci jako I. svazek 5. roč. sbírky životů svatých: »Vítězové«. — Tato sbírka životů světců a velkých služebníků Božích, kterou vydávají olomoučtí dominikáni, vstupuje již tímto svazkem do 5. ročníku. Tento ročník zahajuje velkou postavou francouzského důstojníka, jenž po cestě duchového i mravního bloudění zakotví konečně trvale v Bohu a žije v nejpřísnějším pokání na Sahaře jako poustevník, jenž se snaží o obrácení moslimů.

Arnošt Hello: »Podobizny svatých.« V sešitovém vydání u Ladislava Kuncíře se dokončuje právě tato významná kniha francouzského Mistra. »Podobizny svatých« nejsou obvyklými (pověsnečně řečeno: nudnými) životopisy, na jaké jsme zvyklí. Jsou to uměleckou vlohou podané filosofické portréty, načrtnuté rukou mystitele, který dovedl viděti lidskou duši tak, jak my vidíme rysy v lidských tvářích. Hello vybral ze života každého světce jen to význačné, čím právě žije v paměti země a nebes, co jej činí právě světcem. Vyhledal typy zvláště význačné a odlišné, aby ukázal to, co vykládá v úvodu, že mnoho svatých je mnoho lidí, že nejsou všichni z téže formy. Právě proto z těchto životopisů nevane na vás šedý dech jednotvárnosti; vždyť z tajemných stezek Prozřetelnosti nevidí Hello vyrůstati jen životy svých světců, ale i osudy národů, jejich slávu i zmar. — »Podobizny svatých« v uměleckém překladu Sigismunda Boušky budou míti asi 12 sešitů po 2.50 Kč.

Dr. Konstantin Miklík: »Klíč k dobré literatuře.« U Lad. Kuncíře, cena 25 Kč. — Podtitul vám řekne, o co jde: o seznam »knih, knížek a knížecích výborně, dobře neb snažně udělaných, téměř obecně žádoucích, užitečných a přístupných myslím čtenářů zdravých, jadrných a nepřilíh odborných, s vyloučením spisů ohavných, škodlivých a zbytečných, jako vzor, příklad a pravidlo také budoucího podnikání knižního a časopiseckého pro lidi katolické, křesťanské a spravedlivé.« — Jde tedy o knihu nikoliv vědeckou, nýbrž praktickou, a jako taková byla jistě napsána k užítku. Na 250 stranách je tu sebráno hezkých pár set (nejde-li to dokonce do tisíců) dobrých knih, jež lze bez námitek zařaditi (a k tomu účelu, pro knihovníky nepřilíh odborné, byla kniha sestavována) do veřejných půjčoven. Samozřejmě, že k výběru knih každý vyspělejší čtenář může míti individuální stanovisko tak, jako je měl autor (či autoři: kniha byla sestavována za pomoci Timothea Vodičky a Karla Vacha), ale to celkem nemění nic na skutečnosti, že ty knihy, které se do »Klíče« dostaly, jsou skutečně dobré a užitečné, i když bychom snad k nim přidali leckteré další, které autor patrně úmyslně vyloučil. V příštích vydáních bylo by dobré přece jen trochu výrazněji odlišiti autory »výborné« od autorů jen »dobrých« a pro praktickou potřebu uvést i vydavatele. I takto lze však tento seznam právem doporučiti. j—

Jaroslav Durych: »Toulky po domově«. Obrazy z Podkarpatské Rusi, z Moravy a Čech. Vydal Ladislav Kuncíř, stran 120, cena 15 Kč. — Jaroslav Durych na

svých »toulkách« nevidí jen města a jejich ráz; postrěhuje obzvláště jasně ono poznamenání, které vtiskuje svému okolí lidská duše a lidská činnost. Tím získávají jeho obrazy měst, jež se stávají tak články daleko významnějšího cestopisu, než jsou obvyklé clauserie z cest, zvláštní pečeti opravdového vidění vlasti, jejích jedinečných vlastností a výsostného a tajemného jejího smyslu. Kdo četl podivuhodné Durychovo dílko »Kdybych«, věnované Jihlavě, pochopí lehce, co tím chci říci. A co je zvláště zajímavé na této skutečnosti, je okolnost, že toto vše se děje a je autorem říkáno tak docela mimochodem, v pestrobarevně rouše komorního a svěžího humoru, plného jiskřivých nápadů a vzácného umění slova, jak jsme je obdivovali v dřívějších Durychových cestopisech ze Španělska a Německa. I toto nové dílko můžeme k nim přiřadit. j—

Josef Kopta: »Věčný pramen.« Vyšlo v Melantrichu, 35 Kč. — »Věčný pramen« je třetí díl trilogie »Modrý námořník«, který uzavírá líčení poutí Jaroslava Bogara. Popisuje se nám jeho pobyt v Mongolsku a konečné setkání s českými legionáři. O této knize není možno říci nic více ani méně než o ostatních Koptových spisech. Děj i postavy jsou stavěny se solidním realismem, realismem velmi českým, v němž jen zřídka zazní jiný, emfatictější tón. Znamená vždy přerušeni děje, způsobené vniknutím nostalgického prvku nebo sympatie k rakouským uprchlíkům.

—jez—

R. I. Malý: »Světlo v tmách.« (Vydal »Vyšehrad«, 1937.) — Od R. I. Malého, autora »Kříže nad Evropou«, jsme byli dosud zvyklí čítat logicky sevržené stati filosofické a politické. V knížce »Světlo v tmách«, vydané k vánocům 1937, ukázal se Malý také jako obratný esejista, který dovede tvrdou filosofickou pravdu odít do křehkých forem básnických. V pěti čtřácích (»Vesmír v chalupách«, »Věčné Lurdy«, »Otázky v Marseille«, »Cestou domů«, »Kříž nad Prahou«) reprodukuje autor jako na otáčivém jevišti několik scén, jež skýtá »theatrum mundi« člověku, který se dovede dívat. A je velkou zásluhou autorovou, že národu připomíná velikost božského Režiséra a nutnost pokory dítek Božích. Silné a čisté srdce je zároveň pokorné. Nevede k výlučnosti, ale naopak vidí největší štěstí spíše v tom, že člověk se může uvědoměle vklínit do absolutního Božího řádu i do přirozeného lidského společenství a v radostné družnosti stoupati výš a výše k Boží slávě a k větší a větší radosti ze života a jsoucnosti. —cm—

J. R. Tintoretto a N. Grund: »Prameny« sv. 19. a 20. Melantrišské Prameny dokončily právě svůj druhý ročník. I když v něm byly asi dva svazky věnovány ne právě nadprůměrným zjevům naší tvorby domácí, přece jen svůj úkol, totiž seznamovati širší obec čtenářskou s dobrým uměním výtvarným, plní Prameny dobře. Tyto poslední dva svazky jsou opět jedny z lepších. Zvláště sv. 19., věnovaný Tintorettovi, onomu velikému dramatikovi a kouzelníku barev, který působil na tolik velkých mistrů starších i nových, a v jehož umění »jako zázrakem mizí hranice mezi světem nebeským a pozemským, mezi poznáním smyslovým a duchovým, mezi skutečností a fantasií, a v němž se sbíhají všechny proudy jeho a předchozí doby« stojí za to, aby se k němu člověk často vracel. Dílo Tintorettovo je zde předvedeno 33 reprodukcemi jeho vrcholných děl, a doprovázeno výkladem J. Pečírky. Avšak ani poslední svazek druhého ročníku, věnovaný Norbertu Grundovi, v širší veřejnosti velmi málo známému malíři idylických scén převážně ze života měšťanského, není bez zajímavostí. I toto číslo reprodukuje dobře dílo Grundovo, osvětlené úvodem A. Matějčka. b.

Harold J. Laski: »Komunismus.« (Vydal L. Mazáč, stran 200, cena 20 Kč.) — Laskiho »Komunismus« podává s objektivností výklad komunistických myšlenek. Materialistické pojetí dějin, komunistická teorie národního hospodářství, komunistická představa o státě i politická strategie komunismu jsou tu objasněny pozoruhodným způsobem. Ač žádná kniha o komunismu nemůže být nestranná, neboť jeho problémy jsou příliš ožehavé, přece i zastánci komunismu musí uznati,

D O P I S Y

I.

Máme ještě křesťanský cit?

Ve Španělsku se bojuje, v Německu se katolíci pronásledují, v Rusku jsou věřící mučeni a zabití.

A co my? Vzpomeneme si někdy na ně v modlitbě? Dáme za ně na mši svatou? Zapřeme se v něčem, abychom vyprosili pro ně posilu?

Co vy, vážený pane, jdete si do kostelíčka a blahobytně se pak naobědváte, vzpomenete si na věřící, kteří nyní o hladu a žizni jsou ve Španělsku zavřeni ve vězení a čekají na smrt?

A vy, vážená dámo, která jdete z nekravé oběti kalvarské — a bavíte se klepy o jiných — víte, že miliony lidí ve Španělsku nemohou jít na mši svatou?

A jinde jdou, třebaš jim jde při tom o život, postavení, o manželky a děti? A vy, mladý muži, který unudně prostojíte tu chvíli v neděli na mši svatou — víte, že jinde bojují a nastavují svůj život jiní mladí muži, aby vybojovali statisícům možnost jít na tutéž mši svatou?

A víte vy, mladá ženo, že jsou kraje, kde dívky nemohou se starat o barvu rukavic a nehtů?

Víte, že vaše sestry jsou hanobeny a nakonec polity benzínem a zapáleny? Nebo roztrhány dynamitem? Je masopust — tož tedy budeme plesat — je karneval — tož tedy půjdeme maškarit. — Proč ne? Krev a utrpení statisíců nás nezajímají víc než nějaká stará povídky. A co kdyby nám tady Bůh dopustil takový rudý cirkus, aby s námi tady tak zatočili, jak oni to dovedou? Dovedli bychom se postavit nepříteli jako se dovedli postavit naši předkové Turkům?

Co nás vysvobodí?

Máme snad v žilách vodu místo krve, když nám hanobí to, co je anebo co nám má být nejsvětější? A my mlčíme?

Co je třeba, abychom se vytrhli z našeho otupení?

Co je třeba, abychom se cítili katolíky, bratry těch mučených a trpících — bratry těch bojovníků? Abychom měli trochu svaté hrůdy?

Co je třeba, abychom se probudili z naší nepochopitelné ospalosti?

Má snad s námi zatrást s každým jednotlivě Bůh, nebo má zatrást celou naší zemí?!

II.

Katoličtí studenti mluví k národu...

My, kteří jsme největšími odpárci nepravdy a lži, podléháme již velice nápadně nešťastnému zjevu: Naše korporace pořádají již příliš často s oblíbenou podniky, slavností a projevy, které jsou jen prázdné, vnitřně nepravdivé pózy!

Jako jsme se smáli, když nějaký oficír ve frontě

že kniha Laskiho stojí svou objektivností a celkovým pojetím vysoko nad spisy podobného druhu. Forma výkladu, a to i otázek tak těžko srozumitelných, jako je Marxova teorie o nadhodnotě, je přístupna každému čtenáři, takže nalezne v knize Laskiho poučení každý, kdo se zajímá o základní problémy komunismu. Znalost těchto otázek umožní čtenáři správně zhodnotiti současný politický vývoj v SSSR a pochopiti dosah sociálního rozvratu, který se odtud šíří světem.

a v nejbližší nebezpečí smrti honil vojáky, aby předváděli parádní výstupy a figury, tak si počínáme, jestliže slavnostně mluvíme ve vypjatých slovech o své »práci«, o svém vlivu a pod. — Víme přece, a je třeba si mluvit pravdu, že o našich podnikcích často neví ani sousední dům, kde se pořádají, tím méně na příklad celá Praha nebo národ.

A při tom v sousedství se ruší vše katolické, při tom kousek dál se mučí a vraždí kněží v tisících, při tom hoří chrámy, v Číně se rozpadají misie v trosky... Jako malé děti si hrajeme na projevy a těšíme se, že mluvíme...

Chceme práci? Chceme opravdu pracovat podle požadavků a potřeb dneška? Tedy nechme mluvení do vlastních řad! Jest snadno stále svolávají jen katolíky a bez jejich odporu jim vykládají své.

Jděte mezi jinověrce! Tam je národ! — Kde jsou studenti, kteří by se obětavě a vytrvale věnovali vyučování víry celých rodin, které po tom touží? Kde jsou studenti, kteří by konali řady přednášek po vsích pro vesničany, měšťany, kteří by je rádi měli a neseženou přednášejícího? — Kde jsou katolíci, kteří by šířili eucharistické kroužky mezi mládeží, mezi studenty? Kde jsou katolíci, kteří by pracovali pro exercicie u mládeže jako misionáři, jdouce po vsích? Kde jsou studenti, kteří by nadšeně chodili s katolickým náboženským tiskem po svém rodišti nebo po schůzích a tam jej doporučovali? — kteří by tvořili soustavu a nenápadně kroužky kolegů, které by uváděli na naše dobré a poučné přednášky, dávali jim naše knihy a učili je znát katolictví? Nepřátelé Kristovi jdou od člověka k člověku, nedbají slávy a psaní novin... A dávají lidem sliby, nadšení, oheň do žil... Co my jim dáme? Ano, my máme oheň, ale sami ho ještě nepřijímáme! My jim můžeme dávat místo slibů jistotu, místo převrácenosti čistou nauku a dobré a krásné životní směry, my jim můžeme dít důkazy z rozumu, z dějin, ze srdce lidského, kam vede nevěra... My je můžeme polepšit a potěšit! Ale kdo to dělá a kdo to chce upřímně dělat?

Ale co vidíte? Ti, kteří dnes mluví na schůzi katolíků, kde se jim nemůže nic stát, ti zítra na klinikách, na fakultách, ve spolcích, mezi kolegy, v úřadě, mlčí, když se tam jako samozřejmě roztahuje nevěra, zásady komunistické a pod. Proč? Protože sami ještě neumějí na podobné řeči odpovídati! Protože sami neznají důkladně svou víru, sami nejsou přesvědčeni o její pevnosti a pravdě a jistotě proti všem jiným názorům! Potřebují se učit a mnoho učit.

Tam, kde je národ skutečně, tam je ticho, tam je slyšení jen sykot nevěry a zla! A katolíci mluví jen statečně mezi sebou! Což ještě nevidíte? Což nejsou již plameny chrámů dosti blízko? Což ještě si budeme hrát na spolky a schůze, když už jde o život pozemský i věčný?!

Kdy se probudíme k činu, jednotě, pokoře, práci?

(»Obnova«, roč. II., č. 6.)

Srdčně vítám nové řešitele a přispěvatele: Aronová (příspěvky dobré, další vítány i řešení. Kde je vás více z Řepína? Pozdrav všem.). Eliáš (správné oboje, vytrvej). Dubový (řešení dobré, čekám příspěvek). Kočí (podobně). Komárková (těším se z návratu. Ne, třeba vás rozluští; což příspěvky?). Kopřová (nadějně, posleji!). Kubišta (dobré, pokračuj). Lapáček (bez ostychu posleji, také příspěvky). Nejedlý (správné, vytrvej!). Sandtner (slovenské příspěvky rád přijmu, dávno byly by zafazovány... kdybych je měl. Řešení dobré. Pozdrav!). Trunda a Pospíšil (příspěvky a řešení dobré, další vítáno). Vavřka (přísp. čekám, řešení dobré). Weiss (pokračuj). Zužka (těši mě tvůj návrat, rád uveřejním, posli řešení). — **Hád. z B.** (K. H.: posli další a plnou adresu! - »Dobra Maňka« - přísp. nadějně, adresu!) - **Klein:** Dík, na další se těším, pozdrav tvůj hádankářům předávám. - **Novotná:** Oboje došlo, správné. - **Novotný:** Po řadě uveřejním, pěkné práce. - **Riha:** Došlo vše, posleji dále. - **Schneider:** Dobré, pokračuj. - **Skuhrovec:** Správné, možno více řešení zasílat s 1 kuponem. Pozdrav! - **Urban:** Další vítáno. **Zákoutský:** Foto došlo, řešení a příspěvky správné, vytrvej. - **Zita:** Dík za zájem, po řadě uveřejním. - **Mnohým od A do Z:** Proč jste se odmíkli najednou? Pošlete řešení i příspěvky. - **Bartoněk a Čichon:** Dík, další vítáno. - **Někteří:** Hádky nelze posílat jako tiskopis! Správné frankujte, zvláště téžší dopisy! - **Příspěvky ostatních postupně v dalších číslech.**

Zúčastněte se
VII. velikonoční pouti
katol. studentstva do Říma
ve dnech 9. – 20. dubna 1938

Program cesty: Praha, Mnichov, Milán, Turin, Pisa, Florencie, Assisi, Řím, Padova, Benátky, Vídeň, Praha — 2denní pobyt v Benátkách, 4denní v Římě, výlet do Ostie, atd. — Cena pro studenty 1395 Kč

Podrobný program ochotně zašle Ústředí katol. studentstva, Praha III., Strakova akademie. Napište si o něj!

ZLATÝM VAVŘÍNEM

Polské akademie pro literaturu byl vyznamenán
velkolepý historický román o první křížové vý-
pravě od

Zofji Kossakové

O Kristovu korunu

Křížácká epopeje

»Obraz křížáckých výprav i křížáků, které nám
maluje Z. Kossaková, připomíná svou uměleckou
a mravní opravdovostí Flauberta a Tolstého.«
(Otto Forst. Battaglia.)

Přeložil Jaroslav Janouch. S 29 nádhernými celo-
stránkovými rytinami podle obrazů Gustava Doré
a s 8 mapami. Čtyři díly ve dvou svazcích for-
mátu 25×18,5 cm. Brož. 90 Kč, v celopl. vazbě
120 Kč. — U knihkupců.

Nakladatelství „VYŠEHRADEK“ v Praze

J I T R O

Č A S O P I S

S T U D E N T Ů

K A T O L Í K Ů

R O Č N Í K X I X

Č Í S L O - S

j i t r o časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katolického universitního tisku (SIPUC) v Lille.
Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace Praha III., Strakova akademie. Telefon číslo 651-60. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271. Předplatné studenti do 1. ledna 13.— Kč, ostatní 27.— Kč. Po 1. lednu 1938 studenti 14.— Kč, ostatní 28.— Kč. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

redaktor profesor Dominik Pecka, J i h l a v a, Nerudova ulice číslo 28. Jemu zasílejte příspěvky pro »Jitro«. — U z á v ě r k a jest 10. každého měsíce.

zprávy dopisovatelům

d-r. Pěkné, ale ke skutečné básni Vám chybí formální školení. Zkuste něco prózou a uvidíte, že to bude docela dobré. — **Boby.** Parodie nešlechtná a silácká. — **J. H.** Trochu konfusní a hodně konstruované. Náznaky by byly. — **M. Š.** Jen primitivní rýmování. — **Danuš V.** Báseň sentimentální, budiž, ale bez pevného výrazu. Snímky připomínají místy styl starých kalendářových humoresek. »Mariáš ve filosofii« je lepší, ale námět ne zrovna příkladný. — **D. G.** Verše jaksi křečovitě umělkované; jen »Duše« má vnitřní pohyb. »Dněstr« se nehodí pro erotickou náplň příběhu. — **J. F. N.** Parodie příliš ostrá, místy obhroublá. — **M. Z.** Kyne a hyne to verbalismem. — **J. V. R.** Pathetické, ale neumělé. — **J. Vě.** Dřívější pokusy byly snad lepší. — **J. M.** Málo bezprostřednosti, leccos tvořeno jen rozumem. — **M. A. Van.** Pro-cítěno; avšak klademe důraz i na úsilí tvárné. Náhodou se nikomu nepodaří dobrá báseň. — **F. Ad.** Něco bude. Ale nač to hromadění obrazů, epithet a metafor? Vždyť je to hotová chemie slov! — **J. Údol.** Básně trpí nadbytkem reflexe. »Sv. Vít« je ovšem oprávněný stesk; ale aby nepůsobil banálně, bylo by potřeba zpracování hlubšího. — **E. B.** Převaha prvku rozumového, sklon k sermonu a didaktice. To pak není »poésie pure«. — **Sisi.** Sisi je sladký bonbon. Nu, a Vy jste to přepepřil, kmotře Petře. — **M. Fr.** Příliš rozkynulé. Tak velkou díži nemáme. — **J. K.** Ostře odpozorované, ale zatím nevím.

kolportéři Jitra, nezapomeňte nám vyrovnat předplatné a pokud na konci roku odcházíte z ústavů, nalezněte za sebe nástupce a oznamte včas jeho adresu

abiturienti! Kolegyně a kolegové, pokud končíte letos svá studia na gymnasiích, reálkách a učitel. ústavech, dostanete i na příští rok Jitro za student. cenu 13 Kč

Vyšlo dne 1. dubna 1938. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva československého v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktor prof. Dominik Pecka. — Odpovědný redaktor JUC. Fr. Kolman. — Technicky vede prof. C. Václav Bošтик. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohlédací poštovní úřad Praha 25.

Kristus na kříži, polychromovaná řezba v sakristii kostela v Kyšperku

J. Zahradníček: Jest mnoho sklizní...

»Jest mnoho sklizní v životě, ale jest jenom jedna setba,« je psáno v jedné hluboké knize, a tato slova shrnují jasně a beze zbytku poměr člověkovy mládí, dobu jeho klíčení, rozvíjení a růstu k jeho věku zralému a dospělému. Sotva je možno povědět o této věci více, sotva je možno proniknout k ní hlouběji. »Jest mnoho sklizní v životě, ale jest jenom jedna setba.« Co jsme neudělali v třiceti letech, možná, že dohoníme ve čtyřiceti nebo i v padesáti, »jest mnoho sklizní v životě«, ale to, co jsme do sebe z rodiny, z prostředí a z knih vstřebali nebo nevstřebali do svého dvacátého až pětadvacátého roku, to se nedá už nikdy změnit, nahradit nebo dohonit, neboť »jest v životě jenom jedna setba«. Kolem velikých věcí chodívají lidé slepí, i kolem mládí chodívají slepí. Mládí je veliké. Jako je tento pozemský život přípravou pro věčnost a všechny jeho okamžiky mají důsaznost nekonečnou, tak je zase naše mládí přípravou pro život pozemský a všechno, co se v něm stane, stane se pro celý život a všechno, co se v něm nestane, nestane se už nikdy v životě. Nenahraditelné ztráty mají v něm

místo vedle nekonečných zisků, neboť »jest v životě jenom jedna setba«. — Ale mládí samo o tom neví a nebude o tom nikdy vědět a v této nevědomosti je všechna jeho krása a všechna jeho síla. Když jsme mladí, připadá nám, že dni před námi jsou bez počtu, síly v nás bez míry, možnosti, které se nám se všech stran nabízejí, bez vyčerpání. Nemusíme spěchat, nemusíme skrblit silami a časem, všechno je před námi, nebo spíše jinde, v jiném světě, a proto »výborně věk tento nazval náš jazyk jinošstvím«, praví Mácha. Kocháme se díly, která možná neuskutečníme, jsme hrdi na činy, které nám možná nebude dopřáno vykonat, jsme plni budoucnosti, jež se nám zdá bez konce. Klasý zde ještě nejsou, ale my už chutnáme sladkost jejich zrn, a to možná zrn, která na zemi nikdy neuzrají. A doba zralosti a mužnosti začíná snad právě v okamžiku, kdy naším tělem jako osten pronikne po prvé krutý dosah slova »konec«, toho nejstrašnějšího z lidských slov. Začínáme si uvědomovat omezenost svých sil a prostředků a to, co se dosud vznášelo nad námi jako zaslíbená země budoucnosti, je najednou za námi, v našem dětství, v našem mládí, a před námi se prostírá už jenom tvrdá cesta práce. Ten proces zrání může trvat mnoho let a jsou lidé, u kterých se skončí až snad v hodině smrti.

A co vyvážím ze studně svého mládí já, kdýž do ní spustím těžký okov té věty: Jest mnoho sklizní v životě, ale jest jenom jedna setba? Nerozumím svému mládí, nerozumím mu dosud. Před některými jeho událostmi stojím dosud v rozpacích, k jiným se blížím s třesením a s jinými nebudu snad do smrti vypořádán. Nerozumím svému mládí dosud, a začínám-li mu někdy rozumět, děje se tak skrze slovo, skrze poesii. Myslím, že pravé porozumění začíná vylučováním náhodností, a až se mi nebude zdát v mém mládí nic náhodné, budu mu rozumět dokonale, ale to snad už ani nebude na tomto světě. Ale už teď začínám rozumět, že není náhodný můj původ z rodiny selské, z předků po otci i po matce, kam až možno zjistit, sedláků, že ne náhodou leží můj rodný kraj na západní Moravě v blízkosti Jaroměřic Otokara Březiny a Tasova Jakuba Demla, že ne náhodou jsem studoval na třebíčském gymnasiu a že v Praze na filosofii v letech, kdy jsem toho nejvíce potřeboval, jsem se octl v přátelském ovzduší revue Tvar, redigované rovněž bývalými žáky třebíčského gymnasia. Nebyly náhodné ty zdánlivě vnější okolnosti a nebylo náhodné všechno mé bloudění a tápání, a jak už řečeno, začínám rozumět svému mládí skrze to, co dělám, a mám zato, že se tak děje u každého člověka, neboť »jest mnoho sklizní v životě, ale jest jenom jedna setba«. I kdybych scestoval celý svět a prostudoval všechny bibliotéky, nerozšířil bych tím ani o píď tu vnitřní pevninu, která se ve mně zformovala a ztuhla ze žhavé lávy mládí, nezměnil bych tím tvar jejich obzoru, nedal bych jinou logiku svému osudu. To však

neznamená složit ruce v klín a snít. Básnění není snění, básnění, toť opak snění, toť sama činnost, v níž jsou účastny všechny složky člověkovy bytosti, tedy rozum a vůle vedle snu. Sen a tušení jde arci před dílem rozumu a vůle, básník nejprve tuší jako ve snu podobu svého díla a pak teprve přichází rozum s vůlí a snaží se o jeho uskutečnění. Rozum a vůli může básník zpevňovat a prohlubovat celý život, ale oblast snů a tušení, ta vnitřní pevnina jeho chlapectví a jinošství, zůstává beze změny, čekajíc jenom na nápor jeho mužných sil, aby se jim poddala, aby se jim poddávala ustavičně v jeho slovech.

Co jiného možno povědět na konec vám, studenti, než abyste si vážili každého dne svého mládí, abyste měli úctu k jeho čistotě, abyste byli hrdí na přímou, ke které vás pudí jeho žár. Denně se obdivujete ve filmech, časopisech a knihách hrdinským výkonům závodníků, aviatiků a technických tvůrců a dobře tak. Obdivujte se hrdinům a snažte se je napodobit, ale nezapomeňte, že kromě těchto skvělých hrdinství je všude kolem nás plno všedních a nevzhledných hrdinství lásky a odříkání, o která svět nedbá a přece — snad právě jimi drží svět pohromadě, snad právě jimi jde vpřed. Nezapomeňte, že nade všechna hrdinství světa jsou povznesena hrdinství světců a že u kolébky našeho národa stál takový hrdina světec, jinoch o málo starší než vy — svatý Václav! Připravujte se i vy na to, abyste byli hrdiny!

(Předneseno v čl. rozhlase.)

Ze zápisníku starého profesora A. P.

V knize *De natura deorum* (I, 22) vypravuje Cicero, že vládce Syrakus Hiero žádal filosofa Simonida, aby mu vysvětlil, co jest Bůh. Filosof si vyžádal den na rozmyšlenou. Ale když uplynula vyžádaná lhůta, prosil Simonides o další den. Ale ani třetí den neměl připravenou odpověď. A tak den ze dne odkládal — a když se ho tázal Hiero, kdy konečně odpoví, řekl: Ta otázka jest mi stále těžší, čím déle na ni myslím.

Boha nevidíme. Vidíme jen jeho dílo. Naše poznání Boha jest jen poznání nepřímé, nejasné a nedokonalé. Filosofie nám nemůže říci, co jest Bůh. Říká jen, co Bůh není. Bůh není hmota, Bůh není příroda, Bůh není člověk, Bůh není vesmír, Bůh není nic konečného a nic pomíjějícího. To nám říká filosofie a přirozená theologie. Jejich svědectví o Bohu jest jen svědectví negativní. Ovšem Písmo mluví o Bohu názorněji. Bůh jest Pán, Král, Nejvyšší, Otec nebeský, Hospodář, Soudce. Ale to jsou jen obrazy, analogie, nástiny a podobenství. Poznání Boha, jak nám je skýtá rozum a víra, je pravé a pravdivé poznání, ale ne celé poznání. Cíp skutečnosti, náznak, tušení, obraz, stín — to je naše poznání Boha.

Theologie zná tři stupně poznání Boha: 1. ve světle rozumu — to je úsudek o Nejvyšší bytosti na základě stop Božích v přírodě, v duši a dějinách lidstva; 2. ve světle víry — to je souhrn pravd o Bohu, jak jsou obsaženy v Písmě a tradici; 3. ve světle slávy — to je přímé patření na podstatu božskou, jež jest údělem duší sjednocených s Bohem na věčnosti.

To se dá zobrazit příkladem z vyučování zeměpisného. Pan profesor vykládá žákům třeba o Švýcarsku. Pověsí mapu Švýcarska a řekne: To je Švýcarsko. Není to Švýcarsko. Je to jen mapa, je to jen papír — a na něm naznačeny hranice, horstva, řeky, jezera a města. To je asi to, co nám říká o Bohu filosofie a přirozená theologie: určuje hranice, vykládá, co není Bůh, vymezuje pojmy, určuje vztahy, naznačuje výšky a hloubky.

Ale pan profesor může učiniti více. Může žákům ukazovati obrazy švýcarských hor, ledovců, jezer a měst. Tomu se říká vyučování názorné. To už je něco určitějšího. Na těch obrázcích vidí žák vodopády, salaše, lesy a vinice.

Ale není to Švýcarsko. Aspoň ne celé Švýcarsko. Jsou to jen obrázky. A to je asi to,

co nám říká o Bohu Písmo svaté, když mluví o jeho vlastnostech, o jeho kráse, velikosti, moudrosti a dobrotě.

A nejlépe by bylo, kdyby pan profesor mohl s žáky vykonati cestu do Švýcar, aby to, o čem se učili z map a obrázků, viděli na vlastní oči. Ovšem cestovali by podle těch map a ty obrázky by posílali poštou svým milým. A to by bylo to, co se nazývá poznání Boha ve světle slávy, přímým patřením na Boha, tváří v tvář.

*

Ti, kdo myslí se Straussem a Rernanem, že Evangelia jsou mythy, měli by věděti, co se dá vymysleti a co ne. Kdo vymýšlí, vždycky na něco zapomene. Zločinec, který vymýšlí alibi a říká, že v době zločinu byl v divadle, nemůže si honem vymysleti, jaký kus se hrál. Musí to věděti. Filmař, který dělá film ze života Eskymáků, nemůže si vymysleti, co mívají Eskymáci k obědu. Musí to věděti. Jinak ho usvědčí ten, kdo mezi Eskymáky vskutku byl. Ale nechodme mezi Eskymáky. Hraje se film Děvčátko z venkova. V něm se objeví slečna Ferbasová ve slováckém kroji zkombinovaném, dejme tomu, trochu exoticky: rukávce jsou kyjovské, sukně hradištská, čičmy břeclovské a čepec neznámo odkud. A aby to byl dokonalý svéráz, promlouvá ta slečna v nářečí hanáckém. To si může lehko vymysleti pražský filmař. Jenže na Moravě se to nikde nevyskytuje.

Čteme-li Evangelia, nenacházíme tam nic fantastického. Vše je reální, konkrétní, viděné a slyšené. Evangelia voní realitou. Takové věci se nevymýšlejí. Když Petr přišel na nádvoří domu Kaifášova, uzřela ho tam děvečka a řekla: I ty jsi byl s Ježíšem Nazaretským. Poznala to podle kroje a nářečí. I ti druzí řekli Petrovi: Vpravdě i ty jsi z nich, neboť také mluva tvá tě prozrazuje. (Mat. 26, 73.) Kdyby toto bylo vymyšleno a ne odpozorováno, lehko by spisovatel mohl zapomenouti, že Galilejan byl v Judsku nápadný svým šatem a svým nářečím. Mnoho se dá vymysleti, zajisté, ale všechno ne.

*

Student-katolík odevzdává panu profesoru na technice dokončený rys. — Tak vy jste ten svatej? táže se pan profesor. — Říká se o mně, pane profesore, odpovídá student.

*

Studenti jednoho gymnasia zvítězili v hockeyovém finale středoškolské soutěže v Praze. Četl jsem v novinách, že byli po návratu do svého města slavnostně uvítáni: »Před nádražím přeplněným studenty a občanstvem čekala vítěze hudba, která je odvedla před budovu gymnasia a tam studenty oficiálně uvítal a pogrataloval ředitel gymnasia Horák, za město starosta Volný, za hockeyovou župu předseda dr. Moravský, za DSK ředitel Možný. Pak poděkoval ředitelství za umožnění účasti na této soutěži vedoucí studentů profesor Schneider a nakonec promluvil nejagilnější žák Nováček, kterému spolužáci upletli věnec a na ramenou ho odnesli z nádraží až ke gymnasiu. Státní hymnou byla tato srdečná slavnost skončena.«

Proti takové slávě se nedá nic namítati. Bylo to dobré a krásné. Ale ještě lepší a krásnější by bylo, kdyby v tom městě se shromažďovalo občanstvo také v den, kdy se rozdávají vysvědčení, aby pozdravilo ústy starosty a jiných potentátů žáka s nejlepším vysvědčením. Kdyby zahrála hudba i těm studentům, kteří vyhráli v soutěžích daleko skromnějších, na příklad v soutěži literární nebo recitační. Kdyby studenti upletli věnec tomu ze svých druhů, jenž dovede být nejlepším kamarádem nebo který nikdy nikam nepřišel pozdě nebo který — buďme skromní — umí hezky kreslit nebo zpívat.

Bylo by to ještě krásnější. Ale to by znamenalo, že v myslích a srdcích byl obnoven smysl pro řád hodnot, že zdatnost se neměří jen podle výkonů těla, ale i ducha — ba, co dím — myšlenko závratná a opojná! že v našich školách se vychovává.

*

Podněcovati v mládeži zřízenou ctižádost, soutěživost a řevnivost v dobrém pokládali i staří pedagogové za účelné a prospěšné. Je dobře klásti důraz na rozmach, ukazují-li se zároveň správné cíle zápolení a určují-li se meze jeho: nic nad síly! A dále požadovati spíše kvalitu než kvantitu. A to by bylo možno vysloviti požadavkem: Bud' tím, čím býti můžeš, ale bud' tím cele! A kdybychom chtěli vyjádřiti i zápornou stránku, totiž nutnost omezení, bylo by třeba překonati tu větu takto: Bud' tím nejvyšším, čím býti smíš a máš v mezích své osobní schopnosti a v mezích svých povinností k druhým!

Žáci soutěží. Školy nesoutěží. Nemohou soutěžit. Naše školy nejsou jen školy, jsou to také úřady. A úřady nesoutěží. Nedělají si reklamu. Neznají propagace. Nedoporučují se přízni obecenstva. »Dejte své syny na reálku v N. Výsledek zaručen! Vlídne zacházení se žactvem!« — »Kam s dětmi? Na gymnasium v X! Zkušený ředitel, zdravá poloha, mnoho pochvalných uznání.« — »Rodiče, budete beze strachu o blaho svých miláčků, dáte-li je zapsati na reformované reformní reálné gymnasium v Z! Vynikající odborníci, prvotřídní pomůcky, jedineční třídní profesori, lehké komposice, kamarádský poměr k žákům!« — »Studentky, nehleďte na svět tak černě! Poproste pány rodiče, aby vás posílali na lyceum Karoliny Světlé! Stálý zřetel k dívčí psychologii. Zajímaví profesori. Zvláště důvěry hodný školník!«

Ano, odpustte, tohle je jen nevinný žert starého profesora. Chápete zajisté, že to nemyslí vážně.

Kdosi uveřejnil statistický výsledek výzkumu dětí v Bostonu. Ze 100 dětí 14 nevidělo hvězdy, 45 pole, 20 krávu; 55 nevědělo, že dřevěné věci pocházejí ze stromů, 45 nikdy nevidělo vepře atd. Litujeme těch dětí, uzavřených v dusném pekle velkoměsta, a říkáme si, oč šťastnější jsou naše děti . . . Avšak kolik je mladých duší v našem národě, jež vyrůstají bez Boha a bez Kristovy lásky?

Guizot řekl: Každá nová škola znamená uzavření jednoho žaláře. A výsledek? Přibýlo škol — ale přibýlo také žalářů.

Skutečný případ: Na policejní úřad přišla mladá úřednice a přinesla tam tobolku s větším obnosem, kterou našla. Úředníka, který měl právě službu, prosila snažně, aby jejího jména nevyzrazoval. Kdyby doma zvěděli, co »provedla«, že by ji možná i zbili a mezi kamarádkami také že by se jí smály, jaká je hloupá husa. A úředníku nezbylo než jejímu přání vyhověti, ač případ sám ho sváděl, aby sdělil s veřejností krásný příklad té dívky.

Na domě jednoho lékaře ve Žďáru vytvořil mistr Němec humorné sgrafity. Lékař v hávu středověkého magistra zadržuje Smrt na její cestě světem a vytrhuje nemocné z jejího náručí. A uzdravení se mají čile k životu: dva kamarádi z mokré čtvrti vesele si vyšlapují s kytkou za kloboukem, kluk se čile rozjíždí do světa sedě na tučném prasátku, a batolátko si důkladně přihýbá z mléčné láhve. — Hezké a veselé. Ale dělá to dojem, že lékař nevyplnil svůj úkol cele. Uzdravil sice ty své pacienty — ale, řekněme, nenapomenul a nepoučil je. Ti pitci jistě si zase zkaží ledviny, ten kluk jistě sletí s toho prasete, a to děcko jistě se nabumbá více než je mu zdrávo. A z toho plyne, že umění lékařské není uměním nejvyšším. Nejvyšší je umění vychovatelské. Ars artium! To jsou reflexe starého profesora před vašimi pěknými obrázky, dobrý mistře Němče!

Přísní trapisté se pozdravují navzájem slovy: M e m e n t o m o r i ! Pamatuj na smrt! Jen na Hod Boží velikonoční činí výjimku. Podávají si jeden druhému petrklíč a pozdravují se M e m e n t o v i v e r e ! Mysli na život! Mladí přátelé, již minula zima a ozvala se kukačka a rozkvetly petrklíče — vyjděte z temna na světlo Boží lásky, obnovte se duchem i srdcem: M e m e n t o t e v i v e r e !

Josef Veselý: OSAMĚNÍ

*Co kdybych řici moh', v ta uplynulá rána
že pohřbívaly vteřiny, co smálo se jim kdys —
A skrytý kdosi tajemný
a blas že jeho uštknul nás
v tom mrtvém sosen mlčení.*

*Bez řeči srdce puls. Hvězd ozývá se
všech marných nadějí mých vábení.
Není už na cestách tvých kroků znamení
a vítr v dálkách utichá, jenž jimi vál.*

*Co kdybych řici moh' Odjinud vane čas,
jsou jiná znamení. Pták v tichu zalyká se.*

Josef Pýcha: Bičování

Msgr. prof. O. Gaube: Mravní nihilismus

Komu jest záhadou zhroucení obrovského státu ruského a krvácení jeho národa z tisíce ran, ten nechť prostuduje ruskou literaturu XIX. století: Najde tam výrony mravního nihilismu, jímž otrávená ruská inteligence zavinila svůj pád a utrpení svého národa. Turgeněvův Bazarov a Arcybaševův Sanin jsou představitelé ruské inteligence. Slyšte Bazarova! Praví: »My jednáme podle té zásady, kterou uznáváme za prospěšnou; a v nynější době jest jistě věcí nejprospěšnější popírati všecko: Nejen umění a poesii, nýbrž i autoritu, náboženství, Boha, vědu . . . ach, nač to vykládat — slovem všecko!« A na otázku: »Tak, vy nihilisté, všecko popíráte, čili jasněji řečeno, všecko boříte — ale vždyť je potřeba také stavět;« odpovídá s klidem: »To už není naší věcí, napřed jest nutno udělat volné místo!«

»Věda? Já nevěřím v nic! Logika? A nač je nám logika, také se obejdem bez ní! Filosofie? To je holý romantismus! Umění? Pořádný chemik je dvacetkrát užitečnější nežli kterýkoliv básník! Já uznávám jediné umění — umění vydělávat peníze nebo vynalézt prostředek proti hemoroidům! Kdo čte Puškina, je chlapec, té hlouposti má zanechat. A hudba? To je nesmysl! Malířství? Podle mého rozumu nestojí Rafael ani za groš a s ním všichni ostatní! Příroda? Příroda je treta, není chrám, je dílnou, a člověk je v ní dělníkem! Výchova? Každý člověk má se vychovávat sám! Manželství? Manželství nemá v mých očích žádného významu! Soucit, láska? Vymyslete si na člověka jakoukoli klevetu, ve skutečnosti zasluhuje hany dvacetkrát větší! Smrt? Ne-očekával jsem, že umru tak brzy, to je příhoda, abych řekl pravdu, nepříjemná!« A slyšte Arcybaševova Sanina!

»Všecko je marnost, nic není! Cíl života je v rozkoši: potřeba a pochopení rozkoší jest jedním z nemnoha rysů, jimiž se přirozený člověk liší od zvířete.

Zvířata nevědí, co je rozkoš, ona odbývají pouze potřeby. Co příroda! Pouze zvykem se stalo říkati, že je příroda dokonalá — po pravdě řečeno, je stejně špatná, jako člověk! Bůh? Já v Boha nevěřím, víra v Boha zůstala u mne od dětství a nevidím žádné nutnosti, ani abych se jí bránil, ani abych ji utvrzoval; to je nejvýhodnější: Je-li Bůh, přinesu mu upřímnou víru, a není-li Boha, tím lépe pro mne.

Především třeba ukájeti své přirozené žádosti. Pudry jsou vším: umírají-li v člověku pudry, umírá jeho život, ubíjí-li pudry, ubíjí sebe!

Lidé mají užívat lásky beze strachu a zákazu, bez obmezení. Lidé? Člověk je od přírody hnusný!

»Rodiče?« — Autor píše: »Sanin hleděl na matku a po prvé pozoroval, jak tupý a nicotný má výraz v očích a jak hloupě jí trčí čepce na hlavě jako slepičí hřeben. Když se matka obrátila, pohlédl Sanin na její kamenný profil se šedým, nepříznivým okem a pomyslel si: To je živočich!« Cit pro člověka? Při smrti přítele se cynicky směje, po smrti jiného, jež svým nihilismem vevnal v sebevraždu, praví: »Já tím vinen nejsem! O jednoho více nebo méně!« Uvrhnuv nevinnou dívku v nejpotupnější neštěstí ukončením svých zvířecích chťů, odjíždí. Autor praví: »Sanina omrzela jednotvárný život a odjíždí nerozloučiv se s matkou a sestrou. Kam? Sám neví. Uprostřed stepi však vyskočí z rozjetého vlaku a jasně, silně, radostně zavýskne vstříc vycházejícímu slunci: je svoboden, setřásl prach všedního života — je mu tak krásně v nekonečné, širé ruské stepi!«

Ovšem, zničiv mladý život tvrdě, bez milosrdenství, setřásl prach všedního života — výčitky svědomí, měl-li vůbec jaké — zavýskl jasně, silně, radostně — bylo mu krásně, byl svoboden! Nihilista — člověk-zvíře!

Jak hluboce klesl ruský inteligent! Při tom jeho odporně cynická povýšenost, neuznávající ani nejmenší povinnosti k někomu, neznající prázdné autority — jenom vlastní práva!

Ký div, že inteligence takovými zásadami odchovaná, z universit vniknuvši do úřadů, do redakcí, do řad literátů a jinam, všude síla sítě kletby, že její názorový etický nihilismus stal se nihilismem činu: živel bořivý, ničivý triumfuje v rozměrech děsivých s následky nedožrnutými. —

Ozvala se varovná slova, slova věstící hroznou kletbu — byla však umlčena.

Největší ruský filosof Vladimír Solovjev v 21. roce svého věku stav se docentem filosofie na universitě moskevské a získal si jedinečný titul »doktora mirabilis«, ovládl cele ruskou mládež svým zářným idealismem, potírajícím bezohledně s výmluvností a nadšením proroka ze západu převzatý pesimistický, atheistický a egoistický pozitivismus, v nějž se zvrhl idealismus od Descarta k Hegelovi a empirismus od Bacona k Millovi. Ideálem jeho nadšení, cílem všeho jeho úsilí životního byla církevní unie, k jejímuž uskutečnění pracoval neúnavně. Píše: »Kdyby v celém lidstvu universální velekněz, vládcové států a vybraní duchové vzájemně si pomáhali a jeden každý připojil vlastní svou činnost ku práci druhů, jaká by tu byla síla v lidském pokroku! Dobro hospodářské, sociální, mravní a náboženské vzrostlo by tu společně. Všecky šlechtné snahy lidské dosáhly by plnosti bytí, jakou Bůh jim určil, nastalo by mystické zbožnění individuální i kolektivní, jaké Bůh slibuje nejvyšším tvorům zde na zemi, jež stvořil k obrazu a podobě Svému.«

Mocně tu zaznělo veto žárlivých profesorů z Moskvy a z Petrohradu: po třech měsících učitelské činnosti byl Solovjev z university odstraněn. Z vlasti vyštván žil v Anglii, Itálii, Francii a v Egyptě — navrátil se domů, byl dán ve 24 letech do výslužby a r. 1881 navždy zbaven universitní stolice — nesměl být vůdcem studující mládeže, již miloval s nadšením apoštola a jež jej ctěla jako svého bratra.

Jest zcela přirozené, že ruská inteligence, jež hlásala světskou etiku na podkladě empirickém nebo racionálním, zažila na sobě bedný bankrot její, jak to Solovjev již patnáct let před Francouzem Brunetièrem byl předpověděl.

Těm, jimž ne krajan Solovjev, ale cizinec Bedřich Nietzsche se stal apoštolem, s nímž zlořečili »opovrhovatelům těla«, Kristu a parům, kteří se před Kristem sklánějí a zbožňovali jen a jen krásu, sílu a moc těla, modly to, jež nedovedly zachránit ani sebe, ani své zbožňovatele, předpověděl Solovjev ve své závěti (Tři rozhovory) z r. 1900 strašné hoře Ruska, moře krve a slz ruské inteligence a vládu Antikrista.

Vidoucí duch žasne nad tím, jak se jeho proroctví splnilo a doufá, že i druhá věštba Solovjevova »o konečném vítězství náboženského unionismu« se splní.

*

I u nás bylo mnoho, přemnoho etického nihilismu v popřevratovém dění kulturním. Toť výstřelky pýchy z nabyté svobody!

Díky Bohu, že mladá generace filosofů se s odporem soustavně odvrátila a odvrací od rušivých a ničivých zjevů takovéto negativní etiky a povznáší se k jasné intuici pravdy.

Mocné slovo presidenta Osvoboditele: »Ježíš, ne César!« jest slovem velikého věstce, jenž z lásky ke svému národu podnikl to, co nikdo dosud na světě; je to jeho přání,

jeho modlitbou, jeho rozkazem, jeho závětí, jež chce vidět svůj národ šťastným. Je to vzkaz inteligenci národa všech budoucích věků: ideál všeho lidstva — a tento ideál v plném rozsahu uskutečňovat vždy a všude — toť smysl a úkol života — zlý duch nesouladu zmizí pak sám.

Částečné zmizení, částečné rozmetení ruské inteligence do všech téměř dílů světa za děsuplných okolností, nechť poučí naši inteligenci o jejím velkém poslání v národě!

Ivan Andrenik:

DIVNÝ SMÍCH.

*Čas odnesl mi stesky v dál
Děs z prázdna již mě neděsí
A vlající vlas jarem brá
Jak jas s radostí by si hrál
Dvě struny v jednom tónu zní
Do dále nesou píseň snů
Lodi života jenž volá —
Mláď ztracené pluje v ní —
To oko mé však nevidí ...*

Václav Minář: Jarní práce
(z naší fotografické soutěže)

Emil Baumann

Znamení na rukou

Poněkud náhle opustil Jobarda, znechucen pózou toho nevyhlášeného dileta. Odpor, jako vždy, rozdmýchal jeho víru, místo aby jí otrásl, zrovna tak jako pohled na hanebnost utvrzoval ho ve vůli trpět.

Kráčející ulicí Sévreskou mířil k omnibusu, který jej měl odvézt na nádraží. Před klášterem lazaristů napadlo mu najednou vejít portálem do úzké chodby, jež vede do kaple.

Málokdy se tam dostal; nelíbila se mu, protože byla tmavá. Jako Anežka měl rád kostely radostné, zalévané jasmínem kupole. Byla by prázdná v tuto hodinu, kdyby se tam nad ztrácejícími klekátky nemíhaly ve světle dva nebo tři čepce řeholnic. Věčná lampa, krvavě zářící hvězda, se chvěla ve výšce lodi. A Jeronymovi se zdálo to šero uklidňující, při nejmenším vhodné k tomu, aby sestoupil až ke kořenům svého trápení. »Pane, stojím před Tebou jako chlapec ztracený v lese. Mám se dát napravo nebo nalevo? Vím dobře, na které cestě mě očekáváš. Váhám však stále, protože jsem slabý. Bylo by třeba přiložit sekeru ke kořenům; Ty to můžeš udělat, budu-li povolný. Bojím se Tvých ran, protože Tě příliš málo miluji. Milovat někoho, kdo mě miluje víc, než ho mohu milovat já, to je nad mé síly. Říci svému tělu ne, být Tobě zasvěcen, patřit jen a jen Tobě, to je strašlivé. Litoval bych Tě, kdybys měl takového kněze, jako jsem já. Nikdy si nezasloužím, aby ses mým prostřednictvím stal tělem a krví. Já, d r u h ý K r i s t u s, je to možné? Nejsem nic; jsem nejslabší ze všech slabochů. Ale ostatně Ty jsi všemocný: nechej mě buďto na cestě, po níž jdou jiní, anebo, chceš-li, nechť Tvá vůle se stane mou, dej mi tolik síly, abych opustil pomíjející pro Tebe, jenž jsi věčný.« Tato prosba stoupala z propasti jeho srdce s útočnou prudkostí. Vzpřímil se, chvěje se, že ji mohl vůbec pronést. Když však vyšel z kaple ven, byl ten ohromný krok vykonán. Žádal Pána o rozhodnutí; teď mu nezbyvá nic než poslouchat.

VIII.

Zahrada kouří v poledním slunci. Oba cedry vypadají jako černé stany, roztažené na roztavené obloze. Jen vrabec se odvažuje rušit svým cvrlikáním tíživé ticho. Jeronym, stoupající stinnou stezkou na levé straně, pohlédne na světle hnědou záclonu, zavěšenou na okně Anežčina pokoje. V rohu aleje zahlédne lavičku bíle natřenou, obklopenou hořícími čapími nůsky. Předevčírem ještě tu usedl s Toničkou, aby si popovídali. A už zas jeho odvaha chabne. Zničit jedním slovem radost v domě ve chvíli, kdy by mohla být úplná; bylo by to, jako by ozbrojen vidlemi plenil záhony, s takovou láskou udržované paní Eliškou, a jako by tam zasadil veliký holý kříž.

Až se před ním objeví Anežka s očima utrápenýma nejistotou lásky z včerejší noci a až uslyší, jak jej hlasem tichým jako pláč cella oslovuje: Jeronyme . . ., co z jeho rozhodnutí obстоjí?

Teď právě jde proti němu v záhybu cestičky dívka ve smutku. To není Anežka, toť Tonička. Poznává její pevnou chůzi, popelavě plavé vlasy, světlo jejího úsměvu. Vypadá anebo chce vypadat stále veselá. Ale jakási vážná myšlenka, jakási nezvyklá starost tíží její živost.

Šla prý naproti paní Elišce, která je u lože zahradníkovy ženy, jež právě povila čtvrtého chlapce. To zdržuje oběd a Desideria toho využila k novým mrzutostem.

»Co je to s vámi, Jeronyme? Vypadáte unaveně a smutně.«

»Je to pravda,« praví. A najednou jeho přetížené srdce je nepřemožitelně puženo svěřit se Toničce, tak laskavé, tak průzračné; chce jí prozradit své tajemství, požádat ji o radu, i když to bude vědět dřív než maminka, jako by ho dovedla posílit intuice čisté dívky lépe než rady zpovědníkovy nebo matčiny.

Je doopravdy unaven a usedne si na travnatý svah. Tonička si prostě sedne vedle něho. Keř naproti vrhá chladivý stín. Za nimi tvoří hustou záclonu lískové větvoří. Dále pak se ztrácí v mlázi křivolaká stezka.

»Toničko, vy pomýšlíte na klášter,« začíná Jeronym poněkud nervosně. »Chci se vám jako sestře přiznat k něčemu, o čem dosud nikdo kromě P. Štěpána nic neví. „Ten Jeronym, jenž s vámi mluví, stane se asi za několik měsíců alumnem . . .«

Myslí si, že Toniččina tvář zazáří mystickou radostí. Ona však zatím nedovede zakrýt svůj zmatek. Rychle dýchajíc a zbledlá překvapením zvolá: »Vy, Jeronyme? Dobrý Ježíši! Kdo by si to pomyslíl?«

Začne jí vykládat o svém povolání, o svém přátelství k Montcalmovi. Ale v tom okamžiku, kdy jakoby ve snu opakuje vlastní slova: »Chce-li tomu Bůh, milý příteli, pak slibuji,« ozve se za stromy pojednou šustění listí a praskání větví a přetrhne jeho přiznání.

»Někdo nás poslouchá!«

Vstal, rozhrne větve a na zemi mezi křovím zahlédne cosi tmavého.

»Anežka!« vzkřikne Tonička.

Oba si razí cestu k nešťastné, jež omdlela anebo je už mrtva, a jejíž vlasy jsou rozčuchány, zachytivše se o trny. Tonička se k ní sehne, zvedne jí hlavu. Anežka, zsinalá, zuby zaťaté, oči nehybné, nejeví známky života. Tonička však přesto zjistí pod lehkým šatem slaboucké údery srdce.

»Má ubohá milá!« šeptá Jeronym, zadržuje výbuch něžnosti.

Bezděčné vyznání, jehož Anežka neslyší a které nestačí, aby ji vzkřísilo.

Co se stalo? Šla pravděpodobně za sestrou, aby poslouchala, co asi řekne Jeronymovi a co jí Jeronym odpoví. Nevydržela to strašlivé zklamání; upadla jakoby mrtva. Teď si vysvětluje Toniččin údiv: přišla vyzvědět, zjistit alespoň, zda porozuměl Anežce. V Toničce se zas ozvala přes to všechno horlivá křesťanka:

»Anežka vás také miluje. Nechť však se stane vůle Boží a ne naše!«

V těch strašně prostých slovech, jež mění jediný ohňový pohled, Jeronym pochopí tu hroznou jistotu: Anežka je jeho obětí a musí jí býti. Ta bolest! Teď, kdy se zřekl své lásky, jest si jist, že je milován. Ale ty myšlenky jím pronikají jako blesky. Tonička stále se ovládajíc praví:

»Tu ji nemůžeme ošetřit.«

Jeronym chce odnést bezvládnou Anežku; byl by ji málem upustil, kdyby mu Tonička nebyla pomohla. Už po druhé tiskne ve svém náručí Anežku, tentokrát však podobnou

mrtvole, zabitou jeho obětí. Dlouhé vlasy lehce hladí jeho víčka. S lící, poškrábaných trním, steče na jeho rty kapka krve, Anežčiny krve; dlouho bude chutnat její hořkost i rozkoš.

Není taková zkouška nad jeho síly? Jižjiž chce ji složit na zem, vrhnout se k ní a volat jí do uší: »Anežko, probud' se, miluji tě, jen ty jsi pro mne na světě. Raději bych volil peklo s tebou než ráj bez tebe.«

Zahradou se však ozval ustrašený hlas:

»Jeronyme! Toničko! Co se děje? Ubohé děti!«

Paní Eliška, spěšně se vracejíc, spatřila je, kterak scházejí s pěšiny do zahrady s tmavým břemenem s rozházenými vlasy. Proč omdlela Anežka? Vražedný úpal? Nebo jiná tragédie? Táže se Toničky; odpovídá trhaně Jeronym:

»Tonička a já seděli jsme na travnatém svahu; vykládal jsem. Nevěděli jsme, že je Anežka za námi v lesíku. Teprve její hlučný pád nás na ni upozornil...«

»To je divné! Jeronyme, neříkáš mi všechno.«

»Řeknu vám to, maminko. Teď však myslíme na to, abychom ji přivedli k sobě. Běžím pro lékaře.«

Desideria si právě všimla toho průvodu, který, jak se jí zdálo, přinášel podél záhonů v prudkém slunci mrtvou. Vyřítí se z kuchyně.

»Ach bože, rozbože! Ubohé děvčátko! Má oči v sloup! Honem ocet, abychom ji potřeli!«

A otec, vyrušený z lehkého odpoledního spánku nezvykle hlučnými hlasy, podívá se oknem, sejde ustrašen dolů. Domnívá se, že jde o nějakou hrůzostrašnou pohromu.

Když se vrátí Jeronym bez lékaře, sotva dechu popadaje, Anežka, ležící na divaně v salonku, nabyla vědomí. Je však vysílena, jako by se právě zbavila drtivého vidění. Odmítá jíst; na úpěnlivé prosby a něžné domluvy Toniččiny odpovídá lhostejnými gesty.

Jeronym si oddechne, že se už probírá. Přes to však k ní nepřistoupí. To, co zaslechla, je od sebe odděluje. Musil se obávat, že podlehne soucitu.

»Pojď do mého pokoje,« nařizuje paní Eliška. Konečně se vše vysvětlí.

Tonička si ponechala pro sebe Jeronymovo tajemství; to tajemství svádí paní Elišku k nejhroznějším domněnkám. Jeronym se však otočí ke strýci, jenž stojí bez hnutí v šeru předsíně, přísný jako starodávná socha spravedlnosti, a zve ho vroucně:

»Pojďte s námi, otče. Potřebuji vás.«

V pokoji paní Elišky jsou u krbu dva modré fotely, jež pocházejí ze šťastnějších let. Paní Eliška se posadí na okraj jednoho; její švagr dopadne těžce na druhý. Nezastupuje Jeronymova otce? Jeronym zůstane stát a chvěje se obavou, že dojde k otřesu, jenž zvrátí pozemské naděje jeho drahých.

Začne, zdlouhavě a opatrně, vyprávěním o slibu Montcalmovi, o všech okolnostech, v nichž, jak se zdálo, dal mu pocítit boží prst svůj dotyk. Ani paní Eliška, ani otec nepromluví. Jejich mlčení je těžké pohnutím. Jeronym vidí, jak matčina tvář ztrácí planoucí červeň, jak bledne a chmuří se. Otec starostlivě pohne čelistmi a hladí si hrubé špičky svých vousů. Jeronym rozeznává dobře v jeho pohledu rozpor mezi lidskou bolestí a nevýslovnou radostí kněze.

»Proč jsi nám však,« přerušuje ho otec, »skrýval to, co tě pronásledovalo? Což jsme si s tvou maminkou zasloužili tak málo důvěry? Byli bychom se modlili s tebou.«

»Věděl jsem jistě, že vám způsobím hluboký žal...«

»Ach, nezapřeš prasynovce Jeronyma toho Cormiera, jehož Modří uvěznil v Balmontu, nutíce ho, aby prozradil, kam se ukryl Charette. Mrskali ho jeho velkým růžencem. Růženec se rozbil na jeho lopatkách, jež byly rozedřeny až do kosti. Jeho rány se zanítily; zemřel po třech dnech strašlivých bolestí. Ale Modří z něho nic nedostali...«

»A pak,« pokračoval Jeronym, »nebyl jsem si jist svým povoláním.«

»A jakou jistotu máš nyní?« tázala se ho stísněným hlasem paní Eliška. »Včera jsi ještě jen myslel na ženění.«

»A vy jste měla proti mým úmyslům nejmožnější námitky.«

»Neumíš číst mezi řádky. Přece jsem musila vyzkoušet tvou lásku. Anežka tě tak opravdově miluje! Mohu k tomu být netečná? Byl bys mne poučil. Byla bych se střežila vystavit vás jednoho i druhého vášni. Teď mě činí odpovědnou za své zoufalství. Chtěla jsem pro vás štěstí a zatím...«

»Prosím vás, maminko,« zvolá Jeronym, »šetřte mne! Což nepozorujete, jak hrozný

boj musím bojovat? Na frontě jsem pochodoval za deště střel. To nebylo nic proti tomu. Chápejte přece: jediným neopatrným slovem můžete zničit tu trochu síly, jež mě unáší!»

Paní Eliška propukne v pláč a otvírajíc mu svou náruč, přitiskne ho na svá kolena jako v dobách, kdy ho jako malého chlapce něžně kárala za nějaké uličnictví.

»Než dovol, milý chlapče,« probere se z dusivého pláče, »abych ti vytkla tvé mlčení a nedůvěru. Kdybys mi to byl řekl dřív, mé trápení by nebylo tak tíživé. Ta myšlenka s povoláním mě zarmucuje; ano, zarmucuje. Vy se na mne nebudete zlobit, otče, že jsem upřímná. Vy mi rozumíte. A Bůh také nechť mi to odpustí! Já vím příliš dobře, Jeronyme, že patříš Jemu, ještě než patříš mně. Nepřivedla jsem tě na svět pro sebe. Údělem matek je všechno dát a nic nepřijmout. Vše obětovat pro dítě, ale ne dítě. Už když jsi odešel do války, jsem tě obětovala, ale jen v naději, že se nám zas vrátíš. Nabídla jsem tvůj život Francii, bylo toho třeba. A teď najednou, protože nechceš jinak, přijdeš a řekneš: Budu knězem. Chtěl to Montcalm, chce to P. Štěpán a Bůh to žádá. Kdybych byla opravdová křesťanka, volala bych: Aleluja! Prozatím však trpím, ve svém životě nejhlouběji od smrti tvého otce. Můj syn knězem; všechna minulost, všechna budoucnost rodiny je pohlcena plamenem jediného slibu. Strom, jenž chce odumřít, v době, kdy země čeká na jeho plody tak krásné. Rozmysli si to!«

»Podívejte se, ubohá Eliško,« zakročí otec, vzpřimiv se rozkazovačně ve fotelu (sám plakal, ale pohled na velkého syna na mateřských kolenou pobouří jeho asketické oči), »nesmíte oslabovat jeho vůli námitkami, v jejichž zajetí sám příliš vězí. Obávám se, že vám je vnuká sám démon. Jeronyme, posad' se sem a pohovoříme si tak, jako by v této světnici mezi námi byl sám ukřižovaný Pán.«

Jeronym poslechne; otec vezme do svých chladných rukou jeho hořící ruce.

»Ano,« pokračuje, »bude těžký ten první okamžik. Vzpomínám si na jistou agonii, kdy jsem se skoro krví potil. Vaše nynější bolest, Eliško, je také moje; беру na sebe její převelikou část. Ale všechno konečně není nic proti věcem věčným. V prvních stoletích Církve nedělali žádné okolky, aby přinutili kleriky přijmout svěcení, když jich potřebovali. Francie bez kněží zahyne. Když jsi odcházel do pole, říkals mi: „Nadarmo převracím svou duši, je v ní jen a jen radost.« A teď, když tě zve Pán ke své službě, že bys měl v hloubi svého nitra jen hoře? Montcalm k tobě promluvil; ta myšlenka nebyla jenom z něho, obzvláště, když za hodinu nato padl. A já ti řeknu, proč se mi zdá tvé povolání nezvratné: protože se o ně vášnivě bojuje. Ve skutečnosti jsi na bojišti, ba sám jsi bojištěm, na němž neviditelné mocnosti zápasí o tvou nerozhodnou vůli. Montcalm ti poručil: „Běž na mé místo!“ A já dodávám, milý chlapče: „Ujmi se mého místa!“ Jsem starý, uvězněný lev, jenž si rozdírá drápy o tyče. Ty, ty můžeš jednat; jdi, kam tě vede duch!«

Jeronym poslouchá strýce, aniž odpoví prudce na tu předvídanou řeč. Dívá se mu zblízka do očí, obdivuje se upřímnosti jeho dialektiky. Ten bývalý misionář, jednostranný Šuan, ještě přímější než P. Štěpán, porazí odpor světských náklonností. Hlas Pánův se už ozval, nepřipouští, aby se o něm rokovalo. Nic nemohlo být pro Jeronyma rozhodnější než ten argument: Jsi-li tak hluboce unaven, pak s tebou bojuje sama milost.

»Přiznávám to,« řekne konečně, »vaše slovo, strýčku, nelze vyvrátit. Všechny vaše důvody mi našeptávalo mé svědomí už po několik týdnů. Zabrání však, abych miloval Anežku, zabrání, aby byla zoufalá, jestliže ji již nemiluji? A to je ta nejvážnější překážka. Mohu vstoupit do alumnátu, když mám v srdci svém lásku, která by byla hříšná i ve vzpomínce?«

Strýc sklopí pojednou víčka; oko starého sokola pohasne a tišším hlasem praví:

»Neznepokojuj se, milý příteli! Čas a vzdálenost utkají kolem tvého ideálu rubáš. Který pak člověk nemá v hlavě jakési fantomy? Řeka nese ve svých vodách nejednu mrtvolu a neví o tom nic. Plyne k moři a zapomíná.«

»Ne, není tomu tak,« namítá Jeronym, »jistě představy jsou v poslední den živější než v první, není-liž pravda, maminko?«

Paní Eliška se otočila ke dveřím; někdo zrovna zaklepal. Na prahu se objeví znepokojená, ustrašená Desideria s obličejem zvědavé kozy.

»Milostpaní, musím říci milostpaní, že telecí pečeně už hrozně dlouho čeká.«

Jaký to kontrast, to směšné stvoření a ta, směšná slova! Kdykoli si na to paní Eliška

později vzpomene, musí se smát. Dnes však se zdá, že její laškovná nálada uhasla navždy. Hrozně ráda by naznačila kuchařce: »Dnes neprostírejte, nebudeme jíst.« Ale utrpený obličej Jeronymův ji upozorní, že potřebuje rychlého občerstvení, i proto, aby našel síly duševní.

»Pojďme dolů!« praví. »Od rána samý poplach, nevím už ani, kde mi hlava stojí.«

Vyjde na odpočívadlo a vidí, jak Anežka jde nahoru, držíc se zábradlí. Za ní kráčí Tonička, přichystána zachytit ji do náručí.

»Má milá holčičko, už je vám lépe. Nepůjdete k obědu?«

»Děkuji, milostivá paní,« odpoví tiše Anežka. »Nemám vůbec hlad.«

Seshora ji pozoruje Jeronym, zavalený šíleným soucitem milence. Je tak bledá, že její hlava, vystupující z černého šatu, vypadá ve stínu jako hlava uříznutá, ano, jako by nahoru stoupala jen hlava. Zmizí obávaje se, aby ji snad setkání s ním právě v této chvíli nezničilo nadobro. A vzlykaje zůstane v pokoji matčině, dokud nepřejde.

IX.

Nyvá svěžest rána plného vlastovek probudila Jeronyma. Podivil se, že po takové krizi spal tak výborně. Spánek, to božské kyvadlo, vracel mu zase rovnováhu silnější než všechna rozrušení. A jeho duše z něho obyčejně vycházela občerstvena, jako kdyby se každého rána začínal neznámý radostný život. Tentokrát, hned jak se probudil, začal zas boj mezi touhou a vůlí, urazil však nevědomky větší kus cesty, než si myslel, v trnitém mlází odříkání. Pokračovat ve své lásce znamenalo vrátit se nazpět, zapřít se. Proč jen Anežka zaslechla ta strašlivá slova? Teď i před ní se cítil vázán tím prozrazením. A strýc, kdyby mu prohlásil: »Ne, nebudu knězem,« by jej nazval povrchním jinochem, bez šlechtnosti, bez charakteru, nehodným přítele, jenž mu odevzdal své poslání, nehodným tohoázračného daru, jenž mu byl nabídnut.

»Znáš tíži zavržené milosti?« řekl by. »Na jaké to pozemské štěstí můžeš myslit, odpovíš-li Bohu: To štěstí, jež mi chystáš, nechci?«

Nicméně stoupaly mu do hlavy výbuchy vzpoury. Vyčítal si, že se choval na přísný rozkaz otcův »jako poddajný ministrant před svým farářem«. Jediný důvod k odporu, jež si dovolil, byla Anežka. Večer při druhém rozhovoru jeho námitky byly pádnější. Otec však je rozdrtil, i jeho obavu, že snad jeho osobnost bude zničena »v obecném kadlubu« příkazem poslušnosti.

»Podlehne-li tvá osobitost, pak jsi neměl žádnou. Podívej se na mne. Uškodil mi nějak kněžský život? Jen si srovnej Církev s jinými společenskými útvary! Vždyť u nás právě najdeš nejvíc originálních mužů!«

Přesto Jeronym končil: »Jsem ještě svoboden. Nic jsem neslíbil. Ještě mne nic nepoutá.«

Vyskočil z lůžka, otevřel opatrně okenice. Anežka jistě doposud odpočívala, neboť ráda prodlužovala svůj spánek za dlouhých rán.

Osvěžil si nahé ruce v lehounkém vzduchu, pozdravil růže a kosatce, travnaté pláně, zelenou křivku údolí, tak přátelského a lahodného, a daleký prostor, který se měnil v dýmající páře v bílou propast. Na dubech zpívali kosi, ve vzduchu už vrnely aeroplány. Tichý svět se vzdával světlu. Jeronym cítil, že ubývá stínů na jeho osudu; zas v něm okřívá radostnost nadějí.

»Proč jsi smutná, duše má? — Quare tristis es?«

Ta vzpomínka na verš žalmu, jež kněz říká u stupňů oltáře, připomněla mu, že slíbil přijít na mši otcovu. Jako nemocnému starci bylo mu dovoleno celebrovat ji v soukromé kapli, sousedící s jeho pokojem. Paní Eliška nikdy ji neopominula a sama odpovídala, nebyl-li tam Jeronym.

Otcova mše se vyznačovala velmi slavnostní zdlouhavostí. K mementu za živé i za mrtvé přidával dlouhou francouzskou modlitbu, již sám složil. Nespokojoval se jenom tím, že jmenoval ty, jež připojoval k úmyslu oběti, měl ještě své modlitby za přátele i nepřátele své; a tedy i Církev. Přes ty zvláštnosti anebo snad právě pro ně zakoušel Jeronym při jeho mši jedinečný pocit. Vznešená čistota nejnepatrnějších detailů obřadních vnukala mu přítomnost tajemství, jako by on sám byl celebrantem. Liturgie prosycovala ostatně jeho každodenní život. Barva jeho myšlenek se měnila podle toho, byl-li přítomen mši v rouše červeném anebo fialovém. V kapli jejich vily zhuštěný

pach voskovic a vína v konvičkách, jemné přikrývky oltární, lemované a vyšívané paní Eliškou, zpěv ptactva, jenž splýval se zpěvem kněze a naplňoval ticho kouzlem, obraz, na němž byzantská madona zbožně hledí na vznešené dítě, držící v ruce zeměkouli, to vše dodávalo bohoslužbě půvabu přesvědčující intimity.

Věděl však dobře, jak je vzdálena ta citová zjihlost pevnosti duchovního vznětu. Toho rána však zmizela během mše, jež byla obětována, aby byl osvícen ve svém povolání. Paní Eliška a Tonička klečely za ním. Jejich horoucnost vyváží asi jeho roztržitost. Když odpověděl na první slova Vstupu, všiml si rozporu mezi svými city a slovy, jež šeptal:

»Vejdu k Bohu, jenž obveseluje mladost mou.«

»To není pravda,« myslil si. »Radost se dostaví později. V této chvíli jest pro mne Bůh hořký. Neprosím ho vůbec z celé duše své, aby mě „osvítíl světlem a pravdou svou“. Dovedou-li mne až „k posvátné hoře jeho svatostánku“, nechám se tam vléci s provazem na šíji. Doufám „v jeho jméno“, protože jest má jediná naděje. Jinak bych tu nebyl jako oddaný křesťan. Když však stvořil „nebe a zemi“ tak krásné, jsem s to žít tu jako vyhnanec? Nikdy nebudu moci kázat lidem, že svět je „slzavé údolí“.«

Ani pro mne samotného ne. Bude něčím jiným pro Anežku?

A Jeronym, zapomenuv na sebe, obětoval Bohu strýčovu mši, aby byla Anežka statečná a šťastná i bez něho, bude-li toho třeba...

Otcův ornát byl barvy červené podle oficia na 18. květen, zasvěcený svatému Venantovi, zcela mladému mučedníkovi z Camerina, o němž hymnus praví, »že zvítězil nad svým katem a soudcem v radosti zpívá o svém vítězství. Po řetězích, po vězení, po bičování byl předhozen za pokrm lvům, řvoucím z dlouhého hladovění. Ale draví lvové ušetří nevinného, lízají rány mučedníkovy. A tak ho pověsí hlavou dolů; plamen lampy mu pozvolna opeče žebra a vnitřnosti. Kouř rozžhaveného uhlí ho uduší.«

(Pokračování.)

Š. K. B.: V ZAJATÍ DIALAV

*Pred nami cesta piesní zuni
Och Bože kto ich bude počítat?
Perute prázdno dolámalo
a oči v alpskej kráse išly spať*

*Najhlbšie tóny dorastajú
a tónou deklamujú básne hviezd
keď život a sen prisahajú
na križovatkách rozvadených ciest*

*Z nekonečnosti sprchá smútok
s klobúkom rozkročeným v detskom sne
nevinným bozkou nezabúdok
v dozrievajúcom smädnom polosne*

*Pre piesne smutné vôňou jara
a šťastie v hlasoch rozviazaných krás
hovorí nebo od oltára
vláknami hebkých posvätených rias*

*V náručí nery inovatou
srdce mám skrvácané v páperí
keď úsmev jara láskou svätou
započal krasliť úsmev na pery*

*Pred nami cesta piesní zuni
Och Bože kto ich bude počítat?
Perute prázdno dolámalo
a oči v alpskej kráse išly spať*

Karel Filip: Šťastnou cestu (z naší fotografické soutěže)

Józa Havránek: *PODIVNÉ CHVÍLE*

*Skleněné ruce, jež lámat chléb nedovedou
vítř ve vzlyku do výše zvedá,
v číši snů hoří věčné světlo času,
svatyni vidin loď má v moři hledá*

*a zálivy modré s rudým břehem vidím
v těch chvílích,*

*zvonice večerní mou píseň touhy zpívá,
když při svíci čítám v knize písmen bílých.*

*Básnířky vteřin s kyticí klamu zlého
z podzemí slyším vaše plytká slova. —
Po žlutých květech poznám vás,
až vrátím se k vám znova.*

Bedřich Půža: O jedněch očích

Dočkáme se ve světě mnoha krutostí, ale zdá se, že za ně můžeme často jen děkovat. Stačí, máme-li sílu a je-li naše duše nasycena pravdou. Jaká slabost, drtit mezi zuby ošklivou kletbu ve chvíli, kdy se nám nedaří! Jak těžko nese člověk ztrátu svých očí a jak snadno oželi ztrátu duše v očích bližního!

Ale proč pronáším takové věty, nepřinášející leč mé štesky? Chci mluvit o očích přítele Jirky. Zdály se ty oči jako dvě hvězdy a dívaly se jako dvě hvězdy: dívaly se z blízka, ale když jsme jich chtěli dosáhnout, utíkaly daleko. Mluvily svou řečí a probíhal jimi vždy mocný proud, který současně plynul k nám i od nás. Běhmo těch očí bylo jako bílek vařeného vejce a duhovka hnědla do zlatova. Ten přítel se smál očima a byl-li

smuten, byly jeho oči plny smutku. Někdy se nám zdálo, jako by v nich něco utíkalo, prchalo, ujíždělo, jako krajina, na niž se díváme z jedoucího vlaku. Viděl jsem v těch očích duši.

Od určité doby nebyly tyto oči v pořádku, neboť byly náhle roztěkané a plaché jako dvě srnky. Chvillemi v nich bylo takové prázdno, jako by to byly dva víry strhující svým zmatkem vše do sebe. Byly to krásné a veliké oči, a jejich nejistota a síla byla příliš veliká. Všichni jsme upadali do jejich strhující moci v té době a bývali jsme nepochopitelně a bezdůvodně rozpustilí v přítomnosti našeho přítele, a čím byl rozpustilejší a čím jeho oči byly širě otevřeny, tím prázdnější byly, tím propastnější. Měly však navenek zvláštní lesk a jejich náhlý pohled byl jako střela nebo jako blesk . . . Stalo se tehdy, že jsme potkali dívku Marii s očima hnědýma a andělsky čistýma. Dívala se z dálky na oči přítele Jiřího, jež však se opíraly o zem a skrývaly v hlíně svou nejistotu. V té chvíli došla dívka Marie až k nám a můj přítel pozvedl hlavu. Z jeho očí vytrysklo náhle a nezadržitelně stříbro tvrdého a panovačného pohledu. Ulekly se oči dívky Marie, neboť oči kratší byl pohled přítele Jiřího, o to byl prudší. Zrudla líčka dívky Marie a oči její zaplály v nejisté obžalobě . . .

Později však se zdálo, že očima Jiříkovými, ze široka otevřenými a do prázdna vyklizenými, prošel pohřeb. Snad jimi kráčela sama smrt, nahá, krutá, tichá . . . a snad na ně už přitiskla rudou pečeť, neboť od této doby Jirkovy oči nikdy neobživly, nenaplnily se, zůstaly prázdné, ztratily zář, zploštily se . . . zmizely, neboť už nikdy nepromluvily, již nikdy z nich neprýštila radost.

Zdali není smutno člověku, že se ztratily oči, za nimiž zářila jako svíce duše přítele?

D . G a v r e c k i : G d y n i a

Rychlík Warszawa—Hel zastavil v Gdyni. Tak už Gdynia. Konečně Gdynia. »Gdynia — přístavní město i mořské lázně i hlavní středisko celého mořského pobřeží polského.« »Gdynia — atrakce turistická, soustřeďující rok co rok desítky tisíců turistů z celého světa.« — Tak hlásají velké nádražní tabule.

»... desítky tisíců turistů z celého světa,« tane nám na mysli. Těžko uvěřit nedůvěřivým; ale ve své nevěře jsme brzy zklamáni. Hned na nádraží, chodíce sem a tam, oslovujeme nejčistší polštinou skupinu tří dívek a z jejich nesrozumitelné odpovědi vnímají naše uši toliko: »Holländer . . .« a nic víc.

Kolega mi povídá: »Budou asi z Holandska . . .« Mluví polsky? Záporně kývají svými zlatými hlavami. Francouzsky? Jen zklamané úsměvy. Německy? Jedna a hodně málo. Anglicky? Zase my musíme svěsit hlavy. Nezbyvá nic než: »Auf Wiedersehen in der Tchechoslowakei . . .« »Auf Wiedersehen in Holland.« Proč ne? Ale — až jindy! A nesení davem přece jen za chvíli jsme před nádražím.

Průvodčí vypráví historii přístavu a města Gdynie. Píši si slovo od slova, protože kolega teď je už se svou polštinou v koncích a přece by chtěl rád, až si jednou v myšlenkách představí Gdyni, město, o kterém, jako o jediném v Polsku, mi otevřeně řekl: »Jsem nadšen« — aby si mohl připomenout historii přístavu, který prý je jeden z nejlepších na světě svou moderností a velikostí . . . Píši slovo od slova v českém překladu a myslím, že nejen můj kolega bude potěšen, ale že povím všem svým kolegyním a kolegům-studentům něco nového a zajímavého z nejmodernějšího baltského přístavu a z jeho historie. Nuže. Samé město Gdynia, shodně se svou historií, která během několika let vyzdvihla Gdyni z malé rybářské visky do řady velikých, stotisícových měst (110.000 obyvatel) nemá památek historických. Jen tu a tam stojí zchátralé malé chatky . . . Gdynia dávné minulosti. A ještě něco připomíná přešlost věků. Na kopci »Oksywiu« stojí starý kostelíček, pamatující slavné i tragické doby královského Polska. V nové Gdyni, uprostřed hromadně vyrůstajících činžovních domů, najdeme mnoho novodobých veřejných budov. Jako — soud, Rolnickou a Polskou banku, poštu, budovu »Żegluga Polskiej«

(přístavu), velkou námořní školu a mnoho jiných staveb moderního stylu a bez historie. Historie? . . . Den po dni tvoří historii. Práce, nové návrhy a zase práce, myšlení a jeho realizace a život tvoří historii.

Život v Gdyni? O tom má pojem jenom ten, kdo objel celý přístav, kdo se koupal v Baltu, kdo se slunil na mořské pláži, kdo prošel gdyňskými tržnicemi, kdo vystoupil na »Oksywiu« do starého kostelíčka, kdo byl na »Kamenné hoře« a díval se v podvečer na město, přístav a mořskou zátoku. A já dodávám: Na »Kamenné hoře«, kde jsou též pensionáty, stojí památný kříž, pod kterým se každý Polák pomodlí. My jsme dlouho stáli bez hlesu — kolem nás kráčely desítky lidí — a poznali jsme brzy každého cizince! . . . Průvodčí pokračuje; vypráví o podivuhodném okolí, o baltickém moři, o výpravách po moři a o životě rybářů . . . a hlavně o velmi dobrém a výhodném spojení Gdynie s ostatním Polskem a celým světem. A musíme mu přiznat pravdu. Jistě si kolega vzpomíná na levnou jízdu a pohodlí . . . já rovněž.

*

Jdeme městem k přístavu. »Starowiejska ulica« nás vede do »Basenu Presidenta«, který s jedné strany ohraničuje »Nábřeží Wilsonovo«. Jdeme a obdivujeme se. Zmizely poslední dřevěné chatrče, nevidíme nic než v dálce modrozelenou vodu Baltu a všude kolem výstavné budovy. Moderní město. Vidíme Gdyni dneška — v práci, shonu a ruchu . . . jen jedním směrem u pobřeží nám ukazují Gdyni v začátku. Nechceme vůbec věřit. Což je možno, aby za několik málo let z pár polozbořených rybářských obydlí vyrostly paláce, aby na trouchnivějících troskách povstaly báječné budovy? Nezbyvá než věřit a obdivovat se.

Z »Nábřeží Wilsonova« odjíždějí právě dvě lodi s výpravou turistů do několika míst na pobřeží. Z t. zv. »Żegluga Polskiej« (přístav turistický) sedáme do motorového člunu, abychom si prohlédli gdyňský přístav. Jedeme . . . Na začátku pobřeží sledujeme s výkladem průvodce haly »Gdyňských trhů« a za nimi vidíme »Masowy hotel turystyczny Ligi Popierania Turystyki« (Turistický hotel). S hotelem sousedí veliké chladírny ryb, které se loví v bezprostřední blízkosti u »Rybářského basenu« . . . a dále sklady a úschovny sledů; veliká skladiště uhlí opodál. Najednou nás překvapí obrovský jeřáb, který umožňuje naložování celých vagonů přímo na kotvící lodi. Je možno naložit 600 tun za hodinu. Tak tvrdí průvodce, a je to jistě pravda, protože jsme sami svědky rychlé a podivuhodné práce jeřábu při nakládání na francouzský parník. To je v uhelném bazénu, za nímž vidíme nádherné »Mořské nádraží«. A dále »Nábřeží francouzské«, tvořící břeh hlavního kanálu, kterým vjíždí do přístavu lodi a parníky. Máme štěstí. Právě jedou obě největší polské motorky »Batory« a za ní »Pilsudski«. Naše motorová loď projíždí kanálem a jsme překvapeni novým výhledem, jemuž až dosud bránila skupina cizích parníků — francouzských, norských a amerických. Ano, teprve teď jsme v opravdovém obchodním přístavu plném skladišť a překladišť všech možných států světa. Nejvíce nás zajímá »Cukroport« a »Union« — veliká skladiště na cukr a oleje — a potom opravdu veliký přístav pro export dřeva. To je už na konci kanálu, kde je spojení se všemi basény přístavu vnitřního. Nakonec se dostáváme vnějším přístavem již na širé moře.

Moře. Tudy vozili před dvěma tisíci lety jantar — ten jantar který za pár zlotých koupíš v přístavu — až daleko na jih, i k nám. Dnes mají jiné starosti. Hospodářský rozmach zaplašil pomalost, klid a romantismus dávných dob, ale nepřemohl sentimentalitu našich srdcí, jež obletovala hejna racků, oblévalo moře, svažovaly vlny s místa na místo se přelévající a sytila nekonečná dálka a rozlehlost Baltu . . .

Když jsme byli už daleko a lidské hlasy k nám nedoléhaly, napadla nás divná myšlenka, která snížila obrovský přístav, všechnu práci a námahu v nestoudnou komedii lidského egoismu:

Já viděl obrovské přístavy
a cizí v nich mohutné lodi,
já viděl práci a ruch a shon —
pro trochu vody, pro kus jen moře
a celý svět kolem téhle kaluže
já viděl zbytečně hněvat se.
A ta myšlenka se vrací často. I dnes. I teď.

M. Stejskalová: Předjarní meditace

Stojíš někde na mezi, uprostřed střídajících se a zapadajících pruhů smaragdových ozímů a zčernalých oranic, a díváš se na svou malou vesničku, zalitou zlatem slunce. — Úsměv ti leží ve tváři, oči skryté ve stínech řas zpívají nadšenou píseň nových a nepoznaných variací, protože se zdá, že se nikdy nenasytíš toho pohledu kolem. — Zdvihneš hlavu, vítr se ti divoce opře do vlasů, rozháže je, stočí a zmuchlá... Marně se, děvčátko, bráníš té úžasné síle, tomu jásavému rytmu jarního větru...

Je takový rozesmátý den uprostřed slz a úsměvů jara. Nad hlavou ti jásá nadšená skřivánkova trylka, všechno kol dokola dýchá vůni nového života a tvoření.

Lesy, háje, kopce, údolí, vesničky — to všechno, co kolem sebe vidíš, je zalito tím teplým slunečním deštěm — — — dokonce zdá se, že i jakási vůně sněženek prosycuje silný opojný vzduch, v němž se v pravém slova smyslu vznášíš. Jak myšlenkami, tak celou duší... Vzdaluješ se starostem a bolestem toho obyčejného života — toho druhého světa, který je ti teď příliš chudý a jen jako silueta skutečnosti se plíží vzpomínkami.

Z lesních dálav vystupují mlhavé závoje bělostných obláčků, ale v blankytné modři již plují jako roztrhané cáry bílých chomáčů dýmu... Do toho všeho se mísí nekonečná melodie větru, která ve všech molových tóninách pláče v korunách prastarých lip, stojících v poli u bílé kapličky. Ve výši se vznáší několik vran a do klapotu blízkého mlýna zní hukot řítící se spousty vod... Bílé zasněžené hory v pozadí zapadly do oblak, z bílé perspektivy silnice slyšíš drkotání cikánského vozíku.

Krajem zní opojná píseň jara. — Dech oranic recituje jakousi znělku se slunečním motivem do té vonné harmonie přírodních repris a člověk, jako jedna z tisíce hříček přírodních, nedočkavě staví tvář slunci a úsměvům. — Touží po létě — po květech... Cítí dech nových a nových metamorfos a usmívá se tak, jak to sluší mládí...

Jarka P.: MÍR

*O stříbrnou oblohu den zvoní
a perutě ticha šeptají
o velkém utrpení.*

*Vítr roznáší přes hoře i zemi
veliké, svaté zvěstování —
zvony slavnostně znějí
ve chvění lásky a odřikání.*

*V mohutném srdci ve hrudi země
skrývá se tajemství o velké změně —
o světa vzkříšení.*

*Pán v bílém, řasnatém hávu
žehná, zvedáje ruce i zmučenou hlavu
do nebe, ke svému Otci —
a místo srdce
má v prsou slunce,
jež smířlivě září svou rudou krev
po slzící tváři tam dole,
v bolestném údolí.*

*Odevzdána k modlitbě příroda stojí,
a zázračný mír bolesti hojí
ve stínu pokory.*

Josef Pýcha: Pieta

Josef Čechal: Jarní prosby

Stříbrný opar mlh tál v rodícím se slunci. S rozpučelých korun stromů řinul se déšť jásavých trylků a splýváje s rytmem zvonivých podkov mlékařčina koně zdravil nový den. Ráno se smálo jarem...

Ošlehaná zvonice, ztopená v zeleni věkovitých lip, rozezvučela se akordem zvonů. V rukou mladičkého kněze zazářil Ukřižovaný a obklopen shlukem věrných, bral se zmrtvělým městem do polí. — Hrstka rozcuchaných dětí, chorlavé stařeny a starci výměnkáři, několik postav v pestré selské plachetce. Na počátku krvavý výkřik ministrantovy komže a černá ramena kříže. Prosebníci za úrodu zemskou...

Za městem rozběhly se rzivé rány cest k modravým svahům. Z polí přinášel lehký vánek opájející vůni vzkříšeného života; do očí bila dráždivost jarní zeleně... Přes rozehraté vlnky osení nesou se zpěvné litanie k českým patronům, přerývané vroucími prosbami k Mocnému Tvůrci. Rosný koberec se prohnul pod poklekem zástupu. »Já jsem cesta, pravda a život,« hlásá oprýskaný bronz votivního kříže a srdce mnohých zachvívá se v kapičce duhové rosy pod hloubkou těch prostých slov. Do zjasněných dálek zní melodický hlas kněze čtoucího evangelium... Z nedozírných výšek azuru snáší se na klečící kaskáda rozjasaných tónů skřivánčina hrdélka. — Na nedalekém láně hnědé ornice šeptají rty, k černé hřívě koně skloněného oráče, tichý Otčenáš. Chladivý větřík, čechrající potem spleené oráčovy vlasy, odnáší jeho slova kamsi do dálky...

Za chvíli ozývají se hlasy proseb s koroptvím čířikáním již na jiné mezi, až posléze mlknou v přívalu vítajících zvonů. Poslední postavy mizejí v bílém příbytku Nejvyššího. V oblacích, proudy slunečního jasu prozářeného kadidla, vznáší se žehnajícím Kristus... V tlumeném preludiu starých varhan doznívají modlitby.

Stařecká ústa z chrámu vycházejícího bělovlasého výměnkáře opakují si ještě pro sebe: »Od hladu, moru a zhoubné války...«

Květa Hamplová: Meditace

Šla jsem včera lesem ruku v ruce se samotou, bolestí a vzpomínkou. Za námi se blížily údery našich pádných kroků. Navzájem se ptáme a jen ony odpovídají. Ptám se samoty, proč mne si volí za přítelkyni. Dovedu prý ji potěšit, a mně se zdá, že ona těší mne. Bolest odpovídá, že ji všady odhánějí, že nemá stálého domova a já prý ji k sobě vábím očima, jež září jen v pohledu na ni. A vzpomínka, že jsem jí nejvěrnější. Jdeme chvíli tiše. Rozbívám ticho otázkou, již kladu všem třem: »Kdybych vás chtěla vymalovat, jak si vás mám představití?« Samota tiše: »Jsem prostor, jsem vesmír, jsem tichý domek nazaretský, jsem dívka Páně, jsem Matka bolestná, jsem každý trpící, jenž šťastný.« Bolest pláče: »Jsem sirota, jsem matka slz, jsem vždy nevinná, jsem žebrák odkopnutý od prahu každého srdce, jsem každá matka, jsem kříž.« Vzpomínka: »Jsem stínem, jsem paprskem, jsem nevědkem.« A jdeme opět beze slova. Před námi se zvedá Kristus v agonii na kříži, z probodeného srdce prýští krvavá otázka — prosba! »Co mi dáte rukama těch, jež tolik miluji?« Samota, královna pralesů a pouště, zase tiše: »Postavím tě na čelná místa, povýším tě nad hory a pak, když všichni odejdou, já sama setrvám.« Bolest: »I já ti věrná zůstanu!« Vzpomínka zdlouha: »Nad staletími pomník. Je to tvůj kříž. Staletí za své vlády musejí kol tebe přejít. A každé zanechalo stopu v tvé tváři; vrásku nevědku, povinné úcty snad, slzu, bolest a XX. století vplivlo do tvé nejčistší tváře se zřejmou zlomyslností, s výsměchem, s pýchou slinu. To ti vždy připomenu.« Ptám se, proč všechny mé sestry tak hrozně mluví. A Ježíš mně odpovídá: »Ty dosud málo víš. Lidé na mne zapomínají, a více, rvou mě s kříže, aby mě mohli s větší rozkoší znovu ukřižovat. Tyto tři sestry jediné mě těší, a každá tak nemilosrdně. Vzpomínka je nejhorší — ona odhaluje a zvětšuje slinu XX. století na mé tváři. Je to slina výsměchu, že já visím nahý, že několik věrných čistě žije... Toto století se sytí nezralými životy, pije jed smyslnosti, trhá květy na svahu pekla, topí se v bahně rozkoší a mne nechce nikdo znát — plijí mně všichni do tváře. Již nesmím po XX. století žádat lásku?«

Učinila jsem za toto století slib: Ano, nechám po sobě šlapat nevědkem ke Kristu, budu se těšit slinám, jež se odrazí od nejsvětější tváře, lehám si na oltář smíření.

Jan Machoň: VJEZD

*Neděle nadšených zástupů a ratolestí,
ve zpěvu pašii bezmocní jak šílenství odsouzců
a čistí jak smích hrajících si dětí
ztracených v pokoře, chcem vítat příští vjezdy oslavenců.*

*Dni prvního probuzení, kdy v náhlé nenadálosti
tíha vody svým tlakem počne znova vyvěrat,
kdy ztracení opět naleznou sebe a na rozcestí
očekávají budou vjezd vítěze, jenž k hodům bude prostírat!*

*Triumfy vjezdů skvící se v rouše žebráckém,
zhanobená krásu slavného vjezdu,
ty budeš oslavena, až smrtelná úzkost vzlykem
posledním se zlomí a duše přijme život tvého příchodu.*

I v a n S t r á n s k ý : H l e d a ě

Říkali o mně, že jsem se toulal. Kabát mi vytáhlo slunce, boty mi rozebraly chtivé ruce cest, čepicí se honosí slaměný hadroš v poli (protože byl ubožejší než já), tváře mi očernil vítr a déšť, vlasy se zkadeřily blízkostí bříz, pod nimiž jsem spával, košili mi unesl cikán, kterému jsem dal poslední peníz. Oči mi ztemněly dálkami. Neboť jsem se brouzдал v jitřních lukách, líbal rudou a syrou zem, upíjel z temnot a barev lesa. Nevěřte, že jsem byl tulákem. To já jen otvíral tajemství, ke kterému není klíče, to já jen stíral záhadnost s věcí tohoto světa, tvoře je prostými a modrými jak kvítek čekanky.

Já jsem tak rád se nechával omšit deštěm a nasáknout vůní země. A havran a střízlík a divoký holub mi sedávali na rameni. Mé bosé tělo mne neslo na kraj štěstí. Ne, netoulal jsem se dobrodružně. Já jen počítal kaménky a zrní v klasu své země. A věděl jsem, kde sídlí straka, kam dává veverka nasbírané ořechy. Sbíral jsem klásky po poli a chrpou si věčil skráň. Někdy jste mne vídali na Viktorčině kameni, jak přemýšlím, proč plynou oblaka tak bíle a tiše, proč je ta modř nade mnou tak sytá a bleďá a drsná a jemná. Pak jsem šel. Tázali jste se mne: »Nu, a kam teď?« Rozmáchl jsem rukou. »Tam, na ten kopec, kde zpívá červený lesík.« — »Co tam?« — »Nic.« — »A pak?« — »Dolů do údolí, kde se jiskří stříbrný vlas řeky; za tu horu, okolo toho modrého lesíka, třebas kolem nějaké vesnice, městečka a zase kolem lesa, přes kopce, údolí a řeky.« Smějí se rozpačitě, neboť jsem zajisté docela obyčejný blázen.

Říkali o mně, že jsem se toulal. A já jsem jen sbíral a hledal srdce nesetkaná z pavučin a měsíčního světla. Chodíval jsem po strništích a opékal jsem brambory s pasačkami v rudých šátcích a s vodopádem vlnících se vlasů. Stříbrné hvězdy mi padaly do klína. Smáli jsme se zvonivým smíchem, nepřemýšlejíce o slunci, jež zapadne a krajíci, jenž bude dojeden. — Vidíš, zpíval jsem, zalykaje se smíchem a dýmem brambořiště, to klubko spletitých jevů, plovoucí na vlnách života? Ted' jsme je rozpletli, nuže, vejďme, držíce se nitě, do labyrintu! — Je někde (možná, že to bylo i tady) země, kde oráč zpívá gloria, vida, jak se mu rádlo požehnaně boří do sypké půdy, kde týž při proměňování obchází pole a dělá kříž na přeměněné zemi. A pak vydechnou ze země gotické stavby klasů a kraj zavoní předzvěstí chleba. Při slavnosti na nebesích sžíná sekáč stříbrnou kosou požehnání Boží, zatím co ostatní klečí v tichu před přijímáním. — Pohlédni, pasačko, šeptal jsem — jak se všichni radují, když jim oráč-hospodář podává mozolnatýma a vyschlýma rukama vonící chléb, rozkrojený a požehnaný třemi křížky. — Pasačka se usmála užasle, neboť ráj byl zhmotněn a zpozemštěn mozoly. — Kdo jsi — tázala se prchavě — že tak mluvíš, zavíraje při tom temná víčka svých očí? — Nelam si hlavu a přijmi z mé ruky již upečené hlízy. — Divíš se? Hleď, zas nový ráj svítí z dálek. Hle,

tu kráčí cestou dráteník, tamhle nezaměstnaný, hledaje práci, žena, nemající kam uložit dvouměsíční dítě, žebrák, hledaje milosrdenství.

Odcházím, abych šel navštívit labyrinty srdcí a jejich úděly. Jejich ráje? I ty jsou pozemské, jednoduché, jako jejich život. Jak mnoho potřebuje žebrák, aby se nasytil, kolik haléřů potřebuješ, abys odkoupil dráteníkovi všechna jeho ramínka, jakou práci dáš nezaměstnanému, abys ho uspokojil, jak mnoho slámy potřebuje žena na uložení svého dítěte? Dáš-li jim nejmenší potřebu z nejmenších, koupils jejich srdce. A založils jim ráj. Život je přece tak prostým paprskem, že jej nelze již žádným hranolem rozložit. Neboť vězte, vy, jimž se křivdí, i vy, kteří křivdíte, že jsou váhy, na kterých budete váženi. A váhy budou prosté, nesmírně chudičké.

Víte již nyní, co jsem hledal, já, ubohý, trpící a neškodný blázen?

St. J.: SONET O MLÁDÍ

zefýry bořké vanou krajem touby
lučiny drnčí tóny spodními
laškovnou píseň víry vodními
rozčísł hrubě ze dna kámen dlouhý
na stromě času datel šplhá černý
pohádku štěstí slavík šepotá
z kelímků smrti voní život věrný
fontána snivou píseň klokotá
oknem se v pokoj světlo luny šine
k pianu sedá člověk tváře siné
písničku loudí z lesklých per
v přísvalu rána zplhlé tváře chodí
do květnic kde se život rodí
zalehl výkřik dětských her

Josef Pýcha: Snímání s kříže

„Areus“: Na prahu života

Marie Oberavcová přišla do nemocnice s úsměvem na rtech. Vždyť věřila, že bude zdráva. Bělounké, čisté stěny uvítaly její tvář. Říkaly, že zde je mnoho radosti z uzdravení, ale i utrpení plné bolesti.

Marie Oberavcová prohlédla si již dobře všechny své spolupacientky a uplatňovala své znalosti. Teď když už se blížil první večer v nemocnici, seděla v nemocniční zahradě. Slunce, krvavě žhoucí, tam kdesi se ztápělo v moři zeleni stromů, pomalu mizelo za nemocniční zeď. Večerní chlad líbal svým studeným polibkem její rozpařené tváře, modravá mlha obestřela zelené listí. Všude klid, jen pěnkavy sbíraly dobroty, které jim štědré ruce sestřiček poskytovaly. — Snad poslední večer — svět je tak krásný — ale ne, mladá duše věřila, že uvidí ještě mnoho západů a mnoho šťastných večerů. S padajícím soumrakem jako by se do ní snášel přec jakýsi první pocit úzkosti před neznámým novým dnem. Srdce tepalo prudčeji, jako uzavřené v těsném prostoru, jako by chtělo poskočit a vědět víc než je možno.

Druhý den byl smavý, slunce hřálo paprsky radosti, takovými, jaké dovede dát jen červnový den. Ale Marie Oberavcová dnes veselých slunečních paprsků neviděla. V jakémsi bouřlivém klidu čekala, až na ni přijde řada. Toho dne byly tři operace. Když slunce již ssálo paprsky všechnu rosu země, sestřička se dotkla jejího ramena a oči vyzývaly, aby šla do operačního sálu. Ještě krásný pohled na rodnou Prahu, ještě uvědomení, že lékaři si myjí ruce, berou rukavice, pak položení na operační stůl. Jakás

černá kaučuková trubice s étherem se octla u Mariina obličej. Přitlačená trubice, protivný éther, to vše by ráda Marie od sebe odhodila, chtěla by se vzpírat, ale co platno, být to musí, a Marie tolik chtěla být zdráva. A tak se podrobila, počítala a rytmicky vdechovala vlny étheru. 15 — 16 — 17 — její mozek horečně pracoval, stále věděla o sobě — 25 — 26 — 27 — silné uvědomení své bytosti — pak kaleidoskop života, vzpomínka na Boha — 39 — 40 — 41. Ještě jako když něco černého těžkého se tlačilo na tvář Mariinu, pak ztrácela se zvolna do neznáma, automaticky počítala dále, slyšela svůj slábnoucí hlas, jakoby z jiného světa, z toho, z kterého mizela a propadala se jinam. Hlas je stále slabší a slabší — 48 — 49 — — — a již nevnímala nic, hodina nepřítomného života, o němž nic nevěděla, v němž se událo mnoho pro ni. Pracovaly cizí ruce. Così velkého, neznámého stálo u ní. Okamžik života v sázce, okamžik, kdy žila a nevěděla, že žila . . .

Bezvládné tělo leží na bílé posteli, jen opálené ruce se odrážejí od pokrývky. »Slečno, už je po operaci,« doléhá k Marii odněkud z neznáma. »Mařenko!« ten hlas je měkčí, schopnější probudit. Oči se snaží rozevřít a podívat se na svět. Ano, tvář maminka se sklání nad Marií. A uvědomujíc si, že začíná znovu žít, usíná novým spánkem, spánkem radosti . . .

STUDENTSKÉ SNÍMKY

Filatelie

Ministerstvo počtů vydalo u příležitosti mírové konference v aule-magně našeho gymnasia serii známek v hodnotách 1, 2, 3, 4, 5. Podotýkáme, že známky mají jedinečné průsvitky ve všech stupních citlivosti. Vyzýváme p. t. zájemce, aby si objednali nižší hodnoty, dokud zásoba stačí. Vyšší hodnoty lze dostat bez všeliké námahy a ledakdy. Čistý zisk se věnuje na pomník padlým a na jiné humánní cíle.

L. Smaft

Dozvuky

Na statku i v chaloupce Pod pustým kopcem byl na návštěvě Náš dědeček a vykládal Rodičům a dětem moudrá slova své životní zkušenosti Z malého světa.

Štěstí si každý získává sám. Směšná je výmluva na Jiný vzduch. Naše štěstí se rodí V našem vzduchu. Směry života, správně usměrněné na zlatou střední cestu, vedou k Rozkvětu jednotlivce i celé polečnosti. Nutno však státi na stráž. A to vždy. Neb Odpoutané zlo působí ničivě jako rozzuřený Démon. Ovocem jeho práce je Rozklad. V boji Za svobodu, za Pravdu, za Spásu vytrvá jen Lví srdce. Po vítězství bude prožívat slávu Velikých dní, radost a uspokojení. Jinak jsou lidé Ztraceni a hluše zní výkřik: Chci žít. Malost, prostřednost, všednost ubíjí.

Rozpovídal se též o své, v Pánu již zesnulé Babičce, o svém dobrém Otcí, o svém zašlém Mládí. Rozpřádal Z hlubin svého srdce mladické Sny o štěstí. Na konec zapěl Starosvětské písničky a Písničky kovářova syna.

Rozloučiv se, Těžkými kroky šoural se domů, do své výminky. Na potulkách Cestou v polích potkal Pod Vítkovým kamenem Děvče z Tater, služku Na Librově gruntě, a známého Dřevorubce, který seděl Pod jabloní, pozoroval Nebesa a čekal snad na Padající hvězdy.

Za soumraku octl se Náš dědeček Na domácí půdě a zbaviv se Dojmů a rozmarů, jež ho obestřely V přírodě, zahloubal se do čtení Nové kroniky české a pak do Básníkovy kancionálu. — Ta ruka jeho mozolná, dobré srdce, ach ty Dědovy vrásky dojaly a rozechvěly Barušku, Anežku a Radúze i Mahulenu. Všichni ho mají tak rádi.

Dědečku, dědečku — volali Rodiče a děti, synové, dcery i vnoučata — vy jste hvězdou našeho Nejkrásnějšího světa, naším Vůdcem Za štěstím, Za Kristem.

Vážně a tklivě zazněly údery klekání. Dědeček povstal, pozvedl oči k světlu, hořícímu pod obrazem Madony, sepal své Ruce a modlil se za Jejich štěstí. Lojza Smaft

Zápisky ošetřovatele

13. ledna: Místní a časové přeháňky. Sezonní přeháňky. Seismografy v notesích zapsaly silné otřesy a vážné poruchy. Hrozí exploze s katastrofálními následky. — 14. ledna: Smola. Drahoušek v tak těžké, k prasknutí nabitě atmosféře nemohl vydržet. Lůžko ho tak měkce, něžně objalo. — 15. ledna: Miláček stůně, vzdychá, vzlyká, bledne. Rozumí jen řeči očí. Akce velmi riskantní. — 16. ledna: Má se zle. Cítí strašný odpor k psanému a tištěnému slovu. Denně pije ekvimolekulární roztok bílé kávy a teskně zírání na kalendář. — 19. ledna: Stav se zhoršuje. Omylem zapomenuté poznámky z dějepisu při nemocném měly zdrcující účinek. Ubožák! Celou noc vrhal strašná souvětí na egyptské krále, počav čtvrtou dynastií, srazil Caesara z Kapitolu a až k ránu skončil únorovou revolucí a útokem na Teruel. — 24. ledna: Jediný pohled na datum blízké konference znovu vzrušil nemocného. Začal se třást, chytala se ho zimnice a nedal se ničím potěšit. Teplota by snad byla klesla pod bod mrazu, kdyby ho nebyla rozehrála rychle přinesená »Ohnivá slova Milíčova«. Ta po chvíli propálila stolní desku a zastavila se až v zásuvce na románě »Ledový pól«, který nestihl změnit skupenství. — 29. ledna: Po nepopsatelných úvahách s největší opatrností přinesli jsme nemocnému malou knížku s nadpisem: *P ř e k l a d y a n t i c k ý c h d ě l*. Tvář se mu náraz vyjasnila, oči se zarosily a s třesoucí se rukou, plný štěstí, přivinul ji na své neoholené vousy. — 6. února: »Andělíček rozkochaný« zapěl z plných plic: Milí chudí, těšme se, radost se nám stala, fuč je konferencièèèè — hlava neblíňalááá. Lojza Smaft

Dementia praecox

V únoru letošního roku vzrušily pražskou veřejnost zprávy, jež přinesly v prvních dnech onoho neblahého měsíce pražské listy. Pro ty, kdož je nečetli citujeme:

Nová nakažlivá nemoc na pražských školách! Neuvěřitelné zprávy z r. g. v Praze **. Přetížené žactvo nervově nemocno! Haló listy.

Co tomu říká p. ministr školství? Mezi žactvem jednoho pražského gymnasia propukla v těchto dnech duševní choroba neznámého druhu...

Budoucnost.

Eltern! Ihre Kinder in Lebensgefahr! Auf einem prager Gymnasium brach eine Krankheit aus, die bisjetz noch nicht bekannt war.

Prager Nachtblatt.

PRAGER NACHMITTAG, VENKOVAN, DOPOLEDNÍ NOVINY a jiné přinesly články podobného rázu. NÁRODNÍ POLITIK, nejlépe informovaný časopis, známý svým leteckým rychlozpravodajstvím, přinesl dokonce obrázek nemocného žáka.

Vědecký týdeník »Život a badání« uveřejnil v rubrice »Drobné střípky« vědecké pojednání, podepsané doktorem V.:

Nový druh davové nervosy. V minulých dnech propukla... Toto, obáváme se to říci, šílenství, (snad nový dosud neznámý druh Dementiae praecoxis). Jest zajímavé, že...

Z toho vidíme, že nemoc byla vážná. A abychom podali podrobný popis choroby a jejího průběhu na shora zmíněném gymnasiu, sledujmež ji od jejího vzniku. A aby naše vypra-

vování se neodchýlilo od pravdy, vyličíme věci tak, jak o nich vyprávějí zúčastněné osoby.

První známky nelišily se mnoho od obvyklých studentských kousků. Školník tyto příznaky zpozoroval první. Viděl za svých pochůzek žáky bloudící chodbami a nahlízející do všech koutů. Někteří hledali aktovky, jiní byli bez kabátu, nebo hledali klobouk. Jindy našel pod schody v koutě, kde měl složeno dříví, hromadu tašek, sešitů, kabátů, 2 deštníky, houbu a krabičku křídly. A jiné podobné věci se zhusta přiházely. A případů stále přibývalo.

A toho již si všimli páni profesori. Nyní nebyly již řídkým zjevem haldy učebnic a sešitů v koutech na chodbách, kabáty a klobouky rozvěšené po oknech, ba i židle, lavice a katedry nezřídka zaměnily ponurou síň učební za světlejší schodiště.

Žáci byli nepozorní, každou chvíli neměl někdo učebnici, protože se mu ztratila taška (později ji našli, ona na provázku z okna visela). A když konečně žáci (« ti holomci, ti nevychovaní, s těma je to k nevydržení . . .») počali chodit k tabuli bosi a vymlouvali se, že jim »někdo« vzal boty (. takhle drzého žáka jsem ještě neviděl! Pero!«) a dokonce koše na papíry se octly před sborovnou naplněné po okraj žárovkami a stinidly, věc dostala se na veřejnost a ředitel pod nátlakem novin a rodičů, majících strach o své ratolesti, povolal lékařskou komisi k vyšetření věci.

Uvítejmež ve zdech ústavu spolu s ředitelem a zástupci sboru profesorského čtyřčlennou komisi, pana úředního lékaře Dra Josefa Plechavého (ten tlustý s cvikrem), policejního lékaře Dra Miloslava Pěnici (na zahnutém deštníku stěží se držícího), univ. prof. Dra Aloise Mrštíka (kufřík, s plnovousem) a odborníka pro choroby nervové a duševní prof. Arnolda Köllerna (s vouskem) a doprovodějmež je na jejich pouti ústavem.

Vážně kývajíce hlavami a mumlajíce polohlasitě latinské odborné termíny sledují pana ředitele.

Při malém zastaveníčku chtěl si univ. prof. Dr. Alois Mrštík otřít zapocené čelo (věci které viděl, jej lekaly) a jen na chvílku postavil kufřík na zem. Otřel modře kostkovaným kapesníkem krabaté čelo, kapesník vstrčil do kapsy, sehnul se a hmatl po kufříku a — nic, hmatl po druhé a zase nic. Strhl pokřik a za všeobecného pokukování studentů bylo zahájeno pátrání. Po chvíli kufřík nalezen ve sklepě mezi košťaty.

Po této rušivé příhodě bylo pokračováno v prohlídce. Členové komise učeně vražtili čela nad hroznou spoustou ve třídách a na chodbách, svírali křečovitě své klobouky a ostatní příslušenství, a svěřovali panu řediteli, že jest to vážné.

Bylo vyslechnuto několik žáků, zjevně chorých — jeden nevida komisi vběhl s náručí aktovek ke knihovně, otevřel dveře, šup, aktovky dovnitř, zabouchl a odcházel loudavým krokem, prohlížeje si znalecky své inkoustem potřísněné ruce.

Komise posléze rozhodla, aby škola byla na několik dní zavřena. Pro jistotu byl žákům zatajen pravý důvod, neboť byla obava, že by se pak nemoc objevovala periodicky.

R. Quim.

Latina

a) Předehra: Do ztichlé třídy vchází vážným krokem malý kulatý stařec. Uprostřed třídy se zastaví a zkoumavým pohledem zjistí, že lavice nejsou v pořádku. »Hoši, urovnejte ty lavice, přece si máte již od mládí navýkat krasocitu. Do tanečních hodin chodíte, abyste se naučili společenskému vystupování, ale ve třídě to na vás není vidět.« Potom usedne za katedru, vyloví z kapsy cvikr a zapisuje do třídní knihy. »Pan profesor třídní prosí, abyste Tkáče nezapisoval, protože mu dovolil k lékaři,« hlásí v první lavici Andělová. »Inu, je tu Tkáč? Není. Inu, tedy ho musím zapsat.« Marně se potom p. profesor třídní rozčiluje, že je Tkáč zapsán.

b) Hlavní děje: Vlastní hodina začíná tím, že »Stařík« (tak mu totiž říkáme), vytáhne rozbitou latinskou čítanku, gramatiku, velký modrý notes a zkouší. Třídou zahlaholí překlady řeči Ciceronových. Některé jsou zdárné, jiné velmi prosté a nezřídka se stává, že překladatel, ohromený plamennou řečí in Catilinam, mlčí. Do překladatelských výkonů zapadají jako vhodné epizody přednášky na themata gramatická (věty důvodové, účinkové, cum coincidens, iterativum etc.). Přednášku obyčejně zahájí zkoušený žák. Stařík však brzy poznává, že žák má velmi chatrné vědomosti, proto mu nejdříve pomáhá, ale když vidí, že řečník jen papouškuje po něm, okřikne ho »I mlč raději!« Nato sejme cvikr s nosu a pustí se do podrobné přednášky o příslušné partii. Když je u konce, přihlásí se žák z první lavice, že prý tomu dobře nerozumí. »Inu Bože, hochu, tedy v první lavici sedíte a ještě vám to není jasné.« Ale začíná znovu ještě podrobněji. »Nu, teď už tomu snad rozumíte?« — »Ano, ano,« kýve radostně žák.

Nemile nás vyruší zvonek. »Stařík« majestátně odchází, provázen jsa výkřiky: »Pane profesore, kdy budeme opravovat?« — »Inu, budeme, budeme, až přinesu sešity,« zabručí a zmizí za dveřmi.

c) Výjimečný stav: Zcela jiný ráz však má latina, když »Stařík« řekne: »Tak, dnes vám něco nadiktuji z literatury.« Tu zaznívá třídou jen skřípot per a profesorův hlas odhalující životy starých římských literátů, názvy i obsahy jejich děl, jichž se k velké naší lítosti velmi málo ztratilo. Vše je diktováno půvabným archaickým slohem. Zde skrovná ukázka: »Kdežto však se v této době nalezlo ještě dosti těch, kdož se všemu řeckému stavěli na odpor, nastalo naopak v době zlaté závodění po řecké vzdělanosti, a to nejen v nejvyšších třídách obyvatelstva, nýbrž i ve středních.«

Taková literární hodina je obyčejně zakončena slovy: »Hoši, seštudujte to pořádně ještě dnes! Pak se vám toho nahromadí a najednou to všechno nestrhnete.« F. P.

X.: ZROZENÍ

*Klid vane z vůně dnů,
když země rány otevře
a mizu svou v nás přeliže
jak radost šťastných snů.*

*Běh krátký řine se
jak čirý horský tok —
bystřin stříká drabokam
a mazlivý je slunce tón. —*

*Já putuji tou mlžinou
jak dítě, jako pták,
jenž, maje křídla zlomená —
svou dálku jenom vyzpívá. —*

*A vůně puklých hodin
z paprsku bolu stkaná
se smáčí v hořkosti
a kojí příští rána.*

Karel Filip: Kosatce

Mata: VZPOMÍNKY

*Vzpomínky — struny nekonečna, napjaté na barfě dnů,
Vzpomínky — kaskády jisker věčna, tvůrčové čarovných snů
Vzpomínky — melodie neznámých světů, jež jako fontána
tryskáte ze hlubin,
opojnou vůni dýchám vašich květů a v nekonečno zřím. *
*Vzpomínky — šípy minulosti, když život balí se v bolu stín
když smutek se jen v duši hostí, palčivý dotek váš ucítím.
Vzpomínky — atomy smutného žití
přeludy letních dnů ...*
*Vzpomínky — ssutiny obrovských světů, úlomky katedrál
Na oltář vašeho zapomenutí svůj život pokládám.*

Jugoslavie — místo letošního kongresu Pax Romana

Je to letos po prvé, kdy kongres Pax Romany bude se konati v bratrské Jugoslavii. Přípravu jeho převzalo ústředí katolických studentů slovinských »Slovenska Dijaška Zveza« v Lublani. Naskytá se našim studentům velmi vhodná příležitost, aby hojným počtem na tomto kongresu dokázali slovanským katolickým kolegům upřímnou lásku a trvalé přátelství, které my všichni chováme k bratrské Jugoslavii. Naše styky, které máme s jižními bratry, nejsou ještě na té výši, kde bychom si přáli. Dochází k ojedinělým pokusům o širší styk, který, bohužel, vzhledem na finanční stránku, zůstává ještě stále pozadu. Je to výměnná komise Slavia Catholica, jsou to prázdninové výměnné praxe vysokoškoláků, stálý písemný styk jednotlivých slovanských ústředí, ale vše to je málo k prohlubování nutné spolupráce a sblížení. Jaké styky měly naše studentské organizace před válkou, co dnes stěží budujeme! Je pravda, že tenkrát byla dána situace již samou strukturou státního útvaru, ale tím více dnes se musíme snažiti, žijíce všichni ve svých vlastech svobodni a jsouce vzájemně zavázáni pomocí rozšiřovati, prohlubovati a utužovati toto přátelství. A k tomu dojdeme nejlépe přímým seznáním. Jak vhodná příležitost se nám naskytá u příležitosti Pax Romany. Francouzové nejlépe dokázali své přátelství k nám, když je dokumentovali svou účastí na kongresu Pax Romana v Praze, v počtu daleko přesahujícím obvyklý rámeček účastníků jednotlivých států.

Slovinci jsou nám z jižních Slovanů jistě nejbližší, máme s nimi tolik společného v celém vývoji a jistě nás rádi uvítají. Prostá upřímnost a milé pohostinství nahradí jistě přesnou a chladnou snad etiketu zemí západních. A co krásy obsahuje ten malý kousek Jugoslavie, nejdále na západ položený. Od věčného sněhu horských jezer a strání přes úrodné nivy nádhernými přírodními scenériemi, bohatými vinicemi dostáváte se až ku břehům smavého modrého Jadranu, omývajícího břehy této krásné země a všude vás provází hlas, řeči vaší tak podobný a tak blízký a duch lidu a celého národa dýše k vám plnou upřímností a dává svoji lásku. »Dobrodošli, pozdravljani naši brati,« bude zníti a hleděti z očí každého a otevřená náruč a milé slovo na rtech bude nás vítati na každém kroku. My pak budeme míti o jeden světlý okamžik v duši více — přesvědčení, že tam dole na jihu je duše lidu a národa nám tak blízká, že tam je duše — naše ... 17. kongres Pax Romana bude se konati ve dnech 24.—29. srpna v Jugoslavii na Bledu. Ubytování všech kongresistů bude v Parkhotelu. Ústředním tématem kongresu je: »Katolický student tváří k problému komunistickému,« a jako druhé téma je navrženo: »Pomocná akce španělským katolickým studentům.« V podrobných referátech budou obě témata probrána. Během kongresu bude zájezd do poutního místa slovinských Alp — Brezje. Slavnostní zakončení kongresu bude v Lublani v neděli 28. srpna, kam odjedou všichni kongresisté. 29. srpen je pak vyhrazen pro zájezd do Záhřebu. Poplatek za celý kongres činí 68 šv. franků, t. j. 420 Kč. Při větší účasti z řad našich studentů by byl uskutečněn zájezd k moři, resp. horské tury v Alpách nebo obojí, a to pravděpodobně před kongresem.

Hodan

T E X T Y

Tajemství hudby

Do hudby se míchá kdekdo. Filozofové ohledávají prohlubeň váhavým nořidlem vyšetřující látku tak dlouho, dokud nedá odpověď, kterou předem chtěli nalézt. Učení technické na kusy rozkrajují symfonie a sonáty až do posledního vzdechu a s nožem v ruce se snaží vyrvati křehkým melodickým tajemství genia. Myslitelé, kteří nejsou hudebníky, pronášejí svá mínění; hudebníci, kteří nemyslí vůbec, říkají si své. Tolikými rozpory znepokojen naslouchá nezaujatý posluchač, aby »pochoopil«. Slovem, každý rozumuje a nikdo se nesnaží poslouchati. A uprostřed toho všeho — jaké štěstí! — skladatelé skládají dále s čelem v mlze legendy a hudba jde svou cestou jakžtakž.

Georges Bernard, *Autour du mystère musical*. Études, 5 mars 1938, Nro 5, p. 636-7.

Duše a duch

Mrtvá duše jest rozpor v sobě samém. Kde jest duše, jest život, to jest její bytnost. Kde jest duch, jest poznání; to jest jeho bytnost a duch předpokládá ono bytí a onen řád, jež nazýváme »životem«. Duch jest vyšší řád živého. Duch sám jest život. Nic mrtvého nemůže míti dar poznání, nýbrž jen živé. Rozdíl mezi duší zvířecí a duší lidskou jest duch, jenž jest jakostně vyšším *ž i v o t e m*. Jednotu lidské duše musíme bráti vážně; nemůžeme v člověku reálně oddělovat duši tělovou od duše duchové, ale můžeme obojí reálně rozlišovati. Tato reálná jednota má důsledky, z nichž nejdůležitější je ten, že celý *duševní* život člověka a jeho projevy, i tam, kde jsou zdánlivě totožny s projevy živočišnými, jsou již v kořenu jinak podmíněny než duševní projevy živočišné, totiž jsou podmíněny duchem, jehož prvotní bytností jest poznání obecného, bytí jakožto bytí.

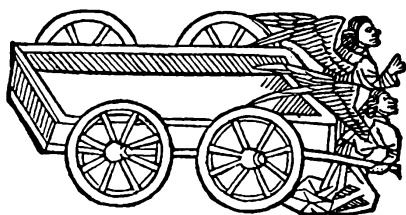
Theodor Haecker, *Der Geist des Menschen und die Wahrheit*. J. Hegner, Leipzig 1937, S. 207-8.

Osobnost a třídní společnost

Třídní společnost stojí v rozporu s nejvyšší důstojností osobnosti. V kapitalistickém řádu společenském se nehodnotí člověk podle toho, co jest, nýbrž podle toho, co má, to znamená, nehodnotí se personalisticky a nezaujímá určité postavení ve společnosti na základě svých osobních vlastností. Důstojnost člověka se při tom určuje buď na základě jeho rodového původu, na základě jeho kmenových zvláštností, tedy ne na základě jeho osobních vlastností, nebo dokonce na základě jeho majetku, jeho bohatství, tedy opět ne na základě jeho vlastností osobních. Ovšem personalistická ethika nežádá mechanickou rovnost všech osobností, vůbec ne, poněvadž taková rovnost by nebyla možná a také ne žádoucí. Osobnost znamená rozdílnost. Rovnost jest v základu záporná a prázdna idea a vyzývá k tomu, abychom brali zřetel spíše na souseda než na důstojnost a vyvýšenost člověka. Personalismus naproti tomu žádá, abychom uznávali důstojnost každé lidské bytosti a hodnotili každého člověka podle jeho důstojnosti. Osobní nerovnosti a rozdíly budou mezi lidmi vždy, ba bude nutno je zdůrazňovati ještě více než dosud, skutečnost duchovní (ne sociální) aristokracie nemůže býti odklizená a vymýcena. Nesmějí se však udržovati nerovnosti třídní, jež brzdí a srážejí svobodný rozvoj osobnosti. Třídní vlastnosti může míti jen individuum jako část společnosti: může býti šlechticem, měšťanem, sedlákem, proletářem. Osobnost však jest bytost duchovní, není součástí společnosti a nemůže tudíž míti třídní vlastnosti.

Nicolai Berdiaeff, *Die menschliche Persönlichkeit und die überpersönlichen Werte*. Bermann-Fischer, Wien 1937. S. 42—3.

KULTURA

Tajemství lži.

Slyšíme často i vidíme, že lidé mnoho čtou. V tramvaji na př. drží při delší jízdě každý druhý knížku, sešit románu nebo obrázkového časopisu, a co chvíli máte příležitost zaslechnout, jak žena nebo muž z lidu — a často i člověk vzezření úřednického — říká svému sousedovi: »Já hrozně rád čtu; sotva mám chvíli volnou, už jsem v tom.« — Hle národ, který rád čte, není-li to zjev poetičtější?

Četba je přece zaměstnání ducha a obraznosti, otvírá člověku svět svobody a naděje, svět, který je v těsném styku s naším všedním životem, je vybudován k jeho podobnosti, opírá se o něj, ale vyrůstá nad něj, vede nás na místa, odkud je víc vidět smysl a směr lidských událostí, tak jako lépe vidíme směr, souvislost a jednotu cest, podobu kraje, vzájemné vztahy mezi věcmi a lidské gesto uprostřed toho všeho, když se díváme s kopce do roviny. Tento svět obraznosti je výrazem přirozené touhy lidské duše, obracející se od časnosti a pomíjivosti k jsoucnu trvalému a skutečnějšímu, a ať je jeho objektivní umělecká hodnota jakákoliv, je svým původem spřízněn s nadpřirozeným rodem a posláním člověka, pramení z jeho žízně po věčnosti. Je to říše slova a slovo samo, jsouc z přibuzenství nesmírně vznešeného, má živit hlubokou potřebu, rodný hlad lidského ducha, má pronikat všechnu hmotu a všechn život světlem, které přístí z jeho přirozenosti.

Přihlédneme-li však k druhu četby, kterou hltá velká část lidí, zmocní se nás smutek. Jak klamou tito čtenáři svůj vznešený hlad, jakými lživými dějstvy zalidňují její prázdnost svého srdce a své obraznosti! Jsou to přece už často lidé, jejichž těla i duše zbrázdil život svým krutým a hlubokým písmem, lidé, kteří vědí, co je to vášeň, neřest, nebezpečí smrti —

O jednom starém omylu

Když se řekne »barokní poesie«, nedovedeme si pod tím my studenti většinou docela nic představit. Ve škole odbyli »temno« několik frázemi o době chudé na myšlenky a na tvůrčí úsilí, zmínili se nám zběžně o katolických gramaticích, o »brusičích jazyka«, a s určitým pohrdáním o protireformačních lidových brožurkách. Tak jsme si tedy zvykli, že nic jiného tehdy neexistovalo. A právě těch dvě stě let české katolické protireformace je pro nás opravdu dobou »temna«, ne však z důvodů, udávaných v běžných literárních příručkách, ale prostě proto, že jsme o ní špatně informováni a ani se o ni příliš nezajímáme.

Teprve poslední doba přinesla do »temna« pravé světlo, v němž se nám zjevila náhle jiná tvář literárního baroka, tak pomlouvaného a tak zanedbávaného.

Jaká je to tvář? Můžeme se o ni vskutku zajímat, má živý vztah k přítomnosti? — O tom, jak vypadá barokní poesie, mohli jsme se přesvědčit na přednáškovém večeru v Městské knihovně 5. března 1938, kde Albert Vyskočil v přednášce na téma »Baroko a moderní útvar české poesie« dokázal, jakou jest nespravedlivostí vytržení dvou století protireformační literatury z naší literární historie a divíme se jen, že mohla tak dlouho obstát »legenda vymyšlená vědou pozitivistickou«, zhola »smyšlené tvrzení o literárním úpadku«. Je možno, aby literární tradice byla umlčena na dvě stě let? Ne, nemůže neexistovat, »protože je živá; katolická barokní tradice si váží literatury bratrské i dědictví po předcích, baroko je styl, je řád.«

Recitované ukázky barokní poesie, legendy, písně, úryvky kázání Šteyerova byly vskutku objevem. Nepřekvapí vás jen vroucností náboženského citu, nesrazí vás jen v pokorný úděs před mučeným Kristem-Bohočlověkem, nezneklidní vás jen oblou melodii a tíhou vášnivého, zvichřeného slova — jež tak upomíná na slovní výraz Jaroslava Durycha, — ale zcela nečekaně zazní tóny metafysickými, neukojenou, protože nezemskou touhou, rozporem mezi živým, rozkvetlým světem a zmarem a nicotou, melancholií pozemských poutníků. Jsou to tóny, které kupodivu živě připomínají Máchu, nebo se zase ozvou zcela podobně na př. z mnohých veršů Františka Lazeckého. Mají tedy hluboký vztah k české poezii zcela moderní, »baroko je dosud činnou složkou našeho dějství, nevyšlo dosud z platnosti barokní, jiskra doutná i dnes, protože nový řád dosud nenastal«, jak řekl Albert Vyskočil.

Jak dlouho bude ještě trvat, než záblesk tonoto světla vrženého do »temna« zasáhne i hustě usazený prach na našich literárních příručkách a učebnicích? Kolik kapitol české literatury a historie vyžaduje takové důkladné revise a nového kritického ocenění?

D. Malá.

Z pedagogiky maršála Focha

Třebas má pro člověka nesmírnou cenu inteligence, přece udává jeho skutečnou mravní hodnotu a určuje skvělost jeho charakteru vůle.

Síla vůle znamená sílu člověka, znamená úspěch člověka, znamená charakter člověka.

Vůle — tot člověk!

Jen co je z vůle, je ctí nebo hanbou člověka. Co se vymyká jejímu vlivu, je prostě hany a nezaslouží úcty...

Foch cenil přirozené vlohy, vážil si vědy, ale nade vše stavěl vůli. Myšlenku o prvenství vůle nad rozumem v praktickém životě vyjadřoval tak silně, že se nehrozil ani paradoxu.

»Ptáte se na vlohy? Vlohy neexistují. Existuje jen »zuřivá práce«. Máte vlohy, záliby, obratnost? Co to vše znamená? Věříte v přirozené dary? Nevěřte. Jen to má cenu, když člověk pracuje, když se vrhne do práce. Dokonce i pro umělce. Ti, které znám, jsou velicí pracovníci. Znají dokonale svůj obor. Studují. Vrhají se do díla. Nespoléhejte na přirozené vlohy. Pracujte! Nemá-li člověk vědomostí, naučí se, pracuje, vytříbí se. Člověk dosáhne úspěchu jen svou hodnotou. (Rouzic, Le mar. Foch 8.)

Jeho slovo neznámá, že podceňoval přirozené nadání, nýbrž že odsuzoval lenost a sebevědomí, jež s ním bývají spojeny.

»Rozhodně je třeba mít inteligenci. Ale především je třeba vůle. Vůle pevné, která se nerozptyluje. Vše je v tomto úkonu: Chtít! Jakmile chceme, pak chápeme a můžeme. Dokonce i s prostřední inteligencí, upoutá-li kdo svou vůli na přesný cíl a vytrvá v napětí ducha, jistě dojde cíle. Chopte se nějaké myšlenky, upřete na ni zrak jako na polární hvězdu a krácejte s očima obrácenými k ní. Dojdete úspěchu jen prací silnou a dobře rozdělenou.« (Rouzic 13.)

Sám ukazoval od mládí, jak rozumí síle vůle. Nebyl zázračným dítětem, ale zázračně se nutil do práce. Uměl chtít a uměl si poručiti. Nikdy mu nebylo příliš pozdě začít se učit potřebnému.

Z chystané knihy »Maršál Foch«. (Cena asi Kč 18.—.)

Dr. St. Špůrek, Obořiště p. Dobříš.

Sport

Tělověda doporučuje sport v jisté mezi: pokud není závodem. Cokoli se přepíná, ztrácí řadu schopností. Že však mládež dovede začasté i přemíru své lenosti obětovati sportu, při čemž překračuje hranice rozumného vypětí, jest důkazem určitého psychologického momentu, jež nelze přehlížet. Musíme vyloupnout jádro, jež vede k přemíře, k jakémusi neuvědomělému obětování. Není jím radost z pohybu, rozkoš z pohybu, protože ty pomíjejí s nasycením této touhy. Hle, mladý člověk, zcela lhostejný k mnoha jiným svým povinnostem, si ukládá krutou povinnost do úpadu trénovat, běhaje 20 kol po závodní dráze. Dovede obětovat poslední haléř, aby si koupil tretry na sprint a skok. Nelituje času, odřekne schůzku, aby trénoval. Je tu tedy nesmírná touha docílit úspěchu a překonati téměř sama sebe. Tato touha, jistě všeobecná a lidsky přirozená, znamená snad, že člověk z nítra puzen, vně si chce osvědčiti svou cenu. Bojí se, aby nebyl hrou stínu. Ví lépe, že je, vědí-li to jiní. Ta touha, rozšířiti se mimo sebe a dosáhnouti nad sebe, nachází ve sportu jako v módním objektu jakýsi »cíl«.

Člověk — nelze to popřít — usiluje o své uskutečnění. Člověk chce přerůst sama sebe; spokojí-li se se sebou, jak jest, utíká z boje. Člověk chce najíti a osvojiti si sílu růstu. V lásce ke sportu, v touze po rekordu, a krajním výkonu je to na nejvyšší patrné. Avšak u vrcholného výkonu přestávají další představy o významu veškeré sportovcovy usměrněné činnosti, ta činnost se v té chvíli stává nesmyslnou. Touha, kterou má uspokojovat, nemůže být nesmyslná, je jen nesmyslné, co pro ni bylo zvoleno. Volí se sport.

jak je možné, že tito lidé, obtíženi zkušenostmi, nepozorují, jak jim falšují život tyto laciné romány na pokračování, jaké jsou to řídké břečky bez chuti a bez ohně, jak se v nich po sté a po tisíci opakují táž »dějová« schemata, tytéž situace, tytéž figury bez hutnosti, bez vnitřního prostoru a objemu, bez jakéhokoliv živoucího kvasu! Jak se mohou spokojovat takovým brakem duše, utkané z nesmrtelné látky!

Vidáme ohromení, že se čtenáři opravdu vzrušují takovými příběhy, čekají dychtivě na jejich pokračování, dávají se pohnout k slzám líčenými city, jejichž sídlo je nevím kde, ale přece ne, probůh, v srdci! V čem vězí záhada této ohromující lži?

Musíme mít chťej nechtěj za to, že většina lidí — i těch, kteří »mnoho zkusili« — prochází životem roztržitě a nevědomky, že ony vrásky, kterými jsou poznamenány jejich tváře, jsou něčím docela vnějším, že jejich duše se ani neprobudila z dřimoty. Většina lidí jsou velké a nestvůrné děti, které nejenom že nechápou smyslu tragické hry, rozvíjející se před jejich očima, ale ani se jí necítí škrábnuti. — Jak bychom si jinak vyložili, že dovedou takto ošidit onu tajemnou potřebu dráhé a úplnější skutečnosti, o které jsme se zmínili na začátku? Jak bychom si to jinak vyložili, ne-li snad ještě podivuhodnou schopností sebeklamu, vnitřní lenosti a pohodlím, které uhýbá ostnu, které nechce vidět dvě protilehlé pronasti lidského srdce a raději se vzdá všeho, co mu připomíná jeho královský úděl?

Jan Čep v »Obnově«, 1938-9.

F. Krása:

Strom cedrový.

Slavný učitel izraelský Hillel vyšel si kdysi v podvečer se svými žáky do údolí Josafat. Stanul u potoka Cedron, který, údolím protékaje, odděloval město Jerusalema od hory Olivetské. Učitel pozoroval krajinu vůkol a jak měl v obyčeji, při každém téměř kroku, hledaje podobenství v přírodě, poučoval své žáky. Vtom náhle zavanul prudký vítr, až to v korunách stromů zašumělo. Rákos u břehů potoka se ohýbal na všechny strany a jeho šelest bylo slyšeti všude. Hillel, ukazuje na vodní třtinu, děl ke svým posluchačům: »Zde vizte obraz nestálého, vrtkavého člověka. Kloní se na všechny strany, jde po přízni lidské a shýbá se tam, odkud mu kyne prospěch. Ale muž pevný

a nepoddajný je jako strom cedrový. Odolá vábení a lákání mocných, nevyhledává přízně, ani pohodlí. Stojí pevně na půdě práva a pravdy; možno ho usmrtni, ale nemožno ho učiniti tovaryšem zlých a schvalovatelem nepravostí.»

Dr. Brait:

Duch katolický.

A konečně duch katolický je duchem živým, který nepřisáhá na staré formy, který neodsuzuje nové jen proto, že to tu ještě nebylo. Duch katolický ví, že musí býti vývoj ve vnějším v Církvi v jejím vyjádření i v její formě bohoslužebné, protože mění se vnější, jimž víra i bohoslužba se vyjadřují. Proto pro katolíka nekončí vývoj těchto větších věcí ani dobou apoštolskou ani čtvrtým stoletím. Nebyl by jinak katolickým, obecným, pro všechny doby a formy!

»Na hlubinu«, 38-III.

To nepochopitelné, co se skrývá za imaginární cenou sportovního závodního výkonu, činí ze sportu jakési »náboženství«. Božstvo sportu se zmocňuje člověka celého a žádá si od něho obětí: obětí velmi značných, a rozumným lidem je stěží pochopitelné, že přání tohoto božstva jsou přesně plněna. Je třeba postů, absolutní abstinence, příšerné diety, úsilí, napětí, peněz, času. Pro nic jiného na světě by mnozí lidé ani polovinu toho všeho neobětováli.

Avšak musím uvést ještě jedno rozlišení: mezi závodním sportem a hrou, i když závodní. Zde vystupují velmi rozličné psychologické momenty, zcela jiného a přijatelnějšího rázu: Vezměme si na příklad football. Zde se uplatňuje motiv umělecký a motiv dramatického napětí s elementárním konfliktem spravedlnosti. Tyto dva motivy se projevují aktivně u 22 hráčů — pokud jde o kopanou — pasivně u diváků. Krásu hry lze opravdu esteticky posuzovat a ta dynamická, živá krása opravdu působí. A poněvadž hra není nesmyslná, nýbrž má dvojpolový účel, nabývá dramatického napětí, které se různě stupňuje. Šťěstí ve hře a zásahy soudce ožívají struny spravedlnosti v srdcích diváků i hráčů.

Nuže: Sport má svou hodnotu a smysl, když umožňuje radost z pohybu, čímž odpovídá zdravě na potřebu těla lidského a rozvíjí jeho dispoziční, a když umožňuje radost a potěšení z krásy hry a z jejího dynamismu. Působí zhoubně, pokládá-li se za nejdůležitější věc na světě, za cíl, ne za prostředek.

Bedřich Půža

N O V É K N I H Y

Vilém Bitnar: »Jan z Jenštejna«. Olomouc 1938, Vi-
tězové r. V. čís. 2. — Velké postavě českého biskupa
Jenštejna se dostalo zaslouženého zhodnocení z po-
volaného pera Viléma Bitnara. Autor sám výstižně
podává duchovní velikost Jenštejna, který se nám jeví
jako strohý asketa, dospívající však k vrcholům mys-
tického života. Tento životopis ukazuje celé bohatství
hluboké duše Jenštejnovy. Bitnar také zhodnocuje lite-
rární odkaz Jenštejnův. Syté líčení života tohoto
slavného českého biskupa, propletené ukázkami jeho
literární tvorby, dodává tomuto svazku velké ceny,
takže patří mezi nejzdařilejší.

»Školy duchovního života«. Uspořádal R. M. Dacík O.
P., přispěli M. Klement OSB., J. Urban OFM., R.
Dacík OP., S. Brait OP., J. Ovečka SJ., S. Špůrek
CSsR. Vydala Dominikánská edice Krystal, Olomouc,
cena 11.50 Kč. — Podobné knihy jsme u nás neměli.
To je první myšlenka, která nám napadne, prolis-
tujeme-li tuto sbírku studií o duchu jednotlivých směrů
asketického a mystického snažení v katolické církvi.
Členové různých řádů, tvořících zvláštní školy du-
chovního života, sešli se tu, aby ukázali, v čem spočí-
vají základní rysy duchovního života, jak je chápe je-
jich řehol. družina ve své staleté tradici. Pročítáme-li
jednotlivé články této knížky, žasneme nad krásou růz-
nosti v jednotě: jedna a táž víra a láska Kristova evan-
gelia nabývá v dějinách svatosti různého výrazu, a pro-
to jednoho přitahuje to, jiného ono praktické vyjádře-
ní Kristova učení o jeho pronásledování s křížem na
ramenou. I když všichni světci katol. vycházeli z jedné
víry a z jedné lásky ke Kristu, dovedli mnozí z nich
dát svému poměru k Bohu zcela osobitý ráz, který
volal po následování. »Školy duchovního života« uka-
zují, jaké směry vytvořila křesťanská svatost od svatosti
Benediktovy až po novější proudy v době sv. Alfonse.
A přehled hlavních škol duchovního života ukáže i
i nám, kde je naše místo.

Objemný román **Fr. B. Vaňka »Na krásné samotě«**

(stran 374, vyšlo u E. Šprongla v Pelhřimově 1938)
je milým překvapením pro všechny, kdož kdy pobýli
nějaký čas na Křemešnicku, poutním místě a nejvyšším
kopci Českomoravské vysočiny v Čechách. Mezi řádky
a mezi pestrými historkami, které živě líčí veselé
i smutné životní osudy dobrého křemešnického učitele
Zahálky a oblíbeného faráře Vlčka a které jsou líbivým
a svěžím čtením pro široké lidové vrstvy čtenářů, pro-
bleskuje tu vskutku věrná podoba křemešnické samoty,
píseň lesů a zapadlých vesniček, život prostých, upřím-
ných lidí, jejich tradiční obyčeje i pověsti, které si
vypravují, studánky i lesní křížová cesta, poutní kostel
Nejsvětější Trojice a jeho oltář s velkým zlaceným
srdcem, tiché ambity a celý kraj kolem, chudý, ale
plný podivné krásy, jak jej obdivuje každý, kdo se
nad ním zamyslí na vyhlídce se »Skalky« a jak je
zachycen na milých kresbách Vl. Urbánka, které idylu
doprovázejí.

—dm—

»Žeň«. Sborník prací ze stát. čsl. reálného gymnasia
ve Strážnici. Únor 1938. Vydala Studentská čítárna
ve Strážnici. Stran 40. — Úkol, který si vytkla Stu-
dentská čítárna — dokázati těm, kteří nevěří v mla-
dou generaci, že studenti žijí, pracují a zajímají se
o kulturu ducha i těla — zdá se být tímto sborníkem
naplněn dobře. Svěží práce asi třinácti autorů (včetně
grafiků) vymanily se většinou z formátu školních
komposic. (Zejména Drozdova prosa Mladý růst svým
subtilním steskem, tak dobře vysvěleným ze sentimen-
tality.) Sborník v neposlední řadě je svědeckým o-
tom, že středoškolský život má dobrou úroveň (jestliže
ne lepší) nejen v hlavních, anebo větších městech.
Rovněž dokumentuje, jak strážniční studenti pilně sle-
dují vedle moderní, zejména české literatury, i pohyb
ostatních složek současného kulturního dění.

Jaromír Čada: »Jednadvacet let«. Poesie. Prósa. Vy-
dáno vlastním nákladem v Praze 1938. Stran 65. Cena
9 Kč. — Formulí, která zažehnává mladé smutky
mocí prvních lásek, udali již někteří básníci pováleč-

ných let. Čadova sbírka leckde vbočuje do směru daného tímto vzorcem, avšak autor sám motivuje svou knížku ve vstupní básni: »Dnes nechci píseň věčnou pět« aniž »slyšet chvály slova«. Ve verších zazní někde až erbenovsky balladický tón (Blázen), ale doznívá brzy, přezpíván optimismem čteným v dívčích očích. I prosu prostupuje toto zjišťování radosti, třebaže větším dílem zaměstnává Čadu popis zrakového vjemu. Ovšem, nechybí ani vážnějšího zamyšlení, není to však hrozba životní negace, nebo tragiky, co způsobuje občasný pohled na smrt. Ale i v takovém hledisku může tkvět ono aktivum, které dává prvotinám právo na život.

Igino Giordani: »Znamení odporu«. Vydal Ladislav Kuncíř v Praze, stran 360, cena 45 Kč. — Po Giovani Papinim a Domenicu Giuliottim dostává se k nám zásluhou Jana Brechensbauera třetí Ital, který vidí v katolické církvi znamení odporu proti všem falešným hodnotám, zmatkům a nesmyslnostem dnešní doby. Je ovšem určitý rozdíl mezi výbušností Papiniho a Giuliottiho, těchto »chrlíčů katedrály, vrhajících vody nebes na dobré i na zlé,« abychom se vyjádřili slovy, užitymi kdysi o jejich francouzském mistru Léonu Bloyovi, a mezi tímto trpělivým apologetou, který tak podivuhodně mírným a při tom výmluvným způsobem — vášnivost k pravdě je u všech tří Italů stejná — dovede dávat odpovědi na otázky, které se kolem devatenáctisetleté existence církve nakupily, ať už to je pád římského imperia nebo násilnosti německého režimu, staletá otázka protikladu západu a východu nebo papežský primát a křesťanská univerzalita. Kniha k výbroji moderního křesťana svrchovaně potřebná.

Jan Čep: »Modrá a zlatá.« Stran 190, v Melantrichově laciné knihovně, 5 Kč. — Nová kniha jednoho z našich nejlepších prozaiků obsahuje mimo dvě mistrovsky sevřené povídky »Ponocný« a »Zatopená ves« životní příběh legačního úředníka ve Španělsku, Jiljího Klena, jenž se vrací z rozstříleného Madridu, provázen vzpomínkou na někdejší lásku, aby si v klidu domova »dal své věci do pořádku«, vyrovnal se s životem a připravil své kroky pro věčnost. To ovšem neznamená pohodlné zápecnictví pensisty — vyrovnat se s tím vším, to znamená žít celý svůj život znovu, obnovovat v sobě celý jeho tragický svár, zvyšovaný ještě vědomím křesťanského bratrství, jež mu velí zápasiti o duše svých bratří, žijících v jeho blízkosti v temnotách života beze smyslu, zápasiti o ně právě tak, jako zápasí o osud svého národa jeho přátelé ve španělské armádě — a být při tom sužován novým pokusem vlastní žádosti. Pod zdánlivým klidem Čepova jemného a lahodného vyprávění skrývá se tu vlastně obrovské a tragické drama, tím vzrušenější, že nejde o drama vnějšího života, ale o drama duše, jež musí shořet, než dojde klidu. Knihu, kterou musíte číst již proto, že vám pomůže vyrovnati se s osobními problémy každého z vás.

Jaroslav Durych: »Masopust.« Stran 190, v Melantrichově laciné knihovně, 5 Kč. — Durychův nový historický román je příběhem dvou mileneckých dvojic, které v rámci barvitého a mohutného historického obrazu vpádu Pasovských do Prahy na konci masopustu 1611 prožívají intimní osud svých srdcí. Historický román u Durycha mění se tak v milostný příběh, který teprve dává smysl lidskému bloudění v určitém století. Zbloudilí srdcem jsou nejmilejší Durychovy postavy, které v sobě nesou vykoupení nejen národu, ale i sobě. Ne války, bitvy, vnější události, spletené kolem panovníků, šlechticů nebo sedláků, ale vnitřní zápasy lidí oněch dob, kteří prožívali krvavé příhody, ale kteří milovali, trpěli, mstili se a bojovali každý na svém malém úseku právě tak, jako každý z nás v dneš-

ní době — to vlastně tvoří skutečné dějiny. Durychovo líčení klade ovšem velké požadavky na čtenáře. Nechce je oblužovat krásným líčením minulosti, nýbrž touží vyvolat ovzduší doby, aby se chutnala její krev. Je nutno ji číst v největším soustředění, v tichu a samotě. Ale tomu, kdo dovede toto víno pít, připraví požitek mnohý.

Konstantin Čulen: »Pittsburghská dohoda.« Vydal »Slovák« v Bratislavě, stran 460, cena 40 Kč. — Je to velmi podrobné a obsáhlé (četné obrazové přílohy) vyličení odboje, vlastně spíše pomocné akce Slováků a Čechů v Americe za světové války. Středem celé rozpravy je Pittsburghská dohoda, tedy smlouva mezi americkými Čechy a Slováky o upravení poměrů v novém československém státě, v němž se Slovákům zaručuje vlastní sněm, administrativa a soudy a slovenštině úřední platnost ve škole, v úřadech a vůbec ve veřejném životě. Dohoda, datovaná 30. květnem 1918, je podepsána mnohými významnými činiteli; jmenuje jen z Čechů prof. Masaryka a dr. Perglera, z amerických katolíků Hynka Dostála a P. Oldřicha Zlámalu. Nakolik Čulenova kniha vystihuje věrně poměry a vývoj, nemůžeme přesně stanovit; ale myslím, že bude čtena bez užitku, neuvědomíme-li si z ní všichni, Slováci i Češi, jak jsou odporné a nechutné a samozřejmě i svrchovaně nebezpečné všechny ty naše spory, třenice, vzájemná nedůvěra a kočkování — a nepohne-li nás k nápravě těchto věcí.

Jaroslav Kolman Cassius: »Praha a jiné verše.« Vydal Fr. Borový, Praha, stran 55, cena 15 Kč. — Je to nové vydání jedné ze starších sbírek autora »Ovčína«, básníka, jemuž se teprve nedávno dostalo plného ocenění v naší moderní lyrice. Většina básní této knihy je inspirována válkou nebo vzpomínkami na ni — odtud snad onen mužný, pevný, sevřený výraz a tón, jenž není u Cassia bez původu. Jak jsem snad již napsal při jeho »Lyrických dramatech«, rozpětí Cassiovy veršů není veliké a jeho možnosti nejsou neomezené — ale to, co má, je skutečně jeho, jde to z jeho bytosti, je nad tím opravdovým a svrchovaným pánem. Sbíрка veršů, kterou přečtete s chutí právě pro její pádnost a určitost v době, kdy cit se dávno zvrhl v rozplizlost a jalovou sentimentalitu.

Alexandra Rachmanová: »Studenti, láska, Čeka a smrt.« Vydal »Vyšehrad«, Praha, stran 332, brož. 28 Kč. — Román-deník A. Rachmanové, čerpaný z bolestných zkušeností autorčiných, je významným dokumentem pro poznání všeho toho živelného dění, které se rozpoutalo v Rusku před dvaceti lety a novými a novými otřesy doznívá ještě do naší přítomnosti. Je to příběh ruské inteligentní dívky, zažívající všechny ony tragické události v letech dospívání, kdy cítí všechno svými probudilými smysly dvojnásob ostře a drásavě. Před našima užaslýma očima jde Rusko z konce války, Rusko idyllické, Rusko zmítané revolučními křečemi a Rusko, propadlé rozvratu a krvácející bratrovraždami boji občanské války. Z rodného města, v němž žila své mládí, plné neurčitých snů o štěstí a velikosti, ale též prvních hrozivých otřesů společenských, vede nás hrdinka cestou ruských uprchlíků před hrůzami revoluce do Sibiře. Všude je to stejný obraz bídy, hrůz, nedostatku a urputného zápasu o zachování holého života. Obraz doby, v níž vražda stíhá vraždu, poprava popravu, kdy bují udavačství a sabotáž, kdy nikdo není jist svým životem, obraz nejhroznější bídy tělesné i duševní, do níž upadl veliký národ ruský. Strhující dílo Alexandry Rachmanové našlo statisíce čtenářů ve všech zemích. Nepochybujeme, že je najde i u nás.

Karel Čapek: »Matka.« Drama. Vydal Fr. Borový, stran 115, cena 15 Kč. — Hra, k níž podle autorova přiznání vtip dala Olga a obratnost Karel — a obojího

je tam tedy málo. Plán hry je snad znám: Matka, která ztrácí za různých okolností čtyři syny, bojí se úzkostlivě o pátého — ale posílá i toho do války, když uslyší z radia, že kdesi (ve Španělsku) jsou vražděny děti. Jinak chce tedy toto drama vystihnout zmatky a vášně dnešní doby a ukázat na jejich nemsmyslnost. Při snaze autorově, uvést pokud možno všechny věci do jedné, střední nebo spíše prostřední roviny, primitivních prostředcích (pražský pepický žargon, kterého používají mrtví, špacírující po jevišti, je dokladem autorova smyslu pro demokratickou nehrdinskost civilistů, zatím co některé afektované momenty, zřejmě vypočítané na sentimentalitu pražských paniček, byly patrně odkoukány od venkovských šmír z konce minulého století nebo vyčteny z lidové četby kalendářové) a konečně při stranickosti, s níž se autor postavil na stranu španělských rudochů — stává se z dramatu spíše fraška, která ostatně výborně baví pražské snoby.

— **»K obraně vlasti.«** Vydalo SKM, Praha II., Vyšehradská třída 26, stran 87, cena Kč 4.50. — Sdružení katolické mládeže vydalo tuto knížku jako teoretickou a ideovou příručku pro výchovu k brannosti ve svých spolcích. Sborníček obsahuje náboženské stanovisko k výchově k brannosti od dr. Franta Kruse S. J., významnou stať od dr. Václava Ryneše o historických předpokladech národní brannosti, dvě úvahy rázu politického, totiž dr. Alfreda Fuchse »Hlavní směrnice naší zahraniční politiky« a dr. Jos. Doležala »Mezinárodní postavení Československa«, dále článek por. Václava Šachla se směrnicemi branné výchovy pro katolickou mládež, dr. J. O. Martinovského článek o branné výchově pomocí skautingu a konečně čl. zákon o branné výchově. Příručka bude jistě dobrým pomocníkem pro pěstování branné výchovy v katolických spolcích.

»Antonín Slaviček.« Vydal Melantrich, Praha, ve sbírce dobrého umění »Prameny« jako 21. svazek. (44 reprodukcí, z nichž 1 barevná, úvod Vincence Beneše, cena 19 Kč.) — Vincenc Beneš nám ukazuje A. Slavička jako prudkého, vášnivého malíře, který se poctivě a často velmi těžce pere se svým dílem, jako malíře, hledajícího svůj styl, k němuž se dopracuje samostatně a teprve potom se jde podívat, jak pracují druzí, hlavně ti v Paříži, od nichž si přinesl veselejší barvy, ale od nichž se přece jen velmi lišil svým sil-

ným prostorovým cítěním a monumentalitou. Líčí zde celý Slavičkův vývoj od školy prof. Mařáka, přes Kameničky, Prahu, Paříž, až po poslední jeho úsilí o malířské zvládnutí katedrály sv. Víta a snaží se, aby nám ho ukázal v celé jeho zemitosti, šířce a osobní živelnosti, kterou spatřujeme v celém jeho životě i díle.

Běla Dlouhá: »Vůdkyně.« Život a dílo Augusty Rozsypalové. Vydala Mariánská družina dám u sv. Kaješana v Praze III. 1938. Expeduje Katolická půjčovna knih v Praze II., Ostrovní 4. Stran 190. Cena 25 Kč. — Kniha je biografií Augusty Rozsypalové, vynikající učitelky, básničky, ceněné Zeyerem z kruhu Katolické Moderny, organizátorky katolických žen českých, předsedkyně Svazu čl. katolických spolků žen a dívek a poslankyně v prvním Národním shromáždění. Rozsypalová byla zjevem neobyčejné ušlechtilosti a ryzosti, který zaslouží, aby byl připomínán. V knize jsou sebrány také některé její klasické přednášky, které jsou výbornou pomůckou pro katolické veřejné pracovnice. Rozsypalová měla jemný postřeh pro bolesti a nebezpečí nejen své doby, ale i budoucna. Od jejích dob rány se prohloubily a nebezpečí jen vzrostla. Léky jsou dnes jako tehdy tytéž, jak je naznačila. Kniha Běly Dlouhé vrocím vztahem autorky k hrdince knihy důvěrně ji čtenáři přibližuje. Naše studentky by měly mít v rukou tento životopis své horlivé organizátorky a velké přítelky.

Vítězslav Horyna: »Květinky ze zlata.« Edice Reflex, Praha 1937. Expeduje autor, Praha III., Vítězná 18. Stran 78. Cena 9 Kč. — Ve velmi sličné úpravě vydal V. Horyna řadu básní i próz, věnovaných kultu svaté Terezie Ježíškovy. Čtenářům této světi se jistě zavděčil. Je to půvabné čtení, v němž se mísí skutečnost i sen, a v průmětech lidských našich zápasů a bolesti se zvedá gloriola té, která se dala Ježíškovi celá a bez výhrady.

Smolka: »40.000 proti Arktidě.« Vyšlo u Čsl. grafické unie, stran 304, 32 příloh a 2 mapy, cena 40 Kč, váz. 50 Kč. — Pronikání na sever za společného úsilí techniky a vědy, vznik polárních měst, důkazy badatelské práce v této polární ruské zemi, jsou předmětem knihy. S velkým obdivem, na mnohých místech až příliš tendenčně, vyslovuje se autor o vykonané zde práci sovětského Ruska a naznačuje plány blízké i vzdálené budoucnosti. — n

D O P I S Y

Jací jsou...?

Situace mladého polského člověka je nezvykle silně odvislá od dnešního postavení polského národa. Jeho obraz vysvitá po každé skresleně z neznalosti zásadních příčin a z velmi kusé informovanosti o čiré pravdě a skutečnosti. Když tedy tomu tak jest a není možno příliš věřit ve změny k lepšímu, není třeba tvořit ihned unáhlené závěry.

V zásadě dlužno připomenouti dnešní neúplnou vykryštalizovanost ideovou a názorovou v celém světě, jež v neposlední řadě přispívá k udržování v zmatené nejistotě mladého člověka. V polském případě je i tento srozumitelný fakt zesílen nevyjasněným poměrem státu k vnějšímu světu — a hlavně — vnitřním složením a organizační státní.

Mladí Čechoslováci stěží dovedou pochopiti skutečný význam naší demokracie v tomto smyslu. Kolik problémů — u nás již dávno vyřešených — čeká a přivádí z rovnováhy mladého Poláka?

Na příklad: otázka vnitřního života, vědomí vlast-

ních schopností a sociální příslušnosti.

Už pouhým zrozením je dán celý život a jeho společenské postavení; jsou zformulovány vnitřní projevy a dítě přivýká poněmáhle »osudovému předurčení« svého běhu životního.

Uvažuje-li později jinak, je obvykle záhy bez odvahy odporovati podmínkám aristokratického systému státního a provést svou myšlenku. Často se u nás žehrá na obtíže realizace myšlenek — o Polsku možno jen resignovaně mávnouti rukou.

Nebylo by spravedlivé nevyzvednouti jednu kladnou skutečnost této nesamostatnosti mladého člověka. Je to smíření se s životním údělem a z toho plynoucí spokojenost.

Jak zvláště zní — proti ambicím volaným do světa — slova mladého sedláka: »Ten kousek půdy mně stačí k obživě, když tatínek se tu uživil s celou rodinou.« — Anebo tázavý úsměv dělníka: »To už můj praděd, dědeček i otec byli zedníci — proč já bych neměl být?«

To jest nefalšovaný projev ducha mladého člověka, zbaveného mlhavých představ — často ilusorních — možností životních.

Se sociálním umístěním souvisí politická orientace, která je nezřídka výslednicí shluku náhod-

ných prvků. Nejmarkantnější se jeví u studentstva, jež vstupem na universitu či jinou vysokou školu pokládá za stavovskou povinnost bezmyšlenkovitě uskutečňovati bezhlavá hesla, z nichž nyní je v módě: »Bojkotuj žida!«

O politickou výchovu mládeže je postaráno různými organisacemi, jež zdůrazňují svoji opodstatněnou existenci a důležitost pro zdárný vývoj polských věcí.

Pravý smysl politiky mladý člověk stěží pochopí, chybí mu bezprostřední příklad a aplikace hlásaných ideí.

Po prvních odvážných pokusech nastává ponejvíce zlom v každém člověku a stále slabnoucí snaha účinně reagovati. Nastává pasivnost, pravidelný zjev napravo směřujících režimů.

Pasivita se projevuje nezájmem na další tvořivé práci a často sklenkou kořalky v mužských rukou a cigaretou v ženských ústech.

Tvrdívá se přecasto a jistě po právu, že budoucnost každého národa je závislá na hodnotě a jakosti jeho mládeže.

Boj o polský zítřek bojují starí z přesvědčení, nejvíce ze zájmů, ať jakýchkoliv — jako všude.

Mladý člověk se naučil opakovati jejich projevy — tu a tam se pozastaví — ale při uvážení neshledává vlastní osamocení podléhá dál.

Takoví jsou, protože takoví mají býti.

Mlčení je nejlepším řešením při dnešním stavu věcí. Leč vývoj situace dává tušiti příznivý obrat — sklon k demokracii, který, jak napovídá poslední sběh událostí, změní trpnou posici mladých polských lidí.

D. Gawrecki.

Pláč u mikrofonu

Slzy skutečného muže jsou vzácné jako perly. Aspoň mají být vzácné! Muž se má ovládat, proto je mužem. Rozpláče-li se klučina u zubního lékaře, řekne mu rozumná maminka: »To jsi muž?« A obvykle to pomáhá, hrdost klukovská vítězí nad fyzickou bolestí. — — — Sport — sport — zdraví — síla — odvaha — pevné nervy! — —

Dobře! Ale co řeknete tomu, rozpláče-li se sportovní hlasatel u mikrofonu dojetím nad šťastným vítězstvím?

To je přepjatost, neboť žádný sportovní zápas není tak strašně důležitý, aby vyluzoval mužům slzy! Viděl jsem již velmi mnoho mezistátních zápasů ve všech odvětvích sportu, ale nikdy jsem v mém okolí neviděl plačícího diváka. Slyšel jsem diváky posílat hráče i soudce do horoucích pekel, nebo řvát nadšením — ale slzet nikdy.

Náš sportovní hlasatel je tedy zřejmě krajně precitlivělý fanoušek. Není-li náš »mančaft« ve formě, není »ve formě« ani náš hlasatel.

Prohrává-li některé naše mužstvo — a v poslední době to není žádná vzácnost, lamentuje hlasatel v jednom kuse a těch 90 minut poslechu se stává skutečnou trýzní.

Hlasatel nesmí zapomenout, že ti, kteří nevidí, ale jen slyší, visí na jeho slově, že on vytváří náladu a dlouhé či široké obličejové úsměvy. To neustálé, přeusnuté »nejde to«, které je už příslovečné, znervosňuje. Mužský svět odchází po takovém prohraném zápase od amplionů »otráven«, ve zlostné, znervosnělé náladě a nabručen. A sport je přece zábava!

Proč by musel reporter naříkat, nestrefí-li se naši hráči do goalu? Proč si nevzít na pomoc v té »mizerii« trochu humoru? Slyšel jsem cizího reportera jednou volat: »V nebi mobilisují všechny

andělíčky-sklenáře. Proč? Ale náš útok střili stále Pánu Bohu do oken.«

Kdo neumí prohrávat s úsměvem, není sportsman. Och, nerozplýváme se nadšením nad krásnou hrou soupeře, takovými dobroději nejsme, ač objektivně vzato, bychom měli být. Musíme však býti dosti hrdí, abychom neukázali, že nás porážka strašně mrzí, a to platí v první řadě o reportéru, který nesmí podléhat tak přesprávil svému fanouštví a náladě. Neposlouchají jen Češi, ale i česky rozumějící Němci. A ti mají nesmírnou radost ze smutných tváří českých hostů v kavárnách a restauracích, kde se poslouchá přenos. »Der Ansager jammert schon wieder, die Tschechen verlieren...«

Dnes není radosti pro Čecha bydlet v tak zvaném zněmčeném území! Každá malichernost se využije k posměchu Čechům, i hlas reportera.

Nejsem proti sportovnímu rozhlasu, ale jsem pro vysílání cílevědomé a skutečně výchovné. Upřílišněné fanouštví je škodlivé, tím hůře, že je neplodné, neboť se vybíjí jen ve velehorách nadšení, či propastech zoufalství u šeptajících amplionů — a to ještě pro sport placený! Kde je z toho jaký skutečný zisk pro brannost, zdraví a sílu národa? Kolik fanatického nadšení (a velmi často smutku) vládne u mikrofonu i amplionů! Nadšení je krásná věc, ale představte si, že by ty tisíce posluchačů věnovalo jen část toho fanouštví poctivosti, lásky k bližnímu, čestnosti? Jak skvělý bychom to byli národ!

Pro amatérské sporty není nadšení. Královna všech sportů, lehká atletika, živoří asi proto, že vyžaduje poctivého cvičení, sebekázně a bezvadné životosprávy.

Náš rozhlas by nechybil, kdyby k mikrofonu soustavně povolával ony poctivé, skromné hochy — dnes namnoze akademické občany, bývalé i ještě výkonné lehké atlety, aby přednášeli mládeži o přednostech lehké atletiky. Bude-li hoch umět běhat, skákat, házet koulí, diskem a oštěpem — bude to dobře umět také s granátem, až toho bude potřeba. I do školního rozhlasu by měly býti tyto přednášky zařaděny.

Kopanou nedávám na index. Je to dobrá hra pro hochy, neboť dává možnost pěstovati kamarádství. O kopané by měl k chlapcům jedině mluvit muž, který byl svého času nejlepším a nejslušnějším hráčem Evropy: Káďa — dr. Pešek. — — — Mělo by se... mělo by se...! Ale zatím se nedělá nic. Poctivě se netrénuje v mužstvech, řády jsou pro »kočku«, Svazy jsou bez energie, vítězí »kšeft« a diplomacie! (Viz hokejový championát!)

Francie pořádá letos světový championát v kopané, pustí-li nás milostivě Bulhaři, pojedeme se tam podívat. Verdi složil hezký nápěv: Žena je vrtkavá — ale ještě vrtkavější je štěstěna či umění našich »zlatých hochů!« Ruce pozlacené mají, ale bohužel ne nožičky!

Náš rozhlas bude vysílat a náš sportovní hlasatel bude mít příležitost ukázat, že i při porážkách dovede býti »ve formě«. Reportáž o kopané je reportáž o hře, o radosti z pohybu, nejde tedy o žádné světoborné: být či nebýt — ale nanejdůležitější: bit či býti bit!

A každý školáček ví, že bývá bit na celé čáře buď v notýsku nebo i na vlastní kůži, když není pořádně připraven! V profesionálním sportu jest idealismu a poctivosti jen velmi málo; poskytuje nám zábavu, ale nemůže nám býti idolem. Est modus in rebus... studenti-fanoušci! Eda Jitzovský.

Katoličtí studenti čtou: „Na hlubinu“,

revue náboženské obrody. Řídí dr. S. M. Brait O. P. Vychází měsíčně. Cena Kč 26.—, pro studenty Kč 15.—. »Vítězové«, měsíčník životopisů světců. — Doporučujeme z nových knih olomouc. dominikánů: »Správnou cestou«. Sborník o mravouce lidských povolání. Cena Kč 19.—. Dr. P. Švach: »Dary Ducha svatého«. Cena Kč 12.—. Dr. A. Čala: »O povaze svátostných charakterů«. 16 Kč.

„Na hlubinu“, Olomouc, Slovenská 14

hádanky

Vojtěch Maňoušek, redaktor,
Svitávka u Boskovic, Morava

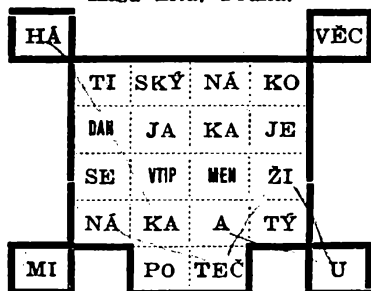
III. TURNAJ.

Deset řešitelů hádanek z č. 8. 9 a 10

bude odměněno cennými knihami.

111. Kouřek.

Kája Zita, Praha.

112. Záměna.

»Student«, H. K.

Za ni občan trestán bývá — s »a«.
hádanek se tak nazývá — s »u«.

113. Doplnovačka s tajenkou.

V. Bartoněk, Nikolčice.

- × . e . hospodářská plodina
- × . o . . ruský obraz
- × . o . jihočeské město
- × . k . . vodní rostlina
- × . v . . cizokrajný strom

114. Skryvačky přírodopisné.

J. Bednárek, Vojkovice.

U nás roste málo sosen.
Tobě líce jenom hoří!
Dlouhé čtení oko unaví.

115. Přesmyčka literární.

S. M. Karmele: »Věna«.

FERDA NESE K LOMU DARY.
(ry = ba)

116. Háčkovka.

K. Trunda, Brno.

— — nezavírej.
dávno den je bílý.
vždyť už také —
za potravou pílí.

117. Přesmyčka časová.

»Ostříž«, Raduň.

OCELOVÉ KINO.

118. Rozšiřovačka.

S. Skuhrovec, Libějovice.

souhláska
předložka
kus dřeva
čínský dělník
noční pták

119. Rebus hádankový.

J. Pohanka, N. Ves.

50 100

120. Královská procházka.

Všem hád. redaktor.

R	A	J	S	I	Š	U	D
E	M	V	P	A	R	O	V
O	R	I	Ř	J	E	D	J
D	Ě	K	É	Ž	V	Z	E

121. Rebus popisný.

A. Říha, České Budějovice.

← zvíře ze severu známé,
→ rudu pak ještě přidáme;
→ spojka zase zcela malá,
→ spolu s motou město hravě
vytvořila na Moravě.

122. Číselka záměnková.

Lok. Kyjov.

1234 noční motýl,
5234 ochrana stromu,
6234 článek koranu,
7234 namáhavá cesta.

123. Obložka.

L. Novotný, Hranice.

Zmrzlá voda v předložce a záporu.
část dne je na obzoru.

124. Vsuvka.

M. Novotná, Brno.

Chceš-li býti oholen,
do války dej hlášku jen.

125. Záhadný nápis.

J. Gabriel, Kroměříž.

POT LEKÁ BAŤU.

VÍDALI POT. L. EROS.

U MU... TO PRO VÁS. ELI!

Listárna.

»Student«. Vítám srdečně v náš kruh. Řešení dobré i příspěvky. vytrvej. — Havran. Podobně; pokus se též o příspěvky. — »Věna«. Není třeba se za jméno své stydět, hádankářství není nic špatného či opovrženého! Příspěvky dobře; další vítáno. — Bartoněk. Správné oboje, těší nás tvé uspokojení s rubrikou. — Bednárek. Vítám v dalším pokračuj. — Zita. Řešení tvoje a kolegovo očekávám. Příspěvky vzorné obsahem i úpravou! — Příspěvky ostatních v dalších číslech. — Nezapomeňte zaslat včas a všichni (i noví) řešení II. turnaje do 16. dubna. — Mnozí snad litují 11 Kč na poštovné se zásilkou řešení a příspěvků, neúčastní se ruchu pracovního v rubrice, čímž sami sobě škodí. — Řešení I. turnaje přineseme příště. — Za pozdravů všem ze srdce děkuji a přeji přátelům ? radostné svátky velikonoční.

V. Maňoušek.

A co bude **s předplatným?**

Teprve, je-li celý ročník časopisu svázán v původních deskách, stává se úplným. A proto jsme na letošní již XIX. ročník »Jitra« vydali opět vkusné desky v nové úpravě. Všechny objednávky vyřizuje administrace »Jitra«, Praha III., Strakova akademie.

Křesťanskému Španělsku

je věnováno zvláštní číslo »*Rádu*«, revue pro kulturu a život. Naleznete v něm *Františka Lazeckého* modlitbu k sv. Ignáci z Loyoly, *Jaroslava Durycha* zásadní článek o španělské občanské válce, *ukázky ze španělské poesie* od baroka po moderní dobu, studie o španělských umělcích, stati největších španělských filosofů *Ortegy y Gasseta, Miguele de Unamuna, Jakuba Balmesa, Gregorio Maraňona*.

Porozumíte španělské tragice, pochopíte španělskou duši, nadchnete se pro obrovský zápas, který vedou Španělé za katolickou víru!

Objednejte si *španělské číslo »Rádu«*, stran 64, cena 6 Kč v administraci revue »*Rád*«, Praha III., Mělnická 13.

J I T R O

Č A S O P I S

S T U D E N T Ů

K A T O L Í K Ů

R O Č N Í K X I X

Č Í S L O - 9

j i t r o časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katolického universitního tisku (SIPUC) v Lille.
Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace Praha III., Strakova akademie. Telefon číslo 621-60. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271. Předplatné studenti do 1. ledna 13.— Kč, ostatní 27.— Kč. Po 1. lednu 1938 studenti 14.— Kč, ostatní 28.— Kč. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

redaktor profesor Dominik Pecka, Jihlava, Nerudova ulice číslo 28. Jemu zasílejte příspěvky pro »Jitra«. — Uzávěrka jest 10. každého měsíce.

zprávy dopisovatelům

H. B. Takové parodie nemohu uveřejniti, i když jsou jinaak zdařilé — ne že bych se bál, ale proto, že mám strach. — J. P. Velmi pěkné. Jedna báseň zařaděna. — Buk. Příliš prostické. — Jarmila. »Kroky« a »Madoně« jsou pěknými přísliby — svou ryzostí citovou. Zkoušejte dále — ne štěstí, ale sebe. — J. J. Parodie by musily být velmi zdařilé. Použijte Cicero. »Okovy konversace« připomínají jednu »perlu« Žákových »Študáků«. — V. S. Pouhý popis. A kromě toho již není duben. Smělost Vám promiřím. — A. P. Dobře míněno, ale nemá to břínek. — J. K. Vroucí, opravdové, ale snad příliš subjektivní. — Mata. Přece jen Vám vadí převaha živlu reflexivního a sklon k rétorice. — Sinus. Příběh neuvěřitelný — ale i v satirě musí býti prvek ambry. — Jarka P. Pěkné. Uveřejnil bych, kdyby motiv nebyl tak intimní. — V. H. Vy jste přece starý »snímkař«. Ty verše Vám nesedí. — V. B. Pohádka se mi nezdá. Kromě konce je v ní ztraceno ještě mnoho jiného. — Jina. Spíš meditace než poesie. — J. Kl. Krásná a mocná slova — tak a onak seřazená: dohromady něco, čemu se kdysi říkalo vzletná báseň. Ale dnešní požadavky jsou jiné. — J. Hav. Těch náladových reflexí je vskutku nadbytek. — M. Hš. Silná imaginace. Zkuste něco jiného. Tyhle průměty věcí časných do dějů biblických dobře neobstojí, když se uváží, že utrpení tohoto času nejsou ničím proti budoucí slávě, která se zjeví na nás. — Duplex. Obě básně dobré. — H. B. Misty mělký výraz. — B. M. Jste čtveračka. Bylo by slasti zatahat Vás za uši. Že to děláte pod lavicí, to Vám věřím. Pozdravujte ten náš vinný kraj. Vy nevinátka spanilé. — J. Šk. Snad tomu chybí jen rytmus. — J. Kř. Přetíženo chmurnými obrazy. — V. M. Nevím, k jakému článku patří ty snímky. — J. B. Básně je nadbytek, musíte mít trpělivost. Co se týče toho večera — jste v Praze, chopte se iniciativy, já se přece nemohu starati o takové věci. — J. S. Neškodil by tomu rytmus. Řádky nejsou verše. — V. Z. Nevhodné náměty. — P. P. Jistě dobře a opravdově míněno. Ale jsou tam různé myšlenkové nepřesnosti.

nepokradeš!

se vztahuje i na předplatné!

Vyšlo dne 1. května 1938. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva československého v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktor prof. Dominik Pecka. — Odpovědný redaktor JUC. Frant. Kolman. — Technicky vede prof. C. Václav Boštík. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohlédací poštovní úřad Praha 25.

F. Lazecký: Stavba a meč

Chci zde napsati několik slov nikoliv k vám, ale jako jeden z vás, neboť již za nedlouho mnozí z vás budou spolupracovat s námi rameno na rameni v obraně a především ve výboji. Čas pádí jako kůň, jež splášili lidé bez odpovědnosti, lidé, kteří své počínání s počátku považovali za jakousi intelektuální zásadu, aby dnes k svému zděšení shledali, jak věci přirozené, tolikrát jimi urážené, ponížované a políčkované je shazují do bláta a prachu marnosti. Kdo slouží marnosti, ten marností schází, to je neúprosný zákon. Budete povoláni tedy vy, abyste se pokusili mu hodit na hlavu ohlávku a do tlamy uzdu, určovati, pokud je to v lidských silách, nebo aspoň ovlivňovati svými díly, činy a rozhodnutími jeho běh.

Tak se sejdem v boji za společnou věc a v práci na jedné stavbě. Říkám v boji a na stavbě, protože křesťan je ten, který staví v ohni kulí a střel, vařící vody a smůly, síry, plamenů a bomb vrhaných bez ustání na dílo, při němž spolupracuje. Postavení křesťanů ve světě dnešním i v celých dějinách křesťanství je totéž, jako bylo postavení židů, když jednou rukou stavěli pobořený Jerusalema

jeho hradby a druhou mávali mečem, odrážejíce útoky nepřátel.

Mají to s námi mladými marné. Už nerozumíme tomu sterému sestupování do oplzlých tlam všech možných ideologií, hláсанých úměrně hnusnými prostředky, jimiž vládne demagogie, nerozumíme zaslepenosti stranictví, veřejně konaným a stejně veřejně odměňovaným zradám, jejichž původci by spíše zasluhovali skončit pod mečem katovým, zprotivily se nám navždy ty významné úsměvy, jimiž se nám slibují místa dveřníků nebo vrátných u podezřelých firem, jen když si odvykneme nosit hlavu vzhůru a nebudeme žádat více než pomáhat pánům do kožichů za ponižující zpropitné, neroztřeseme se v kolenou, když nám někdo poklepe na rameno a podívá se na nás tak milým způsobem, že v jeho očích vidíme se zřetelně odrážeti volskou či oslí hlavu, o nichž nám beze studu vypravuje mnoho tak zvaných národních vůdců. Ne, tomu my už rozumět nechceme a také rozumět nebudeme. Do této komedie nás nikdo za hráče nedostane. Ani jednoho z nás!

To jsou některé cesty nepřítelů vnějšího. Víme, že jsou nebezpečné pro mladé lidi, když na nich našlo smrt tolik lidí starších a moudrých. Ale stejně nebezpečná jsou osidla a pasti, jež nám chystají nepřátelé vnitřní. Ti nám zase říkají, jak nám to zde všechno

krásně zařídili, jak si tu můžeme »medit«, zkrátka, že nám přichystali nesmírné pohodlí svou obezřetností. Všechno je uděláno, všechno je zabezpečeno, nerušte nás za kamny, v lenoškách a křeslech, kam jsme se s tak velikou námahou doškrábali. Budou na vás křičet, kdybyste jim připomněli, že by už jednou také měli něco učinit. Vysvětlujte potom někomu, že zápecí je místo, kde člověk může nejdříve shořet! Že už nic nezbyvá učinit? Kým že je ovládáno dnešní školství, naše věda, úřady, jak vypadá československý tisk, jaké knihy se dávají lidem do rukou, jaké svinstvo se nosí na náš venkov, jaká je naše sociální politika, jak vypadá naše rodina? Což už křesťanům je zakázáno požadovat věci, které jsou k největšímu užitku státu a národa, věci, které zajišťují jejich trvání a jejichž odstraněním upadají státy i národy do anarchie a záhuby?

Pro nás jsou oba tyto světy, svět bludu, falše, obchodu, fráze, demagogie a svět pohodlí, lhovosti, neodpovědnosti a opatrnickví, už dávno mrtvé. Žijí-li ještě dnes jako světy mocných, pak záleží na nás, budou-li žít ještě zítra, neboť budeme-li chtít, mohou i tam být doraženy. Máme rádi řeč jasnou, přímou, hrdou a spravedlivou, jaké nás učí naše katolická víra, jejíž meč s Boží pomocí nenecháme nikdy zrezavět. Právě víra nás volá k tomuto boji, a podotýkám, že je to boj v lásce, nikoliv boj v nenávisti. Kdo by se chtěl tomuto boji vyhnouti, kdo od něho zrazuje, dostává se do bludů Tolstojovštiny, od čehož nás chraň Bůh. Budeme spolupracovat s každým, kdo pracuje na dobrém díle, ale nemůžeme pomáhat i tomu nejlepšimu člověku, pracuje-li na věci vysloveně špatné. Pomoci mu můžeme leda jen tím, že bychom ho od jeho práce odvedli a připoutali k dílu, které stojí za to věnovat mu všechny síly, umění a důvtip. Jestliže se nám nepodaří odvésti takového člověka od počínání kazitelského, pak není vyhnoutí, třeba ho opustit, zvláště kdyby nám hrozilo, že sami zahyneme s ním. Nebudeme opatrníky, ani jazýčkem na váze, kde je nutné jasným slovem rozetnout uzel.

Tak naše stavba může vyrůstat jen pod světlem víry, ve světle meče zakončeného křížem. Chystáme se k ní modlitbou a studiem, s důvěřivostí, se srdcem plným vroucnosti a naděje, s odvahou, pevností a vytrvalostí, jež žádné zklamání nemůže porušit. Jaké je to dílo, k němuž jsme voláni budoucností? Jak bychom o něm nevěděli! Což se nemodlíme denně o jeho zdar, nezačínáme Otčenáš slovy »Posvěť se jméno Tvé«? Byli bychom hodni je vyslovit, kdybychom neprosili a nežádali sami o posvěcení a nechtěli o ně usilovat celou svou bytostí, kdyby nám nezáleželo na tom, aby se tak stalo i kolem nás, u těch, které milujem, v naší rodině, u našich přátel, v našem národě, v celé této zemi, i u našich nepřátel, za něž se modlíme, bojující takto nejvydatněji proti nim? Pohledme, jak vypadá ten svět kolem nás, proti němuž bojujeme, svět zděděný od předchůdců, v němž si rentiéri víry, jak byli nazváni naši vnitřní nepřátelé, tolik libují. Jak vypadá duchovní tvář tohoto státu, zemí cyrilometodějských a svatováclavských? Předně jsou tu desetitisíce lidí nekřtěných a vychovávaných bez jediné zmínky o Stvořiteli, statisíce odpadlíků a miliony katolíků, jimž víra už není plamenem, ale zvykem, zvykem v lecčems i dost nepříjemným, potom je tu školství otrávené laickou morálkou, učebny bez kříže, v každém větším městě neustále v činnosti fabriky na spalování buržoá, urážejících ještě po smrti chudé, veřejné věci v rukou zednářů, a nakonec to má být korunováno tolerancí bludů, která se povyšuje nad víru, nad pravdu. Řekněte mi, mladí katolíci, budeme ještě živi pro víru, jakmile se smíříme jen s jedinou z těch věcí, které se tu tak podloucně zavedly, můžeme se chovati k nim netečně, je mezi námi jediný, který by nehořel hanbou když slyší jak tyto veřejné hanebnosti jsou vystavovány za naše národní ctnosti? Doufám, že není mezi námi ani jeden takový podleč.

Nikdy nezapomeneme, jako zapomněli tak mnozí, že na Staroměstském náměstí v Praze bude zase stát sloup Královny máje, a to teprve bude náš první květen, a že svátek sv. Jana Nepomuckého bude opět slaven 16. května. Také víme, že příští hlavy tohoto státu půjdou po svém zvolení vzdát díky do svatovítské katedrály, kde na korunu svatováclavskou učiní přísahu nejhlubší věrnosti dědictví svatováclavskému, a že budou plnit všechno, co z tohoto závazku plyne, totiž ochrana víry, katolického rázu a dobrého křesťanského jména tohoto státu mezi ostatními národy. Také víme, že ministři budou rovněž přísahat na kříž.

Stavba a meč, jedno bez druhého není možné. Znamená to, že neopustíme stavbu, dokud z nás jediný bude naživu. A znamená to také, že nelze ustát v boji, dokud všichni nebudou přivedeni k milování Toho, který podle svatého Augustina je »odplata a dar všech svých pravých bojovníků«.

Český mistr kolem 1370: Votivní obraz pražského arcibiskupa Jana Očka z Vlašimě

Ze zápisníku starého profesora A. P.

Kdybyste někde četli titulek: »Dnešní mládež« a zavřeli oči, a to pojednání o té dnešní mládeži už nečetli, nýbrž chtěli a měli se domyslit, co se asi praví v tom článku o dnešní mládeži — nu asi něco nepěkného. Všecko, co je dnešní, je prabídne a zkažené. Proti dnešní mládeži lze ovšem postaviti mládež, jaká bývala, a mládež, jaká bude. O dřívější mládeži nejraději mluvívají tatínkové a profesoři latiny, o mládeži budoucí — řekl bych, snad jen několik idealistických pedagogů, hledajících únik z bědné přítomnosti. Jenže čas prchá: dnešní mládež bude za dvacet let mládeží dob dřívějších — a to je argument proti tatínkům a profesorům latiny; a mládež budoucí zakrátko se bude nazývati mládeží dnešní — a to je výstraha idealistickým pedagogům.

*

Z dopisu bývalého žáka po dosažení doktorátu medicíny: Vážený pane profesore, uzavřel jsem jednu kapitolu svého života. V takových chvílích se dělavají, myslím, malé exkurse do minulosti. Nikdy jsem nevzpomínal rád na svá středoškolská studia

a byl jsem rád, když jsem gymnasium opustil. Ale dva moji učitelé měli na mne vždy velký vliv a věnovali mně mnoho přízně a náklonnosti, pan profesor N. a profesor F. Ti ve mně neviděli jen slabého a líného kluka, nezapomenu nikdy, že mívali pro mne dobré a vlídné slovo — a tím pozvedali mou duši a udržovali trosky důvěry v sebe. Někdy mi bývalo velmi hořko a myslíval jsem jako Job, že by bylo lépe, kdybych se vůbec nebyl narodil. Všecko to přešlo. A třeba stále — i potom, když jsem se sám přesvědčoval, že dokáži složit s úspěchem nejen kolokvia, ale i medicinská rigorosa, měl jsem stále malé sebevědomí a myslel, že všichni ostatní jsou moudřejší a lepší než já, přece jsem nikdy neztratil hlavu úplně — *

Na jednom ústavě v třídě šesté se stalo toto: Když vstupoval třídní profesor do učebny, aby žákům rozdal pololetní vysvědčení, byl zaražen naprostým tichem, které tam »vládlo«. Později se dověděl, že si hoši usmyslili, že zachovají dvouminutové ticho za propadlé.

Na jiném ústavě se stalo, že ředitel zakázal žákům, aby se nezdržovali venku po osmé hodině večerní, chtěje patrně docílit, aby se netoulali a více času věnovali učení. Po tomto zákazu se objevili studenti na korse se smutečními páskami na rukávech a když se blížila osmá, rozhrčely se jim v kapsách malé budíčky; nařízené na osmou hodinu — znamení k odchodu domů.

To jsou především vtipné nápady, není-liž pravda. Zajisté — jak jsou ti studenti ducha- plní — ale nezaráží tu něco? To zneužití symbolů? Mlčení na památku padlých, černý flór jako projev smutku nad ztrátou drahé osoby — nikdy by neměly sloužiti k vtipům. Vtip prý je spojení dvou představ zdánlivě nespojitelných. Ano, spojení — budiž, ale ne pohrávání — smrt vojáka — a špatné vysvědčení lenocha, zármutek nad zemřelým — a odpor proti rozumnému příkazu, ne, milí hoši, některé věci jsou tak vážné a po- sváté, že i když byste chtěli na nich ukázati svou vtipnost, ukazujete jen svou hrubost. Ano, vy jste si chtěli zademonstrovat. Něco vám poradím: uče se, pracujte (neříkám: biflujte, dřete, šprtejte), a nebude špatných vysvědčení ani přísných ředitelských zákazů. Moralisuji, že ano? Ale to jinak nejde: je-li mládež veselá a demonstruje, je pedagog smuten — a moralisuje. *

Střední školu reformuje dnes kdekdo. Volá se po úpravě osnov, revisi učebnic, restrikci učebné látky a kdož ví po čem. To nic nepomůže. Reforma školy je reforma učitele. Tedy volati po lepší průpravě kandidátů profesury? Snad. Ale ani tím se mnoho nepořídí. Pedagogie není ani tak věda, jako spíše umění. Je to dar. A kdo nemá toho daru, neměl by si voliti povolání vychovatelské. Ale vidím to už řadu let: abiturienti, odcházející na vysokou školu, nevolí si studijní obor podle svých schopností a zálib, nýbrž podle vyhlídek v tom neb onom oboru. Slyší, že je nadbytek techniků, dobrá, vyhýbají se technice. Slyší, že je nedostatek moderních filologů, dobrá, jdou tedy studovat němčinu nebo francouzštinu. Tito lidé budou jedenkrát zaměstnáni jako profesori — ale jejich povolání bylo a jest jinde. Přemýšlejte o tom, studenti. *

Veliké zlo na středních školách: přeplněnost tříd. Z takové třídy, kde je, řekněme 56 žáků, odchází profesor udřen a znechucen. Je-li filolog, topí se v opravách úloh, vyse- dává nad nimi do noci — a ráno ho vidíte, jak vleče kufr se sešity do školy. Kufr? Ano, kufr — dnes již nechodí profesor do školy s elegantní aktovkou — chodí s kufrem. Pokročí-li doba, bude jezdit s nákladním autem. *

Směrnice pro reformu střední školy: od mnohosti k jakosti, od nauky k životu, od rozsahu k obsahu, od povinného k dobrovolnému. Více cvičení praktických: řečnic-

kých, konveršních, přírodopisných, fyzikálních, chemikálních. Méně vyučování ryze teoretického. Méně studia jazykového. Stačí latina a němčina jako předměty povinné. Ostatní: franština, angličtina, ruština, italština, polština — jen jako předměty nepovinné — podle zájmu a schopností. Lépe znáti jeden jazyk pořádně než několik povrchně. Lépe přečísti jednu knihu celou než dvacet ve výňtcích. Více intensity, více života!

*

V tercii měli za úlohu napsat vzpomínky na školní výlet. Nejvíc se jim líbilo, že ten výlet skončil prohlídkou továrny na uzeniny, kde byli pohoštěni — a že pan profesor si s nimi hrál — ba dokonce i rval, až mu roztrhali košili. Jeden zakončil své vypravování výkladem snu, který měl v noci po výletě: zdálo se mu, že pojídá párky a přikusuje k nim útržky páně profesorovy košile.

*

Velmi dobrou učebnicí vychovatelství by byl deník z doby studií. Ale málokdo si píše deník — jen několik sentimentálních děvčat tím maří čas, není-liž pravda? Ale snad by mohly nahradit deník vzpomínky. Vzpomínky? Ano. Dělat to tak, jak to dělali naši oblíbení profesori, a vystříhat se chyb, kterých se dopouštěli ti ostatní. Zdánlivě jednoduchý recept. Ale celá obtíž je v tom, že málokdo dovede vzpomínat. Mnoho, mnoho jsme zapomněli. Od muže k dítěti je daleko. Dítě jest nám někdo, koho jsme kdysi důvěrně znali, ale jenž odešel do dále — a již se nevrátí.

*

Kterýsi humorista podává úsudek o tlusté a učené knize o psychologii mládeže napsal: Ano, ovšem, musíme se obeznámiti s psychologií mládeže, musíme studovati mladého člověka — tak se nám říká až příliš často; a mně to připadá tak, jako by někdo říkal kulhavému: Chceš-li chytiti tamhle toho pěkného ptáčka, musíš mu nasypat soli . . . červené soli na ocásek!

*

Moderní pedagogická psychologie zdůrazňuje správně, že psychologie dítěte jest podstatně odlišná od psychologie člověka dospělého. Nejčastější chyba, již se dopouštějí vychovatelé, je v tom, že si představují dítě jako dospělého člověka en miniature.

*

Onehdy jsem jel vlakem. V kterémsi stanici přistoupili do vozu studenti a studentky. Studenti žvýkali jakési nedojedky své přesnídávky a četli sportovní zprávy v novinách. Studentky pobíhaly semtam po chodbě, bouchaly dveřmi a pořád vykřikovaly jméno Spasitele a jeho Matky.

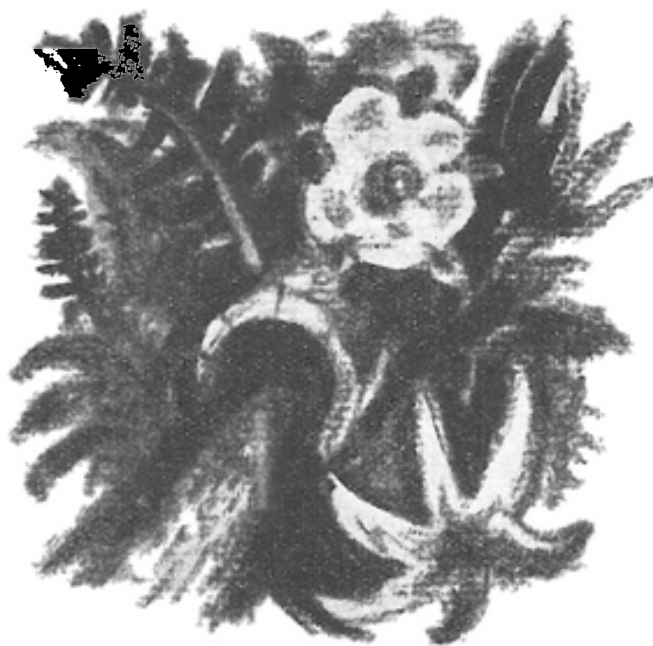
*

Na vídeňské universitě přednášel profesor Moritz Schlick. Ve svých přednáškách tvrdil, že jediným cílem života jest užívati rozkoší. Zákon, povinnost, mravnost — to byla pro něho jen strašidla z dávné minulosti. Svě výklady končil s úsměvem: Pánové, užívejte všeho, dokud můžete, jen buďte opatrní! Dne 22. června 1936 zastřelil ho jeho bývalý žák dr. Nelböck. — Hádejme, proč?

*

Mládeži to nejlepší! Krásné heslo. Tedy ne liberální skepticismus, přibloudlé krasodušství, mlhavé tlachy o účtě ke každému přesvědčení — pravdu, ne náhražky. Svoje poznámky o výchově končí abbé Bethléem anekdotou: Přišel do hospody myslivec. — Máte cikorku? ptal se hospodského. — Mám! — Ukažte? Hospodský mu přinesl balíček cikorky. — Víc už nemáte? — Máme ještě jeden, chcete-li. — Přineste. Tak. Děkuji. A teď mi uvařte dobrou černou kávu. Nic není tak osvěžujícího jako dobrá černá káva. Ty balíčky vám potom vrátím.

L'application est facile — podotýká nakonec dobrý abbé Bethléem.

Zdeněk Šeňík: JARNÍ VEČERY

*Zas v polích začpi hořkost hlín
březové slzy zakropí do brázd večery
Zvoničky prvních kopretin
zacinknou stříbrem do větru svými úderý
Jak měsíc podpálí temnou dál
ovane smutek po lánech jarní zemi
Jakoby pod splavem dozníval
plyšovým smyčcem vítr sjel zeleněmi
Zas večery na poli zaslzí
březové perly stranou a zas se zavěsí
zas skřivani zapadnou s ilusí
zas cinkne stříbro kopretin větrům
v klávesy*

M. P.: Kresba uhlem

Emil Baumann

Znamení na rukou

Tato zvěčněná památka vítězné smrti zpíjela Jeronyma připomínajíc mu zkoušky, jež bude musit překonat Anežka a on. Představy vítězství na konci toho hrozného utrpení pomáhaly mu sehnout se pod nutností oběti.

Při mši ho dojímala více mohutná vznešenost obětujícího než pokoření Oběti. Nikdy však jej tolik neoslnila, když pohlédl při obětování na otce, zvedajícího oči a hostii k věčnému veleknězi, kterak klade na patěnu chléb, nejenom »za své nesčíslné hříchy, urážky a nedbalosti«, ale také »za všechny věrné křesťany, živé i zemřelé«. Toto mystické tělo Církve a jeho duše, nebo spíše vesmír zahrnutý jediným obětováním! A to gestem dvou starých rukou za nezměnitelných slov, jež jimi musejí být, protože vyšla od Nejvyššího, aby se k němu zase vrátila!

Po s a n c t u s otec vypočítával jako obvykle čistým hlasem své úmysly za živé; zdržel se trochu při jméně Jeronymově a Anežčině. Jeronym si byl jist, že jsou odnesena opravdu na ono neviditelné místo, kde Panstva, jež vzdávají úctu, Mocnosti, jež se třesou, Nebesa i jejich Ctnosti hlásají slávu Nejvyššího.

Při konsekraci přišla mu na mysl slova, jež otec často citovával: »Proměnit chléb a víno v Tělo a Krev Páně, toť zázrak větší než stvoření světa.«

»A myslet si, že mé rty budou moci jednou býti prostředníky zázraku! Jeronym Cormier divotvůrcem! Tonička má pravdu: kdo by tomu věřil?«

Hrozná a vznešená perspektiva!

Nehrozila se toho jenom jeho pokora. Každý člověk, věděl to příliš dobře, je nehoden vyřknouti ta zázračná slova. Ale čím jasněji se rýsovala jeho budoucnost, tím více se bránila jeho tělesná přirozenost uhýbajíc.

Mezi pozdvihováním a přijímáním ho posedla nesmyslná myšlenka, these toho indického doktora, již se obdivoval Jobard: Ježíš Kristus nikdy nežil. Skrytý hlas mu našeptával do uší:

»Což jestli Ježíš, pro něhož se chceš vzdát svého štěstí, byl jen stínem?«

Vzpíral se tomu pokušení. Tak podlamovalo jeho víru, že se ptal, může-li se odvážit přijímat. Přes to přijímal, a sotvaže hostie spočinula v jeho ústech, pochybnosti se rozprchly. Zavládl v něm hořký mír, ne ještě naprosté přijetí, ale touha po přijetí. V hloubi svého srdce uslyšel podivuhodná slova, jež zaznamenává evangelista: »Jděte

nebojácně! Přemohl jsem svět.« V předvečer dne, kdy bude ukřižován jako bídník na potupném dřevě, když ví, že jeho učedníci se rozprchnou, že jeho dílo může být jako díla lidská zničeno, tehdy Ježíš se prohlašuje vítězem. Toť řeč neslýchaná, kdyby to nebyla řeč Boží.

»Ah, Pane,« potvrzoval Jeronym, »ty se nemusíš zjevovat ve své osobě, abychom věděli, kdo jsi. Tvá slova jako tvůj chléb jsou duch a život.«

Odešel tedy z této mše ochotnější než předtím říci ano. Očekával jej však nový otřes. Anežka, třebaže ztrávila klidněji noc, zůstala v posteli; otec vzdával v kapli dlouhé díky. Jeronym snídal sám s matkou a Toničkou. Po chvíli rozhovoru, jenž lehce vázl, a po chvíli mlčení Tonička konečně řekla:

»Milostivá paní, příliš dlouho jsme užívaly vašeho pohostinství. Hned jak se Anežka bude moci vydat na cestu, rozloučíme se s vámi.«

Pronášejíc toto rozhodnutí vystříhala se pohledět na Jeronyma a silně zčervenala.

»Odejít!« povzdychla paní Eliška. »Proč tak náhle?«

Začala však znovu, nenaléhajíc, protože to považovala za marné, ne-li hříšné:

»Myslíte, že je to nutné pro zdraví a uklidnění Anežčino? Půjdu s vámi. Vzájemná blízkost nám všem prospěje. Musím se ostatně podívat na své nájemce. Desideria povede v mé nepřítomnosti domácnost.«

»Měla jsme strach, že od vás Desideria odejde,« pravila Tonička.

Paní Eliška ji uklidnila; nehoda Anežčina, tajná schůzka potom, starostlivé tváře všech znepokojily, postrašily služebnou v podstatě velmi oddanou. Vrhla se své paní kolem krku, snažně ji prosíc; lehce dosáhla odpuštění. Paní Eliška jí svěřila plány svého syna.

»Pan Jeronym panáčkem?« zvolala Desideria. »On, jehož jsem první chovala, já, která jsem mu dala první lžíci cukrové vody! Takový hezký chlapec! To je hrozná škoda!«

Zatím co paní Eliška rozmlouvala s Toničkou, Jeronym polykal čokoládu, zasmušilý a jako nepřítomný, s očima sklopenýma. Věděl dobře, že Anežka odjede, ale blízkost rozloučení jej hrozně zdrtila.

»Do týdne odejde a bude konec pro celý život.«

Slyšel, jak v duchu prohlašuje matce:

»Anežka neodejde; ožením se s ní.«

Proč však nebyl s to vyslovit tato slova? Jeho jazyk byl zdřevěnělý, jako by mu jakási tajemná mocnost bránila stavět se proti jejím záměrům.

Paní Eliška neopakovala zbuřdarma ta slova: To je hrozná škoda. Chtěla vyzkoušet Jeronymovu pevnost při každé příležitosti. Kdyby byl podlehl, byla by ho jistě pokárala. Ale její instinktivní radost by byla asi umlčela lítost křesťanky. Což mohl i sám otec odsoudit bez milosti svého synovce? Tolik jiných se dalo na kněžství, ale pak toho nechali; jejich život nebyl o nic méně poctivý.

Pohlédla na syna, podivila se jeho mlčení, protože uhadovala, jak strašlivě bojuje. Umínila si, že se ho bude dlouho vyptávat, aby lépe poznala jeho odvahu!

Kdosi ji volal; zahradník se přišel ptát, co s košíkem dosen. Jeronym a Tonička se octli sami tvář v tvář.

»Vím,« pravila Tonička, »kolik jemnosti je v úmyslu vaší maminky doprovázet nás. Ale vaše osamocení bude tak těžké! Tak dobře chápu váš boj, milý příteli.« A přes stůl mu podala sestersky ruku.

»Ne,« odvětil, »vy to nemůžete pochopit, Toničko; milovala jste někdy tak, jak já miluji Anežku? Naše vzájemné postavení je tak zvláštní! Ani slib, ani vyznání neváže nikoho z nás. Po každé, když jsem chtěl užuž mluvit, vyvstala překážka a zbavila mne odvahy. Poutaly by nás však všechny přísahy světa tolik jako naše mlčelivé porozumění?«

»Vaše láska je tu proto,« tvrdila, »abychom všichni přispěli k oběti.«

»Obět není dosud vykonána.«

»My vám pomůžeme.« Záblesk hrdinného soucitu vytryskl ze zřítelnic a z jasného hlasu Toničkina. Zvedla se a pospíšila rychle k Anežce.

Opustila Jeronyma odolnějšího proti sobě samému. Uvědomoval si velikost jejího odříkání. Posuzováno čistě lidsky, ten snatek zajišťoval Toničce její blaho, totiž bezprostřední vstup do kláštera. Ona však neváhala: »Nechť se děje vůle Boží a ne naše,« prohlásila slavnostně. Spontánní slova, jež prozrazovala, čeho je schopna její duše.

Přes to do její šlechetnosti vnikala snad hrdost z toho, že si vyvolila nejlepší stránku, život, jehož by se nedotkly zmatky vášnivé lásky. Klášterní povaha jejích přání způsobovala, že myslila na zemi proměněnou v obrovský klášter. Kdyby povolání Jeronymovo nebylo přivodilo Anežčino neštěstí, necht' by se stal knězem, tím lépe. A kdyby si byla Anežka vyvolila mír kláštera, byla by měla Tonička radost svrchovanou. Anežka však, pohřížená do svého hoře, měla dost sil jen k tomu, aby se bouřila.

»Raději bych chtěla zemřít, než se stát jeptiškou,« odbyla prudce včera Toniččiny úvahy. Její první hnutí, sotva se jí vrátila rozvaha, bylo pobouření, že se nechala přistihnout při zvědavosti, že prozradila vášnivost své marné lásky. Cítila se přemožena šílenou citovostí, určena jen a jen k oběti, k oběti sebe samé.

Pak si představila náklonnost Jeronymovu, vše, co s ním ztrácí. Zeptala se totiž Toničky: »Co říkal u m é m r t v o l y? Co si myslil?« A ta ve své nezdolné upřímnosti jí odpověděla: »Zastenal: Má ubohá milá!«

Štěstí tedy bylo na dosah; míjelo ji však, jako by se jí vysmívalo, a už se asi nenavrátil. Jeronym ji jistě miloval příliš málo, když se shýbal pode jhem jakéhosi mystického preludu, místo aby naslouchal jejímu srdci. Nezlobila se však na něho. Obviňovala otce, že u něho se to zlíhlo, že on uvalil na něho to povolání. Jeho přísnost se jí vždy nelíbila. Teď jej zrovna proklínala. Tonička, která velmi dobře kreslila, začala uhlem portret misionářův; náčrtek ležel v salonku na štafli.

»Obrať to, nechci vidět jeho hlavu,« rozčilovala se Anežka. »Připomíná mi Inkvisitora od Greca.«

Když Tonička vnikla do pokoje, přinášejíc jí šálek čaje, Anežka s přivřenými víčky se opírala lotky o podušku jako onehdy večer a mačkala krajky u polštáře. Nepozvedla vůbec své čelo. Zdálo se, že si ani nevšimla, že sestra vešla dovnitř. Na její něžný pozdrav a otázku: »Je ti lépe?« odpověděla propustivši mezi rty sotva slyšitelné: »Ne.« Okenice byly zavřeny; Tonička je chtěla rychle otevřít. Anežka ztratila trpělivost:

»Prosím tě, Toničko, světlo mě bolí, všechno mne zraňuje. Cožpak to necítíš?«

»Vstaneš, má milá, anebo budeš jíst v posteli?«

»Jíst? Pročpak? Toužím jen po nicotě, abych si byla jista klidem. Žiji mimo čas. Nic není už za mnou, nic přede mnou...«

Tonička ji jemně vyváděla z té beznaděje, v níž se jí zalíbilo. Neměla se tomu poddávat, alespoň ze sebelásky.

Anežka pokrčila mírně rameny. Neměla už ani sebelásku, ani »lásku k ničemu«.

»Jsem alej plná mrtvého listí...«

Tonička měla chuť jí vyhubovat: »Má milá, jsi směšná, mlč. Vypadá to limonádovitě.« Věděla však, že Anežčina strojenost bývala povrchní jako pudr, jehož užívala, aby zušlechťovala svou pleť. Ale i pod strojenými představami proudila krev hrozné rány. Po tom strašlivém omdlení, jež ji srazilo k zemi, bylo se ostatně co obávat, že přijde nejedna organická porucha. Její barva byla citronově bledá, její přepadlé rysy nabývaly v temném pokoji jakési vyjevenosti jako bláznovská maska.

»Anežko,« naléhala Tonička, »máš-li jen trochu soucitu se svou ubohou Toničkou, nenič se. Musíš překonat tuto krisi. Rozumíš? N e c h c i vidět jak hubneš, jak se měníš ve stín, v kostru. Je to hrozně ošklivé, taková kostra. Měj alespoň tolik odvahy, aby ses na sebe podívala.«

Podala jí zrcadlo; Anežka se poděsila svou bledostí.

»Jsem hezká s těmi poškrábanými lícemi.«

Tonička uhodila na citlivou stránku. »Ženy,« řekla jedna z nich, »lpí na svém půvabu víc než na svých vášních.« Anežka posléze svolila napít se čaje; seskočila s lůžka a trochu se upravila. Ale to uvolnění netrvalo dlouho. Když jí Tonička pověděla, že oznámila paní Elišce jejich blízký odjezd, řekla Anežka trhaně:

»Zítra tedy odjedeme?«

»Ne, do týdne. Paní Eliška pojede s námi. Je tak dobrá!«

»Ach, tak krutá ve své dobrotě! Včera večer se mi přišla omlouvat, že způsobila bezděčně to, co se mi stalo. Jaká nejapnost! Nepřijala jsem ji příliš pěkně. Nechci o tom ani slyšet, jen ticho...! Je však vůbec to povolání Jeronymovo docela vážné? Musel se ti přece svěřit; řekne ti vše...«

Ta otázka zřejmě přivedla Toničku do úzkých. Tušila bouři, která se na ni snese. Ale

ať to bylo sebe riskantnější, šla vždy za heslem: nelhat nikdy. Prozradí sestře přiznání jinochovo: »Oběť není ještě vykonána.«

»A cos na to řekla?«

»Budeme vám pomáhat.«

»Ty jsi mi pěkná! Ať je tvá sestra obětována, na tom nezáleží. Ty bys ráda viděla Jeronyma v sutaně. A ještě se odvážíš říci, že mě máš ráda. Skoro bych věřila, že žálíš pro mé možné štěstí.«

Tonička se zachvěla nad tou nespravedlností. Marně se pokusila dokázat jí, že se nesmí odporovat Jeronymovu rozhodnutí, neboť tomu chce sám Bůh, musí se naopak podporovat ve svých šlechtných úmyslech.

»Přimlouvav se, aby si tě vzal, po tom, co mi svěřil, to je přece, chápej, nemožné. Rozuměj mi tedy: ty, obzvláště ty, můžeš m u p o m o c i, jen na tvé vůli závisí, zda se vrátí mír a radost do tohoto domu. Vzdej se daru své bolestné lásky a ty sama zakusíš pak větší štěstí, než kdyby se Jeronym odevzdal tobě.«

Anežka se vášnivě vztyčila a zvolala:

»Nemluv mi již o oběti, Toničko! Naháníš mi hrůzu. Stanu se pohankou, budu-li tě dále poslouchat. Jdi ihned do kláštera! Do kláštera, rozumíš? A nech mě zemřít v mém koutě; anebo si raději vezmu nějakého milence, jenž mi přijde první do cesty, abych vás všechny strašlivě rozzlobila.«

Tonička přirazila okno bojíc se, aby ten výbuch nedolehl k uším paní Elišky na zahradě. Anežka přitiskla čelo na okenní tabuli; překvapena a zahanbena svou prudkostí, vzdorovala jako dítě, jež ze vzteku rozbilo panenku a nechce toho litovat. Tonička bez odpovědi šla si sednout dozadu v pokoji; vzala šaty Anežčiny, roztrhané trním křoví, a začala je spravovat. Slzy jí stékaly na ruce a na šaty, odkud je stírala. Anežka byla jata zuřivostí; oddanost Toničkina vypadala jako výčitka a vyzývavost. Přiskočila k ní a vytrhla jí šaty. Ale v téže chvíli blesková reakce její inteligence ji upozornila na nesmyslnost jejího chování. Vrhla se sestře k nohám a objímajíc ji zmateně tiskla ji k sobě.

»Jsem hrozně zlá,« šeptala. »Ty mi odpustíš. Tolik jsem se provinila.«

Tonička jí opětovně polibky a nechala se ji vyplakat na svém rameni. Přes to však vložila do svých něžností trochu přísnosti: Anežčina zuřivost ji lekala. Konečně jí pravila:

»Utiš se, ať nemáš naběhlé oči. Musíme mít obě trochu hrlosti.«

Anežka slíbila, že sejde dolů k obědu, že se bude statečně držet, jak jen to bude možné. Paní Eliška, zaměstnaná dole v zahradě, nezaslechla výbuchy jejich sporu. Jeronym však pracoval ve svém pokoji. Všiml si prudkého rozhovoru, posledních slov, jež Anežka křičela. A zas upadl do agonie. Bylo potřeba vydávat duši nad všechny drahou její záhubě proto, aby on nastoupil na cestu dokonalosti? Život Anežčin, ať tomu chtěl nebo ne, závisel na životě jeho; jejich mlčelivá láska je vážala tajně na věky.

Neospravedlňovala však zuřivost, jejíž paroxysmus postřehl, obavy paní Elišky? Sňatek mohl umoudřit Anežku, jako mohla jeho prechlivost, kdyby se setkal s překážkami, přivoditi nejednu neprozřetelnost. Jeronym byl zas ochoten poddati se své náklonnosti; zůstal však na vahách se srdcem rozervaným protiklady a nejistotou. Zase ho posedala touha; nevěřil však již hloupě v očekávané štěstí.

Když se Anežka objevila u stolu, všichni se snažili přizpůsobit se jí, jako by se nic nebylo stalo. Ale snaha vystříhat se narázek vnášela do pohledů i řečí tíseň, ukryvanou chladností. Dřívější intimita byla příliš dokonalá; poloviční srdečnost zněla falešně. Zotavující se Anežka halila se do unylosti a melancholie. Někdy se nutila k úsměvu. Ale ve všem, ve vzájemném styku shledávala příležitost k utrpení. Jiná byla by obratně ovládla nerozhodného milého; ona myslila jen na to, jak by co nejrychleji odešla. Její nesnáz získávala Jeronyma. Přešel od přátelství k lásce; pokládal za nemožnou změnu lásky v přátelství. Anežčina malomyslnost ho odváděla od ní, třebaže se vracela vášeň. Bylo mu těžké třeba ji jen vidět. Kolikrát, místo aby stoupal do Garches po přednáškách, odcházel do noci. Kdyby na něho matka nenaléhala, byl by zanechal zkoušky; proč se mořit formulkami a překročovat práh školy, do níž již nechtěl chodit? Bylo by lépe utéci někam daleko, jedno kam.

Že by tedy dohasínal kdesi v mlze plamen jeho první a poslední lásky? Ne, nenechal by takto odejít Anežku.

Ať jim zůstane alespoň sladkost rozloučení, domluví se s ní; zanechá jí t e s t a m e n t své lásky.

V pátek večer, v předvečer odjezdu, byla večere ponurá jako smuteční hostina. Marně se pokoušel otec pobavit je vypravováním některých vzpomínek z Číny, na povstání Boxerů, na obležení Pekingu a návštěvu maršála z Waldersee u biskupa Faviera. Tonička a paní Eliška, chtějící ukončit přípravy, brzy se vytratily. Kolem sedmé hodiny ráno měl je odvézt vůz. Než Anežka opustila jídelnu, přistoupil k ní Jeronym a hlasem trochu se třesoucím pravil:

»To je náš poslední večer, Anežko. Rád bych se s vámi prošel.«

Hrozně zbledla, ale odpověděla, předstírajíc lhostejnost:

»Chcete-li...«

Otec zneklidněn se díval, kterak se spolu vzdalují. Pokládal tu procházku za velmi ošemetnou, plnou nebezpečí. Vrátil se z ní oba dva s hořkostí ještě větší? Anebo to rozloučení, protáhne-li se, nebude rozloučením. Vešel do salonku a sám na sklonku dne dal se do modlení, třesa se, aby Jeronym nepodlehl.

Večer byl teplý a parný. Na západě se schylovalo k bouři; ani lísteček se nepohnul na vrcholcích stromů. Vyprahlá pole očekávala tiše osvobodivý déšť. Jeronym, aniž na to myslel, kráčel s Anežkou »chodbou« vysokých lip, alejí, kterou se brali také onoho dne, kdy se zrodila jejich láska.

Anežka se dívala do dálky, do neurčita. Viděla obrovskou kouli slunce, jež se sklánělo nad hřebenem lesů mezi hnědavými mraky? Viděla jen Jeronyma a naslouchala jeho mužnému kroku. Vytáhla z kapsy rukavice a roztržitě si je natáhla. Kráčela nervosně s hrdlem staženým úzkostí, vědouc, že v těchto slavnostních minutách jde o její celou budoucnost.

»Anežko,« pravil rozhodně Jeronym, »jdeme již příliš dlouho jeden vedle druhého jako dva němí. Vyčetla jste již, čím jste pro mne, čtete to stále v mých očích. Zítra tu už nebudete. Kdy se zas uvidíme? Chtěl bych, aby to bylo pozítří anebo ještě dřív. Bůh o tom rozhodne...«

»A vy,« vpadla mu do řeči, náhle se k němu obrátivši.

»Ano, já sám, kdyby stačila naše vůle...«

»Je jenom jedna.«

»Je to velmi snadné, milá přítelkyně, p r o v é s t s v o u v ů l i. Mohl bych vám říci: Anežko, miluji vás; běžme nazdařbůh kupředu, dokud nebudete unavena. Zastavíme se u paty dubu; vy usnete v mém náručí a ráno za svítání odjedeme, aniž budem znát cíl své cesty, zapomeneme na vše, jen ne na svou radost...«

Upřeně se na něho podívala pohledem, jenž znamenal: »Nu tak dobře, pojďme!« Neměla však odvahu pronést ta šílená slova.

»Jsou jiné způsoby,« pravila, »kterak si zajistit štěstí.«

»Ach, ano,« pokračoval, »naše štěstí by bylo zajištěno bez p ř e k á Ź k y. Vy víte, Anežko, nebo spíše vy nemůžete pochopit, co se ve mně děje. Miluji vás mnohem víc, než miluji Boha. Je hrozné pomyslet na to; říkám vám to, protože je to pravda. Miluje-li mě však Bůh nekonečně více, než jej miluji já, nezmohu proti tomu nic. Až dosud vždy, kdykoliv jsem se vám chtěl celý odevzdat, zahradilo mi cosi neočekávaného cestu...«

Anežka důvěřivěji odvětila: »To je proto, že neumíte milovat, milovat absolutně. Láska dává v š e c h n o z a v š e c h n o, myslím si. Považovala jsem vás, Jeronyme, za rozhodného muže. Jste však chvějící se třtina.«

Jeronym, ťat do živého, se na ni horoucně a prosebně zadíval.

»Pohrdám sám sebou, věřte tomu, víc, než byste to dovedla vy. Nemohu dále žít s dvěma meči v prsou. Jeden nebo druhý musí být vytažen. Vím příliš dobře, co ode mne asi očekává Bůh. Od vás, Anežko, nevím dobře, co mohu očekávat od vás...« Anežka s očima napolovic přivřenýma, nepřikládajíc, jak se zdálo, žádnou cenu jeho přiznání, šeptala:

»Otažte se svého srdce, kam až za vámi půjde moje srdce.«

Její hlas dostal v této chvíli lahodnost tak hlubokou, že Jeronym cítil, že jeho odpor roztál; chtěl odpovědět: »Jsem váš navždy.« Anežka se dávala celá; ale jakýsi reflexní pohyb obrany ji přinutil, aby se hned opravila:

»Nač dále mluvit, musíme-li se rozejít?«

Přivedla tak nerozvážně jeho mysl na myšlenku, že se s ní opravdu musí rozloučit.

Uvědomila si tuto neprozřetelnost? Milostný rozhovor je tichý souboj. S počátku byla Anežka ve výhodě. Pak ji získal Jeronym; zastaviv se zrovna na konci aleje, tam, kde se křižují dvě cesty, pravil:

»N a č? Tak mluví poražení. Vždycky mluvíte tak otráveně, ubohá přítelkyně. Vypadá to, jako byste v osmnácti letech vypila kalich hořkosti až do dna. Prohlašovala jste mi přece: chci žít. Toužím, protože neznám... Vysvětlete mi tedy tajemství té melancholie! Tak rád bych ji vyléčil.«

Anežka zrudla, protože si pomyslíla: »Mé uzdravení je ve vašich rukou.« Postřehla v Jeronymově zvědavosti jistou pochybnost. Místo, aby jej dohnala k rozhodné otázce: »Milujete mě?«, dala přednost rozkoši ospravedlnit své rozčarování jako zhýčkané dítě. »Co chcete, Jeronyme? Narodila jsem se s příliš jemným smyslem pro bolest. Při sebe menším zranění schoulím se do své ulity; je tak malá, že mé místo ve vesmíru se rovná nule. Proto se zdá, že pohrdám bojem. A pak, dojem z války, tolik zřícenin, tolik krve snad zbytečné. A náš smutek. A myšlenka, že se Tonička obětuje pro mne. A pak dědictví staré země, jež hledí k západu, přináší sny, moře, neznámo. A jakési předurčení být nešťastna. Netušíte, kolikrát jsem si opakovala ta slova krále Karla I., jež jste mi jednou citoval: „Potřebuji srdce, jež je schopno mnoho trpět.“ Obdivuji se vám, protože vy nebudete moci býti nikdy sražen, ať se vám přihodí cokoliv.«

Dali se zas na cestu, teď kráčeli mezi pustou loukou zátoky a holým polem, na nichž se tyčily nespočetné lodyhy divokých šťovíků jako fialové plameny. Na blízké lesy padalo ticho soumraku. Vysoko pod mraky se vznášelo letadlo, podobno zkomolenému kříži, a zmizelo.

Jeronym, zjhlý samotou, sklonil se k Anežce, pozvedl její ruku v rukavičce a políbil ji. Nevstoupil však na tmavou stezku, jež vedla do lesa; oba se obrátili k domovu.

»Vy si myslíte,« pravil, »že jsem předurčen ke štěstí. Nuže dobře, chcete-li, abych byl šťasten, musím jím být. Slibte mi v tento večer, že budete veselá a silná, myslíc na mne, i když budete daleko ode mne. Budoucnost nás dvou je silnější než my. Ale chvíle, již tento večer prožíváme, jest radost bez lítosti, získaná pro věčnost. Naše duše se nikdy lépe nepoznájí. Dostal jsem od vás dar, který se nedává dvakrát...«

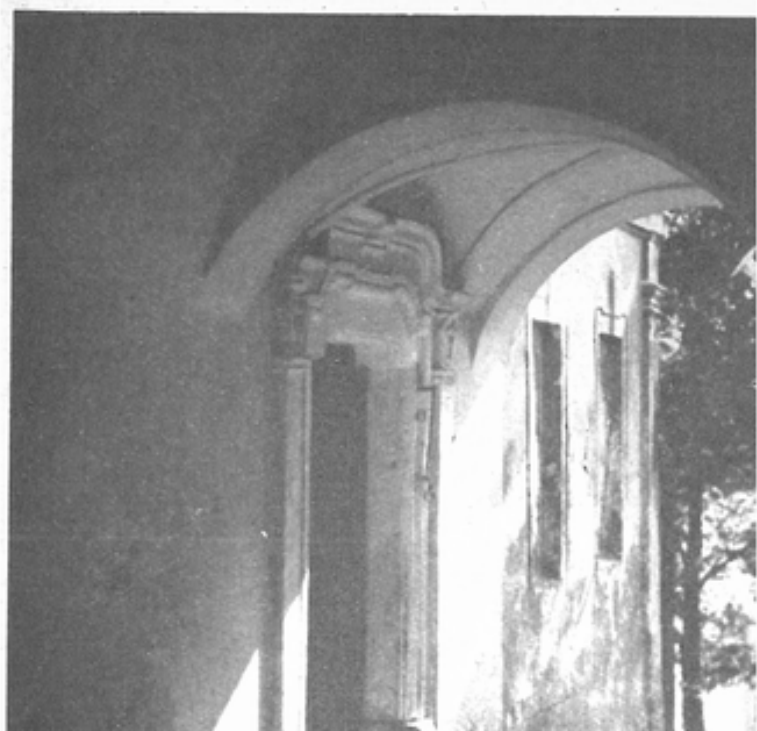
(Pokračování.)

Józa Havránek: SOUMRAK

*Záhony dalek skropil jsem vzpomínkami
na modré večery kalných vín,
rozcestí fialové řítící se nocí
připilo nám a v bledý stín*

*promítlo šátek usmíření
tak bílý, tak bílý —
v dálce stékala s nebe něha
zmatena opojivou chvílí — —*

*Po špičkách přišel tichem oněmělý
s náručí opálů a v zrcadlení,
přinesl v dlaních útěchu polí
a snění.*

Bedřich Půža: Umělcovo bratrství

Žasneme často nad krásou umělcova projevu . . . Žasneme nad strašnou melodií smutku, hlubokého a nadlidského, čtouce Bernanosovu knihu: »Pod sluncem satanovým«; Slyšíme-li Schubertovu symfonii h-moll, »Nedokončenou«, je nám tak, že to nedovedeme vypovědět. Objektem tvůrčí práce budiž krása i hrůza a hnus. Četli jsme Céline a nemůžeme říci, že to není umění: je to umění hrůzy, děsu, hniloby a ubohosti. Není to naturalismus, je to subjektivní naturalismus. Vzpomínáme na t. zv. negativní estetiku dekadentů . . . Mnohdy jsme cítili cosi krásného a jindy cosi strašného . . . tak se nás to úžasně a živě dotýkalo, a chtělo se nám to říci, chtělo se nám vyzkoušet bratrství duší, chtělo se nám vidět odlesk našeho poznání v očích bližních, abychom se dopátrali toho, že ve svých zkušenostech nejsme sami. Chtěli jsme se sdělit o svá vidění a slyšení, ale . . . můj Bože . . . jak je strašné, že jsme nemohli . . . Uzřeli a pocítili jsme krásu až závratnou, a v čem jsme ji uviděli? Ve věcech prostých a všedních, protože jsme v té chvíli odložili železnou košili zvyku a viděli jsme věci tak, jak jsme je nikdy předtím neviděli. Nepotřebovali jsme, abychom pitomě, nelidsky pletli dohromady věci, které k sobě nepatří, tak jak to činí surrealisté, viděli jsme věci tak, jak jsou, a ještě mnohem víc. Dívali jsme se lidsky, a líp než kdy jindy jsme cítili, co k čemu patří, náš pohled byl eminentně lidský, duševní, nikoli uboze zvířecí, spletený, psí, neujasněný . . . A tu jsme toužili vésti bratry po stejných cestách, chtěli bychom tak učinit za každou cenu, za cenu jakékoliv práce, jakéhokoliv zapomenutí na sebe. Dej nám, Bože, dar Ducha svatého, abychom znovu tak pohlédli a dovedli říci . . . , že . . . A jindy přišla neznámá hrůza. Cosi v nás nám přišláplo obličej do bahna, a opět jsme viděli . . . Ale kdybychom to dovedli říci, kdybychom dovedli položit otázku duším svých bratrů, kdybychom k nim dovedli prorazit se svou jistotou . . .

Badáme, hledáme, čteme, hledíme a nasloucháme . . . slyšíme melodii Dvořákovu a zachvějeme se pocitem bratrství, vidíme obraz Rembrandtův a srdce se nám zastaví pocitem známého pohledu, čteme báseň Baudelairovu a trneme úžasem, že to kdosi řekl před námi a dovedl to říci. Rodí se tito dárci poznání; kéž dovedeme promluvit jako oni. Chtěli bychom vytvořit dílo, abychom jím, okouzlením, očarováním, osvícením, našli cestičku k srdci svých bratrů. Umělecký projev je takto zároveň individuální a zároveň kolektivní a chce prokázat bratrství našich duší. Umělec je proto umělcem-tvůrcem, protože jako člověk je tvor společenský — Zápasíme — a nedaří se nám. Zvítězíme — a podaří se nám. Vždyť jsme bratři . . .

Jak mnoho jsme byli nejistí v kontrastu krásy a ošklivosti. Krása a umění není totéž. Nám se lepí hrůza a děs na paty a vtláče nám chodidla do bahna. Chceme říci, jak nás opájí krása a zachytit ji, chceme říci, jak nás drtí hrůza a hnus, a odvrhnout všechnu svou slabost. Chtěli bychom vtělit do svého uměleckého projevu krásu i hrůzu a hnus, neboť to všechno je pravda, která k nám přichází s naším poznáním. Umění podle toho nechť jest paralelou života.

Josef Veselý: JITŘNÍ PROMĚNĚNÍ

*Už neplač, Čase můj, jenž v hvězdný den se stmíváš;
zvykli jsme vídat žal v svých samot zášeří.*

*Ve věcech hovoří teď skrytá mlčení
a jiter rosný smích je ukolébán v stínech.*

*Květ bílý uhasl, zhas' chvějivý už plamen lilí, —
dnů dávná trpkost dokvašuje ve tvých rudých vínech.*

*Už neplač, Čase můj; viz, tmí se v borech noc
a dny se na horách a růžově už svítá.*

H. Červinková: RADOST

*Ty myslíš, že je to radost,
to zatím*

*písničku maličkou
do ucha někdo ti zazpíval*

*Ty hádáš — snad je to radost?!
Nevěříš,*

*že to byl poprašek
sněhu, jenž na slunci roztaje*

Albrecht Dürer: Čtyři jezdci z Apokalypsy

Slavský: LOUČENÍ

*Slunce stékalo dolů
ve stříbrných řasách
a umdlená pole žíznivě ssála,
ještě chvíli*

*žili jsme sobě
a potom se pouta
navždy rozvázala.
Písně spřízněné zmlknou
do tklivého stesku
časů a zemře bohaté kvítí
teď i suché*

*trávníky zvlhnou,
leč nikdy se rosou
nezatřpytí.
Ovšem životem stříti
do přístavu Věčna
předvídá průvod vichřic
a bouří*

*a tak často
mohl jsem zahynouti,
že v hluboký smutek
se vzpomínky brouží.
S tebou odvála jiskra
na perutích věků
(snad to již stačí neb bojím
se frází!)*

*když stále prosím,
nechť nitro i prýská,
však vyjde slunce,
ačli nevychází ..
(Sestře Marii.)*

Ladislav Smařt: Loučení

Odjíždím a přicházím se rozloučit. Bůh ví, kdy, kde a jak se shledáme. Snad nikdy. Dobrotivá láska Boží dá vám nové představené, kteří vás budou stejně milovat. Byly to slastné okamžiky, které jsem prožil vnesen v příval harmonie, zbrázděné bílým trpytem dětského hlasu, vytryskujícího za hřímání a hlaholu zvonivých úsměvů maloučkových primánek, se životem zápasících sekundánů a statných a nadějných terciánů. S mnohými z vás několik let jsem předl nit plodného a strastmi i radostmi propleteného života. Dívám se kolem nepřítomnými očima a duše na vzdušných perutích těká po azurných dálavách. »Není slov, leží-li na srdci sladká tíha.«

Zahaluji rouškou lásky mlčení a zapomenutí neslastné chvíle, trpce nasládlé pilulky a s radostí a s vnitřním uspokojením, děkuje Bohu, vzpomínám na minulé roky milosti a oslavení Boha ve vašich srdcích. Mluvit o svých bolestech, zklamáních, touhách, vykouzlených snech a rozčarováních, o svých kročejích po nevyšlapaných stezkách do exotických krajín vašich srdcí? Non licet. I to vše přebolelo. »A ve vzpomínkách je i bolest krásná.«

Máj. — Nebe se ztápělo v těžké šedi olova... Srpen. — Měsíc se usmál studeným úsměvem prázdného dna... Září. — Příšerné dusno plakalo táhle a hořce. — Silnicí znaven a zaprášen kráčel poutník. Přecházel hory a doly, vesnice a města, ale vše na něho civělo nevšimavě, cize. Loudavě kynul úsměv alejí, kde kvetly hyacinty barvy zaschlé krve a lekníny rozkošné záře. Jeho cílem byl palác Slunce spravedlnosti. — Přichází opět do vesnice, jakých už přešel spoustu. Okna chalup vyhlíží ospale. Stromy se třesou chladem. Ale tu ze sadu nad silnicí se sklání větev, obsypaná poupaty, obsypaná květy. Nabízející se rámě, vonný pozdrav z neznámé dálky, blaživě těšící úsměv na rozzářených tvářích, film tichých chvil v magickém záření, tichá oddanost přírody vdechla do tváře poutníka čistou radost. Ach, to očistné a uklidňující pocho-
pení, co zmítá se v doupatech duše, co bouří v těch poutníkových ssutinách.

Nevíme, kdo platí za naši radost, ale jisto je, že někdo trpí a pláče, protože se jiný směje. Ale je také duchovní radost. Za tu radost a uspokojení, které vydechly vaše květy zapadlému a neznámému poutníkovi, Pán Bůh zaplať. Přijdou mrazíky, přijde nepohoda duše. Ale nebojte se. Nebudeme si cizí, i kdyby nás dělily desatery hory a moře. Budeme si docela blízcí. Avšak nezapomnět: »Daleké jsou cesty vesmírem. Daleko je od hvězdy k hvězdě. A přece jest ještě dále od srdce k srdci. Od srdce, jež miluje, k srdci, jež nemiluje.« — Zanechám vám aspoň útržky: Buďte veselí veselostí pravou, která prýští z čistého svědomí, neprotiví se lásce a vychází z uspokojení nad vykonanou prací. Jdeme do nebe, tam je naše domovské právo. — Studujte pilně. Nevíte, co budete potřebovat. Bůh dal nadání, schopnosti a bude vyžadovat úroky. — Základem všeho je zbožnost, která nezáleží ve spínání rukou, kroucení tělem a přivírání očí, v přemílání všelijakých formulek, ale v lásce. Vesele, zbožně, v práci pro Boha. Již několikrát jsem prožil dusivé chvíle loučení. Ale tak těžké — jako dnes. — Naposled — už nikdy víc. — Pak opuštěn — sám a sám. — Než třeba se vzpamatovat a modlit v té tísnivé hrůze, která se zvedá někde v nitru, která se jeví tak zvláštním stavem, že se zdá, že hlava je prázdná a mozek že stojí, že život se utekl jedině do srdce, jež se dme a hrozí udusit. Zarosené ticho lká nad propastí... Zajisté víte, co napsal D. Pecka: »Loučení je těžký balvan, který naléhá na prsa člověka, i není dechu k poslednímu slovu a není síly k poslednímu stisknutí ruky. A srdce se rozpíná, aby uneslo tu tíhu a nabylo síly proti času, jenž neúprosně odbíjí své hodiny.«

V drsném plášti hořela láska. Cizí jí bylo sametové laskání. Byla kající i rozmařilá. Ale ráda dýchala v tom intimním ovzduší vaší třídy, která tak často mluvila úchvatným hlasem duše, odkrývající bezbřehá moře úděsných hloubek.

Nechť kvete i u vás něžná pomněnka slepě tepaného a bitého nedochůdčete, které se svíjí pod údery nadějných záblesků věčnosti. Žijte dlouze, žijte blaze, žijte šťastně. A — na shledanou!

L u d v í k G a l o c h : C h c e ž í t !

Josef Kalivoda je už třetí rok bez zaměstnání. Jediný příjem jsou poukázky pro nezaměstnané, trochu koziho mléka a chudá úroda z malého kousku pole na kamenité stráni. Byl podzim a už měl bídy dost. Dítěti koupil šaty, na ženu a na něho se už nedostalo. Krást nešel a nechtěl jít. Sychravé dni se vlekly jako smůla a Kalivoda hleděl každému dni vstříc se zamračeným pohledem, ale každý den se mu nelítostně vysmál. S tíživým mlčením pohlížel na vyschlé ruce, s nichž se už mozoly ztrácely. Tesknil po práci. Byl sláb. Ještě za šera přišli k němu kamarádi. »Josef, pojď půjdem demonstrovat do města.« Ten se bál, ale přece se dal strhnout svými kamarády. Vzal mlčky na sebe chatrný kabát a těžkým krokem šel ke dveřím. »Sbohem, Hanko, na oběd, myslím, přijdu!« Smutný ženin pohled mu byl odpovědí. Tvrdá, kamenitá cesta harašila pod těžkými kroky devíti párů nohou. Skoro tři hodiny šli do města. Sychravé ráno jim prolínalo šaty a vnikalo až do duše. Zmoklé městské chodníky se studeně leskly. A v jejich lesku se odráželo devět tmavých postav, jež nejistě přešlapovaly. Z protější ulice vystoupil četník a přímo k nim. Asi pět kroků za ním opět dva. Jiskra odporu prolétla do tmy. Četník zrychlil krok. »Rozejděte se! Přátelé, rozejděte se,« dodal tlumeně a téměř prosebně. Jeho měkký hlas udeřil mocněji na nezaměstnané dělníky než tvrdý obušek. Všichni odešli, jen Kalivoda zůstal stát jako přimrazen. »Rozejít se!« vykřikl nyní

přísně. Zadní dva došli. Kalivoda stál jako přimražen. »Rozejít se!« vzkřikl nyní někdo prudce z těch tří. Před očima se mu mihly dva obušky. Jeden z nich ho probudil těžkou ranou do čela. Druhý dopadl mírněji. Kalivoda se obrátil a těžce odcházel. Nad jeho hlavou se mihl ještě třetí obušek, ale ten už nedopadl. Už se stmívalo, déšť ustal. Ještě nedošel domů, ač se nikde nezastavil. Po celou cestu viděl šedou helmu a pod ní přibledlou tvář. Její měkký hlas zalil jeho život, jeho myšlenky a city. Nerozuměl. Sáhl si na čelo, jež ho pálilo. Nad levým okem nahmatal bouli. Viděl před sebou obušky; jeden z nich to udělal. Nevěděl který, ale chtěl mu to odpustit. Měkkost četnickova hlasu mu trhala každou nit myšlenek.

klv.: KVĚTEN

*Z půdy prasklé žárem
Roste můj stín
A zrá*

*V dny květnové, až prasknou
Pastely blin
A snů*

*Zas výška obzoru se lomí
Na obrubě dní
A usíná*

*Ó květně žíznivý
Jak země zrající
Ó ústa*

*Ze střepin světla
Roste váš stín
A zrá*

Obraz Panny Marie z XV. stol.,
zničený za občanské války ve
Španělsku

Vítězslav Majer: Postojenské jeskyně

(Věnuji sl. Božence Janežičové.)

V dálce na severu se rozsvětluje sníh Kamnických hor. Vlak, supící z Lublaně do Postojné, se zavěsí na bok hory a provrtává se tunely. Přejíždíme jihošlovansko-italskou hranici. Na hraničním kamenu italského státu stojí skupinka vojáků železniční milice. Malí, černí hoši v příjemných krojích italských alpinistů nás vesele zdraví. Malý slovinský hošík si přísně prohlíží vojáky a pak mi vážně říká: »Víte, to je naše země, ale Talijáni ji zabrali.«

Brzy jsme v ulicích Postojné, živých nedělním hlukem. Snědé tváře italských přistěhovalců odkudsi z Calabrie se ihned poznají od domácího slovanského obyvatelstva, kterého je tu většina. Hlavní ulice městečka, malého, ale čistoučkého, lemuje krámky s památkami i ovocem. Do svátečního hluku křičí slovanští obchodníci »due lire« a Italové už dokonce slovinsky »pet dinarjev«, protože tady můžete platit i jugoslávskou měnou. Ba i jeden černoch, nejspíše — podle bříška soudě — habešský exkuchař některého rasa

nebo podrasa, statečně sekunduje energické Italce chorvatsky »pet dinara, pet dinara!« ale pro jistotu ukazuje číslo na prstech.

Z malého chrámečku bije zvon. Lidé se hrnou dovnitř. U krásného oltáře slouží kněz zpívanou mši svatou. Radost se zvlní v hrudi, když místo italského změkčování vyslovuje tento mladý, vysoký kněz latinu tak, jako ji vyslovujeme my. Veseleji odcházíme do ulic městečka, rychle obědváme a spěcháme k jeskyním. Na prostrané terase před restaurací a nádražičkem podzemní dráhy u vchodu do jeskyně není už jediného místečka. Kupujeme si »botilku« Chiantiho a usedáme do vysoké trávy na břehu zelenavé Pivky, která v těchto místech vklouzává pod skálu. Máme ještě hodinu pokdy. V tichu slunečního poledne umírá šumot přicházejících a najednou je rozezní měkká lahoda neapolských písní, které zazpívá skupinka vojáků a námořníků. Když ustanou oni, zatřilkuje vesele do dálky plavovlasé děvče. Čas rychle letí a kolem jedné hodiny se dává dav do pohybu. Sta a tisíce lidí vchází z jasu červnového dne do přítmí jeskyně. Skoupé světlo žárovek osvětluje malý železniční vlak, který teď ovšem stojí, protože na všechny zdaleka nestačí. Nyní se po jeho kolejích valí proud lidstva. Brzy jsme ve Veliké dvoraně. Úžas i chlad zaráží dech. Nad propastí, v jejímž dně hučí rozkacená Pivka, visí most. Jedna stezka vede na dno propasti, hluboké asi 30 metrů, můstkem překročuje řeku a po schodech na konci dvorany schází se s hlavní cestou. Krápníků není mnoho, ale rozlehlost, výška i hloubka s dunící řekou, která podlézá hlavní most a zaniká v podzemních tmách, působí mohutně. Teprve na další cestě vidíme spousty krápníků. Jeskyně, dlouhé několik kilometrů, jsou všude velmi široké a vysoké až 15 metrů. Nejdříve si všímáme každého krápníčku, ale brzy se zastavujeme jen u tak nádherných útvarů, jako je »Brilant«, »Kazatelna« nebo »Prestol sv. Petra«. Jeskyně jsou skoupě osvětleny a po celé jejich délce stojí vojáci s puškami i průvodci, kteří při menších návštěvách jezdí s jednotlivými skupinkami v onom miniaturním vláčku. V dálce zazní pojednou hudba. Veselý pochod provane lesem krápníků. Vcházíme do Taneční dvorany. Naproti vchodu visí znak italského království. Velký a pyšný znak království je sestaven z barevných žárovek. Pod ním hraje hudba stále onen veselý pochod. Z vysokého stropu visí nádherný skleněný lustr. I se stěn s bohatými krápníky visí podobné menší lustry. A opět pokračujeme v cestě do Koncertní dvorany, kde hraje k tanci jazz. Tu krásná černooká Italka se svým smavým hochem, tam veselá Slovinka s plavovlasým Němcem nebo se svou přítelkyní, zde dva italští námořníci, na které děvčat nezbylo, vláčně se kolébají za zvuků tanga. Píšeme pohlední listky, abychom je mohli dát na zdejší podzemní poštu, jedinou na celém světě, která orazítkuje někdy až 70.000 pohlednic denně.

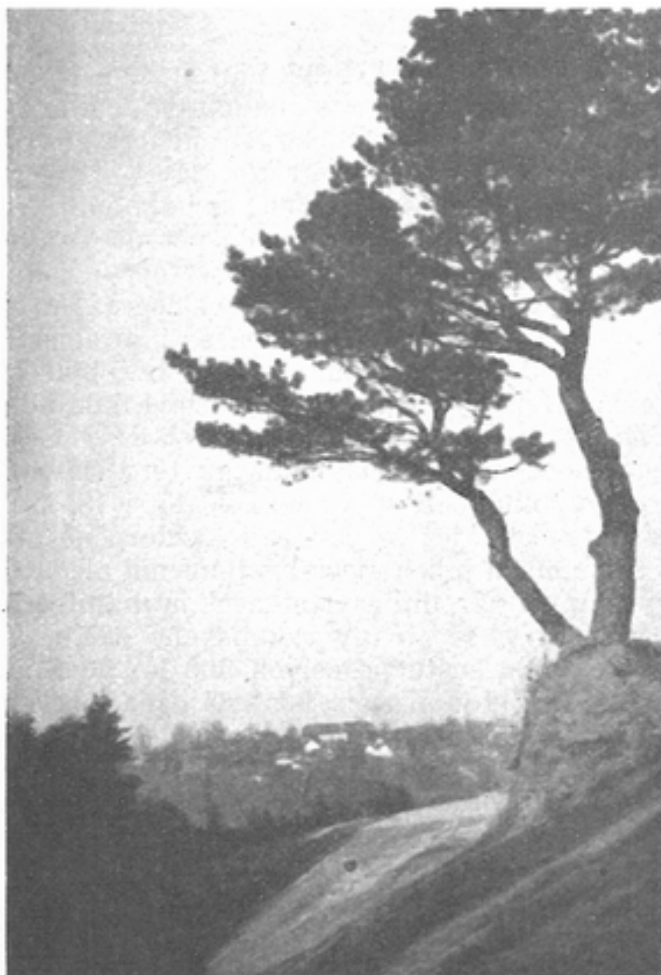
Z Koncertní dvorany jdeme kolem »Předpekli«, zdůrazněného červeným světlem, a vystupujeme na Kalvarii, vysokou 45 metrů. Tento pahorek je vlastně zřícený strop, ale za nových tisíciletí vyrostly už nové stalagmity i stalaktity nejrozmanitějších podob, výšek i šířek. Nejkrásnější je Milánský dóm. Odtud se pomalu vracíme. V Taneční dvoraně se už nyní také tančí. V bílém světle velikých skleněných lustrů a pod barevným znakem italského království tančí sta mladých lidí valčík. Do jeskyně proudí stále noví návštěvníci, když my se ubíráme k východu. S otevřenými ústy se dívají na každý vápencový útvar, zatím co my si to »mažeme« nevšímavě kolem. Je téměř 5 hodin, když opět stojíme venku. Slunce už ztratilo svou největší žhavost. Opět se procházíme po cestách, plných hluku. Tu prodává Ital panenky, tam cení ještě stále své bílé zuby Habešan.

Cestou stoupáme k nádraží. Obracíme se ještě naposled. Slunce se teskně kloní k horám na západě. Malou rovinkou, otevřenou na jih, peláší auto, zdvihající spousty prachu. Vlak nás trpělivě čeká a pozdě se dává do pohybu. Přejíždíme hranici. Starý, bělovlasý pán se rozpomene na Punkevní jeskyně, chvále je. Nehlásím se, že jsem tam někde doma a že jsem tam také byl; jen v duchu dávám za pravdu... Jeho paní povzdechne: »Kéž by tento krásný slovinský kraj byl zase jednou náš!«

Křesťan je křesťanem svojí věrou. Křesťan žije ze své víry. Jeho život skrze ni vyrůstá, tedy také jeho vědění, které patří k životu. Má-li víru, pak ceteris paribus, ví více, než ten kdo víry nemá. Je velikou zbabělostí a velikým hříchem podvázati toto vyšší vědění, nenechat je plně působiti. — Theodor Haecker, »Křesťan a dějiny«.

Milena Klemová: ZA LÉTEM — —

*Jak zlaté slunce ti ve vlasech hoří,
dívám se do mělkých moří
tvých očí,
a vidím tam sebe.
Za tebou, v dálce, večerní nebe
kloní se za lesy,
a mlčí.
Vonící voda zpívá svou píseň o létu,
a jak se tak člověk před sebe dívá,
horká země mu syrově voní.
Bílá mez, cestička v kadeři země
uniká do dálky,
a kouřivá oblaka nad tebou letí
Kam? Srdce ti buší.
Modrými závěsy vína
se skrývají ploty,
a koberce vřesu se táhnou průsekem
do mlhy.
Sami dva půjdeme za létem,
k dalekým obzorům,
zvonícím lesem*

A l o i s D a ň h a : P r o m e m o r i a

Millenium svatováclavské r. 1929 připomnělo nám tisíciletou existenci našeho státu uprostřed Evropy. Nedávné slavnosti velehradské — i podle svědectví nejpovolanějších představitelů našeho státu — byly povinným holdem svatým věrozvěstům soluňským za prvopočátky veškeré kultury a vzdělanosti před tisíci lety. Rok 1938 bude vedle 20letého jubilea obnovení naší samostatnosti i mementem triumfálních oslav v Praze r. 1638, jichž se zúčastnila celá tehdejší jásající Praha — oficiální i prostý lid. Dne 12. září 1638 přímo »v královském průvodu« — podle svědectví historiků, Balbína a j. — bylo přeneseno »Paladium země české«, t. j. památný obraz P. Marie, z Prahy do Staré Boleslavě. Obrázek tento byl tak drahý našim předkům, že sousedům Sasům když jej v třicetileté válce uloupili, za něj vyplatili mnoho tisíc zlatých dukátů. A znalci umění kladou nynější podobu obrazu třeba do století rané gotiky, je jisto, že je — podle souhlasného svědectví prvních o něm se zmiňujících spisovatelů — a podle ústního podání mnohem starší. I Karlu IV., Otcí vlasti, a Arnoštu z Pardubic byla Stará Boleslav úctou mariánskou známa. Válečné doby 15. století zničily všechny historický materiál staroboleslavský, protože po odvezení archivu do Budína se as vše ztratilo. Úcta však v lidu k Paladiu nezanikla, protože i ve století 16. kapitula staroboleslavská úzkostlivě střežila poklad milostného obrazu. Počátkem století 17. stává se Stará Boleslav svým Paladiem posledním útočištěm při náboženském rozkladu nebezpečném i celé existenci českého národa. Majestát Rudolfa II. z 9. července 1609 měl se státi pro nás jakýmsi tajemným objetím pro eventuální budoucí včlenění do svazku německé říše a státu — což i vážní historikové potvrzují. Avšak zdravé jádro lidu a určité části české šlechty vystihlo tento úskok a proto brzy po podepsání majestátu 18. srpna 1609 uspořádán první ohromný manifestační průvod z Prahy do Staré Boleslavě. Tím stává se od té doby Stará Boleslav »Mučedništěm sv. Václava« a úctou mariánskou centrem čisté vlastenecké lásky k národu. — Tak tomu rozuměl

i nepřátelští Sasové, když na loupežné výpravě z Prahy 14. února 1632 pod vedením Tонера ve St. Boleslavi uloupili Paladium a převezli jako vzácné rukojmí do Prahy saskému plukovníkovi Hoffkirchenovi, který Paladium 29. února 1632 na potupu českého národa dal přibít u pranýře na Staroměstském náměstí v Praze. Znamení této potupy jsou dosud znatelná na Paladiu. »Svou válečnou kořist« odvezl pak 15. května do Lipska, odkud se dostalo zpět do Prahy, prostřednictvím paní Benigny Kateřiny z Lobkovic za ohromné výkupné teprve roku 1638. Na odčinění této národní i náboženské potupy téhož roku 12. září uspořádán triumfální průvod s Paladiem z Prahy do Staré Boleslavě, za osobní účasti arcibiskupa-kardinála Harracha. Významné je, že v době začínající germanisace u nás bylo i uvítání v Brandýse jen české (kanovník Diviš Měsíček) i ve Staré Boleslavi, kde úchvatně promluvil nadšený Čech, děkan Jiří Bílek z Bilenbergu, potomní probošt v Čes. Krumlově, jehož zásluhy o český jazyk jsou neocenitelné. Na památku této slavnosti ražena i zvláštní královská mince. Od tohoto roku roste sláva po celé 17. i 18. století a poutá k sobě jako k centru všechna česká města, jež se zavazují každoročně oficiálně putovati do Staré Boleslavě. Nelze v zápisech jejich městských kronik hledati pouze náboženskou stránku, nýbrž v plném významu i národní a vlasteneckou manifestaci v době utlačování českého živlu, jazyka i literatury, se strany rakouského státu. V popředí stojí ovšem Praha, která velmi dobře znala cestu po celých 300 let do Staré Boleslavě; vždyť ji také předkové naši nazývali cestou svatou, jež byla označena 44 kapličkami, dodnes sem tam v polích roztroušeně v troskách stojícími. Idea svatováclavská ve Staré Boleslavi byla jim nerozlučně spojena s hlubokou pietou k Paladiu. Ostatní města následovala Prahu. Doba nejtěžší poroby české literatury zachovala nám řadu krásných dokladů o St. Boleslavi: písně, příležitostné básně, kázání, promluvy atd. Zajímavým úkazem velikosti Staré Boleslavě po celých 800 let je neobyčejné množství dodnes dochovaných krásných barokních obrazů, reliefů, výzdob atd. Paladia roztroušená v přčetných kostelích, palácích, soukromých příbytcích a rovněž veliký počet variantů malých obrázků a dřevorytů Paladia. To vše patrně dokumentuje důležitost St. Boleslavě i po stránce čistě národní, vlastenecké a památkové.

Proto odhodlal se Přípravný výbor jubilejních slavností podati tento rozklad »Pro memoria«, aby objasnil důležitost těchto oslav a to právě v roce 20letého jubilea obnovení naší samostatnosti, což vše tak krásně ideově i historicky souvisí.

Program poutí staroboleslavských 1938.

1. května: Pout Čsl. Orla a katolických legionářů. — 8. května: Studentstvo, Svatováclavská liga, katolické učitelstvo a Č. L. A. — 15. května: Pout z kraje příbramského a berounského. — 16. května: Pout SKM. — 29. května: Diecése českobudějovická a hold dětí. — 5. a 6. června: Diecése brněnská. — 12. června: Diecése královéhradecká a Mariánské družiny. — 19. června: Pout z Ostravska a Slezska a svatovojtěšské oslavy. — 24. července: Choceň a Litomyšl. — 7. srpna: Terciáři. — 14. a 15. srpna: Arcidiecése olomoucká. — 21. srpna: Diecése litoměřická. — 28. srpna: Plzeň. — 7.—10. září: Oslavy Paladia v Praze. — 10. září: Přenesení Paladia z Prahy do Brandýsa nad Labem. — 11. září: Arcidiecése pražská za účasti J. Em. Dr. K. Kašpara, arcibiskupa-kardinála. Pontifikální mše sv., Apoštolské požehnání a Te Deum. — 25. září: Katolíti železničáři. — 28. září: Vděčná vzpomínka na Boh. Balbína a ostatní vlastence o Starou Boleslav zasloužilé. Poděkování P. Marii a sv. Václavu za čsl. samostatnost.

Vzpomínky na tábor katol. studentek v Červené Řečici

Úzkou polní cestou se vrací k městečku skupina dívek. Nemluví. Jen němě pozorují hru barev na západním nebi a dlouho, dlouho se dívají na městečko, jako by si chtěly do duše vtisknout jeho obraz. Před měsícem přijely, plny dychtivosti a očekávání. Vnesly do městečka ruch a radost svého mládí. Splynuly s ním. Nalezly druhý domov. Jak těžko se nyní loučí!

Každý den, ba každá hodina přinesla něco nového. Vzpomínají ...

Hned po příjezdu si získaly sympatie všech místních obyvatel. Jak rády chodívaly mezi ně. V kostele se snažily uplatnit svou jasná hrdélka. A přišel jim náramně vhod dort, který si vyzpívaly na jedné svatbě. Společenský život městečka zpestřily svým večírkem na rozloučenou, který pořádaly před několika dny.

Občerstvily svou duši duchovním cvičením, které skončilo právě před hodinou...

To vše se jim nyní míhá před očima jako obrázky v kaleidoskopu...

Zítra se vrátí domů. Občerstveny, plny vzpomínek na milé prázdniny, ztrávené v táboře katolických studentek v Červené Řečici u Pelhřimova. A spolu se slibem, že se za rok znovu vrátí.

Katolické studentky! Za nedlouho opustíte své učebny, abyste se oddaly sladkému kouzlu prázdnin. Červená Řečice vás již čeká a z dále k vám volá: na shledanou!

Pro vás, mladší, máme přichystané Křelovice. Pište o podrobné informace do Ústředí katolického studentstva čsl. v Praze III., Strakova akademie. —tv—

J. A. Strunz: JEDNA NOC

*Zpěv neskončených poutí,
kraj za obzorem,
všechno krásné se broutí
a bije o zem.*

*Vábení větru zvoni
do úzkosti mých žil,
čas prchá, sládně, voní
a můj blas neslyší.*

*Čekat na vjezd hvězdného vlaku
a praskot ozvěny,
noc je půl umírání a půl vraku,
brot tmy, zvon smrti, úpění.*

Ivan Smutný: NEMOCNÝ

*Zlé žádosti vstupují do těla
liany rdousí ho a zase přišla zima
bolesti narůstají křídla anděla
pec smyslů dýmá*

*Co rážice ran sládnou k okvěti
keř nervů roztřesen list za listem
Jako by průvan bylo slyšeti
Těžký jak balvan lehký jako sen
pro touhu křídel zůstal proboden*

K. Svolinský: Ilustrace k Durychově Sedmikrásce

Prodloužení je přímo úměrné napětí v mezích slušnosti. — Jednotkou práce je váha jednoho kilogramu za sekundu. — Buď budete tuto hodinu tiše, nebo příští rok budete muset mít všichni nové knihy. — Hedvika měla oči obráceny stále k východu. — Francie se tehdy zabývala válkou v zámořských filiálkách. — Profesor ještě nezapsal patřičnou hodinu: »Cítím, že dnes zapíši někoho do třídní knihy.«

Exercicie

Slova Otce

Nejtěžší choroba, kterou jest sužován náš věk, a spolu vydatný pramen běd, na něž si kdekdo rozumný stěžuje, jest lehkomyšlnost a nerozvážnost, svádějící lidi na scestí. Odtud ona ustavičná a přílišná těkavost navenek, odtud ona nenasytná chtivost po bohatství a rozkošech, která v člověku znenáhla oslabí a udusí touhy po vyšších statcích a tak jej zaujme věcmi zevnějšími a prchavými, že mu ani nedá pomyslet na Boha samého, jediný počátek a konec veškerenstva, a přece tento Bůh ve své neskonale dobrotě a slitovnosti neustává ani za našich dnů, byť se mravní zkáza všude sebevíc rozlézala, vábiti k sobě lidi přehojnými milostmi. Proto pozýváme tyto duše uštvané a lhostejné ke svým věčným potřebám, aby zbožně vykonaly duchovní cvičení, kde se člověku, vzdálenému obvyklé společnosti lidské a tísnivých starostí, poskytuje příležitost nikoli prožít čas ten v tupém klidu, nýbrž obírat se nejzávažnějšími otázkami, které ustavičně dotíraly na lidské pokolení, o vlastním původu a určení: »Odkud přichází a kam jde.« Na tomto slavném kolbišti ducha rozum si zvyká každou věc zavčas uvážiti a správně zhodnotiti, vůle se zoceluje, náruživosti krotnou pod správou rozumu, životní činnost spojená s rozmyslem probíhá šťastně podle jistého plánu a pravidla, konečně duše se povznáší k své prvotní ušlechtilosti a kráse. Mimo to mysl bývá volána božskou štědrostí k onomu »pokrmu nebes«, o němž Laktancius praví: »Žádné jídlo věru není duchu lahodnější než poznání pravdy.«

V duchovních cvičeních se tají podivuhodná moc vrátiti člověku pokoj a povznést jej ke svatosti života. Z tohoto vyvrcholení křesťanského života vyvěrá kromě vnitřního pokoje i jiný vzácný užitek: snaha získati duše Kristu, čili tak zvaný apoštolský duch. Neboť láska mimoděk působí, že duše spravedlivá, ve které sídlí Bůh svou milostí, podivuhodně vzplane touhou pobídnouti ostatní lidi, aby spolu s ní poznávali a milovali ono nekonečné Dobro, jehož sama dosáhla a jež v sobě chová. My pokládáme a prohlašujeme posvátné exercicie za Večeřadla, uchystaná božskou Prozřetelností: zde může každý ušlechtilý člověk, veden světlem věčných pravd a pobízen příkladem Kristovým, nejen poznati jasně za přispění milosti Boží cenu duší a roznítiti v sobě touhu jim pomoci, ať již se po bedlivé úvaze rozhodne Bohu sloužiti v jakémkoliv stavu životním, nýbrž může se tu naučiti také zápalu, podnikavosti, námahám, chrabřým činům křesťanského apoštolátu.

Z encykliky Jeho Svatosti PP. Pia XI. »O horlivém šíření duchovních cvičení«.

Vykonal jsi již exercicie?

Ano? Pak tě prosíme, abys nám zcela upřímně napsal své dojmy z exercicií. — Líbily se ti? Znamenaly změnu ve tvém životě? Ukázaly ti nové cesty, snad i životní povolání? — Nezamlčuj ani to, co se ti snad nelíbilo. Pověz, co by sis ještě od exercicií přál. Pokusíme se na příslušných místech o zlepšení. — Své zprávy nám pošli na adresu: Exerciční kroužek bohoslovců v Olomouci.

Nevykonali jsi ještě exercicie, snaž se je vykonati co nejdříve. Kolegové, kteří již exercicie konali, ti poradí a jistě ti je též vřele doporučí.

Staňte se horliteli exercičními ve svém okolí, ať na gymnasiu nebo doma. Utvořte si exerciční odbory nebo kroužky ku propagaci myšlenky exerciční. Máte-li známé kolegy-bohoslovce, požádejte je o spolupráci. Rádi vám pomohou.

Exercicie jsou oasou duše v zaprášené poušti všedního života. Očišťují duši, otvírají nové životní obzory a ukazují životní cíl, který není ve věcech pozemských, ale v Bohu. Jdi na exercicie! Nezklameš se. Jistě i ty se staneš apoštolem exercicií. —š—

Starej: HLUCHE KLASY

Proč neviješ ty vonné květy
se zlatem plných klasů mých,
proč vítr vůni vonných květů
nezavěje do štěpnic mých nadějí?
Snad také poznáš,

že první úder tvého probuzení
doznívá v hořkém temnu poznání.
A vítr sledem zabouřil v plných klasech,
když hospodář čekal slavnou žeň.
Až nadešel čas slunných žní,
sbíral jen prázdné klasy,
jichž zrnem ositi měl líchu novou.

STUDENTSKÉ SNÍMKY

Naše Liga

Ta naše Liga je takové malé, inu pětileté dítě. Jako z jara slunce nesměle se dívá na svět, tak i ona pomalu ukazuje, že již pět let poutá v jeden svazek katolické vysokoškolačky.

Jako malé nezkušené dítě musí býti vedeno, a sice někým, kdo rozumí pedagogice. Tedy předsedkyní nemůže býti nikdo jiný než vážná filosofka, která šedozelenýma očima zpod žlutých obrouček brýlí snaží se řídit první odvážné kroky do světa. Naše Ph. st., toho času první dáma v Lize, je čistý nordický typ, ale sever Evropy viděla leda na mapě, za to dobře zná východní Čechy. Na svůj aristokratický typ (podle německých anatomů) občas zapomene a mluví nářečím rodného kraje, které se liší gramatikálně od spisovné češtiny a jistě se nehodí pro nastávající profesorku češtiny. Takovéhle věci vidí nejlépe jen slečny medicíny, které velmi rády své učené kolegyně opravují. Naše milá předsedkyně jako děvče intelektuální by rádo poznalo svět, kterého zná jen menší kousek, ale zatím jí leží na srdci blaho naší Ligy a úspěch státnic, které ji co nejdříve čekají.

První jednatelkou je »Athos«. Ne, prosím, ona slavná hora tam na jihu, ale vysoká hnědovlasá dívka, věčně se červenající, jako by pořád myslela a styděla se za nenapsané jednatele zprávy. Tíží ji státnice, a tak den ode dne se dívá smutněji, její modré oči se stávají nepřítomnými, a jako by v nich už byla polovina hornoněmčiny. Tíha státnic na ni doléhá tak, že přestala psát do »Jitra« do srdce pronikající články. Mám obavu, že zhasne, aniž by pořádně zasvítit největší talent, který na ligistickém nebi chvíli plál.

Liga jako malé dítě občas také stůně. Potřebuje tedy nejen odborného pedagogického vedení, ale také jemných rukou mladých mediček, které zatím léčí, Bohu dík, více teorií nežli medikamenty a nožem. Tedy jako vrchním dozorem nad tělesným zdravím Ligy a také nad I. jednatelkou, která rozumí víc staročeským textům než životu, je medička ze IV. semestru jako II. jednatelka. Je to taková statná, netroufám si říci, že trochu objemnější (vždyť jsou to jen kosti), hnědooká děvčica. Skromná, sama nezavádí debat, ale dovede protestovat se vši silou, když ne nahlas, aspoň potichu. Prozatím neodhalený poklad. Ve své vědě vyzná se bezvadně. Až budete za pět let stonat, vřele vám ji doporučuji. Zatím dovede léčit jen vodou.

Pokladní je také medička. Všechna čest, pokladnu má v pořádku, třebaže se o ní šíří pověst, že na pokladničení prodělala tolik, že by si mohla na sečítání platit kancelářskou sílu. To ale šeptají jen zlí jazykové. Na svou pokladnu je naše pokladní velmi žárlivá a vždy předchází velmi dlouhá debata, než vydá něco z jejího obsahu pro dobro všech. Někdo šetřit musí. Povídá se, že obchází v noci při měsíčku s pokladnou Strakovku jako »Lakomec« Molièrův. Jedinou láskou naší pokladní jsou spolky, ale má ještě jednu lásku tajnou, která se stoupajícím jarem a blížícími se termíny stává se horoucnější — a to je chemie! V umění léčit závodí s kolegyní jednatelkou.

- Naše zapisovatelka je děvče, které vzbuzuje úctu ne brýlemi, ale svou vědou. Studuje: latinu a řečtinu. Komu čest, tomu čest. Soukromě je známa jako křemešnický andílek.

Octla-li by se naše Liga v konfliktu s paragrafy, má na obranu výtečnou právničku, jinak sociální referentku. Má nejdůležitější funkci: vede besídky Ligy v Michli. Je to snědá a odvážná děvčica od Kyjova.

Kromě těchto tváříček je do roka vidět v Lize mnoho obličejíček bledých od studií (prý?), červených, opálených, lemovaných světlými či tmavými vlasy. Mnoho z těch tváříček odešlo již do světa, ale zůstaly po nich mezery, které se pomalu doplňují. Máme v našich řadách význačné odbornice, na příklad na franštinu a němčinu, a těch si nesmírně vážíme. Slouží

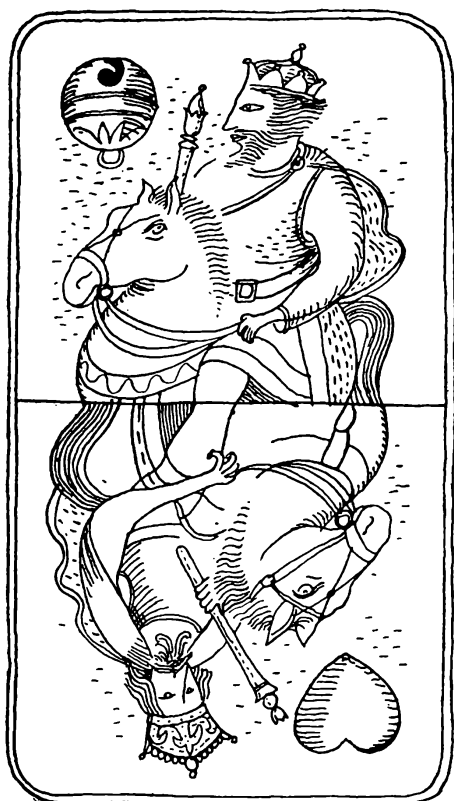
nám dokonce ke stanovení receptu, jak se rychle a snadno naučit franštině. Ten recept vám prozradím. Kolegyně, znající bezvadně franštinu se na sluníčku nebo u kamen připraží, rozemele na prášek (oh, jaká krutost!) a prášek se 3krát denně užívá po lžičkách. Tak zní předpis kolegyně medickek. Podle nálezu lékařského (lépe medického) jde ten předpis znamenitě k duhu. Naše mediccky jsou ale mistry v tom, že dovedou obět, znající perfektně franštinu, udržovat stále při životě a zachovávat je pro pokolení budoucí. Ovšem dotud, dokud neudělá ona kolegyně všechny státnice výtečně — pak se musí hledat nová obět!

Takový je náš pospolitý život. Jen pachatelka těchto řádků prosí zkroušeně o smilování, neboť by musila léčit sama svá záda, a sice jen vodou, protože je jen zelená mediccka.

Vivat, crescat, floreat nostra Liga!!!

»Arcus«

Maryáš ve filosofii

Měl bych vlastně nazvat to své povídání filosofie při maryáši, ale to víte, vážení čtenáři a čtenářky, student a profesor jsou dvě veličiny, z nichž prvá musí druhou poslouchat. A doufám, že si dovedete docela dobře představit, jak by se tvářil pan profesor, po případě paní profesorka, kdybyste jim někdy řekli, že místo filosofie chcete hrát maryáš. To by byla legrace, vidíte! Z toho ovšem nic nevyplyvá pro veselou chasu studentskou. Ta si odpustí všechny marné prosby a zahraje si maryáš načerno, pak-li jsou k tomu příznivé podmínky. A musím přiznat, že pro naši maryášovou partu bývaly podmínky svého času ve filosofii přímo skvělé. Ach, to bývaly chvíle! Vzdech se mi dere z prsou, když na ty doby vzpomínám, na těch několik partií, které jsme si dávali ve filosofii. Škoda, že se tenkrát splnilo přísloví: »Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne.«

Popřejte, prosím, laskavě sluchu (lépe řečeno zraku) historii oné chvíle, kdy nám, čtyřem karbaníkům v posledních dvou lavicích, naposled šustily v rukou karty za sraženými zády předních sousedů. Byli jsme tenkrát

velice dobře naladěni, což se projevovalo tím, že občas někdo plácl kartou trochu silněji, než se slušelo.

Paní profesorka přednášela tenkrát právě úvod k sociologii. Ze »za katedry«, nechci říci zrovna z pod katedry jí čouhala oválná tvářinka, věnčená zlatem přebarvených kadeří a modrá očka jasnější než modř letní oblohy jí těkala po posluchačích i posluchačkách. Ó, kdyby ta očka spatřila, co se zatím dělo v zadních lavicích za mocnou hradbou sražených hřbetů předních kamarádů. Leč nechme nesplnitelných přání v minulosti. Líbezná zory paní profesorky nemohly tam proniknout. A i kdyby tam pronikly, bylo by to co platné? Nebezpečí hrozilo odjinud.

Docela nezávan vstoupil do třídy pan ředitel. Čtyři hbité hmaty a vše by bylo v pořádku. Karty by zmizely v hlubokých kapsách karbaníků. Co se však nestalo! Místo čtyř byly tu jen tři. Ten čtvrtý, jaká smůla, byl jen o trochu méně hbitý než ti ostatní a následky toho byly hrozné. Dlouhý Tonda se při vstupu pana ředitele tak zjančil, že rozmach jeho mocné pravice smetl s lavice všechny karty, které před ním ležely. Ty se hezky rozlétly, zakroužily vířivě v ovzduší a snesly se právě pod nohy vstupujícímu panu řediteli.

Z toho ovšem nemohla nic vidět paní profesorka za katedrou, která rychle vstala a spěchala uvítat představeného. Viděl to však pan ředitel, a to stačilo. Pousmál se trochu a vše bylo prozatím odbyto. Nu, a co bylo dále? Méně, než se očekávalo. Čtyři naši hrdinové (jaký div, že všichni čtyři!) vyhověli příštího dne pozvání pana ředitele a navštívili ho v jeho kumbálku obecném, jinak ředitelna zvaném, kde se jim dostalo řádného kázání za přítomnosti třídního profesora a maličké filosofky.

Perly

Ve čtvrtohorách žil mamut, člověk a jiná zvířata. — Když dáte před nerost láhev mléka, tak se ho ani netkne. Vy se tomu smějete, ale je to důležitý poznatek pro lékaře, neboť když lékař přijde k nemocnému, tak se ho zeptá: »Jak vám chutná?« — Když chcete porozumět ložiskům rud, tak se musíte vžít do roztoků. — Cortiho ústrojí v uchu můžeme přirovnat ke klavíru s více strunami. — Kdyby byla pořád celá rodina chytrá, tak by se na ty chudé nedostalo. — Kdybyste se šli podívat do ústavu choromyslných, tak byste poznali, že někteří si tam vsugerují, že jsou blázni. — Někdo má několik žeber úplně zlatých; ale zdravé to není. — Částečná hluchota je velmi výhodná vada pro postiženého. — Lovec sprašový lovil koně tak, že je zahnal na vysokou skálu, oni spadli dolů, zabili se a on je pak chytal. — Rostliny obohacují náš duševní život. — V primě se jeden hoch napil vody, aniž si to uvědomil a zemřel na tyfus. — Kdo nestudoval biologii, tak se vyhne i hluchavce. Na př. býložravci. — Kožišinu dávají polární zvířata, která se někdy u nás prodávají za výkladem. — Vytvořuje se nový směr, alkoholismus. — Starci mají tak zvláštní povahu, že jim ani vlastní rodiče nerozumějí.

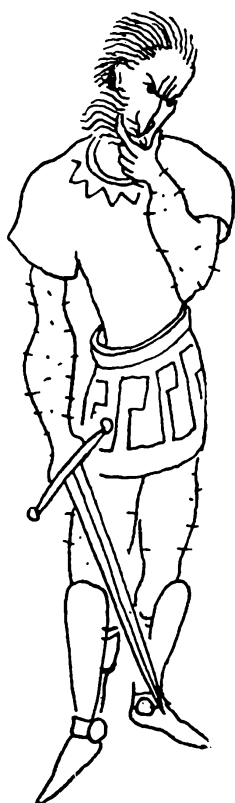
K. E. Libol

Těžká hodina

V kvintě je veselo. Přestávka před latinou. V rohu se šprtá Honza Cesara pomocí »šalasa«. Několik jiných ho napodobuje. Jsou to tak zvaní šplhouni. Nejmladší ze třídy, nazývaný Benjamínek nebo Rolmops, pobíhá vesele sem a tam a přehazuje svým kolegyním, které se zatím u okna o něčem hádají, učení a knihy. To je totiž jeho jediná práce ve škole. Usnesli jsme se s kolegyněmi, že je pomstíme. Již se s ním dva hádají a nenápadně ho zatlačují do rohu ke košíku, a do něho jej konečně v pravém slova smyslu nacpou. Nepomáhá mu křičet a nadávat a již jest vezen po třídě. Před katedrou zastavili, a tu ho ti nejsilnější zdvívají i s košíkem na katedru. Slibujeme mu, že se mu povede docela dobře, jen nás musí poslouchat a vše podle rozkazu vykonávat. Na košík jest dána ještě židle, takže jest jako pod nebesy. Na nos brýle, do kapsy teploměr, na hlavu miska na houbu, do jedné ruky rozevřený kružítko v podobě kopí a v druhé trojúhelník. Katedra jest dána doprostřed třídy a okolo všichni provádějí indiánský tanec za nevýslovného řevu. Vtom vtrhne do třídy hlídka a hlásí: »Už si to žene.« V nastalém zmatku nikdo si nevšimá ubohého Rolmopsa, který se snaží velmi pracně dostat z košíku, ale vůbec se mu to nedaří. Najednou se rozletí dveře a latinář vstupuje do třídy. Nevšimne si ihned na katedře se vzpínajícího studenta a již začne nadávat: »Co jste to za třídu taková holota, ono to řve, až je to dolů do sborovny slyšet.« Tu najednou spadne našemu takřka na katedře přikovanému vězni z hlavy miska na zem a pan profesor se rázem otočí. Celá třída se válí smíchy. Pan profesor chvílemi červená, chvílemi bledne, otvírá ústa, ale naprázdno, neboť nemůže vypravit ani hlásku. Vlasy mu vstávají, až konečně se přemůže a zařve: »Kdo to vymyslel? To jste byl vy, Polívko, že ano!?« — »Sím, ne,« ozval se zaraženě tázaný. »Tedy vy, Xylofone!« — »Sím já také ne.« — »Já vás naučím, holoto. Pomozte mu ven. Vyklopte ho. Tohle by tak byl pořádek. Potom se nedivím, že mě páni kolegové říkají, že vás takovým věcem navádím. Ale já s vámi zatočím způsobem radikálním. Polovičku vás nechám prasknout ve druhým

semestru.« Zatím je již zase vše v pořádku. Pan profesor bere notes a listuje, koho si tak vyhledat, aby to odnesl za všechny. »Tak mi pojdte k tabuli třeba .,« třída se krčí. »Tak třeba tuhle Vocásek.« Jmenovaný jde s knihou k tabuli. »Tak mi přeložte třeba kapitolu 13.« Pepus se zakousl do textu a chvíli přemýšlí a posléze začíná: »Když Caesar táhl do Galie. .,« dlouho nic. »No tak, jak to bylo dál?« Pepus se do toho pouští znova: »Když Caesar táhl do Galie, jeho vojáci lovili v moři. .« — »No tak, z tebe aby to člověk kopal, tak co by mohli lovit v moři, he?« Z lavice někdo napovídá: »Sledě.« Chudák Pepus zaslechl sl a tedy vyhrkl: »Vojáci lovili slanečky.« Třída propuká v řev a pan profesor již píše Pepusovi do notesu šestku. »Já ti to, ty klacku nevychovaná, spočítám, dělat šaška pro třídu, já s tebou zatočím a s vámi se všemi. Zde nejde již nic po dobrém, nyní se otočím o 180 stupňů a každého skřípnu. S vámi to jinak nejde, na vás se musí způsobem radikálním.« A pan profesor si utírá s čela pot. Dáďa

Caesar, Cicero a spol.

»Novou látku, Kořínku.« — »Titi Livi, Ab urbe condita libri XXI., linea prima .,« pronese tento spěšně tuto veskrze známou, otřepanou frází, co by starý latiník. — Pausa. — Kořínek hledí přizpůsobiti oči malému, vkusně popsanému papírku, jenž se krčí jako vetřelec mezi vážnými literami latinskými. Tahák! Co na tom, hlavně když vytáhne člověka z nepříjemné situace.

A nyní otrásá učebnou mohutný hlas našeho vyvoleného, hrdého na to, že může převáděti starobylá scripta do národního jazyka: »Hannibal, jakkoli s to býti nemohl, aby učiněna byla věc veliká a nanejvýš pak pamětihodná, přece sám přemítal u sebe sama, jakou léčku chytrou a nepředvídanou učiniti bylo by vhodno a tou pak, jakmile skrze své vyzvědače bystronohé a mocně všeho si všímající zpraven by byl, zahnati a rozprášiti všeliké nepřátele by byl chtěl a .«

Nedokončil však. »Kořínku, odkud máte ten překlad?« — »Prosím, sím z hlavy a ze slovníku.« — »To mě těší, ale ten sloh! Tomu nevěřím, ta veleslavínská čeština,« ohrazuje se profesor. — »Sím, on tak 'dycky mluví,« pokouší se namluvit latinářovi soudruzi postiženého. Ale tu se udála katastrofa velká a nepředvídaná. — »Aaaaá, pojdte sem, pojdte sem, dejte sem ten papír; já vás naučím, vy 'lajdáku' jeden. Táák, a podvádět chtěl. To je pětka. Lezte mi s oči! Sedněte si a po druhé nešvindlujte, když to neumíte.« J. Jiří

T E X T Y

Náboženství a theologie

Náboženství vůbec a tak i křesťanství a Církev jsou především živou skutečností a pak teprve vírou, věroukou a předmětem theologie. Nejprve bytí, vnitřní stav, životní obsah, a potom teprve předmět úvahy, dogmatu, zákonodárství a vědy. Nietzsche poznamenává: »Život stojí za to, abychom jej žili, praví umění, nejkrásnější svůdkyně; život

stojí za to, abychom jej poznali, praví věda.« Tak můžeme říci i o božském životě v člověku, a to s největším důrazem, že stojí za to, abychom jej žili nábožensky, avšak též, abychom jej poznávali theologicky. Ovšem i zde jest život jako skutečnost a poklad duše mnohem více než všechny poklady theologického poznání. Tak jako lidé obdaření tvůrčí schopností nebo silným pocitem životním mívají pramalý zájem o vědecké výklady umění nebo o životní filosofii, tak může i vnitřně náboženský člověk a světec více nebo méně lhostejně minouti theologii a její výsledky. František z Assisi a Tomáš Kempenský jsou toho známými doklady. Dokonce i v Danteově Božské Komedii kárá Beatrice básníka, že se oddal světským vědám, jež jsou vzdáleny od božské pravdy jako nebe od země (Purg. 33, 85 sq.). Tato její výtka se netýká snad vědy neprávem a klamně tak nazývané, nýbrž i scholastické filosofie, již byl Dante ze srdce oddán. Dějinné vzestupy a reformy v náboženském životě Církve nevycházely tak od učených theologů a mocných knížat církevních, jako spíše od svatých mužů a žen bez theologického vzdělání a úředního postavení. A přece je možno ihned namítnouti, obnova západní Církve na koncilu tridentském, z níž ještě dnes žijeme, je dílem vynikajících theologů tohoto koncilu. V zásadě však přísluší prvenství vždy životu, jenž bývá stavěn s oblibou proti poznání: avšak poznání samo je také projevem života. Jako »život jest více než pokrm a tělo více než oděv« (Mat. 6, 25), a jako království Boží jest první, co máme hledati, a vše ostatní nám bude přidáno (Mat. 6, 33), tak jest i život duše důležitější než věda o něm, spása důležitější než nauky spásy, nový život z Boha důležitější než sama znalost evangelia.

Dr. Arnold Rademacher, *Die innere Einheit des Glaubens*. Peter Hanstein, Bonn, 1937, S. 22—3.

Duchovní svoboda

Člověk, který věří, je ve svém nitru vždy svoboden, byť byl uvržen do žaláře Mamerinského nebo odvezen na Sibiř: má v sobě poklad své důstojnosti, svou smrtelnost zaštěpuje do Věčna a z vězení může učiniti chrám. Avšak člověk, v jehož duši zhaslo světlo Boží, jest hotov: od paty až k hlavě náleží tomu, kdo mu dává chléb, jako pes náleží tomu, kdo ho krmí. Nemá-li Boha, nemůže nijak uniknouti z okovů práce a násilí: jest obklopen šesti plochami živého hrobu a snížen na stroj přijímající potravu, na pouhé smysly; a tak k jeho zkrocení stačí odměřovati mu potraviny a zezvířečťovati ho eugenikou. Jen tam, kde není víry v Boha, je možno uctívati a páchat podzvířeckou ukrutnost. Zuřivost, s jakou se ničilo a vraždilo v zemi ateismu, by nebyla možná, kdyby tam byla víra v Boha. A tak vidíme, čím jest občan, stane-li se z věřícího neznabohem: je nahým otrokem, jenž se třese před svými pány — čímsi horším než byl otrok starověký, který, věřil-li v Boha, mohl míti duši apoštolskou a státi se mučedníkem víry jako onen druh filosofa Justina, jenž byl otrokem Caesarovým. A vidíme, jak ateism odlidštuje člověka tím, že ho olupuje o nejvyšší hodnoty spjaté s jeho přirozeností; znetvořuje ho pro nenávisť, která jest satanským opakem lásky, jež učinila Boha člověkem. Slovem, kde byl člověk, zanechává ateismus ssavce: rovnost duchovní ničí a hmotnou rovnost vytvořiti nedovede.

Igino Giordani, *Cattolicità*. »Morcelliana«, Brescia, 1938, p. 119—20.

»Mnoho lidí se domýšlí, že dojde jejich lehký krok do nebe cestou příjemnou a snadnou. Ale náraz viz položenou otázku, viz vraždění a mučednictví! Nebesa i peklo kladou se nám do rukou a my máme čtyřicet vteřin na rozmyšlenou. Čtyřicet vteřin, to je až přespříliš! Svaté Španělsko, drahé Španělsko, tys okamžitě volilo! Jedenáct biskupů, šestnáct tisíc kněží pobitých a ani jeden odpad!« — Paul Claudel.

Zora Uhrová: POUTNÍK

*Ve falešných úsměvech
a ve falešných slzách,
v nadějích klamných a slovech lichých
šel jsi,
jdeš a půjdeš,
hlavu pochýlenu.
V marných touženích,
v bezvýznamných hořkostech
svou tíhu neseš
sám.
Proč zaslepen jsi jen sebou?
Ozvěna dalek ti neodpoví,
snad jenom úsměškem,
který se zlomí v tvé tváři,
úsměškem nad tvým žalem a únavou
a bezradností.
V trásních bolestí utíkáš se do prázdnot,
ty nesmíš věřit, i kdyby jsi toužil,
jsou pravdy velikostí svojí drtící,
však neznámé tobě.*

*V propastech se skryly.
Ty pravdy rostou svým nepřítomnem
a skládají se na svůj kříž.
Proč tedy nevykřiknou?
Ptáš se.
Nevykřiknou?
Nevyvrhne je země?
Tvé nitro je temným vírem strženo
a šíleně se točíc
v bezedno strhuje svoje
Chci!
Jdi tedy dál,
jsi sám;
chceš tomu sám nechtě.
Nezapomeň, až budeš klesat,
pozvednout hlavu k hvězdám,
snad tam,
tam najdeš své proto.
Jsou falešné úsměvy a slzy
a marné naděje.
Ty jimi jdeš.*

K U L T U R A

Duch katolický.

Podstatou katolictví je naše živé spojení s Kristem-bohočlověkem, ale také s Kristem mystickým s celou obecností, s celým společenstvím katolickým.

Tak nese naše zbožnost oba tyto rysy, rysy spojení s Kristem živým a spojení s živým společenstvím věřících.

Lidé žijí v Církvi se všemi svými chybami, ale ten, kdo je opravdu Kristův, kdo se nepovyšuje pokrytecky nad své bratry, jak to tolikráte rádi činí protestanté, ten rozezná velmi snadno a bez zbytečného pohoršování, kde je duch Kristův a kde je chyba lidská.

Duch katolický se radostně přimyká ke všemu obecnému, ke svatému společenství v Kristu. Chápe svaté společenství, a proto se neodděluje od společného v modlitbě ani tehdy, když společné, to jest katolické, není v oblíbení ani v milosti a v lásce mocných tohoto světa.

Pravý duch katol. nevidí v Církvi jen ono viditelné a vnější, nýbrž

Básník

Před nedávnem půjčil mi můj přítel zvláštní knížku, s názvem »Krůpěje«. Její mladý autor, známý nám již ze dvou slibných básnických sbírek »Raněný hlas« a »Hlas k domovu«, z nichž první vyšla r. 1936, druhá v roce minulém, skrývá se v ní pod pseudonymem Lazar Janin. Zajímavý je už fakt, že autor dvou knih básní, tedy žádný debutant v poesii, vystupuje tu pod rouškou pseudonymu. Ještě zajímavější je však skutečnost, že o této knize, tak odlišné od současné literární produkce, skoro nikdo neví, neboť autor se přičinil sám o to, aby o ní veřejnost nezvěděla. Vydal ji, jak čteme na posledním listě, jako »soukromý a neprodejný tisk v 50 exemplářích pro své přátele a lidi dobré vůle«. A odpověď na otázku, proč básník knihu vydává v tak omezeném nákladu?

»Na počátku si člověk myslí, že může mluvit k celému světu. A poněvadž svět je příliš široký a také příliš hluboký, musí tento pošetilec hodně křičeti, aby ho bylo slyšet. Když se pak unaví a hlas jeho se ztratí na všelijakých temných a pustých cestách, jimiž je svět proťat a poznamenán, vzdá se této pošetilsti a mluví jen k těm, které miluje.« A dále čteme: »Jedině tehdy básník může žehnati Urbi et Orbi, dělá-li plachou rukou neumělý křížek na čele bytůstky pro svět neznámé a nepatrné, která však vstoupila do jeho srdce s vichřicí lásky a převrátila jeho zmatený řád mlčení a bolesti. Jedině tehdy může básník říci něco světu, naučí-li se

napřed mluvit k srdci člověka, k tomu neviditelně tekoucímu proudu utrpení a naděje, nad jehož splavem klíčí píseň jako zrno v promoklé půdě.»

Knihu, o níž mluvím, lze těžko popsat, utřídit. Chceš-li ji charakterisovat a zařadit, vymyká se ti pod rukama jako každé skutečně umělecké dílo. Možná o ní říci, že je to kniha drobné prósy, ale mnohem spíše je to kniha básní v próse. Nikdo nemůže popřít, že básní je na př. hned první nádherná báje o zrození básníka. »Na počátku bylo ticho. I Bůh byl němý. Pod jeho unavenýma, obrovitýma rukama se chvěla země, krásná a svatá, jako žena, kterou muž i s dětmi vyhnal do mrazu a do tmy.« A vypráví se tu, jak Bůh, stvořivší v šesti dnech svět, sedmý den odpočíval. I člověk byl němý, neboť dosud neměl kouzelného daru řeči. Ta řeč se zrodila z lásky. Člověk, jeden z nejposlednějších mezi tvory, jde kolem, spatří Zemi, svou Matku a pozná, že trpí: »A bylo mu dáno promluvit. Tak se narodilo slovo. Nemělo šatu, podoby ani krásy nemělo na sobě. Bylo však stvořeno láskou. Pozdvihlo bolest. Matka se usmála. Mráz roztál a tma se rozplynula. I řekla Matka ve svém ubohém srdci: »Hle dítě, které jsem zapomněla v prostoru a které mne nejvíce miluje.« I spěchá, aby je povýšila nad všechny tvory. Pokleká před Hospodinem a prosí za člověka. Tvůrce ji laskavě vyslechne a praví, že už ji mnohokrát obdaroval dary mnohem většími, než ostatní hvězdy. A přece tyto nereptají nesouce svůj úděl trpělivě a radostně. I jasný měsíc ve své sirobně a samotě je spokojen se svým údělem. Ale k zemi cítí Hospodin přece silnější lásku než k ostatním. »Snad proto, že jednou soucitně přijmeš zmučené tělo Syna mého do svého velkého klína, je muž jsem požehnal, a po tři dny budeš jej hostiti až do oné Velké Noci, kdy zjeví se sláva jeho. Jdi, dcero, a staň se, jak jsi řekla. Neboť tobě nemohu nic odepřít.« A slyšme, jak úchvatně podává dále básník exegesi zrodu poesie a básníka samého:

»Promluvil Hospodin. Opona ticha, která uzavírala prostor mezi nebem a zemí od sedmého dne Odpočinku, se roztrhla a z prosby a bolesti narodila se řeč, kterou Bůh daroval člověku, synu země, jako stromu květ, květinám vůni, ptákům zpěv a pramenům proud.

A tak se narodil básník. Neboť jemu jedinému jest řeč tím, čím jest stromům květ, květinám vůně, ptákům zpěv a pramenům proud. On jediný, jde kolem, vtělil svou lásku v slovo a pozdvihl bolest Matky, z jejíhož těla se vydal na velkou pout za krásou, která se nepostihuje v hluku a halasu kosmu, ale v nádhře ticha, v němž sedmý den Bůh si odpočinul. Proto musilo býti na počátku ticho a musela býti bolest, aby se narodilo slovo a aby se narodil básník. Z ticha a bolesti přichází básník na tento svět a ticho a bolest jsou pečeti jeho slova oslaveného.«

Ejhle básník! Kdyby v celé knize byla jen tato slova, stačí, abychom pochopili, že byla vyslovena někým, kdo pronikl až k nejžhavějšímu jádru tvůrčí činnosti — a to je možno zas jen básníkovi. Víme ovšem velmi dobře, že tato slova vydoloval ze svého nitra ne jen tak mimochodem, bez námahy, nýbrž za krvavou cenu těžkých duševních bojů, skrytých porážek a vítězství, což však nepochopí ti, kdož nikdy nebyli ukřižováni vlastní láskou. »Neboť básník je přibit na kříž jen láskou. On musí milovat. Pro něho láska jest více než chléb a více než slunce. Kdyby nemiloval, nemohl by zpívat. A musil by zemřít. Podobal by se květině, která nemajíc vláhy, schne a vadne a umírá.« Ale největším hořem na této zemi jest, že básník přišel mezi lidi, ale oni nepoznali ho. Nevěří jeho slovům. »To proto, že se nenarodili jako on z ticha

vidí především podklad, to jest ono vnitřní svaté společenství s Kristem a s těmi, kteří jsou jeho. Pro toto vnitřní společenství přijímá vděčně i společenství svatých, vítězů Božích. Přijímá jejich společenství, které musí býti společenstvím věčné jejich lásky a účasti na spasení a díle spasení našeho.

Duch katolický je duch, který chápe symboliku svátostí, jimiž chtěl Bůh pomoci i našim smyslům a touze naší po viditelnosti jaksi i nejduchovnějšího. Viditelné znamení svátostí vyjadřují pro katolíky viditelnost Syna Božího. Rozumí takto svátostem a nepovažuje je za pouhé formality. Nepovažuje také za obřadnictví spravedlivé vyhovění této lidské touze viditelným a vnějším způsobem vyjádření neviditelnou vnitřní obětí a bohocpou.

Protože je Církev Kristova složena z lidí, kteří potřebují vlády, a protože Kristus sveril svým apoštolům jako vykonavatelům a uskutečňovatelům svého království skutečnou vnější moc nad svými milostmi, nad lidmi, proto duch katolický je duchem hierarchickým.

Církev je si tak jista sebou, že vlastní nauka o Církvi byla dlouho podávána jen namátkou a systematická nesmírně později, až když jí sahali kacíři na kořeny. To je rovněž známka ducha katolického, ona samozřejmost, s jakou víme, že máme pravdu, celou pravdu a jenom my pravdu, abychom to stále komusi nedokazovali a stále se a Církev »nehájili«. Protože ale my jediní máme pravdu celou, je katolické svatá vědomost závazku ke všem, aby se všem dostalo těchto pravd, abychom ke všem životním hlediskům a otázkám dovedli říci své slovo, slovo katolické. Neboť to je katolické, aby každý na svém místě svými schopnostmi, svými vlohami a i svým vzděláním a svou znalostí poměrů a řešení pomáhal řešiti otázky, které jsou otevřené, řešiti je světlem Kristovy nauky, kterou se nejprve důkladně naplní a dají proniknout. Tak jako není katolické ponechat starost o světlo katolické v nejrozmantějších otázkách stavovských, odborných a životních jen knězi a jen theologovi. I laiků je Církev, i oni k ní mají své povinnosti, a to právě podle svých vloh a podle svého místa, podle toho, co umějí a co vědí.

Bylo by proti duchu katolickému chtít vylučovat laiky ze spolupráce a pro náhodné chyby nebo nepřesnosti, jež theologům přísluší korigovat v pravdě, ale i v lásce,

podezírat a podceňovat tuto spolupráci laiků.

Kristus byl puzen ke svému dílu vykoupení láskou. Založil království, v němž prvním a hlavním zákonem, obsahujícím všechny ostatní zákony, je Lásky. Proto není duchem katolickým Církvi a katolíkům zjednávatí moc a lesk a slávu a vliv časný, nýbrž hlavním vodítkem je láska k duším. Všechno učiniti pro Církev, aby mohla působiti touto láskou k duším. Duch katolický je duch nadpřirozený, který vše oceňuje a na všechno se dívá jiným světlem, než lidé tohoto světa. Moudrost a opatrnost katolíkova je moudrost kříže Kristova, rozumí zkouškám i katastrofám, které Bůh posílá na své a na svou Církev. Oceňuje vše podle toho, jak co slouží Bohu a lásce jeho. Ne jak co zaručuje vnější úspěch a moc.

Svatý Jene z Nepomuku,
drž nad námi svoji ruku,
dej nám to, co Bůh dal Tobě —
nás by jazyk neshnil v hrobě.
K. Havlíček Borovský.

a bolesti. A přece, kdyby lidé věděli, kolik utrpení jest vloženo na slabá ramena tohoto zpívajícího mezi nebem a zemí, neboť nebe jest ono ticho a země jest ona bolest, pochopili by vůli nebe a prosbu země a přijali by do svých příbytků poutníka, který nemá ani mošny ani hole, jen pouze svůj zpěv, svůj královský zpěv, svůj krvácející zpěv.»

Dar zpěvu není tedy něco, co by přišlo samo odněkud z neznáma, bez přičinění, prožití a utrpení básníkovy. »K tomu, aby se básník naučil zpívat, je třeba trpěti mnohé bolesti a viděti mnoho věcí. Je třeba naslouchat stromům a květům, když si v podvečer vypravují o včelách, které je toho dne navštívily. Je třeba viděti stařenu s nuší, jak se belhá k své shrbené chalupě na kraji vsi a bezzubým hlasem promlouvá k vyhublé krávkě moudrých očí, jež jí jediná zbyla, když už jí všechno umřelo. Je třeba viděti matku, která zpívá ukolébavku dítěti a do jejíchž očí se ukládá něha hlubší než soumrak noci, jež se blíží. Je třeba dívati se do srdce ženy, kterou milujeme, abychom v něm našli svůj vlastní obraz, pozměněný k podobnosti její lásky. Ale i nad otevřeným hrobem, do něhož vkládají semeno nové, nutno se zastaviti a promluvit k člověku, který i proti síle a vůli smrti slyší hlas naší modlitby. I k ženám, které rodí, je nutno se podívat, abychom se naučili žehnati tělu, jež se otevírá jako květina zrání.« — Není možno nevzpomenouti zde na podobná slova Rilkeho z jeho slavných Zápisků: »Verše nejsou, jak myslí lidé, pocity (ty máme dost brzy) — jsou to zkušenosti. Pro jeden verš musíme vidět mnoho měst, lidí a věcí, musíme znát zvířata, musíme cítit, jak létají ptáci a znát pohyb, s nímž se zrání otvírají malé květiny. Musíme se dovést rozpomenout na cesty v neznámých krajinách, na nenadálá setkání a na rozchody, které jsme viděli dlouho přicházet, — na dětské dny, které jsou ještě neujasněny, na rodiče, které jsme musili zarmoutit, když nám přinášeli radost a my ji nechápali (byla to radost pro někoho jiného), na dětské nemoci, které tak podivně začínají s tolika hlubokými a těžkými proměnami, na dny v tichých, uzavřených světnicích a na jitra u moře, na moře vůbec, na moře, na cesty za nocí, které vysoko šuměly a letěly se všemi hvězdami. «

Teprve po těchto zážitcích a zkušenostech, často velmi bolestných, může vyklíčit v básníkovi slovo písně. »A teprve tehdy, až sami budeme uprostřed všech a budeme milovati své utrpení jako polibek matky, — až do svých dlaní zachytíme rosu jitra, smích poledne, zamyšlení večera i pláč noci, až se dohovojíme s hvězdami, že trpí stejnou bolestí a hynou stejným steskem, pak teprve budeme moci poslati výkřik naděje bratřím, aby uvěřili v čas navštívení našeho.«

Není možno vyslovit, jak těžké břímě bolesti nese na své slabé šíji básník, šílenec touhy, lovec krásy, vězeň lásky. Syn země, jemuž se do srdce vedral paprsek krásy vesmíru, světa a věcí a ovládl jeho nitro navždy. Tvor, vydaný na milost i nemilost věcem, které se v něm znenadání usadily, hlodající krutě jeho nitro a smýkající jím po cestách této země, aby se pak samy, když se jeho čas naplnil, ozvaly z něho zpěvem. A je znakem pravých básníků, že svoje díla netvoří bez vnitřního impulsu a niterného donucení. »Bývá to zpravidla vždycky pocit jakéhosi útisku a násilí, který cítíme na své duši a jenž nás nutí k tomu, abychom se proti všem příkazům vrozené pokory ozvali třeba jen jediným slovem, jehož tíhu a jasnost musíme ovšem po každé napřed sami protrpěti co možná největším mlčením.«

Miroslav Němec.

N O V É K N I H Y

»Tajemná slova zjevení a vidění sv. Brigitty Švédské«. Krystal, Olomouc 1938, stran 228, cena 12 Kč. — Podivuhodná vidění veliké theologické hloubky a přesnosti, vážná a střízlivá, a přece bohatá mohutnými přirovnáními a obrazy. Odhaluje nám taje andělského pádu, radost Boží i patriarchů z předvěděné krásy Mariiny, život a utrpení Ježíše Krista a jeho Matky, stav duše při posmrtném soudu. Duchovní odkaz velké mystické světice svou vnitřní hodnotou a krásou, vírou a láskou zapálí mnoho srdcí i naší doby.

St. Jurečka S. S.: »Svatý Don Bosco«. Olomouc, Vítězové, roč. V., č. 3, cena 3 Kč. — Postava velkého moderního světce Dona Bosca je tak mohutná, že si zasloužila ještě i tohoto životopisu. Jeho duchovní syn v něm obdivuje vychovatelskou metodu, založenou na nezměrné lásce, již se podařilo získati i srdce nejneprístupnější. Don Bosco miloval duše mladých, dovedl pochopit jejich bolesti a proto byl tak přitažlivý. Tento životopis je psán s opravdovým pochope- ním a dává nahlédnouti do bohaté duše velkého vychovatele.

Manuel Galvez: »P. Mamert Esquiú«. Vydalo Cyrilo- Metodějské knihkupectví Gustava Francla, Praha I., Na Perštýně 14. Stran 221, cena 25 Kč, v plátně váz. 32 Kč. — Tato kniha jest vskutku výborná. Nejen literární úroveň. Jest výborná duchem spisovatelovým, který, jak vidno z úvodu, jest cele katolický. A cítíme, což často chybí při těchto příležitostech, že umí najít a zdůraznit v líčení svého milovaného předmětu vpravdě to, co jiní opomíjejí a co přece jest vlastním pramenem velikosti osobnosti biskupa a přece až do posledního dechu nejvěrnějšího františkána, Fray Mamerta Esquiú. Životopisci tak často vkládají do svých postav svá mínění a svou filosofii. Tím právě často vůbec nepostihnou pravé životné momenty. Již v prvních řádcích zde cítíme opak. Tento veliký biskup byl přeplněn něčím, po čem spisovatel ani obecnému čtenáři nic není, co bylo jeho speciální touhou: byl totiž jednoznačně zamilován do sv. Františka a také jednoznačně naplňoval svůj život touto láskou. Již od dětství nosil františkánský hábit, takže sám říkal, že »nikdy nenosil jiného šatu«. Avšak tato františkánská jednostrannost není na újmu jeho katolického významu, ba naopak: právě důsledně a plně vyžití jednotné ideje dělá člověka markantní součástí velkého celku Církve, daleko více, než když někdo ze snahy po objektivní universalitě nevyzraje nikdy ve vyhraněnou osobnost. Kniha, kterou přečteme se zájmem a z níž se můžeme mnohému naučiti. —jk—

Karel Jaromír Erben: »Básně a překlady«. Vydal Melantrich v Praze, cena 25 Kč. — I. svazek souborného pětidílného vydání obsahuje Kytici, různé jiné básně a překlady. Splácíme konečně dluh jednomu z nejčestějších básníků, jehož dílo patří k pokladům našeho písemnictví: prvním souborným vydáním celého díla K. J. Erbena připomínáme naší době podnětný tvůrčí zjev, který působil nejen na vývoj české poesie, ale který zároveň inspiroval také nejvýznamnější české umělce hudební i výtvarné. S Bedřichem Smetanou a Josefem Mánesem tvoří Karel Jaromír Erben trojici skutečných našich klasiků. Karel Jaromír Erben spojil v dokonalou jednotu zájmy vědecké se sklony básnickými tvůrčími. Sběratel národních písní a lidových bájí, vydavatel staročeských památek a historických pramenů doplňoval tuto plodnou složku své osobnosti tvůrčí činností básnickou a pohádkářskou, z níž vykvetla zejména Kytice a krásná díla znárodnělých pořádek. Dokonalý Erbenův jazyk, napojený ze zdrojů lidové

řeči a vytříbený nevšedním slovesným mistrovstvím, vychutnává všecko hudební kouzlo a bohatství naší mateřštiny. Vliv Erbenovy poesie rozprostírá se až po naše dny, kdy nalézáme její svěží ohlasy ve verších Durychových i Wolkerových a kdy stále ještě díla moderních básníků přinášejí svědectví o její životnosti a nestárnoucí přitažlivosti.

Kniha Klementa Bochořáka »Žluč a víno« (vydal Melantrich v Praze), v mnohém obnovuje špěžový žalm Karla Hlaváčka, ačkoliv si ponechává svůj vlastní náboženský původ, boj o nejvyšší sféry Ducha a svou originální básnickou mluvu. Duchovní výška, to úžasné přetavování náruživě všedních věcí ve spontánní hymnus o velikosti Boží — to zapojuje Klementa Bochořáka v obnovený zápasivý proces o čisté umění a o nového člověka v něm. Poesie Bochořáková »láska i bolest, božích ozvěn hlas«, oheň slov, ztlumený bouří vzlyků, nemá, pravda, ještě tolik únosnosti jako žalm básníka Mstivé kantilény nebo náboženské konfese Jana Zahradníčka, jemuž se Bochořák nejednou vřele přiblížil, ale je už zde veliká síla básnická, která miluje slovní úspornost a instrumentační prostotu hymnů církevních. Zdá se mnohdy, že verš Bochořákův je až příliš prostý, ale ta horící vnitřní tense, která prostupuje Bochořákovými žalmy, hymny a modlitbami, je básnickou skutečností, jež v české poezii našla dosud velice málo tónů. A ještě jedno nutí k obdivu: je to onen stále se chvějící, nevypověděný, ale stále tušený životní zlom v nitru básníkově, který z básníka lidského naturelu vyvedl mariánského hymnyka a zaníceného žalmistu. Jak je radostné cítiti, že v našem národě už opět vane, počíná vanouti tvář silného umění, prožívaného v oblasti katolické liturgie, kředa a náboženské symboliky! A sem patří také Klement Bochořák.

Božena Benešová: »Verše«. Vydal Melantrich. Cena 30 Kč. — Pavla Buzková vydává v 1. obsažném svazku nově zakládaného Díla Boženy Benešové, její »Verše«, tak dlouho utajované do posledních dní života. Je to po starých »Verších věrných a proradných« druhá lyrická kniha drahé romanciérky. A je opravdovým zjevením i pro kritiku. Vždyť je to vlastně výklad a jakýsi vroucný doprovod celého lidského i tvůrčího života této podivuhodné moravské ženy, která v tichém, takřka osamoceném stálém zrání a růstu dostávala se od »Nedobytných vítězství« z r. 1909 až k poválečným vrcholům románu »Člověk« a své mohutné úderné válečné trilogie. Tyto »Verše«, vydavatelkou rozdělené do devíti sbírek (i se zmíněnou lyrikou již vydanou), jsou paní Pavlou Buzkovou podrobně a velmi pietně doprovovzeny poznámkami a v některých partiích také vývojově utříděny. Postup je celkem chronologický: začíná prvním oddílem Mládí a končí bezejmenným cyklem básní většinou vzpomínkových, tlumeně melancholických, náladových, místy zname- naných až tuchou smrti. Jeden jediný proud rozdy- chně, až vášnivě prudké touhy po životě a jeho štěstí, jak jsme ji mohli kdysi také na př. sledovati u Jaroslava Vrchlického. Je to však vesměs toužení po štěstí, o kterém se už napřed ví, že nasycení nemůže a že po něm zbude stále zas touha další. Snad ještě vášnivější, právě tím vědomím nedosycenosti.

A. S. Puškin: Vydáním čtvrtého svazku »Povídky veršem a prózou, ohlas lidové poesie«, přeloženého P. Eisnerem, J. Horou, P. Kříčkou, B. Mathesiem, F. Nechvátalem, V. Nezvalet, S. Pírkovou a F. Tá- borským, bylo právě dokončeno čtyřsvazkové jubilejní vydání spisů A. S. Puškina, uspořádané nakladatel- stvím Melantrich u příležitosti stého výročí smrti to-

hoto velkého slovanského básníka minulého století. Prvním svazkem byla Petrem Křičkou přeložená »Lyrika«, druhým svazkem byl Josefem Horou přebásněný »Eugen Oněgin«, třetím svazkem byla Otakarem Fischerem přeložená »Dramata«. Souborným vydáním Puškinova díla byl vykonán velký kus kulturní práce i národní vděčnosti, uvážíme-li, kolika českým básníkům se stalo Puškinovo dílo živou studnicí umění. Bylo to zároveň i hodně básnické lásky, která spolu s nakladatelskými ambicemi vytvořila z českého puškinovského souboru dílo vzácné autentické čistoty básnické, hudební jemnosti a národní slovanské hrlosti.

Jakob Wassermann: »Román muzikantův.« (Vydal Melantrich, Praha, stran 526, cena 50 Kč. — Tímto románem vrcholí předválečná tvorba Wassermannova. Jde o pokus vykreslit psychu umělce, v tomto případě hudebníka, který je zcela ponořen do světa tónů, na něj všechno převádí, zatím co život jde kolem něho, neb mu uniká skrz prsty. Přes všechny překážky svého okolí stává se Daniel Nothaft, hrdina románu, hudebníkem. Všechno kromě hudby se mu jeví jako neskutečný sen a realita života se mu ukazuje teprve v okamžiku, kdy jej ztrácí se vším, co měl rád. Je to román temný, ukazující lidi v jejich nejvnitřnějším soukromém životě se všemi jejich vášněmi a zájmy často až dábelskými, takže se často zdá, jako by opravdu všechno to vření a hemžení těch maloměstských lidiček nebylo řízeno rozumem, ale něčím temným, co vychází z podzemí. Všemmu tomu zmitání lidí porozumíme lépe, uvědomíme-li si, že román je z prostředí protestantsko-atheistického, tedy z prostředí žijícího bez Zákona, z prostředí, kde vše se jeví těžší, zmatenější a komplikovanější než v prostředí katolickém, v prostředí žijícím pod Zákonem. Je to román lidí, kteří stojí mimo Zákon a Řád, kteří ho neznají a kteří smysl a jediný cíl svého života zaměnili za ukojení svých zájmů a nejruznějších vášní, což pak nutně vede ke katastrofě. A pod tímto zorným úhlem musíme román číst. R.

Jiří Stacca: »Čech v Rumunsku.« (Učebnice rumunštiny, vydal »Orbis« v Praze za 20 Kč.) — Tato příručka je pro začátečníky klíčem ke studiu jazyka rumunského, a pro ty, kdož rumunštinu ovládají, bude důkladným repetitoriem. Jako všechny rychlé učebnice jazyků, vydávané »Orbisem« ve sbírce »Brána jazyků«, je také tento kurs rumunštiny velmi účelně sestaven, zvláště v části konverzační, která svými situačními a praktickými větami přijde v mnohých případech velice vhod.

Albert Schweitzer: »Z mého života a díla.« (Jako XXII. svazek »Kniha osudů a práce«, které rediguje Josef Fischer, vydal »Orbis« v Praze za 38 Kč.) — Autor napsal tuto knihu za svého třetího pobytu v Africe (1921—31) a předvádí čtenáři v 21 kapitolách obraz vývoje svých životních osudů a paralelně s nimi i obraz své působnosti filosofické, literární, hudební a lékařské. Nejzajímavější jsou kapitoly, v nichž Schweitzer vzpomíná na svůj první odjezd do francouzského Konga, kde zakládá nemocnici pro domorodce a působí jako humánní »lékař v pralese«. Dílo je uzavřeno epilogem, který je mohutným vyznáním Schweitzerovy nezlomné víry v Pravdu, lidského ducha a kulturu.

Bernard Jaffe: »Přední hlídky vědy.« (Přeložil A. A. Hoch. Vyšlo ve sbírce »Delta« v »Orbis« za 50 Kč.) — Je to zajímavá americká vědecko-populární kniha, která chce, aby i průměrný čtenář si mohl učiniti jakousi představu o činnosti za dveřmi vědeckých laboratoří. Jedinou nevýhodou pro evropského čtenáře je to, že ve většině hrají přední úlohu pracovníci američtí. A přece najde i český čtenář zastoupenou svou zemi, a to Gregorem Mendelem a Alešem Hrdličkou,

jenž působil ve Spojených státech. »Mendel se stal knězem, aby mohl hloubat a dělat pokusy«, jak o něm praví autor. Svými pracemi o křížení hrachu v klášterní zahradě v Brně založil pravou nauku o dědičnosti, a tak se stalo, že mnich Mendel potřel Darwina a obrátil jeho nauku na ruby. — Dílo Jaffeho je po všech stránkách četba velmi poutavá.

Dr. Walter Heering: »O fotografování při umělém světle.« (Přeložil Augustin Škarda, vydal E. Beaufort v Praze za 30 Kč.) — Tato příručka je učebnicí pro každého fotoamatéra, který se zajímá o fotografování při umělém světle, ať již jde o portrétní snímky doma pomocí elektrických žárovek nebo hoříčkového světla. Autor podává návod nejen k těmto nejpřístupnějším druhům fotografických obrázků, nýbrž také popisuje fotografie na ulici za noci, snímky ohňostrojů, večerních táborů a ohňů, ve veřejných místnostech, v divadle a pod. Příručka je doplněna 100 vyobrazení a reprodukované obrázky jsou ukázkou dokonalých snímků, které se dají dokázat vrcholně citlivým negativním panchromatickým materiálem.

Dr. W. Heering: »Zrcadlo Rolleiflex.« (Přeložil A. Škarda, vyšlo v řadě fotografických příruček, vydávaných v nakladatelství E. Beauforta v Praze. Vázaný výtisk za 30 Kč.) — Tato kniha, která dosáhla v krátké době II. vydání, pojednává o technické dokonalosti Rolleiflexu. Před časem jsme se již zmínili o tom, že je nepostradatelná pro každého, kdo s Rolleiflexem fotografuje, neboť sezná všechny triky, Rolleiflexem umožněné, jako na př. fotografování nad hlavou v davu, snímky »za roh« a j. Je však určena také těm amatérům, kteří ještě fotografovali s jiným systémem fotografické komory, neboť podává velmi podrobný a dobrý přehled o postupu fotografického procesu od snímku až po zvětšený obraz. Publikace totiž pojednává o negativním i pozitivním materiálu se zřetelem k jeho nejnovějším druhům a vysvětluje, jak možno snadno fotografovat nejen skrze mlhu, nýbrž i potmě, pomocí infračervených desek a filmů, a to jakýmkoliv aparátem.

E. Qu. Kolbenheyer: »Amor Dei.« (Topičova edice v Praze. Přeložil M. Jirko. Cena 35 Kč.) — Je to životopisný román o filosofu Spinozovi, o jeho cestě životem, na níž se rozešel se židovstvím, stal se odpadlíkem a vybudoval svou vlastní přísnou etiku. Tam, kde Kolbenheyer líčí holandské gheto, jeho obchodníky a rabíny, tam, kde činí čtenáře svědkem slávy a truchlivého pádu Rembrandtova, kde vidíme reformáční kvas, v němž se již sváří samotní reformátoři, tam všude, i v líčení tehdejší holandské politiky, je Kolbenheyer dobrým básníkem. Nezdařilo se mu jediné traktování hlavního pojmu Spinozova »Amor Dei« — lásky Boží, neboť uvízl zde jen v přepisu.

Gunnar Gunnarsson: »Vikivaki.« (Topičova edice v Praze. Cena 25 Kč.) — Od Gunnarssona máme již několik knih přeložených. Z nich hlavně »Jon Arason«, v nakladatelství Kuncířově vydaný, zaujímá jedno z prvních míst. Gunnarsson je vždy epik mužné síly, ale v tomto díle svedla ho severská »mystika« na cesty těžko sledovatelné. S počátku to zní jako dobrá balada, ale pak se náhle počnou dít zázraky téměř wellsovské: nebožtíci obživnou, domnívají se, že jsou před soudnou stolicí, vyznávají se z provinění a čekají na vykoupení, které jim má dát starý hospodář. Když se jim ho dostane, žijí jako měšťáci o prázdninách na moderním statku. Úplně operetním způsobem se jich hospodář pak zbaví a sám zemře. Závěr knihy právě je důkazem slabosti celého díla přes některé dobré scény. Bez tohoto Gunnarssona jsme mohli dobře být. Pikantní ovšem je, že Gunnarsson je teď velká móda v Říši — snad pro toto pohanské blouznění. Vch.

Dr. Václava Najbrta rusko-český slovník zachycuje podle nejlepších pramenů stav dnešní ruštiny. Hesla jsou vybrána a uspořádána tak obratně, že slovník předčí svým bohatstvím jiné slovníky, počtem stránek větší. České překlady jsou pečlivé a přiléhavé. Všude je označen přízvuk a jeho změny. Přehledná mluvnice poučí jasně a prostě o ruských tvarech. Stručné kmenosloví naučí tvořit z českých slov slova ruská a obráceně. Hesla jsou tištěna půltučným petitem, tedy zřetelně. Jméno dr. Najbrta, skladatele známých učebnic ruštiny pro obchodní akademie a střední školy, je zárukou přesné a vědecké práce. — Vydal. A. Kiesswetter v Uherském Hradišti. Stran 450, cena 52 Kč.

»Čech ve Španělsku a španělské Americe« se jmenuje nový svazček rychlých kursů řečí, vyšlých ve sbírce »Brána jazyků«, vydávané »Orbisem«. Autor učebnice španělštiny, prof. R. J. Slabý, po 25letém studiu jazyka sestavil ji na podkladě svých nejlepších zkušeností z praxe učitelské a z dlouholetého pobytu na půdě španělské. Vyvrací názor, že španělština je řeč obtížná a složitá. Právě ona výslovností a příbuzností latině je nejlehčí ze všech jazyků románských. Příručka má stále na zřeteli hospodářské a kulturní poměry naše v poměru k mluvě španělské. Přihlíží k typickým zvláštěm španělským a k potřebám našich vystěhovalců v Americe. Je praktickým úvodem nejen do jazyka, ale i do kultury španělské vůbec. Jen váz. za 28 Kč. V »Bráně jazyků«, která navazuje na nejlepší českou tradici a předstihuje cizinu, zatím vyšly tyto kursy: **Srbsko-charvátsky, Rusky, Bulharsky, Francouzsky, Maďarsky, Italsky, Anglicky, Rumunsky** a připravuje se **Německy**. R.

Dr. Černocký: »Moderní psychologie«. Vydaly Společenské podniky v Přerově. Cena 12 Kč. — Dnešní psychologie není pouze samoučelným vědním odvětvím vyhrazeného kroužku učenců, nýbrž její snahou je pomáhati nejen snahám kulturním, ale i zájmům společenským. Veškeré obory vědecké, umělecké, literární a technické snaží se zdůvodnit svoje ponětí a způsob práce psychologicky. Neobejde se bez ní ani lékařství, vychovatelství, soudnictví a platné služby vykonává i v oboru průmyslovém a hospodářském (psychotechnika). Druhé, přepracované a doplněné vydání »Moderní psychologie« vyžádala si sama po-

třeba. Kniha podává úvod a přehled v proudění v dnešní psychologii ve zkratce, bohužel, někdy až příliš stručné, neboť předpokládá určité znalosti a rozhled v tomto oboru vědním. —od.

W. Matthiessen: »Hárová Lízinka«. Přel. O. F. Babler. Obrázky kreslil Fr. Loehr. Stran 132. Brož. 16 Kč, váz. 24 Kč. Vydal »Vyšehrad« v Praze. — Harová Lízinka je prastará panenka, se kterou si hrávala ještě babička. Jednoho dne ji vyšťárá Matylka u babičky v truhle na půdě. Odnese si ji a tu se začíná rozkošný příběh malé tulačky Lízinky, která vystřídá mnoho majetnic, je uloupena cikány, odnesena kočkou, vyslíděna psíkem, zabavena panem učitelem, prodána od hadráře vetešníkově, až se po jiných neméně napínavých dobrodružstvích zase v nejvyšší čas vrátí ke své původní majitelce.

Eric P. Kelly: »Krakovský trubač«. Román o podivuhodných osudech tarnovského křišťálu. Přel. B. Hloušková. S obr. Anděly Pruszyńské. Str. 212. Brož. 21 Kč, váz. 29 Kč. Vydal »Vyšehrad« v Praze. — Stará krakovská pověst vypravuje o trubači kostela Panny Marie, jak při vpádu Tatarů do posledního dechu plnil svou povinnost. Na této pověsti je založen poutavý děj z 15. století, který se točí kolem vzácného tarnovského křišťálu, střeženého od nepamětných dob rodinou Čarneckých. Jedním dechem se čte příběh o úkladech pověstného lupiče Petra, vyslaného tatarským chánem, aby zázračný kámen uloupil, o statečném činu mladého trubače Josefa Čarneckého, který důmyslným způsobem úklady zmaří.

DÁLE DOŠLO: Z nakladatelství L. Mazáč v Praze: **Dr. Frant. Berdych: »Obrana státu a naše politické strany«** 11. svazek knihovny »Politika«. Stran 300, cena 25 Kč. — **Doc. dr. Jarmila Veselá: »Sterilisace«** 10. svazek knihovny »Politika«. Cena 20 Kč. — Z nakladatelství Laichter v Praze: **J. Huizinga: »Ve stínech zítřka«** Diagnosa duševní choroby dnešní doby. Přeložil Ant. Šimek. Cena 21 Kč, stran 200. — Z nakladatelství »Vyšehrad« v Praze: **Dr. Josef Doležal: »Evropa dvacet let od bolševické revoluce«** 3. svazek knihovničky »Hovory dneška«. Stran 40, cena 5 Kč. — **Karel Kolísek: »Vítězství Lurd«** Stran 200, cena 15 Kč. S mnoha obrázky.

D O P I S Y

Můj učitel

Císař Markus Aurelius vzpomíná ve svých »Meditacích« vděčně, jakými díky povinován je svým rodičům a učitelům. Píše: Slavná památka otce mého naučila mne skromným a mužným být. Od své matky naučil jsem se bohabojnosti, dobročinnosti, jakož zdržovati se nejen zlých skutků, ale i špatných myšlenek. Od svých pak učitelů naučil jsem se snášeti klopoty života, spokojeným býti s málem, pracovati svými vlastníma rukama, neplésti se do záležitosti druhých lidí a neposlouchati klevet a pomluv. Dále naučil jsem se od nich silné vůli a neoblomnosti ve svých rozhodnutích, nebrati na nic jiného zřetele leč na právo, a zůstatí týmž i v hoři a utrpení sebe větším.

Cicero pak projevil svou vděčnost k svému učiteli Aulovi Liciniovi Archiovi ve své nesmrtelné řeči »pro Archia poëta«. Úvodem k ní dí: — Mám-li, soudcové, nějaké nadání, jež — dobře jsem si toho vědom — je nepatrné; mohu-li se

pochlubiti jakousi obratností řečnickou, kterémuž umění nemalou péči jsem věnoval; — smím-li nárok činiti na jakousi známost theorie řečnické jakožto na výsledek obírání se krásným uměním, jemuž jsem se po celý svůj život věnoval: potom obžalovaný dnes, Aulus Licinius má právo žádati pro mne, abych ukázal, čemu jsem se naučil. Neboť jak dalece paměť moje sahá a pokud se dovedu upamatovati na svá chlapecká léta, po všech ten čas zřím tohoto muže jako povzbuzujícího a nabádajícího mne vůdce při těch studiích. Byl-li jsem tedy s to, abych obhájil a zachránil jiné umění svým, jehož jsem nabyl jeho návodem a pokyny, pak zajisté je mou povinností, abych ho ze všech sil svých použil při obhajování jeho osoby.

Tyto příklady z pohanských dob snad stačí na doklad, že vděčnost je význačným rysem šlechtických duší. Povinností studující mládeže je ukázati svým učitelům trochu úcty a vděčnosti. Svoji úctu k nim projevíme tím, že chováme se za jejich přednášek a výkladů pozorně a slušně a vděčnost jim ukážeme až v pozdějším životě tím, že nezapomeneme na ně, že občas listkem nebo dopisem dáme o sobě znamení života a zároveň děkujeme.

F. Krása.

Orientace

Říká se sice, že škola je základem života, že ve škole se připravujeme pro budoucí život, ale myslí se tím často jen příprava odborná. Ve škole vidíme jen průpravu pro životní povolání. A přece v hloubi srdce cítíme, že škola má v první řadě připravit nás pro vlastní život. Vždyť každodenní život staví člověku tak rozmanité situace, že všechny vědomosti, kolik si jen jich člověk ze školy odnesl, na ně nejen nestačí, nýbrž nemají s nimi vůbec nic společného. Luštit a rozuzlovat životní situace, nalézat správnou cestu a postoj nenaučíme se tím, že budeme dobře rozumět matematice, fyzice, zeměpisu nebo latině. Tyto vědomosti mají nás připravit na to, abychom pochopili kulturu a civilizaci a abychom se zapojili sami do dění kulturního a společenského. Těmto dvěma hlediskům splňuje škola sama svůj požadavek, avšak tím kruh se neuzavírá. Mladému životu třeba jasněho názoru na život. Třeba dát jasné směrnice, aby si mohl mladý člověk utřídit nesmírně zamotané klubko příhod a okamžiků, z nichž utkán bývá každodenní jeho život.

Víme sami, kolik tu všelijakých rozporů a nepochopení mezi mládeží na jedné straně a mezi jejími vychovateli na druhé straně. Stačí poukázat třeba na známou hru ze školského života: »Škola základ života«, kde koncentrované obrázky ze školského života dávají naši škole, »důlně lidskosti«, groteskní ráz. Divák se tu zasměje, pobaví, ale přece jen uklouzne mu tichý povzdech po něčem krásném, čeho se mu nikdy nedostalo. Vezměme druhou hru: Vernerovy »Lidi na kře«, kterážto hra je přímo nabita ožehavými problémy současného mládí. Ale ukazuje současně, kam až lze se dostat, ztratí-li se cesta, po které lze jediné dojíti pravého životního cíle. Nemíníme se zabývat faktem, že málokdo se snaží připravit naši školní mládež systematicky pro život. Stačí připomenout výtku univ. prof. Rádl, že profesori nechťejí mravně působit, poněvadž se bojí výtky, že napodobují profesory náboženství. A to, co se většinou podává, nestačí a mnohdy nedovede pochytiti. Zdrucující byla kritika dnešního vedení mládeže středoškolské z úst studenta samého: »Krmíte-li mládež jen poznatkem,« pravil jeden student za všechny, »nedivte se, že jí to nestačí. Naříkáte, že se staráme jen o sport? Je to pro nás jediné vysvobození.« (Mšgr Gaube). A jedna studentka, kvartánka, která skočila pod vlak, před svou smrtí na lístek napsala tato slova: »Žil člověk, co je člověk? Pouhé maso, kosti, krev, nic více. Však přece bylo jednomu k životu tak málo dáno a druhému tolik, ach tolik moc.« Co jediné ještě vychovává, je náboženství. Ale je tu snaha vliv jeho umlčovat a vtěsnat pouze do doby dvou hodin týdně. Jak nelogicky je pochopena praktická účast na úkonech náboženských, které se zdobrovolňují, ač v podstatě tvoří jádro náboženské výuky. Mladý člověk se tu sice učí o náboženství, ale neučí se i podle něho prakticky žít. Pak se ovšem hlásá, že náboženství má na současnou dobu nepatrný vliv. A přece je to ono, jež může dát mladé duši bezpečného ukazatele na dlouhou pouť životem. Pravý náboženský život, život v milosti, vpravdě zjednodušuje komplikované situace životní. Podceňuje se modlitba, kterou snaží se mnozí nahradit bůhví čím. Viktor Hugo praví, že ranní a večerní modlitba patří k toaletě duše. A dodává, že kdo ji nekoná, že skončí návykem poskvřňování duše. Požadavek správné životní orientace redukuje se tudíž na

požadavek opravdové výchovy náboženské. Totéž říká Taine v *Revue des deux mondes* (91): »Mimo křesťanství nic neudrží člověka na šikmé ploše.«

Prof. B. Kocich.

V Záhřebě 3. dubna 1938.

Pane profesore, je to již mnoho, že jsem se odvážil adresovat Vám tento dopis, a proto promiňte, udiví-li Vás má chudoba a snaživost. Jsem z těch jedinců méně vyvolených, jimž je souzeno prodávati daleko od skutečného domova v zemi nedůtklivého osamění. Mé oči často ulpívají na mapě české země a často jsem tu duchem nepřítomen. Ale život a lidé se nestarají o mé »bláhové sny« a tak bezúčelně zaniklo úporné snažení celého desetiletí.

Chtěl jsem tam k Vám, chtěl jsem uvážnout v české zemi, abych věděl, že jsem doma a že moje nadšení nebude zbytečné. Zatím však žiji v chorvatském Záhřebě, obhlížím odevzdaně cizí práci a naslouchám nedojímavé písni cizích lidí. Zatím nemám ani nejhledanějších zpráv z české vlasti a jen jako tulák sbírám odpadkové ústřížky objevených českých novin a hledám v nich melodii české krajiny. Ovšem, pravidelně bývám zklamán, neboť tu lačnost nelze nasytiti různými paběrky a žizeň po studnicích českého ducha nelze oklamati zdáním.

Dny a měsíce dlím duchem v zemi svého roztočení, zatím co živořím v krajině nehostinné, ukládaje schopnosti v nejdůslednější rozpjetí naděje. Oh, jak málo lidí si dovede ujasnit tu osiřelost života, tu zabloudilou kolej přerušného vývoje a ten nehorázný smutek nevládného osamění! Je marno se vymlouvat, to není domov a nejste tu doma, ať děláte cokoliv. A člověk chce žiti, chce růsti, chce někde vyčerpávati své nadšení a někde zase nabývatí statečnosti — komu však má rozdávatí a kde čerpati, hledí-li na něho cizí a zpívají-li mu cizími písněmi?

Je to hrozné slyšet o Březinovi, o Durychovi, o Zahradníčkově a nemiti možnost zahloubati se do jejich díla, milujete-li poesii; je to bolestné, vidíte-li kolem sebe život, vidíte-li mladé nadšení a zkoumavost a zájem; také byste rád žil cele a užitečně, máte také nadšení a zájem a lásku, ale nemáte možnosti. Jste brzděn ve svém vývoji, jste obkličeni cizotou a nemůžete navazovatí na zdravé základy! Za to, co vím a co jsem se naučil, vděčím jen neobyčejné touze, která mi nedovoluje oddechu a je vynalézavá až nemyslitelně.

Tady v Záhřebě dostalo se mi do rukou v »Congregatio academica minor« 7. číslo časopisu »Jitro«. Byl jsem velmi povděčen tomuto štěstí, neboť objevit něco český krásného znamená pro mne svátek. To cítím jako člověk, jemuž nebylo umožněno přečísti ani jedinou sbírku velkého českého básníka. Dobře mi utkvělo v paměti, kterak se mne v 7. třídě gymnasia ptal chorvatský profesor, co to znamená licho, a já to nevěděl. Byl jsem vypláchněn a zesměšněn, jaký jsem to Čech. To jsou hořká jaderka, z nichž vyrostl hořký a nedozrálý plod života.

Ale dosti o té bolesti. Je to jen nakažlivý smutek chudoby, ale není to resignace a zoufalství. Já věřím v budoucnost. Denně se modlím o prozářené přísti a věřím bezvýhradně, že má modlitba bude vyslyšena. Vždyť jsem v ní našel již tolik potěšení!

Srdečně Vás zdraví křesťanským pozdravem

R. T., student práv.

Kolegové - kolportéři!

Nezapomínejte nám stále vyrovnat předplatné!

hádkanky

Vojtěch Maňoušek, redaktor,
Svitávka u Boskovic, Morava

III. TURNAJ.

Deset řešitelů hádanek z č. 8, 9 a 10

bude odměněno cennými knihami.

126. Přemístěnka. 8

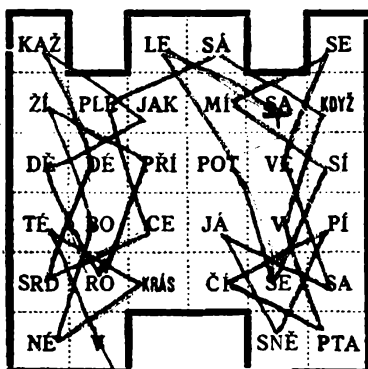
»Jera«, Dolní Soběšovice.

Denní doba za hlavu si
patu svoji dala.

Město vzniklo sev.-africké,
věc to není malá!

127. Koníček. 9

Mař. Kočárové — V. K., Brno.

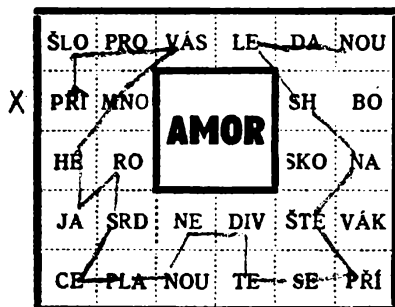
128. Sloučenka. 6

Mušce — J. Zahradníček, Zakřany.

Dvě písmena spojkou spojená:
osidla na mušku jsou vržena!

129. Královská procházka. 8

Řepčinským — »Podhorák«.

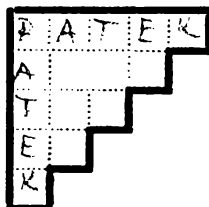
130. Vsuvka. 7

Elfridě věnuje Trunda.

Vesele si hopsá poník,
v bujnosti své spolkně ranec;
proměnění se v čaroděje,
provede svůj divý tanec.

131. Roháček. 5

Všem J. S., Šumbark.

jeden z dní

muž. jméno

časopis

zkratka jména

souhláska

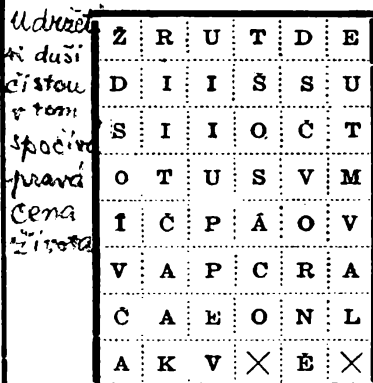
132. Přesmyčka časová. 6

V. Duroň, Kroměříž.

JE LOV NA MARKA?

133. Lištovka. 8

D. Lovečková, Řepčín.

Udřívěti
si duši
čistou
v tom
spodně
pravá
Cena
životu

134. Přesmyčka literární. 10

P. prof. Šetkovi — Jenda P.

PES HEKÁ: SÁRA K THÉBÁM!

135. Přesmyčka časová. 8

M. Svobodová, Nýřany.

VĚTNÍ PRVEK »N«.

136. Hádanka početní. 10

A. E., Kostelec n. O.

Za sto Kč je sto kusů poštov.
značek v hodnotách 50 hal., 3 Kč
a 10 Kč. Kolik je kterých?

137. Přesmyčka literární. 9

»Vénovic« — S. M. K., Řepčín.

JE HEAD »BŘÍZA« ČEKÁNÍ?
(i = y)

138. Číslovka - souzvuka. 6

Všem — »Nica«, Řepčín.

1234 rostlina zvláštního příjmení.

1234 bratr Mojžišův všem známý.

1234 a »ová« pravé jméno hádan-
káře, jenž se jinak »Véna«
volá.

139. Zvratka. 7

K. Zita, Praha.

Ochrana před deštěm I II,
bodná zbraň (středověk) II I.

140. Rebus popísaný. 6

J. Zákoutský, Podbořany.

»Činnost srdce, strom a hrdina«
jedi mnozí v desátou hodinu.

Hádkářsko-křížovkářský almanach JITRA vydáme během června. Obsah: Vzpomínkové práce, stati zábavné a poučné, návod k tvorbě a řešení všech druhů hádanek a křížovek, foto hádkářů a hádkářek, soutěže o ceny a j. Cena asi 5 Kč. Návrhy, přihlášky a příspěvky adresujte do Svitávky nejpozději do 15. května. Dílo mladých studentů pro mládež!

LISTÁRNA.

Srdečně vítám nové řešitele a přispěvatele: Kotoun (dobré příspěvky, pokračuj), Zahradníček (řešení i příspěvky nadějně, tuž se a přiveď i jiné z Ivančic), Duroň (luštíš dobře, příspěvky vyhovují, pokračuj), Lovečková (nadějně práce, další čekám, též řešení), Kořvanec (řešení správné, pokus se o příspěvky). Doufám, že s radostí budou pro rubriku pracovat i v novém ročníku po boku starších. — S. Karmela: Srdečně vítány další příspěvky. Přesmyčku bylo nutno upravit, delší se těžko řeší. Správně vyřešeno. Uctivý pozdrav! Vavřka: Řešení správné, některé příspěvky jsou už známé, pošli zase. Skuhrovec: Správné. Kde jsou ostatní z Líbo? Schneider: Došlo oboje, správné; s odměnami je to jistě podivné! Trunda a Pospíšil: Dík za pěkné práce, po řadě uvef. Komárková: Řešení pěkné, není třeba všechno. Na příspěvky se těším. Svobodová: Správné; dobře, že nezapomínáš. Upřímný pozdrav! Eliáš: Pěkné řešení i příspěvky, vzorná úprava. Zákoutský: Došlo (proč nevyplacený dopis?), řešíš dobře, příspěv. podle místa. Vytrvej! — Příspěvky ostatních v č. 10.

Pro nedostatek místa odloženy výsledky II. turnaje a řešení I. t. do č. 10. Pošlete řešení II. turnaje co nejdříve!

Všechny, zvláště nové, upozorňuji na sborník »Vtip se!« Velmi nutná příručka pro hádkáře.

Objednejte si obratem u red. hádanek za 6 Kč. S pozdravem redaktor.

Na XIX. ročník JITRA jsme vydali opět

v kusné desky

**Objednejte si je včas, než budou rozebrány
v adm. JITRA, Praha III., Strakova akademie**

Kalendář

katol. studentstva 1938-39 již vyšel!

**Zajímavý obsah, praktická úprava, soutěž v ceně 2000 Kč,
cena 5 Kč mimo porto, na 10 kusů 1 zdarma, to vše
jsou jeho přednosti a výhody. - Objednávky vyřizuje
MORAVAN, spolek katol. akademiků, Brno, Klácelova 2**

Z Kuncířových nových knih *doporučujeme:*

Jaroslav Durych: Toulky po Československu. Svěží obrázky
z Podkarpatské Rusi, Moravy a Čech. Kč 15.—.

Igino Giordani: Znamení odporu. Vyčerpávající apologie
Církve, bez níž se neobejde žádný moderní katolík. Kč 45.—.

Z Kuncířova Ver Sacrum:

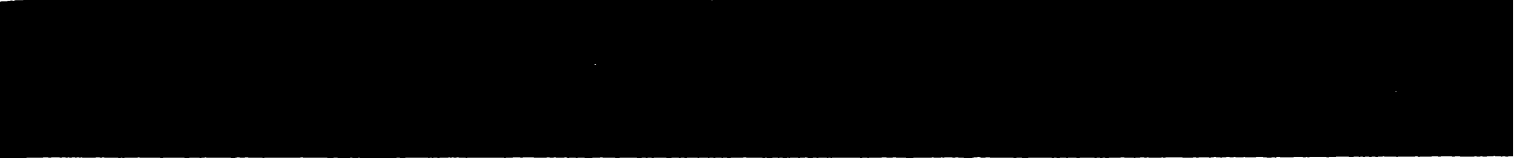
Arnošt Hello: Podobizny svatých. Úžasné dílo podobizen
hrdinných a vítězných životů. Kč 30.—.

Josef Holzner: Apoštol Pavel. Obraz velkého, svatého života,
zaněcující i v přítomnosti. Počíná vycházeti v sešitech po Kč 2'50.

**Napište si o prospekt výhodné subscripce Kuncířových nových knih
a jeho edice Ver Sacrum.**

Ladislav Kuncíř, Praha II., Voršilská 1

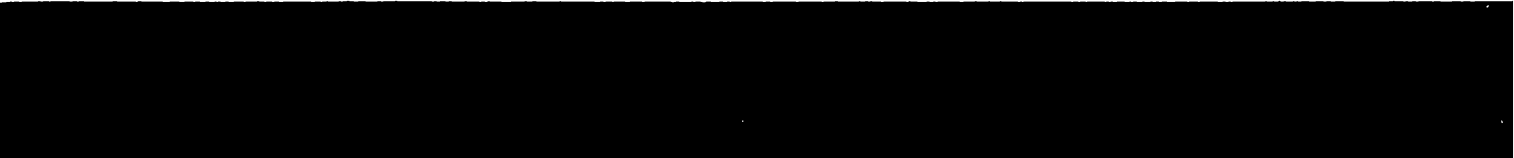
J I T R O

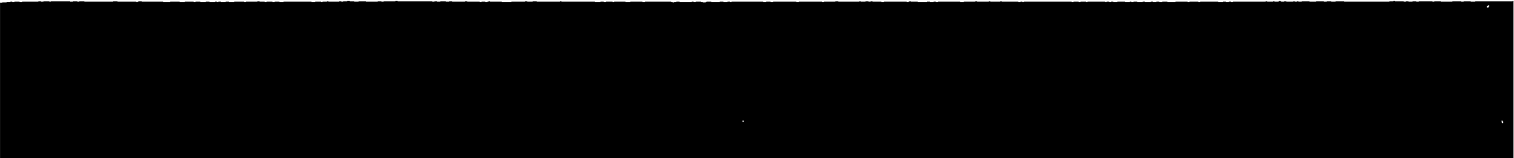
Č A S O P I S

S T U D E N T Ů

K A T O L Í K Ů

R O Č N Í K X I X

Č Í S L O - 1 0

j i t r o časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katolického universitního tisku (SIPUC) v Lille
Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace
Praha III., Strakova akademie. Telefon číslo 621-60. Číslo účtu u Poštovní spořitelny
206.271. Předplatné studenti do 1. ledna 13.— Kč, ostatní 27.— Kč. Po 1. lednu 1938
studenti 14.— Kč, ostatní 28.— Kč. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně
1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je
povinen včas předplatné zaplatiti.

redaktor profesor Dominik Pecka, Jihlava, Nerudova ulice číslo 28. Jemu
zasílejte příspěvky pro »Jitro«. — Uz á v ě r k a jest 10. každého měsíce.

zprávy dopisovatelům

M. B. Nemáte dosud vlastního výrazu. — C. Hodně neorganické. — H. Č. Dost všední
a málo vhodný námět. — Jeseter. Veršování ne zrovna zdařilé. — M. N. Nic to není. —
J. A. Nehodí se mi. — J. S. Rekl bych po muzikantsku: samá chromatika. Více jasnosti
a méně toho přitemnělého impresionismu. — J. P. Není to špatné, je-li to jen pokus a ne-
přičítáte-li mu většího významu než jaký má každá dobrá snaha. — A. A. Trochu šroubo-
vané a křečovitě, jak bývá u začátečníků, ale jinak pozoruhodné pokusy. — B. M. Já jsem
Vás vlastně nechtěl ani potěšit ani povzbudit, ale když jste si to tak vyložila, tím lépe. Piš-
te raději prosou. Nač to klinkání opotřebovanými zvonečky? — J. V. Jaksi chmurné a ve
výraze příliš chténé — zdá se mi. — F. M. Veršování celkem primitivní. — J. Č. Pěkný ná-
ladový obraz. Ale thematicky nevyniká nad obvyklá slohová cvičení. — F. L. Zatím od-
kládám. Do posledního čísla již nemožno zařaditi. — J. VII. Nevyniká nad průměr. —
J. M. Snad až v příštím ročníku. — J. Peš. Reportáže o lokálních podnicích studentských
uveřejňuje Raport, ne Jitro. Jitro referuje jen o podnicích obecného rázu. Leda že by repor-
táž sama o sobě měla slovesnou hodnotu, hodila by se do Jitra, i kdyby se týkala něčeho
méně významného. — J. Skr. Příliš citové a intimní. — J. J. Děkuji za upozornění. Je zcela
oprávněné.

rukopisy pro 1. číslo nového ročníku zasílejte z tech-
nických důvodů technické redakci JITRA, Praha III.,
Strakova akademie. Uzávěrka pro 1. číslo XX. ročníku
je dne 31. července 1938. Zařídte se podle toho.

výsledek soutěže na studentský román, jež byla
obeslána 13 pracemi, bude ohlášen v 1. čísle JITRA

kolegové, propagujte o prázdninách JITRO, aby
XX. ročník byl nejrozšířenějším studentským časopisem

Vyšlo dne 1. června 1938. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva
československého v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Red-
aktor prof. Dominik Pecka. — Odpovědný redaktor JUC. Frant. Kolman. — Technicky
vede prof. C. Václav Boštík. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů
v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohlédací poštovní úřad Praha 25.

**Matyáš Braun: Marnotratný syn, řezba do dřeva z kostela sv. Klimenta v Praze.
(K výstavě pražského baroka v Praze.)**

František Hrubín: Bez Boha

Tolik darů poskytl Bůh lidstvu v našem věku! Ale člověk neobstál v této zkoušce, která je snad jednou z posledních, a po prvních úspěších zapomněl ve své pýše na Dárce. Zbožstil věc, jež vyšla z rukou lidských. Jeho mysl zapřela Ducha svatého. A dnes drcen otázkami Pána buď zarputile mlčí, nebo odpovídá špatně. A vše, co koná — bez modlitby, bez nejmenšího slova díky — obrací se proti němu. Dílny chrlí nástroje vraždy a zkáza kráčí velikými městy, těmito písčínami, s nichž opadly vlny nebes, a jen v chrámech jako v lasturách ještě šumí dávná píseň moře.

Ale to jsou města. Co však říci o našich domovech, kde jsou přetínány kořeny života? Ať spálena jest němá koruna, strom se znovu rozkošatí — ale čím budem nabíratí vláhu, až mrtvé kořeny se pustí země? Co však říci o našich domovech? O návších, kde kříže samy jdou lidem s očí, o lánech, jež člověk otvírá a osévá a jejichž úrodu sklízí i v dnech svátečních? S polí i dnes přehlédneme zlaté rameno řeky, jež hučela jezy a peřejemi našim rodičům při práci, že často přeslechli rachocení nebes před bouří, ale kdyby se ti mrtví a ty bouře vrátili, poznali by nás dnes? Ve stodolách visí na vratech opuštěný cep. Ruce, v nichž se točil, přesely dávno větel prachu a sláma, z které onen nástroj vytrásl poslední zrnko, se několikrát vrátila na pole

a s pole do chlévů nebo do červených řezaček. Ty už dnes nepohání lidská síla. Hospodář řekne: Ty a ty, zapni proud! A přece má ruce upracovanější, než jeho pradědek za dnů roboty a zvrátí pečení třikrát menší, než byla ta, která jeho tátovi nestačila na malé zasycení. Meluzína, kterou vyhnali z černých krbů, je jakž takž spokojena, protože se už umí s krásným zakvilením proplétat dráty, nataženými mezi nebem a střechami.

Kdysi také byly meze. To byl travnatý pás mezi políčky a z něho rostly šípek, habr a trnka. A tam, kde dneska sotva projdeš s kravou, projely dva vozy, a děti, které seděly na fůře jetele, dosáhly až do korun starých třešní a polykaly ptácnice i s peckami. A žebříňáky naložené pšenicí se valily jako slunce a mnohému stromu se podařilo ulomit několik paprsků, jimiž se zdobil, dokud podzimní vítr nepročesal jeho listnatost. Cesta, která vedla do kostela, vede dnes jenom na hřbitov.

Cesta na hřbitov se nezměnila. Také se nezměnilo početí, porodní bolesti a nevinnost nemluvnátek. A lípy, které tvrdošíjně nabírají do květů chomáče včel nad stejným rozvětvením kořenů. A žulové skály, pokud nebyly roztrhány a položeny jako základ k ohyzdným barákům podle silnic. A kopce! Rybníky lze vypustit, ale je spálit, cesty zaorat, ale kopce se zemí nesrovnáš!

A několik babiček zná ještě Pána Boha. Jednou je seřadí v pluk strašných Samariťánek.

Perutěmi svými zastíní tě Pán, pod křídly jeho najdeš útočiště. Štítem obestře tě věrnost jeho, nebudeš se báti hrůzy noční, ani střely létající ve dne, ani čeho, co se plíží za tmy, ani útoku zloducha o polednách. (Z římského breviáře.)

Ze zápisníku starého profesora A. P.

V tercii měli za úlohu v jazyku německém popsati naši gymnasijsní budovu. Jedna žákyně zakončila ji takto: »Vielleicht habe ich unser Schulgebäude nicht gut beschrieben, aber ich kann nicht dafür.« — Pan profesor, když to četl, velmi se rozčilil. Bral to tak, že ta terciánka chtěla říci: »Neumím-li dost německy, nemohu za to já, nýbrž pan profesor.« Mírnější živlové ve sboru profesorském ho hleděli nějak uchlácholiti tvrdíce na příklad, že je vskutku velmi těžko popisovati budovu nevynikající nějakými krásami stavitelskými a že zřejmě daleko lépe by dopadl popis nějaké katedrály, nebo že to děvče chtělo ten suchopárný popis zakončiti jakousi vtipnou pointou, kterou je třeba chápati ne jako heterokritiku, nýbrž jako autokritiku, nebo že to děvče má prostě vrozenou nechuť k němčině, které se nemůže zbaviti, tak jako má někdo nechuť k pojídání hovězího masa nebo k poslouchání politických řečí. Avšak pan profesor se nedal uklidniti těmito řečmi, hrozil tomu děvčátku pomstou a prohlašoval, že si nic takového líbit nenechá, že si zavolá rodiče a navrhne špatnou známku z chování atd. Ba nebyl ani slyšán hlas nejmírněnějšího z mírných živlů, jenž pravil, že ta holčička při tom na nic nemyslela, že to napsala prostě z hlouposti a že jen my dospělí jsme náchylní viděti v každém nesmyslu nějakou narážku, dvojakost, zlobu, vrtoch a vůbec duchaplnost. Čili v jazyku německém: Der Scharfsinn ist manchmal ein Projektionsphänomen.

Dokladem, že i ta děvčátka mají vskutku dar sebekritiky, zaznamenávám v autentickém znění dialogisované psaníčko — zachycené v hodině dějepisu:

— Hanko, kam půjdeme odpoledne? Kdybych šla nakoupit, šla bys se mnou?

— To je přece samozřejmé! Budu celé odpoledne doma. Budeš-li moci někam jít, přijď jen pro mne. Teta nebude asi doma, půjde k Evženovi. Co budeme dělat zítra?

— Otec není doma. Proto mohu dělat, co chci. Tedy odpoledne půjdeme nakupovat. Potom se můžeme trochu projít. Ale na korso ne. Přece tam nepůjdu ukazovat, jak umím šmajdat. Zítra odpoledne musím k tomu tyranovi (k zubaři? — či na hodinu franštiny?). Odpoledne, když bude škaredě, půjdeme do kina. Bude-li pěkně a budu-li moci obouti ty červené boty, půjdeme chvíli na korso. Nepůjde-li to, budu musít zůstat doma.

*

Mládež má své chyby. Bylo by nesmyslem omlouvati je stůj co stůj. A ještě větším nesmyslem by bylo omlouvati je poukazem na chyby dospělých či říkati dokonce, že ani ti, již mládež vychovávají, nebyli a nejsou lepší. Právě proto, že nemůžeme mládeži dávat za vzor své vlastní ctnosti, musíme uznati nezbytnost nadlidského ideálu, zjeveného v životě Bohočlověka. Znamý Raffaelův obraz Proměnění Páně má i scénu kontrastní. Umělec nezobrazil jen to, co se stalo na hoře, nýbrž i to, co se stalo hned potom pod horou. Otec, který měl posedlého syna, prosil Pána: Mistře, prosím tě, vzhledni na syna mého, neboť mám jediného! (Luk. 9,38.) Na obraze je vidět, jak otec přivádí svého syna ke Kristu. A jeden ze svědků démonického záchvatu ukazuje nahoru ke Kristu, jakožto jedinému pomocníku a vysvoboditeli člověka. Ten obraz je velmi náznorný. Měl by viseti v každé škole. Jenže to nestačí: nezáleží tolik na tom, co ve škole visí, ale co se tam děje. O posedlé by nouze nebyla, o rodiče strachující se o své jedináčky také ne — nedostává se jen těch, kteří by ukazovali ke Kristu — slovem i životem.

*

Josef Čapek povídá ve svém Kulhavém poutníku: »Bůh se mi nezjevil ani v oblacích, ani v hořícím keři — —« Ovšem, ani nám se nezjevil Bůh takto. Ale zjevil se nám v péci

otcovské, lásce mateřské a moudrosti dobrých učitelů. A učili jsme se v katechismu, že rodiče zastupují u dětí místo Boží. Nevím, že bychom byli potřebovali jiného zjevení Boha.

*

Ze zásady nesouhlasím s těmi, kdo naříkají na dnešní mládež. Kdo naříká na lidi, je zpravidla člověk, který se nikdy opravdově nepokusil přetvořit je. Ovšem přetvořit lidi dovede jen ten, kdo nejprve přetvořil sám sebe.

*

Byl vychovatel, který se ujímal opuštěných a napolo zpustlých hochů. Chodil s nimi na výlety, zařídil jim oratoř ve staré kůlně, hrál si s nimi, zpíval s nimi, opakoval s nimi katechismus, zpovídal je a staral se o ně. Byl to svatý Jan Bosco. Jeho přátelé kněží se domnívali, že se pominul rozumem. Dva z nich se domluvili, že ho dopraví do ústavu pro choromyslné. Jednoho dne přišli za ním a promlouvali takto: »Milý Done Bosco, namáháte se příliš! Buď se zabýváte svými hochy nebo sedíte u psacího stolu. Menší procházka na zdravém vzduchu by vám prospěla. Máme venku kočár, pojdte s námi, zajedeme si někam ven, do nějaké hospůdky a tam poobědváme, dáme si makarony, pečené kuřátko, sýr, ovoce, láhev barolského, toho nejlepšího.« — Don Bosco byl hned ochoten, vzal klobouk, hůl a šel. — »Tak zde máme uzavřený kočár, vstupte, milý Done Bosco.« — »Račte napřed, drazí přátelé!« — »Ne, ne, Done Bosco, nastupte napřed vy.« — »Rozhodně ne, já jsem mladší!« Nakonec oba kněží si dali říci, Don Bosco přirazil dvířka a vzkřikl na kočího: Do ústavu choromyslných!« Trapná scéna se odehrála, když v ústavě se otevřela brána a z kočáru vystoupili dva kněží, kteří vskutku vypadali jako zuřiví blázni. (Johannes Joergensen, Don Bosco. G. Beauchesne, Paris 1931, p. 148-9.)

*

Z profesorské satiry: »Milé slečny, kdybyste se měly těmi vědomostmi, které máte, živit, doufám, že byste měly všechny velmi štíhlou linii . . .«

*

Sentence ze Shakespeara: Dávat pozor — to znamená ztrojnásobit sebe sama.

*

Víte, kdo byl X. Doudan? Nevíte. Já také ne. Nějaký Francouz to byl. Měl rád studenty. Jednou napsal, co by dělal, kdyby byl inspektorem a přišel do primy nebo do sekundy: Ptal bych se studentíka: — Máte se dobře? — Ano, prosím. — Jste hodný? — Ano, prosím. — Máte tetičku? — Ano, prosím. — Máte ji rád? — Ano, prosím. — Čtete rád detektivky? — Ano, prosím. — Máte doma psa? — Ano, prosím. — Králíky také? — Ano, prosím. — Je Řecko krásná země? — Velmi krásná. — Kdypak se usadili Dorové na Peloponesu? — Já nevím. — Kdypak se narodil František I.? — Já nevím. — Za jakým účelem se sešel kongres vídeňský? — Já nevím. — Tak dobře, hleďte si ten dějepis trochu zopakovat, já myslím, že z vás bude dobrý student. Tento hoch si jednoho dne upřímně zamiluje studium bez marné ctižádosti a bez pedantismu, maturitu udělá s vyznamenáním a jednoho dne se stane členem Francouzské akademie.

Nemyslíte, že pan Doudan má tak trochu pravdu?

*

Znal jsem jednoho nadaného studenta, který byl i velmi pilný. Otec od něho žádal, nejen aby byl s vyznamenáním, nýbrž aby měl na vysvědčení samé velmi dobré. Nedokázal to, ač se učil vytrvale, nadměrně a horečně. Výsledek byl, že se stal krátkozrakým a že se mu od ustavičného sedění pokrivila páteř — a povaha — jak bych to řekl? Nu, hotová bačkora. V dvaceti letech z něho byl mladý stařec, který se neuměl zasmát.

Při jedné maturitě zkoušel i pan předseda. Jedné žákyni dával všelijaké těžké otázky z oboru variací, permutací a kombinací. Všecko dobře uměla. Nakonec bez jakéhokoliv přechodu dal otázku: Z Nové Vsi do Staré Lhoty musí jít četník jednu hodinu; jak dlouho musí jíti čtyři četníci? Dívka odpověděla bez rozmýšlení: — Jde-li jeden četník hodinu, musí čtyři četníci jít čtyřikrát tak dlouho, to jest, čtyři hodiny. A když viděla, že celá komise se směje, začervenala se a opravila se rychle: — Jde-li jeden četník hodinu, potřebují čtyři četníci čtyřikrát méně času, to jest jen čtvrt hodiny.

*

Ale dost o té škole — šťastné a veselé prázdniny!

Prokop Bělan: SONET O JARNÍM VEČERU

*V mé krvi teskní jarní vodopád a kvetou syrové jívny
o struny mi zvoní zavátá Kassiopeja bílých vln
Zelený splav v němž utonuly plaché oči srn
střásá mi do snů klapot mlýna a něhu horské hřívny*

*Mdlé chrpy nebe voní z brázd a tichnou v teskné
modlitbě nivy*

*Soubvězdí večerů zraněná na mezi a šípkový trn
V oublých lukách zpít vůni a tajemství pln
malují štětcem ticha obraz hor do sametové révy*

*Volání křídových cest stéká na prsy zoraných hlin
a oblásky měsíčních zřítelnic
do modra taví barevné okvěti zmlžených vrchovin*

*V paletě tmy a zčeřených vod vyhasla slova snů
a v citeře soumravných křtitelnic
modlí se láska mých veršů o bílé narcisy příštích dnů*

Josef Pýcha: Pražské Jezulátko

Emil Baumann

Znamení na rukou

Tvář Anežčina se na chvíli uvolnila, téměř zazářila. Ale řeč Jeronymova ji krutě rozčarovala. Čekala něco jiného. Pochopila, že ten její dar by byl marný, kdyby ji její milý strhl s sebou do té oběti, již se přičila.

»Běda,« odpověděla, »bojím se, Jeronyme, příliš, že jsou to jen slova. V životě takového apoštola přítelkyně znamená tak strašně málo. Stanete-li se tím, čeho se obávám, pak budu jen přízrakem, zbloudilým do jiného života; a vy zapomenete i na odstín mého hlasu, na vlnění slov, jež vás dojmají. Mně zbude jen pomalu hynout jako svíce v hrobce, nedovedu-li sama zapomenout.«

Jeronym s celým svým zanícením namítal, že z tak veliké lásky se nemůže nic ztratit. »A pak,« dodal prudce, »to, z čeho máte strach, není ještě jisté. Naše odloučení bude jen rozhodující zkouškou. Napíše vám brzy, milá Anežko...«

Docházeli k lipové aleji. Na konci chodby z listoví zastírala obzor zeď šere modré mlhy. Odmlčeli se, naslouchajíce rytmu svých kroků, snad posledních, jež spolu dělali na této zemi. Anežka se rozpomínala na to, co prožívala jednou večer v lodi kteréhosi chrámu, ježž zdobili smutečními závěsy; velké černé draperie visely od oblouku k oblouku; ob-

klíčily ji, jako by již byla zemřela, jako by ležela na dně rakve. Jeronym zatím pozoroval v soumraku její tesknou krásu; přisvojoval si ji s opojením zoufalým pro rozloučení, ale myslil:

»Zřeknu-li se však své veliké lásky, co mi z ní zůstane? Polibek na rukavici.«

X.

Vzdálenost Anežčina skličovala Jeronyma víc než úmrtí. Kdyby byla zemřela, byl by se snadněji poddal nutnosti. Ale tak veliké hoře pro ně, pro oba, ta prázdnota jakoby po mrtvém kolem něho! A to všechno jen proto, že tomu chtěl.

Chtěl to doopravdy? Vůle, vyšší než jeho, kterou nepopíral jeho rozum, bránila jeho vášni jednat. Přesto však Anežka ovládala jeho nejvnitřnější život. Vytoužená přítomnost prosycovala dům jako vůně. Vdechuje ji pociťoval jakousi krutou jistotu, že o n a s a m a se nevrátí.

Pokusil se vyhnout zbytečnému styku s lidmi. Vrhł se na svou zkoušku. Ale mezi suchopárnými pojmy vyvstávaly pojednou před jeho zrakem drahé linie přízraku, něžný pohled zastřený chvějícími se brvami, našpoulení rtů, pohyb jejích prstů. Z ticha vyrůstala slova, jež byla pronesla; opakoval si jejich modulace jako hudbu, již nemožno zapsat, a chvěl se, že je zapomene, jak ona předvíдалa.

Jeho zkoušky na krátký čas přerušily ten imaginární rozhovor. Když je ukončil — téměř skvěle — uklouzlo mu z úst slovo, jež odsuzoval u Anežky: Nač to? Jeho úspěch ho znovu sváděl, aby se věnoval hospodaření, jak to zamýšlel. Zpravil dokonce svou maminku, že za ní přijede do Clouzeaux. Hrozně jej prosila, aby počkal několik týdnů. Anežka trpěla; jeho příchod by ji nebezpečně rozrušil.

P. Štěpán, když mu Jeronym vyložil celou tu tragedii, jež urychlila odjezd Anežčin, vyslovil o ní znepokojivý úsudek:

»Táží se jakožto nezúčastněný kněz, zda by se k vám skutečně hodila tato dívka. Uhaduji v ní nostalgickou duši, neschopnou učiniti někoho šťastným, protože nedovede nikdy vytvořit štěstí své. Chybí jí křesťanská radost. Bůh vás šetří mnoha trápení, když vás od ní odlučuje. A synové, které byste měli, byli by také nemocní, nervosní, určení utrpení, ně-li zmatku...«

Jeronym popíral správnost úsudku mnichova:

»Znáte ji špatně. Její smutek je jenom nedočkavost štěstí. Můj vliv by ji změnil...«

»To znamená, že vás ovinula svou melancholií jako rubášem. Zdál jste se rozhodný člověk. Vtáhla vás takřka do své nerozhodnosti.«

Jeronym marně obhajoval Anežku. Ten bystrý pohled ho nutil uvažovat. Ale nečinnost prázdnin, měkkost léta, samota s mlčelivým otcem, to vše jej vydávalo na pospas rozkoši ztracené lásky.

Jiná léta v polovici července ho přijímal vendéeský venkov jako svého hrdého kojence. Chodil mezi žence, kteří kladli pokosy, obcházel mlátičky v prachu slámy, scházel až k moři, rybařil na širém moři s odvážnými chlapíky ze Sables. Anebo odjížděl o výročním trhu na koni, smlouval dobytek na náměstích městeček, přiřukával si s nájemci před hospodami. Ale teď nemohl myslet na rodný kraj bez stesku za Anežkou, která v něm rozněcovala ještě více touhu po něm. Za malátných odpolední, když lehký větřík povíval cedry pod planoucím nebem, představoval si pláč větru v borovicích bruniérských, šplouchání vln na plážích veillonských, večer pak zpěv dívek na cestách. Jeho osamocení se mu stávalo nesnesitelným.

Nicméně naděje na obět se v něm oslabovala. Obrysy jeho kněžské budoucnosti se tvořily téměř proti jeho vědomí. Dosud nenapsal dopis, na nějž Anežka čekala. Byl blíže rozchodu než slibu věrnosti, ale pomyšlení na rozchod ho mučilo.

Anežka ho předešla. Jednou večer mu přinesla Desideria dopis, na jehož obálce poznával, hrozně se chvěje, její ostré a tenké písmo, jehož některá písmena byla ozdobena bujnými obloučky. Psala mu:

Milý příteli,

Vaše mlčení mi potvrzuje to, co jsem předvíдалa; trpíte dál, aniž se můžete k čemu rozhodnout. Já, slabá Anežka, rozhoduji za Vás. Nechci býti déle jedním z dvou mečů, jež Vás zraňují. Alespoň toho mého budete zbaven. Celou tu ránu беру na sebe. Volá-li Vás Bůh, jděte.

Buďte šťasten, Jeronyme, zapomeňte na mne. A nepovažujte mne za vznešenou. Přemoci se je sladší než podlehnout. Mým údělem je jen odříkání. Jsem jenom stín; také mé štěstí bylo jen stín. Budu se dívat, kterak na našem rybníku hynou dlouhé podvečery. Budu se ztrácet, rychle nebo pomalu: co na tom? A růže budou vonět dál krásně, i když já tu už nebudu, abych k nim přivoněla. Konec je všemu. S Bohem!

Ta, která byla,

Vaše Anežka.

Ten dopis ani zdaleka neulehčil Jeronymovi. Způsobil mu nové milostné trápení, jež se mu zdálo nepřekonatelné. Kdyby byla Anežka herečka, nebyla by si dovedla vymyslet nic chytřejšího. Ale věděl o ní, že je příliš upřímná, a pod zdánlivou obětí postřehoval rozechvělost úžasného zbožňování.

Přiskočil k psacímu stolku a napsal tento telegram:

Drahá Anežko,

nikdy jsem Vám nebyl blíž. Zítra ráno odjíždím. Zítra touto hodinou budeme pospolu a pro celý život.

Protože však pošta byla zavřena, mohl odeslat depeši až nazítří, až půjde na nádraží. Vyběhl na půdu, aby tam vyhledal kufr a začal se chystat na cestu, jenomže nemohl odjet, aniž to oznámil strýci. Dala se čekat srážka; hned jí čelil.

Otec seděl na balkoně v proutěném křesle u okna svého pokoje. Byla už noc; v dálce se odrážela o těžká mračna večerní záře města, záře horečných nocí a orgie. Ten růžový baldachýn, vypjatý do ponurého prostoru, vrhal plachý odlesk na čelo starého vidoucího, odlesk propastí horních i dolních. Vypadal jako člověk propadlý do snu, v němž očekává, že začne jakási neznámá slavnost. To, co otec čekal, to byla polnice, zvěstující poslední soud; neustále naslouchal, zda se její zvuk nechvěje nad zemí zahalenou v temnoty a hřích.

»Nač myslíte, strýčku?« tázal se ho Jeronym, aby ho vyvedl z přízraků na svět.

»Na dvě věci,« odpověděl otec klidně. Na jedno vidění Gemmy Galganiové, která spatřila Nejsvětější Trojici jako oheň bez hranic, hořeti všechny blažené duše, zářící v lůně té výhně. A pak navečer ohromného požáru, kdy před námi vzplane Paříž, kdy budou v ohni samy mraky, vážně...«

»A to,« poznamenal Jeronym, jenž ztrácel trpělivost, »budete považovat za příjemné být pouhým divákem?«

»Buď kliden; nebudeme ušetřeni. Přes to budu vesel. Říkám Bohu: Drť nás, drť mne, pal nás; ale oslav sebe a dej, ať je konec té všeobecné hanebnosti!«

Jeronymovi, zvyklému na podobné výbuchy, ani nenapadlo, aby odporoval, ostatně marně.

»Dostal jsem několik řádek od Anežky.«

»Ale!« podivil se otec s přízvukem shovívavé účasti. »Zdá se resignovanější?«

»Ano, resignuje... do beznaděje.«

»Přečetl bys mi ten dopis?«

Jeronym vešel do otcova pokoje, rozsvítil lampu. Četl, zastavil se u nejedné věty, polykaje vzlykot.

Otec povstal, máje slzy v očích, a přistoupil k mladému muži, podáváje mu ruce. Ale Jeronym se vyprostil z jeho stisku.

»Strýčku, myslím, že vás rozhněvám. Ten dopis mě nutí, abych si vzal Anežku. Nemohu dopustit, aby její duše úplně sama se utápěla v tom smutku. Miluje mě tak, jak jen se může milovat. Já ji musím učinit šťastnou. Zítra odjedu; večer budu v Clouzeaux...« Otec jej vzal za ramena; hroznou silou, již by se Jeronym nenadál do jeho zchromlých prstů, přitáhl jej k sobě.

»Ne, ty neodjedeš, ubohý chlapče. Chápej to přece; jest prorokyní, aniž o tom ví: *V o l á - l i v á s B ů h, j d ě t e*. Slova jsou víc než pouhá slova. Duch mluví a sténá i ústy nevěřícího. Vždyť Anežka, jen to příznej, se nezříká jako křesťanka; vzdává se z bezmocnosti, protože je unavena sama sebou.«

»Právě z její vlastní bídy ji musím zachránit.«

»Povinnost má snadnou práci, když ji diktuje vašeň. Buďme upřímní, Jeronyme; řekni mi prostě: Miluji ji. Jdu za svou touhou. Mimo ni, to znamená mimo mne, nic neexistuje.

Tak tomu je. Jenomže, až přistoupíte k oltáři, budeš moci bez zachvění svolávat boží požehnání na svůj mladý dům?»

»Jste krutý, strýčku,« odvětil Jeronym. »Bůh bude milosrdnější ke svým křehkým tvorům, kteří se chtějí v Něm milovat.«

»Co o tom víš? Láska je strašlivá, není-li milována. Nu, a ty kladeš na tytéž vázky půvab zoufajícího děvčátka a lásku Nejsvětějšího; a není to Bůh, jenž váží nejvíc. Pokládáš se za pána svého života, za strůjce svého poslání.«

»Ale ostatně, jaké máte důkazy pro mé povolání? Řekněte mi je. Zahanbete mne jejich zřejmostí.«

»Ten důkaz,« zvolal otec, položiv mu ruku na hlavu, jako by začínal obřad svěcení, »je v tom, že ti Kristus projevil svůj rozkaz skrze Montcalma, P. Štěpána a mne. Důkazem je i to, že se neustále vzpíráš jako Jakub, dokud jej anděl tísnil. Odporuješ, ale víš dobře, kdo to v tobě bojuje. Můžeš až do konce říkat ne. Ale pak jsi prohrál život.«

»Zapřisáhám tě,« pokračoval hlasem nadlidské prosby, »rozjíměj alespoň tento večer, pozvedni se k Bohu, zpytuj se beze lži před jeho tváří; taž se ho naposled: „Pane, co mám dělat?“ Budu bdít s tebou, budu ti nápomocen, bude-li toho třeba...«

V Jeronymovi, cítícím na líci drsný vous otcův, se najednou vznítla chuť vzbouřit se. Zmocnila se ho touha svalit jej, utéci z domu a nevrátit se. Jediné slovo by ho bylo osvobodilo z tohoto nátlaku zbožnosti. Jak se ovládl? Příbuzenství se strýcem a knězem, úcta k jeho lásce, vzrůstající jistota, že je prostředníkem nejvyššího vyzvání, a cosi bezprostřednějšího, hlubšího, rozhodnějšího, skryté působení milosti, to vše zvrátilo jeho odpor. Řekl prostě otcí:

»Platí, budu rozjímat až do zítřka... Milý strýčku, musím se vás na něco zeptat. Byl jste vždy šťasten v kněžském stavu? Nelitoval jste alespoň jedenkrát? Odpovězte mi upřímně před Tím, který nás slyší.«

Otec, velmi znaven, jakoby zlomen svým vítězstvím, položil se na lehátko a s hlavou skloněnou, jako by se nořil hluboko do svého života.

»Nuže dobře; ne, nikdy. Bojoval jsem sám se sebou, bojuji stále a budu bojovat, starý člověk neumírá. Musil jsem překonat hrozné vnitřní zkoušky. Ale ani na okamžik jsem nezapochyboval, že jsem na cestě jediné nutné. Byl jsem zahrnut radostmi bez počtu, nesmírnými, nevypověditelnými. Každá duše, zrozená ve křtu pro Ježíše Krista, byla jako ráj, otvírající se pro mne. A všechny ty duše, jež jsem probudil a uchránil od smrti! Dnes jsem už jen louda a trpím pro to. Chápeš nicméně, co mi bylo dáno ráno za mé příliš krátké mše? Vidíš-li mne nevrlého a těžkopádného, je to proto, že se mi nedostává svatosti. Pozemské iluze už pozbyly pro mé oči přitažlivosti; toužím už jen po nebi, ale toužím po něm příliš slabě. Ve své minulosti nalézám horu poklesků, ale ani jediný záslužný skutek. I já se podobám těm patníkům, jež ukazují cestu pocestným, ale nepohnou se z místa. Když pomyslím na podlost časů, v nichž musíme žít, zalykám se bolestí. Podívaná na bezbožný svět mě přibíjí na kříž. Přes to vše, když jsem byl mlád, nečinil jsem nic dobrého. Teď pracuji o sobě, snažím se polepšit...« Potáhl polštář za hlavou, opřel se oň zavřev oči. Jeronym nectil otce jako světce. Chování otcovo někdy udivovalo právě pro jeho zásady; zabýval se stále sám sebou, byl to egoismus starého mládence, jenž se hýčká. Desideria ho posuzovala příliš dobře: »Mluví jen o mučednictví a hrozně se opatruje.« Ale prostota jeho přiznání ukazovala Jeronymovi vznešenost jeho křesťanského srdce; objal jej v synovském zápalu, v němž utopil vlastní hořkost.

Otec jej ujišťoval svým kněžským štěstím, věřil mu; jenomže, aby dosáhl této přísné blaženosti, musil své srdce osvobodit a obnažit. Zdálo se však, že Anežka má pro něho teď, ve chvíli neodvolatelného rozloučení, větší cenu než ta blaženství.

Odebral se do svého pokoje, zmítán jsa úzkostí, z níž nebylo východiska. Na jeho stole ležela kniha *Vyznání svatého Augustina*. Hned ji vzal do rukou, pak zase odložil. Listoval v ní bezmyšlenkovitě. Jeho pozornost však byla pojednou zaujata těmito řádky:

»Zmítal jsem se a vzpíral ve svých okovech, abych je konečně zlomil. Pravda, nebyly příliš pevné, ale stále svíraly. Říkal jsem si: do díla, do díla! Chystal jsem se jednat a nejednal jsem.«

Augustin, myslil si, prošel týmž utrpením jako já. Byl ještě déle nerozhodný; zlomil

okovy těžší mých. Nestanu se světce jako on. Chci však být člověkem. Musí to skončit.

Jeho ruka se rozechvěně natáhla po dopisním papíru; na jeden ráz napsal:

Anežko, jediná přítelkyně, jste vznešená; miluji Vás víc, než si dovedete představit. Patřilo Vám mé dvacetileté srdce; bude Vám patřit dále. Bůh mě volá, vy jste tomu porozuměla. On jediný ví, po jakých bojích. Nic mě však v Kristu neodloučí od Vás. Stanu-li se knězem, obětuji se za Vaši duši. Chci, abyste měla mír a sílu naděje. Toho dosáhnu. Ano, Vy budete šťastná; Vy si toho zasloužíte, když jste řekla ano se mnou.

Věčně Vás

Jeronym.

Nepřečetl si to ani, zalepil obálku. Když psal adresu, trásly se mu ruce.

»Píši jí po prvé a naposledy.«

Obávaje se, aby si to nerozmyslil, běžel k nejbližší schránce dole v ulici; dopis tam vklouzl jako do hrobky, kam pohřbíval svou lásku. Vrátil se k smrti smuten pro to, co udělal; pociťoval bolest Anežčinu, až ji bodne přímo do prsou meč jeho rozhodnutí. Ale to rozhodnutí mu přinášelo ulehčení, uklidnění a jistotu, že se už nevrátí. Usnul a spal jako jednou v dobytém zákopu po hrozném útoku.

Příštího dne se mu dostalo posílení nenadálou návštěvou.

Abbé Langevin odjížděl do Říma, jsa zase pověřen od biskupa vyřízením několika důležitých věcí. Přijel odpoledne, aniž to oznámil. Jeronym se domníval, že jeho matka rozprávěla s tímto rozvázným přítelem o krisi, která jej soužila. Svěřil se mu zcela. Kanovník by asi schválil jeho sňatek; podivil se jeho heroismu a považoval jako otec, jako P. Štěpán jeho povolání, tak krutě vybojovávané, za vážné.

»Je velmi vrátké,« namítal Jeronym. »Cítím se tak málo evangelický, neopouští mě hlad po pomíjejících radostech...«

Abbé ho povzbudil:

»Mnozí jiní, kteří se stali svatými kněžími, byli zprvu na tom jako vy, nebo ještě dále od dokonalého života. Povolání je božské símě. Zachycuje se a vzrůstá neznatelnými vklady. Bůh k jeho posílení si pomáhá dobrou vůlí člověka, i prostředím a vlivy, i časem.«

»Ale co Anežka? Nemám k ní jisté povinnosti?«

»Anežka není opuštěna. Tonička jí obětuje svůj život; vaše modlitby jí budou pomáhat.

Čas zahojí všechny rány.«

Kanovník se těšil, že ztráví v Římě krásný měsíc, třebaže bylo parné léto.

»V basilikách římských,« pravil, »na mne působí více než kde jinde na světě vítězná moc Církve; já, starý vzdělanec, neznám krásnějšího ani závažnějšího symbolu latinské nepomíjivosti nad jednu cypřišovou alej nad katakombami svatého Kalista, odkud vidět na jednom konci hrob Cecilia Metelly a na druhém zářivou kopuli svatého Petra.« Katakomby svatého Kalista! Jeronym se rozpomněl, že vyvolaly jeho první důvěrný rozhovor s Anežkou. Ale jeho obraznost ho přenesla hodně daleko za tu vzpomínku. Touha po výboji, již u něho spoutala láska, se najednou zbavila pout. Navrhl kanovníkovi: »Chcete spolucestujícího? Odjedeme ještě dnes večer. Nepojedu do Říma, „abych tam vším pohrdal, na všechno zapomněl a zemřel“.*) Potřebuji žít a ohmatávat nesmrtelné věci.

»Vezmu vás s sebou,« zvolal kanovník, maje hroznou radost, že ho vytrhne z té neblahé samoty.

A otec souhlasil:

»Řím bude asi v blízkém čase zpustošen a rozbořen. Pospěš si, Jeronyme, abys viděl, co lidské oči už neuvidí.«

Až koncem září se vrátil Jeronym z Říma, aby vstoupil do karmelského semináře. Minulého roku přijal v kapli svěcení kněžstva. Šest let studia, modlitba, asketické úsilí ho přetvořily. Když padl na červený koberec při litaniích ke všem svatým, mohl říci Pánu:

»Chtěl jsi mne; teď chci také já Tebe, jsem zcela Tvůj. Je ve mně místo jen pro Tebe, můj Bože! Nechť zemru v Tobě, abych žil s Tebou.«

Úchvatným hlasem vyslovil A d s u m své poslušnosti; bez lítosti podal své svázané;

* Chateaubriand.

ruce, aby byly pomazány. Otec byl mezi kněžími v rochetách, kteří na něho vložili posvěcené ruce. Odevzdával Bohu muže ze své krve, téměř svého syna. To byl nejkrásnější okamžik jeho života. Při společné mši biskupa a novokněží jmenoval Jeronym při vzpomínce za živé Anežku hned za svou matkou. Léta, kněžský život vnesou mezi ně náklonnost nadpřirozenou.

Paní Eliška zářila; ona, matka kněze, si přála, aby v jejím srdci měly místo jen hrdé myšlenky. Tonička úmyslně nepřišla, aby svou přítomností nevzbudila nediskretně stín Anežčin. Od ní dostala paní Eliška jímavý dopis:

Mísí-li se do Vaší radosti sebe menší bolest, nechejte ji mně.

Anežka, dostavši se z období hrozné skleslosti a utrpení, kdy ani nemohla vejít do kostela, ba ani nesnesla pohled na kněze, se pomalu vzchopila. Toniččina něžnost zahojila nejlépe rány té, kterou nazývala »svou velkou raněnou«. Anežka však neměla odvahu provdat se, zajistit sestře volnost povolání. Vede nudný a ospalý život provinciální zámecké paní daleko »v starém kraji«. Pozoruje, jak říkávala, »kterak hynou na jejich rybníku dlouho podvečery«. Mazlí se se svým hořem; utěšuje se sentimentální četbou a hudbou. Chodí od cella k harmoniu; pokusila se naučit děti ve vesnici gregoriánskému chorálu, nepodařilo se jí to.

Je jednou z těch neprovdaných, jež nesou na sobě znamení neznámého hoře. A lidé o tom nepochybují. Vysloví-li cizinci před ní jméno abbé Jeronyma Cormiera jako mladého kněze s velkou budoucností, člověka Božího, odpoví lhostejně:

»Zнала jsem ho, než vstoupil do semináře. Měl tehdy v hlavě jiné myšlenky; myslím, že se stal knězem tak trochu proti své vůli.«

Pak dodá s jakýmsi tajemným podivínstvím:

»Ví láska, kam až se dostane?«

Přeložil prof. Leopold Vrla.

Števo K. Blavan: SPEV DO DIAL'KY

*Kolísaly ma lúky v zelenom lísti ľaľuje
keď teba vidia zrosenými očima
Nechajme slnko nech svoju radosť na oblohe
maľuje,
na oblohe, ktorá dnes tak veľmi veľmi bolí ma
bolí ťa i anjelúc mi v rannej rose onemel
krátkou túhou zanesieme od nediel
vody slnka do ľalíj a do raja*

*Blúdenie mi čášu plní
v raji sú svätí láskaví
v raji sa Blava smutne vlní
v raji sa kúpu biele dial'avy
a v tretom nebi zmením Ťa na linaje
tvoja bolesť — moja vina je
bojazlivá vina v kočiarových tmách*

*Kývala si mi rúčkou svojou roztomilou
a z adventových perál kvapkal zimný jas
krištáli slz kráčaly za pieseňkou milou
a v posledných smútkoch strácala luna hlas
v neznámom lete už ma nikto nepozná
a oktávy hudby padajú mi na brozná
a na révu zatienenou hmlou.*

*Slastne som spieval nebeským fjordom
a z tvojich milých už ma nikto nevyčká
slamennými vidinami pôjdeme Ťa napojiť
keď ma bozkáš prečudesne na víčka*

*večerným profilom vlievajú slová
kam pôjdeme pieňka jabloňová
keď ťa slúbia zružovelým brám.*

Redakce Jitra děkuje všem spolupracovníkům, přispěvatelům a přátelům Jitra za všechnu jejich ochotu a práci, přeje jim radostné užití prázdnin a těší se na shledanou v příštím ročníku.

Josef Pýcha: Zlatá ulička (lavírovaná kresba)

František Knez: Komedianti

Přijeli s večerem a utábořili se na konci vesnice. Ráno už stálo tam několik bud s křiklavými nápisy. První zvědavci se přišli podívat na »Box-arenu«, »Čertovo kolo« a »Ringlšpíl«, na jehož schůdkách seděl v rozedraných šatech majitel, pán komediantského království, vyjídaje něco z otlučeného hrnku. Pár vychrtlých koní, přivázaných u plotů zahrad, jež vedou na humna, netrpělivě ržál a bil do vlhké země, zatím co drobný huňatý psík marně obíhal vůz, z něhož vycházel kouř a pach zatuchlé špíny se směsí nadávek, křiku a dětského pláče.

Pán komediantského království je bohatý. Má devět dětí. Devět schůdků vede do jeho komediantského vozu, devět dětí, od žvatlavého umouněnce až k odpornému výrostkovi vede »podnik« ke slávě.

Komedianti. Když přijde pout, hned po ránu dostane každý svou práci, i jejich matka, pobledlá žena se znamením nekonečných útrap a bolestí ve tváři.

Sbírá do kostnaté ruky dvacetihaléře a pak se rozkřikne skřípavým hlasem na řadu otrhanců, kteří čekají, aby roztočili kolotoč.

»Kluci, točte, páni nastoupili!«

Zábava začíná, lidé se smějí, děti se radují, gramofon vyhrává ohluchlý šlágr.

»Kluci, zarážet!« ozve se po chvilce znovu.

Jedni sestupují, druzí přicházejí, aby se pobavili. Život jde dál, kolotoč se točí, zatím co pán komediantského království široce rozkročen před arenou, zve chraplavým pokřikem zvědavce do stanu:

»Paničky, pánové, pojte, pojte, dnes máme nové borci, ty staré sou už unavené!«

Král pracuje, velí a panuje, lid se baví.

Večer pak počítá hubený zisk.

Není snad spokojen. Zuří a zbije své děti i ženu — komedianty.

Zrána pak zašvihá nad párem zbědovaných koní a jede jinam. Komedianti jedou.

Život — jak práskání bičem. — — —

klv: Básně v próse

Bá s n í k o v y o č i.

V bolesti si láme okoralý chléb země.

Potkává duše zástupů: jdou smutně, nemají písní. Na šňůru času si váže slzy těch tisíců jak kuličky perel a do svého srdce vsřebává bolesti cizí a z cínového poháru pije s hořkostí nápoj bolesti své i bolesti bratrů.

Jde sám a čím více o něm víš, tím méně ho chápeš.

Jde sám, jen jeho duše vztahuje dlaně, žebračka, prosící o sebe menší dárek, prosící o soucit a milosrdenství.

A nesčetné zástupy jdou kolem prosících dlaní a vkládají do nich přebytky svých bolestí. Z dálky zní taneční hudba a přidává na Jeho ruce stále větší tíhu, a hroty krásy, sršící z nekonečnosti vesmíru, se zalomují v Jeho srdci a z toho srdce nepříští krev, ale láska, protože On má v srdci jen lásku.

Není jiné bolesti, než bolesti duše, úpící pod tíhou samoty.

Z Jeho očí září krvavé světlo, které nemůže nikdo snést a duše davu se odvrací, protože nemůže patřit do tak velikého světla a Umělec stojí na rozhraní věčna a času. A Jeho oči nabývají zvláštního jasu a nikdo nemůže snést jejich pohled, leč duše prosté a trpící. Potkává duše tisíců. Z jeho očí srší stíny šípů, kterými zraňuje krvavě.

Šňůra času se zdrhuje v smyčky a uzly a váže k sobě zástupy. Před bičem smutku, jenž sálá z očí básníka, jdou davy otroků, sklánějící šiji pod nezvyklou tíhou, protože bolest básníků je větší než bolest jejich.

C i r k u s.

Skvrny křiklavých plakátů se rozplývaly na nároží ulic — —

— — nárazem noci se zkrátila délka dne.

Na konci drátů kvetly pilíře světla, na nichž byla zbudována plátěná ohrada snů. Traversy ticha podíraly nejvyšší stožár, na němž se rozzálo červené světlo. Spleť drátů a lan se podobala síti pavouků.

Z jednoho kouta se smekla znavená tvář Šaška. Několik přemetů.

Šedivá směs diváků se pohnula, čekají na první příležitost vybuchnout v smích. Proto sem přišli, znavení prázdnotou vlastního nitra: zbytečných dní bylo příliš mnoho v jejich životě.

Mění se hlediště i jeviště.

Strakatá tvář Šaška se příšerně šklebí; stává se zrcadlem, do něhož se promítá každá tvář Davu a každá duše toho Davu najde svou masku v nezměrných zásobách, ukrytých na tváři Šaška.

Dav se prohýbá v surovém smíchu a vystupuje na špičky, aby hrál dobře úlohu Šaška. A není zde jiných Světel než světla, živořících na konci drátů, protože beztvářá masa Davu čeká, až Slunce zajde, aby pro cynický smích vlastního divadla mohla si rozžehnout tékavé světlo červené lampy.

C h r á m.

Dlaně soumraku sypaly přehrší tmy do rozpětí oken a oblouků. Zdola se rozléhá šumění, nemající základního tónu; bez třesku se tříštilo o nejvyšší klenbu.

Před zábradlím u hlavního oltáře stál vysoký Stín, sotva postřehnutelný na pozadí Obětiště; Jeho pergamenová tvář byla patrna i pod nánosem tmy a Jeho oči se třpytily odleskem Lásky.

Bylo na Ném jen to zvláštního, co obrací pozornost každého na Světce, i kdyby Jeho Cesta byla sebe skrytější, nebo na Umělce pomazaného Pánem na proroka svého lidu. A z toho Stínu, který stál tam u hlavního oltáře a rozkládal pomalým pohybem rukama, vycházel hlas, který se chvěl ještě po chvíli, znamenán bolestí zrození a každý, kdo stál na Jeho dostřel, byl obdarován Jeho šípy.

Oblak stínu se ztrácel, čím déle zvonil Jeho hlas, a měnil se v Oheň. I vycházelo Světlo zvláštní a nezvyklé z toho Ohně, pronikající každou Masku na tváři Davu, takže každý byl zahanben a styděl se.

I obcházel Svržený a nabízel Plášť Temna, který mnozí přijali, protože neviděli, majíce totiž Masku.

Byl však mezi nimi Statečný, kterého příliš tísnilo Pouto, které mu Svržený navlékl na oči; i odvrhl toto Pouto a Jeho oči se zastkvěly jako slunce a ihned byl zalit Ohněm, který ztravuje vše nečisté. Jeho ruce byly ozbrojeny Spárem, jímž strhoval nelítostně Masky a Pláště, a mnozí se styděli, jsouce odhaleni, a jiní se obrátili.

A tehdy nastal zápas, který trvá dosud.

A není jiného Ohně, leč Ohně planoucího na Oltáři Věčného. A není jiného Světla, leč světla, které vychází z toho Ohně.

A nemůže nikdo míti zraku, který zraňuje Láskou, a nemůže míti meč Ohně, leč že se vykoupal ve Světle toho Ohně.

E. Mach:

PŘIBLIŽUJÍCÍ.

Záměre prstů

modelujících

vrstvením času můj tvar:

Kdy, jednotvárné dni,

přeteku váš okraj?

Kroužení rydla,

jímž rýpán ornament

do chladnoucího snu:

Kdy přečtu tě, touho,

a nezapomenu?

A vydechnutí par,

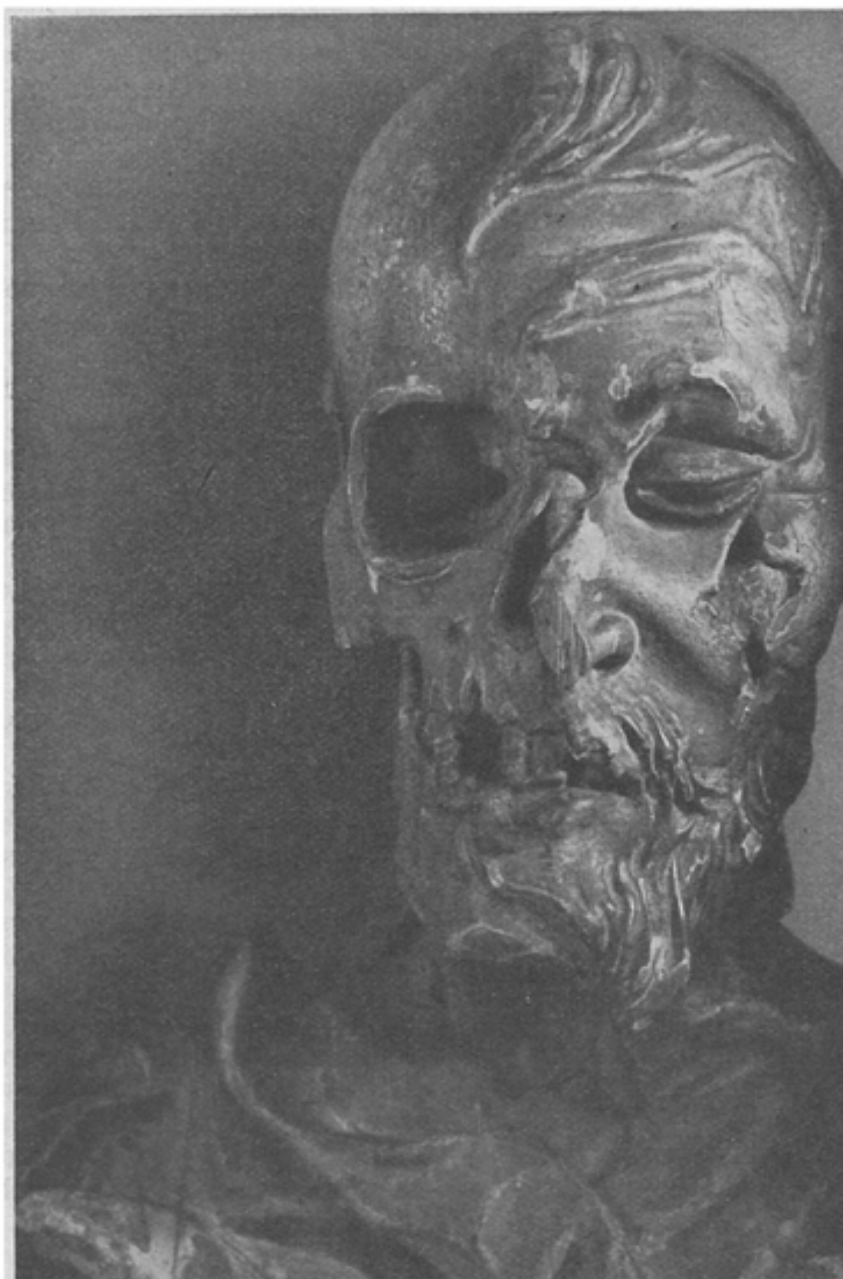
jež proniká těžce

torsem mlčení:

Kdy samoty váš

vítr mě promění?

K výstavě pražského baroka v Praze (květen—září 1938): Anonym: Hrabě z Vartenberku (polychromované dřevo) po r. 1750

Marie Rezková: Hráč woley-ballu

klv.: AŽ.

*Až kosatce světla a stínu
dokončí výšivku smrti:
přileť krvavý motýl
s poselstvím věčna a dále.*

*Až z ráhnoví vise a snění
odletí poslední racek:
zmlkne má píseň, drsná
jak předivo šupin a světla.*

*Až pohasnou duhové střepy,
vonící mízou a chlebem:
oč světleji budou si zpívat
mou píseň ještě paltivou.*

Pamflet na milovníky nicotnosti

Záliba člověka v nicotnosti je přímo katastrofální. Říká se tomu piplavost, nebo tak nějak, a nikdy se to nepokládá za závalu hlubšího významu. Jenže ta piplavost prozrazuje touhu, aby se člověk nemusil stát velkodušným a velkorysým ve svém duševním životě. Je to hrozné vidět člověka, jak se dloubá v nose nebo se ustavičně drbe a při tom se tváří zamyšleně. Okusovati nehty prozrazuje přece jen jakési napětí, kdežto štou-rati se v nose prozrazuje hroznou extasi nicotnosti. A této extase dosahují lidé rozlič-ným způsobem, a bývají někdy tak vytrženi z vážnosti života, že se tím nemile dotýkají bližních.

Bývá na těchto milovnicích nicotnosti cosi přičmoudlého, přismrádlého, kalného a špi-navě se táhnoucího, ubohého a animálně urousaného. Vzdychávají a ufukují nevhodně, smrkaají sebevědomě a důležitě, vykládají často a subjektivně o svých tělesných potře-bách, o kvalitě svých exkretů, o větrech a bolení břicha, asi tak jako lidé vkusnější a jemnější analysovali v Louvru bolesti své duše.

Lidé libující si v nicotnosti (neříkám v nicotě) rádi se zdržují u všeho a ve všem, za-rývají svůj pohled do kupky hnoje právě tak jako do záhonu růží, mají rádi syrečky i čokoládu, ale svůj ledonismus v tomto směru uplatňují tím způsobem, že snědí syreček toliko jeden a druhý schovají, uštípnou si čokolády a ostatní skryjí, jako by užívali... neboť musí míra jejich potěšení odpovídat míře jejich nicotnosti. Nedovedou se roz-kývnout ani k dobrému, ani ke zlému — ale zato bývají vytrvalí — vyhýbajíce se takto lidskému tragismu, chtějíce býti co nejméně lidmi a přece jen se dožadující vážnosti tváře člověkovy.

Ve svém duchovním životě setrvávají často s tváří skrytou ve dlaních — jedna ruka s Pánembohem — jak se jim vpravdě zdá; (spí a sní o slávě nebeské, nepoznavše kru-tostí a nástrah života a jisti svou čistotou, věříce, že málo riskovavše nic neztratili). Věříme jim, neboť nic neztratili nic nezískali. Vtělená ctnost opatrnosti, až na to utápějící sobectví! Měl-li Kant takovéto lidi na mysli, mohl mluvit o »untersittliche Loyalität«.

Tito lidé se šťourají v nose — a hle, zajisté toto jest ryze lidské. Ještě jsme nepochybně neviděli zvířete, které by se extaticky rýpalo v čumáku. Do své extase nicotnosti hlu-boce a harmonicky pohroužení, slintají kal této nicotnosti na své okolí a svým smradem okouzlují nebo roztrpčují. Nikdy se neříznou, nikdy se nepřepočítají, nikdy se nepředají, nikdy se nepřejedí, nikdy nikoho neudiví, nikdy nikoho nezahrnou láskou (neboť milu-jíce nicotnost milují samy sebe), nikdy se nerozechvějí pravou radostí, nikdy se ne-smějí na vlastní pěst, nikdy netrpí pro lásku, nikdy nejsou umělci a nikdy jim neroz-umějí, nikdy nelezou do vody dál než po pás a nejraději si šplouchají jen nohy, nikdy nežertují, aby pobavili a aby byli veselí ze srdce svého. Čím větší jest míra jejich ni-

cotnosti, tím méně se nad ni pozvedají. Nechápou tragického kontrastu člověka, tkvíce na hranici kontrastu. Nanejvýš se ztichle a zbaběle dívají na ty, kdož se vyšvihli nad ně nebo upadli v pokušení. Nejsou ani Boží, ani d'ábloví . . .

Znám jednoho profesora filosofie. Stalo se mu, když studoval chodě po dvoře činžáku v němž bydlí, že mu jakási bába shora s pavlače smetla kupu smetí do knihy a na hlavu. (Odnese to Drtinův »Myšlenkový vývoj evropského lidstva«.) Zdálo se mi, že by se to nemohlo stát nikomu jinému na světě. Avšak z toho jsou lidé nicotní vyňati.

Čtou krásnou literaturu a postřehnou každou chybu tisku. Vpisují do knihy, opravujíce — a pak teprve čtou dále. Poslouchají-li přednášku, zapíší si každé zvláštní slovo, kterého řečník užil, a každému odvážnému obratu, kterého přednášející užil, se uznale usmívají. (Nejsou jistě oprávněni vlastního obsahu.) Kdykoliv si sedají jinam než na židli či křeslo, rozprostírají kapesník, kdykoliv někomu něco poskytnou nebo půjčí, trápí je to a mrzí — ne moc, ne bolestně — ale dlouho, špinavě a uslintaně. Každý papír schovávají pro všechny případy, každý špendlík mají pro strýčka příhodu, každou listinu ukrývají, neboť člověk neví, co se může stát. Když jejich přítel pracuje a soustředěn, nevěnuje jim pozornost, zabíjejí vytrvale novinami mouchy, chodíce po pokoji, a rozdělí tak proud své duševní činnosti na dvě části: hlavní část lovení much, vedlejší část plichtění vznešeného, co by se v nich snad probudilo. U těchto opatrníků propukává skrytě jiný, dosud tlumený tón, a tu čtou, podle své povahy, divoké romány romantické o rytířích, špinavé hádky o lásce, knihy o hrdinství, tedy o tom, čeho se jim nedostává. Čtou někdy — zas podle svého zaměření — třeba Léona Bloy. Proč . . . ? Ach to to lehtá . . .

Nejhorší útrapou těchto milovníků nicotnosti jest, že nejen musí předstírat porozumění všemu důstojnému a krásnému ve světě, ale musí též aspoň přičichnout ke každému neřádu, smradu a svinstvu, aby neztratili svou vznešenou rovnováhu — rovnováhu nikoli života, nýbrž smrti.

Bedřich Půža.

S K A U T I N G

Katolická lesní škola

Dovídali jsme se v Jitru o katolickém skautingu. Je to krásné a vnitřně silné hnutí mladých srdcí. Tisíce dětí již v naší republice požívají jeho líbezného ovoce, statisíce jich po něm touží a milionům by se mělo dostat. Pro všechny potřebujeme vůdců a vůdkyň. Vás nyní volají naše skautská ústředí na pomoc. Potřebujeme mladých, silných a obětavých duší, jež by se bez výhrad postavily do služeb této veliké myšlenky, z níž nám roste nová, zdravá generace katolické mládeže, hořící pro viru a národ. Živelná síla, která dříme ve skautském hnutí katolickém, učiní z něho v dohledné budoucnosti mohutnou organizaci mládeže. Všechna velká hnutí vyrostla z nadšení a práce mladých. Vy všichni, kteří se nyní statečně postavíte k jeho kolébce, budete jednou radostně vzhlížet na veliké dílo, o němž budete moci říci hrdá slova: »To je také dílo moje.« Nebude už jednou zvláštní zásluhou přihlásiti se k spolupráci na silném hnutí, statečnost a síla ducha se ukazuje při těžkých počátcích.

Není to těžké být vedoucím nebo vedoucí katolického skautského oddílu. Chceme vás tomu naučiti. Jako každoročně pořádáme i letos kurs, t. zv. Lesní školu pro vedoucí oddílů chlapeckých a podobný kurs pro vedoucí oddílů dívčích. Je to jakási skautská universita, kde se dostane účastníkům a účastnicím teoretických pokynů a praktických ukázek, jak vésti oddíl. Lesní škola pro vedoucí oddílů chlapeckých bude v Nové Říši u Telče a kurs pro vedoucí oddílů dívčích na Křemešníku. O bližší informace o Lesní škole chlapecké si dopište na Ústředí katol. junáků skautů v zemi Moravskoslezské, Brno, Běhounská 22—24. O kursu dívčím vám podá bližší informace Ústředí skautů katolíků v zemi České, Praha II., Jungmannovo nám. 20. Pište záhy! Přihlášky se přijímají pouze do 15. června. Na dráze sleva 50%.

Dr. J. O. Martinovský.

25 let práce katolického studentstva

Čtvrt století v životě ŮKSČs! Je to mezník, který chce být hodnotou. Fakt, jenž je posilou a současně zavazuje ty, jimž je svěřena přítomnost i budoucnost studentského katolického hnutí našeho státu.

Neměli lehkou úlohu ti, kdož před 25 lety na sjezdu v Praze tvořili Ůstředí. Zkušenost je předtím poučila, jak se dívalo studentstvo a inteligence tehdejších dob na náboženské citění. Katolické hnutí mezi studentstvem vzniklo vlastně jakožto reakce proti duchovně otrávenému ovzduší, které vanulo stejně nenávistně od kateder universitních profesorů, jako zaplavovalo i školy střední. Když míra byla dovršena a akademická mládež vychovaná apoštoly realismu a skepticismu téměř hulvátským způsobem bránila instalaci kněze dra Vřešťála na stolec rektora university křesťanstvím prodchnutého panovníka Karla IV., stály tu již první šiky katolických akademiků ochotny k svému duchovnímu zápasu. České Lize Akademické i Moravanu patří dík za to, že se staly prvními sloupy studentské katolické akce. Ligisté i členové Moravana s radostí snášeli útisk i posměch, který je čekal. Byli vylučováni ze studentského tábora jako zrádci národní myšlenky a přece jí byli nejvíce oddáni. Vždyť ve chvíli, kdy národní strom počal rašit květy probuzení, byla to i katolická akademická mládež, která národní obrodě sloužila ze všech sil. Na sjezdu v Kroměříži, na památné konferenci studentů, kteří se nebojí, shromáždila kolem sebe i středoškoláky a rok poté stálo tu Ůstředí, pevně odhodláno jít na výboj do ruchu a zmatku škol. Dnes s hrdostí oceňujeme odvalu prvních členů naší organizace a na svém červnovém sjezdu opět v té Kroměříži vzpomene jejich práce s radostí.

Když přišla válka, organizační ruch hnutí byl zastaven, ale po převratu znovu se rozvinul ce nejslibněji. V osvobozeném státě ihned v roce 1919 na Květnou neděli v Olomouci sešel se první sjezd Ůstředí. Ze všech stran vanulo to chladem proti katolické Církvi. Na školách nové školské zákony pospíšily si snížit náboženskou výchovu na bezvýznamný předmět. Studentstvo, učitelstvo a inteligenci unášel dravě vír marxismu. Oficiální studentské spolky vydávaly letáky studentské veřejnosti, aby v době sčítání lidu zúčtovala s katolickou Církví. Jejich vedoucí odmítli zúčastnit se uvítání vítěze války maršála F o c h e, jenom proto, že se hlásil k světovému katolickému názoru. I mnozí kněží tonuli v proudu duchovního chaosu, který bral s sebou všechny společenské třídy.

A studentské katolické hnutí zůstalo neotřesené. V době, kdy kněžstvo odpadalo od víry, bylo možno vidět jaré obličej našich studentů a studentek, jak se tuží na sletech Orelstva, pod jehož modrými křídly našli ochranu před persekucí. Když krátce po převratu stržen byl Mariánský sloup na Staroměstském náměstí, byli to členové Ůstředí a Ligy, kteří neváhali položit na místo potupy bílý věnec na znamení smíru. A celý další vývoj je jistě všem dobře znám.

Je samozřejmé, že musely přijít i doby krise. Jedna z nich bude zvlášť významně zaznamenána v dějinách Ůstředí. Zdálo se tehdy, že bude po tak dobře založeném díle veta. Ztráceli jsme dobrodince, ztráceli jsme přátele. Bylo nutno myslet na likvidaci. A přece, dík Bohu, našli jsme obětavého předsedu v osobě kolegy JUC. Aloise G r u l i c h a, který s celou mladistvou vehemencí chopil se díla záchrany. Vzpomínáme ho dnes téměř jako mučedníka naší organizace. Zemřel uprostřed největší práce pro organizační rozkvět Ůstředí. Obětavost připravila mu hrob. Slíbili jsme, že naň nezapomeneme a vyznamenali jsme ho funkcí čestného předsedy. Grulichova snaha odměněna byla krásným výsledkem. Kritické dni překonány a konsolidované Ůstředí šlo a jde vstříc k novému rozmachu. Nesnilo se Grulichovi, ani těm ostatním, kteří byli povoláni k řízení osudu studentského katolického hnutí, že jednou »Jitro«, které pomáhali tvořit, dík vedení profesora Pecky, bude jednou daleko nejčtenějším studentským časopisem, že se studentstvo dočká uznání od katolické veřejnosti, že na půdě ČSR uspořádá mohutný kongres Pax Romany, jehož představa naplňovala zatím jejich sny, a že v roce 25. jubilea bude Ůstředí sídlet v budově, která, kdyby bylo učiněno zadost spravedlnosti, patřila by katolickému studentstvu.

Takový byl růst a vývoj hnutí. To je celý obraz 25 let práce. Zbývá jen otázka, jaká bude budoucnost. Jsme si dobře vědomi všech obětí, které byly přineseny na oltář katolické studentské akce a dovedeme si je plně cenit? Chápeme dobře, oč jde v našem

zápolení? Nezradili jsme tradici svého hnutí a máme dosti sil býti jí věrni i v budoucnu? Vidíme jasně svůj cíl tak, jak jej viděli ti, kteří kladli základy organisace? Jubileum není jen oslavou. Jubileum je závazek. Pokračovat v díle zakladatelů, rozmnožovat je a prohloubit. Současná doba víc než kdy jindy potřebuje našeho zásahu. Potřebuje jistoty katolického nazírání, potřebuje pevnosti národního přesvědčení a síly křesťanské obrody v duchu sociálním. Oslavme tedy své jubileum předsevzetím, že budeme první stráží mravního, národního i sociálního obrození ve vždy svobodné Československé republice!

JUC. František Kolman, předseda ÚKSČs.

Viktor Svoboda:

ŽÍZENĚ.

*Živote zastav se v mezích světla
žiji — miluji — umírám . . .
láskou skuj žár nitra;
piji a sladkostí zpívám
opojen niternou vášní . . .*

*Výheň úst vychladlých,
jíž rty se chvějí,
seví;
oči plamenů vyhaslých,
jež se smějí,
uspi!*

*Podepři boky žahavou touhou
a bolestí spoj vášeň čistou —
trs čistý ať vidím
jak naplněn život můj,
jak puká přesycen mukou!*

Věnováno J. Machoňovi.

Anton Holly: Dřevoryt

Ludvík Galoch: Letní povídka

Večer odešel Jirka z tábora, deku v celtě přes ruku. Přespí sám v lese, vydrží den mlčet a den nejíst. Kamarádi se budou obdivovati silné vůli třináctiletého zálesáka. Nejkrásnější je v lese východ slunce. Šaty máš provlhlé mlhou, neboť jsi v noci se sebe shodil chladnou celtu, ale přece ležíš docela spokojen na okraji paseky ve vonné rose a pozoruješ plachého srnce, který vždy třikrát ukousne trávu a jednou se opatrně podívá směrem k tobě.

Jirka dnes nemá ani trochu štěstí. Deku a celtu ukryl v hranici dříví, neboť se chce přiblížit s fotoaparátem k vysoké. Dvakrát je na dosah, ale dvakrát ho zradí praskot větvičky. Raději půjde navštívit divoké kachny v jezerním zálivu. Silnice prořízla les

až k pobřežnímu rákosí! Vede Jirku kolem malého políčka, které svírá nahnílý plot. Napřesrok dá starý hajný nový, neboť už letos chodí vysoká na oves. Jirka se brouzdá kalužinami silnice, až ucítí vlhko v botech; vidí jen dvě poštolky nad vrcholky borovic pronásledující krahujce. Když krahujec velikým obloukem unikne, Jirka hlasitě zakřičí, až se lekne svého hlasu. Za zády něco zadupe a Jirka běží jako o závod. Srnec jednorohák marně hledá mezeru v plaňkách, kudy sem vnikl. Už ji vidí — úprkem se k ní rozběhne — ale v sevření planěk teprve poznává, jak se zmýlil. Každým pohybem, kterým se chce vyprostit, si jen odírá jemnou, hedvábnou, hnědou srst. Jirka srnečka hladí; hned by s ním odběhl do lesa a žil tam jako zálesák, ale svírá jej děsná skutečnost. Vzpomíná si na kouř města a prach závodních drah a děsí se. Vyrůstá před ním vysoký komín, těsně u srnečkovy hlavy, a zahaluje vše do sazí! Jirka zalomcuje plotem, povalí jej — a už vidí jen dva pružné skoky v houštině. Smuten se loudá k táboru...

Fr. Choutka: LÍTOST.

Útěcha v jarním ovanutí,
dech jehněd láskou zpitých,
v dlaních taje odříkání
a lítost v očích skrytých.

Tak teskně bolí všechno
pro zčernalé dny nadějí,
pro velké zklamání a lásku.
Ve světle zbylých závějí
hledám svou sedmikrásku.

Hvězdy z noci upijí
a ztracený hlas o ně zvoní.
Již pupeny se nalily
a stromy květy voní,
útěchou z jarních ovanutí —
lítostí v očích skrytých.

—dk—

CEZ VYBLEDLÉ PRSTY SAMOT.

Hej, dnes skromnosť plače v mäkkých očiach
šetrným bôľom ženskej nehy,
kým v dôvere divnej reči nebo
víchrica píše verz na snehy.

Kým svet viaže po nesmelých stráňach
nevinnosť v uzly detskej perny,
snehobiele chvíle bledých chvení
sputnáva fantóm prenesmierny.

Kamenné kročaje plačú bôľom
a horkosť sladne v príchut muky,
kým smutný veslujem k rozplašeným ranám
a spínam ubolené ruky.

V oddanom mlčaní hebkých dlaní
stávam sa turibulom vzdychov —
na pobreží božských preplnení
modlím sa vrúcne piesňou tichou:

Ó, Bože, som otrok chabej vôle,
čo vrhá kocku pred západom
a svet volá v mladom rozpoznaní:
plnosťou — spokojenosťou sado.

Dnes bojím sa vzpriamiť pre bremená,
pre belosť rozpukaných tvári,
na ktorých pramení zlosť z puberty
a duša nevinnosťou žiari.

Když jsme jeli z Italie...

František Adamec: VEČER

Pomerančový požár šumí v bílé výhni měsíce
u přístavu zpěněné tmy vysedávají kamenné oči
v příkrých knotech hvězd cinká křtitelnice
a rezavý kouř polí jenž bolest smáčí
otepluje měsícem naditá mikada olšin
A já mám ruce plné stříbrných klasů
jim se klaní oviněné hvězdy a hliněný rým nebes
jehož mokrá stín je vtlačen do zčernalých prahů
a písčítých dlaní
prohořklých přidechů v zralosti července
Žlutě olistěný měsíc na modré zácloně
v líbezně pohádce do ticha probarvených stromů
padá a po ztichlých šátečcích domů
zní veselý popěvek bílého cizince
Na cukrovém pozadí temnot mlkne ratolest smuteční rosy
Zlatá oblaka večeru západem tvrdá čela vysočin dnes
neoroší
Posledně vyhasne stříbrný oheň bledě křídových lamp

Josef Pýcha: Na náměstí sv. Petra
v Římě

Josef Jakeš: Bystřina

Kdesi vysoko na horách, kde se dívá Bůh modrými očky hořců nahoru na své nebe, vyběhl z jeho ruky pramének. Takový malý, že pár volů by jej vypil, kdyby u něho stanul. Ale Bůh nedopustí takovou pohromu na svého miláčka. Opatruje jej otcovskou rukou a dává mu růst a sílit. A když nabyl síly, dává mu osvědčiti se bojem. Věru, nemusí se stydět! Ostře se rozběhne mezi travnatými břehy, posetými nízkými seníky, na jejichž střechách jako těžká vina leží balvany, a udatně vrhne se v zápas. Narazí na první kámen. Vesele výskne, vyhodí do výše duhovou kšticí, zdolá jej a již se žene k druhému. Rozpoutává se boj, boj veliký, odvěký. Voda vře, pění, syčí, řve, hučí, skáče, točí se ve velikých vírech, tříští se. Vždy na okamžik si odpočine, brouká si spokojeně jako nakožené děcko, a znovu se vrhne do šarvátky. Znovu tříští své křišťálové tělo o omšelé balvany, aby se tajemnou mocí, rozstříknuté v duhové komety, opět spojilo k soustředěnému útoku, pokryto bělostnou pěnou.

Kusy skal s odhodlanou odevzdaností stojí v cestě. Dobromyslně dovolují omývati svá šedá těla, ubíratí po práscích se svých povrchů. Všechny hrany zmizely. Zbyly jen oblé tvary velikánů a oblázky a písek v nížinách. A pramének z úbočí hor zde ukazuje znovu a znovu svou sílu a bujnost. Lesy okolo břehů shovívavě hledí rudými kmeny a zelenými hlavami borovic a smrků na toto divadlo, po věky stejné, ale stále živé, vzrušující. Věru, příjemně se jim poslouchá hřmot bystriny, doprovázený zvonci krav.

Ty zvonce, s hlasy nakřáplými jako litinový hrnec, mají zde svou zvláštní, tajemnou krásu. Je to krása rozlehlých luk, porostlých kosodřevinou, již se proplétají stužky rašelinné černé vody, je to krása lesních mýtin, kde se na rozpálených kamenech vyhříávají zelené ještěrky s rubínovými očima a kde na úsvitě se schází srnčí rodina. Je to krása hor, je to sláva hor Šumavy.

Večer, když zvonky dřevěných zvoníc zvou lidi k Pozdravení andělskému, když zvonce krav se blíží stájím, provázeny povykem pastevců, tichne na chvílku bystrina. Loučí se s rudým světlem červánků, které z ní dělají proudy krve, děkuje tichým šepotem Tvůrci, aby znovu se rozkřikla z plných plic a nechala na svém průzračném těle hrát stříbřité paprsky měsíce. Vždyť musí užít nespoutané síly, dokud ji lidé neoklestí hrázemi a jezy. Musí vybouřit mladou krev, aby zpěněna mohla se uklidnit v březích rovin. K tomu jí dají příležitost pouze hory. Proto miluje hory a hory milují ji. Proto snoubí

svou snivou, tesklivou, bouřnou krásu, jež se zdá lidem, kteří neznají její duši, Boha, divokou. Stačí však oběma, že je miluje Bůh. Lidé jim nevědí, ani Jemu. Bůh zato stvořil hory a bystřiny sobě nejbližší a hlídá je pečlivě mraky a blesky. Hlídá je i modrými očky hořců, které jsou jeho očima na zemi.

Na exercicie...

Prázdniny, toužebné prázdniny!!! Volnost, slunce, voda, vzduch... mladý sextán by zobímal a zlíbal celý svět. Již rozpíná ruce... ale snad ani neví, že jeho mladistvá postava v tichém, dusném šeru červeného večera tvoří takto krásnou siluetu bolestného, ale i vítězného kříže. Neuhasitelná touha po kráse a lásce mu plní hrud'. Zároveň však hledá někoho, s kým by toto vše nevyslovitelné mohl sdělit... Budou to snad zasněné oči dívky, nebo poslední hrst paprsků zapadajícího slunce? Dobrý, nebo vypočítavý přítel? Nebo snad přílišný nával citu uvolní všechna stavidla pečlivě nashromážděných ideálů.

... To vše jsou velmi závažné otázky, které tak často pomíjíme, jako onen sextán vznešenou myšlenku symbolického kříže vlastního těla. Vždyť představa kříže vyvolává zpravidla pocity bolesti a utrpení. ... Br...! Vše, jen to ne...! Krása, láska, sláva, vítězství — to jsou vysněné ideály mládí. Jen kde toto vše v plné harmonii nalézt? Krásná dívka? Přijde jiný, bohatší, s navlněnými vlasy... zvítězí...? »Přítel«... Mohu mu věřit vždy a ve všem...? Proto ven do přírody, na hory! Tam na vysokých skaliskách, kde člověk jest sám, jest tak dobře. Zde se cítí blíže k něčemu, co jest vlastně jeho domovem; tam ho nenapadnou touhy po požitku, zvláště dostal-li se tam za cenu nebezpečí vlastního života. Tam nitro, duše člověka cítí se na chvíli odpoutána od hmotného těla, i když toto tělo přece jen miluje; ale tato láska jest docela jinaká! Její snahou jest uchovat si tělo zdravé a silné pro opětnou službu lásky, pro nový výstup na horský velikán, kde by se duše kochala nejen v opětné kráse přírody, ale zažila též ono sladké a jemné vanutí vyšších myšlenek a citů, které nemají slov... Cítíme se šťastnými, avšak s pocitem lítosti sledujeme ručičku hodinek, která kategorickým imperativem nám poroučí: dolů! Ohlédneme se naposled nalevo, napravo, a tu pod sebou vidíme nad propastí kroužiti ptáka, a snad nás i překvapí to, co jsme již dříve nescísněkrát viděli — ona bezpečná jistota vznášejícího se ptáka na křídlech, tvořících s tělem: kříž.

Myšlenka kříže stále se vrací do naší mysli.

Hřejivá vzpomínka na ono jemné vanutí vyšších citů naší duší na skalním úseku velehor nás plní vřelou touhou: ach, jaké to musí býti krásné, až nám bude popřáno v přítomnosti této věčné lásky věčně žít. — A touto láskou nás miluje Láska věčná, Láska Ukřižovaná. Odkud ta krása přírody? Odkud ony myšlenky? Odkud jsem já? A proč zde vlastně jsem? Co tu chci? Jaké jsou moje vyhlídky do budoucna? Jak bych si měl upravit cestu za svým pravým neklamným štěstím? Což v tom kříži je jen bolest a utrpení? Není tam i ona mladistvým srdcem hledaná krása, láska, sláva i vítězství? Ach, ano! To všechno jsou otázky plným právem si zasluhující zahloubání se nad nimi. Kde však dnes v plnosti ruchu všedních starostí najíti vhodný čas a příležitost k zamýšlení nad sebou a svým určením...? K tomu jsou pořádány exercicie, kde dobrý a zkušený exercitátor podává náměty a myšlenky k usnadnění řešení těchto závažných problémů a otázek lidského žití.

V exerciciích, »na tomto slavném kolbišti ducha, rozum si zvyká každou věc zavčas uvážiti a správně zhodnotiti, vůle se zoceluje, náruživosti krotnou pod správou rozumu, životní činnost spojená s rozmyslem probíhá šťastně podle jistého plánu a pravidla, konečně duše se povznáší k své prvotní ušlechtilosti a kráse«. ¹⁾

A větší krásy nad tuto mravní krásu duše není. Velký americký učenec, nositel Nobelovy ceny a ředitel slavného Rockefellerova ústavu Alexis Carrel doznává, že každý, kdo aspoň jednou mohl na tuto krásu popatřiti, nikdy nezapomene. »Tato forma krásy zanechává mnohem hlubší dojem než krása přírody, nebo vědy. Těm, kdož jsou vybaveni tímto božským darem, dodává podivné a nevysvětlitelné síly. Posiluje intelekt. Buduje mír...« ²⁾

¹⁾ Slova Sv. Otce z Encykliky o šíření duch. cvičení. ²⁾ A. Carrel: Člověk, tvor neznámý, st. 118.

Je možno, abys takovým darem, který ti skýtají exercicie, pohrdl? A kde jinde bychom chtěli hledati více lásky, než u Lásky samé, u nohou Božského Spasitele, který je velitelem celých duchovních cvičení? A vítězství? Není nutno připomínati, že největším vítězstvím je vítězství nad sebou samým, nad svým já. Vždyť hluboké meditace o vítězné smrti Ježíše Krista na kříži nám skrývají tolik síly, že nemožno nepřijati pevnou zbroj rytíře Kristova s pevnou odhodlaností do boje pro šíření království Jeho lásky. A je-li Bůh s námi, kdo proti nám? V něm a s ním je naše vítězství vždy jisté! Potom můžeme v plném právu čekat i na podíl Jeho nekonečné slávy ve věčné radosti, jejíž velikost lidská mysl není schopna pochopit.

Proč však lidé nemohou pochopit Lásku Ukřižovanou? Pravda se dá přijímat jen v pokore. Bez pokory lidský rozum marně hledá Pravdu! Proto je nutno — milý příteli — abys spolkl trpkou slinu uštěpačných úšklebků pyšných kolegů a šel bezohledně za hlasem svého nitra v pokore i přes největší překážky. Vždyť nejkrásnější poznaná pravda se leskne ve světle oběti. Potom jistě a nutně se musí uhostiti v našem srdci láska pro Lásku a člověk tak umírá sobě a ožívuje pro vše vznešené a pro bližního. Býti krásný a čistý, znamená milovat láskou nezištnou, a to dnes málokdo dovede! Proč bys nemohl to dovést ty? Jak daleko sahá tvoje touha poznat její vzor v Ježíši Kristu, proti kterému se dnes tolik brojí, kterého by nejraději úplně vyhladili se světa, kdyby jen mohli. Co krutostí se napáše, a to jen pro Jeho Jméno...?

Nemáme milovat Ježíše z celého srdce...?

Nitro se nedá uspati, pokud doutná v naší duši jiskérka touhy po poznání pravdy a lásky, pokud jsme se nezakuklili do smyslných požitků svého vlastního, ubohého já.

H. Piskator.

Exercicie studentské o prázdninách 1938.

Do prázdninového programu katolického studenta náleží exercicie, táboření duchovní na slunci věčných pravd, kde Božský Vůdce ukazuje bezpečnou a radostnou cestu mladému srdci pro šťastnou budoucnost.

Exercicie budou:

V B r n ě v chlapeckém semináři, Veverí 15: a) pro studenty nižších tříd (doba bude oznámena v čas. »Neděle«; b) pro studenty vyšších tříd od 6. července večer do 10. července ráno.

V N o v é Ř í š i v klášteře: a) pro studenty nižších tříd od 30. června večer do 4. července ráno; b) pro studenty vyšších tříd od 25. června večer do 29. června ráno.

V R a j h r a d ě, klášter s. Těšitelek: studentky od 11. července več. do 15. ráno.

V K o s t e l n ě m V y d ř í (u Dačic): studentky vyšších tříd od 11. července večer do 15. července ráno.

N a V e l e h r a d ě: a) studenti vyšších tříd od 14.—18. července ve Stojanově; b) studenti nižších tříd od 18.—22. července v klášteře; c) studentky od 2.—5. srpna ve Stojanově; d) akademičky od 8.—12. srpna ve Stojanově; e) akademici od 5.—9. září ve Stojanově.

P ř i h l á š k y: pro Brno a Rajhrad: Exerciční sekretariát, Brno, alumnát.

K a r e l K l a d s k ý : L i s t

Zrodil se den. Stříbrná mlha zhasila svůj plamen a zvítězilo světlo. Den, práce, život, boj! Vše splétá se v harmonickou síť života. Přemýšlím. Slunce mě líbá ranním úsměvem. Vábí mě ven; do přírody. Dnes nepůjdu k raněným a umírajícím. Nemohu. Smutno jest jim v boji, dnes jim však nemohu pomoci. Myslím totiž na dělníky a modlím se za ně k přírodě, aby jim dala tvrdou dlaň a lásku k bolesti.

Oblékám letní kabát a naposled líbám tvrdým zrakem malou světničku. Dává mi sbohem. Děkuji a odcházím. — Jdu lány vlnícího se obilí, s nímž si vítr hraje v líbezném meluzině. Jak blaze jest mi, když zřím úsměvy přírody! Mé kroky se blíží k lesu. Omamná vůně lesa mě vítá a listí se raduje. Nalézám v lese krásnou louku a na ni uléhám. Jsem unaven.

Ležím zde na louce a sním. Nemohu doposud zapomenout na starost a povinnost, jež mne volají ku práci. Pohlížím k horám. Jsou tak tiché a tak mámvivé. Sta srázů na nich

a ještě více radostí. Těším se na jejich pozvání. Jak jsem šťasten, že nemám starosti. Jen blázen by vzal v lese do rukou knihu a zahleděl se do černých řádek. Nesmím tak činit; jsem šťasten. Pode mnou hučí prudká bystřina a posílám po ní zelené psaníčko. Jsou to pozdravy řece. Pod horami se objevuje mrak. První — druhý — třetí... běží po větru a letí závodem s větrem. Vztahuji po nich ruce — nemohu je zadržet. Tu vysmál se mi les tak prudce, jak mých osmnáct let. Zlobím se na něj, poněvadž mě probudil z narkosy. Zase vidím hnisavé vředy zmučených těl, které mohu vždycky nahmát-nout. Mám bolest. Teď mě volá polední zvon a krutě trhá mou píseň.

Ivan Smutný: CHLAPECKÁ MODLITBA.

*Když se modlí v koutě chrámu žena,
praskají zrnka růžence
v jejích prstech jako blásky světla.*

*Já, chlapec, se také modlit chci.
Chlapecká duše bývá nejtěž zkormoucena,
zlé stíny naléhají na věci,
třtina ve výhni tvých větrů, Pane,
stulen k zbodeným bokům Tvým,
učiň mé srdce pokorným.*

*Věci, jež v nás zažehuji
všechnu touhu, všechnu radost,
jako plamen stvolu těla
dotkly se mne malomocného,
utěšily mě smutného,
rozkvétám z žalu
jako květina
a pnu se ke slunci,
jako chudá popínavá réva
šplhá se k mému oknu,
které otvírám veršům.*

STUDENTSKÉ SNÍMKY

Obchodníci

Snad mnoho kolegů z gymnasií si nedovede představit, jak asi vypadá život na školách odborných. Dovolte proto, abychom vám pomohli vniknouti do tajemství škol jiných, respektive naší školy obchodní. Nestraší nás zde ani ctihodní patriarchové a mučitelé lidu studentského à la Horatius či P. O. Naso, ani příšery v podobě kvadratických rovnic a logaritmů, ale i u nás se vyskytují různá strašidla pro zvětšení duševních útrap porobených plebejců.

Mezi hodiny nejobávanější náleží především věda, zvaná odborně nauka obchodní, kterou do našich vybílených hlav se snaží napěchovati náš třídní. Jeho námaha však z velké části přichází vniveč. V poradě klasifikační totiž zjistí ke své nemalé lítosti mizivé procento žáků, ovládajících tuto vědu aspoň na chvalitebnou. Co se nám vykládá? Obchod, směňky, pošta, speditér, obchodní společnosti, banky, obchodní zákonodárství, bursy, clo, konkurs, to vše se nám slije v hlavě v hradbu vědomostí nerozbornou tak, že jednou zkonstatujeme, že z toho vlastně nevíme nic.

Všeobecně můžeme říci, že ruch obchodní v naší třídě je nadmíru čilý. Uzavírání smluv obchodních trvá obyčejně dosti dlouho, až hlas zvonku, který výjimečně na naší škole zvoní celé 2 minuty, upomene sensála, třídního to zprostředkovatele, aby hbitě vzal tužku a papír do ruky své a jal se zapisovati žáky, kteří projevují své obchodní vlohy způsobem nápadným i po zvonění. Tento třídní Kerberos je též sekretářem p. direktora, včetně funkce vychovatel-ské. Po doznění zvonku se obchodní ruch omezí na minimum. Žáci se snaží objasniti si, jak to vlastně na té burse vypadá. Dojmy jako kulisiér, ósista, basista, à la ós, à la bés, à la hop (piš, jak slyšíš!) se v hlavě dokonale mísí. Po příchodu p. Ing. se přikročí k hlavním

výkonům. »Vytasená« obět smutným zrakem se rozhlíží kolem a vyjednává tajně se sousedy bez jakékoliv premie o dodatečné objasnění těch různých záhad. Napověda často funguje precisně, dokonce s několika stran, takže o hojný výběr je dostatečně postaráno, ale konec-konců se zkoušený při křížovém výslechu octne v rozpacích a námaha kolegů, lovících v knížkách potřebné alibi, je marná — — — P. & H.

Dárek

Sobota odpoledne! To krásné sobotní odpoledne a venku slunečko ne a ne svítit. U okna tiché svatyně vědy se sklánějí dívčí hlavičky nad objemnou pokladničkou a chřestícím obsahem. »No, tentokráte byla naše děvčata obzvláště štedrá. Co za to koupíme?« — »Děvčata, obrátit se, já ještě něco přidám!« — »Která dnes půjde nakupovat?« To je přece věta, která nesmí zůstat bez povšimnutí. »Já, Máno, já!« — »Teď je řada na mně!« — »Ne, já dnes půjdu, ano?« A nakonec to vyhrává naše »Sedmikráska«, která s vážnou tváří přijímá poslední rozkazy na důležitou výpravu. »Půjdeš dnes k Novákovům, koupíš kolečko dříví, 1 kg kávy a cukru! Jenka půjde s tebou, ví, kde Novákovi bydlí. Nic nevysypte, neztraťte a zde jsou peníze!«

Tichá ulička bídy! Sevřená mezi oprýskanými stěnami budov, s vyšlapanými prahy a nízkými okénky, kterými se dívá mrazivá bída do tváří chodců, volá každým svým kamenem v hrbolatém dláždění o smilování. V kalužích špinavé vody jako by byl dnes smyt všechn šedý prach tohoto zapadlého úseku města. A v tento sobotní den se událo v tiché uličce něco, co rozesmálo i staré, omrzelé a rozbité dláždění. Právě, když babička Nováková vymetala poslední kaluž z nízké síňky, kutálí se uličkou pěkné kolečko dříví. Naskakuje, vesele to v něm praská a než se milá babička vzpamatovala, rozsypalo se jí k nohám. Babička se dívá uličkou nahoru, dívá se dolů a bezradně kroutí nad rozsypaným dřívím hlavou. Ale tu se již vynořuje za rohem vysoká postava naší »Sedmikrásky«, dlouhými skoky se blíží k babičce, jediným pohybem rukou sbírá nešťastné kolečko dříví a spolu s 1 kg kávy a cukru (totiž s pomocí přiběhnuvší Jenky), je odevzdán dárek babičce Novákové.

Je večer. Venku hučí vítr, chřestí větévky stromů, vzdychají stébla trávy pod prudkými nárazy deštových kapek. V oknech naší učebny je světlo. Na zelených deskách stolů se běhají listy sešitů a knih, sklánějí se rozpálené obličejy, dychtící po vědě. A v zapadlé uličce města svítí do šera světničky žhavé oči kamen, pronikají chudé stěny, neuhašeny deštěm jako reflektory se zvětšují, běží ulicemi a zapadají do růžových kalichů dívčích srdcí jako hřejivý paprsek slunce v mrazivém ránu. Kutná Hora.

Balada maturitní

Všem, kdož letos maturují.

Víte, proč mají chovanky IV. ročníku rády sobotu? — Protože chodí spat již o půl 9. hodině, a to si mohou dovolit nyní, dva měsíce před maturitou, jen jednou za týden. Maturita! Zvláštní slovo a prazvláštní jeho účinek! Jak některá vypískne »matura«, hned utvoří polekané dívky kolem ní kroužek. A pískne-li to slovo v druhém koutě — poběží všechny za ním. Kraj světa bys je tím slovem vylákal!

A tak je ta sobota, již půl 9. a v ložnici je již tma. Vtom — slyšíš?! Slyšíš?! Slyšíš?! »Matura« zas tam některá povídala. Tož poslyšte, co se tam o matuře praví! »Já to, děvka, asi nepřežiju,« (rozumí se tu maturitu) tvrdí černá Anča. Ochotné kolegyně jí hned nabízejí více méně duchaplné nápisy na pomník. »Do té doby, než tě matura sklátí v hrob, budu už možná skládat básně a napíší ti to veršem,« slibuje Mára. (Ta se v po-

slední hodině německé konversace domnívala, že užitek krávy záleží v tom, že nám dává mléko a chleba s máslem. Ušlechtilý druh, pravda?) A dodává: »Koukejte, už začínám: Den zpíval žhavou touhou,« — »v mlázi se ozval kos,« vpadá nadšeně Jarmila. Fanča z toho udělá báseň:

»... a na větvi se houpal oběšený kdos
a smutně klátil nohou dlouhou.«

»Báječné, dokonči to!« jsou nadšeny ostatní. V okamžiku sehnány potřebné oběti na oltář umění, totiž: tužka, papír, »něco tvrdého pod něj« a baterka. Vše ztichlo u přítomnosti Musy; slyšíte šelest jejích křídel? Jen někdo se ještě odvažuje: »A dokonči to, než usnu!«

To bylo přesně za 5 minut devět. A rázem půl desáté je československá literatura obohacena cennou básní i s ilustrací. Je ihned čtena za svitu dohasínající baterky:

»Den zpíval žhavou touhou,
v mlázi se ozval kos —
a na větvi se houpal oběšený kdos
a smutně klátil nohou dlouhou.
Tu s vrchu stromu zazněl hlas,
nebyl to soprán, však tklivý bas.
To oběšený temně zpíval
a nohou dál tak nvyě kýval. —
Proč věší se, proč pje šůry? —
On propad' chudák, u maturo,
a proto věše se tu končí strastiplné žití.
Ha! Po prázdninách »repce« nebude
on míti! —

A vánek sladce šuměl lesem jako vždycky,
hlas oběšence v souzvuku lkal melodicky:

»Maturo, vzpomínám nocí všech
bezsných,

kdy zmučen chvěl jsem se v dravých
spárech tvých,

tvůj chechtot temnem zněl — příšerný
a jako lidský;

utýrán kvílel duch můj poetický:

„Ó maturito, příšero bledá,

vzpomínka na tebe usnout mi nedá.

V noci, kdy znavený duch ve snech bloudí,

V nadšení odhlasován básní jednomyslně název »Balada maturitní«, potom je slyšet ještě několik »prima, moc prima« — a dobrou noc, »epigon Máchův« usíná. V—á

do nich se jméno tvé krvavé vloudí.”«

— V pause, jež nastala, student si odkašlal,
nohou pak zakýval a zalkal zase dál:

»Maturo, maturo, příšero bledá,
před tebou student ať motouz dřív' hledá,
aby, až, maturo, zatáhneš sítě,
mohl se na něm hned pověsit hbitě.»

— Vtom student kých' — »hepčí« se
mohutně rozřesklo v lese

a student-samovrah k zemi se nese.

Motouz se přetrh' mu, až k pláči je mi,
když zřím, jak student ten s ránou pad'

k zemi.

V ráně té zanikla poslední slova
a náš rek uháněl k matuře znova.

(Je divné vám, že oběšený lkal mocným
hlasem?)

Ach ano, vzpomínám, co dosud neřekla
jsem:

Student, jenž opustit chtěl život sladký,
zvolil si k tomu motouz velmi krátký.

Nestačil kolem krku; tož navzdory své
touze

za poutko u kabátu visel rek náš pouze.)

Proč nemohu zaplakat...

Nemohu se na nic soustředit. Každá myšlenka mne bolí, když se jí snažím podržet. Snažím se zachytit alespoň konkrétní svět kolem, který doráží na můj sluch. Ale když pozorně poslouchám, neslyším nic, než svůj dlouhý a těžký dech a zbrklé bušení srdce. A už zase se žene hlavou ten divoký vír.

Experiment biologický, fyzikální, gonorchismus, zoochorie, kathodové paprsky, vedlejší valence, Röntgenovy paprsky, Soleiova dvojdeska.

Proč to všechno?!

Proč mne to pronásleduje? Proč se blíží tak pomalu ta zkouška? Proč se mi to motá tak všechno dohromady? Vždyť jsem se přece učil! Snažil jsem se!

Mnoho lidí mi věří. Což když je zklamou.

Je to první zkouška na vysoké škole.

A hodiny jdou tak pomalu. Jak dlouho to trvá, než tluče poledne. Oběd. A po obědě zase do práce.

Ale už jsou jen čtyři dny do zkoušky.

A přece se nemohu soustředit!

Moji nejbližší vidí, že jsem nějak jiný, zamklklejší, vážnější. Snaží se mne přivést na jiné myšlenky. Jsou ke mně plni ochoty a soucitu.

Nesnáším soucit!

Zraňuje mne a pálí jako sůl v očích.

Nechte mne být!

Byl bych rád, kdybych měl přítele. Muže, který by neznal soucit, ale přece měl srdce a dovedl stisknout ruku, až by zapraskala. Poctivého chlapa.

Nemám přítele!

Sám jsem se všemi svými myšlenkami, které se na mne sápu. A není jich na mne málo. Nedovedu se jim postavit na odpor, poněvadž nevím, proti kterým začít.

Chci se učit. Písmenka mi utíkají z papíru, jako by se mi posmívala. Zkoušku ztratíš, studie ztratíš, nás už nedohoníš!

Pryč s knihou!

Hlava klesá do dlaní, všechno kolem mizí. A potichoučku, aby nikoho nerušila, přichází fantasmie a maluje krásnou budoucnost. Zkoušku udělám výtečně. Profesor mi říká, kdybyste chtěl, dal bych vám místo demonstrátora, ale už ani nevím, co mu odpovídám. Letím na telegrafní úřad, abych telegrafoval domů. Udělal jsem zkoušku výtečně. Jakou budou mít doma radost. A kdyby to bylo dostatečně, také bych byl rád, jen kdyby mne nevyhodil, abych nikoho nezklamal. To už zase rozum odhání fantasii.

Což když mne vyhodí?

Mnoho lidí ví, že jsem se pilně učil, mnoho lidí mi věří, proč já si nevěřím?

A nové obrazy vystupují, ale smutnější a děsivější. Byl jsem vyhozen! Jak všechno říci doma? Jak jim vysvětlit, že jsem jim chtěl udělat radost a že se mi to nepovedlo?

Venku fouká vítr a ženou se šedivé mraky.

Oči jsou suché a ruce se potí.

Bože, proč nemohu zaplákat?!

František Ort.

Jan Petrmichl: MRTVĚMU

*Rty vyhaslých sluncí pro které pláčí tvé oči
převozníku, jenžs miloval svou řeku zrádnou
Snad jest to jen láska jiskřivosti vín
smrti že umírá květinám, že vadnou*

*Hřbitove nenarozených pro které nikdo neplakal
paleto světél nerozdaných, zásobo slov netknutých*

*Jen smutek apoštolů kteří k nám nedošli
cítiváš rozrůstat v objetí rukou svých*

*Vinice bez broznů které jsi nikdy nečesal
pro nastálou tmou pro stesk plakavých dětí
Již den času tvého nově ti nevzejde
pták srdce nevzlétne a k jihu nedoletí*

T E X T Y

Vývoj osobnosti

»Největším štěstím dítek země jest jen osobnost« jest jeden z výroků Goethových, odposlouchaných životu. Býti osobností musí tedy již se stanoviska pozemského života býti cílem těch, kdož chtějí dojíti pravého štěstí životního. Týž cíl však staví i nadpřirozený řád životní, jenže v něm jest pojem osobnosti podstatně prohlouben a bohatěji pojat. Přetvořiti se v ideální křesťanskou osobnost jest veliký cíl všeho bojování a snažení; zde se naplňuje naše touha po jediné pravém, nikdy neutuchajícím štěstí životním, jež vyrůstá z kořenů nezkomolené a silné víry. Plný obsah pojmu osobnost nelze vystihnouti jediným slovem. Chceme-li jej vyjádřiti v hrubých rysech, můžeme říci: »Osobností je ten, jehož život směřuje k vyrovnanému rozvoji všech jeho sil a schopností a jenž si získal a udržel rozumovou nadvládu ve svém vlastním nitru i ve svém okolí.« Dítě není ještě osobností. Nemá ještě plné vlády a svobodného rozhodování nad svými silami a nad svým jednáním, i když už má k tomu základy. Osobnost však vyžaduje více než základů a schopností. Živý rozvin mohutností rozumových a vůle dává jí ráz, sebepoznání a sebeurčení jsou jejími podstatnými předpoklady. Vláda duchovního já propůjčuje člověku jeho vlastní ušlechtilost a jen svým duchovním já jest člověk osobností, a to tím, že svému vyššímu, duchovnímu já odevzdává vedení a vládu nad svým životem. Kde smyslnost a pudovost určují myšlení a jednání člověka, nemůže býti o osobnosti řeči. I duchovní prvek v člověku jest odkázán i na součinnost smyslů, zajisté. Vyšší člověk musí počítati s nižším, pudovým člověkem v sobě, ale nesmí mu přenechávati vládu nad sebou. Jen když se podřídí duchu, smí se neduchovno činně projevovati, jako služebník a pomocník, který se ve všem a všude podrobuje duchu. Síly ducha jsou však mnohonásobné. Nejrůznější možnosti vložil Tvůrce do duše lidské. A tím jest výchově osobnosti dána druhá velká úloha. Je třeba tyto různé síly a vlohy pěstiti harmonicky a přivésti je k vyrovnanému rozvoji a působnosti. Má-li býti dosaženo ideálního útvaru osobnostního, je třeba se varovati jednostranného vzdělání rozumového, krajního pěstění vůle i přílišného zdůrazňování stránky citové. Žádná z vloh nesmí míti přednost, žádná nesmí zůstat nevyužita a nepěstěna, neboť každé jednostranné nebo výlučné pěstění jedné síly znamená úhonu na osobnostním ideálu, jsou-li ostatní vlohy zanedbávány. Ani pouhý chladný myslitel, člověk mozku, ani tuhý a neohebný člověk vůle, ani měkký a dojmavý člověk citu a nálady není ideální osobností. Jen když veškeré duševní síly se rozvíjejí v bezpečné rovnováze k jasnému cíli a ve vnitřní jednotě, je možno dosáhnouti velikého cíle lidského úsilí, plného uskutečnění ideálu osobnosti.

Josef Beeking, *Glaubensfreude. Von Quellen christlicher Freude.* Felizian Rauch, Innsbruck-Leipzig, 2. Aufl. 1938, S. 83-5.

Duchovní život

Vyšší stupeň nadpřirozeného života není vždy patrný oku právě tak, jako mu není patrný růst byliny nebo lidského těla. Denně koná dobrý křesťan dobré skutky, ale jejich souhrn uvidí až v nebi. Co se na počátku zdálo býti skvělým rozmachem, nebylo-liž ve skutečnosti jen přirozenou prudkostí? A co se zdá na konci vlažností, není-liž prostě nezaviněným příznakem věku a dohasínajícího žáru? A konečně, nemíváme na počátku

dojem rozběhu a samovolného spuštění stroje? Opouští-li loď přístav, vidí cestující, jak postavy přátel na nábreží města se menší a mizí — a poznávají, jak rychle se vzdalují. Později, když už nemají těchto opěrných bodů a plují pod širým nebem, již tak nepociťují rychlost jízdy. A přece v té době plují nejrychleji. Počíná-li sochař vytvářeti sochu, odsekává balvan a veliké odštěpky padají na zemi. Potom teprve přichází chvíle, kdy cisluje a dává soše poslední rysy. Není-liž právě to vrcholem umění? Tak i začátečník v duchovním životě se domnívá, že činí mnoho, když o t e s á v á, zatím co duše pokročilejší h l a d í. Nejprve hrubá práce nápravy; potom teprve jemné a pozvolné dílo zdokonalování.

G. Hoornaert, *Face au Devoir*. Desclée de Brouwer, Paris 1938, tom. II., p. 489-90.

K U L T U R A

Talent — Genius — Ingenium

I.

Ti tři osvěcují svět různými světly: talent světlem slunečním, genius jasem blesku; ingenium světlem bengálu.

Ti tři jsou velmi užiteční lidské společnosti: genius jí ukazuje cestu; talent jí hýbe, ingenium ji obveseluje a rozradostňuje.

Ti tři mají vztah k pravdě: genius ji odkrývá; talent využívá; ingenium zpívá.

Genius k ní jde cestou nejkratší; talent cestou nejjistější; ingenium nejpříjemnější a nejhluchnější.

I způsob setkání s ní se liší; genius upadá do extase; talent měří, počítá a uvažuje; ingenium tančí.

Charakter těchto bůžků se jeví před zrcadlem: ingenium patří na sebe; talent patří na ně; genius je rozbíjí.

II.

Geniové se podobají kometě: jejich dráha je velice výstřední, jejich objevení řídké, jejich početnost nepatrná, jejich pohyb často obrácený a především vlekou ohon.

Jak krásný, jak veliký, jak blahodárný je sled božské ideje!

III.

Ingenium se zdá být miniaturou genia; není vlastně geniální, ale může obsahovat prvky geniality.

Je to, abychom tak řekli, genius ženský.

IV.

Bůh přiblíží pravdu až k očím genia; to je tajemný záblesk pravdy: intuice! inspirace!

Talent ji může přiblížit až k očím lidu; popularisuje ji.

Ingenium však hází znova do výhně kusy starého železa a kuje z nich nové umělecké dílo: vezme do svých rukou pravdu vulgární a . . . odvulgarisuje ji.

V.

Talent buduje (konstruuje); genius tvoří (creat); ingenium osvětluje (recreat).

Genius tvoří z ničeho; ingenium nás baví téměř ničím.

Pražské baroko 1600—1800.

V brzké době otevře své brány výstava Pražského baroka, již lze spolu s festivalem považovati za nejvýznamnější umělecký podnik letošního roku v Evropě. Jak pro Mezinárodní umělecký ráz Prahy je charakteristikum její tradice, dokumentující se najmě v baroku. Obě století, ohraničující časově výstavu a s ní spojené podniky, století 17. a 18., přivedla do Prahy řadu umělců ze zahraničí, jichž přínos do umění a kultury města i země vytvářely onen typický styl, který tvoří pojem baroka v Čechách. Tento pojem, který má více než pouze lokální význam, shrnuje v sobě součet všech těch různých přínosů bez ohledu na jejich původ; v uměleckém dění spojuje se potom toto vše v jedinečný celek právě českého baroka. I když nejsou tyto prvky českého baroka jednoznačné a domácího původu, sloučily se tak dokonale, že jejich jednotnost vyzdvihuje je z rámce evrop. umění v samostatný pojem.

Začátky českého baroka spadají do doby, ve které byla Praha střediskem světového dění. Po smrti Rudolfa II., velkého mecenáše a největšího evropského sběratele své doby, zahrotily se nábožensko-politické poměry v Čechách, až vyvrcholily v pražské defenestraci roku 1618, která tvoří začátek třicetileté války. Velká doba nalezla velkého muže; je to Albrecht z Valdštejna, původem z čes. rodiny šlechtické, pozdější vévoda frydlantský, generalisimus císařských vojsk, grandseigneur a aristokrata, současně člověk s ambicemi a ctižádostí, snažící se, aby stůj co stůj předčil ve všem svého císař-

ského pána. Štěstí Valdštejnovi přálo; do Prahy se utekl roku 1616 dvorní architekt vévody Oldenburského Andrea Spezza, kterého se Valdštejn v. pravém slova smyslu zmocnil a pověřil stavbou svého paláce na Malé straně. Tím dostává se Praze prvního rozsáhlého paláce po vzoru cizím. Je to také tento palác, ve kterém se bude nacházeti hlavní část výstavy baroka a v jehož zahradě se světoznámou ohromnou logií budou se konati slavnosti, divadelní představení a koncerty s výstavou spojené. Stavba takového rázu jako je Valdštejnský palác, vyžádala si ovšem spolupráci celé řady umělců a řemeslníků, z kterých se pak někteří natrvalo v Praze usadili. Celé stavitelské a podnikatelské rodiny — jejichž jména byla už uvedena — stěhují se v této době do Čech, poněvcole ze severní Italie a přinášejí s sebou pestré tvarosloví vyzralého baroku. Začíná se měnit tvářnost gotické Prahy, kde bohaté a zbohatlé rodiny budují si rozsáhlé paláce a kde vznikají nové a rozsáhlé budovy řádů s novými kostely.

Převládala-li až do poslední čtvrtiny sedmnáctého století architektura, ovlivněná směrem severoitalským, vystupuje v poslední čtvrtině století osobou burgundského architekta Jeana Baptista Matheyho do popředí směr římský. Matheyho povolal do Prahy roku 1673 taktéž člen rodiny Valdštejnské, pražský arcibiskup Jan Bedřich z Valdštejna. Palácovou architekturu pražskou obohatil Mathey o řadu skvělých příkladů, které jak svojí fačádou, tak disposicí, staly se potom vzorem pražských paláců osmnáctého století.

Nový směr ve smýšlení architektonickém, kterému razil cestu Mathey, dosáhl v XVIII. století výše, kterou lze směle porovnat s uměleckou výší doby Karla IV. Pojem české barokní architektury je nerozlučně spojen se jménem Dientzenhofferů, jejichž přínos do naší architektury dodal jí onen specifický ráz, označený »českým barokem«. Starší Dientzenhoffer, Křištof (1655—1722) přišel do Prahy roku 1685, byv před tím zaměstnán na Matheyově stavbě kláštera v bavorském Waldsassen. Znal zajisté Bamberk a Würzburg, kde jiní členové rodiny byli účastni velkých stavebních podniků v té době vznikajících. Jsou to tedy prvky italské, ale i prvky velkého Baltazara Neumanna — taktéž v Čechách narozeného, které znamenaly nový přínos do barok-

VI.

Talent mnohdy vábí, abychom zavřeli oči, a meditovali o pravdě; ingenium zas je nutí otevřít jiskřivým trpytem svého světla. Talent mnohdy uspává; genius vyvolává snění; ingenium však probouzí oslnujícím deštěm bengálských světél.

VII.

Díla napsaná talentem naplní tvář čtenáře vážností. Plod ingenia působí jako rozveselující chemický plyn: více méně jedovatý, ale vždy dráždivý k smíchu.

VIII.

Talent studuje se světlem; genius světlo tvoří; ingenium s ním hra. Je hra světél a je hra stínů: obě potřebují určitou tmavost prostředí a obě člověka baví.

IX.

Talent i ingenium mají velké sklady střelného prachu: onen k hájení obce, tento k jejímu pobavení.

Talent se živí kořeny, ingenium listy a květy.

Talent dává přednost pevnému, ingenium chvějnému.

X.

Genius vychází ze sebe. Ingenium vchází do jiných.

XI.

Talent hledá hnízda bludů v listové plodě ingenia. Dříve však než je zraní, se baví s ním.

Největší obdivovatel ingenia je talent: mnohdy se milují, mnohdy se bojí jeden druhého.

Utkají-li se v boji, talent vítězí v bibliotéce, ingenium vítězí na náměstí.

V zápase samém talent hájí pravdu kladivem sylogismů a »integrálů« — ingenium hájí blud hudbou.

A zatím co talent vrhá na obecnstvo vítězné pohledy lva, ingenium skcro přemoženo patří na diváky pohledy panny.

A kdo pochybuje, že toto je nejpůsobivější důkaz?! . .

Car - Mar: Sugerencias, ze špan. přeložil K. Maivald S. J.

Pojem cti u sv. Tomáše Akvinského

Podle vykladu svatého Tomáše Akvinského každé dobro nesnadné (bonum arduum) vyvolává dvojí hnutí: hnutí naděje (motus spei), ale také hnutí opačné — zoufání (motus desperationis). (S. Th. 2-2, q 161 a 1.). Jde-li o dobro nesnadné, je nezbytna dvojí ctnost: jedna, která by mírnila a zdržovala ducha, aby se nezřízeně nevzpínal k výšinám: a to je ctnost pokory; druhá pak, která by posilovala ducha proti zoufalství a povzbuzovala ho, aby usiloval o věci veliké přiměřeným způsobem: a to je ctnost velkodušnosti. Tyto dvě ctnosti se nevylučují, nýbrž shodují se v tom, že obě se řídí správným rozumem (ratio recta). Vlastním oborem velkodušnosti jest velká čest. Člověk velkodušný koná věci, jež jsou hodny veliké cti. (S. Th. 2-2, q 129, a 3.) Čest je známka a vysvědčení ctnosti (S. Th. 1-2, q 2 a 2 c.). Čest přísluší jen ctnosti. Nesmí se zvrhnouti v ambici. Ambice záleží v tom, že člověk touží po uznání vlastnosti, které nemá, nebo touží po cti a nevztahuje ji k Bohu anebo hledá čest pro čest samu, a ne proto, že je to k užitku. (S. Th. 2-2 q 131 a 1.). Čest není odměnou za ctnost. Ctnostní lidé však přijímají čest od lidí místo odměny, poněvadž lidé jim nemo-

hou dáti více, ale vědí, že jejich odměnou je Bůh sám. (S. Th. 1-2 q 2 ad 3.). Kdyby někdo pohrdal ctí v tom smyslu, že by nekonal, co je hodno cti, hřešil by. Ovšem velkodušné jest konati, co jest hodno cti a nežádati si cti. (S. Th. 2-2, q 1 ad 1.). Velkodušnost jest ctností zvláštní a samostatnou, poněvadž má zvláštní předmět, totiž velikou čest. (S. Th. 2-2, q 129 a 3-4.). A poněvadž tento předmět jest vysoký a těžko dosažitelný, jest velkodušnost částí statečnosti (ibid. art 5). — my bychom řekli: jest známkou heroismu. Všechny mravní ctnosti zachovávají střední míru. Střední míra velkodušnosti záleží ne v předmětu, k němuž směřuje, poněvadž ten předmět jest něco velmi velikého, ale v poměru k vlastním schopnostem: neusiluje totiž o věci větší, než jakých je schopna. (S. Th. 2-2, q 130 a 2.)

Umělcovo zklamání

Umělcovo zklamání je tragické. Žasne pojednou nad tím, že není tvůrcem, že své vnitřní poznání nemůže, nedovede uskutečnit. Jeho nástroj mu padá z ruky, která kamení únavou, jeho zrak se znaven zastírá, nemůže pojmout znovu to, co poznal, a všechno mu náhle uniká. Nadešla chvíle změřiti ubohé lidství, slabost člověka, s dokonalostí. Katedrála jeho uměleckého umu se řítí. To, co přišlo v novém světle, mizí, neboť světlo uhasíná. V určité chvíli nastává v umělcově duši boj a zápas. Vše v něm, co viděl a promítal mimo sebe, bylo jeho jistotou, jistotou skutečnosti, a hle nadešel okamžik nastolení techniky a práce. Nastal zápas ducha s hmotou, nastala nutnost vtisknouti ideu hmotě. Umělec vytváří v díle, jež má býti vytvořeno, část sebe, a trpí sám na sobě, nemůže-li se takto uskutečnit to, co již v duchu vytvořil.

Zápas probíhá ohnivě a v milostném zápalu, neboť jaká jiná síla může umělce vést, leč láska? Stává se, že tvůrčí moc umělce doplňuje nedostatek díla po celou dobu práce, ale v červánkách únavy přichází všechna drtivost nehotovosti, nedostatku, ubohosti, nečistoty a polovičatosti. Umělce drtí hřích proti dílu, nemůže leč uvědomiti si strašnou nemožnost člověka, který má sloužit tvůrci.

Tvůrce?

Netvoří, ale snaží se pojmenovat. Netvoří, ale snaží se poznat. Touží tvořit, ale jen pojmenovává nepojmenované, zachycuje nezachycené, podává nepodané, snaží se podat nepodatelé. A v tom ztroskotává — a proto trpí. Není tím ovšem dotčena hrůzná a vznešená krása Umění, je dotčen umělec sám, sám v sobě, ve své duši. Přichází okamžik strašné nejistoty, kdy umělec vidí v něm modlu, které se obětoval. Zdá se mu, že mu do duše ulehly páry a mlhy jakéhosi šílenství. Nyní musí pokleknout a obrátit se k Bohu.

B. Půža.

Člověk je r o z u m n ý t v o r (animal rationale). Rozumný tvor svou povahou vyžaduje řád a to mravní etický řád, který jest stejně spojen s podstatou lidské přirozenosti jako živočišnost, takže bez mravního řádu člověk nemůže dospěti vnitřní harmonie. Oddá-li se proti všemu mravnímu řádu sexualismu, porušuje v sobě harmonii duše s tělem, podrobuje ducha smyslnosti a ztrácí klid. Sexuální problém musí býti řešen biologicky, psychologicky a e t i c k y; etický řád převládá, poněvadž náleží k mocnější části, to jest duševní lidské přirozenosti.

Z chystaného třetího vydání knihy Dr. M. Habáně: »Sexuální problém«, která vyjde v edici Akordu v Brně.

ní architektury české. Křištofův syn Kilián Ignác Dientzenhoffer byl pak vpravdě tvůrčím geniem. Své znalosti soudobé architektury italské a francouzské včlenil organicky do vlastní bohaté invence, takže jeho stavby nejsou ráz ucelené osobitosti. V oné době hlásí se v Praze i vídeňský barok svým nejrázovitějším představitelem Fischerem z Erlachu ke slovu v paláci Clam-Gallasů. Vedle Dientzenhoffera jeví se nám nejslavnější uměleckou osobností Giovanni Santini, který vyvíjel hlavně na venkově velkou činnost tvůrčí: Oba, Dientzenhoffera i Santiniho lze již označiti za umělce domáci, k nimž se přidružuje jako třetí Ferdinand Maximilián Kaňka, který dostavěl Klementinum, přestavěl Karolinum a vytvořil zámeček Vinořský.

Stejně jako v architektuře uplatňuje se i v sochařství barokním nejdříve cizí vlivy, z nichž potom vzešlo typické české baroko. Na počátku řady stojí Nizozemec Adriaen de Vries, který se zasloužil o sochařskou výzdobu valdštejnského paláce a zahrady a jehož díla připomínají nejlepší tvorbu jeho učitele Giovanni da Bologna. Na sklonku století přestěhoval se ze Spišské Soboty do Prahy Jan Brokov, vlastní to zakladatel velké tradice českého sochařství barokního. Ze Salcburku přišel Vlach Ottavio Mosto, který svými velkými plastikami dal zdejšímu sochařství pevný základ. Praha stala se tyrolskému sochaři Matyáši Braunovi, největšímu reprezentantu českého barok. sochařství, druhou vlastí. Řada jeho velkolepých děl zdobí nejvýznamnější kostely a zámky v Čechách. Jeho dílo nalézá obdobu v sochařském díle synů Jana Brokova, Michala Jana Josefa a Ferdinanda Maximiliána, kteří velmi široce působili na celou zemi. Na tuto dobu navazuje potom dílo Jana Michala Brüderleho (Biderleho), Ignáce Františka Platzera, J. A. Quittainera, J. F. Kohla a jiných, neméně nadaných sochařů, jejichž jména bohužel jsou neznámá. Dozrála zatím nová generace domácích sochařů uplatňujících se v cizině, jako A. Dorazil, bratři Lachlové, Smíškové, Jakub Eberl, Hiernle, Prokop Aulíček, Wenda a Widmann. Barokní tradice sochařská vyúsťuje konečně v pracích rodiny Prachnerů, jejichž díla zasahují do XIX. století.

I malířská tradice barokní staví na cizích vlivech. Dvorní umění Sprangera a Aachena, usadivších se v Praze, nemělo sice valného

vlivu na malíře domácí, taktéž ita-
lové zde činní, jako Baccio di
Bianca, autor velkolepé fresky
v síni paláce Valdštejnského, a
Giovanni Colomba, malíř fresek
na Sv. Hoře u Příbramě, neměli
většího hlasu. Za to však Nizo-
zemci Abraham a Isaac Godinové
a Italové Francesco a Giovanni
Marchetti seznámili nás s velkým
uměním freskového malířství, kte-
ré v XVII. století mělo v domá-
cím Fabiánovi Harovníkovi svého
prvního domácího zástupce. Čes-
ké malířství raného baroku může
se honositi malířem vynikajícím
daleko nad průměr, Karlem Škré-
tou, kterého lze pokládati za za-
kladatele velké tradice českého ba-
rokního malířství. Osmnácté sto-
letí postavilo i malířství před
velké úkoly, které si vyžádaly vel-
kých malířů. Byli to nejdříve ba-
vorský malíř Jan Hiebel a Tyrolan
Jan Ferdinand Sohor, kteří naše
malířství již na začátku století se-

známili s vymoženostmi římské
školy iluzionistické. Bavorský ma-
líř K. D. Asam předcházal pak
nejskvělejšího barokního malíře
českého Václava Vavřince Reine-
ra. Na Reinera váže se potom
řada českých mistrů nástropního
a nástěnného malířství, charakte-
risována jmény Kovář, Hager, bratři
Kramolinové, Balko, vyvrcholující
prekrásným dílem Maulpertsche
v knihovně strahovské. Tabulové
malířství, počínající Škrétou, na-
lézá ve slez. malíři Willmannovi,
v jeho nevlast. synu Janu Kristo-
fovi Liškovi pokračovatele; ačkoliv
Jan Kupecký se v Praze zdržoval
jen krátkou dobu, měl i tento
umělec stoupence v osobě Michala
Václava Halwachse, na kterého ve
svém umění navázal Petr Brandl,
malíř vzácné osobitosti a velkého
formátu. Na Brandla navazují pak
další, z kterých vynikají J. J. Hart-
mann a jeho syn František Anto-
nín. Řada se pak končí půvab-

ným malířem doby rokokové Nor-
bertem Grundem.

Výstava Pražského baroka 1600 až
1800 ukáže bohatý výběr všech
těchto zde naznačených děl. Ve
skvostném paláci Valdštejnském
nalezneme žádoucího okolí jedinečné
kráasy. Počet děl, vybraných spe-
cialisty a znalci, je tak veliký, že
jejich umístění v síních a pokojích
paláce bylo nemožné a proto musí
býti velký, 600 čtver. metrů mě-
řící dvůr paláce přeměněn na vý-
stavní sál. Přesto však musely býti
přibrány síně a pokoje blízkého
paláce Zemského zastupitelství,
kde budou vystavena další díla.
Také velká zahrada Valdštejnského
paláce i rozměrná Salla Terrena
přičleňují se k výstavě, mimo to
ještě staré barokní paláce, kostely
a zahrady, které po dobu výstavy
budou veřejnosti přístupny.

Výstava zanechá zajisté u návštěv-
níka nehlubší dojmy.

N O V É K N I H Y

Vavřinec Skupoli: »Duchovní boj«. (»Vyšehrad«, Pra-
ha, 1937.) — Bezmála 400 let stará knížka, ale jaký
prospěch a potěšení čísti tyto stránky výrazu nehleda-
ného, ale právě svou prostotou důrazného. Zde se ne-
káže, nevystrašuje a nehrozí, ale z lásky ke Kristu
a z lásky k bližním představuje sláva a krása duchovní
dokonalosti, která je zajisté sama sebou a sama pro
sebe nejmocnější pobídkou pro lidi dobré vůle. Jim
pak podává zkušeny vůdce duší soustavu svých po-
učení a rad, tak jasnou a dobře rozváženou, i proto,
že se přidržuje klasického učení o lidských mohutnos-
tech: jedná o výchově rozumu a vůle, o ovládnutí
smyslů a vášní, o osvojování a posile ctností, a konečně
probírá i prostředky k tomu, z nichž nejmocnější jsou
dobrá modlitba a hodné přijímání svátosti Těla Páně.

D.

»Modlitby katolického křesťana.« (»Vyšehrad«, Pra-
ha, 1937.) — Soubor modliteb, které z římského bre-
viáře vybral a s patrným smyslem pro postižení jejich
recitačního charakteru přeložil dr. Alfred Fuchs, při-
chází nadmíru vhod dnes, kdy záleží především na
tom, aby všichni křesťané byli jedna mysl a jedno
srdce. Dobře věděla o znamenitém působení liturgické
modlitby v tomto smyslu Církev, když nařídila všem
kněžím povinnou modlitbu breviáře. Byl tu ovšem
i důvod jiný a hlavní: plní se takto příkázání neustávati
v chvále Hospodinově. Neboť toto je přední úkol
člověka. Dále je liturgická modlitba, která celý den
zapojuje právě v tuto chválu, mocnou ochranou před
vlivy světa. A tak vedla všechna tato zkušenost k po-
kusu dáti tento výbor kněžských hodin jako mocný
prostředek k dosažení mnohých milostí do rukou
i laikům, kteří mohou mít stále u sebe sličný svazček
příručního formátu, ozdobený krásnými reprodukcemi
středověkých dřevorytů (z nichž jsme některé otiskli
v předminulém čísle).

Dr. Prokop Švach O. P.: »Sv. Kateřina Sienská.«
(»Vítězové«, roč. V., čís. 4., cena 3 Kč.) — Postava
velké sienské světice zajímá dnes snad více než kdy
jindy všechny, kdo upřímně cítí s Církví. Tato velká
dcera Církve, apoštolka a reformátorka, která žila cele
dominikánským životem, dovede upoutat a zaujmout.

F. X. Šalda: »Nova et vetera«. Vydal Melantrich, 35
Kč. — Verše jsou částí Šaldova Díla nejméně zná-
mou. Ač Šalda psal verše celý život a jeho literární
dráha jimi dokonce začínala, vyšla za jeho života pouze
jediná knížka »Strom bolesti« v roce 1920. A ač sva-
zek »Nova et vetera« je pouze výběrem, naznačuje
velmi zřetelně, že poesie, vyjádření veršem, nebylo jen
příležitostí. Ostatně víme, že Šaldovi na této jeho
práci velmi záleželo. Skutečně, nedovedeme si předsta-
vit Šaldu kritika bez Šaldy básníka. I když se soudí, že
význam Šaldův je v kritice, nesmí se zapomínat, že
teprve veršem a prosou je Šaldův profil docelen. Te-
prve tímto shrnutím veršů Šaldových vynikne, že
Šalda poeta má své velmi čestné místo v kultuře české-
ho verše, takové místo, že bychom si je jen velmi
těžko dnes představili bez něho. Šalda své verše spíše
ryl než zpíval, ale právě snad to je charakteristikou
Šaldovy duchovní tváře.

R

Viktor Dyk: »Lehké a těžké kroky — Anebo.« Vydal
Borový v Praze, cena 28 Kč. — Dykova obsáhlá tetra-
logie válečné poesie, kterou tvoří knihy »Těžké a
lehké kroky«, »Anebo«, »Okno« a »Poslední rok« a
již doplňují vzpomínky z vězení »Tichý dům«, je
vzácným obrazem duchového života, jak se utvářel
v českém člověku za izolace čtyř válečných let. Úzkost
i mlčící vzor, víra a pochybování, trýzeň čekání i pal-
čivá žáje po činu, pokora i revoluční vzpurnost, po-
směch, ironie, soucit i tvrdá vůle vytrvat — vše-
chny tyto složky české Kalvarie shrnuty jsou ve vá-
lečné poesii Dykově a promlouvají k nám tendenční-
mi verši i bolestně krásnou řečí, úsečnými aforismy
i prorockým pathosem. Prorocký hněv nad falešnými
prodávací v chrámu, opovržení slabými a zbabělými a
touha nésti co největší díl společného utrpení dávají
básním Dykova cyklu hrdý, mužný rys, jenž zůstane
trvalý i tam, kde politik utlačil básníka a kde leccos
vybledne pro svou příliš časovou intonaci. Jsou to
nezapomenutelné rozhovory básníka s národem, kde
vše je vykoupeno nadosobní láskou a bolestí.

R

Otokar Fischer: »Duše a slovo.« Borový, Praha, 1937.
Měřena prvním souborem esejí »Duše a slovo«, na
který v nejednom ohledu navazuje, jeví se tato Fische-

rova předsmrtná kniha o poznání slabší, protože jaksi roztěkanější. Je to dojista spolu způsobeno Fischerovým pojetím eseje jako útvaru úmyslně skicového, který spíše klade a napovídá problémy, než aby je dořešoval. Přesto se tu však najdou přímo dokonalé ukázky, s jakou subtilností možno používatí nejrůznějších literárně vědeckých metod od psychologické analýsy až po formální vyšetřování, jimiž autor řeší otázky českého romantismu v obou jeho polárních zjevech Máchovi a Erbenovi, problém wallenrodství, situaci soudobého dramatu, problematiku židovství ve světové literatuře. Přesto však Fischer stále krouží, tu vzdáleněji, tu blíže kolem otázek, jež se týkají jeho milovaného Goetha, z nichž nás zajímá zvláště Goethův vztah k naší literatuře, jak se i zpětně projevil v Čelakovského učňovském poměru k mistru klasicismu. Odtud pak autor přechází k problémům překladatelským a končí vskutku zasvěcenými úvahami o nevyslovitelném v poesii a o tajemství básnického slova.

Dk Hanuš Bonn: »Daleký hlas«. Výbor z poesie primitivních národů. Václav Petr, Praha 1938. — Bohudík nepanují dosud v poesii poměry stejné jako v moderním výtvarném umění, které si z výtvarnictví primitivů odvodilo určité rysy a uvědoměle jich užívá v souboru svých výtvarných method, zbloudilých takto na cesty vzdálené duchu. Bonnova citlivě sestavená anthologie slovesné tvorby primitivů nechce vyvážit tento nepoměr v oboru poesie; má zaměření spíše objevitelské a apologetické. Nikdo nepopře, že se tu najde mnohý verš a mnohá strofa, která překvapí plností vidění a přesností výrazu, ovšem v určité a nezaměnitelné duchovní poloze, na které nám nejvíce sejde. Tyto verše nejsou tvořeny jako svébytný umělecký útvar, plynou současně s dechem života, stísněného starostmi a prostoupeného dosud živou mythologií. Ve zpěvech, které jsou vlastně součástí náboženských obřadů primitivů, se takto často jímavě ozve zneklidnění vesmírem, otázky po smyslu dění a stesk z uplývání života i koloběhu věcí, ale všechno jest jaksi stísněno, protože transcendentno — lze-li tak říci — vzbuzuje strach. Takže jest básnické slovo primitiva jaksi osvobozením z tohoto děsivého pocitu, kterým jej obklopuje mythus. A třebaže jest tedy tato poesie předstupněm k poesii pravé, jež roste z radosti, jasně k nám mluví o pravé povaze básnického slova, jež dosud neztratilo a nikdy neztratí v určitém smyslu moc svazovati a rozvazovati.

—ld—
Zofja Kossaková: »O Kristovu korunu.« (»Vyšehrad«, Praha, 1937.) — Obsáhlé dílo, ostatně vyznamenané polskou akademií a jadrně přetlumočené Jar. Janouchem, je třeba uvítati jako zdařilý pokus a víc než pokus o nový historický román. A to ne snad pro nějaké objevitelství v oboru vyprávěcí techniky, výrazu a komposice — vždyť pásmo příběhů se přece jenom někde ztrácí a stavba trpí tíhou ohromného pramenového materiálu i spoustou kulturně historických podrobností, jinak zmáhaných s úctyhodnou statečností — ale pro opravdovou novost pohledu všeobsahující a syntetické síly, který je opět výsledkem důsledně uplatňovaného křesťanského pojetí a postoje. Pevnost stavby díla je zkrátka způsobena náležitým umístěním a vztahem všech věcí i dějů v křesťanském řádu. A tak je křížová výprava v obraze Kossakové nejprve mohutným snem papeže Urbana II., jenž touží po tom, aby se Západ, kde se už rozkládá feudální zřízení a vznikají společenské nepořádky, vytrhl ze svých kořenů a celý obrátil na Východ k záchraně potupeného Hrobu Spasitelova, snem, založeným v důvěře v možnost trvalého pozvednutí a posvěcení nízké lidské přirozenosti. Tak se vydají křížáci na svůj pochod v nadšení, ale to mizí, špatné stránky lidské přirozenosti se hlásí stále víc k slovu, zvláště když přichá-

zejí srážky s neznámými dotud světy Byzance a Východu, propukají spory, hříchy a neřesti, a časem se zdá, že cíl výpravy je zapomenut. Ale vždycky se ještě dovedou vzchopit, protože prvotní záměr byl příliš vznešený a svatý, než aby výprava mohla ztroskotat. Dojdou do Jerusalema, ale ovšem vytríbení a očištěni. Toto je tedy první skvělý klad práce: chápání a zobrazování dějů tak, že se všechno jeví jako gesta Dei per homines; správný obraz lidské přirozenosti ve zlu i v působení milosti; rovnováha viny a spravedlnosti; obraz duchovního světa západního křesťanstva, tvořeného dvěma třídami, oddělenými propastí, již jest hrdość rytířů i poroba lidu, dvěma třídami, jež se však dovedou sjednotit ve víře až dětinsky prostě a v nadšení; proměny tohoto duchovního ustrojení působením státnicky vychytralého světa Řeků i tělesnosti Orientu. Hrdinou je takto celý západní svět, přenesený na východní půdu. A v něm je dosti místa pro osudy jednotlivců, osudy vždy dramatické a často i tragické, osudy, jež běží tu souběžně, tu se kříží, vrcholí a ustupují a v celém svém souhrnu představují osud jediný, sice krušný, ale slavný. Jakýmsi ústředním pásmem je tu osud družiny polských rytířů, kteří opustí své slezské dvorce z příčin zcela jiných, než je osvobození Svatého Hrobu, připojí se k výpravě, umírají v cizině, jenom několik jich dojde do Jerusalema a jediný se vrátí. A tu je druhý, neméně závažný klad románu: tento kruh, jenž vychází z domova, jde světem a vrací se nazpět — ale co všechno je mezi těmito dvěma okamžiky a jaký rozdíl v osobě rytíře při odjezdu a při návratu, přesto že všude v cizině byl domov s ním a v něm jako nevymýtitelný, stále živý a bolestně upomínající základ myšlení a citění. Podivné, že celek díla nijak nerozrušují tyto obsáhlé vložky, které ve svém souboru zachycují celou slezskou mythologii z časů, kdy křesťanství ještě zcela nezapudilo pohanské přízraky. Naopak patří tyto stránky i svým archaisujícím výrazem k nejkrásnějším v celém díle, vytvořeném energicky a místy vskutku monumentálně, na způsob fresky.

—ld—

Fr. W. Foerster: »Evropa a německá otázka.« (»Vyšehrad«, Praha, 1938. Přel. dr. A. Birnbaumová, úvod dr. J. J. Rückl.) — Bolestně otráven vývojem německé otázky píše vynikající křesťanský pedagog toto své dílo v nejlepším smyslu politické, jako těžkou obžalobu Německa, které se zpronevěřilo svému dějinnému poslání. Analysuje německý vývoj zejména od té doby, co vůdčí úloha připadla Prusku, které svým soustavným pěstováním snů o nadřaděnosti a uchvatitelskou touhou po moci zavleklo Německo do těžkých konfliktů a tragických rozporů s Evropou. A právě pro tyto souvislosti se autorovy vývody pozvedají k filosofii současné evropské krise, kdy padl nejvlastnější německý úkol, totiž tvořiti most mezi Západem a Východem a napomáhati takto evropské federaci. Zabývá se vším, co vedlo ke světové válce, vším, co do dneška vytvořilo znovu obdobnou situaci jako před pětadvaceti lety, burcuje svědomí německého lidu, které připraví novou katastrofu, neuvědomí-li si včas své pravé poslání a nesmíří-li se s pravdou. A tuto pravdu neváhá říci autor rovnou do očí, protože kdyby mlčel, podobal by se zrádci. Ale právě proto, že je pravda obecně závazná, protože dáblský osud Německa spolu zavinila i zmatená Evropa, je právě dnes velmi důležité zamýšleti se nad Foersterovými rozbory, domýšleti jejich závěry, z nichž možno vykročiti na cestu obecné nápravy.

R.

Benjamin Klička: »Ejhle občan!« Vydal Melantrich, cena 30 Kč. — Nový román Benjamina Kličky zasluhuje pozornosti již velkorysým záměrem, který zabezpečuje závažné místo nejen ve vlastní tvorbě autorově, ale i v naší soudobé románové produkci. Klička

osvědčuje nebyvalý vyprávěčský rozmach ve spojení s odvahou povahokresby a naléhavostí mravně kritického pojetí. Je zde podán obraz prostého člověka a jeho zkušeností v poválečné době. Morav. Slovák Bělas pracuje po vojně jako zahradník, uchycuje se i jinak, je však novými a novými údery přesvědčován o tom, že bezelstné práci dnes štěstí nekvete. Teprve pražské předměstské děvče Jarmila ho naučí přizpůsobit se tempu a taktikám současnosti. Kličekův román vystihuje skvěle bezednost poválečné doby, která vytvářela nespravedlivé sociální rozdíly a která dala překotně vyrůst mnoha mravně slabým příživníkům. — Jhl. **C. Houghton: »Jsem Jonathan Scrivener.«** (Román. Vydal V. Petr, Praha. Stran 283, cena 35 Kč, váz. 50 Kč.) — Po románu »Kristina« je to další přínos z anglické románové literatury. Hned na počátku možno říci »výzva čtenáři k účasti na dobrodružství« — motiv záhadného muže Jonatha Scrivenera, obklopeného mnoha lidmi tak odlišnými, které k sobě navzájem poutá jen zájem o něho s ústřední postavou románu Wrexhamem, jemuž autor dává řešiti situaci. Na mnohých místech, v dialogu prostém a živě blízkém, je sám čtenář takměř vyzván pomáhati autorovi k vyřešení spletnosti celé záhady. Originální podání, množství životních sentencí, zasazené v rámec palčivých problémů a vad, dotýkajících se moderního pro-

středí světa, to vše působí na čtenáře opravdovým dojmem.

St. J. Jakovljevič: »Pod křížem.« Vydala »Družstevní práce«. Stran 457, cena 42 Kč, váz. 52 Kč. — Světová válka, v celé své skutečnosti a drsné pravdě, její průběh a anabase srbských vojáků je vložena v rámec této epopoje. Autor, voják a účastník všech útrap píše tu své dojmy. Jsou to vzpomínky živé, dokumentární, výkřiky křivdy a násilí, páchané na malém srbském národě, který, dvakrát téměř ze země vyhnán, bránil zoufale své postavení. Nesčítným utrpením a příkořím, všemi frontami balkánskými v oddíle statečných Serbijanců provází autor čtenáře až k břehům Řeka, odkud duchovním zrakem již vidí svou vlast, osvo-bozenou, velikou a silnou. — n.

J. Dulovits: »Světelné kontrasty a jejich zdolání.« (Vydalo nakladatelství E. Beauforta v Praze. Tištěno na křidlovém papíře; cena 30 Kč.) — Je dávným přáním každého fotoamatéra, aby jeho snímky byly bohaté detaily jak ve světlech, tak také ve stínech. Z vlastních zkušeností víme, že málokdy se podaří při snímání proti světlu nebo s velkými světelnými kontrasty dokonale harmonické fotografie. Neocenitelné rady pro tento druh snímků podá Dulovitsova příručka, doplněná množstvím celostránkových reprodukcí podmanivé síly a krásy.

D O P I S Y

Pro spásu duše své je třeba starati se o blaho bližních.

My studenti musíme státi v centru Katolické akce. Jest to přání sv. Otce, je to příkaz našeho arcipastýře, Jeho Eminence kardinála Kašpara. My jako studenti nesmíme býti tak tupými, abychom si neuvědomili vážnost naší doby. Jsme také již dospělí a proto ochotní se zřici pohrávání a dívati se přímo do oči skutečnosti. Nás jest několik set, proti nimž vyrůstá generace vychovaných nevěrců. Jen když budeme pracovati vší silou, pak s hojným požehnáním od Pána Boha, který nám víc pomůže než si zasluhujeme, bude nám možno odvrátiti v poslední chvíli velké nebezpečí, hroící nám, naší zemi, našemu státu. Všichni muži na palubu! My děláme pokroky, ale naši nepřátelé dělají pokroky větší. Buďte ujištěni, že odměnu za naši práci, za naše oběti obdržíme již na tomto světě. Proto všichni muži na palubu, než se loď potopí. Nejsou všechny naše mnohé schůze Katolickou akcí? Ano, jsou, ale jsou jen prostředkem, abychom se stali opravdu činnými. Kdybychom se měli rozejíti s úmyslem setrvati v své pasivitě, pak bych byl pro to, aby se takové schůze více nekonaly.

Dovolte, abych vám skutečně vyložil, jak si představuji naši činnost v Katolické akci. Bída a nezaměstnanost jsou našimi největšími nepřáteli. Musíme proto nejdříve poznati, kdo a které spolky, katolické ovšem, pracují proti nim a jak. Poznáme je: a) z přednášek, b) že se osobně na jejich práci podíváme.

Jsou to ku příkladu salesiáni v Kobylisích, práce P. Urbana, besídky na periferiích, ústředí Svazu charity a Spolek sv. Vincence, který nutně potřebuje oživení.

V charitativní práci musíme se státi nejdříve učedníky, zrovna tak jako v obchodě, v bance, nebo v jakémkoliv jiném zaměstnání, nechceme-li býti špatnými amatéry v této požehnané činnosti.

Jako každý začátek bude to nejnejpříjemnější doba naší činné kariéry. Když jsme jednou poznali různá odvětví charitativních organizací, uvidíme, že bude třeba buď oběti našeho volného času, který budeme muset věnovat naší činné charitativní práci, buď oběti hmotných nebo získání hmotných prostředků, kterých bude zapotřebí, aby naši pracující kolegové mohli úspěšně vykonávati jejich charitativní činnost.

Konec konců bud'me si vědomi, že to vlastně bude práce sobecká, prospěšná nám samým i z toho světského hlediska, že se naučíme zabývati se sociálními otázkami, což nám bude cennou zkušeností, až dosáhneme nějakého odpovědného úřadu. Byl bych velmi povděčen těm, kdo se mnou souhlasí, nejen v teorii, ale i v praxi, kdyby mi poslali svá jména a zřetelně napsané adresy. Hlavně však nesmíme nikdy zapomínati, že láska k bližnímu jest jedno z hlavních přikázání Ježíšových.

Edmund Czernín.

Poznámka.

V č. 8. tohoto ročníku Jitra na str. 227. jsou některé věty o poznání Boha, jež by mohly vzbuditi domněnku, že pouhý rozum nemůže o Bohu říci nic. Aby nevzniklo nedorozumění, je třeba poznamenati, že i pouhým rozumem je možno poznati a dokázati existenci Boží, tedy že Bůh je. Ale je pravda, že pouhým rozumem nemůže dokonale poznati, co Bůh je. Napsal-li autor, že svědectví filosofie a přirozené theologie jest negativní, je třeba tomu rozuměti tak, že nemáme pojmu dokonale vystihujícího Boží bytnost, ale ne tak, že by naše pojmy o Bohu byly nepravdivé nebo jen negativní. Tyto pojmy jsou obdobné — poznáváme totiž Boží bytnost a Boží dokonalost (čili co a jaký je Bůh) z Božího díla. Poněvadž však žádný tvor nezobrazuje Boha dokonale, proto chtějice z věcí stvořených si učiniti pojem o dokonalostech Božích, musíme negovati (odmyslíti si) veškeré omezení a veškeren nedostatek, jež vidíme u věcí stvořených. Takovéto poznávání bytnosti Boží není ovšem ryze negativní, nýbrž obdobné či analogické.

hádkanky

Vojtěch Maňoušek, redaktor,
Svitávka u Boskovic, Morava

III. TURNAJ.

Deset řešitelů hádanek z č. 8., 9. a 10. bude odměněno cennými knihami; rovněž tak pět řešitelů, kteří za celý 19. ročník dosáhnou nejvíce bodů. Řešení III. turnaje pošlete nejpозději 10. srpna 1938. Přiložte kupony!

141. Rodovka. 6

Kája Zita, Praha.

»On« — moravské město nám tají,
»ona« — hrad, vypínající se
v Havlíčkově kraji.

142.—143. Rebusy botanické. 16

J. Klvač, Brno.

a) Mys C

b) 9 x křemík 50

144. Vsuvka. 7

Patrik, Hořovice.

Písmenu vlož do nezdaru,
kovový plát obdržíš;
vložíš-li pak ještě notu,
zvlášť »příbytek« užšíš.

145. Pravěkovka. 6

A. Říha, Čes. Budějovice.

Prastarý posměch v české město
se změnil.

146. Záměnka. 5

Fr. Pěcha, Český Těšín.

S »a« studenty mučívá,
s »k« z rudy se tavívá.

147. Přisvojovačka. 8

Elfridě — K. Trunda, Brno.

Správná — škody působí,
když se v zimě valí s hor.
přisvojená — malý trest
dá ti za ni soudců sbor.

148. Rebus popísaný. 6

Brněnským hád. — Jota.

—> latinsky věc znamená,
—> řecká jedna písmena,
—> nad Egyptem božstvo bdělo,
—> muzikantu hned zaznělo,
když se v celek ubíral,
aby si tam oběd dal.

149. Rozšiřovačka. 5

P. Odehnal, Malhostovice.

písmeno
ráčkem zápor
ukazov. zájmeno
projev bolu
bodlák

150. Přesmyčka (hádkanka). 8

Nonnumquam, Hranice.

Ž. KOVÁŘÍK.

151. Sloučenka. 6

Kája Zita, Praha.

I. francouzská je měna,
II. rybu značí.
Sloučený dají muže slavného
jména.

152. Rodovka. 5

A Klein, Olomouc.

On zahradníku slouží,
ona je nutná v hostinci.

153. Háčkovka. 5

Jar. Pohanka, Nové Město.

S »háčkem« katol. církve kněz,
bez »háčku« krajina asijská, věz!

Zájem o Almanach Jitra je velký, nečekaný. V zájmu dobré věci je třeba, aby všichni spolupracovníci této rubriky přispěli vzpomínkovými pracemi, hádkankami, poslali foto a pod. Každý návrh ku zpestření obsahu je vítán. Aby mohl být spis co nejlevnější, je potřeba hromadných objednávek z jednotlivých ústavů předem, aby mohl být stanoven náklad. Bližší informace každý a každá obdrží včas. Dotazy, přání a vše týkající se Almanachu adresujte do Svitávky!

LISTARNA.

Všechny příspěvatelé, zvláště ty, na něž se v tomto ročníku dostalo málo, upozorňuji, že jejich pěkné práce uveřejním v prvních číslech 20. ročníku a v Almanachu. Proto se nezlomte a metrujte, těžko mnohdy vyhovět, zvláště když je málo místa!

Odměněným za II. turnaj byly již odměny rozeslány. Neopomeňte, jak je slušno, napsat příležitostně, kdy a co jste dostali.

Srdce vítám nové — Klvač (řešení i příspěvky správné, pokračuj) a Pechouš (pěkné řešení, další vítáno, zvláště příspěvky). — Pěcha, Kubišta, Kořvanec, Zita, Odehnal, Novotný, Lapáček, Říha, Svobodová, Knessl, Sandtner. Popsal, Trunda, Kotoun, Zákoutský, Schneider: řešení i příspěvky došly v pořádku, po řadě uveřejním; zasláné pro almanach vhodné. Většinou vzorně vypracováno! Díky všem!

Naším maturantům přeji mnoho zdaru u zkoušek — a po nich se všemi dosavadními hádkankáři na shledanou v novém ročníku! — Rubrika hádanek bude lépe upravena, v každém čísle »Slovenský kútik«. Již 1. číslo přinese překvapení pro všechny! — Doporučte »Jitro«! — Příjemné prázdniny všem přeje Vojt. Maňoušek, red.

Řešení hádanek I. turnaje.

1. Chvíle, píle. 2. Po odpočinku, studente, znovu do práce se dej, do hádkankářské rubriky zas pilně přispívej! F. P. 3. Jitro je náš nejmilejší časopis. 4. Písek, Javor, Pavel, Avari, racek, dolar, Praha, Kavka, Sv. Václav. 5. Tráva, travčka. 6. Španělská válka. 7. Každát nám hádkanka přinese hádání na dlouhý čas, hádati baví

nás nejvíce, hádáme znovu, stále a zas. 8. Bled, ráno, nota, ovar, Brno. 9. Marie Terezie. 10. Žáku přísluší práce, učitelů řízení. 11. Po »dní« leták, podnikatel. 12. Ekrasit, křemen, rebel, amen, les, Inn, t. 13. Jan Čep: Dřavý plášť. 14. Lem, salep, egida, notes, Tak. 15. Perník, parník. 16. Kostel. 17. Pořadí věkové: 52, 39, 13, 11, 9, 7, 5, 3, 1. 18. Jiřík, Jičín, Nigir, vinník. 19. Zpovědníci, ve zpovědnici. 20. Aristoteles. 21. Parnas, aresty, vlasek, ocelek, Edison, opatek, korpus, kobyly, valuta, Aleuty, Ašanti — Práce pro vlast se neplatí! 22. Bílá nemoc. 23. Husa, Ural, Sará, Alah. 24. České Budějovice. 25. Kroj, York. 26. Ortel, Orel. 27. Člověk bez poslušnosti a úcty je necelý, je spíše lidská opice, než člověk sám. F. X. Šalda. 28. Mapa na, Panama. 29. Pra-ha. 30. Dumáš, tu máš. Náráz, náráz. 31. Rek, lék, jas, nás. 32. Řeka Morava. 33. Nos, přednos. 34. Stát, statek. 35. Huspeniny, A-peniny. 36. Loket, le-noch, Josef, nemoc. 37. Jaký pán, takový krám. 38. Vlám, stůl, Frič, hore, Alan, kopí, Pius, prám, kasa, plus, ruka, Ikar, Musy, kluk, duce, Onam. — Mlčení s Masarykem. 39. Prodaná nevěsta. 40. Marketa Lazarová. 41. Ele-k-tři-na. 42. Pila, na-stou-pila. 43. Ves, esa, sál, ale, led, Eda, Dán, Anna. 44. Hranice, rodina, Adíže, níže, iná, Ca, e. 45. Píseň podzimů. 46. Skála, škála. 47. Pár »de« a »le«, pardál. 48. Lot, kolotoč. 49. Spadne, chladné. 50. Když padá strom, jenž vládá v kraji v obšírné košatosti své, smuteční vlajky lesů vlají a voutníkovo srdce rve šum smrti. S Bohem, presidente, s Bohem, v ruce skřížené! Dál přes hrob nad námi se kleňte, stráž vlasti osvobozené! Josef Hora. 51. Od-Ra, Odra. 52. Trhlíny, trh, líný. 53. Slávů dcera. 54. Oheň, ohnice. 55. Papež, apel, pel, el. 56. Kalendář. 57. Vlas, klas, klam, krám, krém, krev. 58. Straka, stračka. 59. Pyrop, polyp. 60. Sokrates. 61. Mrož, brož. — Projděte si všichni řešení, tak se nejlépe učíte luštit a skládat hádkanky zvláště začátečníci! — Řešení II. turnaje v čís. 1.

Řešení II. turnaje poslal: Bartoněk, Duroň, Eliáš, Grmolec, Havran, Klvač, Kubišta, Knessl, Komárková, Kořvanec, Lapáček, Novotný, Odehnal, Pechouš, Říha, Svobodová, Sandtner, Skuhrovac, Schneider, Trunda, Popsal, Kotoun, Vavřka, Zita, Záhora, Zahradníček, Zákoutský. Odměnění silným tiskem vyžádání. — Ostatní vzhledem k hojně přišlým řešením III. turnaje a dalších. I na ně náhodně odměna. — Všem řešitelům, zvláště novým dobrodůmům »Shorník Vítá se! Obíhajte si jej na prázdnině (6 Kč), naučte vše luštit a skládat hádkanky. Doporučen stovkami hádkankářů!

Vyskytly se návrhy, abychom se sešli letos o jubilejní valné hromadě v Kroměříži. Jistě je to dobrý nápad, mnoho našich hádkankářů a křížovkářů může využít této příležitosti k poznání Moravy. Hádkankáři, kteří jsou Kroměříž blíže, jistě se mohou dostavit na schůzku. Napište o věci, podejte návrhy, potřebné další sdělím včas před schůzkou. Těším se na vás!

HÁDKANKY.

19. ROČ. JITRA, ČÍS. 10.

Ústředí katolického studentstva československého vzdává srdečné díky všem, kdož přispěli na Mikulášský dar katolického studentstva, dále všem kolportérům a vůbec všem spolupracovníkům a přispěvatelům našeho časopisu JITRA

Kolegové, předplatné za JITRO přijímáme i o prázdninách

Desky, které jsme vydali na XIX. ročník časopisu JITRA jsou vkusné a levné, přesvědčte se o tom a objednejte si je

Kolegové, hlase nám laskavě změny adres

*›Jednou se o Fr. W. Foerstovi řekne, že zachránil německou čest tím, že vyznal pravdu.«
Christian World.*

Co je vlastně nynější Německo a kam směřuje? Jaké je pravé německé dějinné poslání, jemuž se Německo zpronevěřilo? Lze ještě odvrátit katastrofu, do které se řítí svět po roztržce Německa s Evropou?

Na tyto znepokojivé otázky odpovídá jednoznačně veliký Němec a veliký Evropan

FR. W. FOERSTER

ve svém otřásajícím, bohatě dokumentovaném politickém spise

EVROPA A NĚMECKÁ OTÁZKA

Úvod napsal Dr. J. J. Rückl, přeložila Dr. A. Birnbaumová. Stran 550. Brož. Kč 52.—, váz. Kč 62.—. Vyšlo jako 2. sv. II. roč. Katolického Literárního klubu.

**Ctěte tuto těžkou obžalobu německé světové politiky.
Foerstrova kniha burcuje a varuje...**

Dodá každý knihkupec nebo přímo

Nakladatelství »Vyšehrad«, s. s. r. o., Praha II., Václavská 12.
